تصوير أبو عبد الرحمن الكردي

ڕەوتی ئیسلامی

لە باشووری کوردستان

١٩٤٦-١٩٩١

توێژینەوەیەکی مێژوویی لە کارو چالاکیی
پارت و کۆمەڵە ئیسلامییەکان

ئیدریس سیوەیلی

چاپی دووەم

بۆی زیادکراوە

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

ڕەوتی ئیسلامیی
لە باشووری کوردستان
١٩٤٦ - ١٩٩١

توێژینەوەیەکی مێژوویی لە کارو چالاکیی پارت و
کۆمەڵە ئیسلامییەکان

ئیدریس سیوەیلی

چاپی دووەم

بۆی زیادکراوە

٢٠٠٩ زایینی	١٤٣٠ کۆچی

ناوی کتێب: ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان ١٩٤٦ ـ ١٩٩١
نووسەر: ئیدریس سیوەیلی
نەخشەسازی بەرگ: شێرکۆ خانزادی
نەخشەسازی ناوەوە: نووسەر
ژمارەی سپاردن: ١٥٥٧ ساڵی ٢٠٠٩
ساڵی چاپ: ٢٠٠٩
چاپ: دووەم

مافی لە چاپدانەوەی ئەم بەرهەمە پارێزراوە بۆ نووسەر

بسم الله الرحمن الرحيم

((فَبَشِّرْ عِبَادِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ))

الزمر (١٧ - ١٨)

پێشکەش بێت بە:

ئەوەی نوێ بەڵکو پەند لە ڕووداوو ئاڵوگۆڕەکانی مێژوو وەرگرن.

سوپاس و پێزانین

- سوپاس بۆ (م. سەلاح کانەبی، د. یاسین سەردەشتی، م. ئاکۆ شوانی، م. نەریمان عەبدوڵڵا) مامۆستا لە بەشی مێژوو لە زانکۆی سلێمانی.

- سوپاس بۆ (کاک تۆفیق کەریم) هاوکاری و کارئاسانی زۆری بۆ کردم.

- سوپاس بۆ (هەژار حاتەم، ئارام عەلی سەعید، موحەممەد شارباژێڕی، ئیبراهیم موحەممەد عەزیز، م. ئەبوبەکری سدیقی، ئەکرەم فەرەیدون، حەیدەر جەمیل جاف، ئەحمەد ڕەنجبار، کامیل مەحمود، کامەران بابان زادە، سدیق ساڵح، سۆران عیزەت، شەریف وەرزێر، ڕێبوار حەمەد خدر، سەلاح سالار، هێرش عومەر، ئەنوەر سەنگاوی، ڕێدار ئەحمەد، ماجد عەبدوللەتیف، جەمال موحەممەد ڕەشید) هەریەکەو بە جۆرێك هاوکاریان کردم.

- سوپاس بۆ بەڕێزان (م. موحەممەد ڕەئوف، م. ئەحمەد کاکە مەحمود، م. عەلی عەبدولعەزیز، م. عەبدولستار مەجید، م. جەعفەر مستەفا، کاك مەسعود عەبدولخالق، م. مەولود باوەموراد، م. هیوا میرزا سابیر، م. سوبحی داودی، شێخ موحەممەد بەرزنجی، م. حەسەن بابەکر، م. سدیق عەبدولعەزیز، م. حەسەن شەمێرانی، م. بورهان موحەممەد ئەمین، حاجی ئەحمەد عەبدوڵڵا دەلاك، م. عەلی باپیر، م. سەلاحەددین موحەممەد) بە چاوپێکەوتن و زانیاریەکانیان توێژینەوەکەیان دەوڵەمەند کرد.

پێڕست

بابەت	لاپەڕە
پێڕست	١
لیستی نیشانەو هێما کورتکراوە بەکارهێنراوەکانی توێژینەوەکە	٤
قسەیەك بۆ مێژوو	٥
پێشەکیی	٨
دەروازە	١٣
باسی یەکەم: چەمكو زاراوەی ڕەوتی ئیسلامیی	١٥
باسی دووەم: ڕیشەی کاری ئیسلامیی لە باشووری کوردستان	٢٠
بەشی یەکەم: ڕەوتی ئیسلامیی لە نێوان سالآنی ١٩٤٦– ١٩٧١	٢٩
باسی یەکەم: بلاوبوونەوەی بیری ئیخوان لە عێراق	٣١
باسی دووەم: ڕەوتی ئیسلامیی لە کوردستان لە سەردەمی پاشایەتی	٤٢
باسی سێیەم: ڕەوتی ئیسلامیی لە کوردستان لە سەردەمی کۆماریدا	٥٥
باسی چوارەم: سەرنجێکی گشتی سێ دەیەی کاری ئیخوان لە عێراقو کوردستان	٦٥
بەشی دووەم: لە کاری تاکەکەسییەوە بۆ کاری ڕێکخراوەیی	٨١
باسی یەکەم: کاری ئیسلامیی لە حەفتاکانو نیوەی یەکەمی هەشتاکاندا	٨٣
باسی دووەم: خەسلەتو تایبەتمەندیی ئەو قۆناغەی کاری ئیسلامیی	٩٠
باسی سێیەم: هۆکارەکانی سەرهەلدانەوەی ڕەوتی ئیسلامیی	٩٤
یەکەم: هۆکارە ناوخۆییەکان	٩٥
دووەم: هۆکارە دەرەکییەکان	٩٨
بەشی سێیەم: ڕەوتی ئیخوان موسلمین ١٩٧٨ــ ١٩٩١	١٠١
باسی یەکەم: هێڵی سدیق عەبدولعەزیز	١٠٣
یەکەم: دروستبوونی	١٠٣
دووەم: کارو چالاکی ڕێکخراوەییو پەروەردەیی	١٠٥
سێیەم: دیدو تێڕوانینو سەرچاوەی پەروەردەیی	١٠٩
باسی دووەم: هێڵی سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین	١١٢

یەکەم: دروستکردنی کۆمەڵی ئەنساری ئیسلامیی ١١٢
دووەم: سەرلەنوێ دروستکردنەوەی ڕێکخستنی ئیخوان ١١٦
باسی سێیەم: کاری هەردوو باڵ لەنێوان ساڵانی ١٩٨٥ – ١٩٩١ .... ١٢١
یەکەم: کاری هەردوو باڵ لە نێوان ساڵانی ١٩٨٥ – ١٩٨٧........................ ١٢١
١- یەکگرتن لەگەڵ ئیخوانەکانی عێراق ١٢١
٢ ـ ئاشکرابوونی ڕێکخستن‌و ئاوارەبوونی ئێران ١٢٤
دووەم: کاری هەردوو باڵ لە نێوان ساڵانی ١٩٨٧– ١٩٩١ .... ١٢٦
١- هەڵوەشاندنەوەو لێکترازانی باڵەکانی ئیخوان........................ ١٢٦
٢- یەکگرتنەوەی هەردوو باڵی ئیخوان لە ئێران ١٣٠
بەشی چوارەم: چەند پارت‌و ڕێکخراوێکی ئیسلامیی ١٣٩
باسی یەکەم: بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی کوردستانی عێراق ١٤١
یەکەم: دروستبوونی ١٤١
دووەم: ڕەوشی ناوخۆو چالاکی ڕۆشنبیری‌و سەربازی بزووتنەوەی پەیوەندی ١٤٤
١- ڕەوشی ناوخۆ ١٤٤
٢- چالاکی ڕۆشنبیری‌و سەربازی ١٤٧
سێیەم: پەیوەندییەکانی بزووتنەوەی پەیوەندی ١٤٩
باسی دووەم: لەشکری ئیسلامیی کورد........................ ١٥١
یەکەم: دروستبوون‌و دیدو تێڕوانینی ١٥١
دووەم: پەیوەندییەکانی لەشکری ئیسلامیی کورد ١٥٤
١ ـ پەیوەندییەکانی لە ئاستی کوردستاندا ١٥٤
٢ ـ پەیوەندییەکان لە ئاستی دەرەوەدا ١٥٥
سێیەم: هەڵوەشاندنەوەی لەشکری ئیسلامیی ١٥٦
باسی سێیەم: کۆمەڵی جیهادی ئیسلامیی‌و کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق ١٥٨
یەکەم: کۆمەڵی جیهادی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق ١٥٨
دووەم: کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق ١٦٠
باسی چوارەم: پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان ١٦٢

یەکەم: دامەزراندنی ١٦٢
دووەم: کارو چالاکی پەیوەندی ١٦٥
بەشی پێنجەم: بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق ١٦٩
باسی یەکەم: ڕاگەیاندن و ڕەوشی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی ١٧١
یەکەم: ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی ١٧١
دووەم: ڕەوشی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی ١٧٤
باسی دووەم: پێگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانیی کوردستاندا ١٨٤
یەکەم: بواری سیاسیی ١٨٤
دووەم: بواری سەربازی ١٨٨
سێیەم: بواری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن ١٩٧
چوارەم: بواری کۆمەڵایەتی و خزمەتگوزاری ٢٠١
باسی سێیەم: پەیوەندییەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی ٢٠٣
یەکەم: لە ئاستی کوردستاندا ٢٠٣
١- ئیخوان موسلمین ٢٠٣
٢- پارتە کوردستانییەکان ٢٠٥
دووەم: لە ئاستی دەرەوەدا ٢٠٩
١- ئێران ٢٠٩
٢- جیهانی ئیسلامیی ٢١٠
دەرەنجام ٢١٣
ژێدەرەکان ٢١٥
پاشکۆ ٢٣١
یەکەم: بەڵگەنامەکان ٢٣٣
دووەم: وێنەکان ٤٧٢

لیستی نیشانه و هێما کورتکراوە بەکارهێنراوەکانی توێژینەوەکە

ب. ش = بێ شوێنی چاپکردن

ب. م = بێ مێژوی چاپکردن

ل = لاپەڕە

ز = زاینی

ك = کۆچی

هـ = کۆچی (لە سەرچاوە عەرەبییەکاندا)

ئا = ئامادەکردنی

لە = وەرگیراوە لە

قسەیەك بۆ مێژوو

چاپکردنەوەی کتێبی رەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان لە کاتێکدایە کە زیاتر لە سێ ساڵ بەسەر چاپی یەکەمیدا تێدەپەڕێت، هەڵبەتە لەو ماوەدا وێڕای ئەوەی بووە سەرچاوەیەکی رەسەن بۆ چەندین توێژینەوەی مێژوویی‌و نامەی ماستەر، هاوکات لەلایەن خوێنەرانیشیەوە پێشوازییەکی گەرمی لێکراو هەر زوو کتێبەکە لە بازاڕدا نەماو داوا دەکرا چاپ بکرێتەوە، لەلایەکی دیکەشەوە لەو ماوەدا لە چەندین رۆژنامەو گۆڤار خوێندنەوەی بۆ کراو سەرنج و تێبینی لەبارەوە خرایە ڕوو، لە ناو ئەوانەشدا خوێندنەوەکەی مامۆستا کامەران بابان زادە کە لە رۆژنامەی میدیا بە چوار ئەڵقە سەرنج‌و تێبینیەکانی خستەڕوو، لە هەمووان چڕوپڕتر بوو، ئەمە سەرەڕای ئەوەی بە تەلەفۆن و نامە چەندین دەستخۆشیم پێگەیشت، کاك عەبدوڕڕەحمانی مامۆستا مەلا عوسمان نامەیەکی درێژی (٣٤) لاپەڕەیی بۆ ناردم کە تێیدا کۆمەڵێك سەرنج‌و رەخنەی لەخۆگرتبوو. هەرچەندە بەڕێزیان لە نامەکەیدا ئاماژەی بە هەندێ جومگە دابوو ئاماژەشی بەوە دابوو کە لەو بارەوە بەڵگەنامەی لایە‌و هاوکاریم دەکات، منیش داوام لێکرد بەڵگەنامەم بداتێ و هەر زانیاریەکی هەڵەش لە چاپی یەکەمدا تۆمار کرابێت ئامادەم راستی بکەمەوە، بەڵام بەداخەوە سەرەڕای چاوەڕوانیەکی زۆر دواجار کاك عەبدوڕڕەحمان ئاگاداری کردم کە بەهۆی نۆژەنکردنەوەی خانوەوە بەڵگەنامەو کەرەستەکانی بەردەست نین و ناتوانێت هاوکاریم بکات.

هەڵبەتە لەو ماوەشدا بەردەوام سەرقاڵی پێداچوونەوەو پەیداکردنی بەڵگەنامەو سەرچاوەی نوێ بووم تا لە چاپی نوێدا کتێبەکە تەواوترو دەوڵەمەندتر بێت، بەخۆشحاڵیەوە بەرهەمی ئەو هەوڵانە ئەنجامدانی چاوپێکەوتنێك بوو لەگەڵ مامۆستا سەلاحەددین موحەممەدو پەیداکردنی (٢٠) بەڵگەنامەی نوێ کە لەم چاپەدا بڵاوکراونەتەوە، لەگەڵ چەند کتێب‌و نامەی ماستەرو تێزی دکتۆرای زانکۆکانی عێراق، کە تێکڕا بوونە سەرچاوەیەکی یارمەتیدەر بۆ چاپی نوێی ئەم کتێبەو پڕکردنەوەی بەشێکی زۆری کەموکورتییەکان‌و راستکردنەوەی هەندێك ناتەواوی.

لە سەرەتای ساڵی (٢٠٠٩)شدا لە ڕێگەی پۆستی ئەلیکترۆنییەوە پەیوەندیم کرد بە مامۆستا کرێکارەوە، داوام لێکرد دەربارەی چەند مەسەلەیەکی مێژوویی چاوپێکەوتنێکی لەگەڵدا بکەم، دیاربوو مامۆستا کرێکار کتێبەکەی خوێندبوویەوە، بۆیە لە وەڵامی نامەکەمدا سەرەڕای ئەوەی وەسفێکی زۆری کتێبەکەی کردبوو ئامادەیی تەواوی نیشاندا بۆ چاوپێکەوتن، منیش ڕۆژی (٢٠٠٩/٢/٣) بە پۆستی ئەلیکترۆنی پرسیارەکانم بۆ نارد، بەڵام دوای تێپەڕبوونی سێ مانگو نیوو بەسەر ناردنی پرسیارەکاندا مامۆستا نامەیەکی بۆ ناردم کە وەڵامی پرسیارەکان ناداتەوە، هەڵبەتە لە ماوەی ئەو سێ مانگو نیوەدا چەند جارێك پەیوەندیم بە مامۆستاوە کردو داوای وەڵامدانەوەم لێدەکرد، مامۆستاش هەموو جارێك دووپاتی دەکردەوە کە بە دڵنیاییەوە وەڵامم دەداتەوە، بەڵام بەهۆی سەرقاڵیەوە دوای خستووە، دیارە بەلای منەوە ئەو پاساوە زۆر لاوازە چونکە لەو ماوەدا زیاتر لە (٢٠) چاوپێکەوتنی مامۆستا کرێکار لە ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی کوردستان بڵاوکراوەتەوە، ئەگەر بیویستایە دەیتوانی دوو کاتژمێریش دابنێ بۆ وەڵامی پرسیارەکانی ئێمە، پێموایە ناوەڕۆکی پرسیارەکانم ناوبراوی ئیحراج کردبوو، بۆیە وەڵامی نەدەدامەوە، چونکە ئەو ئێستا هەڵوێستێك دەنوێنێت کە تەواو پێچەوانەی ڕابردووی خۆیەتی، وەڵامدانەوەی پرسیارەکانی منیش زیانی بۆ هەڵوێستە سیاسییەکانی ئێستای هەبوو. بەڵام نەیدەزانی چۆن وا لە من بکات دەستبەرداری وەڵامەکەی ببمو گلەیشی نەچێتەسەر.

هەروەکو پێشتریش جارێك چوومە لای مامۆستا عەبدوڕڕەحمان نەورەسیو داوای چاوپێکەوتنێکم لێکردبوو، دوای چاپی یەکەم جارێکی تر هەمان داوام لە ناوبراو کردەوە، بەڵام ئەمجارەش بە بیانووی ئەوەی سوێندی خواردووە کە هیچ باس نەکات ئامادەنەبوو هیچ زانیاریەکمان بداتێ، هەڵبەتە نەورەسی یەکێکە لە دامەزرێنەرانی بزووتنەوەی پەیوەندیو لە نزیکەوە ئاگاداری ڕووداوەکان بووە، بۆیە خۆدزینەوەی لە پێدانی زانیاری دەربارەی ئەو قۆناغە هەستیارە دەیخاتە بەردەم بەرپرسیاریەتیەکی مێژووییەوەو ناکرێت هەروا بە سادەیی لێی بڕوانێت.

له چاپی یەکەمدا، بە هۆی کۆنی بەڵگەنامەکان و خراپی چاپەوە بەڵگەنامەکان زۆر کاڵ دەرچوو بوون، کە زۆر جار نەدەخوێندرانەوە، بۆیە لەم چاپەدا تەواوی ئەو بەڵگەنامانەی کاڵن و بە باشی ناخوێندرێنەوە تایپکراون، بۆ پارێزگارکردن لە ئەمانەتی زانستیو بەهای مێژوویی بەڵگەنامەکانیش دەستکاری ڕێنووس و خاڵبەندی نەکراوەو بە هەمان ئەو شێوازەی بەڵگەنامەکەی پێ نووسراوە تایپکراون، بە ئومێدی ئەوەی توانیبێتمان ئەرکی سەرشانمان لە پاراستنی رووی راستەقینەی مێژوو بەجێهێنابێت و خزمەتێکمان کردبێت.

ئیدریس سیوەیلی
سلێمانی
٢٠٠٩/٦/٢

پێشەکیی

ئەمڕۆ لە باشووری کوردستان چەندین تەوژمو پارتی ئیسلامیی بوونیان هەیە، وێڕای چەندین خەسڵەتی هاوبەش لە نێوان ئەو تەوژمو پارتانەدا، هاوکات هەریەکەیان خاوەن تایبەتمەندیو دیدو تێڕوانینی خۆیەتی، ئەو بزووتنەوانە لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوو بەشێك بوون لە ڕەوشی ڕامیاری باشووری کوردستان، زۆرجاریش ئەو پرسیارە دەورووژێنرێ کە ئاخۆ ئەم گروپە ئیسلامییانە لە چ قۆناغێکی مێژوویی باشووری کوردستان سەریان هەڵداوە؟ سەرچاوەی فکریو پەروەردەییان چییە؟ پێگەیان لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی کورددا چییە؟ دیدو تێڕوانینیان لەمەڕ دۆزی نەتەوەی کورد چییە؟ ئەمانەو گەلێ پرسیاری دی لە واقیعی ئەمڕۆی کوردستان ئامادەییان هەیەو پێویسیان بەوەڵامە.

بێگومان ئامادەیی ڕەوتی ئیسلامیی تایبەت نییە بە گۆڕەپانی کوردستان، بەڵکو ئەو دیاردەیە کۆمەڵگە ئیسلامییەکانی تێپەڕاندوەو تەواوی جیهانی گرتۆتەوە، لە سەرانسەری جیهاندا دەیان زانکۆو پەیمانگاو دامەزراوەی ئەکادیمی گرنگی تایبەت بەو دیاردەیە دەدەنو توێژینەوەی لەبارەوە دەکەن، بەڵام لە کوردستان تا ئێستا گرنگی بەو دیاردەیە نەدراوە، دامەزراوەی ئەکادیمی تایبەت بەو بوارە نەکراوەتەوە، توێژینەوەی بابەتیو زانستی لەبارەوە ئەنجام نەدراوە، ئەمەش ئەوە دەخوازێت ناوەندە زانستیەکان چیدی ئەو بوارە پشتگوێ نەخەنو ئاوڕی لێبدەنەوە، ئەم توێژینەوەش هەوڵێکە لەو بوارەداو تێیدا باس لە قۆناغێکی هەستیاری مێژووی ڕەوتی ئیسلامیی دەکاتو دەگونجێت بکرێتە سەرەتایەك بۆ ئاوڕدانەوە لەو بوارە.

گەورەترین گرفتی بەردەم ئەم توێژینەوەیە نەبوونی ژێدەری پێویستە دەربارەی ڕەوتی ئیسلامیی، هۆکاری ئەمەش بە پلەی یەکەم دەگەڕێتەوە بۆ بارودۆخی تایبەتی کوردستان لەو کاتەدا کە بە قۆناغی شەڕو پشێویو ئاژاوەو ستەمو چەوساندنەوەی حکومەتی عێراقدا تێدەپەڕی، ئەمەش ئەوەی لە نەیارانی ئەو حکومەتە دەخواست کە زۆر نهێنی پارێزنو زانیاری دەربارەی خۆیان نەخەنەڕوو، ڕەوتی ئیسلامییش بەشێك بووە لەو حاڵەتە، لەلایەکی ترەوە بەشێکی سەرەکی ئەو ڕەوتەی ئێمە باسی لێوە

دەكەین لەو قۆناغەدا سەرقاڵی كاری نهێنی بوو، ئەمەش هێندەی دی توێژینەوە دەربارەی ئەو قۆناغە قورس دەكات.

هەروەكو پێشتریش ئاماژەمان پێدا، نەبوونی دەزگاری ئەكادیمی تایبەت بە توێژینەوەی دیاردەی ئیسلامیی لە باشووری كوردستان، دەبێتە گرفت بۆ هەر توێژەرێك كە لەو بارەوە توێژینەوە بكات، هاوكات خودی ئیسلامییەكانیش لەو ڕووەوە كەمتەرخەمنو تا ئێستا گرنگیان بە مێژووی خۆیان نەداوە، لەلایەكی ترەوە، هەندی لەو كەسانەی لە سەرەتای كاری ئیسلامییەوە لە باشووری كوردستان بەشداربوون لە ژیاندا نەماون، یاخود لە هاندەران یان لە شارەكانی تری كوردستان دەژین، ئەمەش تارادەیەك گرفت بۆ توێژەر دروست دەكات، لە پاڵ هەموو ئەم گرفتانەشدا سەرەنجام ئەو توێژینەوەیە هاتە بوون.

توێژینەوەكە جگە لە پێشەكیو دەرەنجامو پاشكۆی بەڵگەنامەو وێنەكان، لە دەروازەو پێنج بەش پێكهاتووە، دەروازە بەسەر دوو باسدا دابەشكراوە، لە باسی یەكەمدا باس لە چەمكو زاراوەی ڕەوتی ئیسلامیی كراوە، وێڕای خستنەڕووی چەند بۆچوونی جیاواز دەربارەی ئەو چەمكو زاراوانەی بۆ ناولێنانی دیاردەكە بەكاردێن، یەكێك لەو زاراوانە هەڵبژێردراوەو لەم توێژینەوەدا بەكارهاتووە، كە لە چاو زاراوەكانی دیكەدا زیاتر ڕەهەندی مێژوویی تیا دەخوێندرێتەوەو لەگەڵ ناوەڕۆكی توێژینەوەكەدا دەگونجێت. باسی دووەم تەرخانكراوە بۆ خستنەڕووی ڕیشەی كاری ئیسلامیی لە باشووری كوردستانو تێیدا بە پشت بەستن بە سەرچاوە مێژووییەكان كارو چالاكی ئەو ڕەوتە خراوەتەڕوو.

بەشی یەكەم، تایبەتە بە مێژووی ڕەوتی ئیسلامیی لە نێوان ساڵانی (١٩٤٦ – ١٩٧١)، ئەو بەشە بەسەر چوار باسدا دابەشكراوە، لە باسی یەكەمدا باس لە بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان موسلمین لە عێراق كراوە، بە شێوەیەكی چڕو پوخت باس لە سەرەتاكانی گەیشتنی بیری ئیخوان بە عێراق كراوە. لە باسی دووەمدا باس لەكارو چالاكی ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری كوردستان لە سەردەمی پاشایەتیدا كراوە، هەر لەو باسەدا زانیاری ورد دەربارەی سەرەتاكانی گەیشتنی بیری ئیخوان بە كوردستان

خراوەتەڕوو. باسی سێیەمیش تایبەتە بە کارو چالاکی ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان لە سەردەمی کۆماریدا، هەروەها بە وردی باس لە شێوازی کاری ڕەوتی ئیسلامیی لەو قۆناغەدا کراوە. باسی چوارەمیش تایبەتە بە شەنو کەو کردنو خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانەی سێ دەیەی کاری ئیخوان لە عێراقو باشووری کوردستان، دەبێت سەرنج لەوەش بدرێت کە لەو باسەدا تەنها باس لە سلبیات کراوە، بە گشتی بەشی یەکەم گەلێك زانیاری وردی لەخۆگرتووە کە تا ئێستا بڵاونەکراونەتەوە.

بەشی دووەم، بەسەر سێ باسدا دابەشکراوەو تایبەتە بە قۆناغێکی نوێ لە کاری ئەو ڕەوتە، کە لە کاری تاکەکەسییەوە دەستپێدەکات بۆ ڕێکخراوبوون، لە باسی یەکەمدا باس لە کاری ئیسلامیی لە حەفتاکانو نیوەی یەکەمی هەشتاکانی سەدەی بیست کراوە، شێوازی دەستپێکردنەوەی کاری ئیسلامیی لە ناوچە جۆراو جۆرەکاندا خراوەتەڕوو، لە باسی دووەمدا خەسڵەتو تایبەتمەندی ئەو قۆناغەی کاری ئیسلامیی خراوەتەڕوو، لە باسی سێیەمدا باس لە هۆکاری سەرهەڵدانەوەو بەهێزبوونی ڕەوتی ئیسلامیی وەکو دیاردەیەکی مێژوویی کراوە، تێیدا هۆکارە ناوخۆییو دەرەکییەکان بەهەند گیراونو باسیان لێوەکراوە.

بەشی سێیەم، لە سێ باس پێکهاتووەو تایبەتە بە ڕەوتی ئیخوان موسلمین لە نێوان ساڵانی (١٩٧٩ – ١٩٩١)، لە باسی یەکەمدا سەرهەڵدانو کارو چالاکیو دیدو تێڕوانینی باڵی سدیق عەبدولعەزیز باسکراوە. لە باسی دووەمدا کارو چالاکی باڵی سەلاحەددین موحەممەدو هەوڵی ئەو باڵە بۆ دروستکردنی پارتێکی ئیسلامیی ئاشکرا خراوەتەڕوو. پاشان لە باسی سێیەمدا کارو چالاکی هەردوو باڵ لە دوای ساڵی (١٩٨٥)و یەککگرتنیان لەگەڵ ئیخوانەکانی عێراقو پاشان ئاشکرابوونی ڕێکخستنو هەڵاتنیان، دواتر کاری هەردوو باڵ لە ئێران خراوەتەڕوو، ئەم بەشە گەلێك زانیاری نوێ لەخۆ دەگرێت کە لە ڕووی مێژووییەوە بەهایەکی گەورەی هەیە.

بەشی چوارەم، تایبەتە بە چەند پارتو ڕێکخراوێکی ئیسلامیی کە لە نێوان ساڵانی (١٩٧٨ – ١٩٩١) کارو چالاکیان هەبووە، لە باسی یەکەمدا دروستبوونو کارو چالاکی

بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی کوردستانی عێراق شیکراوەتەوە. لە باسی دووەمدا لەشکری ئیسلامیی کورد هەر لە دروستبوونییەوە پاشان کارو چالاکی‌و دیدو تێڕوانین‌و هەڵوەشاندنەوەی خراوەتەڕوو. باسی سێیەم تایبەتە بە کۆمەڵی جیهادو کۆمەڵەی ئیسلامیی، باس لە چۆنێتی دروستبوونی ئەو دوو پارتە کراوە. باسی چوارەم تایبەتە بە پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان کە ڕێکخراوێکی پیشەییەو هەر لە دروستبوونیەوە تا ڕاپەڕینی (ئازاری ۱۹۹۱) ڕۆڵ‌و کاریگەری خۆی هەبوو، هەڵبەتە ئەم باسە تایبەتمەندییەکی خۆی هەیە بەوەی کە تایبەتە بە ڕێکخراوێکی پیشەییەوە نەك ڕێکخراوی سیاسیی، دیارە لەبەر چالاکبوونی ئەو ڕێکخراوە ئەو باسەی بۆ تەرخانکراوە. لەم بەشەدا بەشێوەی بەشەکانی پێشوو گەلێك زانیاری ورد خراوەتەڕوو، هاوکات ڕووداوو هەڵوێستەکان هەڵسەنگێنراون‌و بۆچوونی توێژەر لەو بارەوە خراوەتەڕوو.

بەشی پێنجەم، بەسەر سێ باسدا دابەشکراوەو تەرخانکراوە بۆ بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق، لە باسی یەکەمدا چۆنێتی ڕاگەیاندن‌و ڕەوشی ناوخۆی بزووتنەوە باسی لێوەکراوە. باسی دووەم تایبەتە بە پێگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانیی کوردستاندا، کارو چالاکی ڕامیاری‌و سەربازی‌و ڕاگەیاندن‌و کۆمەڵایەتی بزووتنەوە باسی لێوەکراوە. لە باسی سێیەمدا پەیوەندییەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە ئاستی کوردستان‌و دەرەوەدا خراوەتەڕوو.

گرنگی ئەم توێژینەوەیە لەوەدایە کە یەکەمین توێژینەوەی ئەکادیمییە لەسەر بنەمای شێوازی زانستی توێژینەوەی مێژوویی ئەنجامدراوە، لەم توێژینەوەدا، سەرەڕای پشت بەستن بە دەیان بەڵگەنامە، تا ڕادەیەك شێوازێکی مەیدانی بەخۆوە گرتووەو چەندین چاوپێکەوتن لەگەڵ ئەو کەسانەدا ئەنجامدراوە کە بەشێك بوون لەو ڕەوتەو لە ناوەندی بڕیاردابوون‌و لە نزیکەوە ئاگاداری کاری ئەو ڕەوتەن، بێگومان کارێکی لەو شێوە توێژینەوەکەی دەوڵەمەند کردووە.

وێڕای چەندین بەڵگەنامەو چاوپێکەوتن کە لە ڕیزبەندی ژێدەرەکاندا پلەی یەکەمی وەرگرتووە، سوودمان لە ژمارەیەك ژێدەری دی وەرگرتووە، هەوڵمانداوە بگەڕێینەوە

سەر ئەدەبیاتی ڕەوتی ئیسلامییو ئەو گۆڤارو بڵاوکراوانەی لەو قۆناغەدا دەرچوون کە ئێمە توێژینەوەی لەبارەوە دەکەین، لەو بارەوە گۆڤارەکانی (الهدایة، لسان الهدایة، ئالای ئیسلام، ئاسۆی ئیسلام، دەنگی باوەڕ، بانگەواز، النفیر) سوودێکی ڕێژەیی باشیان پێگەیاندین، هەروەها لەو بابەتانەی دەربارەی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانیی کورد لەو قۆناغەدا نووسراون سوودمەند بووین، دەربارەی ڕەگو ڕیشەی کاری ئیسلامیی، ئەوا وێڕای دوو ماستەرنامە سوودمان لە (الدلیل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦) وەرگرتووەو سەبارەت بە کردنەوەی لقی کۆمەڵە ئیسلامییەکان زانیاری وردی تێدایە.

لە هەندی جێگەشدا سوودمان لە ماستەرنامەی (مستقبل الحرکة الإسلامیة في کوردستان العراق) وەرگرتووە، بەڵام ماستەرنامەی ناوبراو لە هەندێ شوێندا کەوتۆتە هەڵەی مێژووییەوە. هەروەها سوودمان لە کتێبی (کاروانی ڕێ، هاڵەکۆك) وەرگرتووە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی سوود وەرگیراوە لە کتێبی (الحیاة الحزبیة في الموصل ١٩٢٦ ـ ١٩٥٦، الحرکة الإسلامیة في کردستان العراق واقع وأمل، رؤی في مسار العمل الإسلامي في کوردستان).

بەشێکی دیکەی ژێدەری ئەم توێژینەوەیە ئەو وتارو بابەتانەن لە گۆڤارو ڕۆژنامەکانی دوای ڕاپەڕینی (ئازاری ١٩٩١) بڵاوکراونەتەوە، بەڵام ئەو وتارانە زۆر کورتنو لایەنگری یان دژایەتیان پێوە دیارە، لەبەر ئەوە ناچنە خانەی توێژینەوەی ئەکادیمی، لە پاڵ هەموو ئەمانەشدا سوودمان لە چەند کتێبو بڵاوکراوەی دی وەرگرتووە کە لە شوێنی خۆیدا ئاماژەی پێدراوە.

بێگومان هیچ کارێکی مرۆڤ بێ هەڵەو کەموکورتی نییە، دەبێت بەو چاوەش لەم توێژینەوەیە بڕوانرێتو ئەوەش بەهەند بگیرێت کە ئەم توێژینەوەیە بەرهەمی ماندووبوونی دوو ساڵی توێژەرەو گەلێك لاپەڕەی مێژووی لە فەوتان ڕزگارکردووە، هاوکات ئەم توێژینەوە دەبێتە سەرچاوەیەکی ڕەسەن بۆ هەر توێژینەوەیەکی دیکە کە دەربارەی ڕەوتی ئیسلامیی یاخود بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانیی کورد لەو قۆناغەدا ئەنجامبدرێت.

دەروازە

باسی یەکەم: چەمك و زاراوەی ڕەوتی ئیسلامیی

دیاردەی گەڕانەوە بۆ ئایین لە سەدەی بیستەمدا بۆتە دیاردەیەکی جیهانی، ئەم دیاردەیە تەنیا تایبەت نییە بە کۆمەڵگە ئیسلامییەکان، بەڵکو بە ئاستو تینی جیاوازەوە لە دونیای مەسیحیو یەهودیشدا ئامادەیی هەبووەو هەیە. کە دەڵێین گەڕانەوە بۆ ئایین مەبەستمان ئەوە نییە تاکەکانی کۆمەڵگە بێ ئایین بووینو لە ساتەوەختێکی دیکەدا هەستیان کردبێت کە دەبێت بگەڕێنەوە بۆ ئایین، بەڵکو ئەم گەڕانەوەیە جیاوازە لە ئاینداریی تەقلیدی پێشوو، ئەم دیاردەیە شوێنکەوتنو پابەندبوونێکی هۆشیارانەترە بە ئایینەوە[1].

کاتێکیش دەمانەوێت لە دیاردەی گەڕانەوە بۆ ئایین بکۆڵینەوە، هەر لەسەرەتاوە ڕووبەڕووی گرفتی ناولێنانی دیاردەکە دەبینەوە، چونکە ناولێنانەکە پێویستی بە ڕاڤەو شیکردنەوە هەیەو ئەوەش کۆمەڵێك دەلالەت لەخۆ دەگرێت، حاڵەتێکی لەو جۆرەش وادەکات ناولێنانەکە بەدیقەت نەبێت. بە واتایەکی دی، هەر ناولێنانێکی ئەو دیاردەیە، دەبێتە بەشێك لەو مەبەستەی توێژەری بۆ لێکۆڵینەوە لەو دیاردەیە هانداوە.

تا ئێستا زاراوەگەلێك بۆ ئەم دیاردەیە لە ناوەندە ئەکادیمیو ڕۆشنبیرییو ڕامیارییەکاندا بەکارهاتووە، ناکۆکی توندیش لە نێوان لایەنگرانو نەیارانی ئەو دیاردە سەبارەت بە بەکارهێنانی ئەو زاراوانە لەئارادایە، لەو ناوانەی کە زۆر بڵاونو بەرگوێ دەکەون: بوژاندنەوەی ئیسلامیی، ڕابوونی ئیسلامیی، ئیسلامیی سیاسی، ئوسوڵیەتی ئیسلامیی، ڕیفۆرمی ئیسلامیی، ڕەوتی ئیسلامیی، ئیسلامەوی، ڕادیکاڵی ئیسلامیی، بزاڤی ئیسلامیی، نوێگەری، ...هتد[2]، بەمەش ناولێنانەکە بۆتە جێگای مشتومڕی زۆر.

(ئەلیاس یونس) ئەم دیاردەیە بە ئوسوڵیەت ناودەباتو لە پێناسەی ئوسوڵیەتدا دەڵێت: "هەڵوێستو کۆششو بزاڤێکە کە دەیەوێت یان هەوڵ دەدات خۆی بەبنەماکان

---

[1] موسڵیح ئیروانی: ئیسلامو ناسیونالیزم لە کوردستاندا، دەزگای چاپو بڵاوکردنەوەی ئاراس، هەولێر ٢٠٠٤، ل٦٢.

[2] هەمان سەرچاوە، ل٦٢؛ د. حيدر إبراهيم علي: التيارات الإسلامية وقضية الديمقراطية، الطبعة الثانية، بيروت ١٩٩٩، ل٢٤.

ببەستێتەوە"[١]. (ڕاشد ئەلغەنوشی) وەکو بیریارێکی ئیسلامیی لەگەڵ ئەوەی ئەم دیاردەیە بە نوێگەریی ئیسلامیی ناودەبات، خەسڵەتی گەڕانەوە بۆ بنەڕەتو بنچینەکانی ئیسلام دەکاتە بەشێك لە تایبەتمەندی دیاردەکەو دەڵێت: هەموو بزووتنەوەیەکی نوێگەری لە ناوەڕۆکدا بریتییە لە گەڕانەوە بۆ بنەچەو بنەڕەت، ئەمە تایبەت نییە بە ئیسلامەوە، تەنانەت نوێگەریی لە ئەورووپا بریتی بوو لە گەڕانەوە بۆ بنچینە یۆنانیو ڕۆمانییەکان[٢]. لە وتەکەی ئەلغەنوشی ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت کە دیاردەی گەڕانەوە بۆ ئایین خەسڵەتی ئوسوڵیەتی تێدایە، نەك خودی دیاردەکە ئوسوڵیەت بێت، ئەمەش حاڵەتێکی دینامیکی گۆڕانە.

بە بۆچوونی (نەجدەت ئاکرەیی)، ڕەوتی سیاسیی ئیسلامیی داوای گەڕانەوە بۆ ئەسڵی دینو شەریعەت لە حوکمو ژیانی سیاسییو ئابوورییو کۆمەڵایەتییدا دەکات، هەر بۆیە زاراوەی ئوسوڵیەتی ئیسلامیی لە ئیسلامیی سیاسیی بەدیقەتترە[٣].

ئوسوڵیەت، تەنیا خەسڵەتێکی ڕەوتی ئیسلامییە، ئەگەر بە تەنها خەسڵەتێك بکەینە ناسنامەی ڕەوتی ئیسلامیی، ئەوا بایەخی ئەکادیمی لێکۆڵینەوەکە کەمدەبێتەوە، گومانی تێدا نییە پێشەنگی ڕەوتی ئیسلامیی هاوچەرخ، ئەو بزووتنەوە چاکسازییە ئایینییە، کە جەمالەدینی ئەفغانی(١٨٣٩ - ١٨٩٦ز)و موحەممەد عەبدە(١٨٤٩ - ١٩٠٥ز)و موحەممەد ڕەشید ڕەزا(١٨٦٥ - ١٩٣٥) ڕێبەرایەتی دەکەن، ئەوان دەیانویست، بنچینەو بنەماکانی ئیسلام، لەگەڵ کەژاوەی پێشکەوتنی ئەورووپا بگونجێنن، تا ناکۆکی لە نێوان کولتووری هاوچەرخبووندا دروست نەبێت[٤]. بەمەش ڕەوتی ئیسلامیی هەمیشە خەسڵەتی ئوسوڵیەت تێیدا ڕەنگی داوەتەوە، هەروەکو چۆن خەسڵەتی گشتگیری(شمولی)و پیرۆزی (تقدیس) تێیدا ڕەنگی داوەتەوە،

---

[١] لە: موسڵیح ئیروانی: هەمان سەرچاوە، ل٦٣.

[٢] لە: د. حیدر ابراهیم علي: هەمان سەرچاوە، ل٢٥.

[٣] لە: کۆمەڵێك نووسەر: دینو سیاسەت، ئا: سەرۆ قادر، چاپی یەکەم، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر ٢٠٠٠ز، ل٩٩.

[٤] د. حیدر إبراهیم علي: هەمان سەرچاوە، ل٢٦.

هەموو ئەمانە خەسڵەتن‌و ناگونجێت بە تەنیا خەسڵەتێکیان بکرێتە ناسنامەی ئەو ڕەوتە.

بیریاری ئیسلامیی (د. یوسف ئەلقەرزاوی)، ئەم دیاردەیە بە ڕابوون (الصحوة) ناودەبات، بەلای ئەوەوە ئەم زاراوەیە ئاماژەیە بۆ بێداربوونەوە، هەستانەوە لە خەوو مەستی، ڕابوون بریتییە لە گەڕانەوەی هۆش‌و بەئاگاهاتنەوە لە بێ هۆشی[1].

(شێرکۆ کرمانج) زاراوەی ئیسلامیی سیاسیی‌و سەرجەم زاراوەکانی دی وەلا دەنێت، لە دیدی ئەودا زاراوەی (ئیسلامیزم) بۆ ناولێنانی ئەو دیاردەیە پەسەندو گونجاوە، لەو بارەوە دەڵێت:" مەبەستمان لە ئیسلامیزم ئەو تیۆرە یان ئایدۆلۆجییە سیاسییەیە کە لە ئاکامی ئەو هەولانەی لەلایەن کەسێك یان ڕێکخراوێك یان بزوتنەوەیەك وەبەرهەمدێت بە خوێندنەوەی سەرچاوە سەرەکییەکانی ئیسلام. بە واتایەکی دیکە دانانی هەرسێ سەرچاوە سەرەکییەکانی ئیسلام: قورئان‌و سوننەو فیقهی ئیسلامی بە تاکە سەرچاوەی یاساو سیستەمی بەڕێوەبردنی وڵات‌و پەیوەندیە ناوخۆیی‌و دەرەکییەکان. جا ئەو هەولانە چ لە سەرەتاکانی مێژووی موسڵمانان بووبن چ لە سەردەمی ئەمرۆکەمان"[2].

بە پێچەوانەی بۆچوونی شێرکۆ کرمانج، هەندێك لە توێژەرانی عەلمانی بەکارهێنانی زاراوەی ئیسلامیی سیاسیی بە ئەکادیمی دەزانن، پێیان وایە ڕەوتی ئیسلامیی تەوزیفی ئاین بۆ مەسەلە سیاسییەکان دەکات، لەو ڕووەوە (د. ئەحمەد بەلقاوی) دەڵێت: "مەبەست لە ئیسلامیی سیاسی ئەو بزاڤە سیاسیانەیە کەلە ئیسلام سەرچاوە دەگرن‌و پێیان وایە بۆ کارکردنە سەر ئەم واقعە دەبێت دەسەلاتی حوکمڕانی بگرنەدەست"[3].

هەر لەو بارەوە (نیاز سەعید عەلی) بەکارهێنانی زاراوەی ئیسلامیی سیاسیی بە گونجاو دەزانێت‌و لە پێناسەی ئەو زاراوەدا دەڵێت:"بریتییە لە بەکارهێنانی

---

[1] الصحوة الإسلامية وهموم الوطن العربي والإسلامي، ب.ش، ب. م، ل١١.

[2] بەسیاسییکردنی ئیسلام دیاردەی ئیسلامیزم، لە بلاوکراوەکانی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم، سلێمانی ٢٠٠٥ز، ل ١٥ ـ ١٦.

[3] لە: کۆمەڵێك نووسەر: هەمان سەرچاوە، ل٢٩٧.

سیاسیانەی ئایینی ئیسلام، یان بریتییە لە پرۆسەی بە سیاسی کردنی ئایینی ئیسلام بۆ ئامانجو دەسەڵاتو بەرژەوەندیە سیاسیەکان"[1].

لە هەردوو پێناسەکەدا، مەسەلەی مومارەسەکردنی کاری سیاسیی لەلایەن ڕەوتی ئیسلامییەوە بەهەند گیراوە، بە بڕوای ئێمە زاراوەی ئیسلامیی سیاسیی تەواو بەدیقەت نییە، چونکە ڕەوتی ئیسلامیی بە تەنها کاری سیاسیی ناکات، خەسڵەتێکی ئەو ڕەوتە گشتگیریە، ئەمەش بەو مانایەی ئەو ڕەوتە لەسەر ئەوە پێدادەگرێت کە ئیسلام ئایینێکی گشتگیرەو بە تەنیا پەیوەست نییە بە پەیوەندی نێوان تاکو خوا، بەڵکو ئەرکێکی تری ئایین، ڕێکخستنی پەیوەندی نێوان تاکەکانی کۆمەڵگەو دەسەڵاتە، ڕەوتی ئیسلامیی دەخوازێت ئایین ڕۆڵی زیاتر لەکۆمەڵگەدا بگێڕێتو لەو ڕووەوە سەرەڕای دەیان دەق، کولتووری سەدان ساڵەی دەسەڵاتی ئیسلامیی بە نموونە دەهێننەوە.

(بەرنار لویس) توێژەرانی خۆرئاوا لە بەدحاڵیبوون لە ڕەوتی ئیسلامیی ئاگادار دەکاتەوە، بە بڕوای ئەو، دەبێت لە کاتی بەکارهێنانی وشەی ئیسلامییدا، ئەوەمان لەبەرچاوبێت کە لە ئیسلامیی کلاسیکیدا سنوورێکی جیاکەرەوە لە نێوان مزگەوتو دەوڵەتدا نەبووە، ئەو حاڵەتەش بۆتە خەسڵەتێکی دیاری ئیسلام، بەمەش ڕەخنەگرتن لە سیاسیبوونی ئەو گروپانە کارێکی نابەجێیە[2].

لەلایەکی ترەوە، خودی ڕەوتی ئیسلامیی، دابەش دەبێت بەسەر چەند ڕەوتێکی جیاواز لە شێوازی کارکردن، (کۆمەڵەی نوور)[*] پێڕەوی کاری سیاسیی ناکەن، بەڵام

---

[1] لێکۆڵینەوە لە ئیسلامی سیاسی، بڵاوکراوەکانی مەکتەبی بیرو هۆشیاری (ی. ن. ک)، سلێمانی ٢٠٠٤ز، ل٤.

[2] لغة السياسة في الإسلام، ترجمة: د. ابراهيم شتا، الطبعة الاولى، دار قرطبة للنشر والتوثيق والابحاث، ١٩٩٣، ل١٠.

[*] کۆمەڵەی نوور: کۆمەڵەیەکی ئیسلامییە سەعید نورسی (١٨٧٣ ـ ١٩٦٠ ز) دامەزرێنەریەتی، بڕوایان بەکاری سیاسیی نییەو زیاتر گرنگی دەدەن بە پاکردنەوەی دەروونو بابەتە ئیمانیو ڕۆحییەکان. بڕوانە: الموسوعة الميسرة في الأديان والمذاهب والأحزاب المعاصرة، الطبعة الخامسة منقحة وموسعة، رياض ٢٠٠٣، ل ٣٢٤.

بەشێکن لە ڕەوتی ئیسلامیی، ئەگەر ڕەوتی ئیسلامیی بە ئیسلامیی سیاسیی ناوزەد بکەین ئەی کۆمەڵەی نوورو هاوشێوەکانی لە ژێر کام خانەدا پۆلێن بکەین؟!

ئێمە کۆمەڵێك پێناسەی جیاوازمان بە نموونە وەرگرت، مەبەستمان ئاماژەکردنێك بوو بەو جیاوازیانەی لە نێوان توێژەراندا دەربارەی ئەو دیاردەیە هەیە، هاوکات ویستمان تا ڕادەیەك ئاشنایەتی لەگەڵ بەکارهێنانی ئەو چەمکەدا پەیدا بکەین، ئەم توێژینەوەیە تایبەت نییە بە لێکۆڵینەوە دەربارەی چەمك و زاراوەی ڕەوتی ئیسلامیی، بەڵکو تایبەتە بە لێکۆڵینەوە لە لایەنی مێژوویی ئەو دیاردەیە، لە کات و شوێنێکی دیاری کراودا، بۆیە ئامانج لە تەرخانکردنی ئەم باسە بۆ ئەو چەمکە، دیاریکردنی مەودای توێژینەوەکەو بەرچاو ڕۆشنییە لەسەر ئەو دیاردەیەی توێژینەوەی لەبارەوە دەکەین.

ئێمە لەڕووی مێژووییەوە ڕەوتی ئیسلامیی بە گونجاو دەزانین و لەم توێژینەوەدا بەکاری دێنین، مەبەستیشمان لێی دیاردەی گەڕانەوەیە بۆ ئایینی ئیسلام بەشێوەیەکی نوێ، کە تێیدا هەڵگری ئەم بیرە دیدو تێڕوانینی لە ئیسلامەوە سەرچاوە دەگرێت و لەسەر ئەوە پێدادەگرێت، کە ئایین بەرنامەیەکی گشتگیرە بۆ ژیان، یەکێکیش لەو ئامانجانەی ئەم ڕەوتە هەوڵی بۆ دەدات دەسەڵات گرتنەدەستە، بە شێوەیەك کە تێیدا بەپێی شەریعەتی ئیسلام پەیڕەوی ئەو دەسەڵاتە دەکات. ئەو زاراوەیەش لە بەرامبەر ئیسلامیی تەقلیدی بەکاردەهێنین، کە بریتییە لەو جۆرە ئیسلامەتییەی لە چوارچێوەی پەیوەندی تاك و خوداو هەندێ نەریتی کۆمەڵایەتی دەرناچێت.

کاتێکیش وشەی (ئیسلامیی) دەخەینە پاڵ ڕەوت، وشەی (ئیسلامیی) دەبێتە ئاوەڵناو بۆ ڕەوت، ئەمەش بەو مانایە دێت کە ئەو ڕەوتە هەڵگری ئایدۆلۆژیای ئیسلامە، هەر وەکو چۆن ئەگەر کەسێك هەڵگری ئایدۆلۆژیای مارکسیزم بێت پێی دەوترێت (مارکسی).

باسی دووەم: ڕیشەی کاری ئیسلامیی لە باشووری کوردستان

ئەگەر بمانەوێت باس لە سەرهەڵدانو ڕیشەی مێژوویی ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان بکەین، زەحمەتە بتوانین سەرەتایەکی بۆ دیاری بکەین، دەبێت بۆ شارەزابوون لە سەرەتاکانی سەرهەڵدانی، سەرنجی دوو هۆکاری گرنگو کاریگەر لەسەر ڕەوتی ئیسلامیی لە تەواوی جیهانی ئیسلامییو کوردستان بدەین. کاریگەری یەکەمیان ئەوەیە کە پێشەنگی ڕەوتی ئیسلامیی هاوچەرخ، ئەو بزووتنەوە چاکسازییە ئایینیەیە کە جەمالەدینی ئەفغانی(١٨٣٩ - ١٨٩٦ز)و موحەممەد عەبدە(١٨٤٩ – ١٩٠٥ز)و موحەممەد ڕەشید ڕەزا(١٨٦٥- ١٩٣٥ ز) ڕێبەرایەتی دەکەن[1].

کاریگەری ئەو بیرمەندانە لەسەرەتاکانی سەدەی بیستەم گەیشتۆتە کوردستان، (مەلای گەورەی کۆیە[*]) کەوتۆتە ژێر کاریگەری ئەم بیرە نوێیانەو بانگەشەی چاکسازیی ئایینی دەکرد، تەنانەت ئاواتی خواستووە کە خوا لەگەڵ جەمالەدینی ئەفغانیو موحەممەد عەبدەو موحەممەد ڕەشید ڕەزا کۆیان بکاتەوە، تا ڕێنماییەکانی ئیسلام بۆ خەڵکی بنووسنەوە[2]. مەلای گەورەی کۆیە لەگەڵ ئەو بیرمەندانە لە چەند مەسەلەیەکدا هاوڕابووە:

١. بانگەشەی گەڕانەوە بۆ قورئانو سوننەتو تێگەیشتن لە ئایین بە هەمان تێگەیشتنی پێشین.

---

[1] د. حیدر ابراهیم علي: هەمان سەرچاوە، ل٢٦.

[*] مەلای گەورەی کۆیە: موحەممەد کوڕی عەبدوڵلا کوڕی ئەسعەد جەلی کۆیی، ساڵی (١٨٧٦ز) لە کۆیە لە دایك بووە، دوای وەرگرتنی ئیجازەی مەلایەتی لە جێگەی باوکی دەبێتە پێشنوێژو وتاربێژ، ساڵی (١٩١٢ز) دەبێتە موفتی کۆیە، چاکسازێکی گەورەی ئایینی بووە، ساڵی (١٩١٥ز) ئەندامی ئەنجومەنی ویلایەتی موسڵو ساڵی (١٩٢٥ز) ئەندامی ئەنجومەنی دامەزراندنی عێراق بووە، نزیکەی (٢٣) بەرهەمی چاپکراوو دەستنووسی هەیە لە بوارەکانی تەفسیر، زانستی ئوسوڵ، فیقهی ئیسلامی، بیروباوەڕ، چیرۆكو هۆنراوە. لە (١١ تشرینی یەکەمی ١٩٤٣ز) کۆچی دوایی کردووە. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو کەسایەتییەو توانای زانستیو بەرهەمە بەپێزەکانی بڕوانە: جواد فقي علي الجوم حيدري: محمد بن عبدالله الجلي وجهوده العلمية، رسالة ماجستير، كلية الشريعة، جامعة بغداد، سنة ١٩٩٠.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٨٥.

٢. هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی ڕەوشی دواکەوتوویی‌و پاشکۆیەتی جیهانی ئیسلامیی.

٣. بانگەشەی یەکڕیزیی موسڵمانان‌و دوورکەوتنەوە لە مەزهەبگەرایی‌و شوێنکەوتنی کوێرانە.

٤. پێویستی ئاراستەکردنی هەوڵەکان بۆ پارێزگاریی لە ئیسلام‌و موسڵمانان‌و بەرەنگاربوونەوەی ئیستعمار[1].

بە هەمان شێوە، (شێخ موحەممەدی خاڵ[*]) کەوتۆتە ژێر کاریگەری ئەو بیرمەندانەو سەرەڕای ئەوەی چەندین وتاری دەربارەی جەمالەدینی ئەفغانی‌و موحەممەد ڕەشید ڕەزا نووسیوە، بە گوتەی خۆی لە نووسینی تەفسیرەکەیدا بە پلەی یەکەم سوودی لە بۆچوونەکانی ئەو بیرمەندانە وەرگرتووە[2].

کاریگەری دووەمیان هەڵوەشاندنەوەی خیلافەتی ئیسلامییە لە (١٩٢٤ز)دا. هەر چەندە لەسەر شەرعیەتی خیلافەتی عوسمانی بۆچوونی جودا هەبووە، بەڵام هەڵوەشاندنەوەی بە گورزێکی کاریگەر ئەژمار دەکرێت، چونکە خیلافەت ڕەمزێکی ڕۆحی موسڵمانان بوو[3].

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل١١٢.

[*] شێخ موحەممەدی خاڵ: موحەممەد کوڕی عەلی کوڕی ئەمین خاڵ کوڕی مەلا موحەممەد خاڵ کوڕی ئیسماعیل کوڕی مەلا مستەفا، ساڵی (١٩٠٤ز) لە گەڕەکی گۆیژەی سلێمانی لەدایك بووە، لای باوکی‌و کۆمەڵێك زانای ئەو سەردەم خوێندویەتی‌و ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، پاشان دەستی داوەتە ولنەوتنەوەو نووسین، موفەسیرو ئەدیب بووە، ماوەی بیست‌و هەشت ساڵ قازی بووە، سەرەڕای پانزە بەرهەمی چاپکراو کە هەندێکیان لە چەند بەرگێك پێکهاتوون‌و چەندجارێك چاپکراونەتەوە، دەیان وتاری لە گۆڤارەکانی (گەلاوێژو کۆڕی زانیاری کورد)دا بڵاوکردۆتەوە، لە (١٥/ ٧/١٩٨٩ز) کۆچی دوایی کردووە. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: عمر علي محمد بهاءالدين: الشيخ محمد الخال مفسرا، رسالة ماجستير، كلية الشريعة والدراسات الإسلامية، جامعة صلاح الدين، سنة ٢٠٠٣.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٥١.

[3] د. حيدر ابراهيم علي: هەمان سەرچاوە، ل٥٥.

هەڵوەشاندنەوەی خیلافەت هەڵێکی نموونەیی بوو بۆ بانگەشەکارانی "هەڵوەشاندنەوەی خیلافەت بنچینەی مەترسی سەر ئیسلامە لەلایەن بێ باوەڕییەوە"، لەپاڵ ئەمەشدا بیری ئەو نوێگەرانە برەوی بەم بۆچوونە دەدا، ئەمەش ئەو بیرەیە کە بووە سەرچاوەی ئیلهامی حەسەن بەننا (١٩٠٦ ـ ١٩٤٩ن) لە دامەزراندنی ئیخوان موسلمین لە (١٩٢٨ن)[١].

لە دوای شەڕی دەربەندی بازیان و دەستگیرکردنی شێخ مەحمودی حەفید[*] لەلایەن ئینگلیزەوە، دوو پارت لە سلێمانی دروست بوو کە لە بەرەیەکی یەکگرتوودا یەکیان گرت، ئەو دوو پارتەش (پارتی نیشتمانیی کوردی، پارتی ئیسلامیی کوردی) بوون. پارتی ئیسلامیی دژی ئینگلیز بوو، حەزی دەکرد لەگەڵ تورک پێکبێن، بە مەرجێك دان بە سەربەخۆیی کوردستاندا بنێن[٢].

دروشمەکانی بەرەی یەکگرتوو خۆی لە دوو خاڵدا دەبینییەوە:

١– بەردانی شێخ مەحمودو دیلەکان.

٢– دەرچوونی سوپای ئینگلیز لە کوردستان و دامەزراندنی حکومەتێکی نیشتمانی[٣].

---

[١] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٦.

[*] شێخ مەحمودی حەفید: کوڕی شێخ سەعید کوڕی سەید موحەممەد کوڕی کاك ئەحمەدی شێخ، ساڵی (١٨٨١) لە سلێمانی لەدایك بووە، زانستە ئاینییەکانی لای زانایانی ئەو سەردەم خوێندووە، لەگەڵ بنەماڵەکەیدا تووشی ئاوارەیی و دەربەدەری زۆر بوون، دوای گەڕانەوەی بۆ سلێمانی و لە جەنگی یەکەمی جیهانی بەرەنگاری ئینگلیزەکان بۆتەوە، سێ جار لە سلێمانی حوکمداری کوردستانی دامەزراندووە، بەڵام بەدەستی ئینگلیزەکان رووخاوە، رۆڵی بەرچاوی بینیوە لە رووداوە سیاسیەکانی ئەو دەمەی سلێمانی و کوردستانی عێراق، دوا ساتەکانی ژیانی لە گوندی داریکەلی بەسەر بردووە، لە (٩/١٠/١٩٥٦) کۆچی دوایی کردووە. جمال بابان: أعلام کرد العراق، مطبعة شفان، سلیمانیة ٢٠٠٦، ل٧٩٤– ٨٠٢.

[٢] شێخ لەتیفی حەفید: یادداشتەکانی شێخ (لەتیف)ی حەفید لەسەر شۆڕشەکانی شێخ مەحمودی حەفید، کەمال نووری مەعرووف ساغیکردۆتەوە، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ناوەندی رۆشنبیری و راگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان، چاپی یەکەم ١٩٩٥، ل٧٨.

[٣] سەرچاوە پێشوو، ل٧٩.

ئەندامانی پارتی ئیسلامیی کورد، لە کەسایەتیی ئایینیو عەشایەری دۆستی شێخ مەحمودو ژمارەیەك ئەفسەری کوردی نێو سوپای تورك پێکهات، لەوانە: عەباسی مەحمود ئاغا، سەید عەبدوللای حاجی سەید حەسەن، سەید موحەممەد موفتی، کەریم بەگی فەتاح بەگی هەمەوەند، ئەحمەد بەگی سەعید بەگ، ئەحمەد تەقی، تاهیر ئەفەندیو ئەمین ئەفەندی. بە گوتەی شێخ لەتیفی حەفید لە لایەن حەپسەخانی نەقیبەوە* کۆمەکی ماددی دراوەتە هەردوو پارتەکە تا دژایەتی ئینگلیزی پێ بکەن[1].

دوای تێپەڕبوونی زیاتر لە دە ساڵ بەسەر دامەزراندنی پارتی ئیسلامیی کورد، ساڵی (١٩٣٤ز) لە هەڵەبجە (عەبدوڵڵا بەگی ئەحمەد بەگی تاپۆو شاهۆی شاعیر** و موحەممەد سەعید بەگی سەلیم بەگی یار ئەحمەد بەگی جاف «١٩٠٤ - ٢٠٠٢ز») پارتێکی ئیسلامییان بەناوی (حزبی ئیسلامیی کورد) دامەزراند[2].

ماوەیەك دوای دامەزراندنی پارتەکە، عەبدوڵڵا بەگ دەگەڕێتەوە سلێمانیو موحەمەد سەعید بەگیش دەگوێزرێتەوە سلێمانیو هەردووکیان لەوێ دەکەونە چالاکیو خەڵکی دی دەبنە ئەندامی ئەم پارتە، لەوانە: نەجمەدینی حاجی مەلا

---

* حەپسەخانی نەقیب: کچی شێخ مەعروفی نەقیبەو لە نەوەی کاك ئەحمەدی شێخە، ساڵی (١٨٩١) لە سلێمانی لەدایك بووە، ئافرەتێکی بەخشندەو خێرخواز بووە، حەزی بە بڵاوکردنەوەی زانستو زانیاری کردووە، بەشداری چالاکییە سیاسییەکانی ئەو دەمەی کوردستانی عێراقی کردووە، بەهۆی دژایەتیکردنی ئینگلیزەکانەوە لەگەڵ بنەماڵەکەیدا تووشی ناڕەحەتیو چەرمەسەری زۆر هاتوون، لە (١٥/٤/١٩٥٣) کۆچی دوایی کردووە. جمال بابان: هەمان سەرچاوە، ل٢٦٨- ٢٧٠.

[1] شێخ لەتیفی حەفید: هەمان سەرچاوە. ل٧٩.

** شاهۆی شاعیر: مەلا حەسەن قازی کوڕی مەلا عەبدولقادر کوڕی مەلا ئەورەحمانە، ساڵی (١٨٨٢ز) لە بیارە لە دایك بووە، دوای خوێندنی زانستە شەرعییەکانو زمانی فارسیو عەرەبی، چەند ساڵێك دەبێتە قازی، شیعری بە زمانی کوردیو فارسیو عەرەبی هەیە، کەسێکی زیرەکو بلیمەتو قسەخۆش بووە، لە (٢٣ حوزەیرانی ١٩٧١) کۆچی دوایی کردووە. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: دیوانی شاهۆ، کۆکردنەوەو ڕێکخستنی: محمد امین کاردۆخی، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕاپەڕین، سلێمانی ١٩٧٦، ل٢ - ٦.

[2] چاوپێکەوتنی (صدیق سالح) لەگەڵ (موحەممەد سەعید بەگی سەلیم بەگی جاف)، سلێمانی، ٧/ ٥/ ٢٠٠٠ز.

ڕەسوڵو مەحمودی فەقێ موحەممەدی هەمەوەند. هەروەها لە هەولێر (گیوی موکریانی*)و لە کەرکوک (خەلیفە عەلی بەسێ "مەنمی")و لە کرماشان (ئەسکەندەر بەگی ئێناخی) دەبنە ئەندام، ئەمە سەرەڕای ئەوەی ئەو پارتە لە هەڵەبجەو پێنجوێنو تەوێڵەو بیارەو کەلار ئەندامی هەبوو[١].

سەبارەت بە ئامانجی ئەو پارتە، موحەممەد سەعید بەگی سەلیم بەگی جاف دەڵێت:"وشەی ئیسلامیی خرابووە ناوی حزبەکە، چونکە ئەو وەختە دینداریی زۆر بڵاوو زاڵ بوو، جا ویستمان لەڕێگەی ئیسلامەتییەوە هانی خەڵك بدەین لێمان کۆببنەوەو بێنە ناومان، تا ڕێکیان بخەینو ئاگاداریان بکەین لە کێشەی کوردو فێری کوردایەتیان بکەین، چونکە ئامانجمان بەدیهێنانی داواو مافەکانی کورد بوو"[٢].

پارتی ناوبراو، تەنها ماوەی دوو ساڵو نیوێك لەکار بەردەوام بوو[٣]، لەدوای ئەو مێژووە چارەنووسی نادیارە، وتەکانی موحەممەد سەعید بەگی سەلیم بەگی جاف تاکە سەرچاوەی زانیارییە دەربارەی ئەو پارتەو لەوە بترازێ هیچمان دەربارەی ئەو پارتە لەبەردەستدا نییە، پێدەچێت لە ئەرشیفی ئەو کاتەی حکومەتی ئینگلیز زانیاری دەربارەی ئەو پارتە هەبێت.

دامەزراندنی هەردوو پارتی ئیسلامیی کوردو حزبی ئیسلامیی کورد لەو قۆناغەدا، کومەڵێ پرسیار دەورووژێنێت، لەو بڕوایەدام دروستکردنی ئەو دوو پارتە بەدەر لە هەر کاریگەرییەکی دەرەکی، دەرەنجامی واقیعی سیاسییو کۆمەڵایەتیی ئەو دەمەی باشووری کوردستانە، دامەزرێنەرانی ئەو دوو پارتە خوازیاری ئەوەبوون بە کەڵك وەرگرتن لە ئیسلام خزمەت بە نەتەوەکەیان بکەنو نەهامەتییەکانی لەسەر لابەرن.

---

* گیوی موکریانی: ناوی عەبدەڕڕەحمانەو برای حسێن حوزنی موکریانییە، ساڵی (١٩٠٣) لەدایك بووە، شارەزای بواری ئەدەبو زمان بووە، چەند فەرهەنگو بەرهەمی چاپکراوی هەیە، ساڵی (١٨٧٥) کۆچی دوایی کردووە. جمال بابان: هەمان سەرچاوە، ل٦٤٤– ٦٤٥.

١ چاوپێکەوتنی (سدیق سالح) لەگەڵ (موحەممەد سەعید بەگی سەلیم بەگی جاف)، سلێمانی، ٧/ ٥/ ٢٠٠٠ز.

٢ سەرچاوەی پێشوو.

٣ سەرچاوەی پێشوو.

ئەوەی بۆ ئێمەش گرنگە دەتوانین بڵێین دامەزراندنی هەردوو پارتە ئیسلامییەکە دەبێتە سەرەتایەك بۆ رەوتی ئیسلامیی کوردستان.

دوابەدوای دامەزراندنی دەوڵەتی عێراق، چەند کۆمەڵەی ئیسلامیی لە عێراق دامەزران، زۆرێك لەوانە لە شارەکانی کوردستان لقیان کردۆتەوەو چالاکیان نواندووە، ئەوان زیاتر لە بواری بانگەوازی ئیسلامیی‌و خێرخوازیی‌و پەروەردەو بڵاوکردنەوەی رۆشنبیری ئیسلامیی کاریان دەکرد. کۆمەڵەی لاوانی موسڵمان (جمعية الشبان المسلمين)[1] یەکەم کۆمەڵەی ئیسلامییە لە زۆربەی شارەکانی عێراق لقی کردەوەو کەوتە چالاکی، لەو چوارچێوەدا لە دهۆك لقی کۆمەڵە کراوەتەوە[2].

ساڵی (١٩٢٩ن) کۆمەڵەی رێنمایی ئیسلامیی (جمعية الهداية الإسلامية)[3] لە بەغداد دامەزرا[4]، مەلا موحەممەد قزڵجی* یەکێك بوو لە دامەزرێنەرانی ئەم

---

[1] کۆمەڵەی لاوانی موسڵمان (جمعيه الشبان المسلمين) ساڵی (١٩٢٨ن) لە بەغداد لەلایەن (موحەممەد بەهجەت ئەلئەسەری، حاجی کەمالەدین، رەشید روشدی، موسا ئالوسی، سەید عەبدورەئوف، کەمال موحسین)ەوە دامەزرا. بڕوانە: الدليل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦، ل٨٣٧.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٨٣٨.

[3] دامەزرێنەرانی بریتیی بوون لە (ئیبراهیم ئەلراوی ـ سەرۆك، بەهائەدین شێخ سەعید ـ جێگری سەرۆك، حەمدی ئەعزەمی، حاجی موحەممەد رەشید، کەمالەدین تائی، موحەممەد نافع، عەبدولحەمید شێخ عەلی، نوعمان ئەلئەعزەمی، خەلیل ئەلراوی، تەها ئەلراوی، نەجمەدین مودەریس،...هتد). بڕوانە: دليل المملكة العراقية تأريخي اداري تجاري صناعي زراعي مصور لسنة ١٩٣٥ ـ ١٩٣٦، مطبعة الأمين، بغداد ١٩٣٥، ل٨٨٢.

[4] الدليل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦، ل٨٨٠.

* مەلا موحەممەد قزڵجی: شێخ موحەممەد کوڕی شێخ حسێن کوڕی موحەممەد کوڕی عەلی قزڵجی، ساڵی (١٨٩٧ن) لە قزڵجە لەدایك بووە، لای زانایانی ئەو سەردەمە خوێندویەتی‌و پاشان خوێندنی لە ئەزهەر تەواو کردووە، دوای گەڕانەوەی لە کۆلێجی شەریعەی بەغداد بۆتە مامۆستا، لە بواری ئەدەب‌و فیقهو زمان‌و مێژوو زۆر شارەزا بووە، لە چەند کۆمەڵەی ئیسلامییدا بۆتە ئەندام‌و دامەزرێنەری کۆمەڵەی رێنمایی موحەممەدی (جمعية الهدى المحمدي) بووە، جگە لە کتێبی (التعريف بالمساجد السليمانية) پەراوێزو لێکدانەوەی بۆ چەندین دەستنووس داناوە، ساڵی (١٩٥٩ن) کۆچی دوایی کردووە. بڕوانە: محمد زكي حسن أحمد: اسهام علماء كوردستان العراق في الثقافة الإسلامية، الطبعة الاولى، دار ئاراس للطباعة والنشر، أربيل ١٩٩٩، ل٢١٩.

کۆمەڵەیە[١]، هەروەها نەجمەدین واعیز[*] و شێخ ئەمجەد زەهاوی[**] بوونەتە ئەندامی ئەم کۆمەڵەیە[٢]. پێدەچێت بەشداری ئەم زانایانە ڕێخۆشکەر بووبێت بۆ زێتربوونی چالاکی کۆمەڵەی ڕێنمایی ئیسلامیی لە کوردستان.

ئەم کۆمەڵەیە لە زۆربەی شارو شارۆچکەکانی کوردستان چالاکی هەبوو، لەو چوارچێوەدا ساڵی (١٩٣٣ز) لقی کەرکووکی کۆمەڵە کرایەوە[٣]، هەفتەنامەی (الهدایة) زمانحاڵی کۆمەڵە بە گرنگیو بایەخی زۆرەوە هەواڵی کردنەوەی لقی ناوبراوی بڵاوکردۆتەوە[٤].

---

[١] سەرچاوەی پێشوو، ل٢١٩.

[*] نەجمەدین واعیز: نەجمەدین عەبدوڵلا واعیز، ساڵی (١٨٨٠) لەدایك بووە، هەر لە منداڵیەوە دەستی داوەتە خوێندنو لای زانایانی ئەو دەمەی بەغداد ئیجازەی زانستی وەرگرتووە، دواتریش ئیجازەی زانستی فەرمودەناسی وەرگرتووەو لە کرلێجی شەرعە بۆتە مامۆستا، ئەندامی دەستەی کارگێڕی کۆمەڵەی ڕێنمایی ئیسلامیو سەرۆکی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی بووە، ماوەیەك موفتی عێراق بووە، ساڵی (١٩٧٦) کۆچی دوایی کردووە. بڕوانە: سەرچاوەی پێشوو، ل١٣٦.

[**] شێخ ئەمجەد زەهاوی: ئەمجەد موحەممەد سەعید موحەممەد فەیزی زەهاوی، ڕەچەڵەکی دەچێتەوە سەر بابانەکان، ساڵی (١٨٨٣ز) لە بەغداد لەدایك بووە، باوكو باپیری موفتی بەغداد بوون، سەرەتا لای باوکی خوێندویەتی، پاشان چۆتە ئەستەمبوڵو خوێندنی تەواو کردووە، دوای گەڕانەوەی چەندین پۆستی جۆراوجۆری وەرگرتوەو لە کۆلێجی شەریعەو حقوقو چەندین قوتابخانە وانەی وتۆتەوە، لە دامەزراندنی زۆربەی کۆمەڵەو ڕێکخراوە ئیسلامییەکانی سەردەمی پاشایەتی بەشداری کردوەو پۆستی سەرۆکی (٦) لەو کۆمەلانەی وەرگرتووە، لە (١٦ / ١١/ ١٩٦٧ز) کۆچی دوایی کردووە. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: کاظم أحمد المشایخي: الإمام أمجد بن محمد سعید الزهاوي، المعهد العالمي للفکر الإسلامي، فیرجینیا ١٩٩٦. مجول محمد محمود جاسم العکیدي: الشیخ امجد الزهاوي (١٨٨٣– ١٩٦٧) دراسة تاریخیة، اطروحة الدکتوراه غیر منشورة تقدم الی کلیة التربیة في جامعة الموصل، سنة ٢٠٠٤.

[٢] الدلیل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦، ل٨٤٨. بۆچوونی ئەوەش هەیە کە شێخ ئەمجەد زەهاوی یەکێك بووە لە دامەزرێنەران، بەڵام مەلا موحەممەد قزڵجی لە دامەزرێنەران نییە. بڕوانە: ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: جمعیة الاخوة الاسلامیة في العراق ١٩٤٩– ١٩٥٤ دراسة عن نشأءة حرکه الاخوان المسلمین فی العراق، ب.ش، ب.م، ل٤٤.

[٣] سەرچاوەی پێشوو، ل٨٣٢.

[٤] العدد (١٣١)، السنة الرابعة، ٢٧ محرم ١٣٥٢ ه، ل٧.

سەبارەت بە چالاکیو ناوی دەستەی گشتی لقی کەرکووکی کۆمەڵە، هەفتەنامەی (لسان الهدایة) نووسیویەتی: دەستەی گشتی لقی کەرکووکی کۆمەڵەی ڕێنمایی ئیسلامیی کۆبویەوەو ئەم کەسانە بۆ دەستەی کارگێڕی هەڵبژێردران: موحەممەد ڕەزا واعیز - سەرۆك، حاجی حەسەن ئومی زادە - جێگری سەرۆك، سابر حافز - نهێنگر، شێخ ڕەئوف مودەڕیس - ئەمین سندوق [1].

بە هەمان شێوەی کەرکووك، لە (٩ تەمموزی ١٩٣٤ن) لە دهۆك [2] و (٢٠ ئاب ١٩٣٤ن) لە سلێمانی لقی کۆمەڵە کراوەتەوە [3]. ئەمە سەرەڕای ئەوەی لە هەولێرو ئامێدیو خانەقین لقی کۆمەڵە کراوەتەوە [4].

کۆمەڵەی ڕێنمایی ئیسلامیی لە ڕێگەی وتاردان لە بۆنەو ئاهەنگە ئیسلامییەکانو چاپکردنو بڵاوکردنەوەی کتێبو گۆڤارو ئەنجامدانی گەشتو جەختکردنەوە لەسەر مەسەلە ڕەوشتییەکانو بواری خێرخوازی توانیبووی ژمارەیەکی زۆر ئەندام لەخۆی کۆبکاتەوە [5]، بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی کۆمەڵە چەند لیژنەیەك دروستکرابوونو کارەکانیان ڕادەپەڕاند [6].

---

[1] العدد (١٩٢)، السنة السادسة، ٩ جماد الاخرة ١٣٥٤ هـ ل٢١.

[2] الدلیل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦، ل٨٣٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٨٣٢.

[4] سەرچاوەی پێشوو، ل٨٤٧.

[5] سەرچاوەی پێشوو، ل٨٤٧؛ لە بڵاوکراوەکانی کۆمەڵەدا جەخت لەسەر (٦) ئامانجی سەرەکی کراوەتەوە کە بریتین لە:

أ- بڵاوکردنەوەی ڕاستییەکانی ئیسلام بەشێوەیەك لەگەڵ گیانی سەردەم بگونجێت.

ب- کارکردن بۆ لێك نزیککردنەوەی گەلانی موسڵمانو بەهێزکردنی پەیوەندی لە نێوانیاندا.

ت- بەرەنگاربوونەوەی ئیلحادو پڕوپاگەندەی ناحەزانی ئیسلام.

پ- بڵاوکردنەوەی زانستە ئیسلامییەکانو چاکسازی لە پرۆگرامی خوێندن.

ج- بنبڕکردنی فەسادو ڕەوشت نزمی.

ح- هاندانی دەوڵەمەندان بۆ بەخشینو ئەنجامدانی پرۆژەی خێرخوازی.

بڕوانە: لسان الهدایة، العدد(٢٠٠)، السنة السادسة، ٢١ شعبان ١٣٥٤هـ، ل١

[6] ئەو لیژنانە بریتی بوون لە: لیژنەی وتاربێژیو ئامۆژگاری، لیژنەی زانستی ، لیژنەی ئاوەدانکردنەوە.

بڕوانە: الدلیل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦، ل٨٤٨.

گۆڤاری (الصراط المستقیم) باس له چالاکییه‌کی کۆمه‌ڵه ده‌کات له سلێمانیو له‌و باره‌وه نووسیویه‌تی: به مه‌به‌ستی هاوکاریکردنی لێقه‌وماوان که به هۆی باران بارینو لافاوه‌وه زیانیان لێکه‌وتبوو، وه‌فدێك به لێپرسراوێتی حاجی نوعمان ئه‌فه‌ندی ئه‌عزه‌می ئه‌ندامی ئه‌نجومه‌نی کۆمه‌ڵه‌ی ڕێنمایی ئیسلامیی سه‌ردانی سلێمانی کردو بڕی (٢٥٠) دینار به‌مه‌به‌ستی هاوکاریکردنی لێقه‌وماوان ته‌رخان کرا، ناوبراو له سلێمانی وتاریداو ژماره‌یه‌کی زۆر خه‌ڵك له‌ده‌وری کۆبویه‌وه‌و په‌رۆشی خۆیو عێراقییه‌کانی بۆ خه‌ڵکی سلێمانی ده‌ربڕی[1].

چالاکییه‌کانی کۆمه‌ڵه‌ی ڕێنمایی ئیسلامیی مایه‌ی ڕه‌زامه‌ندی حکومه‌تی پاشایه‌تی نه‌بوو، هه‌ر ئه‌مه‌ش وای له حکومه‌ت کردووه چه‌ند جار هه‌فته‌نامه‌که‌یان پێدابخاتو چالاکییه‌کانی کۆمه‌ڵه سنووردار بکات[2]، هه‌ر چۆنێك بێت چالاکی جۆراوجۆری ئه‌و کۆمه‌ڵانه بوونه سه‌ره‌تایه‌ك بۆ چه‌ندین کۆمه‌ڵه‌ی تر، به تایبه‌تیش له دوای جه‌نگی دووه‌می جیهانو بڵاوبوونه‌وه‌ی بیری ئیخوان موسلمین، ئیخوان له ئه‌زموونی ئه‌و کۆمه‌ڵانه سوودمه‌ند بوونو شوێن پێیان هه‌ڵگرتن.

---

[1] العدد (١١٥)، السنة الثالثة، ١٠ شعبان ١٣٥١ هـ، ل١٤.

[2] هه‌فته‌نامه‌ی (لسان الهدایة) له وتارێکیدا له ژێر ناونیشانی (للتاریخ) گله‌یی کۆمه‌ڵه به‌رامبه‌ر حکومه‌ت ده‌رده‌بڕێت له‌وه‌ی چه‌ند جار هه‌فته‌نامه‌که‌ی پێداخستون، ئه‌مه‌ش وای له کۆمه‌ڵه کردووه هه‌ر جاره‌و له ژێر ناوێکی نوێ درێژه به هه‌فته‌نامه‌که بدات، له‌و ڕووه‌وه گۆڕانی ناوی هه‌فته‌نامه‌که له (الهدایة) بۆ (صدی الإسلام، تنویر الافکار، الصراط المستقیم، لسان الهدایة، ...) به‌ڵگه‌ی ئه‌و ڕاستییه‌یه. بڕوانه: لسان الهدایة، العدد(١٨٨)، السنة السادسة، ٣ جماد الاولى ١٣٥٤ هـ، ل٢ ـ ٣.

بەشی یەکەم:
ڕەوتی ئیسلامیی لە نێوان ساڵانی
١٩٤٦ - ١٩٧١

باسی یەکەم: بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان لە عێراق

دوای دامەزراندنی ڕێکخراوی ئیخوان موسلمین لە میسر ساڵی (١٩٢٨ز) لەسەر دەستی حەسەن بەننا (١٩٠٦ ـ ١٩٤٩ز) [١]، کارو چالاکی ئەو ڕێکخراوە فراوان بوو، بیری ئیخوان لە ڕێگەی نێردراوە تایبەتییەکانی ئیخوانو ئەو خوێندکارانەی دەچوونە میسر بۆ خوێندن بەزۆربەی جیهانی ئیسلامییدا بڵاوبوەوە، بڵاوکراوەکانی ئیخوان بە تیراژێکی زۆر چاپ دەکرانو دەگەیەنرانە زۆربەی ناوچەکانی جیهانی عەرەبیو ئیسلامیی، ئەمەش بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوانی فراوانتر کرد.

سەرەتای گەیشتنی بیری ئیخوان بە عێراق، لە ڕێگەی چەند مامۆستایەکی میسرییەوە بوو، کە بە مەبەستی بڵاوکردنەوەی بیری ئیخوان هاتبوونە عێراق، سەرەتای ساڵی (١٩٤٠ز) کۆمەڵێك مامۆستای میسری هاتنە عێراق، لە ناویاندا شێخ ئەلئەحمەر لە ناوچەی بەسرەو زوبێر کەوتە بڵاوکردنەوەی ئەو بیرە [٢]، بە هەمان شێوە ساڵی (١٩٤٢ز) لەسەر ڕاسپاردەی سەرکردایەتی ئیخوان، (حسێن کەمالەدینو موحەممەد عەبدولحەمید ئەحمەد) هاتنە عێراق تا بیری ئیخوان بڵاوبکەنەوە [٣]، حسێن کەمالەدین لە کۆلێجی ئەندازیاریو موحەممەد عەبدولحەمید ئەحمەد لە پیشەسازی بەغداد بوونە مامۆستا [٤]. ئەحمەد کامیل مەنوفی یەکێکی دی بوو لە مامۆستا میسرییەکانو لە موسڵ نیشتەجێ بوو، ناوبراو بیری ئیخوانو بڵاوکراوەکانی بڵاودەکردەوەو هانی گەنجەکانی دەدا بۆ خوێندنەوەیان [٥]. هەر لەو ماوەدا عەلی عەبدولحەفیز لە کۆلێجی ئەندازیاری، مەحمود یوسف مامۆستای

---

[١] حسن البنا: مذكرات الدعوة والداعية، مطبعة أنوار دجلة ، بغداد٢٠٠٤، ل٨٣.

[٢] الدكتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئیسلام والدكتور طه جابر العلواني، مجلة ئالای ئیسلام، العدد (٣)، السنة السابعة، أيلول ١٩٩٣، ل١٢.

[٣] د. عبدالفتاح علي البوتاني: الحياة الحزبية في الموصل ١٩٢٦ ـ ١٩٥٦، الطبعة الأولى، مطبعة وزارة التربية، أربيل ٢٠٠٣، ل٢٧١. بۆچوونی ئەوەش هەیە ئەو دوو کەسە ساڵی (١٩٤٤) هاتبنە عێراق. بڕوانە: د. محسن عبدالحميد: تاريخ جماعة الاخوان المسلمين في العراق ١٩٤٥– ١٩٦٦، ب. ش، ب. م، ل٦١.

[٤] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٦٧.

[٥] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٦٨.

زمانی عەرەبی، مەحمود نوحاس‌و مەمدوح ئەزەل لە ئامادەیی پیشەسازی بەغداد بوونە مامۆستا[1].

حسێن کەمالەدین مامۆستایەکی چالاك بوو، هەر لە سەرەتاوە خۆی بۆ بڵاوکردنەوەی بیری ئیخوان یەکلاکردەوە، ناوبراو لە ڕێگەی وتاردان‌و بڵاوکردنەوەی پەیامەکانی حەسەن بەننا بەسەر خوێندکارانداو ئەنجامدانی گەشتی قوتابخانە، کاریگەری کردە سەر خوێندکاران‌و دواتر ئەم چالاکییانە گۆڕا بۆ کۆبوونەوەی حەفتانە لە ماڵێکی گەڕەکی ئەعزەمییە، پاش زۆربوونی ژمارەی بەشداربووان کۆبوونەوەکان گواسترانەوە بۆ باخچەو هۆڵی کۆمەڵەی لاوانی موسڵمان، دەرەنجامی ئەم کۆبوونەوانە یەکەم شانەی ڕێکخستن لە بەغداد لە ناو خوێندکارانی کۆلێجی ئەندازیاری پێکهات لە: ئیحسان شێرزاد*، عەبدولوەهاب حاجی حەسەن، عەدنان ڕانیەیی، تەحسین عەبدولقادر، عەبدوڵڵا حاجی سەلیم، تۆفیق وەتاری، نافع حمودات، حامد حسێن‌و چەند کەسێکی تر، کۆبوونەوەکانیش لە ماڵی عەدنان ڕانیەیی‌و مەلا مەعتوق بەڕێوە دەچوون[2].

وردە وردە سنووری ڕێکخستن فراوان بوو، هەر لەو ماوەدا چەندین خوێندکاری تر لە کۆلێجەکانی دیکە بوونە ئەندامی ئیخوان، لەوانە: یاسین مەسعودی – کۆلێجی ماف، عەبدوڵڵا عەنیزی – کۆلێجی پزیشکی، نەشئەت موحەممەد – خانەی مامۆستایان، عادل شاکر –خانەی زانست، سلێمان ئەلقابلی – کۆلێجی ماف، نیزامەدین عەبدولحەمید –خانەی زانست[3].

---

[1] ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٦٢.

* ئیحسان شێرزاد: ساڵی (١٩٢٥) لە هەولێر لەدایك بووە، ساڵی (١٩٤٦) کۆلێجی ئەندازیاری تەواو کردووە، ساڵی (١٩٥٠) ماستەری لە زانکۆی میشگان وەرگرتووە، ساڵی (١٩٨٧) لە زانکۆی کالیفۆرنیا دکتۆرای وەرگرتووە. لە نێوان ساڵانی (١٩٦٧– ١٩٧٤) پێنج جار بۆتە وەزیری ئەشغال‌و نیشتەجێکردن‌و شارەوانی، لە (١٩٧٢– ١٩٧٦) سەرۆکی کۆڕی زانیاری کورد بووە. جمال بابان: هەمان سەرچاوە، ل٣٦– ٣٨.

[2] د. محسن عبدالحمید: تاریخ جماعة الاخوان، ل٦١–٦٤؛ ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٦٢– ٦٤.

[3] جاسم محمد عبدالله نجم اللهیبي: محمد محمود الصواف (١٩١٥ – ١٩٩٢) دراسة في سیرته ودوره الدیني والسیاسي، رسالة ماجستیر غیر منشورة تقدم الى كلیة الاداب في جامعة الموصل، سنة ٢٠٠٥، ل٦٤– ٦٥.

هەر لەسەرەتای چلەکانیشەوە گۆڤاری (الإخوان المسلمون)و بڵاوکراوەکانی تری ئیخوان دەگەیشتنە عێراقو تەنانەت لە شاری موسڵ بە ئاشکرا دەفرۆشران[١].

لە سەرەتای چلەکانەوە بیری ئیخوان لە ناوچەکانی ناوەڕاستو باشووری عێراق بڵاوبویەوە، گۆڤاری (الاخوان المسلمون) دەستاو دەستی دەکردو لە ناو ژمارەیەك گەنجدا دەخوێندرایەوە، بە تایبەتیش لە بەسرە چەند کەس بەو بیرە کاریگەر بوون[٢]. سەوافیش لە دوای گەڕانەوەی لە میسر، چەند جار سەردانی ئەو شارەی کردوو وتاری دەدا، ئەمەش هێندەی تر کاریگەری لەسەر دروست کردن، زۆرێك لەو گەنجانەش بوونە ئەندامی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامییو لە بۆنەکاندا ئاهەنگیان سازدەداو زەهاوو سەوافو عەبدوڕڕەحمان خزر دەچوون وتاریان دەدا[٣].

لە ساڵی (١٩٤٥)ەوە لە عەممارە بیری ئیـخوان بڵاوبویەوە، لە زوبێریش کتێبخانەی ئیخوان موسلمین کرایەوەو سەوافیش چەند جار سەردانی کردوەو وتاری تێدا داوە[٤]، لە سەرەتای پەنجاکانیشدا بیری ئیخوان گەیشتە رووماديو جموجۆڵو چالاکییان هەبوو[٥].

هەر وەکو پێشتر ئامازەمان پێدا، کەناڵێکی بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان ئەو خوێندکارانە بوون کە بۆ خوێندن دەچوونە میسر، ساڵی (١٩٣٩ز) کۆمەڵێك خوێندکاری

---

[١] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٧١.

[٢] لەو کەسانەی لە بەسرە کەوتبوونە ژێر کاریگەری بیری ئیخوان، عەبدولهادی باحسێن، یەعقوب باحسێن، عەبدوسەمەد رەدینی، عەبدوڵلا زەکیر، موحەممەد فازیل لەفتە، تەها ئەلبەسری، عەبدولعەزیز ئەلمەناسیر، عەبدولحەمید رەدینی، خەلیل عەقرەب، عەبدولعەزیز عەبدولجەبار وەتلر، جاسم موحەممەد ساڵح، مەهدی سامەڕائی، قەیس قیرتاس. بڕوانە: ایمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٧٢.

[٣] سەرچاوەی پێشوو، ل٧٢.

[٤] سەرچاوەی پێشوو، ل٧٤.

[٥] لەو کەسانەی لە رووماديی کەوتبوونە ژێر کاریگەری بیری ئیخوان: فازیل مەحمود، عەبدولنەبی شەبیب، یوسف دووری، عەبدولعەزیز عەواد ئەلکوبەیسی، حەسەن عەلی عەبدولناسر ئەلساتوری، خەلەف عەبید ئەلفەراجی،... هتد. د. محسن عبدالحميد: تاريخ جماعة الاخوان، ل١٠٩

عێراق نێردران بۆ ئەزهەر بۆ خوێندن[١]، موحەممەد مەحمود سەواف[*] (١٩١٥ – ١٩٩٢ز) یەکێك بوو لەو خوێندکارانەو لەوێ بە بیری ئیخوان ئاشنابوو، بەڵام بە هۆی هەڵگیرساندنی جەنگی دووەمی جیهانی سەواف گەڕایەوە عێراق[٢].

دوای گەڕانەوەی سەواف بۆ موسڵ، ویستی بە هاوکاری (عەبدوڕڕەحمان سەید مەحمود، عەبدوڕڕەحمان مەحمود ئەلئەڕحیم) کە دوو بازرگانی شارەکە بوون لقێکی ئیخوان بکاتەوە، بەڵام حکومەت داواکەی ڕەت کردەوە[٣].

---

[١] ئەو کۆمەڵە خوێندکارە بریتی بوون لە: موحەممەد مەحمود سەواف، ئەحمەد جەرجیس خەیات، موحەممەد عەلی عەزیز، جەلال حەنەفی، شاکر بەدری، موحەممەد تۆفیق خەیات، موحەممەد حەبیب هاشمی، عەبدولموحسین حەبیب هاشمی، عەبدوڵلا عەبدوڕڕەحمان قزڵجی، عەبدولوەهاب موحەممەد ئەمین ساڵحی. جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل٢٠.

[*] موحەممەد مەحمود سەواف: موحەممەد مەحمود عوسمان بەگی تائی، لە (١٢ ئاب ١٩١٥) لە موسڵ لەدایك بووە، لای زانایانی موسڵ دەستی داوەتە خوێندنو پاشان چۆتە قوتابخانەی فەیسەڵیە، ساڵی (١٩٤٦) لە ئەزهەر ماستەری بەدەستهێناوە، پاشان گەڕاوەتە عێراقو لە کۆلێجی شەریعە بۆتە مامۆستا، چەندین ساڵ چاودێری گشتیی ئیخوان موسلیمن بووە لە عێراق، ڕۆڵی بەرچاوی هەبوو لە بڵاوکردنەوەی بیری ئیخوان لە عێراق، لە دامەزراندنی چەندین کۆمەڵەی ئیسلامیی بەشدار بووە،،ساڵی (١٩٥٩) چۆتە دەرەوەی عێراقو لە سعودیە نیشتەجێ بووە، لەوێش چەندین پۆستی باڵای وەرگرتووە. لە (٩ تشرینی یەکەمی ١٩٩٢) لە هۆڵی فڕۆکەخانەی ئەستەنبوڵ گیانی لەدەستدا. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ژیانو کارو چالاکی سەواف بڕوانە: جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە.

[٢] محمد محمود الصواف: من سجل ذكرياتي، دار الاعتصام للطبع والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، القاهرة ١٩٨٧، ل٩٣.

[٣] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧١. سەواف لە بیرەوەرییەکانیدا ناوی کەسەکان ناهێنێو تەنها باس لەوە دەکات کە لەگەڵ کۆمەڵێك گەنج ویستیان لقێکی ئیخوان لە موسڵ بکەنەوە. بڕوانە: محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل٩٦. هەندێ سەرچاوە باس لەوە دەکەن، کە ئەو دوو بازرگانە بە هاوکاری سەواف ساڵی (١٩٤٠) کۆمەڵەی فەرمان بە چاکەو ڕێگری لە خراپە (جمعية الامر بالمعروف والنهي عن المنكر)یان لە موسڵ دامەزراندووە، بۆچوونی ئەوەش هەیە ئەم کۆمەڵەیە لە سییەکاندا بەر لە ڕۆیشتنی سەواف بۆ ئەزهەر دامەزراوە. بڕوانە: ایمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٥٣. سەواف لە بیرەوەرییەکانیدا باسی دامەزراندنی ئەو کۆمەڵەیە دەکات کە لەگەڵ عەبدوڕڕەحمان سەید مەحمودو عەبدوڕڕەحمان مەحمود ئەلئەڕحیم دایانمەزراندووە، بەڵام هیچ ئاماژەیەك بە ساڵی دامەزراندن ناکات. بڕوانە: محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل٦٣.

ساڵی (١٩٤٣ز) جارێکی تر سەواف لەسەر خەرجی (مستەفا سابونچی) کە دەوڵەمەندێکی موسڵە نێردرایەوە میسر بۆ خوێندن، سەواف ئاشنایەتی لەگەڵ حەسەن بەننا پەیدا کرد بوو، ئەویش وەکو ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری ئیخوان لە میسر ناساندی[1]. لەو ماوەدا کە سەواف لە ئەزهەر دەیخوێند، مامۆستا میسرییەکان لە عێراق چالاکانە هەڵدەسوڕان‌و بیری ئیخوانیان بڵاودەکردەوە، لەو ڕووەوە لە (٢٤ مایسی ١٩٤٥ز) حسێن کەمالەدین‌و موحەممەد عەبدولحەمید ئەحمەد سەردانی موسڵ دەکەن‌و بە هۆی عەبدوڕڕەحمان سەید مەحمود ئاشنایەتی لەگەڵ ژمارەیەك زانای شارەکە پەیدا دەکەن‌و چەندین دیدارو کۆبوونەوە ئەنجام دەدەن، بەمەش ژمارەیەك گەنج لە دەوری بیری ئیخوان کۆدەبنەوە، لەپاڵ ئەمەشدا بڵاوبوونەوەی گۆڤاری ئیخوان موسلمین لە موسڵ زەمینەیەکی زیاتری بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوانی سازدا، بەم شێوە بیری ئیخوان لە چەندین شارو شارۆچکەی تری عێراق لایەنگرو هەواداری پەیداکردو تەنها لە هۆنینەوەو ڕێکخستنێکی فەرمی کەم بوو[2]. هەردوو حسێن کەمالەدین‌و موحەممەد عەبدولحەمید لە (ئەیلولی ١٩٤٥) جارێکی تر سەردانی موسڵیان کردو چەند ڕۆژێك مانەوە، لەو سەروبەندەشدا عەبدوڕڕەحمان سەید مەحمودو ژمارەیەك دەوڵەمەندو کەسایەتی موسڵ بڕی (٥٠٠٠) جونەیهی میسریان بەخشی بۆ کڕینی بینایەك بۆ بارەگای گشتیی ئیخوان موسلمین لە مەیدانی حلمیە لە قاهیرە[3]. بێگومان بیری ئیخوان لە موسڵ لەچاو شارەکانی دیکەی عێراق زیاتر برەوی هەبوو لایەنگری پەیداکرد[4].

---

[1] محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل٩٦.

[2] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٢؛ جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل٥٨.

[3] ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٥٧- ٥٨.

[4] دووخاڵ لە بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان لە موسڵ ڕۆڵیان بینی، یەکەم: لە کۆتایی سەدەی نۆزدە بزووتنەوەیەکی سەلەفی لە شاری موسڵ سەریهەڵدا، (شێخ عەبدوڵلا ئەلنعمە) زانایەکی شارەکە بوو، ڕێبەرایەتی ئەم بزووتنەوەی دەکرد، بەمەش زەمینەی بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان لەباربوو. دووەم: تایبەتمەندیی پێکهاتەو پێگەی جوگرافی موسڵ‌و بوونی چالاکی موژدەدەرەکان لەو شارەدا وای کرد

سەواف لە میسر خوێندنی تەواوکرد، ساڵی (١٩٤٦) گەڕایەوە عێراق و دەستی کردە بانگەشەکردن بۆ بیری ئیخوان[١]، ئەمەش بەکردەیی کردنی ئەو بەڵێنەبوو، کە دابووی بە حەسەن بەننا بۆ بڵاوکردنەوەی بیری ئیخوان لە عێراق[٢]. بەر لە گەڕانەوەی سەواف لە میسر، حەسەن بەننا ئاهەنگێکی ڕێزلێنانی بۆ ڕێکخست، لەو ئاهەنگەدا حەسەن بەننا وتاریداو ستایشی زۆری سەوافی کرد، لە کۆتایشدا سەواف وەکو چاودێری گشتیی ئیخوان لە عێراق دەستنیشان کرا، ئەویش بەیعەتی بە حەسەن بەننا دا[٣].

لە دوای گەڕانەوەشی، سەواف لەگەڵ کۆمەڵێك گەنج داوایەکیان پێشکەشی وەزارەت کرد بۆ دروستکردنی کۆمەڵەیەك بە ناوی ئیخوان موسلمین، بەڵام حکومەت داواکەیانی ڕەتکردەوە[٤].

بیری ئیخوان وەکو پەرچەکردارێك زیاتر خۆی بنوێنێ. د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧١؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ١٩/١٢/٢٠٠٤.

[١] کۆمەڵێك نووسەر: هەمان سەرچاوە، ل٦٥.

[٢] سەواف لە بیرەوەرییەکانیدا باس لە دوا دیداری خۆی لەگەڵ بەننا دەکات و دەڵێت: موحەممەد عەبدولحەمید ئەحمەد ئامادەی دانیشتنەکە بوو، موحەممەد دەربارەی ئەزموونی خۆی لە عێراق دەدواو ئەوەی دەربڕی کە عێراق کەڵکی بانگەوازی نییەو گونجاو نییە. سەواف بەمە نیگەران دەبێت و دەکەوێتە سەرزەنشت کردنی موحەممەد، پاشان بەڵێن بە حەسەن بەننا دەدات بگەڕێتەوە عێراق و لقی ئیخوان بکاتەوەو ببێتە جێگری بەننا لە عێراق. بڕوانە: محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل١٠١– ١٠٢. دکتۆر تەها جابر ئەلعەلوانی دەربارەی دیداری سەواف لەگەڵ حەسەن بەننا دەڵێت: سەواف لە میسر چاوی بە حەسەن بەننا کەوت و پێشنیازی کرد چالاکی ئیخوان بۆ عێراق بگوێزرێتەوەو لقێکی ئیخوان بکرێتەوە، حەسەن بەننا بەگومانەوە لەم پێشنیازەی ڕوانی و وتی: وای دەبینم عێراق دوا وڵات بێت بانگەوازی ئیخوانی تێدا بڵاوبێتەوە، بەڵام ئەی شێخ کە تۆ دەبینی زەویەکە بەپیتە لەسەر بەرەکەتی خوا دەستپێبکە. بڕوانە: الدكتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئیسلام والدكتور طه جابر العلواني، ل١٢.

[٣] ئەم زانیارییە لە وتارێکدا بڵاوکراوەتەوە کە ئەحمەد عەبدولغەفور عەتار لە ستایشی سەوافدا نووسیویەتی و لە بیرەوەریەکانی سەوافدا وەکو پاشکۆیەك بڵاوکراوەتەوەو ساڵی ئاهەنگەکەشی بە ساڵی (١٩٤٣) نووسیوە کە ئەمە هەڵەیە. بڕوانە: محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل٤٦٨.

[٤] عبدالجبار حسن الجبوري: الأحزاب والجمعيات السياسية في القطر العراقي ١٩٠٨ ـ ١٩٥٨، بغداد ١٩٧٧، ل١٩٩.

هەر لەو ساڵەدا سەواف لە کۆلێجی شەریعەی بەغداد بووە مامۆستا، ناوبراو لەوێ کەوتە چالاکی‌و بە هاوکاری (ئەحمەد زەهاوی، کەمالەدین تائی، مەلا مەعتوق، پارێزەر عەبدوڕڕەحمان خزر، ناجی مەعروف، عەبدولوەهاب سامەڕائی) داوایەکیان پێشکەشی وەزارەتی ناوخۆ کرد، بە مەبەستی دامەزراندنی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی (جمعية الآداب الإسلامية)و لە (٢٢ ئابی ١٩٤٦ن) وەزارەت ڕەزامەندی لەسەر داواکەیان نواندو کۆمەڵە بە فەرمی دامەزرا[١].

دوای دروستبوونی دەوڵەتی ئیسرائیل، مەسەلەی ڕزگارکردنی فەلەستین لە تەواوی جیهانی ئیسلامیی دەنگۆی هەبوو، هەر ئەمەش وای کرد کۆمەڵەی ڕزگاری فەلەستین (جمعية إنقاذ فلسطين) لە (١٩٤٨ن) لە عێراق دامەزرا[٢]، بە ناوی ئەم کۆمەڵەوە کۆمەك‌و یارمەتی کۆدەکرایەوەو خۆبەخشەکان دەنێردران بۆ فەلەستین. بەڵام هەر زوو بارەگای کۆمەڵە بووە شوێنی چاوپێکەوتن‌و کۆبوونەوەو دیداری ئەندامانی ئیخوان[٣]. پاشان لە (٢٢ ئاب ١٩٤٩) مۆڵەت درایە کۆمەڵەی پەروەردەی ئیسلامیی (جمعية التربية الاسلامية) و شێخ ئەحمەد زەهاوی بووە سەرۆك‌و کۆڤاری (التربية الاسلامية) بووە زمانحاڵی کۆمەڵە[٤].

---

[١] کاظم أحمد المشایخي: الامام امجد، ل١٨٩. بۆچوونی ئەوەش هەیە جگە لەوانەی ناومان بردوون چەند کەسێکی دیکەش لە دامەزراندنی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی بەشدار بوون، لەوانەش: موحەممەد تەها فەیاز، عەبدولعەزیز بەغدادی، فوئاد ئەلومەری، ئیبراهیم عەتارباشی، عەبدوڕڕەحیم کوردی، دکتۆر سەبری موراد. بڕوانە: جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل٤٢– ٤٣. هەروەها زانای کورد نەجمەدین واعیز سەرۆکی کۆمەڵە بووە. بڕوانە: محمد زكي حسن أحمد: هەمان سەرچاوە، ل١٣٢؛ ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٦٧، پەراوێزی ژمارە (٢).

[٢] دوای ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ، کۆمەڵە بە فەرمی دامەزراو دەستەی کارگێڕی هەڵبژێردرا کە پێکهاتبوو لە: (ئەحمەد زەهاوی – سەرۆك، حسێن فەوزی – جێگری سەرۆك، پارێزەر عەبدوڕڕەحمان خزر – ژمێریار، موحەممەد مەحمود سەواف – ئەمینداری گشتی". کاظم أحمد المشایخي: الامام المجدد، ل١٩١؛ محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل١٧٤.

[٣] د. طه جابر العلواني: أضواء على تاريخ الحركة الإسلامية في العراق، مجلة ئالای ئیسلام، العدد (٩)، السنة التاسعة، إبريل ١٩٩٥، ل١٢.

[٤] کاظم احمد المشایخي: الامام امجد: ١٩٢– ١٩٧.

سەواف لە ناو ئەو كۆمەڵانەدا چالاكانە هەڵدەسوڕا، بەڵام هەر زوو لەگەڵ ژمارەيەك ئەندامی كۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی، ناكۆكی بۆ دروست بوو، ئەمەش وای لە سەواف كرد دەستبەرداری كۆمەڵە بێتو لەگەڵ ئەمجەد زەهاوی لە (١٣ ئەيلول ١٩٤٩ن كۆمەڵەی برايەتی ئیسلامیی (جمعية الاخوة الإسلامية) دامەزراند[١].

كۆمەڵەی برايەتی، چالاكترین كۆمەڵەی ئیسلامیی ئەو سەردەم بوو، ببوە ڕووكارێك بۆ كاری ئیخوان لە عێراق، لە چەندین شارو شارۆچكە لقی كردەوە، لەناو زانكۆو پەيمانگاكان ئەندامو لايەنگری پەيدا كرد، گۆڤاری (الاخوة الإسلامية) زمانحاڵی كۆمەڵە، بە تیراژێكی زۆر بیرو بۆچوونو چالاكی كۆمەڵەو وتاری بڵاودەكردەوە[٢].

هەر لەو ماوەشدا، ئیخوان گرنگی بە چالاكی ئافرەتان داو كۆمەڵەی خوشكی موسڵمان (جمعية الاخت المسلمة) دامەزرێنرا[٣].

---

[١] بە پێی ماددەی چواردەی ياسای بنەڕەتی كۆمەڵە، دامەزرێنەرانی بريتین لە: (ئەمجەد زەهاوی – سەرۆك، موحەممەد عاسم ئەلنەقیب – جێگری سەرۆك، موحەممەد مەحمود سەواف – سكرتێر، ئیبراهیم مستەفا ئەلئەيوبی – ئەمین سندوق، دكتۆر تەقیەدین هیلالی، پارێزەر عەبدوڕەحمان خزر– ئەندام، موحەممەد تەها فەياز– ئەندام، مەلا موحەممەد قزڵجی). ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٩٠– ٩٣. سەواف لە بیرەوەرییەكانیدا نووسيويەتی: لەگەڵ عاسم نەقیبو دكتۆر تەقیەدین هیلالیو مەلا موحەممەد قزڵجیو ئیبراهیم ئەيوبیو شێخ ئەمجەد زەهاویو چەند كەسێكی تر كۆمەڵەی برايەتیمان دامەزراند. بڕوانە: محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل١١٠.

[٢] كاظم أحمد المشايخي: الامام امجد، ل١٩٨ ـ ١٩٩.

[٣] دامەزرێنەرانی بريتی بوون لە:(نەهال ئەمجەد زەهاوی ـ سەرۆك، فاتمە پاچەچی، بەهیرە خوجە، نەزيرە خوجە، خەيريە زەهاوی، عەدەويە شەواف، سەفیە ئەترەقچی، زوهرە خزر، نەجيبە خزر، ئامینە موحەممەد عەلی). محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل١٢٠؛ د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٧. لە سەرەتادا ئافرەتان وەكو لقی ئافرەتان لە ناو كۆمەڵەی برايەتی ئیسلامیی كاريان دەكرد، بەڵام لە (١٩٥٥) مۆڵەتیان لە حكومەت وەرگرتو لە ژێر ناوی (كۆمەڵەی خوشكی موسڵمان) دەستبەكار بوونو تا ئێستاش لە بەغداد بارەگايان هەيەو لە ژێر ئەو ناوەدا كاری خۆيان دەكەن. بۆ زانیاری زياتر دەربارەی كارو چالاكی ئەو ڕێكخراوە بڕوانە: ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٥١– ١٥٧.

تا ساڵی (١٩٥٤ن)و هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی لەلایەن دەسەڵاتەوە، بە سەردەمی زێڕینی کاری ئیخوان دادەنرێت[١]، بەڵام لەو مێژووەوە تا شۆڕشی (١٩٥٨ن) جارێکی تر ئیخوان بە شێوەیەکی نهێنیو لە چەند کەناڵی جۆراو جۆرەوە کاری دەکرد، دەکرێت ئەم ماوە بە قۆناغی خاوبوونەوەو ڕووکردنە پەروەردەو پەرتبوونی ڕیزەکانی ئیخوان ناوزەد بکەین[٢].

کاتێك شۆڕشی (١٩٥٨ن) ڕوویدا، لە زۆربەی ڕۆژنامەو بڵاوکراوەکانەوە بانگەشەی ئەوە دەکرا پارتەکان چالاکییان ڕاگرن تا دەرفەت بۆ حکومەتی شۆڕش بڕەخسێ کار بۆ هێنانەکایەی دۆخێکی باشتر بکات، جگە لە ئیخوان هیچ پارتو ڕێکخستنێکی دیکە بەدەم ئەم بانگەشەوە نەچوو، ئیخوانەکان پاش ماوەیەك زانیان تاکە گروپێ چالاکییان وەستاندووە، جارێکی دی وەکو ڕێکخراوێکی نهێنی دەستییان دایەوە کار، بەڵام هیچ شتێکی فەرمیان ڕانەگەیاند، لەو ماوەدا بڵاوکراوەکانی ئیخوان بە ناوی بەرەی ئیسلامییو کوتلەی ئیسلامیی دەردەچوو، وەلێ زۆرێك لە خەڵکی دەیانزانی ئیخوان لە پشت ئەو کارەوەیە[٣].

---

[١] عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨٣.

[٢] الدكتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئيسلام والدكتور طه جابر العلواني، ل١٣.

[٣] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٣. لەسەردەستی ژمارەیەك لەو کەسانەی وازیان لە ئیخوان هێنابوو، لەدوای (١٤ تەمموز ١٩٥٨) بەرەی ئیسلامیی دەرکەوت، بەرە لە سەرەتادا پێکهاتبوو لە: عەبدولغەنی شەنداله، موحەممەد ئالوسی، موحەممەد سالم زەیدان. دواتریش کاریگەی بەرە موسڵی گرتەوەو هەریەکە لە: غانم سەفار، یەحیا عەللاوی، عەبدولحافز سلێمان، حازم حاجی داود، عەبولئیلا حەمدانی، ئەحمەد عەلی دەباغ، جەمال عەلی بەرزنجی، عەبدولحافز مەجید، هیشام تالیب، عیسام تالیب هاتنە ڕیزی بەرەوە، ئەم گروپە خوازیاری ئەوە بوون زوو دەسەڵاتی وڵات بگرنە دەست، لەمەشدا لەگەڵ سەرکردەکانی ئیخوان ناکۆك بوون، دوای بەهێزبوونی بەرە لە موسڵ، چاودێری گشتیی ئیخوان (سەواف) گەیشتە موسڵو هەردوولا (بەرەی ئیسلامییو ئیخوان) کۆبوونەوەو بڕیاریاندا کاری هاوبەش بکەن، بەڵام پاش ماوەیەك بەرەی ئیسلامیی بڵاوکراوەیەکیان بە ناوی بەرەوە بڵاوکردەوە، لە بەرانبەریشدا ئیخوان لەبەر ئەوەی بە نهێنی کاریان دەکرد بڵاوکرلوەیەکی تایبەتییان بە ناوی کوتلەی ئیسلامییەوە بڵاوکردەوە، ئەمەش تا ڕاگەیاندنی حزبی ئیسلامیی درێژەی کێشا. ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٦٧.

دوای شۆڕشی (١٩٥٨ز)، بیری چەپ بە تەواوی لە گۆڕەپانی سیاسیی عێراق پەرەیگرت، وەك پەرچەکردار بۆ بیری چەپو شیوعییەت ئیخوان لە گۆڕەپانەکەدا دەبینرا، ئیخوانو شیوعییەت بە تەواوی لە یەکتر دڕدۆنگ بوون، وەکو دوو نەیاری یەکتری کاریان دەکردو بەمەرگی یەك تینو بوون. کاتێکیش لە ئازاری (١٩٥٩ز) جوڵانەوەی شەواف[1] لە موسڵ سەریهەڵدا، دوای شکست هێنانی جوڵانەوەکە ژمارەیەکی زۆر لە ئەندامانی ئیخوان کوژران، ئەمەش نەك لەبەر بەشداریکردنییان لە جوڵانەوەی شەواف، بەڵکو کاتێك جوڵانەوەکە شکستی هێنا، شیوعییەکان کەوتنە کوشتنو ڕاوەدوونانی نەیارانییان، ئەم بارەش تا کۆتایی (١٩٥٩ز) درێژەی کێشا[2].

کاتێك حکومەتی کۆماری یاسای پارتەکانی دەرکرد، ژمارەیەك لە ئیخوانە دێرینەکانو چەند کەسایەتییەکی بێلایەن، بە مەبەستی مۆڵەتدان بە دامەزراندنی (حزبی ئیسلامیی عێراقی) داوایەکیان پێشکەشی وەزارەتی ناوخۆ کرد[3]، وەزارەتی

---

[1] ئەو جوڵانەوەیە لە (ئازاری ١٩٥٩ز) لەسەردەستی عەبدولوەهاب شەواف دژی دەسەڵاتی عەبدولکەریم قاسم لە موسڵ بەرپا بوو. دەربارەی هۆکارو ڕەوتی جوڵانەوەکەو ئاکامەکانی بڕوانە: عەبدولقادر ساڵح: شۆڕشی ١٤ی تەممووزی ١٩٥٨ لە عێراق، چاپخانەی کارۆ، سلێمانی ٢٠٠٥، ل٢٠٩ ـ ٢٣٩.

[2] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٣. ئەمەش بەو ڕەهاییە نییە کە ئیخوان بەشداری جوڵانەوەی شەوافی نەکردووە، بەڵکو ئیخوان بەکردەوە بەشداری جوڵانەوەکە بوو، دەقی کوردی بەیاننامەی جوڵانەوەکەش لە لایەن مەلا عەبدوڵڵا ئەربیلییەوە خوێندرایەوە کە ئەندامێکی چالاکی ئیخوان بوو. بڕیاریش وابوو بڕێك لەو چەکانەی لە میسرەوە دەگاتە موسڵ بەسەر ئەندامانی ئیخواندا دابەش بکرێت، بەڵام گەیشتنی چەکەکان دواکەوت، زۆرێك لەو بڕوایەدان ئەمەش هۆکارێکی سەرەکی بوو بۆ سەرنەکەوتنی جوڵانەوەکەی شەواف. ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٣٦٠– ٣٦٤.

[3] داواکارانی دامەزراندن بریتی بوون لە: (نوعمان عەبدوڕڕەزاق سامەڕائی، ئیبراهیم عەبدوڵڵا شەهاب، سەبری مەحمود ئەللەیلە، وەلید عەبدولکەریم ئەلئەعزەمی، ئیبراهیم مونیر مودەڕیس، فلیح حەسەن سامەڕائی، فازیل دولان ئەلعانی، حەمید حاجی حەمد، حاجی مەحمود موحەممەد لافی، عەبدولجەلیل ئیبراهیم، یوسف تەها ئەلعانی، د. جاسم حەمد ئەلعانی). بڕوانە: محمد کاظم علي: العراق في عهد عبدالکریم قاسم دراسة في القوی السیاسیة والصراع الایدولوجي ١٩٥٨ ـ ١٩٦٣، مطبعة الخلود، بغداد ١٩٨٩، ل١٧٨؛ کاظم احمد المشایخي: تاریخ نشأة الحزب الاسلامي العراقي، دار الرقیم للنشر والتوزیع، الطبعة الاولی، بغداد ٢٠٠٥، ل١٦.

ناوخۆ ڕەزامەندی نەنواند، داواکە ڕەوانەی دادگای تەمیز کرا، دادگای تەمیز بڕیاری وەزارەتی ناوخۆی هەڵوەشاندەوەو بە فەرمی مۆڵەتی دامەزراندنی (حزبی ئیسلامیی عێراقی) دا[1].

حزبی ئیسلامیی، ماوەی چەند مانگێك جموجۆڵو چالاکی بەرچاوی هەبوو، بەڵام زۆری نەبرد لەلایەن حکومەتەوە مۆڵەتی لێسەندرایەوەو چالاکییەکانی قەدەغەکراو سەرکردەکانی گیرانو حزب هەڵوەشایەوە[2].

بە درێژایی ساڵانی شەست، ئیخوان بە نهێنی کاری دەکرد، هەر چەندە لە کودەتای (١٧ تەمموزی ١٩٦٨) ئیخوان پۆستی وەزارەتیان وەرگرت، بەڵام ئەمە درێژەی نەکێشاو لە کودەتای (٣٠ تەمموزی ١٩٦٨) بەدواوە بەعس تەنگی بە ئیخوان هەڵچنیو کەوتە ڕاوەدونانی ئەندامانی ئیخوان، سەرەنجام لە (١٩٧١/٤/٤) لەسەر زاری عەبدولکەریم زەیدانی ڕێبەری ئەوسای ئیخوانەکانی عێراق، بە فەرمی کاری ئیخوان ڕاگیرا[3].

---

[1] وەزارەتی ناوخۆ بە نوسراوی ژمارە (ش/ج/٩١٤) مێژووی (١٩٦٠/٣/٢٧) داواکەی ڕەتکردەوە، بەڵام دادگای تەمیز بە بڕیاری (٢١ حزبی ئیسلامیی) مێژووی (١٩٦٠/٤/٢٦) بڕیارەکەی وەزارەتی ناوخۆی هەڵوەشاندەوەو پاشان لە (١٩٦٠/٥/٥) بە فەرمی مۆڵەتی کارکردن درا بە حزبی ئیسلامیی عێراقی. بڕوانە: الدکتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئيسلام والدكتور طه جابر العلواني، ل١٣. كاظم احمد المشايخي: تاريخ نشأة، ل٢٠- ٣٢.

[2] ڕۆژنامە (الفيحاء) ڕۆژی (١٥ تشرينی یەکەمی ١٩٦٠) بەیاننامەیەکی حزبی ئیسلامیی بڵاوکردەوە، لە بەیاننامەکەدا ڕەخنەی توند لە عەبدولکەریم قاسمو حکومەتەکەی گیرابوو، دوای ئەو بەیاننامەیە، حکومەت کەوتە ڕاوەدوونانو دەستگیرکردنی سەرکردەکانی حزب، ڕۆژی (١٩٦٠/١٠/٢٠) بارەگای حزب لە بەغداد داخرا، ڕۆژی (١٩٦١/٣/٢٠) حکومەت بە فەرمی بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی حزبی دەرکرد. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ناوەڕۆکی بەیاننامەکەی حزبی ئیسلامیی بڕوانە: كاظم احمد المشايخي: تاريخ نشأة، ل١٧٦- ١٨٦؛ د. محسن عبدالحميد: الحزب الاسلامي العراقي، مرحلة تأسيس (١٩٦٠)، اصدارات الحزب الاسلامي العراقي، دار النور للطباعة، ب.م، ل٢٨- ٣٦.

[3] جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل١٣٨؛ د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٥.

باسی دووەم: ڕەوتی ئیسلامیی لە کوردستان لە سەردەمی پاشایەتی

هەر وەکو پێشتر ئاماژەمان پێدا، ڕەوتی ئیسلامیی لە ماوەی نێوان هەر دوو جەنگی جیهانیدا، لە باشووری کورستان بە شێوازی جۆراوجۆر ئامادەیی هەبوو، بەڵام سەبارەت بە ئیخوان موسلمین وەکو بەشێکی سەرەکی ڕەوتی ئیسلامیی، دەتوانین کۆتایی جەنگی دووەمی جیهان بە سەرەتای ئاشنابوونی کورد بە بیری ئیخوان دابنێین، ئەم ئاشنابوونەش لە شاری موسڵ‌و دەرەنجامی چالاکی ئیخوانە لەو شارەدا، ساڵی (١٩٤٦ز) ژمارەیەك حاجی موسڵ لە گەشتی حەج بە هۆی عەبدوڕڕەحمان سەید مەحمودەوە چاویان بە حەسەن بەننا دەکەوێت، بەننا لەگەڵیان کۆدەبێتەوەو وتاریان بۆ دەداتو پێکەوە بڕیار دەدەن کاربکەن بۆ کردنەوەی لقێکی ئیخوان لە موسڵ[1].

دوای گەڕانەوەی حاجییەکان‌و چالاکی نواندن لە موسڵ، ناوی کۆمەڵێك کەس دێت کە چالاکانە هەڵسوڕاون، لەناو ئەوانەدا ناوی (مەلا عەبدوڵڵا موحەممەد ئەربیلی[*]،

---

[1] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٢. لە ناو حاجییەکاندا ناوی ئەم کۆمەڵە زانراوە: موحەممەد عەلی زەنون، سالم سلێمان موحەممەد بەکری، عەبدوڵڵا ئەربیلی، عەبدوڵڵا سەعید، عەبدولوەهاب ڕەشید، موحەممەد نەجیب عەلی بەزاز، عەبدولمونعیم زورەری. جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل٥٩.

[*] مەلا عەبدوڵڵا موحەممەد ئەربیلی، ساڵی (١٩١٤) لە هەولێر لەدایك بووە، پاشان چۆتە موسڵ‌و دەستی داوەتە خوێندنی زانستە شەرعییەکان، دوای تەواوکردنی خوێندن بۆتە مامۆستای پەیمانگای ئیسلامیی لە موسڵ، ساڵی (١٩٨٤) کۆچی دوایی کردوە. سالم عبدالرزاق: صفحة من ثورة الموصل عام ١٩٥٩م، جريدة (القادسية)، العدد (٣١٩١)، ١١ آذار ١٩٩٠. مەلا عەبدوڵڵا لەگەڵ ئەوەدا کە بەرپرسی لقی موسڵی کۆمەڵەی برایەتی‌و وتاربێژی مزگەوت بوو، کەبابچیش بوو، ڕۆژێك مەلا عەبدوڵڵا لە مزگەوتی گەورەی موسڵ وتاریدا، زانای گەورەی سوریا شێخ عەلی تەنتاوی کە لەو کاتەدا لە سەردانی موسڵدا بوو، ئامادەی وتارەکە بوو، ڕۆژی دواتر تەنتاوی لەگەڵ چەند ئەندامێکی کۆمەڵەی برایەتی دەچنە چێشتخانەکەی مەلا عەبدوڵڵا ئەربیلی بۆ کەباب خواردن، تەنتاوی زۆر لە کەبابچیەکە (مەلا عەبدوڵڵا) ورد دەبێتەوەو بەسەرسوڕمانەوە دەڵێت: پاکو بێگەری بۆ خوا! ئەم کەبابچیە زۆر لەو پیاوە دەچێت کە دوێنێ وتاریدا. هاوڕێکانیشی پێی دەڵێن: ئەوە هەر وتاربێژەکەی دوێنێیەو کاری کەباچێتی دەکات. تەنتاوی زۆر پێدەکەنێتو بەو کارە دڵخۆش دەبێتو دەڵێت: دەبێت زانا بۆ دابینکردنی بژێوی ژیانی پشت بە خۆی

موحەممەد یاسین عەبدوللا سنجاری[*]، هاشم عەبدولسەلام[**]) دێت، کە سێ زانای کورد بوون‌و لە شاری موسڵ لە بڵندگۆی مزگەوتەکانەوە بیری ئیخوانیان بڵاودەکردەوەو چالاکانە هەڵدەسوڕان، ڕۆڵی ئەم وتاربێژانە بە شێوەیەك حکومەتی دڕدۆنگ کردبوو، بەڕێوەبەرێتی ئەوقاف ئاگاداری ئەو وتاربێژانەی کرد کە وتاری هەیینی دەبێت تەنها بۆ ئامۆژگاری‌و قسەکردن لە بابەتە ڕەوشتییەکان بێت، نەك بابەتی سیاسیی[1].

لەساڵی (١٩٤٦) بەدواوە، دامەزراندنی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی، بووە کەناڵێکی باش بۆ بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوان لە زۆربەی شارەکانی عێراق‌و باشووری کوردستان، لەمەشدا خودی شێخ ئەمجەد زەهاوی، سەرۆکی کۆمەڵە ڕۆڵی بەرچاوی بینی، هەر لە چوارچێوەی چالاکی کۆمەڵەدا لە (١٩٤٧/١/٦ن) شێخ ئەمجەد زەهاوی، سەرۆکی کۆمەڵە، لە نامەیەکدا زانای ناسراوی کورد (مەلا حسێن پیسکەندی[***]) لە سلێمانی

ببەستێت نەك بە حکومەت، چونکە پشت بەستن بە حکومەت دەیبەستێتەوە بە سیستمی دەوڵەتەوە.
ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٢٦ پەراوێزی ژمارە (٤).

[*] موحەممەد یاسین عەبدوللا سنجاری، ساڵی (١٩٢٥) لە سنجار لەدایك بووە، دەرچووی کۆلێجی شەریعەی بەغداد بووە، ئەندامی یەکەم شانەی ڕێکخستنی ئیخوان بووە لە کۆلێجی شەریعە، ماوەیەکی زۆر لە موسڵ مامۆستای ئامادەیی بووە، چەند بەرهەمێکی چاپکراوی هەیە، ئێستا خانەنشینەو لە موسڵ نیشتەجێیە. ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٧٠ پەراوێزی ژمارە (٤)؛ محمد زکي حسن أحمد: هەمان سەرچاوە، ل٢٢٧.

[**] هاشم عەبدولسەلام، لە بنەماڵەیەکی کوردی باکووری کوردستانە، ساڵی (١٩٣٠) لە موسڵ لەدایك بووە، زانستی شەرعی خوێندوەو کەسێکی شارەزاو وتاربێژێکی بەتوانا بووە، لە چەندین مزگەوتی موسڵ وتاربێژ بووە، بە هۆی جوڵانەوەکەی شەواف‌و هێرشی زۆری بۆ سەر شیوعییەکان لە وتاری هەینیدا، لە (ئازاری ١٩٥٩) کوژرا. د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٣٦٩.

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٧٤.

[***] مەلا حسێن کوڕی حاجی خەلیفە پیرۆت پیسکەندییە، کە خەلیفەی کاك ئەحمەدی شێخ بووە، ساڵی (١٨٦٥ن) لە پیسکەند لە دایك بووە، دوای وەرگرتنی ئیجازەی مەلایەتی لەو مزگەوتەی ئێستا پێی دەڵێن مزگەوتی مەلا حسێن لە سەرشەقام دەبێتە پێش نوێژ، زانایەکی ناودارو شارەزاو بلیمەت بووە، چەند مەلا لەسەر دەستی ئەو ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، ساڵی (١٩٤٨ن) کۆچی دوایی کردووە. عبدالکریم محمد المدرس: علماؤنا في خدمة العلم والدین، الطبعة الاولی، دار الحریة للطباعة، بغداد ١٩٨٣، ل ١٧٦ - ١٧٧.

ئاگادار دەکاتەوە، کە بە مەبەستی کردنەوەی لقی کۆمەڵە سەردانی لایەنی پەیوەندیداری کردوەو بەوپێیەی کۆمەڵەکە ئایینیو ڕەوشتییە موتەسەڕیفەکان ڕوخسەتیان داوە لقی کۆمەڵە لە لیوای سلێمانی بکەنەوە[1].

لە درێژەی نامەکەدا، زەهاوی داوا لە پیسکەندی دەکات، بە مەبەستی کردنەوەی لقی کۆمەڵە لەگەڵ برایان سەردانی موتەسەڕیف بکەنو لە ئەنجامەکەی ئاگاداری بکەنەوە، ئەمەش گەورەترین خزمەتە بەرامبەر ئایینی ئیسلام بەجێی دێنن، لەکاتێکدا خراپە بڵاوبۆتەوەو بەدڕەوشتی پەرەی سەندووە[2].

دوای تێپەڕبوونی تۆ مانگ بەسەر نامەی پێشوو، بە نوسراوی ژمارە (٤٧) لە (١٩٤٧/٩/٢٨ن) شێخ ئەمجەد زەهاوی، ئاگاداری مەلا حسێن پیسکەندی دەکات، کە وەزارەتی ناوخۆ بە نوسراوی ژمارە (١١٨٤٦) مێژووی (١٩٤٧/٨/٢٦ن) ڕەزامەندی نواندوە لەسەر کردنەوەی لقی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی لە لیوای سلێمانی، هەر بەو بۆنەوە داوای لێدەکات لەگەڵ برایان دەستەی کارگێڕی لق هەڵبژێرنو لە ئەنجامەکەی ئاگاداری بکەنەوە[3].

پێدەچێت دوابەدوای نامەی یەکەمی زەهاوی، مەلا حسێن کەوتبێتە چالاکیو پەیداکردنی ئەندامو لایەنگر بۆ کۆمەڵە، بێگومان مەلا حسێن زانایەکی ناودارو قسە ڕۆیشتوی شار بوو، چالاکییەکانی بەرهەمی هەبوو، دەستەی کارگێڕی لق لە سلێمانی هەڵبژێردراو پێکهاتبوو لە (مەلا حسێن پیسکەندی - سەرۆکی لق، شێخ نوری بابە عەلی - جێگری سەرۆك، مەلا موحەممەد سەعید - ئەندام، جەلال ئاغا حاجی سەعید ئاغا - ئەندام، مەلا مارف - ژمێریار، حاجی عەبدولوەفا - ئەندام، عەبدوڕڕەحیم بەرزنجی - ئەندام، حاجی کەریم حاجی ساڵح - ئەندام، مەلا عەبدولقادر کۆکۆیی - باجگر)[4].

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١).

[2] سەرچاوەی پێشوو.

[3] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢).

[4] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٣)

دەستەی ناوبراو لەگەڵ ناوی دەستەی کارگێڕی لق، نوسراوێك ئاڕاستەی موتەسەڕیفی لیوای سلێمانی دەکەن‌و تێیدا بە پشت بەستن بە ماددەی (٢١) لە پەیڕەوو پڕۆگرامی کۆمەڵەی ناوبراو، لەسەر داوای کۆمەڵێك زاناو خانەدانی لیوای سلێمانی، دەخوازن موتەسەڕیف ڕەزامەندی لەسەر کردنەوەی لقی کۆمەڵە بنوێنێت [١].

هەر چەندە نوسراوەکەی دەستەی کارگێڕی لقی سلێمانی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی مێژووی لەسەر نییە، بەڵام پێدەچێت دوابەدوای نامەی دووەمی شێخ ئەمجەد بێت، کە ئاماژە دەدات بە ڕەزامەندی وەزارەتی ناوخۆ دەربارەی کردنەوەی لقی کۆمەڵە لە لیوای سلێمانی، ئەمەش پاش جموجۆڵ‌و چالاکی مەلا حسێن پیسکەندیە کە بەر لەو مێژووە لە سلێمانی کەوتۆتە چالاکی نواندن.

بە سەرنجدان لە ناوی ئەندامانی دەستەی کارگێڕی کۆمەڵە، دەبینین پێکدێت لە زانایانی ئایینی‌و بازرگان‌و خانەدان‌و کەسایەتییە ناسراوەکانی ئەو دەمەی لیوای سلێمانی، ئەمەش ئەو ڕاستییە دەسەلمێنێت کە هەوڵ‌و کۆششی مەلا حسێن، لە کۆکردنەوەی ئەندام‌و لایەنگر بۆ کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی تاڕادەیەکی زۆر سەرکەوتو بووە.

هەر چەندە کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی، وەك بەشێك لە کاریگەری ئیخوان ئەژمار دەکرێت، بەڵام ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت ڕەوتی ئیسلامیی لە کوردستان بە تەواوی بەو بیرە کاریگەر بووە، بەڵکو کاریگەری بیری ئیخوان لە کوردستان کەمتر هەستی پێدەکرێت لەچاو ناوچە عەرەبنشینەکاندا، ئەمەش دەرەنجامی کۆمەڵێك هۆکاری خودی‌و بابەتییە، کە دواتر باسی لێوەدەکەین، ئەمە سەرەڕای ئەوەی هەر لە بنەڕەتدا کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی، بە شێوەیەکی ڕێژەیی کەوتبووە ژێر کاریگەری بیری ئیخوان، ئەگەر بەراورد بکرێت بە کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی کە بە تەواوی ببوە ڕووکاری ئیخوان‌و تەواوی دیدو تێڕوانینەکانی ئیخوان موسلمینی میسر لە ئەدەبیاتیدا ڕەنگی داوەتەوە.

---

[١] سەرچاوەی پێشوو.

چالاکی ئیخوان لەسەر دەستی سەواف‌و هاوکارانی، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ لە عێراق ڕووی لە زیادی دەکرد، بوارو سنوری کار فراوانتر دەبوو، کاتێك ساڵی (١٩٤٩ز) کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی دامەزرا، کۆمەڵەی ناوبراو بووە چالاکترین کۆمەڵەی ئیسلامیی ئەو سەردەم[1]، سەواف سکرتێری کۆمەڵە، مامۆستای زانکۆو وتاربێژێکی لێهاتوو بوو، لە ناو خوێندکارانی زانکۆ، بە تایبەتیش لە کۆلێجی شەریعە، شانەی ڕێکخستنی بتیادنا، لەناو ئەو خوێندکارانەدا ژمارەیەك کوردی نیشتەجێی کەرکووکی تێدابوو، لەوانە (نیزامەدین عەبدولحەمید، موحسین عەبدولحەمید*، ئەحمەد ئەجمەدین بەرزنجی، سوبحی داودی، نورەدین واعیز**، ...)[2].

بۆچوونی ئەوەش هەیە کاری ئیخوان لە ساڵی (١٩٤٧ز) لە کەرکووك دەستی پێکردبێت، ئەویش لەسەر دەستی سلێمان موحەممەد ئەمین ئەلقابلی‌و پارێزەر نورەدین واعیز[3]، شایانی باسە حاجی سلێمان موحەممەد ئەمین ئەلقابلی دواتر لە شەقامی ئەتڵەس لە کەرکووك کتێبخانەیەکی بە ناوی (الاخوة الإسلامية) کردەوە[4]. بەزوویش خانوویەکیان پەیداکردو هەموو شەوانێکی پێنجشەممە وانەیان تێدا دەخوێند، وانەکانیش لەلایەن نورەدین واعیزو سلێمان موحەممەدو نیزامەدین

---

[1] کاظم أحمد المشايخي: الامام امجد، ل١٩٨.

* پێدەچێت موحسین عەبدولحەمید لە ناوەڕاستی پەنجاکان بەدواوە بووبێتە ئەندامی ئیخوان، چونکە ناوبراو لەدایکبووی ساڵی (١٩٣٧)ەو ئەگەر لە خوێندن دوانەکەوتبێت لە (١٩٥٥) بۆتە خوێندکاری کۆلێجی شەریعە.

** نورەدین واعیز: ساڵی (١٩٢٩) لە کەرکووك لەدایك بووە، هەر لەوێ دەستی داوەتە خوێندن‌و پاشان لە بەغداد خوێندنی تەواو کردووە، شارەزاییەکی زۆری لە بواری شەریعەتدا هەبووەو ڕۆڵی بەرچاوی بینیوە لە بڵاوکردنەوەی بیری ئیسلامیی، چەند بەرهەمێکی چاپکراوی هەیە. بڕوانە: محمد زكي حسن أحمد: هەمان سەرچاوە، ل٢٣٥.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩. هەندێك لەو خوێندکارانە لە کۆلێجەکانی تر بوون‌و پێشتر لە ڕێگەی مامۆستا میسرییەکانەوە پەیوەندیان بە ئیخوانەوە کردبوو.

[3] د. محسن عبدالحميد: تاريخ جماعة الاخوان، ل١٠٣.

[4] محمد نوری بازياني: مستقبل الحركة الإسلامية في كوردستان العراق، رسالة ماجستير تقدم الى جامعة العالمية للعلوم الإسلامية في لندن سنة ٢٠٠٣، ل٤٠.

عەبدولحەمیدەوە دەوترانەوە، ئەمەی دواییان فەرمانبەر بوو سالّی (١٩٥٢) لە سلێمانییەوە گواسترابوویەوە بۆ کەرکووك[1]، بە گوتەی سوبحی داودی لە سەرەتای پەنجاکاندا لە کەرکووك ئیخوان نزیکەی (٣٠ ـ ٣٥) ئەندامی چالاکی هەبوو[2]. ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە ئیخوان لە کەرکووك چالاکی زۆرتر بووە لەچاو شارەکانی دیکەی کوردستان.

ئیخوانەکانی کەرکووك، بەرلەوەی مۆڵەتی کردنەوەی لق وەرگرن، بە رادەیەکی بەرچاو جموجۆڵو چالاکییان هەبوو، وێرای مزگەوتی نورەدین واعیز، لە دوکانی موحسین ئەترەقچیو ئوتوی سەید ئەحمەدو کتێبخانەکەی حاجی سلێمان کۆبوونەوەیان ئەنجام دەداو بەرنامەی پەرەپێدانی کارەکانیان دادەڕشت[3].

ئیخوانەکانی کەرکووك چالاکانە هەڵدەسوڕان، لە سەرەتای (١٩٥٣) مۆڵەتیان لە وەزارەتی ناوخۆ وەرگرتو لقی کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی لە کەرکووك کرایەوە، دەستەی کارگێڕی لق هەڵبژێردرا کە پێکهاتبوو لە: نورەدین واعیز – سەرۆك، سلێمان موحەممەد ئەمین ئەلقابیلی – جێگری سەرۆك، سەید ئەحمەد – ئەندام. لە ئاهەنگی کردنەوەی لقدا سەواف وتارێکی پێشکەش کردو هەردوو شێخ محێدین بەرزنجیو مەلا سالّح کۆزەپانکی* لە هەولێرەوە هاتبوون بۆ ئاهەنگەکە[4].

کەناڵێکی دیکەی کاری سەواف بۆ بڵاوکردنەوەی بیری ئیخوان، ئەنجامدانی ئەو گەشتانەبوو کە بۆ ناوچە جیاوازەکان ئەنجامی دەداو سەردانی کەسایەتییە ناسراوەکانی دەکرد، لەو ناوچانەی گەشتی بۆ دەکرد، وتاریشی دەدا، لەو چوارچێوەدا

---

[1] د. محسن عبدالحمید: تاريخ جماعة الاخوان، ل١٠٤.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

[3] ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٤٣.

* مەلا سالّح کۆزەپانکی: لە گوندی کۆزەپانکەی نزیك هەولێر لەدایك بووە، هەر لە منداڵییەوە دەستی داوەتە خوێندن، لەسەردەستی مەلا فەتاحی خەتێ ئیجازەی زانستی وەرگرتووە، شارەزایی زۆری لە ئەدەبی کوردیو زانستە شەرعییەکاندا هەبووە، چەند بەرهەمی چاپکراوو دەستنووسی لە پاش بەجێماوە. محمد زكي حسن أحمد: هەمان سەرچاوە، ل٢٠٥– ٢٠٦.

[4] ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٤٣– ١٤٤.

سەردانی چەندین ناوچەی کوردستانی کردووە، لە هەندێك لەو گەشتانە شێخ ئەمجەد زەهاوی هاوڕێیەتی سەوافی کردووە[١].

حاجی تەها حەسەن سنجاری[*] یەکێك بووە لەو کوردانەی لە سەرەتای گەڕانەوەی سەواف بۆ عێراق، بۆتە ئەندامی ئیخوانو لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا باس لەوە دەکات، ساڵی (١٩٤٩ز) سەواف بە هاوڕێیەتی مستەفا پێنجوێنیو غانم حمودات گەشتێکیان بۆ ناوچەی سنجارو دەوروبەری کردووەو، پێکەوە چونەتە گوندەکانی قاپوسی، گرێ گوارا، خنێسی، کون روفی، بلێج، ئەبوسیو حەمیو سەواف وتاری خوێندۆتەوە[٢]. هەروەها ساڵی (١٩٥٣) سەواف لەگەڵ عەبدولمونعیم زورەریو عەزیز حاجی عەزیز ئاغاوو ئەحمەد حەسوو غانم حمودات سەردانی سنجارو هەندێ گوندی دەوروبەری کردو لە سنجار لە مزگەوتی حاجی عەبدوڵلا وتاریدا[٣].

لە درێژەی چالاکییەکانیدا، سەواف لە (٢٣ شوبات ١٩٥٣) بە هاوڕێیەتی موحەممەد عەلی خەششاب سەردانی قەزای دهۆکی کردو لە مزگەوتی گەورە بە ئامادەبوونی قایمقامی شار بورهانەدین ئەسعەدو ژمارەیەکی زۆر خەڵك وتاریدا[٤].

کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی کە ڕوکاری ئیخوان بوو، ئەندامو لایەنگری لە دهۆك، زاخۆ، ئاکرێو سنجار هەبوو، سەواف لە شوباتو تەموزی (١٩٥٣ز)و مانگەکانی شوباتو نیسانو ئەیلولی (١٩٥٤ز) چەندین سەردانی بۆ دهۆك، زاخۆو سنجار ئەنجامدا[٥]. بە هۆی ئەم گەشتانەوە، سەواف دۆستایەتی لەگەڵ چەند زانایەکی ناوچەی

---

[١] كاظم أحمد المشايخي: الامام امجد، ل١٩٩.

[*] حاجی تەها حەسەن سنجاری: لە سنجار لەدایك بووە، هەر لەوێ زانستە شەرعییەکانی خوێندووەو ئیجازەی زانستی وەرگرتووە، لە سەرەتای دەرکەوتنی بانگەوازی ئیخوانەوە پەیوەست بووە پێوەی، کەسایەتییەکی گوێلێگیراو هەڵسوڕاوی ناوچەکە بووە، بە گوندەکاندا دەگەڕاو کەرەستەی بۆ خۆبەخشەکانی فەلەستین کۆدەکردەوە، ساڵی (١٩٩٩) کۆچی دوایی کردووە. ایمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٣٠ – ١٣١ پەراوێزی ژمارە (٤).

[٢] چەردەیەك لە یادەوەرییەکانم، ڕۆژنامەی ڕاپەڕین، ژمارە (١٦) ساڵی یەکەم، ١٩٩٨/٦/١٥.

[٣] جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل٧٥.

[٤] سەرچاوەی پێشوو، ل٧٥.

[٥] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨١.

بانیگان دروست کردبوو، لەوانە: مەلا موحەممەد لە دهۆك، مەلا ئەحمەد لە زاخۆ، مەلا ئەحمەد وتارمێژو پێشنوێژی مزگەوتی گەورەی ئاكرێ[1]- هەر لەو ماوەدا لە چەند گەشتێکی دیکەدا، چۆتە ڕەواندز، چۆمان، بامەڕنێ[2]، کەرکووك، هەولێرو سلێمانی[3].

بە هەمان شێوە، سەواف سالی (١٩٥٤ز) بە هاوڕێیەتی زەهاوی دەچێتە هەڵەبجە، لەوێ لە مزگەوتی پاشا وتار دەداتو لەگەڵ (شێخ عوسمان عەبدولعەزیز[*]، مەلا سالح عەبدولکەریم « مەلا سالحی گەورە»[**]) پەیوەندی دروست دەکات[4].

---

[1] ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٢.

[2] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، أربيل ٢٠٠٢، ل٤٦.

[3] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨١.

[*] شێخ عوسمان عەبدولعەزیز : عوسمان عەبدولعەزیز موحەممەد، سالی (١٩٢٢ز) لە گوندی پریس لە ناوچەی هەڵەبجە لەدایك بووە، لای باوکیو مەلا سالحی گەورە خوێندویەتیو ئیجازەی زانستی وەرگرتووە، موفەسیرو زانایەکی لێهاتوو خاوەن هەڵوێستو ناسراوی کوردستانو جیهانی ئیسلامییە، چەند بەرهەمی نوسراوی هەیە، بەناوبانگترینیان تەفسیری قورئانی پیرۆزە کە لە دوتوێی پانزە بەرگو(٥٤٠٠) لاپەڕەدا چاپی کردوە، دەیان زانا لەسەردەستی ئەو ئیجازەی زانستیان وەرگرتووە، چەند جارێك لەسەر هەڵوێستی بوێرانەی لەلایەن حکومەتە یەك لە دوای یەکەکانی عێراقەوە دەستبەسەر کراوە، لە سالی (١٩٨٧)ەوە ڕابەری بزووتنەوەی ئیسلامیی بووە، لە (١٩٩٩/٥/١٢) لە شاری دیمەشق کۆچی دوایی کرد. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو کەسایەتییە بڕوانە: ابراهيم طاهر معروف: الشيخ عثمان عبد العزيز ودوره في الصحوة الإسلامية في كردستان العراق، (توێژینەوەی بلاونەکراوە).

[**] مەلا سالح عەبدولکەریم: سالح عەبدولکەریم موحەممەد، سالی (١٩٠٤ز) لە دایك بووە، لای زانایانی ناوچەی سلێمانی دەستی داوەتە خوێندنی زانستە شەرعییەکانو لەسەردەستی شێخ عومەر قەرەداغی ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، پاشان دەبێتە مەلا لە گوندی تریفەی ناوچەی هەڵەبجە، سالی (١٩٤٩) دێتە هەڵەبجەو لە گەڕەکی کانی عاشقان مزگەوتێك بنیادئەنێت، لە کاتی سەردانی بۆ بەغداد بە مەبەستی تۆمارکردنی مزگەوتەکە لەسەر میلاکی ئەوقاف ئاشنایەتی لەگەڵ شێخ ئەمجەد زەهاوی پەیدادەکات، زانایەکی لێهاتوو بەتوانای ناوچەکە بووە، چەندین کەس لەسەردەستی ئەو ئیجازەی زانستیان وەرگرتوە، لە (١٩٩٠/١١/١٧) لە سنە کۆچی دوایی کردووە.

[4] جۆری ئەم پەیوەندییە ئۆرگانی نەبووە، بەڵکو پەیوەندییەکی تایبەتیو ڕۆحیو فکری بووە، خودی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز دەربارەی پەیوەندی خۆی بەسەوافەوە دەڵێت: "ئەو وەختە لێرەبوو (عێراق - تووسەر) هەموو پەیوەندیەکی ڕۆحیو فکریو شەخصیم لەگەڵی هەبوو". بڕوانە: باوکی پێشەوا: چاوپێکەوتنێکی بلاونەکراوە لەگەڵ زانای موجاهیدو پێشەوای کۆچکردوو مامۆستا مەلا عوسمان دا،

سەبارەت بە گەیشتنی ئەم بیرە بە هەولێر، لە ساڵی (١٩٤٥)و لە ڕێگەی عەبدولوەهاب حاجی حەسەنەوە بوو، ناوبراو لە سەرەتادا پەیوەندی دەکات بە مەلا ساڵح کۆزەپانکی پێشنوێژی مزگەوتی نورەدین، دوای ئەوەی عەبدولوەهاب حاجی حەسەن باسی بیری ئیخوان بۆ مەلا ساڵح دەکات، ناوبراو ڕێگەی دەدات لە مزگەوتەکەیدا کۆبوونەوە بکات، کۆبوونەوەکانیش دوای نوێژی مەغریب ئەنجام دەدران، دوای زۆربوونی ژمارەی گوێگران، گواستیانەوە بۆ تەکیەی شێخ محیّدین شێخ ساڵح، دواتریش قوتابخانەیەکیان بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری لە هەولێر کردەوە، قوتابخانەکەش لە ناو قوتابخانەی یەکەمی هەولێردا بوو، خەڵکی پێشوازییەکی گەرمیان لە کردنەوەی قوتابخانەکە کردوو ژمارەیەك مامۆستا بە شێوەی خۆبەخش وانەیان تێدا دەوتەوە[1]. ئەمە وێڕای ئەوەی سەردانی گوندەکانی دەورووبەری هەولێریان کردو وتاریان بۆ گوندنشینەکان دەدا، هاوکات بۆنە ئاینییەکانیان دەقۆزتەوە بۆ وتاردان و بڵاوکردنەوەی ئەو بیرە[2].

دوای پەرەگرتنی بانگەوازی ئیخوان لە هەولێر، عەبدولوەهاب حاجی حەسەن نامەیەك دەنێرێت بۆ حسێن کەمالەدین لە قاهیرە، ناوبراو لە نامەکەدا باسی چالاکی خۆی دەکات کە لە ماوەی پشووی هاویندا ئەنجامیداوە، حسێن کەمالەدین وەڵامی نامەکەی داوەتەوەو بۆی نووسیوە نامەکەی نیشانی حەسەن بەننا داوەو ئەویش زۆر پێی دڵخۆش بووەو وتوویەتی: "الله اکبر، سوپاس بۆ خوا بانگەواز لە نێوان گەلانی دیکەدا بڵاوبۆتەوە، خوا بەرەکەتی تێخات، تکام وایە سڵاوی منیان پێ بگەیەنیت"[3].

ڕۆژنامەی بزووتنەوەی ئیسلامی، ژمارە (٤٠)، ١٩٩٩/٥/٢٨. بە هەمان شێوە، سوبحی دلوودیو سدیق عەبدولعەزیز جەخت لەسەر ئەو ڕاستییە دەکەنەوە کە پەیوەندی شێخ عوسمانو سەواف ئۆرگانی نەبووە. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی دلودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[1] مامۆستا خۆبەخشەکان ئەمانە بوون: ئەشئەت موحەممەد سەفوەت، عادل مستەفا، عەبدوڵلا سەلیم، جیهاد عەبدوڕڕەزاق، ئەنوەر موحەممەد دەباغ، عەبدولوەهاب حاجی حەسەن. د. محسن عبدالحمید: تاریخ جماعة الاخوان، ل٦٧–٦٨.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٦٨.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٦٩.

بەپێی ئەو زانیاریانەی لەبەردەستدان، لەو دەمەدا لە هەولێر ئیخوان چەندین ئەندامی چالاکی هەبوو، لەوانە: موحەممەد سادق موختار[*][1]، عەبدولوەهاب حاجی حەسەن، ئەحمەد عەباس، سەید موحەممەد جەباری[2]، حاجی خەلیل[**].

ئیخوانەکانی هەولێر هەوڵیانداوە چالاکی جەماوەری ئەنجام بدەن، لە ساڵی (١٩٤٧) دوا بە دوای دەرچوونی بڕیاری دابەشکردنی فەلەستین، لە هەولێر خۆنیشاندانێکیان ئەنجامداو چەندین دروشمی پشتگیریان بۆ فەلەستین بەرزکردەوە[3]، لەو

---

[*] موحەممەد سادق موختار: ساڵی (١٩٢٧) لە هەولێر لەدایك بووە، خوێندنی سەرەتایی‌و دواناوەندی لە هەولێر تەواو کردووە، هاوکات لای مەلا ساڵح کۆزەپانکەیی زانستە شەرعییەکانی خوێندووە، ساڵی (١٩٤٩) کۆلێجی مافی لە بەغداد تەواو کردووە، پاشان لە هەولێر بۆتە پارێزەرو دواتریش بۆتە قازی، ساڵی (١٩٦٩) لە قاهیرە ماستەری بەدەستهێناوەو پاشان گەڕاوەتەوە عێراق‌و دواجار بۆتە قازی مەحکەمەی تەمیز. کاظم احمد المشايخي: الامام امجد، ل١٧٤– ١٧٥.

[1] لە: مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٢٨٦؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩. هەردوو نووسەر (ئیمان عەبدولحەمید موحەممەد ئەلدەباغ‌و جاسم موحەممەد عەبدوڵڵا نەجم ئەللوهەیبی) ناوی چەند کەسێکیان نووسیوە کە ئەندامی چالاکی ئیخوان بوون لە هەولێر، لەوانە: میسر سالح ئەلئەمین، عادل شاکر، خەلیل ئیسماعیل، رائق سەید جەمیل، فاتح موحەممەد. دەبینین لێکچوون لە نێوان هەندێ لەو ناوانەو ئەو ناوانەدا هەیە کە پێشتر ئاماژەمان پێداون‌و لە سەرچاوەکانی دیکەوە وەرمان گرتوون، پێدەچێت هەندێکیان هەر یەك کەس بن‌و سەرچاوەی زانیاریەکان ناوەکانی تێکەڵ کردبێت، بۆ نموونە لەوانەیە ئەکرەم شاکرو عادل شاکر یەك کەس بێت، یان خەلیل عەبدوڵڵاو خەلیل سلێمان یەك کەس بێت. جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل٨٥؛ ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٤٦.

[**] حاجی خەلیل: خەلیل عەبدوڵڵا عەزیز، ساڵی (١٩٣٢) لە هەولێر لەدایك بووە، ساڵی (١٩٥٨) بڕوانامەی بەکالۆریۆسی لە شەریعەدا وەرگرتووەو لە نێوان ساڵانی (١٩٦١ ـ ١٩٨٢) لە هەولێر مامۆستا بووە، یەکێکە لە ئەندامە دێرینە چالاکەکانی ئیخوان لە هەولێر، لە (١٩٩٩/٥/١٢) کۆچی دوایی کردوە. بڕوانە: مامۆستا ئەحمەد: کورتەیەك لە ژیانی مامۆستا حاجی خەلیل، ڕۆژنامەی یەکگرتوو، ژمارە (٢٣٨)، ١٩٩٩/٥/٢١.

[3] د. محسن عبدالحميد: تاريخ جماعة الاخوان، ل١٠٢.

خۆنیشاندانانەدا (عەبدولوەهاب حاجی حەسەن، ئەکرەم شاکر، زێوەر خەتاب[*]، موحەممەد سادق موختار، عەبدوڵلا سەلیم) بەشداریان تێدا کرد[1]، ئەم چالاکیەش بەڵگەی بڵاوبوونەوەی بیری ئیخوانە لە هەولێر.

لە ناوەڕاستی (١٩٥٣) لقی هەولێری کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی کرایەوەو موحەممەد سادق موختار بە سەرۆکی لق هەڵبژێردرا، لە ناو بارەگای لقدا کتێبخانەیەکی تێدابوو کە موحسین موجاهید بەڕێوەبەری بوو، دوای ئەویش ئەحمەد عەبباسی دەیبرد بەڕێوە. ئاهەنگی کردنەوەی لق بە سەرپەرشتی شێخ محێدین بەرزنجیو ئامادەبوونی سەواف بەڕێوەچوو، مەلا ساڵح کوزەپانکی رۆڵی بەرچاوی هەبوو لە هاندانی لاوان بۆ پابەندبوون بەم بزووتنەوەیەوە[2].

سەبارەت بە گەیشتنی بانگەوازی ئیخوان بە سلێمانی، ئەوا دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (١٩٤٦)، ئەو کاتەی نیزامەدین عەبدولحەمید لە ئاماری سلێمانی بووە فەرمانبەر، کارەکەش لە ناساندنی بانگەوازی ئیخوان بە هەندێ لە زانایان کورتهەڵاتبوو، لە ناو ئەو زانایانەشدا شێخ موحەممەدی خاڵ قازی سلێمانی[3].

ساڵی (١٩٥٢) ئیخوانەکانی کەرکووک ویستیان کارو چالاکی لە سلێمانی فراوان بکەن، بۆ ئەو مەبەستە بە هاوکاری مەلا جەلال ساعاتی دوو کتێبخانەیان کردەوە، بەڵام تەنها شەوێك بەسەر کردنەوەیاندا تێپەڕی، هەردووکیان لە لایەن چەپەکانەوە سووتێنران[4].

---

[*] زێوەر خەتاب: ساڵی (١٩٢٩) لە هەولێر لەدایك بووە، خوێندنی سەرەتایی و دواناوەندی لە هەولێر تەواو کردووە، ساڵی (١٩٥٤) کۆلێجی مافی لە بەغداد تەواو کردووە، چەند پۆستی جیاوازی لە حکومەتدا وەرگرتووە کە دواهەمینیان بەڕێوەبەری گشتیی بووە لە وەزارەتی شارەوانی، چەند بەرهەمێکی چاپکراوی هەیەو لە رۆژنامەو گۆڤارەکاندا دەیان وتاری بڵاوکردۆتەوە. جمال بابان: هەمان سەرچاوە، ل٢٣٩– ٢٤٢.

[1] مەهدی محەمەد قادر: پێشهاتە سیاسییەکانی کوردستانی عێراق ١٩٤٥ ـ ١٩٥٨، سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی کوردستان، سلێمانی ٢٠٠٥، ل٢١٨.

[2] ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل ١٤٥– ١٤٦.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٧٤– ٧٥.

[4] د. محسن عبدالحمید: تاریخ جماعة الاخوان، ل١١١. چەپەکان شێوازی توندوتیژیان بۆ ڕێگرتن لە بڵاوبونەوەی بیری ئیخوان گرتەبەر، غانم حمودات باس لەوە دەکات لە هاوینی (١٩٥٢) یان (١٩٥٣)

لقی موسڵ، چالاکترین لقی ئیخوان بوو لە عێراق، کاتێك لە (٤ تشرینی یەکەمی ١٩٥٢ن) ڕەزامەندی حکومەتیان بۆ کردنەوەی لقی کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی لە موسڵ وەرگرت، دەستەی کارگێڕی هەڵبژێردراو عەبدوڵڵا موحەممەد ئەربیلی بووە سەرۆکی لقی موسڵ[١]، ئەم لقە بە شێوەیەك چالاك بوو، توانی هۆبەیەك لە سنجار بکاتەوەو زانای ئایینی حاجی تەها حەسەن سنجاری بووە بەرپرسیو بارەگایان دانا، هاوکات ناوبراو کتێبخانەیەکی بە ناوی (الأخوة الإسلامية) لە سنجار کردەوە[٢].

هەر لە چوارچێوەی چالاکی لقی موسڵدا، لە (٢ ئەیلول ١٩٥٤) چەند لاوێکی کۆمەڵەی برایەتی سەردانی زاخۆیان کردو شەوێك لای حازم شەمدین ئاغا* — نوێنەری زاخۆ لە پەرلەمانی عێراق— مانەوەو لە مزگەوتی زاخۆ چەند وتارێکیان دا[٣].

یەکێك لەو چالاکییانەی ئیخوان بۆ پەروەردەکردنی ئەندامەکانی سوودی لێ وەردەگرت، کردنەوەی خێوەتگە بوو، لە پەنجاکاندا ئیخوان چەندین خێوەتگەی لە

چۆتە زاخۆ، شەو لە مزگەوتێکدا وتاری داوە، شیوعییەکان بەرەنگاری بوونەتەوەو بەردبارانیان کردووە، بەیانی ڕۆژی دواتریش لەگەڵ تەها جەوادی لە چاخانەیەکدا باسی کۆمەڵەی برایەتییان کردووە، شیوعییەکان بۆیان هاتوونو بەرنۆچکەیان تێکرتوونو پۆلیسیش نەچووە بە هانایانەوە، ئەوانیش گەڕاونەتەوە بەرەو موسڵ. لە: ایمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٢٧١.

[١] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٨. سەرەتا بۆ ماوەی ساڵێك عەبدولحافز سلێمان سەرۆکی لق بوو، بەڵام لە (٥ تشرینی یەکەمی ١٩٥٣) دەستەی کارگێڕی لق هەڵبژێردرا کە پێکهاتبوو لە: عەبدوڵڵا موحەممەد ئەربیلی – سەرۆکی لق، عەبدولمونعیم زورەری – سکرتێر، موحەممەد نەجیب عەلی – ئەمین سندوق، عەتائوڵڵا موحەممەد سەعید – ژمێریار، ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٢٣.

[٢] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٨١. لە (١٣ ئاب ١٩٥٣) دەستەی کارگێڕی هۆبە هەڵبژێردراو حاجی تەها بووە سەرۆك، یونس زەنون – جێگری سەرۆك، عەبدوڵڵا فەتحی – سکرتێر، حسێن شەریف – ژمێریار، جەرجیس یونس – ئەمین سندوق. لە (ئەیلولی ١٩٥٣) بارەگا بە فەرمی کرایەوەو بەو بۆنەیەوە ئاهەنگێکی وتارخوێندنەوە ساز کرا. ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٣١ – ١٣٢.

* حازم شەمدین ئاغا: ساڵی (١٨٩٥) لە زاخۆ لەدیك بووە، پێنج جار بۆتە ئەندامی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، کەسێکی خێرخواز بووەوکۆمەکی زۆری هەژارانی دەکرد، هەر بۆیە لەناو خەڵکیدا بە باوکی هەژاران ناودەبرا، ساڵی (١٩٥٤) کۆچی دوایی کردووە. جمال بابان: هەمان سەرچاوە، ل٢٣٠.

[٣] ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٢٩.

هاویتەهەوارەکانی کوردستان کردەوە، لەوانە: خێوەتگەی دهۆك لە ١٩٥٣، خێوەتگەی سولەتوکە ١٩٥٤، خێوەتگەی چۆمان ١٩٥٦، چەند خێوەتگەیەکی تر لە سەرسەنگ، بامەڕنی، مانکیش،و لوماتا[1].

هەر چەندە لە (١٩٥٤ز) بەدواوە کاری ئیخوان بە فەرمی قەدەغەکراو کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی هەڵوەشایەوە، بەڵام ئیخوان بە نهێنی لەسەر کاری خۆی بەردەوام بوو، ساڵی (١٩٥٦ز) بە هەمان شێوەی ساڵانی پێشوو خێوەتگەیەکیان لە چۆمان کردەوەو ژمارەیەکی زۆر ئەندامی ئیخوان تێیدا بەشدار بوون[2]. بەو شێوەیە ئیخوان لە دوا ساڵەکانی سەردەمی پاشایەتی بە شێوەیەکی نهێنی کارو چالاکییەکی سنووردارى هەبوو.

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل١٩٦. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی بەرنامەی خێوەتگەکان بڕوانە: د. محسن عبدالحمید: تاریخ جماعة الاخوان، ل١٢٠-١٢٢.

[2] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨٣.

باسی سێیەم: ڕەوتی ئیسلامیی لە کوردستان لە سەردەمی کۆماریدا

دوای شۆڕشی (١٩٥٨ز) لە عێراق، قۆناغێکی نوێ لە کاری ئیسلامیی لە عێراقو کوردستان دەستی پێکرد، ئەم قۆناغە لە خودی خۆیدا، هەندێ جار بەرەو لوتکەو هەندێ جاریش بەرەو نشێوو هەڵدێر ملی ناوە، ئەمەش دەرەنجامی بارودۆخی سیاسی ئەو دەمەی عێراقو ناوچەکەیە.

لەسەروبەندی دوای شۆڕش، لە سلێمانی، کۆمەڵەیەکی ئایینی بەناوی کۆمەڵەی پیاوانی ئایینی ئازاد (جمعية رجال الدين الأحرار في السليمانية) دادەمەزرێت، دەربارەی ناوی دامەزرێنەرانو کارو چالاکی ئەم کۆمەڵە، هیچ زانیاریەکمان چنگ نەکەوت، تاکە سەرچاوەیەك کە هەبێت ئەو بەیاننامەیەیە کە بە هەردوو زمانی کوردیو عەرەبی چاپکراوەو تێیدا ئامانجەکانی کۆمەڵە لە (٩) بەندا دەخاتەڕوو[١].

کۆمەڵی پیاوانی ئایینی ئازاد، لە ژێر دروشمی ئایەتی (وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحاً وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ) خۆی دەناسێنیو ئامانجەکانی دەخاتەڕوو، لە بەندی یەکەمدا ناوی تەواوی کۆمەڵە دێنێت، لە بەندی دووەمدا نووسیویەتی: "کۆمەڵەکەمان کۆمەڵێکی حیزبیو سیاسی نییە بەڵکوو کۆمەڵێکی دینیەو هیچی تر"، لە بەندی پێنجەمی بەیاننامەی ناوبراودا هاتووە کە: "کۆمەڵ تێ ئەکۆشێ لە ڕێگای پاراستنی جمهوریەتە دیموکراسیەکەمانو چنگ کەوتووەکانی شۆڕش وە هەوڵ ئەدات بۆ جێگیربونی ئاشتی جیهان". ئەم بەندە بەڵگەی ئەوەیە کۆمەڵی پیاوانی ئایینی ئازاد لەسەردەمی کۆماریدا دامەزراوە[٢].

تەواوی بەندەکانی (٣، ٤، ٦، ٧، ٨، ٩) بۆ ڕوونکردنەوەی ئامانجەکانی کۆمەڵە تەرخان کراوەو تێیدا بەرزکردنەوەی ئاڵای ئایینی پاكو بڵندکردنی وشەی ڕاستو دابینکردنی مافەکانی پیاوانی ئایینیو یەکخستنو یەکڕیزیی زانایانو زۆرکردنی ژمارەی

---

[١] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٤).

[٢] سەرچاوەی پێشوو.

پێشەوایانی ئایینیو پشگیریکردنو کۆمەکی جوڵانەوەی نیشتمانییو تێکۆشان دژی ئیمپریالیزم، لە دوتوێی ئامانجەکانی کۆمەڵەدان[1].

دامەزراندنی کۆمەڵەی ناوبراو، تاکە چالاکی ئەو دەمەی ڕەوتی ئیسلامیی نییە، بەڵکو لەپاڵ ئەمەدا، ئیخوان بە شێوەیەکی بەرفراوان لە هەندێ ناوچەی باشووری کوردستان چالاکی دەنوێنێ، دوای شۆڕشی (تەمموزی ١٩٥٨ن) شیوعییەکان بەتەواوی لە گۆڕەپانی سیاسیی عێراقو کوردستان دەرکەوتن، لە ساڵی (١٩٥٩) شیوعییەکان لە هەڵەبجە خۆنیشاندانێکیان سازدا[2]، وەکو پەرچەکردارێك لە هەمان ڕۆژدا ئیسلامییەکان خۆنیشاندانیان سازدا، شەڕو پێکدادان لە نێوان هەردولادا بەرپا بوو، چەند بریندارێ لێکەوتەوە، (حاجی عەبدوڕڕەحمان موحەممەد) یەکێك بوو لە بریندارەکان[3].

تاوسەندنی شیوعییەتو توندڕەویی شیوعییەکان بەرامبەر ئیسلام، کارێکی وای کرد زانایان فەتوای کافربوونی شیوعییەکانو حەرامی مامەڵەکردنو ژنخوازی لەگەڵیاندا دەربکەن، لەو ڕەوەوە ڕۆژنامەی (الوطن) لە ژمارە (١٥٩)ی (٢٣ تشرینی دووەمی ١٩٦٠) لە ژێر ناونیشانی (دور العلماء الأعلام) فەتوای زانایان (مەلا ساڵح عەبدولکەریم، شێخ جەمیل موفتی[*]، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز،

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] شیوعییەکان لە خۆنیشاندانەکاندا زۆرجار دروشمی (مژدەبێ خوشكو برا دەرگای مزگەوت داخرا)یان بەرزدەکردەوە.

[3] ئەرسەلان تۆفیق محەمەد: هەوڵێك بۆ نووسینەوەی پیشەی ڕابوونی ئیسلامی کوردستان قۆناغی یەکەم ١٩٥٢ ـ ١٩٨١، گۆڤاری بوار، ژمارە (١) ساڵی یەکەم، بەهاری ٢٠٠٠، ل١٤.

[*] شێخ جەمیل موفتی: جەمیل کوڕی شێخ مستەفا موفتی کوڕی شێخ مەحمود ناسراو بە قازی کوڕی شێخ عەبدوڵلا خەرپانی، ساڵی (١٩٠٦) لە هەڵەبجە لەدایك بووە، خوێندنی فەقێیەتی لە هەڵەبجەو دەوروبەری تەواو کردووەو ئیجازەی زانستی وەرگرتووە، کەسایەتییەکی ناسراوو خاوەن هەڵوێست بووە، لە بەرامبەر شیوعییەکان توند بووەو ئەمەش زۆرجار کێشەی بۆناوەتەوە، دوای دووساڵ نەخۆشی لە (١٩٦٩/٩/١٤) کۆچی دوایی کرد. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: دەروازەیەك لە ژیانو یادگارییەکانو کەسایەتی مامۆستا شێخ جەمیلی موفتی، ئا: محمد ئومێد نجم الدین شیخ جمیل، گۆڤاری پێشەنگ، ژمارە (٢٣) ساڵی چوارەم، ٢٠٠١ن، ل٤٧ ـ ٦٣.

مەلا عومەر عەبدولعەزیز(*)ی بلاوکردۆتەوە، ناوبراوان لە دەقی فەتواکەدا دەڵێن: "پرسیارمان لێکراوە دەربارەی شیوعیی‌و شیوعییەت، سەرەتا دەبێت دەربارەی ئیستعمار پاشان شیوعییەت بدوێین، چونکە هەرکەس دژی شیوعییەت بدوێ بە هاوکارو نۆکەری ئیستعمار تۆمەتبار دەکرێت، بەو شێوەیە سێ پرسیار بەرەو ڕومان دەبێتەوە:

پرسیاری یەکەم، حوکمی ئەو کەسە چییە کە هاوکاری ئیستعمار دەکات؟، لە وەلامدا دەڵێین: ئیستعمار دوژمنمان‌و دوژمنی یەکەمی ئیسلامە، لە ژێر سایەیدا تەواوی ڕێبازە هاوردەکان دروست بوون، هەرکەس هاوکاری ئیستعمار بکات لە موسڵمانان ئەژمار ناکرێت، بەڵکو دوژمنیانە، خوای گەورە فەرمویەتی (ومن يتولهم منكم فأن منهم).

پرسیاری دووەم، حوکمی ئەو کەسە چییە کە پەیوەندارێتی (ئینتیما)ی بۆ شیوعییەت هەیە؟، بێگومان شیوعییەت مادیەتێکی ڕووتەو بڕوای بە خواو بەڕۆژی دوایی‌و غەیب نییە، گومان نییە لە کافرێتی ئەو کەسەی پەیوەندارێتی بۆ ئەو حزبە هەیەو ئاگاداری ڕێبازە گلاوەکەیانە (إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْأِسْلامُ)، (وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْأِسْلامِ دِيناً فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ).

پرسیاری سێیەم، حوکمی ئەو کەسە چییە کە هاوکاری شیوعی‌و شیوعیەتە؟، جۆری هاوکاریەکە دەگۆرێت، بەهەرحاڵ هاوکاریکردنیان خزمەتی کوفرە، موسڵمان

(*) مەلا عومەر عەبدولعەزیز: عومەر عەبدولعەزیز موحەممەد، ساڵی (١٩١١) لە هەڵەبجە لەدایك بووە، لەسەردەستی باوکی زانستە شەرعییەکانی خوێندووەو ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، لە گوندی پەلی مێرۆ بۆتە پێشنوێژو قوتابخانەیەکی ئایینی لەو گوندەدا دامەزراندووە، پاشان گەڕاوەتەوە هەڵەبجە، لەبەر دژایەتی کردنی شیوعییەت ڕووبەڕووی دژایەتی‌و دوورخستنەوە بۆتەوە، ساڵی (١٩٦٠) بە هاوکاری زانایانی ناوچەکە قوتابخانەی ئیسلامییان لە هەڵەبجە کردۆتەوەو بۆتە یەکەم بەڕێوەبەری ئەو قوتابخانەیە. یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٨٧)، لە (٢٠٠٨/٨/٨) کۆچی دوایی کردووە.

نابێت هاوکاریان بکات، خوای گەورە فەرمویەتی (لا تَجِدُ قَوْماً يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ ...) "[1].

دەرکردنی ئەو فتوایانە کاریگەری لەسەر گۆڕەپانەکە هەبوو، تەنانەت حکومەت لە تۆڵەی ئەوەدا بڕیاری دورخستنەوەی شێخ عوسمانو مەلا عومەر عەبدولعەزیزی بۆ ناسریە دەرکرد[2]. پێدەچێت ئەو بڕیارەی حکومەت بە پلانو هاندانی شیوعییەکان بووبێت.

وێستگەیەکی دیکەی چالاکی ئیخوان، دەگەڕێتەوە بۆ بەشداری کۆمەڵێك زانای ئایینی کورد لە کۆنگرەی حزبی ئیسلامیی عێراقی لە (تەمووزی ١٩٦٠ن)، ئەو زانایانە لە هەڵەبجەوە چوبوون، بریتی بوون لە (مەلا سالّح عەبدولکەریم، مەلا عومەر عەبدولعەزیز، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، شێخ جەمیل موفتی)[3]. لەو کۆنگرەدا شێخ عوسمان عوبدولعەزیز بەناوی وەفدی لیوای سلێمانیو قەزای هەڵەبجە وتاری خوێندەوە، ڕۆژنامەی (الحیاد) زمانحاڵی حزبی ئیسلامیی دەقی وتەی ناوبراوی بڵاوکردەوە[4].

شایانی باسە لە کاتی دامەزراندنی حزبی ئیسلامیی عێراقیو بەستنی کۆنگرەی یەکەمی حزب، نوعمان عەبدوڕڕەزاق سامەڕائی سەرۆکی حزبی ناوبراو، (سوبحی داودی) ڕادەسپێرێ کە بچێتە هەڵەبجەو ڕێکخستنی ئیخوانی تیا دامەزرێنێ، لە (هاوینی ١٩٦٠) سوبحی داودی، بە هاوڕێیەتی (عابدین ڕەشید) لە کەرکووکەوە گەشتێك بۆ هەڵەبجە دەکەنو یەکەم شانەی ڕێکخستنی ئیخوانی تیا دادەمەزرێنن، ئەم شانە

---

[1] لە: ابراهیم طاهر معروف: هەمان سەرچاوە، ل١٦ ـ ١٧.

[2] ئەرسەلان تۆفیق محەمەد: هەمان سەرچاوە، ل١٥.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ١٩/١٢/٢٠٠٤؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٨/١/٢٠٠٥.

[4] ابراهیم طاهر معروف: هەمان سەرچاوە، ل١٨. لە ژمارە (٤٢)ی گۆڤاری (جەماوەر) دەقی وتارەکەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز کە لە ڕۆژنامەی (الحیاد) وەرگیراوە بۆ جارێکی تر بڵاوکراوەتەوە. بڕوانە: گۆڤاری جەماوەر، ژمارە (٤٢)، ٢٢ ئەیلولی ١٩٩٥ ز، ل٦١ ـ ٦٣.

پێکهاتبوو لە (سدیق عەبدولعەزیز، جەلال مەلا ساڵح)، ئەم شانەیە دەبێتە بەردی بناغەی کاری ڕێکخستن لە هەڵەبجەو شارەزوور[١].

هەر چەندە پێشتر لە نێوان چەند زانایەکی هەڵەبجەو بانگخوازانی ئیخوان ئاشنایەتی دروستبوو، بەڵام ئەم یەکترناسینە ڕێکخستنی فەرمی لێنەکەوتەوە، بەمەش هەردوو (سدیق عەبدولعەزیز، جەلال مەلا ساڵح) بە یەکەم کادیری ڕێکخراوەیی ئیخوان لە دەفەری ناوبراو ئەژمار دەکرێت.

دواتر ئەم شانەیە فراوان بوو، هەریەکە لە (عومەر ڕێشاوی[*]، عەبدولعەزیز پارەزانی[**]) تێیدا بوونە ئەندام، لە سەرەتادا سدیق عەبدولعەزیز بەرپرسی ڕێکخستنەکانی هەڵەبجە بوو، ئەویش پەیوەندی هەبوو بە عابدین ڕەشید

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[*] عومەر ڕێشاوی: عومەر فەتاح یەعقوب سالی (١٩٣٣) لە گوندی (ڕێشاو) لە دایک بووە، خوێندنی زانستە شەرعییەکانی تەواو کردوەو لە شەستەکاندا لە قوتابخانەکانی هەڵەبجەو دەوروبەری مامۆستا بووە، یەکێکە لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان، کەسێکی لێبڕاوو هەڵسوڕاوی ڕەوتی ئیسلامییە، یەکێکە لە دامەزرێنەرانی یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان سالی (١٩٩٤)، لە (٢٠٠١/١٠/١٨) کۆچی دوایی کردووە. بڕوانە: ڕۆژنامەی یەکگرتوو، ژمارە (٣٦٠)، ٢٠٠١/١٠/١٩.

[**] عەبدولعەزیز پارەزانی: عەبدولعەزیز کوڕی شێخ ئەمین شێخ ئەحمەد، لە بنەماڵەی شێخ ئیلیاسە، سالی (١٩٢٨ز) لە گوندی پارەزانی شاربازێڕ لەدایك بووە، لە تەمەنی حەوت ساڵییەوە دەستی داوەتە خوێندن‌و لای مەلا ساڵح ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، نووسەرێکی کارامەو بەسەلیقە بوو، گرنگترین بەرهەمەکانی بریتین لە (ژیانی پێغەمبەری مەزن، نمونەیەك لە ئیسلام، پێنج پایەکانی ئیسلام، لە دەروازەی ئیسلامەوە، پاشکۆی ژیان، خێزانی بەختیارو کومەڵی کامەران، کوڕێکی لاسارو باوکێکی هەژار، ئیسلام‌و بەرنامەی ژیان، ئیسلام کارە نەك تەمەڵی، دوو خەریزە بەدەستێك هەڵناگیرێت)، ئەمە وێڕای ئەوەی چەندین وتاری لە گۆڤاری (التربية الإسلامية)دا بلاوکردۆتەوە، شەوی (٢٢\٢٣ ـ ١٢ ـ ١٩٧٦) کۆچی دوایی کردووە. بڕوانە: حسن مەحمود حەمەکەریم: مامۆستا پارەزانی لە بیرەوەری قوتابییەکانیدا، ڕۆژنامەی یەکگرتوو، ژمارە (٢٢)، ١٩٩٤/١٢/٢٢.

له کەرکووك[1]. دواتر چالاکی ئیخوان له ناوچەکەدا پەرەیگرتو عومەر ڕێشاوی بووە بەرپرسی ڕێکخستنی هەڵەبجە[2].

له سەرەتای شەستەکاندا چالاکی ئیخوان له دەڤەری شارەزورو هەڵەبجە بەرفراوان بوو، بیری ئیخوان بەشێوەیەك بڵاوبویەوە مەلاکان بە ئاشکرا باسی ئەو بیرەیان دەکرد، تەنانەت لەهەندێ شوێن وێنەی حەسەن بەننا بەرزدەکرایەوە، (مەلا حسێن کوڕی مەلای گەورە) بە ئاشکرا له مزگەوت باسی بیری ئیخوانی دەکرد[3]. هەر لەو سەروبەندەدا چالاکی ئیخوان له هەولێرو سلێمانیو کەرکووك له برەودا بوو[4].

قۆناغی کاری ئاشکرای ئیخوان له عێراق، زۆر درێژەی نەکێشاو حزبی ئیسلامیی قەدەغەکراو هەڵوەشێنرایەوە، ڕووداوێکی لەو شێوە کاری کردە سەر بەرتەسك بوونەوەی چالاکی ئیخوان له کوردستانو بە درێژایی ساڵانی شەست تا (١٩٧١/٤/٤) بەفەرمی کاری ئیخوان له عێراق ڕاگیرا[5]، کاری ئەو ڕێکخراوە له کوردستان بەشێوەیەکی نهێنی بەردەوام بوو، شێوازی کارکردنیش بریتی بوو له:

١ـ شانەکان هەفتانە کۆبوونەوەیان دەکردو دوای لێپرسینەوە له کاری هەفتەی ڕابردوو، کاری هەفتەی ئایندە دیاری دەکرا.

٢- دروستکردنی تیپی شەوانە (كتائب الليلية) بە تایبەت له مانگی ڕەمەزاندا.

---

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩. عەبدوڕڕەحمان حسێن بەرزنجی کە وەك ئەندامی دەستەی دامەزرێنەر له کەرکووك خۆی ناساندووە، له نامەیەکیدا کە ڕۆژی (٣٠ ڕەبیعی یەکەمی ١٣٨٠ك – ٢١ ئەیلول ١٩٦٠ز) بۆ ئەمین سامەڕائی ناردووە، باس لەوە دەکا کە لە ماوەی ئەو چەند ڕۆژەدا شەش ئەندامی نوێ له لیوای سلێمانی پەیوەندییان بە حزبەوە کردووەو ناسنامەیان بۆ کراوە. له: كاظم احمد المشايخي: تأريخ نشأة، ل١٧٢.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[3] محمد نوری بازیانی: هەمان سەرچاوە، ل٥٢. بەهەمان شێوە له ڕاپۆرتی دەزگا سیخوڕیەکانی بەعس له ساڵی (١٩٨٦)جەخت لەسەر پاشخانی چالاکی ئیخوان له ناوچەکە دەکاتەوە. بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٥).

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (جەعفەر مستەفا)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/١٥.

[5] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٥.

٣- ئاهەنگ گێڕان لە بۆنەکاندا، بە تایبەتیش لە مزگەوتەکاندا، ئەو بۆنانەش وەکو یادی لەدایك بوونی پەیامبەر(ﷺ)، شەوانی قەدر، غەزای بەدر، ئوحود، ئیسراو میعراج و...هتد. لەو ئاهەنگانەدا وتارو پەخشان و هۆنراوە پێشکەش دەکران.

٤- شەونوێژی بە کۆمەڵ.

٥- کرنگیدان بە توێژی خوێندکارو مامۆستاو ڕۆشنبیران و گەیاندنی بانگەواز پێیان.

٦- هەفتانە چەند ئایەت و فەرمودە لەبەردەکراو لەلایەن ئەندامانەوە ڕاڤەو ڕونکردنەوەیان بۆ دەکرا.

٧- سەردانی مامۆستایانی ئایینی و کەسایەتییە ناسراوەکان بە مەبەستی گەیاندنی بانگەوازی برایان.

٨- سوود وەرگرتن لە خوێندنەوەی هەندێ بڵاوکراوەو کتێب و گۆڤارەکانی وەکو (المجتمع، التربية الإسلامية، المسلمون، الدعوة، لواء الإسلام،...) لەگەڵ بڵاوکراوە تایبەتییە نهێنیەکانی ئیخوان[1].

٩- وانەی گشتی مزگەوت.

لەپاڵ ئەمانەشدا، بەرهەمی نووسەرانی وەکو: حەسەن بەننا، سەید قوتب، مستەفا سباعی، ئەبو حەسەنی نەدوی و ئەبو ئەعلای مەودودی، سەرچاوەی سەرەکی ئەدەبیاتی ئیخوان بوون، ئەندامان نووسینەکانیان دەخوێندنەوەو لە وتنەوەی وانەکاندا سوودیان لێوەردەگرتن[2].

دیدو هەڵوێستی ئیخوان لە ئاست ڕوداوو گۆڕانکارییەکانی ئەو دەمەدا گەلێك جاران گۆڕانی بەخۆوە دیوە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی نەیتوانیوە لە ئاست هەندێ مەسەلەی چارەنوسسازدا هەڵوێستی یەکلاکەرەوەی هەبێت، بە تایبەتیش مەسەلەی کورد کە ئیخوان هەڵوێستی لە بەرامبەریدا سلبی بوو[3]. بەڵام کەسایەتی و زاناکانی ناو ڕەوتی

---

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (جەعفەر مستەفا)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/١٥.

[2] سەرچاوەی پێشوو.

[3] لە باسی چوارەم بە درێژی باس لە هەڵوێست و تێڕوانینی ئیخوان لەو مەسەلانە دەکەین.

ئیسلامیی باشوری کوردستان لە زۆر مسەلەی چارەنوسسازدا هەڵوێستیان دەربڕیوەو پەتی بێدەنگیان پساندووە، لەمەشدا شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بە ڕوونی جێدەستی دیارە، کاتێك حزبی ئیسلامیی هەڵوەشێنرایەوەو بارەگاکانی داخرا، شێخ عوسمان بەسەرۆکایەتی وەفدێك چووە سەردانی عەبدولکەریم قاسم، شێخ عوسمان نەیتوانی عەبدولکەریم قاسم ببینێ، بۆیە لە جیاتی دیدار بیرخەرەوەیەکی توندی لە (٢٥ شوباتی ١٩٦١) ئاراستەی ناوبراو کرد[١].

دوای هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلول (١٩٦١ن) لە باشووری کوردستان‌و ئاڵۆزبوونی پەیوەندی حکومەتی عێراق‌و کورد، حکومەتی عێراق‌و خودی عەبدولکەریم قاسم، هەوڵی زۆریاندا بۆ ناشیرین کردنی کوردو جوڵانەوەکەی، کاتێك عەبدولکەریم قاسم لە وتارێکدا باس لەوە دەکات کورد لە عێراق میوانن‌و دەبێت بگەڕێنەوە وڵاتی خۆیان، شێخ عوسمان بەناوی زانایانی کوردستان‌و هەڵەبجەوە، بیرخەرەوەیەك ئاراستەی قاسم دەکات‌و گوتەکانی ناوبراو ڕەتدەکاتەوەو داوا دەکات لە چوارچێوەی عێراقی یەککگرتوودا دەستووری قورئان چارەسەری کێشەی کورد بکات[٢].

دوای هاتنە سەرکاری بەعسییەکان لە(١٩٦٨)، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز سەردانی مەلا مستەفا بارزانی[*] کردو پێشنیازی دامەزراندنی یەکێتیی زانایانی ئایینی بۆ بارزانی کرد، بارزانی بەحوکمی پێگەی ئایینی بەو پێشنیازە خۆشحاڵ بوو، هاوکاری زانایانی کرد بۆ دامەزراندنی ئەو یەکێتییە[٣]. هۆکاری دامەزراندنی ئەو یەکێتییە بریتی بوو لە:

---

[١] الدکتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئیسلام والدکتور طه جابر العلواني، ل١٥.

[٢] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٦).

[*] مەلا مستەفا بارزانی: مستەفا موحەممەد عەبدولسەلام، شۆڕشگێڕو سەرکردەیەکی ناوداری کوردە،ساڵی (١٩٠٤ن) لە گوندی بارزان لە دایك بووە، لە تەمەنی لاویەوە تێکەڵی ڕووداوە سیاسیەکان بووە، بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزان‌و دامەزراندنی کۆماری کوردستانی لە مهاباد کردووە، لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٦١– ١٩٧٥) ڕێبەرایەتی شۆڕشی ئەیلولی دژی حکومەتە یەك لەدوای یەکەکانی عێراق کردوە، لە (١٩٧٩/٣/١) لە ئەمریکا بە نەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ١٠/ ١٢/ ٢٠٠٤.

١ـ بەشداری کردن‌و بەدەمەوە چوونی شۆڕشی کوردو هەستکردن بە لێپرسراوێتی بەرامبەر ئایین‌و نەتەوە.

٢ـ شیوعییەکان هێندە توندڕەو بوون تەنگیان بە زانایان هەڵچنیبوو، بێڕێزیان بە پیرۆزییەکانی ئیسلام دەکرد، بەرەی حکومەتی بەعسیان گرتبوو[1].

ئەم هەڵوێستانە، زیاتر هەوڵ‌و تێکۆشانی تاکەکەسی، یاخود چەند زاناو کەسایەتییەکە، هەر چەندە زۆربەی ئەو زانایانە هەڵگری بیری ئیخوان بوون، بەڵام هەڵوێستەکان ناچنە خانەی هەڵوێستی فەرمی ئیخوان. دەبێت ئەوەش لەبەرچاو بگرین کە خودی هەڵوێستەکان بوێرانەن‌و بەشێکن لە مێژوی ڕەوتی ئیسلامیی باشوری کوردستان، چونکە خاوەن هەڵوێستەکە کەسێکی هەڵسوڕاوو دیاری ناو ئەو ڕەوتەیەو ناکرێت هەڵوێستەکان لە مێژووی ئەو ڕەوتە دابڕین.

هەر چەندە لە دەیەی چوارەم‌و پێنجەم‌و شەشەمی سەدەی بیست ئیخوان چالاکترین باڵی ڕەوتی ئیسلامیی بوو، بە درێژایی ئەو مێژووە لە باشووری کوردستان کاری کرد، بەڵام سەرکەوتنی ئەوتۆی بەدەست نەهێناو ڕێکخستنێکی بەرتەسکی هەبوو، هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ:

١ـ شێوازی کارکردنی ئیخوان کە نەیانتوانیوە ڕێکخستنەکانیان بۆ ناو سەرجەم چینەکانی کۆمەڵگە شۆڕ بکەنەوە، کارەکەیان زیاتر لە توێژی زانای ئایینی‌و خوێندەواری زانکۆ گیردابوو[2]، توێژی یەکەم پێکهاتبوو لە کۆمەڵێك بنەماڵەی ناودارو خاوەن پێگەی ئایینی‌و کۆمەڵایەتی، بە تایبەتی لە هەولێرو هەڵەبجە، توێژی دووەمیش پێکهاتبوو لە کۆمەڵێك لاوی تازە پێگەیشتوی خوێندەواری ناو زانکۆو پەیمانگاکان[3].

ئەمەش بە پلەی یەکەم دەگەڕێتەوە بۆ شێوازی کارکردنی خودی سەواف، ئەو لە هەنگاوی یەکەمی کارکردنیدا گرنگی زۆری بەو دوو توێژە دەدا، لەو کاتەشدا ئەو دوو توێژە کەمینەی کۆمەڵگە بوون، ئەمەش وای کرد کاری ئیخوان سنووردار بێت.

---

[1] ابراهیم طاهر معروف: هـەمان سەرچـاوە، ل٢٠ ـ ٢١؛ ئـەرسەلان تۆفیـق محەمـەد: هـەمان سەرچـاوە، ل١٩.

[2] مجموعة من الباحثین: رؤی في مسار العمل الإسلامي في کوردستان، ل٢٨٦.

[3] ئەرسەلان تۆفیق محەمەد: هەمان سەرچاوە، ل١٣.

٢- پشتگیری نەکردنی دۆزی کوردو گرنگی پێنەدانی[١]، جێگەی سەرنجە هەر چەندە ئیخوان بەرامبەر کێشەی کورد بێ هەڵوێست بوو، بەڵام ڕەوتی ئیسلامیی کوردستان، لە ئاست ڕوداوو گۆڕانکارییەکانی جیهانی ئیسلامیی زۆر جار بەدەنگ هاتووەو هەڵوێستی دەربڕیوە، کاتێك حکومەتی میسر بڕیاری لە سێدارەدانی سەید قوتبو هاوڕێکانی دەرکرد، مەلا ساڵح عەبدولکەریمو شێخ عوسمان عەبدولعەزیز نامەیەك بۆ جەمال عەبدولناسری سەرۆکی میسر دەنێرنو داوای هەڵوەشاندنەوەی حوکمی لە سێدارەدانەکە دەکەن[٢]. هەروەها کاتێك ئیخوانەکانی عێراق بڕیاری لە سێدارەدانی سەید قوتب دەبیستن، لە کەرکووکەوە وەفدێك کە پێکهاتبوو لە (شێخ نازم ئەلعوبێدی، نیزامەدین عەبدولحەمید، سلێمان موحەممەد ئەمین ئەلقابلی، یوسف سدقی)، دەنێرنە لای مەلا مستەفا بارزانی تا پشتیوانی خۆی بۆ هەڵوەشاندنەوەی حوکمی لە سێدارەدانی سەید قوتب دەربڕێت، مەلا مستەفا بارزانی کاغەزێکی سپیان بۆ واژۆ دەکاتو پێیان دەڵێت: بڕۆن بە ناوی منەوە چی بە باش دەزانن بینووسن[٣] !

---

[١] لە باسی چوارەم بەدرێژی باسی هەڵوێستی ئیخوان لەمەڕ کێشەی کورد دەکەین.

[٢] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٧).

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ١٩/١٢/٢٠٠٤.

باسی چوارەم: سەرنجێکی گشتی سێ دەیەی کاری ئیخوان لە عێراق‌و کوردستان

کاری ئیخوان لە عێراق، لە دەیەی چوارەم‌و پێنجەم‌و شەشەمی سەدەی بیست، گەلێك قۆناغی جۆراوجۆری بەخۆوە دیوە، لەو سێ دەیەدا ئیخوان بە گەلێك شێواز کاریکردووە، بە نهێنی‌و ئاشکراو لە چوارچێوەی کۆمەڵەو پارتی سیاسییدا، کاری جەماوەری‌و ڕێکخراوەیی، ڕووبەڕوو بوونەوەو هاوپەیمانێتی، تێکڕای ئەو شێوازانە لای ئەو ڕەوتە پەیڕەوی لێکراوە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی لە چەندین کەناڵی جۆراوجۆرەوە بیری ئیخوان ئاراستەو پەخش دەکرا.

بێگومان، شەن‌و کەو کردنی کارو هەڵوێست‌و دیدو تێڕوانینی ئیخوان، لە ماوەی سێ دەیەدا کارێکی سانا نییە، بەتایبەتیش کە زێدەری پێویست بەردەست نەبێت تا توێژەر پشتی پێ ببەستێت، بەڵام گرنگی‌و هەستیاری بابەتەکە ئەوە دەخوازێت دەستبەرداری نەبین‌و بەدواداچونی زیاتری لەبارەوە بکەین.

دیارە هەر دیاردەیەکی مێژوویی بەدەر نییە لە خاڵی بەهێزو لاواز، دەستنیشانکردن‌و قسەکردن لەسەر ئەو دوولایەنە جەوهەری توێژینەوەی مێژوویی پێکدێنێت، هەر لەو ڕوانگەوە سێ دەیەی کاری ئیخوان لە عێراق‌و باشووری کوردستان، وەکو دیاردەیەکی سیاسیی‌و کۆمەڵایەتیی‌و ئایینی گەلێك لایەنی بەهێزو لاوازی تێدایەو دەگونجێت وەکو ئەزمونێکی مێژوویی ناوزەدیان بکەین.

ئێمە لێرەدا گوزەرێکی خێرا دەکەین بە سێ دەیەی کاری ئیخوان، لە چەند وێستگە دەوەستین‌و خاڵە لاوازەکانی ئەو ڕەوتە دەستنیشان دەکەین، مەگەر بە دەگمەن، ئەگەرنا خۆ لەقەرەی خاڵە پۆزەتیڤەکان نادەین، ئەمەش مانای ئەوە نییە ئەو ڕەوتە هیچ خاڵی بەهێزی تیا نەبووە، بەڵکو ئەوەی ئێمە مەبەستمانە خوێندنەوەیەکی ڕەخنەگرانەیە، ئەمەش وامان لێدەکات کەمتر بەلای دیاریکردنی خاڵە بەهێزەکاندا بچین.

کاری ئیخوان لە عێراق، لەچاو وڵاتانی دیکەدا تاڕادەیەك درەنگتر دەرکەوت، هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ پێکهاتەی تایفی‌و نەتەوایەتی عێراق، کە لە کوردو

عەرەب‌و تورکمان‌و سوننەو شیعە پێکدێت[1]، ئەمە وێڕای ئەوەی لەو دەمەدا، هەڵگرانی بیری چەپ، زۆرینەی چینی ڕۆشنبیرانی عێراقی پێکدەهێناو لە پاڵ ئەوەشدا هەڵگرانی بیری نەتەوایەتیی‌و عەرەبچێتیی لە برەودابوون[2].

لەلایەکی دیکەوە، سەرکردایەتی ئیخوان موسلمین لە میسر بەخودی حەسەن بەنناشەوە گەیشتبوونە ئەو بڕوایەی، عێراق دوا وڵاتە بانگەوازی ئیخوانی تێدا بڵاودەبێتەوە[3]، ئەم حاڵەتە کاریگەری لەسەر ڕێگوزەری کاری ئیخوان لە عێراق جێهێشت.

کاری ئیخوان لە عێراق، لەسەر دەستی سەواف پەرەی سەندو شێوازی فەرمی‌و ڕێکخراوەیی وەرگرت، سەواف کەسێکی تاکڕەو بوو، دەیویست هەموو کارەکان لە ژێردەستی خۆیدابێت، خوازیار بوو جوڵانەوەی ئیخوان لە عێراق بەو ئاراستەدا بڕوات، کە خودی خۆی بڕوای پێیەتی، بواری ئەوەی نەدەدا کەسانی دیکە نەشونما بکەن‌و ئازادانە هەڵسوکەوت بکەن، تاکڕەویی سەواف کارێکی وای کرد، هەر زوو ناکۆکی بکەوێتە ڕیزەکانی ئیخوان‌و ژمارەیەك ئەندامی چالاك ڕیزەکانی ئەو ڕێکخراوە جێبێڵن[4]، لەو ڕووەوە (موحەممەد ئالوسی) یەکەم کەس بوو ساڵی (١٩٥٠) ڕیزەکانی ئیخوانی جێهێشت.

ناکۆکی سەواف‌و ژمارەیەك ئەندامی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی، گەیشتە ڕادەیەك سەواف ناچاربوو واز لە کۆمەڵە بێنێت‌و بیر لە دروستکردنی کۆمەڵەیەکی دیکە بکاتەوە[5]، ئەم ناکۆکییە لەناو ڕیزەکانی کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی درێژەی هەبوو، بێزاری ژمارەیەك ئەندام گەیشتە ڕادەیەك بەرپرسی لقەکانی کەرخ‌و ئەعزەمییەی کۆمەڵە، نامەیان نارد بۆ میسرو گازندەیان لەکارەکانی سەواف کردبوو، بە بازرگانی

---

[1] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٢.

[2] الدكتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئیسلام والدكتور طه جابر العلواني، ل١٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل١٢.

[4] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٢.

[5] كاظم أحمد المشايخي: الامام امجد، ل١٩٧؛ محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل١١٠.

کردن بە بانگەوازەوە تۆمەتباریان کرد، لەبەرامبەر ئەوەدا، سەواف بەرپرسی لقەکانی لابردو کەسی دیکەی خستە شوێنیان[١].

ناکۆکی ڕیزەکانی ئیخوان، لقی هەولێری کۆمەڵەی برایەتیشی گرتەوە،دوای هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵە، موحەممەد سادق موختار سەرۆکی لقی هەولێر بە بەهانەی ترس لە حکومەت دژایەتی ئەنجامدانی کۆبوونەوەی دەکرد، بەڵام عەبدولوەهاب حاجی حەسەن کە زۆرینەی ئەندامانی لق پشتگیریان دەکرد دژی بۆچوونی سەرۆکی لق بوو، دەرئەنجامی ئەم ناکۆکییە، چاودێری گشتیی غانم حموداتی راسپارد بۆ لێك نزیك کردنەوەی هەردوو بۆچوونەکە، غانم حمودات ماوەی سێ چوار حەفتە هەموو رۆژانێکی هەیینی دەچووە هەولێر، بەڵام هەوڵەکانی بێ ئەنجام بوو، هەر بۆیە بریار درا بە لادانی سەرۆکی لق و خەلیل عەبدوڵلا خرایە شوێنی، بەدوای ئەویشدا نیزامەدین عەبدولحەمید بووە بەرپرسی لق، بەڵام نیزامەدین عەبدولحەمید لەگەڵ چاودێری گشتیی (سەواف) کەوتە ناکۆکی‌و لە نووسراوێکدا بۆ لیژنەی ناوەندی ڕەخنەی لە شێوازی سەرکردایەتیکردنی ڕێکخستن گرتبوو،چاودێری گشتیی لیژنەی ناوەندی کۆکردەوەو نووسراوەکەی نیزامەدین عەبدولحەمیدی بۆ خوێندنەوە، لیژنەی ناوەندی بریاریدا نیزامەدین عەبدولحەمید دەربکرێت، بەڵام چاودێری گشتیی ئەو بریارەی ڕەتکردەوە[٢].

بە گوتەی (هیشام تالب)، کە ئەو دەمە ئەندامی ئیخوان بووە، سەواف لەئاست گرفتەکاندا کەسێکی گوفتاری بوو نەك کرداری، هەمیشە ئەوەی دووپات دەکردەوە

---

[١] محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل١٤٢– ١٤٣. دیارترین جیابوونەوەکان بریتیبوون لە جیابوونەوەی حسێن عەلی سالح –ئەبو عەلی– بەرپرسی لقی ئەعزەمیە لە (١٩٥٢)، جیابوونەوەی بەرپرسی کارگێری لقی کەرخ لە (١٩٥٣)، ناکۆکی لقی هەولێر، جیابوونەوەی عەبدولغەنی شەنداله‌و سەرزەنشتی چاودێری گشتیی ساڵی (١٩٥٤). هەندێك لە نووسەران‌و کەسانی بەشداربووی ناو رووداوەکان بە پێچەوانەی ئەو بۆچوونەی پێشوو، پێیانوایە سەواف هۆکاری ئەو جیابوونەوانە نییەو لەو ڕووەوە چەند هۆکارێکی تریان دەستنیشان کردووە کە لێرەدا دەرفەتی ئەوەمان نییە بە درێژی بیانخەینە ڕوو. بۆ زانیاری زیاتر لەو بارەوە بڕوانە: جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل١٠٦– ١١٤ ؛ ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٥٩ – ١٦٠؛ د. محسن عبدالحميد: تاريخ جماعة الاخوان، ل٩١–٩٥.

[٢] ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل١٦٥ – ١٦٦.

کەپێویستە پارێزگاری یەکریزیی بکرێت، بەمەش هیچ گرفتێك چارەسەر نەدەکراو گوتەکانی زیاتر ئاوات خواستن بووە نەك چارەسەر[1]، لەلایەکی دیکەوە، جۆری پەیوەندییەکانی سەواف مایەی رەزامەندی سەرکردەکانی ئیخوان نەبوو، بەتایبەتی گەنجەکان خوازیاری هەڵوێستی توندبوون بەرامبەر کاربەدەستانی حکومەت[2]، حاڵەتێکی لەو شێوە ساڵی (١٩٥٩) سەرکردەکانی ئیخوانی هێنایە سەر ئەو بڕوایەی، کە باشتروایە سەواف دەستبەرداری سەرکردایەتیکردنی کاری ئیخوان بێتو دەرفەت بۆ کەسانی دی بڕەخسێنێ، تا ئەو کارە بگرنەدەست، سەرەنجامی ئەو ناڕەزاییانە ئەوەبوو ئەنجومەنی شوورای ئیخوان لە عێراق ساڵی (١٩٥٩) نامەیەکیان ئاراستەی سەواف کردو لە سەرکردایەتی ئیخوان لایانبرد[3]، ناوبراو هەر لەو ساڵەدا ڕۆشتە دەرەوەی عێراق[*].

---

[1] لە: طارق الأعظمي: نشوء حركة الأحياء الإسلامي المعاصر في العراق، مجلة ئالای ئیسلام، العدد (١)، السنة (١٣)، آذار ١٩٩٩، ل٣٨.

[2] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨٤.

[3] طارق الأعظمي: هەمان سەرچاوە، ل٣٨. بۆچوونی ئەوەش هەیە ئەم ئاڵوگۆڕە لە ساڵی (١٩٥٨) روویدابێت، لە بەرەبەیانی رۆژی (١٤ تەمووز ١٩٨٥)، لەسەر داوای لیژنەی ناوەندیی سەرکردایەتییەکی نوێ بۆ ئیخوان هەڵبژێردرا، چونکە ئامانجەکانی شۆڕش دیار نەبووو دۆخەکە نارۆشن بوو، ئیخوان بە گومان بوون لەوەی سەواف تووشی ناڕەحەتی ببێت، سەرکردایەتیی نوێی ئیخوان پێکهاتبوو لە: کەمال قەیسی – چاودێری گشتیی بە وەکالەت، داود عیساوی، عەبدولحەکیم موختار، عەلی سالح سەعدون، سەلمان حسێن سەعید، عەبدولمونعیم سالح ئەلعوللی – موحەممەد ئەحمەد ئەلڕاشد، عەبدوڕڕەحمان داود سمیدعی، عەبدولکەریم زەیدان، نوعمان عەبدوڕڕەزاق سامەڕائی. دوای چوونەدەرەوەی سەوافیش کەمال قەیسی لە سەرکردلیەتیی ئیخوان مایەوە، بەڵام لە ساڵی (١٩٦٠) رویکردە وڵاتی بەحرەین، ئەنجومەنی شوورا عەبدولکەریم زەیدانی بۆ چاودێری گشتیی ئیخوان لە عێراق هەڵبژارد. جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي: هەمان سەرچاوە، ل١٢٢– ١٢٣؛ ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٣٢٦– ٣٢٧. سەواف لە بیرەوەرییەکانییدا وردەکاری ئەو مەسەلەیە باس ناکاتو تەنها ئەوە دەخاتەڕوو کە بە هۆی شۆڕشی (١٤ تەممون)و کاردانەوەکانی، هەر لە رۆژانی یەکەمی شۆڕشدا سەرکردایەتیی نوێی بۆ ئیخوان داناوە، ئەوانیش بۆ پاراستنی گیانی سەواف بڕیاریاندا کە بڕواتە دەرەوەی عێراق. محمد محمود الصواف: هەمان سەرچاوە، ل٢٨٠.

[*] سەوافو کۆمەڵێك ڕێکخراوی تر دژی جێبەجێکردنی بڕیاری لەسێدارەدانی سەرکردەکانی جوڵانەوەی شەواف خۆنیشاندانیان سازدا، هەر بۆیە لیوا ئەحمەد سالح عەبدی – دادوەری سەربازی– بڕیاری گرتنی

زۆر جار مەسەلەی کەسی یەکەم لای ئیخوان کێشەی لێکەوتۆتەوە، بە ڕۆیشتنی سەواف بۆ دەرەوەی عێراق، ناکۆکی لە نێوان سەرانی ئیخوان لەسەر ڕێبەرایەتی کردنی ئەو کارە دروستبوو، دانانی (عەبدولکەریم زەیدان) لەبەر زۆری تەمەن، هەر چەندە، ڕەزامەندی هەندێ سەرکردەی ئیخوانی لەسەرنەبوو، تاڕادەیەك ئەو بۆشاییەی پڕکردەوە کە بە ڕۆیشتنی سەواف دروستبوو، هاوکات دانانی ناوبراو جۆرێك بوو لە یەکلاکردنەوەی ململانێی نێوان لایەنە ناکۆکەکانی ئیخوان[1].

زەیدان، بەهەمان شێوازی سەواف، دەیویست کاری ئیخوان بەو ئاراستەدا گوزەر بکات، کەخۆی بڕوای پێیەتی، ئەمەش هەمان هەڵەی سەواف بوو زەیدان دوبارەی کردەوە، هەڵبەتە زەیدان حەزی بەکاری ئاشکراو ڕوبەڕوبونەوە نەدەکردو زیاتر خوازیاری کاری نهێنیو هاوکاریو پێکەوەژیان بوو[2].

لەکاتێدا ئیخوان لە عێراق درەنگ کەوتە چالاکی نواندنو کاری ڕێکخراوەیی، بەڵام سەرکردەکانی ئیخوان لە عێراق بەتایبەتی خودی سەواف دەیانویست بەخێرایی بگەن بەو ئاماتجانەی ئیخوانی میسر بەدەستیان هێناوە، هەر بۆیە بەزویی بەرلەوەی بنکەیەکی جەماوەری بەرفراوان دروست بکەن، تێکەڵ بە ڕودلوە سیاسییەکان بوون، لە ناڕەزاییو خۆنیشاندانەکانی ساڵی (١٩٤٨)، ئیخوان بەشدارییەکی بەرفراوانی کردو بەمەش خۆی بەجەماوەر ناساند[3]، بەو پێیەی ئیخوانی میسر ساڵی (١٩٤٨) دژی دروستبوونی دەوڵەتی ئیسرائیلو هاوکاری بەریتانیا خۆنیشاندانیان سازدا، سەواف

سەوافی دەرکرد، ئەنجومەنی شورای ئیخوانیش، بۆ پاراستنی گیانی سەواف، بڕیاریدا کە ناوبراو بڕوات بۆ دەرەوەی عێراق. ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٣٦٤.

[1] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل ١٤.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل١٤. بە گوتەی دکتۆر موحسین عەبدولحەمید، زۆربەی سەرکردە کۆنەکانی ئیخوان کە لە نزیکەوە زەیدانیان ناسیوە، ئەو ڕاستییە دووپات دەکەنەوە کە زەیدان زانایەکی لێهاتوو دڵسۆزی ئیخوان بووە، بەڵام بە حوکمی پەروەردەو ئەو ژینگەیەی تیایدا گەورە بووە، بۆ ئەوە نەدەگونجا کە ببێتە سەرکردەو ڕێبەری کۆمەڵەیەکی ڕێکخراو، چونکە پێویستە سەرکردە هەڵگری هەندێ سیفەتی تایبەتی بێت کە شایستەی ئەو کارە بێت. بڕوانە: تاریخ جماعة الاخوان، ل٢٣٥-٢٣٧.

[3] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٤.

هەمان چالاکی ئیخوانی لە عێراق دووبارە کردەوە، دیارە سەواف ڕەچاوی ئەوەی نەکردبوو، کە ئیخوانی میسر، دوای بیست ساڵ کارکردن گەیشتونەتە ئەو قۆناغەی خەبات، لە کاتێکدا کاری ڕێکخراوەیی فەرمی ئیخوان لە عێراق، تەمەنی لە دوو ساڵ تێنەدەپەڕی، ئەنجامی ئەو کارەی ئیخوانی عێراق بەوە گەیشت، دوای ئەوەی حکومەت جارێکی تر بەهێزبۆوەو دەسەڵاتی چەسپا، سەوافو ژمارەیەکی زۆر ئەندامی ئیخوانی لە موسڵ دەستگیر کرد[1]، بەمەش چالاکی ئیخوان بەرتەسکبووەوە.

پەلەکردنی ئیخوانەکانی عێراق، لە تێکەڵ بوون بە کاری سیاسیی، بێ بوونی ئەزمونێکی پێشینە، ئەو ڕەوتەی بەرەو ئیزدواجیەتو هەڵدێر برد، هەر بۆیە بەردەوام ئیخوانەکانی عێراق لە ململانێکاندا سیاسییەکی دۆڕاوو پاشکۆی ڕووداوەکان بوون.

سەرانی ئیخوان تێگەیشتنێکی واقعییان لە ڕەوشی عێراق نەبوو، هۆشیاریی سیاسییان لاواز بوو، هەڵوێستەکانیان زۆرتر پەرچەکرداربوو، لەسەر بنەمای هەستو سۆزو هەڵچوونو کەفوکوڵی کاتی دەردەبڕان، نەك لەسەر بنەمایەکی واقیعیو بابەتی، لە خۆنیشاندانەکانی ساڵی (١٩٥٢)دا لە عێراق سەرکردایەتی ئیخوان بێدەنگی هەڵبژارد، بەڵام ئەندامە گەنجەکانی ئیخوان بەشداری خۆنیشاندانەکانیان کرد، بە هەمان شێوە، سەرکردایەتی ئیخوان بە شۆڕشی (١٩٥٨) خۆشحاڵ نەبوو[*]، بەڵام گەنجەکانی ئیخوان بەشداری خۆنیشاندانەکانی پشگیری لە شۆڕشیان دەکرد[2].

دوای شۆڕشی (١٩٥٢)ی میسرو گرژبوونی پەیوەندی جەمال عەبدولناسرو ئیخوانەکانی میسر، ژمارەیەك لە ئیخوانەکانی میسر بەرەو عێراق هەڵاتن، (نوری

---

[1] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٧٥. بۆچوونی ئەوەش هەیە کە گرتنی سەوافو ئەندامانی ئیخوان بە هۆی بەشداریکردنییان بووە لە هەڵبژاردنەکان نەك خۆنیشاندانەکان. بڕوانە: ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٣١٦ پەراوێزی ژمارە (١).

[*] لە سەرەتادا بە شۆڕش خۆشحاڵ بوون، تەنانەت سەواف بروسکەی پیرۆزبایی بۆ عەبدولکەریم قاسم نارد، بەڵام ئەمە زۆر درێژەی نەکێشاو هەڵوێستی سەوافو سەرکردەکانی ئیخوان پێچەوانە بوویەوە، بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: جاسم محمد عبدالله نجم اللهیبي: هەمان سەرچاوە، ل١٤٩- ١٥٣؛ ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە، ل٣٥٦- ٣٦٠.

[2] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨٥.

سەعید) سەرەك وەزیرانی عێراق، دۆستی نزیکی ئینگلیزو دژی شۆڕشی میسر بوو، سودی لە پەنادانی ئیخوانە میسرییەکان بینیو هانیدان لە بڵاوکراوەکانیاندا هێرش بکەنە سەر شۆڕشی میسر، هاوکات، ئیخوانەکانی عێراق، لەستەمو کەموکورتی حکومەتی پاشایەتی عێراق بێدەنگ بوون، هەر چەند نەبوونە هاوپەیمانی حکومەتی عێراق، بەڵام هەڵبژاردنی بێدەنگی جۆرێك لە ڕازی بوون بەو واقیعەی تێدا دەخوێندرایەوە، ئەمەش دەنگی ناڕەزایی جەماوەری دژ بە ئیخوان زیادکردو سەرەنجام ژمارەیەك ئەندامی ئەو ڕێکخراوە دەستیان لەکار کێشایەوە، کاتێکیش ئیخوان بەشداری ئەو خۆنیشاندانەیان نەکرد، کە دژی هێرشی سێقۆڵی سەر میسر ڕێکخرا، هێندەی تر ئیخوان لای جەماوەر دزێو بوو، ئەمەش کاریگەری هەبوو لەسەر کزبوونی چالاکی ئیخوان، لەبەرامبەردا چالاکی بەعسییو نەتەوەییو شیوعییەکان پەرەیسەند[1].

بوونی ئیزدواجیەت لە هەڵوێستەکاندا، ئیخوانی بەرەو هەڵدێر برد، ناکۆکی ناوخۆو جێهێشتنی ڕیزەکانی لێکەوتەوە، ساڵی (١٩٥٧) ژمارەیەك هێزی نەیاری حکومەت، بەرەی یەکێتیی نیشتمانییان دروستکرد، ئیخوان بە بەهانەی بوونی شیوعییەکان لەو بەرەدا بەشداریکردنی ڕەتکردەوە[2]، بەڵام لە ڕاستیدا ئیخوان نەیدەویست بەرەنگاری دەسەڵات بێتەوە، هەر بۆیە، کاتێك سەرجەم پارتو کۆمەڵەو هێزە نیشتمانییەکان بایکۆتی هەڵبژاردنەکانی (٥ مایسی ١٩٥٨)یان کرد، سەواف لە ناوچەی دووی موسڵ خۆی پاڵاوت، سەواف دوای ئەوەی سەرکەوتنی بەدەست نەهێنا، وتی: "بە تەزویرکردن نەیانهێشت دەرچم"[3].

---

[1] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٤.

[2] ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە. ل٣٠٤.

[3] د. عبدالفتاح علي البوتاني: هەمان سەرچاوە، ل٢٨٥. سەبارەت بە چۆنێتی خۆپاڵاوتنی سەوافو وردەکاریەکانی هەڵبژاردنو ناڕەزایی سەواف لە ئەنجامی هەڵبژاردنەکان، بڕوانە: ایمان عبدالحمید محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە. ل٣١٦ – ٣٢٢.

سەیر لەوەدا بوو، کاتێك سەواف خۆی بۆ هەڵبژاردنەکان پاڵاوتبوو، ڕۆژانە لە ڕادیۆی حکومییەوە بەرنامەی (لەسەر خوانی قورئان)* ی پێشکەش دەکرد، هەر چەندە وانەکانی سەواف سیاسیی نەبوون، بەڵام خەڵکی جۆرێك لە هاوکاری حکومەتی تیا دەخوێندەوە. ئەمەش سیاسەتی حکومەت بوو، توانیبووی کەڵك لە سەواف وەرگرێت بۆ دژایەتی نەتەوەیی و شیوعییەکان، لەبەرامبەریشدا نەتەوەیی و شیوعییەکان چالاکی خۆیان دژی ئیخوان چڕ کردەوەو سەرەنجامی ئەمەش بە زیان و کەنارگیر بوونی ئیخوان تەواو بوو[1].

بەدرێژایی سەردەمی پاشایەتی، ئیخوان لە عێراق خۆی لە ڕووبەڕووبونەوەی حکومەت پاراست، بەڵام دوای شۆڕشی (١٩٥٨)و دەرکەوتنی حزبی شیوعی وەکو هێزێکی چالاك لەسەر گۆڕەپانی سیاسیی عێراق، ئیخوان وەکو پەرچەکردارێك بەڕووی شیوعییەتدا دەرکەوتن، ئەمەش جۆرێك لە دوو هەڵوێستیی و ئیزدواجییەتی بۆ دروستکردن، بەردەوام جەماوەر لێی دەپرسین: بۆچی لە سەردەمی نوری سەعید بێدەنگ بوون، وەکو نەیاری حکومەت دەرنەکەوتن و جوڵەیان نەبوو؟، بۆچی تا دەسەڵات ڕۆژئاواگەرا بوو، ئیخوان دژایەتی نەکرد؟، ئێستا کە دەسەڵات دژی ڕۆژئاوایە، ئیخوان دژایەتی حکومەت دەکات؟، شیوعییەکان ئەو پرسیارانەیان دەوروژاندو برەویان پێدەدا، ئەمەش ئیخوانی ئیحراج کردبوو[2].

سەرکردەکانی ئیخوان سیاسییەکی کرچوکاڵ بوون، نەیانتوانیوە خوێندنەوەیەکی بابەتیی و واقیعییان بۆ ڕووداوو پێشهاتەکان هەبێت و پەیوەندییەکی تەندروست لەگەڵ هێزە سیاسییەکانی گۆڕەپانی عێراق دامەزرێنن[3]، هەرچۆن سەواف لە گیانەلای

---

* شیوعییەکان ئیخوانیان بە پیاوی ئینگلیزو ئەمریکا تۆمەتبار دەکردو بەرنامەی (لەسەر خوانی قورئان)یان ناونا بوو (لەسەر خوانی ئەمریکا). چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

[1] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٢.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل١٣.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

حکومەتی پاشایەتی خۆی بۆ هەڵبژاردنەکان پاڵاوت، کاتێك دەنگی ناڕەزایی دژی حکومەتی قاسم پەرەیسەند، هەموو ئەگەرەکان ئەوەیان تێدا دەخوێنرایەوە حکومەتی قاسم دەڕوخێت، کەچی ئیخوان بە هۆی (حاجی ئەمین حسەینی) دەیانویست جارێکی دیکە پەیوەندی لەگەڵ قاسم دامەزرێننو لێی نزیك ببنەوە[1].

هەر چەندە دوای هەڵوەشاندنەوەی حزبی ئیسلامیی عێراقی، قاسم هەوڵیدا، قەناعەت بە سەرکردەکانی حزبی ناوبراو بکات، ناوی حزبەکەیان بگۆڕن بۆ کۆمەڵەیەکی خێرخوازیی، لەو ڕووەوە بەڵێنی هاوکاریو کۆمەکی پێدان، سەرکردەکانی ئیخوان گۆڕینی ناوی حزبیان ڕەتکردەوەو سودیان لەو دەرفەتە وەرنەگرت[2]، بەڵام لەگەڵ نزیکبوونەوەی مەرگی قاسم بە نیازن سەرکێشیەکی گەورە بکەنو گرەو لەسەر یارییەکی دۆڕاو بکەن.

هەر لەو کاتەوە زەیدان بووە بەرپرسی یەکەمی ئیخوان لە عێراق، نەیاریی کاری ئاشکرای دەکرد، بەڵام لەژێر فشاری هەندێ سەرکردەی ئیخواندا، ملی بۆ دامەزراندنی حزبی سیاسیی ئاشکرا دا، بە هاوکاری چەند کەسایەتییەکی بێلایەن، حزبی ئیسلامیی عێراقییان دامەزراند، هەر چەندە حزبی ناوبراو ڕووکاری ئیخوان بوو، بەڵام ئیخوان لە پشتەوە ڕێکخستنی هەبوو، کە دەکرێت ئەوە بە ڕێکخستنی ڕاستەقینەی ئیخوان دابنێین، نەك حزبی ئیسلامیی، ئەوەی زیاتر ئەم ڕاستییە دەسەلمێنێت ڕێگەنەدانی ئیخوانە بە سەرجەم ئەندامەکانی تا لە ڕیزی حزبی ناوبراودا کاربکەن، ئەمەش هەر لە سەرەتاوە گرفتی بۆ حزبەکە دروستکرد[3].

حکومەتی عێراق ڕێگەی نەدا حزبی ئیسلامیی کۆبوونەوەی گشتی ئەنجامدا، حزب توشی گرفتی دارایی هاتبوو، کارەکانی لەبەر نەدەڕۆیشت، بە پلەی یەکەم پشتی

---

[1] الدكتور عثمان علي: الحلقة الثانية من لقاء المجلة الهام بالاستاذ الدكتور طه جابر العلواني، ئالای ئیسلام، العدد(٢)، السنة الثامنة، أيلول ١٩٩٤، ل١١.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل١١. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی پێشنیازەکەی عەبدولکەریم قاسم بۆ سەرکردە گیراوەکانی حزبی ئیسلامیی بڕوانە: كاظم احمد المشايخي: تاريخ نشأة، ل٨٨ –٩٢.

[3] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٤؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

بەستبوو بە ئابوونەی ئەندامان، ئەمەش حزبی ئیسلامیی خستبووە قەیرانەوە، سەرکردایەتی ئیخوان هەڵوەشاندنەوەی حزبی بە تاکە چارەسەر دەزانی، بۆ هێنانەدی ئەو مەبەستەش، دەبوو بە شێوازێك ئەو کارە بکەن، خۆیان لە بەرپرسیارێتی هەڵوەشاندنەوەی حزب قوتار بکەن، سەرەنجام ئیخوان دەرکردنی بەیاننامەیەکی دژی حکومەتی قاسم بە باشترین شێواز زانی، ڕۆژنامەی (الحياد)ی زمانحاڵی حزب بەیاننامەیەکی دوورو درێژی بڵاوکردەوە، تێیدا ڕەخنەی توندی ئاڕاستەی سیاسەتی ئابووریی‌و پیشەسازیی حکومەت کردبوو، ئۆباڵی نەهامەتییەکانی خستبووە ملی حکومەت، لە بەرامبەردا حکومەت کەوتە گرتن‌و ڕاوەدونانی سەرکردەکانی حزب‌و داخستنی بارەگاو هەڵوەشاندنەوەی حزب[١].

به وردبوونەوە لە ڕەوتی ڕووداوەکان، دەبینین سێ لایەن ڕۆڵیان بینی لە هەڵوەشاندنەوەی حزبی ئیسلامیی، سەرکردایەتی ئیخوان کە بڕیاری دابوو حزب هەڵوەشێنێتەوە، سەرکردەکانی حزبی ئیسلامیی کە وەڵامی داواکەی سەرانی ئیخوانیان دایەوەو بەیاننامەکەیان دەرکرد، حکومەتی عێراقی کە بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی حزبی دەرکرد، بەڵام ئەوەی پشکی شێری ئەو بەرپرسیارێتیەی بەردەکەوێت سەرکردەکانی ئیخوانن[٢]، ئەمەش ڕاستییەکی تاڵی مێژووەو زۆر لەسەرکردەکانی ئیخوان بەوتنی ئەو ڕاستییە تەنگاو دەبن.

هەر چەندە لە بنەڕەتدا سەرکردایەتی حزبی ئیسلامیی زۆرتر لەو کەسانە پێکهاتبوو کە پێشتر لەگەڵ سەرانی ئیخوان ناکۆك بوون‌و لەکار لابرابوون، بەڵام ئیخوان بۆ ڕازیکردنی دڵی جەماوەرەکەی ڕایگەیاند: ڕێپێوان دژی بڕیاری داخستنی حزب ڕێکدەخات، ژمارەیەك خەڵك لە شوێنی دیاریکراو کۆبوونەوە، پاش چاوەڕوانییەکی زۆر ئەو کەسەی بەرپرس بوو لە ڕێکخستنی ڕێپێوانەکە ئامادە نەبوو، سەرەنجام جەماوەر بڵاوەیان کردو ڕێپێوان نەکرا، بە هەمان شێوە، کاتی لەسێدارەدانی سەید قوتب خەڵك بۆ ڕێپێوان کۆبوونەوە، بەڵام بە هەمان شێواز بڵاوەی لێکرا[٣].

---

[١] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٤.

[٢] سەرچاوەی پێشوو، ل١٤.

[٣] سەرچاوەی پێشوو، ل١٤.

کاتێك، حکومەت لەوە دڵنیا بوو کە ئازادکردنی سەرکردەکانی حزبی ئیسلامیی هیچ مەترسیەکی نییە، ئازادیکردن، بە ئازادبونیشیان ئیخوان بە تەواوی هەموویانی لەکارخست، هۆکاری ئەمەش ئەو ناکۆکییە بوو کە پێشتر لەگەڵ سەرکردەکانی ئیخوان هەیانبوو، سەرکردەکانی ئیخوان لە دەرفەتێك دەگەڕان تا خۆیان لێ ڕزگار بکەن، ئەمەش باشترین دەرفەتی بەدیهێنانی ئەو ئامانجەی سەرکردەکانی ئیخوان بوو[1].

گرفتێکی ئیخوان نەبوونی تێگەیشتنی بابەتی بوو لە ڕەوشی سیاسیی عێراق، تاکڕەویی کەسی یەکەمیش وای کردبوو کە زۆریەی ئەندامان بیر لە ئایندەی کارەکەیان نەکەنەوە، ئەگەر جارجارەش پێشنیازی گونجاو بکرایە، هێندە بەس بوو کە بە دڵی سەرانی ئیخوان نەبێت تا ڕەتبکرێتەوە، ئەم حاڵەتە بە جۆرێك کاریگەری کردۆتە سەر کاری ئیخوان، چەندین دەرفەتی مێژوویان لەدەستداوە، دەکرا ئەو دەرفەتانە بە بارێکی گونجاودا ئاراستە بکرانایە، ساڵی (١٩٦٧) بە بەشداری (٤٠) کەس لە سەرکردەو کادیرە پێشکەوتوەکان، ئیخوان کۆنگرەیەکی لە مزگەوتی (حسیبە) لە بەغداد بەست، تێیدا باس لە بارودۆخی سیاسیی عێراق کراو ڕەوتێك بە ڕێبەرایەتی(موحەممەد فەرەج سامەڕائی) پێشنیازی کودەتاو هەوڵدان بۆ ڕووخانی حکومەتی عێراقو دامەزراندنی حکومەتێکی ئیسلامیی بە ڕێبەرایەتی ئیخوان کرد، بەڵام ئەم بۆچوونە لەلایەن زەیدانەوە ڕەتکرایەوە[2]. سوبحی داودی باس لەوە دەکات کە لە (١٤ تەمموزی ١٩٦٧) لە یەکێك لە باخەکانی یوسفیە سەرکردەکانی ئیخوان

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل١٥.

[2] صلاح الخرسان: حزب الدعوة الإسلامية حقائق ووثائق، الطبعة الاولى، المؤسسة العربية للدراسات والبحوث الاستراتيجية، دمشق ١٩٩٩، ل٤٠؛ مجول محمد محمود جاسم العكيدي: هەمان سەرچاوە، ل٣٠. هەلگرانی بیری کودەتا بریتیبوون لە: فلیح حەسەن سامەڕائی، تەها جابر ئەلعەلوانی، سالح عەبدوللا سریە، عەبدولغەنی شەنداله، موحەممەد فەرەج. بەڵام زەیدان لە ترسی ئەوەی بە هۆی ئەو ڕووداوەوە ئەو کارەساتە دووبارە بێتەوە کە لە دوای شۆڕشی (٢٣ تەمموز ١٩٥٢) بەسەر ئیخوانەکانی میسر هات، بیرۆکەی کودەتای ڕەتکردەوە، دواتریش سەرکردایەتی ئیخوان، هەڵگرانی بیری کودەتای بە پەرتکردنی ریزەکانی ئیخوان تۆمەتبار کردو دەریان کردنو فتوای کەنارگیرکردنیان دەرکرد. د. محسن عبدالحمید: تاريخ جماعة الاخوان، ل٢٢٣-٢٢٥.

کۆبوونەوەیەکیان کرد، نزیکەی (١٣ ـ ١٤) کەس بەشداربوون لەوانە: (سوبحی داودی، سەید ئەحمەد، شامل سەلاح، موحەممەد ئەحمەد ڕاشد، عەبدولکەریم زەیدان، عادل ئەلهاشمی، سەلمان حسێن، ئەبو عومەر،...) لەو کۆبوونەوەدا بڕیاریاندا دەستبەرداری کاری سیاسیی بن و تەنها سەرقاڵی کاری پەروەردەو بانگەواز بن[١].

لە مانگی تەمووزی (١٩٦٨) حکومەتی عەبدوڕڕەحمان عارف تەواو لاواز بوو، بەرپرسی دیوانی سەرۆکایەتی هەواڵی زانیبوو کە بەعسییەکان نیازی کودەتایان هەیە، داوای لە سەرکردەکانی ئیخوان کرد، دەستپێشخەری بکەن و کودەتا بکەن و دەسەڵات بگرنەدەست، سەرکردەکانی ئیخوان دەربارەی کودەتا ناکۆك بوون، وێڕای ڕازیبوونی هەندێکیان، سەرەنجام بۆچوونی ڕەتکردنەوەی کودەتا چەسپا، بەمەش ئەو دەرفەتەیان لە دەستداو بەعسییەکان کودەتایان کردو دەسەڵاتییان گرتەدەست[٢].

لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٥٨ ـ ١٩٦٨) چەند کودەتا لە عێراق ڕوویدا، زۆربەیان سەرکەوتنی بەدەستهێنا، لەو بارەشدا سەرکردەکانی ئیخوان، هێشتا ڕێگەیان بە ئەندامانیان نەدەدا بیر لە کارێکی وەها بکەنەوە، بەڵام هەندێ لە کادیرانی ئیخوان بە نهێنی سەرقاڵی ئامادەسازیی کودەتا بوون، بە گوتەی سدیق عەبدولعەزیز ڕەوتێك لەناو ئیخوان سەریهەڵدابوو، شۆڕشگێڕ (ثوري)یان پێدەوتن، ئەو ڕەوتە دوای دەسەڵات گرتنەدەستی بەعسییەکان بە نیازی کودەتابوون[٣].

عەبدولغەنی شەنداله، یەکێك بوو لە سەرکردەکانی ئەو ڕەوتە، ناوبراو سەردانی هەڵەبجەی کردو داوای لە سدیق عەبدولعەزیز کردووە هاوکاری بکات، بەڵام سدیق عەبدولعەزیز هاوکاریکردنی شەندالەی ڕەتکردۆتەوە[٤].

دکتۆر تەها جابر ئەلعەلوانی، ئەو ڕاستییە ئاشکرا دەکات، دوای کودەتای دووەمی بەعس لە (٣٠ تەممووزی ١٩٦٨) ئیخوان چووە قۆناغی سڕبوون، پەیامێکی ناوخۆیی

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

[٢] هەڵسەنگاندنی هەڵوێستی ئیسلامییەکان بەرامبەر ڕوداوەکانی ساڵی ١٩٦٨ لە عێراقدا، گۆڤاری هەڵوێست، ژمارە(٧)، ساڵی دووەم، ١٩٩٣ز، ل١٨.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[٤] سەرچاوەی پێشوو.

دەرکرا بە ناونیشانی (پەروەردەو ڕێکخستن‌و دەستبەرداربوونی هەرچیەکی دیکە)[*]، ئەمەش بە شێوەیەکی بەرفراوان پەیڕەوی لێکرا، لەو ماوەدا ژمارەیەك لە ئەندامە لەکارخراوەکانی ئیخوان لە هەوڵی دروستکردنی ڕێکخستنێکی نوێدا بوون، (موحەممەد فەرەج) یەکێ بوو لەو کەسانەو بە کردەوەش لە ناو سوپادا سەرپەرشتی ڕێکخستنێکی سەربازی دەکرد[1].

ساڵی (١٩٦٩) ژمارەیەك ئەندامی ئیخوان بە هاوکاری کەسانی دیکە، هەوڵیاندا کودەتای سەربازی دژی بەعسییەکان ئەنجامدەن، دیدارو کۆبوونەوەکان لە ئێران لە ژێر چاودێری (موحەممەد ڕەزا شا)دا بەڕێوەدەچوون، چەند پلانێك بۆ کودەتا دارێژرا، بەڵام کتوپڕ لە (١٩٧٠/١٠/١٩) سەرنەگرتنی کودەتا لەلایەن حکومەتی بەعسەوە ڕاگەیەنرا[**].

کۆتایی ئەم باسە تەرخان دەکەین بۆ قسەکردن لەسەر هەڵوێستی ئیخوان موسلمینی عێراق دەربارەی کێشەی کورد، ئەمەش یەکێکە لەو مەسەلانەی دەبێت هەڵوێستەی لەسەر بکەین‌و بەوردی سەرنجی لێبدەین، هەر چەندە لە سەرەتای کاری ئیخوانەوە لە عێراق ئەم بیرە باشووری کوردستانی گرتەوە، بە درێژایی سەدەی بیست کورد لە عێراق بەرەو ڕووی چەوساندنەوەو ستەم بۆتەوە، بەڵام ئیخوان هەڵوێستێکی پۆزەتیڤی لە ئاستی ئەو کێشەدا نەبووە، لە ماوەی سەردەمی پاشایەتی ئیخوان چەندین چالاکی سیاسیی نواندووە، دەربارەی کێشەی فەلەستین‌و جەزائیرو...هتد،

---

[*] دەقە عەرەبیەکەی بریتی بوو لە (تربية وتنظيم وترك ماسوى ذالك)، ئەم پەیامە لەناو ئەندامانی ئیخوان بە پەیامی سێ تائەکە ناسراوە.

[1] د. طه جابر العلواني: هەمان سەرچاوە، ل١٥.

[**] کەسە ناسراوەکانی کودەتا بریتیبوون لە: (عەبدولغەنی ڕاوی ، سەعد ساڵح جەبر، عەبدوڕڕەحمان نایف، موحەممەد عەلی سەعید)، تا ئێستا زۆر لایەنی کودەتاو شێوازی ئاشکرابوونی نادیارە، پێدەچێت لە داهاتوودا زۆر نهێنی ئەو ڕووداوانە ئاشکرابن. لە ئەنجامی ئاشکرابوونی پلانی کودەتا، حزبی بەعس نزیکەی (١٥٠) کەسی لە سێدارە دا، ئەوانە زۆربەیان پلەداری ناو سوپا بوون، کە ژمارەیەکی زۆر ئەندامی ئیخوانیان تێدابوو، خودی سەددام حسێن سەرپەرشتی لە سێدارەدانەکانی دەکرد. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: أسرار المحاولة الإنقلابية ضد البعثيين عام ١٩٧٠، مجلة النفير، العدد (٩)، آذار ١٩٩٢، ل ٢٧ .

خۆنیشاندان‌و کۆڕو کۆبونەوەی جەماوەری سازداوەو کۆمەك‌و یارمەتی کۆکردۆتەوە، بەڵام بەرامبەر کێشەی کورد، نەك کارێکی وای نەکردووە بەڵکو نەشبیستراوە تەنانەت لە بەیاننامەیەکیشدا داکۆکی لە کێشەی کورد بکات‌و داوای لابردنی ستەمی سەری بکات، ئەمەش کەلێنێکی گەورەیە لە کاری ئیخوان لە عێراق[1].

فەلەستین‌و جەزائیر هەزاران کیلۆمەتر لە عێراقەوە دوورن، ئیخوان ڕێکخراوی تایبەتی بۆ هاوکاری‌و کۆمەك کردنییان دامەزراندو کەسانی خۆبەخشی ڕەوانەی فەلەستین دەکرد، بەڵام لە عێراق بە بەرچاوی ئەوانەوە کورد لە ئازارو مەینەتیدابوو، نەك نکوڵییان نەکرد، بەڵکو ئیخوان ئەوەشیان بە کورد ڕەوا نەدیوە زەکاتی کۆکراوەی کوردستان بەسەر هەژارانی کورد دابەشبکرێت[2].

---

[1] بە پێچەوانەی ئەو بۆچوونەی سەرەوە، هەندێك سەرچاوە باس لەوە دەکەن ئیخوان تا ڕادەیەك هەڵوێستی پۆزەتیڤی لە ئاست کێشەی کورد هەبووە، بۆ نموونە لە (١٩٤٤) حەسەن بەننا داوای لە حکومەتی عێراق کرد، لە سایەی برایەتی ئیسلامییدا چارەیەکی ویژدانی کێشەی کورد بکات، ئەوەشی بیرهێناونەوە کە کورد دڵسۆزترین گەلی موسڵمانە بۆ ئیسلام. د. محسن عبدالحميد: تاريخ جماعة الاخوان، ل٢٢٧-٢٢٨.

لە کاتی گەڕانەوەی بارزانی لە یەکێتیی سۆڤیەتەوە بۆ عێراق، زەهاوی‌و سەواف سەردانی مەلا مستەفا بارزانییان کرد لە ئوتێلی سمیرامیس، بەڵام دواتر بارزانی مەیلی زیاتری بەلای شیوعییەکاندا هەبوو، ئەمەش کاریگەری کردە سەر پەیوەندی بارزانی‌و ئیخوان. ئیبراهیم مودەڕیس باس لەوە دەکات کە لەگەڵ وەلید ئەعزەمی سەردانی بارزانییان کردووە، بارزانییان بانگهێشت کردووە بۆ ئامادەبوون لە ئاهەنگی ئیسراو میعراج، کە بە نیاز بوون لە مزگەوتی ئیمام ئەعزەم لە (٥ شوبات ١٩٥٩) سازیدەن، بەڵام بارزانی داوای لێبوردنی کردووە کە ناتوانێت ئامادەبێت‌و وتوویەتی: لەبەر قسەی شیوعییەکان نەبوایە ئەهاتم بۆ ئاهەنگەکەتان. ايمان عبدالحميد محمد الدباغ: هەمان سەرچاوە ل٢٧٤.

لەڕووی مرۆییشەوە لە کاتی هەڵایسانی شۆڕشی ئەیلول، ئیخوان لە موسڵ لیژنەی هاوکاری هەبوو کە یارمەتی‌و کۆمەکی پێشکەشی ئەو کوردانە دەکرد کە بە هۆی جەنگەوە ناوچەکانیان چۆڵ کردبوو ڕوویان کردبووە موسڵ. سەرچاوەی پێشوو. ل٢٧٥.

[2] حاجی تەها حەسەن سنجاری باس لەوە دەکات، ساڵی (١٩٥٠) ئیخوانەکانی سنجار زەکاتی جوتیارانی دێهاتەکانی سنجاریان کۆکردەوە، ئەو گەنمەی کۆیانکردەوە بردویانەتە موسڵ‌و لەوێ فرۆشتویانە بایی (٥٠٠) دینار بووە، ئیخوانەکانی موسڵ هاتوون‌و داوای پارەکەیان لێکردوون، حاجی تەها داواکەی ڕەتکردونەتەوەو پێی وتون بەسەر هەژارانی ناوچەکەدا دابەشی دەکات. لەسەر ئەوە ناکۆکییان بۆ

ئیخوان موسلمین له میسر دامەزرا، به بیری عەرەبچێتی بارگاوی بوو، ئەمەش دەرەنجامی واقیعی میسر بوو بۆ داکۆکیکردن له عەرەبیەتی میسر بەرامبەر بانگەشەی فیرعەونییەتو ڕۆژئاواگەراکان که لەگەڵ ئیخوان موسلمین له کێبەرکێدا بوون، لەگەڵ گواستنەوەی بیری ئیخوان بۆ عێراق هەمان خەسڵەتی عەرەبچێتی پێوه گواسترایەوە، ئەمەش کاریکردە سەر هەڵوێستی ئیخوان بەرامبەر کورد[1].

دوای شۆڕشی (١٩٥٨)، به هەمان شێوەی سەردەمی پاشایەتی، ئیخوان له بەرامبەر کێشەی کورد بێدەنگ بوو، کاتێك حزبی ئیسلامیی عێراقی به فەرمی دامەزرا، پەیڕەوو پرۆگرامی حزب دانرا، ئەویش جگه له بەرنامەیەکی تیۆریی‌و خستنەڕووی چەند دروشمی زەق چیتر نەبوو.

پەیڕەوو پرۆگرامی حزبی ئیسلامیی، هیچ چارەسەرێکی ڕیشەیی بۆ کێشه ئابووریی‌و کۆمەڵایەتیی‌و سیاسییەکان پێنەبوو، له ماددەی سێی پەیڕەودا هاتووە: "حزب دژایەتی هەر هەوڵێکی جوداخوازیی لەسەر بنەمای تائیفیی‌و ڕەگەزی دەکات"[2]، هەروەها له ماددەی (٥٤)دا هاتووە: "حزب بڕوای به یەکێتیی عێراق هەیە لەسەر بنەمای عێراقی بوون، عێراق بەشێکه له نەتەوەی عەرەب"[3].

وێڕای ئەوەی حزبی ئیسلامیی له پەیڕەوو پرۆگرامەکەیدا به هیچ شێوەیەك باسی کێشەی کورد ناکات، به سەرنجدان له دوو بڕگەی سەرەوەی پەیڕەوو پرۆگرامی حزبی

دروست بووە، حاجی تەها نامه بۆ شێخ ئەحمەد زەهاوی‌و عەبدوڵلا ئەربیلی بەرپرسی لقی موسڵی کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی دەنێرێت، ئەوانیش حاجی تەها ئاگادار دەکەنەوە که خاوەن حەقە، بەڵام ئیخوانە عەرەبەکان لەسەر داواکەیان سوور دەبن، ئەمەش وا لە حاجی تەها دەکات دەستلەکارکێشانەوەی خۆی پێشکەشی ئیخوان بکات. بڕوانە: چەردەیەك لە بیرەوەرییەکانم. ڕۆژنامەی ڕاپەڕین، ژمارە (١٦)، ساڵی یەکەم، ١٩٩٨/٦/١٥. پێدەچێت حاجی تەها لە دەستنیشان کردنی ساڵەکەدا ورد نەبێت، چونکه حاجه تەها ساڵی (١٩٥٣) بۆته بەرپرسی هۆبەی سنجاری کۆمەڵەی برایەتی ئیسلامیی، بۆیه دەبێت دەستلەکارکێشانەوەکه دوای ئەو مێژووە بێت.

[1] الدكتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالای ئیسلام والدكتور طه جابر العلواني، ل١٢-١٣.

[2] كاظم أحمد المشايخي: تأريخ نشأة، ل٣٥.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٤٤.

ئیسلامیی، هەستی عەرەبچێتی بە ئاشکرا لە بیری حزبدا ڕەنگی داوەتەوە. ئەمە لەکاتێکدایە کە ماددەی (٥٧) تەرخانکراوە بۆ باسکردنی کێشەی فەلەستین‌و ماددەی (٥٨) تایبەتە بە باسی پشتگیری جەزائیرو عومان‌و ولاتانی تری ئیسلامیی بۆ رزگاربوون لە ئیستیعمار[١].

ئیخوان، هێندە دەربارەی کێشەی کورد خەمسارد بوون، چەند ساڵ درێژە کێشانی شۆڕشی ئەیلول ڕاینەچڵەکاندن هەڵوێست لەمەڕ کێشەی کورد وەرگرن، دکتۆر تەها جابر ئەلعەلوانی، یەکێکە لە دامەزرێنەرانی حزبی ئیسلامیی عێراقی‌و دەربارەی ئەو خەمساردییەی ئیخوان دەڵێت: "ئیخوان بڕیاری دابوو خۆی لە کاری سیاسیی بەدوور بگرێت، جارجار لە ژێر فشاری ڕوداوەکاندا بەیانێکی سنورداری دەردەکرد، ئەمەش زیاتر لە بۆچونێکی فیقهی دەچوو، هەر بۆیە زۆرجار گلەییان دەهاتە سەر، تەنانەت لەلایەن سەرکردەکانی کورد گلەیی ئەوە دەکرا، ئیسلامییەکان هیچ شتێکیان ڕانەگەیاندووە خواستی کوردی تێدابێت، یاخود سەرزەنشتی ئەو ستەمە بکات کە لەسەر کوردە"[٢].

[١] سەرچاوەی پێشوو، ل٤٥. لە کۆی (١٠) بڵاوکراوەی نهێنی ناوخۆیی کە لە ماوەی نێوان ساڵانی (١٩٦٣– ١٩٦٦) لەلایەن ئیخوانەوە لە عێراق دەرچووە، هیچکامیان باس لە کێشەی کورد ناکات، ئەمە لە کاتێکدا هەندێ لەو بڵاوکراوانە تایبەت بووە بە مەسەلەی پاکستان‌و فەلەستین‌و زنجبارو میسر، لەو بابەتانەش کە لە چەند ژمارەیەکی گۆڤارەکانی (المنهاج، النقیب)دا بڵاوکراونەتەوە، یەك بابەتیان لەژێر ناوی (مأساتنا في الشمال اعادة نظر في الموقف) باس لە مەسەلەی کورد دەکات. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: د. محسن عبدالحمید: تاريخ جماعة الاخوان، ل٢٢٥–٢٢٩.

[٢] الدكتور عثمان علي: الحلقة الثانية من لقاء المجلة الهام بالاستاذ الدكتور طه جابر العلواني، ل١١.

بەشی دووەم:
لە کاری تاکەکەسییەوە بۆ کاری ڕێکخراوەیی

باسی یەکەم: کاری ئیسلامیی لە حەفتاکان‌و نیوەی یەکەمی هەشتاکاندا

دوای ئەوەی کاری ئیخوان بە فەرمی لە (١٩٧١/٤/٤) وەستێنراو ڕێکخستن هەڵوەشایەوە، ئەم حاڵەتە کوردستانیشی گرتەوە[١]، هەر چەندە زۆرێك لە کادیرانی ئیخوان کاری ڕێکخستنیان بە حەرام دەزانی‌و لای ئەوان بڕیارەکەی سەرکردایەتی ئیخوان جۆرێك لە پیرۆزی هەبوو، بەڵام کۆمەڵێك کەسایەتیی، لە ساڵانی حەفتادا لە ناوچە جیاوازەکانی باشووری کوردستان جموجۆڵیان هەبوو، ئەو قۆناغەی کاری ڕەوتی ئیسلامیی، کە لە سەرەتای حەفتاکانەوە، دوای وەستانی کاری ئیخوان بە فەرمی، لە عێراق‌و کوردستان دەستپێدەکات، ناتوانرێت کۆتاییەکەی بە تەواوی دەستنیشان بکرێت، چونکە کۆتایی هاتنی ئەم قۆناغە شێوازێکی ڕیزبەندی وەرگرت‌و ماوەیەکی درێژی خایاند، دەتوانین نێوان ساڵانی (١٩٧٨ - ١٩٩١) بە کۆتایی ئەم قۆناغە دابنێین، بەواتایەکی دیکە، دروستبوونی بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی لە (١٩٧٨) لە لایەك‌و دەست بەکاربوونەوەی سدیق عەبدولعەزیز لە ساڵی (١٩٧٩) لە لایەکی ترەوە، بوونە گورزی کاریگەر بۆ شکاندنی تەوقی حەرامی ڕێکخستن، کە ئیخوانە دێرینەکان برەویان پێدەدا.

پاشانیش، لە سەرەتای هەشتاکانەوە کارو چالاکی کادیرانی ڕەوتی ئیسلامیی بەرفراوان بوو، هێڵی سەلاحەددین موحەممەد، هاتە مەیدان‌و دواتریش لە (١٩٨٥) مۆڵەتی ڕەسمی کارکردنی لە سەرکردایەتی ئیخوان وەرگرت[٢]، هەر لەو ساڵەشدا ئیخوانەکانی کوردستان‌و ناوەڕاستی عێراق یەکیانگرتەوە[٣]، لە لایەکی ترەوە، لە ساڵانی هەشتا بزووتنەوەی پەیوەندی، چووە قۆناغی ئاشکراو کاری چەکداری، ئەمەش ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی لێکەوتەوە.

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[٢] هیوا: ماڵەکۆك، ب.ش، ب.م، ل١٩؛ باوکی ئوسامە: بزووتنەوەی ئیسلامی واجبێکی شەرعی‌و زەرورەتێکی واقعیە، بەشی پێنجەم، گۆڤاری جەماوەر، ژمارە (٤٤)، ٢٠ تشرینی یەکەمی ١٩٩٥ز، ل٧.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

ڕەوتی ڕووداوەکان بەو ئاڕاستەدا گوزەری کرد، تا ساڵی (١٩٩١) ڕاپەڕینی گەلی کورد دژی بەعس بەرپابوو، ئەمەش بە تەواوی کۆتایی هێنا بەو قۆناغەو ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان بە شێوازێکی بەرفراوانتر لە جاران هاتە مەیدان.

کاری ئیسلامیی لە سەرەتای ئەو قۆناغەدا، بە کاری تاکەکەسی دەستی پێکرد، دواتریش شێوازی فرە میحوەریی‌و ناوچەیی وەرگرت، بە ڕاوەستاندنی کاری ئیخوان‌و پچڕاندنی پەیوەندییە ئۆرگانییەکان، هەندێ لە مامۆستاکان بە شێوەی سەربەخۆ وانەیان بە قوتابییەکانیان دەوت، هەندێ جار لە شارێکدا یان لە شارۆچکەیەکدا چەند مامۆستا هەبوون‌و هەریەکەیان بە سەربەخۆ لەوی دیکە کاری دەکرد، لە هەڵەبجە عەبدولعەزیز پارەزانی مامۆستای پەیمانگای ئیسلامیی هەڵەبجە بوو، لەناو خوێندکارانی پەیمانگا دەجوڵا، ژمارەیەك گەنجی لە شێوەی ڕێکخستنێکدا لە دەوری خۆی کۆکردبوەوە، ساڵانە لە مانگی ڕەمەزان‌و مەولود سەرپەرشتی سازدانی چەند بۆنەو ئاهەنگی لە ناوچەکەدا دەکرد[1].

هەر لە هەڵەبجە، (ئیبراهیم ڕێشاوی[*]، عومەر ڕێشاوی، موحەممەد فەرەج، هادی عەلی، حەسەن شەمێرانی، موحەممەد عەبدوڕڕەحیم) چالاکیان هەبوو، هەروەها (سدیق عەبدولعەزیز، موحەممەد ڕەئوف، مەولود باوەموراد، مەلا ئەحمەد شافعی) بە شێوەیەکی سەربەخۆ لەوانی دیکە جموجۆڵیان هەبوو[2].

لە سەیدسادق، (محێدین گەلاڵی، حەمەسەعید، هیوا میرزا سابیر) ڕۆڵیان بینی[3]، لەپاڵ ئەمانیشدا کۆمەڵێك وتاربێژ لەو دەڤەرە ڕۆڵیان بینی لەوانە

---

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٦/١/٢٠٠٥.

[*] ئیبراهیم ڕێشاوی، یەکێکە لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان لە دەڤەری هەڵەبجەو شارەزوور، ڕۆڵی بەرچاوی بینی لە پەروەردەکردنی کادیرانی ئیخوان لەو دەڤەرەدا، لە (٣١/١٢/١٩٩٢) کۆچی دوایی کردوە. بڕوانە: لە یادی دوو ساڵەی وەفاتی تێکۆشەری ئیسلام ابراهیم ڕێشاوی، ئا: حسن محمود حمە کریم، ڕۆژنامەی یەکگرتوو، ژمارە (٢٣)، ٢٠/١٢/١٩٩٤ز.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (هیوا میرزا سابیر)، هەولێر، ١٨/١٢/٢٠٠٤.

[3] سەرچاوەی پێشوو.

(شێخ موحەممەد بەرزنجی) لە شانەدەری، (مەلا عەلی بیارە * و مەلا موحەممەد شارەزووری **) لە سەیدسادق [1].

لە شارۆچکەی سیروان، (حەبیب موحەممەد سەعیدو ئەحمەد کاکە مەحمود ***)

---

* مەلا عەلی بیارە: عەلی حسێن میرزا، ساڵی (١٩٤١) لە گوندی (بناوەسووتەی) پێنجوێن لەدایك بووە، هەرلە منالییەوە دەخرێتە بەر خوێندنو دوای وەرگرتنی ئیجازەی مەلایەتی، دەبێتە وتاربێژو مامۆستا لە خانەقای بیارە، پاشان لە بەغداد تاقیکردنەوە دەکاتو لەوێش ئیجازەی زانستی وەردەگرێت، چەند ساڵێك وتاربێژی مزگەوتی سەیدسادق بوو، لەگەڵ ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی لە (١٩٨٤) دەچێتە شاخو پۆستی جێگری ڕابەری گشتیو بەرپرسی مەکتەبی عەسکەری وەردەگرێت، بە هەمان شێوە لە بزووتنەوەی ئیسلامیی دەبێتە ئەندامی مەکتەبی سیاسییو بەرپرسی مەکتەبی عەسکەری، ڕۆژی (١٩٨٨/٣/٩) لە ئەنجامی بۆردومانی فڕۆکەی عێراق لە بەرەی جەنگی سیمان کوژرا.

** مەلا موحەممەد شارەزووری: موحەممەد ساڵح ساڵی (١٩٤٦) لە گوندی (کەچەڵی) ناوچەی شارەزوور لەدایك بووە، سەرەتا لای باوکی دەستی بە خوێندن کردوەو پاشان چۆتە هەڵەبجەو درێژەی بە خوێندن داوە، ساڵی (١٩٧١) لە تاقیکردنەوەکانی پەیمانگای ئیسلامیی پلەی (زۆر باش)ی بەدەست هێناوە، لە چەندین گوندو شارۆچکە مەلایەتی کردووەو ڕۆڵی لە هۆشیارکردنەوەی گەنجاندا بینیوە، چەند جارێك لەلایەن ڕژێمی بەعسەوە دەستگیرکراوەو ئازارو ئەشکەنجەدراوە، وتاربێژو نووسەرێکی بەتوانا بوو، چەند بەرهەمی چاپکراوی هەیە لەوانە (ڕێکەوت لە تەرازووی ژیریدا، سروشت لە تەرازووی ژیریدا، داروین لە تەرازووی ژیریدا، فرۆید لەتەرازووی ژیریدا،...) لە (١٩٨٧/٧/٢٥) کۆچی دوایی کردووە. چمکێك لە ژیاننامەی مامۆستا مەلا موحەممەد شارەزووری، ئا: ئارام عەلی سەعید، ڕۆژنامەی ڕێگای یەکبوون، ژمارە (٧٤)، ساڵی یەکەم، ٢٠٠٠/٨/٦ز.

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (ئەحمەد کاکە مەحمود)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/٨.

*** ئەحمەد کاکە مەحمود، ساڵی (١٩٥٠) لە گوندی یالانپێ لەدایك بووە، لە تەمەنی حەوت ساڵیەوە خراوەتە بەر خوێندنی زانستە شەرعییەکان لە گوندی یالانپێ لای مامۆستا سەید حسێن، بە مەبەستی درێژەدان بە خوێندن چۆتە کوردستانی ئێران و لای چەند مامۆستاو لە چەندین ناوچەی کوردستان درێژەی بە خوێندنداوە، دواتر دەگەڕێتەوە کوردستانی عێراقو لەسەردەستی مامۆستا مەلا عوسمان ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتوە، دوای کرانەوەی پەیمانگای ئیسلامیی لە هەڵەبجە، دەبێتە قوتابی ئەو پەیمانگایەو ساڵی (١٩٧١) خوێندنی پەیمانگای تەواو کردووە، دواتر دەبێتە ئیمام و وتاربێژو لە چەند مزگەوتی ناوچەی پێنجوێنو خورماڵو سیروان بە وتارەکانی خەڵکی وشیار دەکاتەوە، یەکێکە لە دامەزرێنەرانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٨٧)، چەندین بەرهەمی چاپکراوی هەیە لەوانە: (خوا لەڕوانگەی زانیاریەوە، وتەی زاناکان و باوەڕ بە خوا، خواپەرستی لە ئیسلامدا، سەربەستی لە ئیسلامدا،

سەرقاڵی وانە وتنەوە بوون، ئەمە سەرەڕای ئەوەی لە هەشتاکاندا نووسینەکانیان لە ئاستێکی بەرفراواندا پێشوازیان لێدەکرا[1].

ڕەوتی ئیسلامیی لە دەڤەری بیتوێن و پشدەر، لە سەرەتای هەشتاکانەوە بە زەقی دەرکەوت، کۆمەڵێك کەسایەتی ڕۆڵی بەرچاویان لەو بێدارییەدا بینی، لەوانە (عەلی باپیر، عەبدولقادر هەڵۆنەیی، مەغدید حسێن*، مەلا عومەر تیماری**)[2]. سەرەڕای ئەوانەی ناومان بردن، بورهان موحەممەد ئەمین باس لەوە

ئاشتی لە ئیسلامدا، پەروەردە لەئیسلامدا، جیهاد لە ئیسلامدا، تەفسیری ڕامان، ...هتد)، لە ٢٠٠٧/١/٢٥ کۆچی دوایی کردووە.

[1] نووسەرێکی نەزانراو: کاروانی ڕێ، ب. ش، ١٩٩٧، ل٣٠. بە گوتەی ئەحمەد کاکە مەحمود، ئەو بەرهەمانەی لە هەشتاکاندا بە چاپی دەگەیاندن، بە شێوەیەك پێشوازی لێدەکرا کە پاش ماوەیەکی کەم بەرهەمەکانی لە کتێبخانەکاندا نەدەما، ئەمەش وای کرد بەرهەمەکان چەند جار چاپ بکرێتەوە. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/٨.

* مەغدید حسێن: ساڵی (١٩٥٣) لە گوندی (ڕێزینە)ی ناوچەی ڕانیە لە دایك بووە، لە تەمەنی شەش ساڵی دەخرێتە بەرخوێندن و ئیجازەی مەلایەتی وەردەگرێت و لە مزگەوتی ناجیەخان لە ڕانیە دەبێتە وتاربێژ، لە سەرەتای هەشتاکاندا لە چوارچێوەی کاری ئیخوان لە ڕانیە چالاکانە هەڵدەسوڕاو جێدەستی لەو ناوچەدا دیارە، ساڵی (١٩٨٨) دەچێتە شاخ و پەیوەندی بە بزووتنەوەی ئیسلامییەوە دەکات و دەبێتە فەرماندەی هێزی ئازادی، لە کۆنگرەی پێنجەمی بزووتنەوەی ئیسلامیی بە ئەندامی سەرکردایەتی و لە کۆنگرەی شەشەم بە ئەندامی مەکتەبی سیاسیی هەڵدەبژێردرێت، لە (١٩٩٢/١٢/٢٦) لە شەڕی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی و بزووتنەوەی ئیسلامیی کوژرا. ڕێبوار کوێستانی: چەردەیەك لە ژیانی پڕ سەروەری مامۆستای سەرکردە مامۆستا مەلا مەغدید، ڕۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە(٢٥)، ٢٠٠٢/٥/٢.

** مەلا عومەر تیماری: عومەر مستەفا پەلکۆیی، ساڵی (١٩٥٢) لە گوندی (مەلا ئۆمەر) سەر بە ناحیەی چنارانی ئەو کاتە لە دایك بووە، سەرەتا لای باوکی خوێندویەتی، ساڵی (١٩٧٤) بڕوانامەی زانستی لە شەریعەتدا وەرگرتووە، لە دەشتی کۆیە سەرقاڵی وانە وتنەوە بووە، چەند کەس لەسەر دەستی ئەو ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، دواتر دەچێتە گوندی تیمارو قوتابخانەیەکی زانستی شەرعی دەکاتەوە، لە (١٩٨٤/٦/٢١) کوژرا. بڕوانە: گیانبازانی ڕێگەی خودا، ڕۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە (٣١)، ٢٠٠٢/٧/٤.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن بابەکر) هەولێر، ٢٠٠٥/١/٥.

دەکاتساڵی (١٩٨٤) گەشتێکی ئەو ناوچەی کردووەو پەیوەندی بە (عەلی میربەگی، مەزهەر، ڕەسوڵ، عەزیز) ناوێکەوە کردووە[١].

لە سلێمانی، (حەسەن پێنجوێنی، ئەبوبەکر موحەممەد عەزیز، بورهان موحەممەد ئەمین) ڕۆڵیان هەبوو[٢]، هەروەها (تەها حەمەساڵح و جەزا حەمەساڵح) سەربەخۆ لە خەڵکانی تر کاریان دەکرد، (فاتح کرێکار)یش لە هەولێرو سلێمانی تا ڕادەیەك کاریگەری هەبوو[٣].

لە کەرکووك، جگە لە کاری ژمارەیەك ئەندامی ئیخوان، شێخ نازم[*] جموجۆڵێکی بەرفراوانی هەبوو. هەروەها لە کەلار (مەلا موحەممەد هۆرێنی) ڕۆڵی هەبوو[٤].

ڕەوتی ئیسلامیی، جگە لە هەڵەبجە، لە هەولێر، لەچاو شارەکانی دیکە لە هەشتاکاندا چالاکی زیاتر بوو، بوونی زانکۆو گەورەیی شارەکە ڕێگەیان بۆ چالاکبوونی ڕەوتی ئیسلامیی خۆشکرد، بەڵام ئەو چالاکبوونە شپرزەو پەرتەوازە بوو، لە حەفتاکانەوە (موخلیس یونس، سەید عیزەدین، ئەبوڕائید، حاجی فوئاد، موحسین

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦.

[٢] سەرچاوەی پێشوو.

[٣] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٣١.

[*] شێخ نازم، پیاوێکی ئایندارو شێخی عەشیرەتی عوبەیدی بوو لە حەویجە، پەیوەندییەکی توندوتۆڵی لەگەڵ مەلا مستەفا بارزانی هەبوو، هەر لە شەستەکانەوە جموجۆڵێکی بەرفراوانی جەماوەری هەبوو، دەسەڵاتە یەك لە دوای یەکەکانی عێراق لە نفوزو دەسەڵاتی دەترسان، هەوڵیاندەدا بە پێدانی پارەو پلەوپایە لە خۆیانی نزیك بکەنەوە، بەڵام ئەم هەوڵانە سەرکەوتنی بەدەست نەهێنا، لە سەرەتای هەشتاکاندا لەناو زانکۆو سوپادا لایەنگری هەبوو، لایەنگرانی سوپا لە ڕێگەی مەلاڕامی و موقەددەم ئەحمەدو ئەندازیارێکەوە بوو، جوڵانەوەو هەڵچوونێکی نارێکخراوی دروستکرد، (موحەممەد عوبەید ئەلبەیاتی) پێشنیازی کودەتای بۆ کرد، هەر چەندە سەرەتا بە کودەتا ڕازی نەبوو، بەڵام دواجار ڕەزامەندی نواند، موقەددەم ئەحمەد یەکێك بوو لە متمانە پێکراوەکانی شێخ نازم بیرۆکەی کودەتاکەی لای نەقیبی خانەنشین (زوهێر عەزاوی) باس کرد، ناوبراویش بەرزان تکریتی لەو بیرۆکەیە ئاگادار کردەوە، بەمەش پلانەکە بۆ حکومەتی بەعس ئاشکرابوو، حکومەتی بەعس نزیکەی (١٤٣) کەسی گرتو لەسێدارەی دانو کۆتایی بە جموجۆڵی شێخ نازم هات.

[٤] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

جوامێر) جوڵەو چالاکییان هەبوو، هەر لە هەولێر (دکتۆر عیسام ئەلڕاوی) بەناوی ئیخوانەوەو بە هێڵێکی سەربەخۆ کاری دەکرد، (بورهان شێروانیو زوهێر خۆشناو)و چەند کەسی دیکە سەر بەو هێڵە بوون[1].

جگە لەوانەی پێشتر ناومان بردن، (مەلا ئەمین) کە لە سەرەتای حەفتاکانەوە وازی لە ئیخوان هێنابوو لەگەڵ (مەلا جەمیل، مەلا جەمال، مەلا یەحیا)، ڕوویانکردە قورئانو فەرموودە لەبەرکردن، مەلا ئەمین ڕەخنەی توندی لە ئیخوان دەگرتو بەرامبەریان توندوتیژ بوو[2].

کارو چالاکی ڕەوتی ئیسلامیی لە دەڤەری بادینان لە کۆتایی حەفتاکانەوە دەستی پێکردبوەوە، حاجی تەها سنجاری ئەندامێکی دێرینی ئیخوان بوو، کۆمەڵێك لاوی کۆکردبویەوەو وانەی پێدەوتن، لەوانە (ئەبو شڤان، وەلید یونس ئەحمەد، جەمال ئەحمەد، موحەممەد تاهیر، زوهێر حجی، زەکی نورەدین)، ئەمانە لەناو خۆیاندا شێوە ڕێکخستنێکییان هەبوو لەناو مزگەوتەکاندا وانەیان دەوتەوەو چالاکییان هەبوو[3].

هەر لەو قۆناغەدا، هەندێ لەو کەسانەی پێشتر ئیخوان بوون، دەستیان دایە بڵاوکردنەوەی بانگەوازی نوور، بەو پێیەی بانگەوازی نوور زیاتر گرنگیدان بوو بە بابەتە ئیمانییەکانو بواری پەروەردە، ئەمەش جێداری کاری ئیخوان بوو[4]، دیارە حکومەتی بەعس بانگەوازی نووری بە مەترسی نەدەزانی، چونکە خۆی لە مەسەلە سیاسییەکان دەبوارد، هەر ئەمەش وای کرد بەعس تاڕادەیەك چاوپۆشی لە بانگەوازی نوور بکات.

بانگەوازی نوور، لە سەر دەستی (ئیحسان قاسم ئەلسالحی) کە یەکێك بوو لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوانی نیشتەجێی کەرکوك هاتە ناوچەکە، ناوبراو ساڵی

---

[1] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٣١.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٢ ـ ٣٣.

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

(١٩٦٩ ـ ١٩٧٠) ئەڵقەی پەیوەندی (حلقة وصل)ی نێوان کەرکوك و هەڵەبجەی ئیخوان بوو[١]، بەو هۆیەوە لەگەڵ ئەندامانی ئیخوان لە ناوچەی هەڵەبجەو شارەزوور ناسیاوی پەیداکرد. ئەلسالحی پەیامەکانی سەعید نوورسی وەرگێڕایە سەر زمانی عەرەبی، لەگەڵ ئاشنابوونی ژمارەیەك لە ئەندامانی ئیخوان بە بیری نوورسی، پەیامەکانیان کردە سەرچاوەی پەروەردەیی و کارکردنیان، دواتریش لە ساڵانی هەشتادا، زۆرێك لە بەرهەمەکانی نوور بۆ سەر زمانی کوردی وەرگێڕدران[*] و لەناو ئەندامانی ڕەوتی ئیسلامیی برەویان پەیداکرد.

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

[*] زۆربەی پەیامەکانی نوور، لەلایەن (فاروق ڕەسول یەحیا)وە وەرگێڕدرانە سەر زمانی کوردی.

باسی دووەم: خەسڵەتو تایبەتمەندیی ئەو قۆناغەی کاری ئیسلامیی

وەستاندنی کاری ئیخوان بە فەرمی لە (١٩٧١/٤/٤)، کاریگەری ڕاستەوخۆی لە سەر ڕەوتی ئیسلامیی باشووری کوردستان هەبوو، هەر چەندە ئەم بڕیارە لەو قۆناغەدا توانی گیانی ئەندامانی ئیخوان لە مەرگو مەترسی دەسەڵاتی بەعس بپارێزێت، بەڵام کاریگەری مەترسیداری کردە سەر ڕێگوزەری ڕەوتی ئیسلامیی، بڕیارێکی لەو شێوە پەرتبوونی ڕیزەکانی ئەو ڕەوتەی لێکەوتەوە.

بڕیاری ڕاگرتنی کار لای ژمارەیەکی زۆری ئەندامانی ئیخوان، جۆرێك لە پیرۆزی هەبوو، سەرپێچیکردنی ئەو بڕیارەیان بە گوناهی گەورە دەزانی، ئەو جۆرە بیرکردنەوە تا ڕاپەڕینی (ئازاری ١٩٩١) لە بیری هەندێ ئەندامی دێرینی ئیخوان شەپۆلی دەداو پیرۆزی خۆی لەدەست نەدا، لەپاڵ ئەمەشدا هەر وەکو لە باسەکانی پێشوو ئاماژەمان پێدا، چەند کەس توانیبویان کۆتو بەندی پیرۆزی بڕیاری سەرکردایەتی ئیخوان بپسێنن، بەشێوەیەکی سەربەخۆ کەوتنە کارکردن، ئەو کەسانەش هەریەکەیان بە دیدو تێڕوانینی خۆی جۆرێك لە کاری ئەنجامدەدا.

لێرەوە کاری تاکەکەسو پەرتەوازەیی، بووە خەسڵەتێکی بەرچاوی ئەو قۆناغەی کاری ئیسلامیی، هەر مامۆستایەك ژمارەیەك قوتابی بە دەورەوە بوو وانەی پێدەوتن، بە بۆچونی خۆی ئالییەتی کارکردنی بۆ دەستنیشان دەکردن، زۆرێك لەوانەش خۆیان بە ئیخوان دەزانیو هەر بەو ناوەوە کاریان دەکرد، تەنانەت هەندێکیان پێیان وابوو جۆری کارو بیرکردنەوەی ئەوان کتومت کاری ئیخوانەو ئەوانی دیکە لە ڕێبازی ئیخوان لایانداوە، بۆ نموونە چەند کەسێك ڕویانکردبووە پەیامەکانی نوورو پێداگرییان لەسەر ئەوە دەکرد کە گرنگیدان بە بابەتە ئیمانییەکانو پاکردنەوەی دەروون، ناوەڕۆکی کاری ئیخوانەو برەویان بەو بیرە دەدا.

هەندێکی دیکە، ڕویانکردبووە خۆ ڕۆشنبیرکردنو پێیان وابوو ئەوە کاری ئیخوانە لەو قۆناغەدا، ئەوەی جێی تێڕامانە، هەندێ جار ئەو گروپانە یەکتریان بەلادان لە ڕێبازی ئیخوان تۆمەتبار دەکرد، دەرەنجامی ئەو کارەش کەوتنەوەی شپرزەییو پەرتەوازەیی بوو لە ڕیزەکانی ڕەوتی ئیسلامیی.

لە سەرەتادا مامۆستایەك چەند قوتابی هەبوو وانەی پێدەوتن‌و جۆرێك لە بیرکردنەوەی بۆ دروستدەکردن، ئەمانە پێکەوە بە شێوەی گروپێکی بچووك دەکەوتنە کارکردن، دەرەنجامی تێکەڵبوونیان بەیەکترو خۆ دوورگرتنیان لە گروپەکانی دیکە جۆرێك لە کارو بیرکردنەوە بەسەریاندا زاڵ دەبوو، بەمەش ئەو گروپە دەبووە میحوەرێك‌و سەربەخۆ کاری دەکرد، زۆر جاریش لە شارو شارۆچکەکاندا زیاتر لە میحوەرێك جموجۆڵ‌و چالاکی هەبوو، بۆ نموونە لە هەڵەبجە چەند میحوەرێك دروستبوو، هەریەکەیان بەشێوەی سەربەخۆ کاری دەکرد.

دوای گۆڕانی کاری ئەو گروپانە بۆ میحوەر، جۆری پەیوەندی میحوەرەکان بە یەکترەوە ناکۆکی بەخۆوە دەبینی، زۆر جار هۆکاری ناوچەیی‌و بنەماڵەیی‌و دەروونیی تێکەڵ بە ناکۆکییەکان دەبوون، لە هەولێر ململانێی نێوان ئەو میحوەرانە بەشێوەیەك توندبوو، چەند میحوەرێك لەگەڵ یەك دەستەو یەخەبوون، بەڵام لە کۆبوونەوەیەکی سەرانی ڕەوتی ئیسلامیی ئەو گرژیە خاوبوویەوە[1]. لەگەڵ ئەوەشدا زۆربەی ئەو میحوەرانە خۆیان بە ئیخوانی ڕاستەقینە دەزانی، تێکڕای میحوەرەکان دەکەوتنە بەردەم ڕەخنەی توندی ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان.

فرە میحوەری دەرگای بۆ چەندین شێوازی بیرکردنەوەو هاتنە ناوەوەی بیری نوێ واڵا کرد، لەو قۆناغەدا بیری جیهادی‌و چەکداری لە ناو ڕەوتی ئیسلامیی بە تەواوی چەکەرەی کرد، سەرهەڵدانی ئەو بیرە لە دوو ئاڕاستەوە بوو، یەکەمیان کۆمەڵێك کەسایەتیی‌و وتاربێژی ناو ڕەوتی ئیسلامیی لەناوچە جۆربەجۆرەکان باسیان لە پێویستی خەباتی چەکداریی دژی ڕژێمی بەعس دەکردو برەویان بەو بیرە دەدا، ئاراستەی دووەمیان گەیشتنی ئەدەبیات‌و بڵاوکراوەی کۆمەڵی جیهادیی میسری‌و گروپەکانی ترو وتارەکانی (عەبدولحەمید کوشك‌و عەبدوڵڵا عەززام)، ئەوانە بە ڕێژەیەکی کەم‌و بە شێوەیەکی نهێنی دەگەیشتنە هەولێرو لەناو هەندێ گەنجی ئەو

---

[1] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٣٥.

شارەدا بڵاودەبوونەوە*، ئەوەش کاریگەری هەبوو لەسەر پەرەگرتنو دروستبوونی سەرتوێژێك لە بیری بەرەنگاربوونەوەی بەعسو دەستدانە کاری جیهادییو چەکداریی[1].

خەسڵەتێکی دیکەی ڕەوتی ئیسلامیی لەو قۆناغەدا، هاتنە مەیدانی کتێبو بڵاوکراوەی ئیسلامیی بوو بە زمانی کوردی، ئەوەش لە هەشتاکاندا لەچاو چەند دەیەی پێشوو، گرِوتینێکی زیاتری تێکەوت، هەر چەندە پێشتر چەند نووسەرێك بە زمانی کوردی بەرهەمیان بڵاوکردبویەوە، بەڵام بڵاوکراوەی ئیسلامیی بەزمانی کوردی لە هەشتاکان بە ڕێژەیەکی بەرچاو پەرەیسەندو خوێنەری پەیدا کرد، هەڵبەتە لەو کاتەشدا زیاتر گرنگی بە بابەتی ڕۆحییو ئیمانی دەدرا.

لەناو تەوژمی کتێبو بڵاوکراوەی ئیسلامیی، شێوازێکی نوێ لە نووسین سەریهەڵدا، بۆ یەکەمجار چەند نووسەرێك لە دەرگای بابەتە فکریەکانییان دا، دەربارەی بیری فرۆیدو مارکسییەتو داریونیزم بابەتیان دەنووسی، موحەممەد مەلا ساڵح شارەزووری لەم بوارەدا ڕچەشکێن بوو، دواتریش عەلی باپیر لەسەر هەمان بوار بابەتی دەنووسیو چەند نووسەرێکی دیکەش بابەتیان بڵاوکردەوە، لەو بڕوایەدام ئەوە سەرەتایەکی سادەیە بۆ بەزاندنی سنووری گوتاری ئامۆژگاری کە بەدرێژایی سەدەی بیست بۆتە ناسنامەی ڕەوتی ئیسلامیی باشووری کوردستان، دیارە هەر لەو سەرو بەندەدا ڕەوتی ئیخوان لەناو ئەندامەکانی خۆیدا توانیبوی ئەو بیرانە نابووت بکات، بەڵام ئەم کارە سنووری ڕێکخستنەکانی ئیخوانی نەبەزاندبوو.

خەسڵەتێکی ئەو قۆناغەی ڕەوتی ئیسلامیی شکاندنی ئەو بیرکردنەوە تەقلیدییە بوو، کە ئیخوان بە درێژایی کاری چەند ساڵەی لە ملی کاری ئیسلامیی ئاڵاندبوو، ئیخوان ئەو کارەی بە موڵکی خۆی دەزانیو کاری ئیسلامیی لە ژێر هەر ناوێکی دیکەدا بە ناجۆرو سەرکێشی دەزانی.

---

* لەو بڕوایەدام گەیشتنی ئەدەبیاتی کۆمەڵە ئیسلامییە جیهادییەکان، بە تایبەتیش کۆمەڵی جیهادیی میسری، کاریگەری هەبوو لەسەر دروستبوونی بیری پەڕگیرو توندڕەو لەناو هەندێ گەنجی شاری هەولێرو شارەکانی تری باشووری کوردستان.

[1] فاتح کریکار: الحركة الإسلامية في كردستان العراق واقع وأمل، الجزء الأول، الطبعة الاولى، من اصدارات مكتب الإعلام الخارجي، ب. ش، ١٩٩٥، ل٣٨.

له کۆتایی حەفتاکانو سەرەتای هەشتاکان، چەند کەسایەتی لە ناوچە جۆربەجۆرەکان، لە دەرەوەی کاری ئیخوان جموجۆڵیان دەستپێکرد، ساڵی (١٩٧٨) بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی دامەزرا، هاوکات کۆمەڵێك وتاربێژو نووسەری ئیسلامیی دەرکەوتن، ئەو وتاربێژانە لە دوانگەی مزگەوتەکانەوە هۆشیارییەکی گشتییان دەدایە جەماوەرو بە وتاری هەستبزوێن کاریگەرییان کردە سەر گۆڕەپانەکە، هەر چەندە ئەو شێوازی کارکردنە مایەی ڕەزامەندی کادیرەکانی ئیخوان نەبوو، هەندێ جار بە بیانووی جۆراوجۆر ئاستەنگیان بۆ وتاربێژەکانیش دروستدەکردو تەنانەت تۆمەتی نابەجێیان دەدایە پاڵیان.

خەسڵەتێکی دیکەی کاری ئەو قۆناغە ئەوەبوو، کە ئەو کارە نوێیە لەناو چینی گەنجو خوێندکاراندا دەستی پێکرد، ئەوەش کاریگەری ڕاستەوخۆی کردە سەر ئایندەی ڕەوتی ئیسلامیی، لەو کاتەشدا کاری ئیسلامیی لە قۆناغی نهێنیدا بوو، ئەوەش وایکرد کارەکە لە سنوورێکی بەرتەسکدا قەتیس بدرێت، ژمارەی قوتابییەکان کەم بوون، پەروەردەیەکی ئیمانیو فکری باش دەکران، وێڕای پێدانی ڕۆشنبیرییەکی گشتی، لەسەر خۆڕاگریو بەرخۆدان ڕادەهێنران، بەمەش توانرا نەوەیەك پێبگەیەنرێت، کە بتوانێت لە قۆناغەکانی دواتر سەرکردایەتی کارەکە بگرێتە دەست، بەکردەوەش ئەو نەوەیە لە نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو، ڕۆڵی بەرچاویان بینی لەو گەشەکردنە خێرایەی ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان بەخۆیەوە بینی، لەو پەروەردە تۆکمەدا کادیرانی ئیخوان پشکی شێریان بەرکەوت، بە واتایەکی تر ئیخوان لەو بوارەدا بە ئەزموون بوونو گرنگی تەواویان بەو بوارەدەدا.

هەر لەو قۆناغەدا، ئەندامانی ڕەوتی ئیسلامیی لەسەر دژایەتی بەعسو ملنەدان بۆ خواستەکانی ئەو ڕژێمە گۆشدەکران، ئەندامانی ئەو ڕەوتە ئامادە نەبوون سەربازی بۆ ڕژێم بکەن، یاخود بەشداری سوپای میللی بکەن، بەڵکو کارێکی لەو شێوەیان بە نەشیاوو حەرام دەزانی، لە ئەنجامی ئەو هەڵوێستە ژمارەیەك لە ئەندامانی ڕەوتی ئیسلامیی، خوێندنیان تەواو نەکردو بەرەو دەرەوەی عێراق بە تایبەتیش ئێران هەڵاتن، لەوێ لە ئۆردوگاکان کەوتنە جموجۆڵو چالاکی نواندن.

باسی سێیەم: هۆکارەکانی سەرهەڵدانەوەی ڕەوتی ئیسلامیی

هەر دیاردەیەکی مێژوویی دەرەنجامی کۆمەڵێك هۆکارە، ئەو هۆکارانەش بریتین لە هۆکاری ئابووریی‌و ڕامیاریی‌و ئایینیی‌و کۆمەڵایەتیی‌و دەروونیی‌و... هتد. هەندێك لەو هۆکارانە، یاخود پێکەوە بزوێنەری ڕەوتی مێژوون. زۆر جار ئەو هۆکارانە گڕوتین دەدەنە ئەو ڕوداوە مێژووییەو دەبنە پاڵپشتی پەرەسەندن‌و گەورەبوونی دیاردەکە، ئەمەش لەکاتێکدا کە دیاردەکە سەریهەڵداوەو لە برەودایە، یاخود قۆناغێك، یان چەند قۆناغێکی بڕیوەو بەشێوەیەکی بەربڵاوتر خۆی دەنوێنێت.

ڕەوتی ئیسلامیی لە ماوەی چارەکی کۆتایی سەدەی بیستدا، بە شێوەیەکی بەرفراوان نەك بە تەنیا لە کوردستان، بەڵکو لە تەواوی جیهاندا چالاکی‌و ئامادەیی هەبوو، تاوسەندنی دیاردەکە لەو هەلومەرجەدا جێگەی تێڕامان‌و توێژینەوەیە، بێگومان سەرهەڵدان‌و فراوان بوونی کاری ئەو ڕەوتە دەرەنجامی کۆمەڵێك هۆکاری ناوخۆیی‌و دەرەکیی، یاخود خودی‌و بابەتییە. هەریەك لەو هۆکارانە کاریگەرییەکی ڕێژەییان لەسەر ئەو دیاردەیە هەیە، ئەوەشمان لەبەرچاو بێت کەڕەوتی ئیسلامیی ڕەگێکی قوڵی هەیەو دەیان ساڵە سەریهەڵداوە، هەر چەندە ئەو دیاردەیە لە سەرەتای حەفتاکاندا متبوو، بەڵام لە کۆتایی حەفتاکان‌و سەرەتای هەشتاکاندا بە شێوەیەکی بەرفراوانتر لە سەردەمی پێشخۆی دەردەکەوێت، ئەمەش دەخوازێت پرسیاری ئەوە بکرێت: بۆچی لەو کاتەدا ئەو ڕەوتە بەشێوەیەکی بەهێزتر لە جاران هاتە مەیدان؟ هەلومەرج‌و هۆکاری سەرهەڵدانەوەی ئەو ڕەوتە لەو قۆناغەدا چیبوو؟، بێگومان ئەمەش دەرەنجامی هۆکارگەلێکەو لێرەدا دەخوازین لێی بدوێین، هەندێك لەو هۆکارانەش کە ئێمە لێی دەدوێین دەگونجێت لە بنەڕەتدا هۆکاری سەرهەڵدانەوەی ڕەوتی ئیسلامیی نەبێت، بەڵام بۆتە هۆکاری بەهێزبوون‌و بەرفراوان بوونی چالاکی ڕەوتی ئیسلامیی. لەمەوە ئێمە دەخوازین باس لە هۆکاری سەرهەڵدانەوەی ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان بکەین:

یەکەم: هۆکارە ناوخۆییەکان

١ـ دەقە شەرعییەکان، ڕەوتی ئیسلامیی بەر لە هەر شتێك شەرعییەتی خۆی لە دەقە شەرعییەکانی قورئانو سوننەتەوە وەردەگرێت، بوونی کۆمەڵێك دەق لە قورئانو سوننەتدا، کە باس لە دەسەڵاتی ئیسلامیو چەسپاندنی شەریعەتو خیلافەتیی ئیسلامیی دەکات، لەسەر موسڵمانانی پێویست کردووە کار بۆ دامەزراندنی دەوڵەتێك بکەن تێیدا یاساکانی شەریعەت پیادەبکەن، لەلایەکی دیکەوە بوونی چەند دەقی ترکە باس لە بەرەنگاربوونەوەی ستەمو چەسپاندنی دادپەروەری دەکات. تێکڕای ئەو دەقانە لە دەمێکدا کە ستەمی بەعس گەیشتوەتە لوتکەو بەرەنگاربوونەوەی بە واجب دەزانرا، دەبوو بخرێنە چوارچێوەی کارپێکردنەوە، ئەمەش واتای بەرەنگاربوونەوەی بەعس دەگەیەنێت، بێگومان ئەم کارەش، واتە: بەرپاکردنی دەوڵەتی ئیسلامیو بەرەنگاربوونەوەی ستەمی بەعس، بە تاکە کەس ناکرێتو پێویستی بەکاری کۆمەڵیو دەستەجەمعی هەیە. ئەمەش دروستکردنی پارتو ڕێکخراوی دەسەلماندو بووە هاندەرێکی سەرەکی کاری چەکداری دژی ڕژێمی بەعس.

٢ـ بوونی ڕیشەو پاشخانی بیری ئیخوان لە باشووری کوردستاندا، ئەمەش لە کۆتایی چلەکانو سەرەتای پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو هاتە باشووری کوردستان، ئەم بیرە هەر لە سەرەتاوە، لەوەدا سەرکەوتو بوو، توانیبووی لەناو دوو توێژدا جێی خۆی بکاتەوە، توێژی یەکەمیان لەناو کۆمەڵێك بنەماڵەی ناودارو خاوەن پێگەی ئایینیو کۆمەڵایەتیی، بەتایبەتی لە هەولێرو هەڵەبجە، توێژی دووەمیان کۆمەڵێك لاوی تازە پێگەیشتوی خوێندەواری ناو پەیمانگاو زانکۆکان[١]، ئەم توێژەش بەزۆری لەناو کەرکووکدا بوو، دوای ئەمانیش ژمارەیەکی دیکە لە زۆربەی شارو شارۆچکەکان لە دەوری کاری ئیخوان کۆبوونەوە.

بە درێژایی ساڵانی پەنجاو شەستەکان، ئەو کەسانە لەسەر کاری پەروەردەییو ڕێکخراوەیی گۆشکرابوون، تا ساڵی (١٩٧١) کاری ئیخوان بە فەرمی وەستا، ئەوان لە بواری کاری ڕێکخراوەییدا خاوەن ئەزموون بوون، ئەمەش کاریگەرییەکی وای لەسەر

---

[١] ئەرسەلان تۆفیق محەمەد: هەمان سەرچاوە ل١٣.

ئەو کەسایەتییانە جێهێشتبوو، کە لە بارودۆخی گونجاودا بگەڕێنەوە سەر کاری ڕێکخراوەیی، هەر بۆیە لە سەرەتای هەشتاکاندا، ژمارەیەك لەو ئەندامە دێرینانەی ئیخوان بارودۆخەکە بە گونجاو دەزانن‌و دەکەونەوە کار.

لە ساڵی (١٩٨٥)و دواتریش، زۆربەی ئەو ئەندامانەی تا ئەو کاتە کاری ڕێکخراوەییان بە یاساغ دەزانی، کاتێك لەوە ئاگادار دەکرێن، کە سەرکردایەتی ئیخوان بڕیاری دەستپێکردنەوەی کاری داوە، پەیوەندی بە ڕێکخستنی نوێی ئیخوانەوە دەکەن.

٣- لە کۆتایی حەفتاکان‌و سەرەتای هەشتاکاندا، کۆمەڵێك وتاربێژو نووسەری ئیسلامیی[*] لە سلێمانی‌و هەولێرو شارەزوورو ڕانیە، ڕۆڵییان لە برەودان بە ڕەوتی ئیسلامیی بینی، بە وتارو نووسراوی هەست بزوێن، کاریگەرییان لەسەر گۆڕەپانەکە هەبوو، لەو ڕێگەوە توانییان جەماوەر لە دەوری ڕەوتی ئیسلامیی گرد بکەنەوە[١].

٤- توندڕەوی پارتە عەلمانی‌و چەپەکانی کوردستان بەرامبەر پیرۆزییە ئایینی‌و کەسایەتییە ئیسلامییەکان[٢]، هەر لە دەیەی چلەکانەوە، بیری چەپ کاریگەری لەسەر گۆڕەپانی سیاسیی کوردستان هەبوو، لە دەیەی حەوتەم‌و هەشتەمی سەدەی بیست ئەو کاریگەرییە بەشێوەیەك زیادیکرد، هەرکەس هەڵگری ئەو بیرە نەبوایە، بە

---

[*] گرنگترین ئەو وتاربێژو نووسەرانە بریتیبوون لە: شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، مەلا موحەممەد شارەزوری، شێخ موحەممەد بەرزنجی، مەلا ئەحمەدی خانەقا، مەلا عەلی بیارە، ئەحمەد کاکە مەحمود، حەسەن پێنجوێنی، عەلی باپیر، موحسین جوامێر،...هتد.

[١] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٤٨.

[٢] ساڵی (١٩٨٢) کۆمەڵێك پێشمەرگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، دەچنە یەکێك لە گوندەکانی شاربازێر، کاتی نیوەڕۆ دەبێت‌و دەچنە مزگەوتی گوندەکەو دەخەون، گوندنشینێك دێتە مزگەوت‌و سەلام دەکات، کەسێکی دیکە دێت‌و سەلام دەکات، کەسی سێهەم دێت‌و بەهەمان شێوە سەلام دەکات، زۆری سەلامکردن بەرپرسی پێشمەرگەکان تووڕە دەکات، بە تووڕەییەوەو بەدەم جوێندانەوە هەڵدەستێت‌و دەمانچەکەی دەردێنێت‌و دەڵێت: " هەر کەس بڵێت سەلاموعەلەیك دەیکوژم"، لەو کاتەدا کەسێك لە مزگەوتەکەدا نوێژ دەکات‌و کاتێك بەلای ڕاست‌و چەپدا، سەلام دەداتەوە لە ترساندا لە جیاتی وتنی ئەسەلاموعەلەیکوم دەڵێت: " مەرحەبا، مەرحەبا". فاتح کریکار: هەمان سەرچاوە، ل٢٩.

کۆنەپەرست لەقەڵەم دەدرا، لەناو هەڵگرانی بیری چەپ، ڕەوتێکی توندڕەو هەبوو، بڕوای وابوو ئیسلام پشکی گەورەی لە نەهامەتییەکانی کورد بەردەکەوێت، هەر بۆیە داوایان دەکرد قورئانەکان بەرەو عەرەبستان بنێردرێنەوە، دەبوو قورئانەکانیش بە حوشتر بگوێزرێنەوە نەبادا گوێدرێژی کورد ماندووبێت [1].

ساڵی (١٩٨٣) لە سلێمانی پێشمەرگەکانی یەکێتیی نیشتمانیی تەقەیان لە (مەلا ئەحمەدی خانەقا) کردو برینداریان کرد، ناوبراو یەکێك بوو لە ڕووە دیارەکانی ئەو دەمەی ڕەوتی ئیسلامیی، ئەو کارەش لە تۆڵەی ئەو ڕەخنەدابوو، کە مەلا ئەحمەد لە وتاری هەینیدا لە یەکێتیی گرتبوو، هەڵبەتە ناوبراو زۆرجار لە وتارەکانیدا ڕەخنەی لە حزبی بەعس دەگرت. هەروەها لە (١٩٨٤/٦/٢٠) پێشمەرگەکانی یەکێتیی نیشتمانیی هەڵسان بە کوشتنی (مەلا عومەر مستەفا تیماری)، کوشتنی مەلا عومەر نارەزایی زۆری لای ئیسلامییەکان دروستکرد، بە بۆنەی ئەو ڕوداوەوە لە (١٩٨٤/٦/٢٣) لە مزگەوتی گەورەی چوارقوڕنە کۆڕێکی ماتەمینیی ڕێکخرا، بۆ ئەو کۆڕە دەیان زانا لە ناوچە جۆربەجۆرەکانی باشووری کوردستانەوە هاتبوونو وتاریان خوێندەوە، ژمارەیەك لە وتاربێژەکان خوازیاری کاری جیهادیو چەکداری بوون، ئەم حاڵەتە کاریگەریی گەورەی هەبوو لەسەر خرۆشاندنو جوڵاندنی هەستی ئامادەبووان بەرەو ڕێکخراوبوونو کاری چەکداری [2].

٥- دوای هەرەســی شۆڕشی ئەیلول (١٩٧٥)، حکومەتی بەعس سیاسەتێکی دوژمنکاری توندوتیژی لە دژی کورد پەیڕەو کرد، گوندەکان ڕاگوێزرانو کاولکران، دانیشتوانی شارو شارۆچکەکان سەرکوت دەکران، دوای هەڵگیرساندنی شەڕی عێراق – ئێران، ئەو سیاسەتە بەشێوەیەکی بەرفراوانتر پەیڕەو دەکرا، ئەو حاڵەتەش بیری بەرەنگاربوونەوەی جۆش دەداو پاڵنەرێکی گەورە بوو بۆ بەرپاکردنی شۆڕشی چەکداری دژی ئەو ڕژێمە [3].

---

[1] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل١١.

[2] فاتح کریکار: هەمان سەرچاوە، ل٣٠.

[3] موجز عن الحركة الإسلامية في كردستان العراق، إعداد: مكتب دمشق الحركة الإسلامية، ب. ش، ١٩٩٨، ل٢١.

درێژەکێشانی شەڕی عێراق ـ ئێران، وێڕای ئەوەی بۆشایی لە هەندێ ناوچەی کوردستاندا جێهێشت، ڕێگەشی بۆ سەرهەڵدانی چەندین پارتو گروپ خۆشکرد، ئەوانەی لە دەستی حکومەتی عێراق هەڵدەهاتن، لە تاراوگە خڕدەبوونەوەو بیریان لە دروستکردنی پارتی سیاسیی بۆ بەرەنگاربوونەوەی ڕژێم دەکردەوە، ئەوەش دەرەنجامی شەڕی تاقەتپڕوکێنی عێراق ـ ئێران بوو. ڕەوتی ئیسلامیش سوودی لەو دەرفەتە وەرگرتو چەند ڕێکخراوێکی سیاسیی چەکداری دروستکرد.

دووەم: هۆکارە دەرەکییەکان

١ـ سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامیی ئێران لە (١٩٧٩)، کاریگەریی ڕاستەوخۆی لەسەر پەرەسەندنی ڕەوتی ئیسلامیی لە جیهاندا هەبوو، کوردستانیش سنوورێکی درێژی لەگەڵ ئەو دەوڵەتەدا هەیە، ئەمەش وای کرد ئەو شۆڕشە کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەری هەبێت[١]، هەڵگرانی ئایدۆلۆژیای ئیسلامیی کەوتنە چالاکی نواندن، پێیان وابوو ئێران دەبێتە نموونەی دەوڵەتێکی ئیسلامیی، تێیدا دادی کۆمەڵایەتی بەرقەرار دەبێت، ئەمەش دەگونجێت چاوی لێبکرێتو هەوڵبدرێت هەمان ئەزموون لە وڵاتانی تری جیهانی ئیسلامیی دووبارە بکرێتەوە.

٢ـ سەرهەڵدانی جیهادی ئەفغانستان دژ بە هێزەکانی یەکێتیی سۆڤیەتی پێشوو، لە تەواوی جیهانی ئیسلامیی ببووە نموونەی بەرخۆدانو قوربانیدان لە پێناو ئایینو نیشتماندا بەرامبەر زلهێزێکی ئەوسای جیهان[٢]. لە تەواوی جیهانی ئیسلامییەوە، کۆمەکو هاوکاری ئەفغانستان دەکرا، ئەوانەی لە نزیکەوە، یاخود لە ڕێگەی دەزگاکانی ڕاگەیاندنەوە ئاشنای جیهادی ئەو گەلە دەبوون، خوازیاری دووبارەکردنەوەو گرتنەبەری هەمان شێوازی چەکداری گەلی ئەفغانی بوون بەرامبەر دەوڵەتە ستەمکارەکان. ئیسلامییەکانی کوردستانیش لەم کاریگەرییە بێبەش نەبوونو خوازیاری پیادەکردنی هەمان شێوازی بەرەنگاربونەوە بوون.

---

[١] هادی علی: یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان، ب. ش، ٢٠٠٤ز، ل٥؛ مجموعة من الباحثین: رؤی في مسار العمل الإسلامي في کوردستان، ل٤٩.

[٢] هادی علی: هەمان سەرچاوە، ل٥؛ مجموعة من الباحثین: رؤی في مسار العمل الإسلامي في کوردستان، ل٥٠.

٣ـ لە حەفتاكانی سەدەی ڕابردوو، نووسینی ژمارەیەك بیرمەندی ئیسلامیی وەكو سەید قوتبو ئەبو ئەعلای مەودودی، بە زۆربەی جیهانی ئیسلامیدا بڵاوبونەوە، ئەو بیرمەندانە بیری بەرەنگاربوونەوەی حكومەتە دیكتاتۆرەكانی جیهانی ئیسلامییان برەوپێدەدا[١]، ئەو نووسەرانە لە نووسینەكانیاندا، جیهادیان كردبووە سمبولی خەباتو كاری ڕەوتی ئیسلامیی، بەشێكی گەورەی ڕەوتی ئیسلامیی ئەو كاتە كەوتە ژێر كاریگەری ئەو بیرەو گروپی چەكدارییان دروستكرد، ئەدەبیاتی ئەو نووسەرانەش دەگەیشتنە كوردستانو تاڕادەیەك كاریگەرییان لەسەر هەڵسوڕێنەرانی ڕەوتی ئیسلامییو كۆمەڵێك گەنج هەبوو[٢].

---

[١] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٤٨.

[٢] سەرچاوەی پێشوو، ل٤٨.

بەشی سێیەم:

ڕەوتـی ئـیخوان موسـلمین

١٩٧٩ - ١٩٩١

باسی یەکەم: هێڵی سدیق عەبدولعەزیز

یەکەم: دروستبوونی

سەرەتای دەستبەکاربوونی ئەم هێڵە بۆ ساڵی (١٩٧٩) دەگەڕێتەوە، بە یەکەم ڕێکخستنی ئیخوان لە باشووری کوردستان دادەنرێت، لە دوای هەڵوەشاندنەوەی ئیخوان لە ساڵی (١٩٧١)دا بە شێوەیەکی ڕێکخراو دەستی بەکار کردبێت، سدیق عەبدولعەزیز بناغەدانەری ئەم کارەیە[١]، ناوبراو یەکێکە لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان، بە گوتەی خۆیو سوبحی داودی، ئەندامی یەکەم شانەی ڕێکخستنی ئیخوانە لە هەڵەبجەدا[٢]، بە هۆی ئەوەی ناوبراو عەقڵیەتێکی ڕامیارییو ڕێکخراوەیی هەبوو، لەگەڵ زۆرێك لە سەرکردەکانی ئیخوان ناکۆکی بۆ دروست ببوو[٣]. دەستپێکردنی ئەم کارەش، دوای هەشت ساڵ لە وەستاندنی کاری ئیخوان لە عێراق، مایەی سەرنجو تێڕامانی ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان بوو، ئەوان ئەو کارەیان بە یاساغ دەزانی، بۆیە هەر لەگەڵ هەستکردنیان بە جموجۆڵی سدیق عەبدولعەزیز، کەوتنە دژایەتیکردنیو ساردکردنەوەی خەڵك لێییو دروستکردنی تەنگو چەڵەمە بۆی[٤].

سەرەتای کاری ئەم هێڵە لە هەڵەبجەوە دەستی پێکرد، پێدەچێت وێڕای ئەو هۆکارانەی لە بەشی پێشوودا، ئاماژەمان پێیاندا، دوورە دەستی هەڵەبجە لە سەنتەرەوە، ڕێگە خۆشکەر بووبێت بۆ جوڵەیەکی لەو شێوە، لە کاتێکدا، بۆ ماوەی هەشت ساڵ دەچوو، ڕێکخستنی ئیخوان وەستابوو، حکومەتی عێراق زیاتر چاودێری توندوتۆڵی خستبووە سەر شار گەورەکان، پێشبینی ئەوەی نەدەکرد لە شارۆچکەیەکی وەکو هەڵەبجەوە کاری ئیخوان سەرهەڵبداتەوە، بەڵام بوونی قوتابخانەو پەیمانگای ئیسلامییو حوجرەکان لە هەڵەبجەو دەوروبەری، هاوکات بوونی ڕیشەیەکی قوڵی

---

[١] حەکیم مەلا ساڵح: هەڵەبجە لە ئامێزی مێژوودا، بەرگی یەکەم، چاپخانەی منارە، هەولێر ٢٠٠٤، ل٢٤٦؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

[٤] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی ٢٠٠٥/١/٨.

تەریقەتەکانو دەیان مەلاو فەقێو مورید، لەگەڵ بوونی ڕیشەیەکی ئیخوانی، کارێکی لەو شێوەی ئاسان دەکرد. هەڵبەتە ئەمەش بەو مانایە نییە، کە حکومەتی بەعس هیچ چاودێرییەکی نەبووە، یاخود ئەگەر هەستی بە بوونی کاری ڕێکخراوەیی بکردایە بێدەنگ دەبوو[*]، بەڵکو بوونی هەر جوڵەیەکی ڕێکخراوەیی لە ژێر هەر ناوێکدا لە سایەی ڕژێمی بەعسدا، هەڵسوڕێنەرانی ڕووبەڕووی سزای مەرگ، یان توند دەکردەوە.

یەکەم شانەی ئەم ڕێکخستنە بریتیبوو لە: (مەلا ئەحمەد شافعی، نازم عەبدوڵڵا، مەلا فەرەیدون)، دواتریش (موحەممەد ڕەئوف، ئومێد پاڕەزانی، مەولود باوەموراد) هاتنە پاڵ یەکەم شانەی ڕێکخستنو لەلایەن خودی سدیق عەبدولعەزیزەوە سەرپەرشتی دەکران[1].

ئەمانە کۆمەڵێ گەنج بوون، بوونە بەردی بناغەی ئەم باڵە، دیارە دژایەتی ئیخوانە دێرینەکان هێندە توند بووە، بۆیە کەسیان ئامادە نەبوون بێنە ناو ئەم ڕێکخستنەوە، ئەمەش وای لە سدیق عەبدولعەزیز کردووە، کە ئەم گەنجانە بکاتە جێداری ئەوان. ئەمەش هەر لە سەرەتاوە کۆمەڵێ گرفتی بۆ دروستکردوون، لەسەروی هەموویانەوە کەم ئەزموونی ئەم گەنجانەیە لە کاری ڕێکخراوەیدا، بەڵام دواتر ئەم گەنجانە بوونەتە بناغەیەکی پتەوی کارەکە.

لێرەوە، ئەم باڵە ڕووبەڕووی دوو گرفتی گەورە بۆوە، لەلایەکەوە، بە مەبەستی خۆپاراستن لە دەزگا سیخوڕیەکانی بەعس، پێویست بوو ئەوپەڕی نهێنی لە کارەکانیاندا پەیڕەو بکەن، لەلایەکی ترەوە، بەرەنگاربوونەوەی هەڵوێستی ڕەقو

---

[*] بە پێی دوو نوسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی سلێمانی لە (١٩٧٩/٤/٥، ١٩٧٩/٩/٦) کە وێنەیەکی بۆ سەرجەم معاونیەتەکان نێردراوە داوا دەکات ڕاپۆرتی مانگانە دەربارەی چالاکی هەریەك لەو گروپانە ئامادەبکەن کە ناویان هاتووە، هەروەها داوا دەکات کە سانی سەر بە پارتە ئاینییەکان ماوە ماوە بگرنو ئازادیان بکەن، تا وا گومان بەرن کە چاودێری چالاکییەکانیان دەکرێت. بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (٤٠، ٤١).

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی ٢٠٠٥/١/٨. بەڵام بە گوتەی موحەممەد ڕەئوف، سەرەتا یەکەم شانە پێکهاتبوو لە (نازم عەبدوڵڵا، مەلا ئەحمەد شافعی، موحەممەد ڕەئوف) پاشانیش (مەولود باوەموراد) هاتە ناو شانەکەوە. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

چاودێری توندی ئیخوانە دێرینەکان، کە کاری ڕێکخراوەییان بە مەترسیدار دەزانیو بەردەوام بە بیانوی نەبوونی ڕەسمییەت، ئاستەنگیان بۆ هەرکەسێك دروست دەکرد، بەو ناوەوە کاری بکردایە[1].

ئیخوانە دێرینەکان، لە سەرەتادا کاری ئەم باڵەیان بە کەفوکوڵو هەڵچوونێکی دەروونیی کاتی دەزانی، بەڵام زیادبوونی جموجۆڵی ئەم باڵەو بەرفراوانبوونی کارەکەیان، پێویستی بەرەنگاربوونەوەی ئەم باڵەی لای ئیخوانە دێرینەکان چەسپاند، کەوتنە ململانێو دژایەتیکردنو ئاستەنگ دروستکردن بۆ کاری ئەم باڵەو سارکردنەوەی ئەندامانیان لە کارکردن، تەنانەت هەندێ جار لەوەش تێیاندەپەڕاندو دەکەوتنە تانەو تەشەردان لە خودی سدیق عەبدولعەزیزو بە شیاوی ئەو کارەیان نەدەزانی[2]. ئەم هەڵوێستەی ئیخوانە دێرینەکان چەند دەرەنجامێکی لێکەوتەوە:

١ـ ئەو ململانێیە تاڕادەیەك بووە ڕێگر لە گەورەبوونو پەلهاویشتنو بڵاوبوونەوەی کاری ئەو باڵە لە ناوچە جۆراوجۆرەکاندا.

٢ـ چەند کەسێ لەو ململانێیەدا، نەیانتوانی خۆیان ڕاگرنو، وازیان لە کاری ئیسلامیی هێنا.

٣ـ متمانەی هەردولا بە یەکتر کزبوو، لێکترازانو پەرتبوونی زیاتر کەوتە نێوانیان.

٤ـ ئەم باڵە بۆ بەرگریکردن لە سەلماندنی بوونی مافی کارکردنو بەرپەرچدانەوەی تۆمەتەکانی بەرامبەر، وزەو توانایەکی زۆری بەفیڕۆدا[3].

دووەم: کارو چالاکی ڕێکخراوەییو پەروەردەیی

ئەم کۆمەڵە هەر لە سەرەتای دەست بەکاربوونییەوە لە چەند گەڕەکێکی هەڵەبجە کەوتنە چالاکی ڕێکخراوەیی، بەڵام چالاکییەکانیان تا ماوەی دوو ساڵ لە سنورێکی بەرتەسکدا بەڕێوە دەچوو، لە سەرەتای هەشتاکاندا بە سێ ئاراستە سنوری کارو چالاکیان فراوان بوو، ئەمەش بە گۆڕانێکی گرنگ دادەنرێت لە مێژووی ئەو باڵەدا،

---

[1] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل١٥.

[2] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل١٤.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل١٤ ـ ١٥.

ئاراستەی یەکەمیان بریتی بوو لە هەوڵدان بۆ دروستکردنی ڕێکخستن لە ناو شاری سلێمانی، بۆ ئەو مەبەستەش (نازم عەبدوڵڵا) دیاری دەکرێت، ناوبراو بە گەیشتنی بە سلێمانی لە ساڵی (١٩٨١) چالاکانە دەکەوێتە کار، چەند ئەڵقەیەکی ڕێکخستن دروستدەکات[١]، یەکەم ئەڵقەی ڕێکخستن لە (فەرحان عومەر، ئیسماعیل فەتحوڵڵا، عەبدوللەتیف فەتحوڵڵا، عەبدوڕڕەحمان غەفوور) پێکهات، دواتریش ئەڵقەی دووەم لە پەیمانگای ئیسلامیی سلێمانی دانرا[٢]. کاری ئەم باڵە لە سلێمانی، بەشێوەیەکی بەرفراوان گەشەی کرد، لە نێوان ساڵانی (١٩٨٣ ـ ١٩٨٥) توانییان وانەی گشتی لە زیاتر لە (٣٠) مزگەوت دابنێن[٣].

ساڵی (١٩٨٢) هەریەکە لە (موحەممەد ڕەئوف) لە زانکۆی بەغدادو (مەولود باوەموراد) لە زانکۆی موسڵ بوونە خوێندکار، ئەم دوانەش لەو دوو شارە لەناو خوێندکاراندا دەکەونە کار، چەند شانەی ڕێکخستن بنیاد دەنێن[٤].

لە زانکۆکاندا، خوێندکاری زۆربەی شارەکانی کوردستان بوونیان هەبوو، ئەمەش دەرفەتێکی باش بوو بۆ ئەوەی کاری ئیخوان لەسەر دەستی ئەوان بگاتە ئەو شارانە[٥]، خوێندکاران توێژێکی ڕۆشنبیرو چالاك بوون، ئەمەش وای کرد بەزوویی کاری ئەم باڵە فراوان بێتو بگاتە زۆربەی شارەکان، ئەوانەش کە دەبوونە ئەندام بە زۆری لە چینی گەنجو خوێندکار بوون.

تا ساڵی (١٩٨٣) کار گەیشتبووە هەولێر، لە ساڵی (١٩٨٤) دا بە هۆی (خەلیل ئیبراهیم) کە خوێندکاری کۆلێجی شەریعە بوو لە بەغدادو بووە ئەندامی ئەم باڵە، توانرا ڕێکخستن بگەیەنرێتە دهۆك، ناوبراو ئەندامێکی چالاکی ئەم باڵە بوو[٦]، ئەوەی زیاتر ڕێگەی خۆشکرد بۆ بڵاوبوونەوەی کار لەو دەڤەرەدا، نەبوونی ململانێی نێوان باڵەکانی

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٦/١٢/٢٠٠٤.

[٢] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل١٦.

[٣] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٠.

[٤] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٦/١٢/٢٠٠٤.

[٥] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل١٦.

[٦] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل١٦.

ئیخوان بوو، بە پێچەوانەی هەڵەبجە کە ئیخوانە دێرینەکان دژایەتی هەر کارێکی نوێیان دەکرد، لە دهۆك دا ململانێی لەو شێوە بوونی نەبوو.

شێوازی ڕێکخستن لە سەرەتاوە وێڕای جەختکردنەوەی زۆر لەسەر نهێنی پارێزی، شانەکان لە یەك ئەندام پێکدەهاتو شێوازی پەیوەندی تاکی پەیڕەو دەکرا، واتە ئەندام تەنها دوو کەسی دەناسی، کەسێك لەسەرو خۆیو ئەوی دیکە لەخوار خۆی، ئەمەش زیاتر لەبەر خۆپاراستن بوو لە سیخوڕەکانی بەعس، بەڵام دواتر لەگەڵ گەورەبوونی کارەکەدا، شانەی ڕێکخستن لە (٣- ٥) کەس پێکدەهات کە بە خێزان (اسرة) ناودەبرا، پلەکانی ڕێکخستنیش بریتی بوون لە (المصاحب، النصیر، العامل، النقیب، المجاهد، النائب) کاتێك ئەندام دەگەیشتە پلەی (العامل) پەیمانو وەعدی لێوەردەگیرا[1].

واتە: ئەندامێك بۆ ئەوەی متمانەی پێبکرێت، دەبوو دوو پلەی ڕێکخستن ببڕێتو پاشان پەیمانی کارکردنی لێوەربگیرێت، ئەمەش ئاماژەیە بۆ نهێنی پارێزی ڕێکخستن، تا پارێزگاری لە خۆیو کارەکانی بکات. ئەمەش هەمان شێوازە کە ئیخوان لە پەروەردەکردنی ئەندامەکانیدا پەیڕەوی لێدەکات. کاری ئیخوان لە قۆناغی یەکەمدا، کۆمەڵێك ئەندام پەروەردە دەکاتو پێیان دەگەیەنێتو بۆ قۆناغەکانی دواتری کار ئامادەیان دەکات.

ڕێکخستن لەم قۆناغەدا لەسەر بنەمای هەڵبژاردن (انتقاء) بوو، کەسێك دیاری دەکراو چاودێری ورد دەکراو هەڵدەسەنگێنرا، پاشان پەیوەندی پێوە دەکراو لەسەر ئەدەبیاتی ئیخوان پەروەردە دەکرا[2]، باشترین جێگەش بۆ هەڵبژاردنی ئەو کەسە، قوتابخانەو حوجرەو زانکۆو پەیمانگاکان بوو. ئەو کەسە دەبوو تەواوی ئەو قۆناغە پەروەردەییانە ببڕێت، کە پێشتر ئاماژەیان پێدرا.

پەروەردەکردنی تاك، پێگەیەکی گرنگی لە ئەدەبیاتی ئەم باڵەو سەرجەم کاری ئیخواندا هەبوو، دەبوو پەروەردەیەکی توندوتۆڵ بکرایە، بۆ ئەو مەبەستەش، بە پلەی

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل١٩ ـ ٢٠.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

یەکەم سوود لە وانەی تایبەتی وەردەگیرا، لە پاڵ ئەمەشدا، بۆنە ئاینییەکانی وەکو ڕەمەزانو یادی لە دایك بوونی پێغەمبەر(د.خ)، دەقۆسترانەوەو وتاری تیادەدراو وانە گشتییەکانی مزگەوتیش ببوونە کەناڵێکی دیکەی کار[1].

ساڵی (١٩٨٣) بە ئومێدی گەشەپێدانی کار، چەندین لیژنەی تایبەتیو جۆراوجۆر دامەزرا، لەوانە لیژنەی قوتابیان، لەناو قوتابخانەو زانکۆکان، ئەم لیژنەیە لە بەغدادو موسڵو سلێمانیو هەڵەبجە چالاکی دەنواند، دوای ئەوەی کاری لیژنەی قوتابیان سەرکەوتنی بەدەستهێنا، لیژنەی مامۆستایانیش لە چەند ناوچەیەك پێکهێنراو پاشان لیژنەی گەڕەکەکان دامەزرێنرا. هەر چەندە لیژنەکان هەڕەمێکی ڕێکخستنی تێرو تەسەلیان نەبوو، بەڵام ڕۆڵی بەرچاویان لە گەشەسەندنی کاری ئەم باڵەدا بینی[2].

ساڵی (١٩٨٢) سەرەتای چالاکی ڕۆشنبیری ئەم باڵەیە، لەو ساڵەدا یەکەم ژمارەی بڵاوکراوەی (ڕۆشنبیری ئیسلامی)[*]یان بڵاوکردوە، دوای دەرکردنی پێنج ژمارە ناوەکەی گۆڕا بۆ (نیگا)[3]، ئەم گۆڤارە گرنگی دەدا بە بواری پەروەردەییو ڕۆحیو پێگەیاندنی کادرو ئەندامانی نوێ لەسەر کاری بانگەوازو قوربانیدان، هەروەها لایەنی بیر لەو بوارانە بوو کە بڵاوکراوەکە گرنگی پێدەدا[4].

بڵاوکراوەکە چەند نوسخەیەکی لەبەردا دەنوسرایەوەو زۆر بە نهێنی بەناو ڕێکخستندا بڵاودەکرایەوە، هەر چەندە ئەم بڵاوکراوەیە سادەو ساکار بوو، بەڵام وەکو سەلماندنی بوونی ئەم باڵە گرنگییەکی تایبەتی هەبوو، دەکرێت بە جۆرێك لە ڕاگەیاندنو پەیامی پەروەردەیی ناوخۆی ئەو باڵە ناوزەد بکرێت[5].

---

[1] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل١٧.

[2] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٢١.

[*] بۆچوونی ئەوەش هەیە ئەم بڵاوکراوەیە ناوی (ڕۆشنبیری) بووبێت. بڕوانە: هەژار حاتەم: ڕۆژنامەنووسیی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق ١٩٨٢ ـ ١٩٩١، لە بڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کۆمەڵ، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕوون، سلێمانی ٢٠٠٥، ل١٢٥.

[3] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٢١ ـ ٢٢.

[4] هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل١٢٩.

[5] سەبارەت بە گرنگیو ناوەڕۆکی بڵاوکراوەکە بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل ١٢٤ ــ ١٣٠.

سالّی (١٩٨٣) لیژنەی ڕۆشنبیری دروستکرا، سەرەتا لیژنەکە پێکهاتبوو لە (ئیکرام کەریم، ئارام قادر، تۆفیق کەریم، عەبدوڕڕەزاق حامید، وەرزێر حەمەسەلیم)[1] دواتریش (کامیل عەبدوڵلا، حەمەعەلی ڕەحیم) بەشداربوون[2]. لیژنەی ڕۆشنبیری، کەوتنە چالاکی نواندنو چەند کتێبو نامیلکەیان نووسیو وەریانگێڕایە سەر زمانی کوردی، پاش ئەوەی چەند نوسخەیان لەبەر دەنووسرایەوە، بە نهێنی بەناو ڕێکخستندا بڵاودەکرانەوە[3].

لیژنەی ناوبراو، هەر سێ زنجیرەی (ناودارانی ئیسلام، هەڵکەوتوانی ئیسلام، دوژمنانی ئیسلام)ی بە نهێنی بڵاوکردەوە[4]. هەموو ئەمانە دەچوونە پاڵ سەرچاوە پەروەردەییەکانی تری ئەم باڵەو ئەندامەکانی خۆی لەسەر پەروەردە دەکرد.

سێیەم: دیدو تێڕوانینو سەرچاوەی پەروەردەیی

کاتێك بمانەوێت قسە لەسەر دیدو تێڕوانینی ئەم باڵەی ئیخوان بکەین، تووشی گرفت دەبینو بەڵگەی ئەوتۆمان بەردەست ناکەوێت، هۆکاری سەرەکی ئەم حاڵەتەش دەگەڕێتە بۆ شێوازی کاری نهێنی ئەم باڵە، چونکە ئێمە باس لە قۆناغێك دەکەین، کە ئەم باڵە وەکو گروپێکی نهێنی کاری کردووەو ئاشکرا نەبووە، ئەوکاتە، لە قۆناغێکدا

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل١٣١.

[2] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٢٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٢.

[4] ئەم زنجیرانە لە ماوەی نێوان سالانی (١٩٨٣ ـ ١٩٨٧) بڵاوکراونەتەوە، زنجیرەی ناودارانی ئیسلام، ژیانو بەسەرهاتی چەند کەسایەتیی لەخۆگرتوە، لەوانە (ئیمام شافعی، ئەحمەد کوڕی حەنبەل، سەعید نوورسی، موحەممەد عەبدە،... هتد)، هەروەها زنجیرەی هەڵکەوتوانی ئیسلام، تەرخانکرابوو بۆ خستنەڕووی ژیانو تێکۆشانی هەڵکەوتوانی ڕابوونی ئیسلامیو کەسایەتییە ئیسلامییە هاوچەرخەکان لەوانە (ئەحمەد کوڕی عیرفان، ئەبوئەعلای مەودودی، حەسەن بەننا، سەید قوتب،... هتد)، هەروەها زنجیرەی دوژمنانی ئیسلام، تایبەت بووە بە باسو لێدوان دەربارەی هەر فیکرو ئایدیاو جوڵانەوەیەك، کە دژی ئیسلامو موسڵمانان بووبنو پلانو نەخشەیان بۆ داگیرکردنی جیهانی ئیسلامیی داڕشتبێت، لەوانە (دەربارەی جولەکە، موژدەدەران، ڕۆژهەلاتناسان،... هتد). هەندێ نامیلکەو کتێبیش وەرگێڕدرانە سەر زمانی کوردی، لەوانە (شەوانی تورکستان، بۆ گەنجەکان،... هتد) بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو بڵاوکراوانە بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل ١٣٠ ـ ١٣٦.

بوون زیاتر سەرقاڵی پەروەردەکردنو دروستکردنی ڕێکخستنێکی تۆکمە بوون، نەك کاری سیاسیی، بۆیە بە درێژایی تەمەنی ئەم باڵە، تا ساڵی (١٩٨٥)، تەنها یەك بەیاننامەی دەرکردووە کە تارادەیەك مەدلولێکی سیاسیی تیادەخوێندرێتەوە، ئەم بەیاننامە، لە ساڵی (١٩٨٣) دا دەرچووەو تێیدا هاتووە: "ڕێکخستنی نوێ درێژەپێدانی برایانە، لەم بارودۆخە ئاڵۆزەدا دەیەوێت دەستی گەلی کوردی تینو بگرێت بۆ سەر کانی زوڵاڵی ئیسلام، تا دەست بەکاربوونەوەی ڕێکخستنی گشتی، لەوکاتەدا ڕێکخستنی نوێ سەربازێکی گوێڕایەڵ دەبێت"[1]. ئەم بەیاننامە، جگە لە ئەندامانی ڕێکخستن، نیشانی ئەندامە دێرینەکانی ئیخوانیش درا[2].

لەم بەیاننامەدا، ئەوە دەخوێندرێتەوە، کە ئەم باڵە وێڕای ئەوەی خۆیان وەکو درێژەپێدەری ئیخوان ناساندووە، خۆیان بە بەشێك لە ئیخوانی عێراق زانیوە، هەر بۆیە لە کاتی دەست بەکاربوونەوەی ئیخوان لە عێراق، ئەم گروپە دەبێتە سەربازێکی گوێڕایەڵی ئەو ڕەوتە. پێدەچێت مەسەلەی نەبوونی ڕەسمییەتی کارکردن لەو کاتەدا، کە هەمیشە لەلایەن ئیخوانە دێرینەکانەوە جەختی لەسەر دەکرایەوەو ببوە چەکێك بۆ دژایەتیکردنی ئەم باڵە، هێندە کاریگەر بووبێت کە ئەم باڵەیان ناچارکردبێت بەیانێکی لەوشێوە دەربکەن، هەر بۆ هێورکردنەوەشیان ناچاربوون بەیاننامەکەیان نیشان بدەن، چونکە ئیخوانە دێرینەکان پێیان وابوو دەبێت چاوەڕێ بن، تا لە بەغداوە بڕیاری کارکردن دەدرێت، خۆ ئەگەر بڕیارێکی ناوەند(مرکز)ی لەو شێوە نەبێت، ئەوە نەك کارکردن، بەڵکو هیچ کەس مافی ئەوەی نییە بیر لەو مەسەلانە بکاتەوە[3].

سەبارەت بە سەرچاوەی پەروەردەیی ئەم باڵە، وەکو هەر ڕێکخستنێکی دیکەی ئیخوان، بەرهەمو نووسراوی بیریارانی ئیخوان پلەی یەکەم داگیر دەکات، نووسینەکانی (سەعید حەوا، فەتحی یەکن، سەید قوتب، مەودودی، حەسەن بەننا) برەوی باشیان هەبوو، کتێبی (ماذا یعني انتمائي للإسلام) لە نووسینی فەتحی یەکن، بە شێوەیەکی

---

[1] لە: هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٢١؛ نووسەرێکی نەزانراو، هەمان سەرچاوە، ل١٨.

[2] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل١٨.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٦/١٢/٢٠٠٤.

مەنهەجی نووسراوەو لە پێگەیاندنی عەقڵیەتی مەنهەجی ڕۆڵی بەرچاوی دەبینیو لە وانەکاندا دەوترایەوە[1]، لە سەرەتای کاردا گرنگی زۆر دەدرا بەو بابەتانەی، کە باس لە پاکردنەوەی دەروونو گەردنگیری بە ئیسلامەوە دەکەنو بە شێوەیەکی مەنهەجی نووسراون، لەو ڕووەوە بەرهەمەکانی گەیلانیو غەزالیو نوورسی دەخوێندران[2].

جارجارەش چەند دانەیەك لە گۆڤارەکانی (الدعوة، المجتمع، النذير، المسلمون) بە نهێنی دەگەیشتنە دەست ئەندامانی ڕێکخستنو دەستاودەستیان پێدەکرا، لەگەڵ ئەوەشدا گۆڤاری (التربية الإسلامية) تاکە نوسراوی عێراقی بوو ئەندامانی ڕەوتی ئیسلامیی لە باسەکانی سوودمەند دەبوون[3]. هەموو ئەمانە لە پاڵ ڕۆشنبیریەکی گشتی، لە ماوەی چەند ساڵێکدا ئەندامان وەریان دەگرتو لەسەری پەروەردە دەبوون.

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەولود باوەموراد)، هەولێر، ١٨/١٢/٢٠٠٤.

[3] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٢٣.

باسی دووەم: هێڵی سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین

یەکەم: دروستکردنی کۆمەڵی ئەنساری ئیسلامیی

یەکەم هەوڵی ئەم باڵە بۆ دەستپێکردنی کار، دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی (١٩٨٠)، لەسەروبەندی دەستپێکردنی جەنگی عێراق – ئێران دا لە کۆبوونەوەیەکدا لە هەڵەبجە کە (سەلاحەددین موحەممەد، حەسەن شەمێرانی، ئیبراهیم ڕێشاوی، عەلی موحەممەد،...) تێیدا بەشدار بوون، بیرۆکەی دەستپێکردنەوەی کار گەڵاڵە کرا، بۆ ئەو مەبەستە، وەفدێك پێکهێنرا لە (سەلاحەددین موحەممەد، ئیبراهیم ڕێشاوی، عەلی موحەممەد، حەسەن شەمێرانی)و سەردانی شارەکانی کەرکوکو موسڵو هەولێرو سلێمانی کرد[١]، لەو سەردانانەدا، ژمارەیەك لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان بەسەرکرانەوەو بیروڕایان ئاڵوگۆڕ کرد، بەڵام هیچ ئاکامێکی ئەوتۆی لێنەکەوتەوە[٢]. بیرۆکەی ئەم کۆبوونەوەیەش لەلایەن خودی سەلاحەددین موحەممەدەوە پێشنیاز کرابوو[٣]. ناوبراو، یەکێکە لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوانو لە ساڵی (١٩٦٧) بۆتە ئەندامی ئیخوان[٤].

دەستپێکردنی جەنگی عێراق - ئێران، ژمارەیەکی زۆر گەنجی ڕاپێچی بەرەکانی شەڕ کرد، زۆرێکیش هەڵاتن(فیرار) بەرەو گوندەکان، یاخود ئێران، سەلاحەددین موحەممەد، یەکێك بوو لەوانەی بەرەو ئێران هەڵات، لە ماوەی دوو ساڵی یەکەمی شەڕدا، ژمارەیەك لە ئەندامانی ئیخوان ئاوارەی ئێران ببوون، ژمارەیەکیان لە شارەکانو هەندێکیان لە ئۆردوگاکاندا نیشتەجێ بوون، لەوێ بە مەبەستی دەستپێکردنی کاری ڕێکخراوەیی جۆرێك لە پەیوەندیکردنیان بەیەکەوە دروستکرد[٥].

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٦/١/٢٠٠٥.

[٢] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، ل٦.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٦/١/٢٠٠٥.

[٤] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٥؛ لە یادی سێزدەهەمین ساڵڕۆژی وەفاتی خواناسی موجاهید مامۆستا علی محمد بهاالدین دا،، ڕۆژنامەی یەکگرتوو، ژمارە (٧٢)، ٢٢/١٢/١٩٩٥.

[٥] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٦.

سەرەنجامی ئەم پەیوەندییانە بەوە گەیشت، کە مانگی (مایسی ١٩٨٢) نزیکەی (١٥ ـ ٢٠) کەس لە ئوتێلی (ئەلوەندرود) لە تاران کۆبونەوەیەکیان ئەنجامدا، لەناویاندا (سەلاحەددین موحەممەد، شێخ عەبدوڕڕەحمان ئازادی ـ بەرزنجی، فاتح کرێکار، عەلی موحەممەد، حەسەن شەمێرانی، بورهان موحەممەد ئەمین، موحەممەد حەسەن، دارا، ئەبو حەمید (عەرەب بوو)، ئەبو داود (عەرەب بوو)، راضی)[١]. سەبارەت بە هەمان کۆبوونەوە حەسەن شەمێرانی بەم شێوەیە ناوی بەشداران دێنێت (سەلاحەددین موحەممەد، شێخ عەبدوڕڕەحمان ئازادی، عەلی موحەممەد، حەسەن شەمێرانی، بورهان موحەممەد ئەمین، فاتح کرێکار، ئەبو یاسر، موحەممەد حەسەن، ئەبو حەمید)[٢]. هەروەها فاتح کرێکار بەم شێوەیە ڕیزبەندی ناوی بەشداربوان دەکات: (سەلاحەددین موحەممەد، شێخ عەبدوڕڕەحمان بەرزنجی، بورهان موحەممەد ئەمین، حەسەن شەمێرانی، موحەممەد حەسەن، ئەبویاسر ئەلبەیاتی ـ تورکمان، أ. ج ئەلباوی ـ عەرەب، فاتح کرێکار)[٣]. بەڵام سەلاحەددین موحەممەد بەم شێوەیە ناوەکان ڕیزبەند دەکات: (شێخ عەبدوڕڕەحمان ئازادی، بورهان موحەممەد ئەمین، حەسەن شەمێرانی، سەلاحەددین موحەممەد، عومەر عەبدولعەزیز، عەلی موحەممەد، موحسین جوامێر، ئەحمەد حەسەن – ئەبو یاسر، فاتح کرێکار، موحەممەد حەسەن، موحەممەد ئەمین مەحمود، موحەممەد ئەمین ئیمامی)[٤]. دوای وتووێژو ڕاگۆڕینەوە، لەسەر ئەوە پێکهاتن کە:

"١ـ پارتێك دروست بکرێت، بەکۆی دەنگ ناوی کۆمەڵی ئەنساری ئیسلامیی (جماعة الأنصار الإسلامية) بۆ پارتەکە دیاری کرا.

٢ـ وەفدێك پێکبێتو سەردانی ئێرانییەکان بکاتو پێیان ڕابگەیەنێت کە:

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (بورهان موحەممەد ئەمین) سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ئابراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

[٣] الحركة الإسلامية في كردستان العراق واقع وأمل، ل٤٦.

[٤] نامەی (سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین) بۆ توێژەر، ٢٠٠٩/٥/٩.

أ ـ ئێمە کاری ڕێکخراوەیی و پەروەردەیی دەکەین، دەبێت ئێران ڕێگەمان بدات پەیوەندی بەوکەسانەوە بکەین کەلەژێر دەستی بەعس هەڵدێن، یاخود لە ئۆردوگاکان دا نیشتەجێن.

ب ـ ڕێگەمان بدات دوو بارەگا لە پاوەو مەریوان بکەینەوە.

ج ـ ئێمە کۆمەڵێك ئەندامی ئیخوان موسلمینین و ئێستا بەو شێوە دژی بەعس کاردەکەین"[1].

بە گوتەی فاتح کرێکار، داواکارییەکانی کۆمەڵی ئەنسار لە حکومەتی ئێران بریتیبوون لە:

١ـ پێدانی چەکی پێویست.

٢ـ پشتیوانیکردنی سیاسیی و سەربازی و ڕاگەیاندن.

٣ـ دیاریکردنی بۆدجەی پێویست بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری دارایی تا لەسەر پێی خۆی بوەستێ.

٤ـ کردنەوەی بارەگا لە تاران و شارە سنوورییەکان.

٥ـ دروستکردنی سەربازگەی مەشقکردن و سەرپەرشتیکردنی لەلایەن لیژنەی سەربازی کۆمەڵی ئەنسار.

٦ـ ڕێگە بدرێت بە هێنانە دەرەوەی هەر پەنابەرێك لە ئۆردوگاکانی پەنابەران کاتێك پەیوەندی بکات بە ڕیزەکانی تیپە چەکدارییەکانەوە.[2]

هەر لەوێدا، شێخ عەبدوڕڕەحمان ئازادی بە کەسی یەکەم و سەلاحەددین موحەممەد بە جێگری دەستنیشان کران، بەڵام پاش ماوەیەك سەلاحەددین موحەممەد کرایە بەرپرسی یەکەم[3]. وەفدێکیش کە پێکهاتبوو لە: (سەلاحەددین موحەممەد، بورهان موحەممەد ئەمین، عەلی موحەممەد) سەردانی جێگری سەرەك وەزیرانی ئێرانی کردو

---

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٦/١/٢٠٠٥.

[2] الحركة الإسلامية في كردستان العراق واقع وأمل، ل٤٦.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٦/١/٢٠٠٥.

بە ئامادەبوونی (جەواد خالسی) خواستەکانیان خستەڕوو، ئەویش بەڵێنی پێدان داواکاریەکەیان بگەیەنێتە حکومەتەکەی[1].

ئەم کۆمەڵە پەیڕەوو پڕۆگرامیان بۆ پارتەکەیان داناو لەناو ئاوارەکاندا کەوتنە کارکردن، ژمارەیەك گەنجیان لێ کۆبۆوە[2]، هەر لەو ماوەشدا گۆڤاری (ئەنسار) وەکو زمانحاڵی پارت دەرچوو[3].

هەر چەندە لە خواستەکانی ئەم پارتەدا ئەوە هاتووە کەسەر بە ئیخوان موسلمینن، بەڵام ئەو کارە ڕەزامەندی بەرپرسانی ئیخوانی لەسەر نەبوو، واتە کارێکی خودسەری بوو[4]. هەر چەندە سەلاحەددین موحەممەدو حەسەن شەمێرانی، جەخت لەسەر ئەوە دەکەنەوە کە کۆمەڵی ئەنسار کاری ڕێکخراوەیی‌و پەروەردەیی دەکردو ئامادەیی چەك هەڵگرتنیان نەبوو[5]، بەڵام بە گوتەی فاتح کرێکار[6] مەسەلەی چەکداری لە پێشینەی کاری کۆمەڵی ئەنسار بووە، هەر لەو ڕووەوە نووسەری (هاڵەکۆك) بۆچوونەکەی فاتح کرێکار پشت ڕاست دەکاتەوەو دەڵێت:"بنەماکانی (انصار) لە دوو خاڵی سەرەکیدا خۆی دەبینیەوە: بانگەشەی جیهاد، سەربەخۆیی لە برایان"[7]، هەروەها باس لەوە دەکات کە ئەم پارتە فاتح کرێکار دەستنیشان دەکات، تا لە ئۆردوگای خوڕەم ئاباد مەشقی سەربازی بە لاوەکان بکات[8].

---

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (بورهان موحەممەد ئەمین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦.

[2] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٦.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

[4] وەلامێك بۆ ئەمینداری گشتی یەکگرتووی ئیسلامی، گۆڤاری جەماوەر، ژمارە (٤٧)، ١ کانونی یەکەمی ١٩٩٥، ل٢٠.

[5] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦؛ نامەی (سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین) بۆ توێژەر، ٢٠٠٩/٥/٩.

[6] بە گوتەی سەلاحەددین موحەممەد ئەوا فاتح کرێکار لە کۆتایی دانیشتنەکاندا هاتووەو بەشداری لەگەڵدا کردوون‌و هاوکاری کردون. نامەی (سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین) بۆ توێژەر، ٢٠٠٩/٥/٩.

[7] هیوا، ل١٨.

[8] سەرچاوەی پێشوو، ل١٩.

ئەم پارتە ماوەی ساڵێك بەردەوام بوو، بەڵام ئێران بە بوون و نەبوون وەڵامی نەدانەوە، ئەمەش دامەزرێنەرانی هێنایە سەر ئەو ڕایەی، کە ئێران خواستەکانیان بەدی ناهێنیێ، بۆیە باشتر وایە دەستبەرداری ئەم پارتە بن، لەم ڕووە سەلاحەددین موحەممەد باس لە کارو چالاکیو چارەنووسی پارتەکە دەکاتو دەڵێت: "...ئیتر ئەو هەوڵو کۆششە لە کۆکردنەوەی گەنجەکان لەخۆمانو بۆ ڕەسمی کردنی کارەکە بەردەوام بوو. بەڵام خاڵی دووەم (واتە ڕەسمی کردنی کارەکە) سەری نەگرت چونکە پەیوەندی بە هاوکاری برا شیعەکانو حکومەتی ئێرانەوە بوو، خاڵی یەکەم بەردەوام بوو، هەر بۆیەش ناوی (انصار) کاڵ بوەوەو چووینەوە سەر ناوەڕۆکەکەی خۆمان (برایان)"[1]. ئەم دەقە ئەو ڕاستییەی پێشوومان بەتەوای بۆ دەچەسپێنێت کە ئەو پارتە لە بنەڕەتدا سەر بەئیخوان نەبووە.

دووەم: سەرلەنوێ دروستکردنەوەی ڕێکخستنی ئیخوان

بە هەڵوەشاندنەوەی ئەنسار زۆربەی دامەزرێنەرانی پەرتەوازە بوون، بەڵام ئەوانەی مابوونەوە لەناو ئاوارەکاندا درێژەیان بەکارداو کەوتنە چالاکیو توانییان ژمارەیەکی زۆر گەنج لە دەوری خۆیان کۆبکەنەوە[2]، ئەمەش بووە سەرەتایەك بۆ فراوان بوونی چالاکی ئەو باڵە.

دوای دەرچوونی حەسەن شەمێرانیو عەلی موحەممەد لە ئۆردوگا، لە پاوە ژوورێك بە کرێ دەگرن، هەر لەو سەروبەندەشدا سەلاحەددین موحەممەد لە پاوە دەبێتە پێشنوێژی مزگەوتی بیلال، پاشان بورهان موحەممەدو چەندین کەسی تر ڕوودەکەنە ئەوێ، ئەوان لە پاوە بە دوو ئاراستە کەوتنە کارکردن، ئاراستەی یەکەمیان، پەیوەندییان کرد بەو کەسانەی لە عێراقەوە دەهاتن، یاخود لە ئۆردوگاکاندا نیشتەجێ بوون، ئاراستەی دووەم، لەناو خەڵکی پاوە کەوتنە جموجۆڵو وانە بۆ کۆمەڵێك کەس دادەنێن، هەندێك لەوانە خوێندکاری ئامادەیی بوون[3].

---

[1] لە: باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٦.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٧.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

دوای ئەوەی، ڕێکخستنێکی تا ڕادەیەك تۆکمە دروست دەکەن، بیر لەوە دەکەنەوە پەیوەندی بە ئیخوانەکانی باشووری کوردستانەوە بکەن، بەو هیوایەی کاری ڕێکخستنی تێدا بنیاد بنێن، بۆ ئەو مەبەستە (حەسەن شەمێرانی، عەلی موحەممەد) دیاری دەکرێن، ئەم دوو کەسە لە ساڵی (١٩٨٣) گەڕانەوە باشووری کوردستان[1].

کاتێك ئەم دوو کەسە گەڕانەوە، جگە لە باڵی سدیق عەبدولعەزیز، چەندین کەسایەتی لە ناوچەکانی هەڵەبجەو سەیدسادقو هەولێرو سلێمانی، بە شێوەی سەربەخۆ دەستیان بەکاری پەروەردەیی کردبوو، کاری ئەمانە زیاتر بە شێوەی گروپ گروپ بوو، هەر مامۆستایەك کۆمەڵێك قوتابی لەدەوری خۆی کۆکردبوویەوە وانەی پێدەوتن[2]. ژمارەیەك لەو مامۆستایانە پێشتر ئەندامی ئیخوان بوون، سەرچاوەی پەروەردەییان هەمان ئەدەبیاتی ئیخوان بوو. لەپاڵ ئەمانەشدا کۆمەڵێك کەسایەتی هەبوون، ئیخوان نەبوون، بەڵام ڕۆڵی بەرچاویان بینی لە بەرەو پێشبردنی ڕەوتی ئیسلامیی، تەنانەت هەندێك لەو کەسایەتییانەش بە توندی دژی ئیخوان دەوەستانەوە[3].

کاتێك (حەسەن شەمێرانیو عەلی موحەممەد) گەڕانەوە، پەیوەندییان کرد بە هەندێك لە مامۆستایانەوەو توانیان ژمارەیەکییان لە چوارچێوەی ڕێکخستنەکەی خۆیاندا کۆبکەنەوە، لەوانە (حەسەن پێنجوێنی) لە سلێمانی، (حەمەڕەشید ماوەتیو محەیدین گەلاڵی) لە سەید سادق، (ئیبراهیم ڕێشاوی) لە هەڵەبجە، (موحەممەد ئەحمەدو هیوا میرزا سابیر) لە زانکۆی موسڵ[4]. ئەو هەنگاوە گوڕێکی باشی بەو باڵە داو تاڕادەیەك بەرەو پێشچونێکی کارەکانیان بوو. دواتر لە ساڵی (١٩٨٤) بورهان موحەممەد ئەمین دەگەڕێتەوەو ئەویش لەپاڵ ئەواندا دەکەوێتە چالاکی نواندن[5].

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل١٧ ـ ١٨؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەولود باوە موراد)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

[3] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٢٠. لە بەشی دووەم بە درێژی باس لە کاری ئەو قۆناغە کراوە.

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

[5] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (بورهان موحەممەد ئەمین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦.

بە گوتەی بورهان موحەممەد ئەمین، لەو ماوەیەدا سەلاحەددین موحەممەد، توانیبووی چەند ئەڵقەیەك بۆ پەیوەندی کردن لە نێوان باشوورو ڕۆهەڵاتی کوردستان دروست بکات، بەمەش ئاگاداری کاری ڕێکخستنی باشووری کوردستان دەبوون[1]. تەنانەت خودی سەلاحەددین موحەممەد، لەو ماوەدا چەند جارێك بە نهێنی سەردانی باشووری کوردستان دەکاتو لە نزیکەوە چاودێری بەرەو پێشچوونی کارەکان دەکات[2].

هەر چەندە ئەم باڵە توانییان شانەی ڕێکخستن لە باشووری کوردستان دروست بکەن، بەڵام بە کردەوە (فعلی) ئێران ببوە مەیدانی کارکردنیان، بە تایبەتیش لەناو ئاوارەکاندا کارو چالاکیان هەبوو، لە نێوان ساڵانی (١٩٨٣ ـ ١٩٨٤) چەند ئامێرێکی چاپ پەیدا دەکەنو کتێبی (ماذا يعني انتمائي للإسلام)یان وەرگێڕایە سەر زمانی کوردیو دواتریش فارسیو چاپیان کرد[3].

هەروەها لە ساڵی (١٩٨٤)، گۆڤارێکی وەرزییان بەناوی (نداء الغريب) بە هەرسێ زمانی کوردیو عەرەبیو فارسی دەرکرد، ئەم گۆڤارە زیاتر گرنگی بە بابەتی ئایدۆلۆژیاو تەفسیرو پەروەردە دەدا[4]، دەکرێت ئەم گۆڤارە بە زمانحاڵی ئەو باڵە دابنێین.

بە هەمان شێوەی باڵی سدیق عەبدولعەزیز، مەسەلەی نەبوونی ڕەسمییەتی کارکردن، لەو کاتەدا ببوە گرفتی سەرەکی ئەو باڵە، بۆ نەهێشتنی ئەو ئاستەنگە، سەلاحەددین موحەممەد لە بیری پەیوەندی کردن بە سەرکردایەتی ئیخواندا بوو، بۆ ئەو مەبەستە، ساڵی (١٩٨٥) دەچێتە وڵاتی ئیماراتی عەرەبیو لەوێ چاوی بە ئیخوانە

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (بورهان موحەممەد ئەمین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦.

[4] عمر عبدالعزيز: گۆڤاری (نداء الغريب) نۆبەرەی کاری ڕۆژنامەگەری ئیسلامیی لە کوردستان، ڕۆژنامەی یەکگرتوو، ژمارە (١٨٤)، ١٩٩٨/٤/٢٤؛ بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ناوەڕۆكو ڕۆڵو کاریگەری گۆڤارەکە بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٤٩ ـ ٥٢.

عێراقییه دێرینەکان دەکەوێت، ئەوان مۆڵەتی ڕەسمی کارکردنی پێدەدەن‌و دەیکەنە بەرپرسی یەکەمی ئیخوان لە ئێران[1]، دەربارەی چۆنێتی دروستکردنی ئەم پەیوەندییە، سەلاحەددین موحەممەد دەڵێت:"ساڵی ١٩٨٥ کە بەڕەسمی لە ئێران پەیوەندیمان کرد بە تنظیمی جیهانی برایانەوە لەڕێگەی برا عێراقیەکانی دەرەوەی عێراقەوە"[2].

ئەم هەنگاوە بە وەرچەرخانێکی گرنگ دادەنرێت لە مێژووی ئەو باڵەدا، بەهۆی ڕەسمییەتی کارکردن، توانی تێکڕای کاری ئیخوان لە ئێران بخاتە ژێر ڕکێفی خۆیەوە[*]، لە هەمان کاتدا بوە پاڵپشتێکی گەورە بۆ کاری ئەم باڵە لەناو ئەندامە دیرینەکانی ئیخوان لە باشووری کوردستان، تا چیتر بەناوی نەبوونی ڕەسمییەتی کارکردن دژایەتی نەکەن.

لە لایەکی ترەوە، بەم هەنگاوە، کاری ئەو گروپە بە کردەوە بووە بەشێك لە کاری ئیخوانیی، ئەمەش پاڵپشتێکی مادی گەورەی بۆ دروستکردن، چونکە لەو کاتەدا، ئیخوان پرۆژەیەکی بەناوی (فەتحی ئێران) دەستپێکردو بۆ ئەو مەبەستە بنکەیەکی لە

---

[1] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل١٩؛ نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٣٠.

[2] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٧.

[*] سەبارەت بە کاری ڕەوتی ئیسلامیی لە ڕۆژهەلاتی کوردستان، لە هەشتاکانی سەدەی ڕابردوو خۆی لە چەند باڵێکدا دەبینییەوە، لە حەفتاکانەوە زانای ناسراوی کورد، ئەحمەدی موفتی زادە لەژێر ناوی (مەکتەب قورئان) دەستبەکار ببوو، هەروەها ڕەوتی ئیخوان موسلمین کارو چالاکی هەبوو، ناسری سوبحانی دیارترین کەسایەتی ڕەوتی ئیخوان بوو، بەلام دەبێت سەرنج لەوە بدەین لە کاتێکدا ئیخوان لە ڕۆژهەلاتی کوردستان کارو چالاکی هەبووە، جۆری پەیوەندییان بە باڵی سەلاحەددین موحەممەدەوە چۆن بووە؟، چونکە ناوبراو لە سنووری جوگرافی ئەواندا کاری دەکرد. هەڵبەتە بەپێی مادەی (٤٧) لە پەیڕەوو پرۆگرامی گشتی ئیخوان موسلمین پەسەندکراو لەلایەن شورای گشتی لە (١٩٨٤/٧/٢٩)، هەر ئەندامێکی ئیخوان لە تاراوگە، ملکەچی سەرکردایەتی ئیخوانی ئەو وڵاتە دەبێت کە بۆی چووە، بەم پێیە دەبێت سەلاحەددین موحەممەد بچوایەتە ژێر فەرمان‌و سەرکردایەتی ئیخوانەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان، نەك بە باڵێکی سەربەخۆ کار بکات. بەلام تا ئێستا هیچ زانیاریەکمان لەبەردەستدا نییە وردەکاری ئەو مەسەلە ڕوون بکاتەوە. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی پەیڕەوو پرۆگرامی گشتی ئیخوان موسلمین بڕوانە: مجموعة من الباحثين: الحركة الإسلامية رؤية مستقبلية أوراق في النقد الذاتي، تحرير وتقديم: د. عبدالله النفيسي، الطبعة الأولى، مكتبة مدبولي، القاهرة ١٩٨٩، ل٤٠١ ـ ٤١٦.

ئەردەن کردەوەو بڕێکی زۆر پارەی بۆ تەرخان کرد، بەشێکی ئەو پارەیەش بەر ئەم باڵەی ئیخوان کەوتو بۆ ئەنجامدانی چالاکییەکانیان لێی سوودمەند بوون*.

---

* لە سەرەتای هەڵایسانی شۆڕشی ئیسلامیی لە ئێران، ڕازگری ڕێکخستنی دەوڵی ئیخوان موسلمین، پەیوەندی بە بەرپرسە ئێرانییەکانەوە کردو دەربارەی چۆنێتی هاوکاریکردنی یەکتر وتوێژیان کرد، ئێرانیش لەلای خۆیەوە (کەمال خەرازی) بە نوێنەری خۆی دەستنیشان کرد، تا پەیوەندی بە ئیخوانەوە بکات، لە (١٩٧٩/٥/١٤) ڕازگری ڕێکخستنی دەوڵی ئیخوان، لە شاری لۆگانۆی سویسرا کۆبوونەوەیەکی ئەنجامداو چەند بڕیارێکی بەپەلەی سەبارەت بە ئێران دەرکرد لەوانە:

١. وەفدێکی پێکهێنا لە (عەبدوڕەحمان خەلیفە ـ ئەردەنی، جابر رزق ـ میسری، سەعید حەوا ـ سووری، غالب هیممەت ـ سووری، عەبدوڵڵا سلێمان عوقەیل ـ سعودی). ئەم وەفدە لە (حوزەیرانی ١٩٧٩) سەردانی ئێرانی کرد، بە بۆنەی سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامییەوە پیرۆزبایی ئیخوانیان بە سەرانی شۆڕشی ئیسلامیی ئێران گەیاند.

٢. دەرکردنی چەند کتێبێك دەربارەی شۆڕشی ئێرانو بەرەودان بە باسکردنی لایەنی ئیجابی شۆڕشو سەرکردەکانی.

٣. دروستکردنی پەیوەندی توندوتۆڵ لەگەڵ بزافی خوێندکارانی موسڵمان لە ئێران لە ڕێگەی یەکێتی جیهانی قوتابیانی موسڵمانو چالاك کردنی بزووتنەوەی وەرگێڕان بۆ فارسی بە تایبەتی وەرگێڕانی کتێبو ئەدەبیاتی ئیخوان.

٤. کۆمەکیکردنی ئێران لەڕووی ڕاگەیاندنەوە تا ببێتە پاڵپشتی دەزگاکانی ڕاگەیاندنی شۆڕشی ئیسلامیی ئێران.

هەر چەندە ئیخوان هەنگاوی پەلەی نا لە چونە پێشەوە لە ئێران، بەڵام سەرکردەکانی ئێران هێندە گەرموگوڕ نەبوون، هەر بۆیە هەردوولا لە نێوان ساڵانی (١٩٨٤ ـ ١٩٨٥) زانیان نێوانیان ئاسمانو ڕێسمانە، لێرەوە ئیخوان هەڵوێستی گۆڕیو لیژنەیەکی پێکهێناو پڕۆژەی (فەتحی ئێران)ی کردە ئامانجو لە عەممانی پایەتەختی ئەردەن بارەگایەکی بۆ کردەوەو بۆدجەی تایبەتی بۆ پڕۆژەکە تەرخان کرد، ئامانجی سەرەکی ئەو پڕۆژەیە، گۆڕینی شیعەکانی ئێران بوو بۆ سوننە. ئەمەش بەڵگەی کەمی هۆشیاری سیاسییە لای سەرانی ئیخوان. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: مجموعة من الباحثين: الحركة الإسلامية رؤية مستقبلية أوراق في النقد الذاتي، ل٢٤٨ ـ ٢٤٩. خرۆشاو گەرمیانی دەربارەی خەرجکردنی پارەی ئەو پڕۆژەیە نووسیویەتی: "ئەو پارەیەی کۆکرابوەوە بۆ فتحی ئێران بەکاردەهێنرا بۆ دژایەتی کردنی خەتەکانی تری ئیخوان لەناو ئێرانداو سەرکوتکردنی جەماعەتی شیخ مفتی زادەو ساردکردنەوەی خەڵکی لە بزوتنەوەی ئیسلامیو جیهادکردن". سەبارەت بەو بۆچوونەی خرۆشاو گەرمیانی زانیاری ئەوتۆمان لەبەردەستدا نییەو نازانین ئاخۆ لە واقیعدا وابووە یان نا؟. ئیخوان لە تەرازووی شرعو واقعدا، بەشی یەکەم، ب. ش، ب. م، ل٢٦.

باسی سێیەم: کاری هەردوو باڵ لە نێوان ساڵانی ١٩٨٥ - ١٩٩١

یەکەم: کاری هەردوو باڵ لە نێوان ساڵانی ١٩٨٥ - ١٩٨٧

١- یەککرتن لەگەڵ ئیخوانەکانی عێراق

هەر لە سەرەتای هەشتاکانی سەدەی ڕابردووەوە، بیرۆکەی ڕێکخستن لە زۆربەی شارەکانی عێراق‌و کوردستان سەریهەڵدا، زۆربەی هەلگرانی ئەم بیرۆکەیە پێشتر ئەندامی ئیخوان موسلمین بوون، ئەو بیرانەش لە چوارچێوەی عێراقیبوون دەرنەدەچوون، بەردەوام لە هەوڵی وەرگرتنی مۆڵەتی کارکردن‌و شەرعییەت پێدانی سەرکردایەتی کاری عێراقی لە ناوەوەو دەرەوەدا بوون[١].

بەهێزترین ڕێکخستن لە باشووری کوردستان، لە باڵی سدیق عەبدولعەزیزدا خۆی دەبینیەوە، بەڵام گەورەترین گرفتی ئەم باڵە نەبوونی ڕەسمییەت‌و ڕەزامەندی سەرکردایەتی ئیخوان بوو، لەلایەکی دیکەوە، ئەم ڕێکخستنە لە سەرەتاوە جۆرێك لە خۆجێیەتی بۆ دروست بوو، ئەم حاڵەتە دۆخێکی وای خوڵقاندبوو کە سەرکردەکانی بەدوای چارەسەرو بەدیهێنانی مۆڵەتی کارکردندا بگەڕێن[٢]، ئەمەش بە پلەی یەکەم دەرەنجامی دژایەتی ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان بوو.

کاتێك، لە سەرەتای هەشتاکاندا، چەند ئەندامێکی ئەم باڵە دەچنە شارەکانی بەغدادو موسڵ، لە ڕێگەی (سەید ئەحمەد عەبدولوەهاب) بە گروپێکی تری ئیخوان ئاشنا دەبن، ئەو گروپە لە سەرەتای هەشتاکانەوە، لە ژێر ناوی (جماعة الراية) دەستیان بە کار کردبوو، لە شارەکانی ناوەڕاستی عێراق ڕێکخستنیان هەبوو[٣]. گرنگترین کەسایەتییەکانی ئەو ڕێکخستنە بریتیی بوون لە (دکتۆر عەبدولمەجید -ئەبو زەر، دکتۆر عیسام ئەلڕاوی، موحەممەد فازیل سامەڕائی، موحەممەد ئیبراهیم، عەلی ئەبولحەسەن)[٤].

---

[١] هادی علی: هەمان سەرچاوە، ل٦٠.

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەولود باوەموراد)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

[٣] سەرچاوەی پێشوو.

[٤] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (هیوا میرزا صابر)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

ئەو گروپە زیاتر لە ناو زانكۆكاندا دەجولاَنو كارو چالاكییان هەبوو، ژمارەیەك پزیشكو ئەندازیارو ئەفسەرو خاوەن بڕوانامەیان لێكۆبوویەوە، دواجاریش توانییان ڕێكخستنی دەولی ئیخوان موسلمین ڕازی بكەن، كە ڕەسمییەتی كاركردنیان بداتیّ، ئەوەش چەكێكی بەهێزی ئەو گروپەبوو بۆ بێدەنگ كردنی ئیخوانە دێرینەكانی ناوخۆ، هەروەها ژمارەیەك لەو ئیخوانانەی بە شێوەیەكی پەرتەوازە جموجۆڵیان هەبوو گەردنگیری ئەو گروپە بوون[1].

سەرجەمی ئەو باڵانەی بە ناوی ئیخوانەوە لە باشووری كوردستان كاریان دەكرد، پێویستی مادیو مرۆیی تەواویان نەبوو، ئەمەش یەكگرتنو لێك نزیكبوونەوەی ئەو باڵانەی پێویست دەكرد. دوای یەكترناسینو دروستبوونی متمانەو ئاگاداربوون لە كاری یەكتر، دكتۆر عیسام ئەلرِاوی چەند جارێك دێتە هەڵەبجەو كۆبونەوە لەگەڵ سدیق عەبدولعەزیز[2] و سەلاحەددین موحەممەد دەكات، كە لە ساڵی (١٩٨٤) بە نهێنی هاتبۆوە ناوچەكە[3]. ئەنجامی ئەم سەردانو چاوپێكەوتنانە، ڕێكەوتنی نێوان باڵی سدیق عەبدولعەزیزو ئیخوانەكانی ناوەڕاستی عێراقی لێكەوتەوە لە ساڵی (١٩٨٥) دا[4].

دوای ئەم ڕێكەوتنە، باڵی سەلاحەددین موحەممەد، پەیوەندی بە ناوبراوەوە دەكەن، تا هەڵوێستی خۆی دەربارەی بەشداری كردن لەو یەكگرتنە دەربڕێت. ئەویش ئاگاداریان دەكات، كە باشتروایە كارەكان بكەن بە یەك[5]. ئەم یەكگرتنە، جگە لە چەند كەسێكی كەمی ئیخوان كە پێی ناڕازی بوونو بەشداریان لەو پرۆسەدا نەكرد، سەرجەم باڵەكانی ئیخوانی كردەوە بەیەك[6]، لە لایەكی ترەوە كاری ئیخوان لە كوردستان

---

[1] نوسەرێكی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل ٣٧.

[2] چاوپێكەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[3] چاوپێكەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

[4] چاوپێكەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[5] چاوپێكەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦؛ چاوپێكەوتنی توێژەر لەگەڵ (بورهان موحەممەد ئەمین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦.

[6] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٢٢.

بەشێوەیەکی ئۆرگانی بە ئیخوانی عێراقەوە بەسترابوەوە، چونکە تا کاتی ئەو یەکگرتنە ئیخوانەکانی کوردستان تەنها بە فکر ئیخوان بوون، نەک بە شێوەی ئۆرگانی.

بەپێی ئەم ڕێکەوتنە دەبوو کاری کوردستان بدرێتە دەست کوردەکانو سەرجەم ڕێکخستنەکانی ناوەڕاستیش بدرێتە دەست ئیخوانە عەرەبەکان، لە کوردستان شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، کرایە بەرپرسی یەکەمی ئیخوان، دانانی ناوبراو وەکو چارەسەرێکی ناوەندی بوو بۆ نەهێشتنی ئەو حاڵەتە دەروونیەی لە ئەنجامی ململانێی باڵەکاندا لە کوردستان دروست ببوو، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز مایەی ڕەزامەندی سەرجەم باڵەکانو جێگەی متمانەی هەموان بوو، بەڵام بە شێوەیەکی کردەیی سدیق عەبدولعەزیز هەڵسوڕێنەری کارەکان بوو[1].

ئەگەر بمانەوێت دەربارەی هۆکاری ئەم یەکگرتنە بدوێین، ئەوا لێکدانەوەی جیاواز لەخۆ دەگرێت، موحەممەد ڕەئوف کە ئەوکاتە ئەندامێکی چالاکی باڵی سدیق عەبدولعەزیز بووە، دەربارەی ئەم یەکگرتنە دەڵێت:"ڕێکخستنەکانی ناوەڕاست، بەر لە ئێمە پەیوەندییان بە باڵەکەی ترەوە (سەلاحەددین موحەممەد - توێژەر) کردبوو، بەڵام نەگەیشتبوونە ئەنجامو لێکترازابوون، بۆیە بەدوای جێدارا دەگەڕان کە بۆشایی کوردستانیان بۆ پڕ بکاتەوەو هاوکات فشارێکیش بێت لەسەر باڵەکەی تر، ئێمەش بچووک بووینو پێویستیمان بەوە بوو لەگەڵ کەسانێکدا تێکەڵ بین، کە پێداویستی مادیو مرۆییمان بۆ دابین بکات"[2]. بەڵام حەسەن شەمێرانی هۆکاری سەرەکی دەگێڕێتەوە بۆ ویستی سدیق عەبدولعەزیز بۆ یەکگرتن، چونکە ئەو حەزی بەوە دەکرد زوو دەست بداتە کاری سیاسیی[3].

نووسەری (کاروانی ڕێ) دەربارەی هۆکاری ئەم یەکگرتنە نووسیویەتی:

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٢؛ نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٣٩.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

أ – ڕێکخستن خۆی بە ئیخوان دەزانی، لەو تاقە بەیانەشدا کە دەریکردبوو، بەڵێنی دابوو هەر کاتێك ئیخوان دەستبەکار بوو، ئەو پێیانەوە پابەند دەبێت، ئەو ڕێکخستنەش مۆڵەتی ڕەسمییان وەرگرتبوو، دەبوو ڕێکخستن پێوەی پابەند بێت.

ب – ئەو یەککگرتنە گرفتی نەبوونی ڕەسمییەتی کارکردنی چارەسەر دەکرد، کە ببوە چەکی دەستی ئیخوانە دێرینەکان بۆ دژایەتی کردنی ئەم ڕێکخستنە نوێیە.

ج – ئەم یەککگرتنە دەبووە هۆی پێکەوەبەستنی سەدان کادرو ئەندام، ئەمەش سنوری کارەکەی فراوان دەکردو ڕێکخستن دەبووە هێزێکی گەورە.

د – ئیخوانەکانی دیکەش مەبەستیان بوو ئەم یەککگرتنە بکەن، چونکە کارەکەیان بەرفراوانو گەورە دەبوو، هاوکات دەبووە کارتێکی بەهێز بۆ زیاتر وەڵامدانەوەو هاتن بەدەم خواستەکانیانەوە لەلایەن ئیخوانی دەرەوە[1].

٢- ئاشکرابوونی ڕێکخستنو ئاوارەبوونی ئێران

دوای یەککگرتن، ڕێکخستن تێکەڵ کراو بەرنامەی فراوان کردنی کار دارێژرا، بەڵام مانگی هەنگوینی ئەم یەککگرتنە درێژەی نەکێشا، دوای ساڵێکو لە کۆتایی (١٩٨٦) دا، بە هۆی گیرانی دوو عەرەبەوە سەرەداوی ڕێکخستن ئاشکرابوو[2]، بە هۆی ئەوانەوە دکتۆر عیسام ئەلڕاوی دەستگیر کرا. ناوبراو لە ژێر ئاشکەنجەدا ناوی زۆربەی هەڵسوڕێنەرانی کاری ئیخوانی ئاشکرا کرد[3]، حکومەتی عێراق، لە سەرەتای ساڵی (١٩٨٧)وە هەڵمەتی دەستگیرکردنی کادیرەکانی ئیخوانی لە سەرتاسەری عێراقدا دەستپێکرد، سەرەنجام نزیکەی (٧٥) کەس گیرا، لەناویاندا ژمارەیەك کوردی تێدابوو، لەوانە (حەسەن شەمێرانی، حەسەن پێنجوێنی، دکتۆر فاتح، عومەر ئیسماعیل،...[4]). ژمارەیەکیش لەو سەرکردانەی لە هەڵمەتی بەعس ڕزگاریان بوو، بەرەو ئێران هەڵاتن، کە لە ناویاندا سدیق عەبدولعەزیز بوو[5].

---

[1] نووسەرێکی نەزانراو، ل٣٨.

[2] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٢٣.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (هیوا میرزا سابیر)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

[5] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٢٣

ماوەیەکی زۆر بەسەر هەڵمەتی دەستگیرکردنی کادیرانی ئیخوان تێنەپەڕیبوو، لە (١٩٨٧/٥/١٣) هەڵەبجە خۆنیشاندانێکی جەماوەری بەخۆوە بینی، ئەم ڕاپەڕینە دژ بە سیاسەتیی ڕاگواستنی هاوڵاتیانی کورد لەلایەن بەعسییەکانەوە سازدرابوو، حکومەت بەتوندی کەوتە سەرکوتکردنی خۆنیشاندانەکە، دەرەنجامی بەرەنگاربوونەوەی بەعس کۆچکردنی ژمارەیەکی زۆری دانیشتوانی شارەکەی بۆ ئێران لێکەوتەوە. شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، کە ساڵی (١٩٨٥) کرابووە بەرپرسی ئیخوانەکانی کوردستان، سەرقافڵەی کۆچکردوان بوو[1].

بە هۆی هەڵمەتی بەعسو خۆنیشاندانی هەڵەبجەوە، زۆربەی سەرکردە کوردەکانی ئیخوان ئاوارەی ئێران بوون، بەڵام دەبێت سەرنج لەوە بدەین، کاتێك ئەوان چوونە ئێران، لەوێ ڕێکخستنێکی تری ئیخوان هەبوو، کە سەلاحەددین موحەممەد سەرپەرشتی دەکرد، ئەم باڵە لە ڕێکەوتنی ساڵی (١٩٨٥)دا تەنها ئەو کادیرانەیان هاتنە ناو ڕێکەوتنەکەوە، کە لە باشووری کوردستان بوون. خودی سەلاحەددین موحەممەدو ئەو کادیرانەی لە ئێران دەژیان نەهاتبوونە ناو ئەو یەککگرتنەوە، بەو پێیەی کاری سەرەکی ئەم باڵە لەناو ئاوارەکانی کورد لە ئێراندا بوو، لە هەڵمەتی دەستگیرکردنی بەعس ژمارەیەکی کەم ئەندامیان گیرا، ئەمەش وای کرد لەچاو باڵی سدیق عەبدولعەزیزدا، ڕێکخستنەکەیان هێندە مەترسی لەسەر نەبێتو دوای هەڵمەتی بەعس بۆ سەر ڕێکخستنەکانی ئیخوان ئەوەندە شپرزە نەبێت.

لەلایەکی ترەوە، ئەم باڵە لە ساڵی (١٩٨٥)وە، مۆڵەتی ڕەسمی کارکردنی لە سەرکردایەتی ئیخوان وەرگرتبوو، ئەمەش گروتینێکی باشی بە کارەکەیان دابوو.

---

[1] حەکیم مەلا ساڵح: هەمان سەرچاوە، بەرگی یەکەم، ل ٢٤٦؛ موجز عن الحركة الإسلامية في كردستان العراق، ل٢٤.

دووەم: کاری هەردوو باڵ لە نێوان ساڵانی ١٩٨٧- ١٩٩١

١- هەڵوەشاندنەوەو لیکترازانی باڵەکانی ئیخوان

بە گەیشتنی سەرکردەکانی ئیخوان بۆ ئێران، لە (١٩٨٧/٥/٢٤) بەناوی کۆمەڵەی زانایانی کۆچەری (جماعة العلماء المهاجرين)ەوە بەیاننامەیەکیان بڵاوکردەوە، زانایان لەو بەیاننامەدا ئۆباڵی نەهامەتیو ئەو کارەساتانەی بەسەر گەلانی عێراقدا هاتووە، دەخەنە ملی حکومەتی بەعسو دەڵێن: "ئەی نەوەکانی گەلی موسڵمان، ڕژێمی بەعسی عەفلەقی هەر لە کاتی دەسەلات گرتنە دەستەوە، سەدان تاوانی وەحشیگەرانەی ئەنجامداوە، دیارترینو کاریگەرترینیان ڕاگواستنی گەلی کوردی موسڵمانە لە شارو گوندەکانەوە بۆ ئۆردوگا زۆرەملێکان، کە لە ڕاستیدا زیندانێکی ترسناکە بۆ ئایینو بیرو گیانو لاشە....." [1].

لە بەشێکی تری بەیاننامەکەدا، ئاماژە بەوە دەکات کە ڕژێمی بەعس لە ڕۆژی دەستبەکاربونییەوە جەنگی دژی ئیسلامو زانایانو بانگخوازان ڕاگەیاندووە، بە چەند شێوازێکی جۆراوجۆرو بەرنامە بۆ داڕێژراو کەوتۆتە دژایەتی کردنی ڕەوشتبەرزیو بڵاوکردنەوەی فەساد بێڕەوشتیو کوشتنو بڕینو سەرکوتکردنی ئازادییەکان [2]. لە کۆتایی بەیاننامەکەشدا کۆمەڵەی زانایانی کۆچەریی، داوا لە گەلانی عێراق دەکات، بەرەنگاری بەعس ببنەوەو ڕیزەکانیان یەکخەنو لەپێناو بەگژاچوونەوەی ستەمو زۆرداریو پلانەکانی کوفری جیهانی جیهاد لە پێناوی خوادا بەرپا بکەن، بۆ ئەو مەبەستەش داوایان لێدەکات شوێن زانایانی کۆچەری بکەون، کە لە پێناو ستەملێکراوان شۆڕشی جیهادییان ڕاگەیاندووە [3].

ئەم بەیاننامە لەلایەن (سەید ئەحمەد عەبدولوەهاب) لەسەر ڕەزامەندی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز نووسرا، بە دوو مەفرەزەی چەکداردا بەیاننامەکە نێردرایەوە

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٨).

[2] سەرچاوەی پێشوو.

[3] سەرچاوەی پێشوو.

کوردستان، لێپرسراوی دوو مەفرەزەکە (موحەممەد عومەر) بوو، (غازی موحەممەد ئەمین)یشی لەگەڵدابوو.[1]

لەو ماوەداو دوای چەند کۆبوونەوەیەك، بە بەشداری زۆرێك لە کادیرە ئاوارەکانی ئیخوان (بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کوردستان/ عێراق) بە ڕابەرایەتی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، وەکو بزووتنەوەیەکی چەکداری ڕاگەیەنرا[*]، بەو پێیەی ڕابەری بزووتنەوە پێشتر بەرپرسی ئیخوانەکانی کوردستان بوو، چاوەڕێی ئەوە دەکرا، سەرجەم ئیخوانەکان لە دەوری بزووتنەوە کۆببنەوەو بەشداری کارا لە تۆکمەکردنو ڕاگیرکردنی ئەو پارتەدا بکەن، بەڵام ئەم خەونە نەهاتەدیو هەر لەگەڵ ڕاگەیاندنی بزووتنەوەدا، سەلاحەددین موحەممەد بەرپرسی ئیخوان لە ئێران، خۆی گەیاندە ئیماراتی عەرەبیو پەیوەندی کرد بە سەرانی ئیخوانەوەو نامەیەکی دکتۆر نوعمان عەبدوڕڕەزاق سامەڕائی بۆ ئیخوانەکان هێنا[2].

بە گوتەی سەلاحەددین موحەممەد ئەو نامەیە پەیامێکی روون بوو بۆ شێخ عوسمان کە بەوپێیەی خۆی بە برا ئەزانیو کەسایەتییەکی گەورەی برایانە، نابێ پێشەوای ئەو بزووتنەوە چەکدارییە بێ، نابێ فشار بخاتە سەر گەنجان بۆ چەکداری بەناوی جیهادەوە، چەکداری پرۆسەیەکی ئاڵۆزەو ژینگەو کەشو هەواو ئەحکامی خۆی هەیەو بەو شێوەیەو لەژێر ئەو بارودۆخەدا کە جەنگی ئێرانو عێراق بوو ڕەوا نییە. هەروەها تێیدا هاتبوو کە پێمان باشە کاری پێشەوایەتی بدەیتە دەست مەلا عەلی عەبدولعەزیز[**]ی برات، چونکە برایان لە ئێران قەوارەو شەرعییەتی خۆی هەیەو دەبێ هەموو لایەك پابەند بن پێوەی[3].

---

[1] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٤٨.

[*] لە بەشی (پێنجەم)ی ئەم توێژینەوەدا بە درێژی باس لە دامەزراندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی دەکەین.

[2] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٣٠؛ صالح حکیم: هوشیارکردنەوەی هوشیاری، ب.ش، ب.م، ل١٥.

[**] عەلی عەبدولعەزیز موحەممەد، لە (١٩٢٩) لەدایك بووە، هەر لە منداڵیەوە دەستی داوەتە خوێندنی زانستە شەرعییەکانو ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، یەکێکە لە دامەزرێنەرانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٨٧) و بۆتە جێگری ڕابەری گشتیی، لە (١٩٩٧) بۆتە ڕابەری گشتیی بزووتنەوەی ئیسلامییو دواتریش ڕابەری بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامیی، لە (٢٠٠٧/٣/١٧) کۆچی دوایی کردووە.

[3] نامەی (سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین) بۆ توێژەر، ٢٠٠٩/٥/٩.

دەربارەی کاریگەری ئەم نامەیە بۆ سەر ڕەوتی ئیسلامیی باشووری کوردستان، بۆچوونیجیاواز هەیە، لەو ڕووەوە سەلاحەددین موحەممەد دەڵێت: "بە رای من نامەکە زۆر گرنگ بوو بۆ جیاکردنەوەی ئاراستەکانو خاڵ خستنە سەر پیتو حەسم کردنی هەڵوێست، بەو نامەیە بزووتنەوە بە گشتیو مامۆستا بە تایبەت کەوتە دەرەوەی حاڵەتو جەمعی برایانو دابڕانێکی کرداری ڕوویدا کە یەکلاکردنەوەو راستکردنەوەی تیا بوو، پێویست بوو بۆ رزگابوونی گەنجەکان لە فەتواو فشاری سەرکردایەتی بزوتنەوە"[1] . بەڵام هەر لەو بارەوە سدیق عەبدولعەزیز دەڵێت: "ئەگەر ئەو نامە نەبوایە ئەو هەموو گەنجەی لە ئێراندا بوون دەستبەرداری بزووتنەوە نەدەبوونو واقعێکی تر دروست دەبوو، بزووتنەوە ڕەوتی ئاسایی خۆی وەردەگرت"[2] . سەلاحەددین موحەممەد ئەوە ڕەتدەکاتەوە کە ئەو نامەیە هەڵەیەکی مێژوویی ئیخوان بێت لەو کاتەداو لەو بارەوە دەڵێت: "ئەو نامەیە هەڵوێستی مێژوویی گرنگ بوون چونکە بزووتنەوە لە ژینگەو بارودۆخێکی تایبەتو راگوزەردا لەدایك بوو، هەرگیز تونای ئەوەی نەبوو کە ستراتیژێکی مەحکەمو دیدێکی ڕوونی بێ، کەچی دەیویست بیکاتە ئەمری واقعو هەموو گەنجانی برایان بخاتە ژێر باڵی ئەو حاڵەتە ناسەقامگیرە، بزووتنەوە هەنگاوێکی بەرینو بێ پلان بوو لە لایەك، خاوەنی ئاراستەیەکی مەرجدارو پابەندیەکی ناساز بوو لە لایەکی تر، بۆیە هاوهەنگاویو پابەندی کارێکی ئاسان نەبوو"[3] . بەدەر لەو بۆچوونانەی پێشوو ئەم نامە سەرەتای پەرتەوازەبوونێکی گەورەی ئەو ڕەوتە بوو، بە گەیشتنی نامەکە، ڕەوتی ئیخوان بوونە سێ پارچە:

أ ـ شێخ عوسمانو کۆمەڵێك کەسایەتی تر، بەرپەرچی بڕیارەکەیاندایەوەو لەناو بزووتنەوەی ئیسلامیی درێژەیان بەکاردا[*] .

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[3] نامەی ناوبراو بۆ توێژەر، ٢٠٠٩/٥/٩.

[*] نامەکەی دکتۆر نوعمان بێزارییەکی زۆری لای شێخ عوسمان عەبدولعەزیز دروستکرد، کاتێك نامەکەیان پێدا، ناوبراو وتی: "(بسم الله)ی بڕیارەکە لابەرن با ئەویتری بخەمە ژێر پێمەوە". هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٣٠ ـ ٣١.

ب ـ باڵی سەلاحەددین موحەممەد، تێکڕا پابەندی بڕیارەکەبوون‌و وێڕای هاوکاری نەکردنی بزووتنەوە کەوتنە دژایەتی کردنیشی.

ج ـ باڵی سدیق عەبدولعەزیز، لە نێوان بزووتنەوەو هێڵی سەلاحەددین موحەممەددا، هەڵوێستێکی لەرزۆکیان هەبوو. لە بزووتنەوە کشانەوە، بەڵام تێکەڵ بە باڵی سەلاحەددین موحەممەدیش نەبون‌و بەناوی ئیخوانەوە سەربەخۆ کەوتنە کارکردن[1].

ئەگەری ئەوە هەیە دوای ئاوارەبوونی شێخ عوسمان‌و سەرکردەکانی تری ئیخوان، سەلاحەددین موحەممەد داوای لێکردبن گوێڕایەڵی ئەو بن‌و بچنە ژێر سەرکردایەتی ئەوەوە، بەڵام ئەوان ناڕازی بوون بەو کارە، بۆیە ناوبراو هانای بۆ کاغەزی سەرانی ئیخوان بردووە، ئەوەی ئەم بۆچونەش پشتڕاست دەکاتەوە گوتەی سەلاحەددین موحەممەدە، ناوبراو سەبارەت بە ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی دەڵێت:" شایانی باسە کە بڕیاری کار لە ئیخوان دا وایە هەر کەس لە برایان لە عێراقەوە کە دەچووە هەر شوێنێك دەبێ ئیلتیزام بکا بە کاری برایانی ئەو شوێنەوە. هەربۆیە داوا کرا لە هەموو ئەو بەرپرسانەی لە عێراق دا لە ڕیزی برایانی موسڵمان دا کاریان کردبوو پەیوەندی بکەن بە کاری برایانەوە لە ئێران، ئەوەبوو گشت برا عەرەب‌و تورکمان‌و کوردەکان ئیلتیزامیان کرد بەو بڕیارەوە جگە لە هەندێکیان کە دوایی بە هاوکاری برایانی رابتەی زانایانی کورستان کە تا ئەو کاتە عەلەمداری ئاشکرای ئەو مەیدانە بوو. بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانیان پێکهێنا..."[2].

---

[1] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٣٠؛ نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٤٩ ـ ٥٠.

[2] لە: باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٧. مادەی (٤٧) لە پەیڕەوو پڕۆگرامی گشتی ئیخوان موسلمین، پەسەندکراو لەلایەن شورای گشتی لە (١٩٨٤/٧/٢٩)، بۆتە پاڵپشتێکی یاسایی سەلاحەددین موحەممەد، تا داوا لەو ئەندامانەی ئیخوان بکات کە لە عێراقەوە هاتوون ملکەچی فەرمانی ئەو بن‌و بچنە ژێر سەرکردایەتییەوە. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی پەیڕەوو پڕۆگرامی گشتی ئیخوان موسلمین بڕوانە: مجموعة من الباحثين: الحركة الإسلامية رؤية مستقبلية، ل٤٠١ ـ ٤١٦.

٢- یەکگرتنەوەی هەردوو باڵی ئیخوان لە ئێران

هەر وەکو پێشتر باسمان لێوەکرد، دوای هەڵوێستی سلبی سەرکردایەتی ئیخوان لە دامەزراندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی‌و کاری چەکداری، ئیخوان بوونە سێ پارچە. باڵی سەلاحەددین موحەممەد تۆکمەترین باڵ بوو، چونکە ئەوان بەدرێژایی چەند ساڵی ڕابردوو لەناو ئاوارەکاندا کاریان دەکردو هاوکات ڕەسمیەتی کارکردنیان لە سەرکردایەتی ئیخوان وەرگرتبوو، لەپاڵ ئەوەشدا، لە هەڵمەتی دەستگیرکردنی سەرکردەکانی ئیخوان لەلایەن حکومەتی بەعسەوە، لە چاو باڵەکەی تر، زیانی کەمتریان بەرکەوتبوو. هەموو ئەم هۆکارانە وای کردبوو، کە ئەو باڵە بێ گیروگرفت لەسەر هەمان ڕەوتی پێشووی بەشێوەیەکی چالاك لەکاردا بێت.

بەڵام باڵی سدیق عەبدولعەزیز، لە دوای دامەزراندنی بزووتنەوەو هەڵوێستی سلبی سەرکردایەتی ئیخوان لەو هەنگاوە، کەوتنە نێوان بەرداشی بزووتنەوەو هەڵوێستی ئیخوان، ئەم باڵە لەو دەمەدا پەیڕەوی لە سیاسەتیی (خورمژ دەخۆم)ی دەکرد، وایان ڕاگەیاند کە ئیخوانن، لە سەرێکی ترەوە پشتگیری بزووتنەوەیان دەکردو ژمارەیەك کادیریان لەناو بزووتنەوەی ئیسلامیی کاریان دەکردو چالاکییان دەنواند[١]. هاوکات لە بیری ئەوەدابوون پەیوەندی لەگەڵ سەرچاوەی ئیخواندا بکەن‌و پەیوەندییەکەیان ڕێك بخەنەوە[٢]. بەڵام ئەمە کارێکی ئاسان نەبوو، پێویستی بە هەوڵ‌و ماندوبوونی زۆر هەبوو، حاڵەتێکی لەو شێوەش سەرکردەکانی ئەو باڵەی توشی دڵەڕاوکێ کردبوو[٣].

سەرەنجام ئەم باڵە، دوای وتوێژو دڵەڕاوکێیەکی زۆر لە ناوخۆدا، بڕیاریاندا نوێنەر بنێرن بۆ لای ئیخوانی دەرەوە، تا کێشەکەیان بۆ یەکلاکاتەوە، بۆ ئەو مەبەستە ڕاپۆرتێکیان نووسی‌و بە (مەلا موحەممەد عومەر)دا، لە وەرزی حەجی ئەو ساڵەدا ناردیانە دەرەوە، ناوبراو لەو سەفەرەدا چاوی بە سەرانی ئیخوان کەوت، ئەوانیش پێیان ڕاگەیاندبوو کە مەسەلەی چەکداری هەڵەیەو نزیکی نەکەونەوە، ئەمەش

---

[١] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٥٠ ـ ٥١.

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەولود باوەموراد)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

[٣] سەرچاوەی پێشوو.

جەختکردنەوەبوو لەسەر هەمان هەڵوێستی پێشوو، کە لە نامەکەی دکتۆر نوعماندا دەریان بڕیبوو[1].

باڵی سدیق عەبدولعەزیز، دوای گەڕانەوەی موحەممەد عومەرو دڵنیابوون لە هەڵوێستی سەرکردایەتی ئیخوان، خۆیان یەکلاکردەوەو کەوتنە ڕێکخستنەوەی ریزەکانیان لە ئێرانو دەستیان کردەوە بە کارکردنو بە تەواوی لە بزووتنەوەی ئیسلامیی کشانەوە، لە ماوەی (تشرینی یەکەمی ١٩٨٧) تا (تشرینی یەکەمی ١٩٨٨) ئەم هەنگاوانەیان نا:

١- ڕێکخستن خرایەوەگەڕ، ئۆردوگاو ناوچەکان کە کوردی عێراقی تیابوو بەسەر کادیرانی ڕێکخستن دابەشکران، دوای کیمیاییبارانەکەی هەڵەبجە توانرا ئەندامانی خۆیان بەسەر بکەنەوەو ریزەکانیان ڕێکبخەنەوە.

٢- لەناو کوردەکانی ئێراندا کەوتنە جموجۆڵو چالاکی، لای (کەندەسوورە)ی نزیک بانە، مەلا ئەحمەد شافعی قوتابخانەیەکی زانستی شەرعی کردەوە، ئارام قادر لە (جۆانڕۆ) شانەیەکی لە کوردەکانی ئێران پێکهێناو ئەو ئەندامە نوێیانەش کەوتنە کارکردن.

٣- هەوڵیاندا پەیوەندی لەگەڵ (مەکتەب قورئان)ی ئەحمەدی موفتی زادە دروست بکەن، ئەمەش تا تێکەڵبوونەوەی هەردوو باڵەکەی ئیخوان لە ئێران بەردەوام بوو.

٤- گرنگیدان بە بواری ڕاگەیاندنو دەرکردنی ژمارە (١)ی گۆڤاری (پێشەوا) و چەند کتێبی وەکو (دراسات اسلامیة)ی سەید قوتبو (وجود الله، حقیقة التوحید)ی قەرزاوی بە چاپ گەیەنرا.

٥- دروستکردنو دامەزراندنی شوورا[2].

دوای خۆڕێکخستنەوە، لە (ئەیلولی ١٩٨٨) لە ئۆردوگای کامیران لە ئێران، کۆبونەوەیەکی سەرکردایەتیان کرد، لەو کۆبونەوەدا بڕیارياندا، جگە لە (سدیق

---

[1] نووسەرێکی نەزانراو، هەمان سەرچاوە، ل٥١.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٢.

عەبدولعەزیز، موحەممەد ڕەئوف، مەولود باوەموراد) سەرجەم ئەندامانیان بگەڕێنەوە عێراق و جارێکی تر دەستبکەنەوە بە ڕێکخستنەوەی ڕیزەکانیان[1].

ئەم کۆبوونەوەیە، زیاتر لە هەفتەیەکی خایاند، بۆ یەکەمجار پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆ دانراو بەرنامەی پەروەردەیی ڕێکخرا، لەم کۆبوونەوەدا جگە لە سدیق عەبدولعەزیز، ئەمانەش بەشداربوون (موحەممەد ڕەئوف، موحەممەد عومەر، عەلی عەبدوڵلا، مەلا ئەحمەد شافعی، مەولود باوەموراد، ئارام قادر، ئیکرام کەریم، غازی حەمەئەمین، ئومێد پارەزانی، ئەبو خوبەیب، تۆفیق کەریم)، بە تێکڕای دەنگ (نازم عەبدوڵلا، دانا غەفوور)، کە لە کوردستانی عێراق مابوونەوەو سەرپەرشتی کارەکانییان دەکرد، بە ئەندامی شوورا دانران[2]. ئەم بڕیارە جێبەجێ کراو لە (٦ تشرینی یەکەمی ١٩٨٨) دا، دوا کاروانی ئەم باڵە گەڕانەوە عێراق[3].

باڵی سدیق عەبدولعەزیز، تا کاتی بڕیاری گەڕانەوەی ئەندامەکانی، نەیانتوانیبوو پەیوەندی بە سەرکردایەتی ئیخوانەوە گرێبدەنەوە، لە کۆتایی مانگی (تشرینی یەکەمی ١٩٨٨)، دکتۆر عەبدولمەجید (ئەبوزەڕ) کە لێپرسراوی ئیخوان بوو لە ناوخۆی عێراق و دوای هەڵمەتەکەی بەعس بەرەو دەرەوەی عێراق هەڵاتبوو، بە نوێنەرایەتی ئیخوان هاتە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و چاوی بە هەریەکە لە سدیق عەبدولعەزیزو سەلاحەددین موحەممەد کەوت[4].

دوای چەند کۆبونەوەیەك لە (١٩٨٨/١١/٩) دا، ڕێکەوتنێك لە نێوان هەردوو باڵەکەدا واژۆ کرا، ڕێکەوتنەکە لە نێوان (دکتۆر عەبدولمەجید) بە نوێنەرایەتی باڵی سدیق

---

[1] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٣٦.

[2] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٥٣ ـ ٥٤.

[3] هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٣٦. لە (کاروانی ڕێ)دا نووسراوە: ئەم بڕیارە نەتوانرا بەتەواوی جێبەجێ بکرێت و زۆرێك لە ئەندامانی ڕێکخستن لە گەڕانەوە دواکەوتن، جێبەجێ کردنی بڕیارەکەش لە دوایدا شوێنەواری سلبی جێهێشت، هۆکاری سەرنەگرتنی بڕیارەکەش پەیوەست بوو بە هاتنی دکتۆر عەبدولمەجید (ئەبوزەڕ) بۆ ئێران بە مەبەستی یەکگرتنەوەی هەردوو باڵی سەلاحەددین موحەممەدو سدیق عەبدولعەزیز. بڕوانە: نوسەرێکی نەزانراو، ل٥٤.

[4] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٨؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

عەبدولعەزیزو (عومەر ڕێشاوی) بەنوێنەرایەتی باڵی سەلاحەددین موحەممەد کرا، ناوەڕۆکی ڕێکەوتنەکە بەم شێوەیە بوو:

بسم الله الرحمن الرحيم

٣٠ ڕەبیعی یەکەمی ١٤٠٩ک

١٩٨٨/١١/٩

الحمد لله وحدة، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، وعلى اله وصحبه وجنده. خوای گەورە لە قورئاندا فەرمویەتی (وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ).

بڕیار

لەبەر سوربوونی برایانی کارکەری ئیخوان موسلمین، لە ناوخۆو دەرەوەی عێراق، لەسەر یەکڕیزی موسڵمانان‌و نەهێشتنی هۆکارەکانی ناکۆکی‌و پەرتەوازەیی‌و بەدەستهێنانی ڕەزامەندی خوای گەورە، بە سەرخستنی ئاینەکەی بە یەکڕیزی‌و ئولفەتگرتن، نوێنەرانی برایانی کارکەر، لە ناوخۆو دەرەوەی عێراق کۆبونەوەو پێکهاتن لەسەر:

یەکەم: پێویستە سەرجەم برایانی کارکەر لەناوخۆی عێراق پابەندی سەرکردایەتی گشتی کاری ئیخوانی ڕێکخراوی ناو عێراق بن.

دووەم: پێویستە سەرجەم برایانی کارکەر لە دەرەوەی عێراق پابەندی سەرکردایەتی کاری ئیخوان بن لە دەرەوەی عێراق لە ماوەی مانەوەیاندا لەو وڵاتەی تێیدا نیشتەجێن.

سێیەم:

أ ـ پەیوەندی ڕێکخستن لەگەڵ هەر ئەندامێک دەپچڕێت ئەگەر گەردنگیری ئەم بڕیارە نەبێت.

ب ـ ئەم بڕیارە لە ماوەی سێ مانگ لە مێژووی دەرچوونییەوە جێبەجێدەکرێت، لەو ماوەدا دانیشتن‌و چاوپێکەوتنی برایانە بۆ ڕێکخستنی لەوەودوا دەکرێت.

چوارەم: ئامۆژگاری سەرجەم برایانی گەردنگیر دەکەین بە لەخواترسان‌و پابەندبوون بە فەرمانەکانی کۆمەڵ، کە ڕێکخستنەکانی ناوخۆو دەرەوەی عێراق لەسەری کۆکن، لەپێناو ڕەزامەندی خوای گەورەو گوێڕایەڵی وتەی خوا ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾.

داوا لە خوای گەورە دەکەین هەموان دامەزراو بکات لەسەر گوێڕایەڵی‌و لەخواترسان، بمانگێڕێت بە دڵسۆز لە نیەتماندا، کردەوەکانمان چاک بکات، بمانگێڕێت بە سەربازێکی کارکەر بۆ بەرزکردنەوەی قورئانەکەی، دروودو سڵاو لە گەورەمان موحەممەدو کەس‌و کارو هاوەڵانی.

والله أكبر ولله الحمد[1]

دوای واژۆکردنی ڕێکەوتنەکە، عومەر ڕێشاوی بووە بەرپرس‌و کەسی یەکەم، بەڵام لە واقیعدا ناوبراو تەنیا ڕووکارێك بوو، سەلاحەددین موحەممەد بەکردەوە بڕیاردەرو بەرپرسی یەکەمی کارەکەبوو[2]. بە مەبەستی تێکەڵاوکردنی کارو یەکخستنەوەی ڕێکخستنەکان، هەڵبژاردنێك بۆ دەستنیشانکردنی شوورای نوێ کرا، لەو هەڵبژاردنەدا لە هێڵی سدیق عەبدولعەزیز تەنیا (سدیق عەبدولعەزیزو موحەممەد ڕەئوف) بۆ شوورا هەڵبژێردران[3]. ئەندامانی هێڵەکەی تریش کە بوونە ئەندامی شوورا بریتی بوون لە: (عومەر ڕێشاوی، سەلاحەددین موحەممەد، ئەمین زەردۆیی، موحەممەد فەرەج، هادی عەلی، ئیبراهیم ڕێشاوی، سەید ئەحمەد، زوهێر خۆشناو).

هەندێك لەو بڕوایەدان، خودی ڕێکەوتنەکەو دەرنەچوونی ئەندامانی هێڵی سدیق عەبدولعەزیز لە هەڵبژاردنی شوورای نوێدا، جۆرێکە لە پلان‌و کاری نەخشە بۆکێشراوی هێڵی سەلاحەددین موحەممەد، لەو ڕووەوە نووسەری (هوشیارکردنەوەی هوشیاری)

---

[1] بروانە بەڵگەنامەی ژمارە (٩).

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەولود باوەموراد)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

نووسیویەتی: " ئامانج لەم ڕێکەوتنە قۆستنەوەو لەباربردنی باڵی سدیق عەبدولعەزیز بوو، ئەو هەڵبژاردنەش کە ئەنجام درا تەنها ڕووکەش بوو"[1]. هەر دەربارەی هەڵبژاردنی شورای نوێ نووسەری (هاڵەکۆك) نووسیویەتی:" دواتر بڕیاردرا هەڵبژاردنێکی عادیلانە بکرێ، بەڵام وادەرنەچوو (ملابسات)و ژێر بەژێریەکانی ئەو هەڵبژاردنە بۆ خەڵکانی ئەو (کارەساتە) بەجێ دەهێڵم. جا ئەگەر توانیمان تەپوتۆزی سەر ئەو (فیتنە)یە نەتەکێنین چاکترە، شوێنەوارە سەلبیەکانی ئەو ڕێکەوتنە دواتر دەرکەوت"[2].

لە دوای ئەم ڕێکەوتنە، تا ڕاپەڕینی (ئازاری ١٩٩١) ئیخوان لەناو ئاوارەکان بە گەرمی کەوتە کارکردن، چالاکی ڕۆشنبیری و پەروەردەیی و خزمەتگوزارییان هەبوو. لەلایەن ژمارەیەك کادیری ئیخوان موسلمینەوە، کە پێشتر هێڵی سدیق عەبدولعەزیز بوون، لە ئۆردوگای جوانڕۆ (کۆمەڵەی ئەدەب دۆستانی ئۆردوگای جوانڕۆ)یان پێکهێناو گۆڤارێکیان بەناوی (گزنگ) دەرکرد، ئەم گۆڤارە بە چەند قۆناغێك تا ڕاپەڕینی (١٩٩١) بەردەوام بوو[3].

لە بواری خزمەتگوزاریشدا، لەساڵی (١٩٨٨)ەوە (یەکگرتوی ئیسلامیی کورد) وەکو ڕێکخراوێکی خێرخوازی دروستکرا[4]. ئەمەش گڕوتینێکی باشیدا بەکاری ئیخوان، چونکە ئەو ڕێکخراوە لەلایەن سەرکردایەتی ئیخولنەوە پشگیری و کۆمەکی دەکراو هەڵسوڕێنەرەکانیشی کادیرەکانی ئیخوان بوون.

ئەو ئەندامانەی ئیخوان، کە لە دوای هەڵمەتی دەستگیرکردنی بەعس و خۆنیشاندانی هەڵەبجە، لە باشووری کوردستان مابوونەوەو بەرەو ئێران نەڕۆیشتبوون، زانیارییەکی ئەوتۆیان دەربارەی یەکگرتنەوەی هەردوو باڵی ئیخوان لە ئێران نەبوو، بە شێوەیەکی نهێنی لەسەر کاری خۆیان بەردەوام بوون، هێڵی سدیق عەبدولعەزیز، لەو قۆناغەدا لەلایەن (نازم عەبدوڵڵاو دانا غەفوور) سەرپەرشتی دەکرا[5].

---

[1] صالح حکیم، ل١٠.

[2] هیوا، ل٣٨.

[3] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو کۆمەڵەیە بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل١٠٨ ـ ١١٤.

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

[5] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٥٩.

هێڵی سدیق عەبدولعەزیز، لە کۆبوونەوەی شوورا لە (ئەیلولی ١٩٨٨)، بڕیاریاندابوو، جگە لە چەند کەسێکی کەم، تەواوی ئەندامانیان بگەڕێنەوە عێراق، لەو ماوەدا (غازی حەمەئەمین، تۆفیق کەریم، ئارام قادر) گەڕانەوە عێراقو لەپاڵ (نازم عەبدوڵڵاو دانا غەفوور) کەوتنە جموجۆڵو چالاکی[1].

دوای یەکگرتنەکەش، ژمارەیەك ئەندامی هێڵی سەلاحەددین موحەممەد، گەڕابوونەوە باشووری کوردستان، بەڵام بە گوتەی نووسەری (هاڵەکۆك)، کە ئەودەمە لە هێڵی سدیق عەبدولعەزیز کاری کردووە، ئەو ئەندامانەی هێڵی سەلاحەددین موحەممەد، کە گەڕابوونەوە عێراق سیمای کاری ڕێکخراوەییان پێوە دیار نەبووە، تەنانەت حەزیشیان نەدەکرد باسو خواسێکی لەو جۆرە بە گوێیاندا بدرێ[2]. ناوبراو درێژە بە باسەکەی دەداتو دەنووسێت: "چەند برایەکیشیان ڕایانگەیاندبوو دەبێت ئێمە لە پەرەپێدانی کاری ئیسلامیی دووربین، جا نازانم ئەو قسەیە بەعەمەلی وابوو یان مەبەستی چەواشەکردنی برایانی ئێمەبوو وەك تەکتیك"[3].

نووسەری (هاڵەکۆك) لە برگەیەکی تردا، بەڵگە بۆ گومانەکەی دێنێتەوەو باس لەوە دەکات لە کاتی لێبوردنەکەی بەعس لە (تەمموزی ١٩٩٠) دا، عومەر ڕێشاویو ئیبراهیم ڕێشاوی گەڕانەوە عێراق، هەر چەند عومەر ڕێشاوی وەکو دەمڕاستی ئیخوان ئەژمار دەکرا، بەڵام هیچ ئاماژەیەکی بە یەکگرتنەکەی ئێران نەدا، تەنانەت هەوڵدرا بەرنامەیەکی دوولایەن دابنرێت، بەڵام ئەوان ئامادەییان نەبوو[4].

سەبارەت بە چالاکی هێڵی سەلاحەددین موحەممەد، لەو ماوەداو لە باشووری کوردستان، هیچ زانیاریەکمان لەبەردەستدا نییە، بەڵام هێڵی سدیق عەبدولعەزیز هەر لە کارو چالاکی بەردەوام بوون، هەر چەندە چالاکییان سنووورداو کزو لاواز بوو، لیژنەی

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل٦٠.

[2] هیوا، ل٣٩.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٩.

[4] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٩.

قوتابیان‌و ڕۆشنبیری‌و داراییان پێکهێنا. لیژنەی قوتابیان چەند لیژنەی بچوکتری لەناو ئامادەییەکاندا دروستکرد[1]، لیژنەی ڕۆشنبیری بڵاوکراوەی (پەیام)یان دەرکرد[2].

لەو ماوەشدا، چەند ئەندامی ئەم باڵە لەلایەن دەزگاکانی بەعسەوە دەستگیرکران‌و تووشی ئازارو ئەشکەنجە بوون، لەوانە (سەید ئیبراهیم) لە ڕانیە، (عەبدولواحید) لە باریکە، (ئوسامە، نەوزاد، عوسمان، حسێن، ئیبراهیم، مەحمود) لە سلێمانی[3].

[1] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٦١.

[2] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ستاف‌و ناوەڕۆکی گۆڤارەکە بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل١٤٣ ـ ١٤٧.

[3] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٦٢.

بەشی چوارەم:
چەند پارتو ڕێکخراوێکی ئیسلامیی

باسی یەکەم: بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی کوردستانی عێراق

یەکەم: دروستبوونی

سەبارەت بە سەرەتای دروستبوون‌و دامەزرێنەرانی ئەم پارتە بۆچوونی جیاواز هەیە، دەربارەی سەرەتای دامەزراندنی، جگە لە (ئەحمەد عەبدوڵلا دەلاك ـ حاجی مەهدی) کە یەکێکە لە دامەزرێنەرانی ئەم پارتەو سەرەتای بیرۆکەی دامەزراندنی ئەم پارتە بۆ ساڵی (١٩٧٥ ـ ١٩٧٦ن) دەگێڕێتەوە[١]، سەرجەم سەرچاوەکان ساڵی (١٩٧٨ن) بە سەرەتای دامەزراندنی ئەم پارتە دادەنێن[٢]، ئەگەری ئەوە هەیە (ئەحمەد عەبدوڵلا دەلاك) ویستی چەند کەسێك بۆ دروستکردنی ڕێکخستنێکی ئیسلامیی بە سەرەتای دامەزراندن بزانێت، بەڵام ئەم ویستە هەرگیز بە سەرەتای دامەزاندن دانانرێت‌و لەم ڕووەوە بۆچوونی دووەم بە بەهێزتر دەزانین‌و بەمەش ساڵی (١٩٧٨ن) دەبێتە سەرەتای دامەزراندنی ڕێکخستنی ئەم پارتە.

سەبارەت بە ناوی دامەزرێنەرانی ئەم پارتە، بەڵگەکان زانیاری ورد بەدەستەوە نادەن، ئەوانەی لەو پارتەدا کاریان کردووە لەپاڵ خۆیاندا ناوی کۆمەڵێك کەس دێنن، کە ڕۆڵیان لە دامەزراندن‌و قۆناغی کاری نهێنی ئەم پارتەدا بینیوە، لەم ڕووەوە (شێخ موحەممەد بەرزنجی) ناوی (مەلا موحەممەد خورماڵی، مەلا ئەحمەدی قازی*،

---

[١] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٧/٢/٢٠٠٥.

[٢] بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق، گۆڤاری بانگەوازی ئیسلامی، ژمارە(١) ساڵی یەکەم، کانوونی دووەمی ١٩٩٠ن، ل٢٧؛ موجز عن الحركة الإسلامية في كردستان، ل٢٣.

* مەلا ئەحمەدی قازی: ئەحمەد ڕەسوڵ حەمەد، ساڵی (١٩٣٠) لە گوندی (سەکتان)ی ناوچەی خۆشناوەتی لە دایك بووە، زانستی شەرعی خوێندوەو دوو جار مۆڵەتی زانستی وەرگرتووە، لە شۆڕشی ئەیلولدا دەبێتە قازی سەنگەسەر، لەسەر هەڵوێستی بوێرانەی چەند جارێك لەلایەن دەسەڵاتدارانی بەعسەوە هەڕەشەی لێکراوە، سەرەنجام لە (١٩٨٦) لە وتاربێژی لایدەدەن، لە (١٢/١٠/٢٠٠١) کۆچی دوایی کردووە. بڕوانە: شەریف وەرزێر: مامۆستا ئەحمەدی قازی لە ئامێزی خزمەتکردنی ئیسلام‌و موسڵماناندا خەبات دژی عەلمانییەتی بەعس‌و نوچدانەدان لە بەرزڕاگرتنی شەرعی خوادا، کۆمەڵ، ژمارە (١١)، ٢٥/١٠/٢٠٠١.

عەبدوڕڕەحمان نەورەسی، مەلا لەتیف پێنجوێنی*، مەلا عەلی بیارە، مەلا موحەممەد کونەفلوسی) ڕیزبەند دەکات[1]، بەڵام (ئەحمەد عەبدوڵڵا دەلاك) باسی ڕۆڵی (مەلا عوسمان مەردۆخی، عەبدوڕڕەحمان نەورەسی، جەلال ئەحمەد ڕەشید، مەلا ئەحمەدی قازی) دەکات[2].

لەلایەکی ترەوە (عەلی باپیر) باس لەوە دەکات وێڕای خۆی (عەبدوڕڕەحمان نەورەسی، مەلا موحەممەد خورماڵی، حەسەن حەمەخالید)و چەند کەسی تر تێیدا بەشدار بوون[3]، ناوبراو باس لەوەش دەکات کۆبوونەوەکان لە هەڵەبجە لەلایەن مەلا موحەممەد خورماڵی بەڕێوەدەبرا[4].

بۆچونێکی دیکە ئەوەیە، کە سەرەتای جموجۆڵی ئەم پارتە دەگەڕێتەوە بۆ کۆتایی حەفتاکانو سەرەتای هەشتاکان، بزوێنەری ئەم جوڵانەوەیش عەبدوڕڕەحمان نەورەسی بوو، ناوبراو سکرتێری بەڕێوەبەری ئەوقافی سلێمانی بوو، پەیوەندییەکی توندوتۆڵی لەگەڵ ژمارەیەکی زۆر مەلاو کەسایەتیی ئیسلامییدا هەبوو، لەو ڕێگەیەوە توانیبوی کاریگەرییان لەسەر دروست بکاتو ژمارەیەك لەوانە لە شێوەی کارێکی ڕێکخراوەیی زۆر سادەدا کۆبکاتەوە، لە سەرەتای کارەکەدا ئەندامە کاراکانیان بریتی

---

* مەلا لەتیف پێنجوێنی: لەتیف مەحمود، ساڵی (١٩٤٨) لە پێنجوێن لە دایك بووە، ساڵی (١٩٧٣) پەیمانگای ئیسلامیی تەواو کردووەو ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە، لە پێنجوێن دەبێتە مەلاو لە مزگەوتی (حاجی ڕەشید) قوتابخانەی (ئیمام غەزالی) بۆ زانستی شەرعی دەکاتەوە، دەیان قوتابی هەبووەو وانەی پێوتوون، لە (١٩٨٥/٧/١٣) دەچێتە شاخ، پاش ماوەیەك دەبێتە بەرپرسی ئەنجومەنی زانایان، لە (١٩٨٧/٨/١٨) لە گوندی (بۆسکان) بریندار دەکرێت، لەبەر سەختی برینەکەی ڕۆژی (١٩٨٧/٨/٢٩) کۆچی دوایی کرد، چەند دەستنووسی لە پاش جێماوەو بە چاپ نەگەیشتوون، لەوانە (هیدایەت، بنەماڵەی پێغەمبەر، قورئان لە ئاوێنەی تەجویددا،...). لەگەڵ شەهیداندا، گۆڤاری دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، تەمووز ـ ئاب ١٩٨٨، ل٤٣ ـ ٤٤.

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٢٣.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٢٧.

[3] لە: حوسێن محەمەد عەزیز: سنوورە قەدەغەکان مەشکێنن، چاپی یەکەم، چاپخانەی سیما، سلێمانی ٢٠٠٣، ل٤٦.

[4] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٠.

بوون لە (عەبدورڕەحمان نەورەسی، ئەحمەد عەبدوڵلا دەلاك، حەسەن حەمەخالید، ئەسفەندیار – حەمەرەئوف، کەمال دۆڵپەمویی، شێخ عەبدوڕڕەحمان سەرگەڵویی، کامیل حاجی عەلی، عەبدولقادر برایەتی، مەلا سەلمان، موحەممەد هەولێری).

ئەگەر سەرنج لەو ناوانە بدەین، زۆربەی کادیرانی ئەم پارتە لە زانایانی ئایینین، ئەمەش تاڕادایەکی زۆر کاریگەری لەسەر ڕەوتی بزووتنەوەکە کردوەو وەکو بزوتنەوەیەکی زانایانی ئایینی دەرکەوتوە، لەلایەکی ترەوە، ئەم ڕێکخستنە زۆر سەرەتایی بووەو ڕێکخستنێکی ناوەندی نەبووە بە شێوەیەك کە هەموو ئەندامان لەسەر یەك شێوە بیرکردنەو دیدو تێڕوانین‌و کاری ڕێکخراوەیی کۆبکاتەوە، بەلام ئەوەی هەموانی کۆکردبوویەوە پاشخانی هۆشیاری ئایینی‌و ستەمی بەعس بوو[1].

ئەم پارتە، دوای دامەزراندنی لە (١٩٧٨ز) بە نهێنی مایەوە، تا ژمارەیەك ئەندامیان چوونە شاخ‌و لە (١٩٨٤/٩/١٤ز) بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی کوردستانی عێراق، بە فەرمی ڕاگەیەنرا[*] و شێخ موحەممەد بەرزنجی وەکو ڕابەر دەستنیشان کرا[2]. ئەمە بە سەرەتای قۆناغی کاری ئاشکرا لە مێژووی ئەو پارتەدا دادەنرێت‌و تا دامەزراندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٨٧) بەردەوام بوو.

---

[1] حوسێن محەمەد عەزیز: هەمان سەرچاوە، ل٤٧.

[*] سەرەتا ناوی (پەیوەندی زانایانی کوردستان) بوون لەژێر ئەو ناوەدا توانیان خۆیان بە ئێرانییەکان بناسێنن، تا هاوکاری ئێران مسۆگەر بکەن، بەلام دواتر لەگەڵ دروستبوونی مێزی سەربازی ناوی پارتەکە گۆڕا بۆ (بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق).

[2] موجز عن الحركة الإسلامية في كردستان العراق، ل٢٣؛ ئەرشیفی ڕۆژانی بەرگری، ڕۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە (٤٠)، ٢٠٠٢/٩/٧. بە گوتەی یەکێك لە ئەندامانی بەشدار لە بزووتنەوەی پەیوەندی کە نەیویست ناوی لێرەدا ئاشکرا بکرێت، یەکەم شوورا کە لە کاتی ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی پەیوەندی پێکهات لە (١٩٨٤/٨/١٢) بوو نەك لە (١٩٨٤/٩/١٤) وەك پێشتر ئاماژەمان پێداوە، بەلام بەلگەی یەکلاکەرەوەمان لەبەردەستدا نییە کە ڕاست‌و دروستی ئەو بۆچوونانە بسەلمێنێت.

دووەم: ڕەوشی ناوخۆو چالاکی ڕۆشنبیریو سەربازی بزووتنەوەی پەیوەندی

١- ڕەوشی ناوخۆ

هەر وەکو پێشتر ئاماژەمان پێدا، زۆربەی سەرکردەکانی ئەم پارتە زانایانی ئایینی بوون، ئەمەش لە قۆناغی ئاشکرادا گرفتی کارگێڕیو رامیاریی بۆ دروستکردو ئەو پارتەی بەرەو ڕووی ئاستەنگ کردەوەو لەو ڕووەوە کەموکورتی هەبوو[١]، هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ کەم ئەزمونی سەرکردەکانی ئەو پارتە لە بواری ڕامیارییو کارگێڕیدا، چونکە لەو بوارەدا پێشنەیان نەبوو.

لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی پەیوەندی، شوورا پێکهات لە (عەبدوڕڕەحمان نەورەسی، حاجی عەباس، مەلا لوقمان نەزیری[*]، عەقید، عەبدولجەبار، شێخ تاهیر عەبدولکەریم[**]، ئازاد عەزیز[***])، شوورا ئەم کارانەی ئەنجامدا:

أ- کردنەوەی قوتابخانەیەکی زانستە شەرعییەکان بە سەرپەرشتی عەبدوڕڕەحمان نەورەسی.

ب- خۆناساندن بە حزبە کوردییەکان.

ت- خۆناساندن بە حزبی دەعوەو ڕێکخراوی کاری ئیسلامیو ئەنجومەنی باڵای شۆڕشی ئیسلامیی لە عێراقو دامەزراوە جۆراوجۆرەکانی حکومەتی ئێران.

---

[١] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٥٠.

[*] مەلا لوقمان نەزیری دواتر وازی لە بزووتنەوەی پەیوەندی هێنا، پارتێکی نوێی دروست کرد بەناوی (جوندوڵڵا)، بەڵام جوندوڵڵا هەر زوو پوکایەوە.

[**] شێخ تاهیر عەبدولکەریم، ساڵی (١٩٨٥) لە بۆردومانی شاری مەریوان لەلایەن فڕۆکەکانی حکومەتی عێراقەوە کوژرا.

[***] ئازاد عەزیز بەرزنجی، ساڵی (١٩٥٣) لە سلێمانی لەدایك بووە، خوێندنی سەرەتاییو ناوەندی تەواوکردووە، کادرێکی هەڵسووڕاوو بە توانا بوو، لە سەرەتای هەشتاکاندا چووە شاخ، لە بزووتنەوەی پەیوەندیدا بووە بەرپرسی نووسینگەی ڕاگەیاندن، لە ئەنجامی بۆردومانی شاری مەریوان لەلایەن فڕۆکەکانی عێراقەوە ڕۆژی (١٩٨٥/٣/٩) کوژرا. لەگەڵ شەهیداندا، گۆڤاری دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، کانوونی دووەمی ١٩٨٨، ل٤٥ ـ ٤٦.

پ- خۆناساندن بە جەماوەر.

ئەم پارتە تا ساڵی (١٩٨٧) سێ کۆنگرەی بەست، کۆنگرەی یەکەمی لە (١١ ئابی ١٩٨٥ز) بەستو تێیدا شێخ موحەممەد بەرزنجی بە ڕابەری گشتی هەڵبژێردرایەوە[1]، ناوبراو تا ساڵی (١٩٨٦) لەو پۆستەدا مایەوە، لەو ساڵەدا شێخ عەبدوللەتیف وازەیی (بەرزنجی)[*] چووە ئێرانو لە کۆنگرەی دووەمدا لە (٢ ئەیلولی ١٩٨٦ز) بە ڕابەری گشتی هەڵبژێردرا[2]، لەو کۆنگرەدا (مەلا مەحمود ئازادی، ئەبوبەکر سدیقی) بە ئەندامی شووراو (مەلا عەلی بیارە) بە ئەندامی مەکتەبی سیاسیی هەڵبژێردران[3]، هەر لەو کۆنگرەدا شێخ موحەممەد بەرزنجیو چەند کەسێکی تر بە ئەندامی مەکتەبی سیاسیی هەڵبژێردران[4].

شووڕای نوێ لە (١٢) کەس پێکهاتبوو، کە (٩) کەس لەو ئەندامانە مەلا بوون، هەر لەو کۆنگرەدا بڕیاردرا ئەم نووسینگانە دابنرێت:

أ- نووسینگەی کاروباری کۆمەڵایەتی

ب- نووسینگەی ڕێکخستن

---

[1] ئاوات کوێستانی: ئەرشیفی بیرەوەرییەکانی ڕۆژانی بەرگری، ڕۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە(٦)، ٢٠٠١/٨/١٦.

[*] شێخ عەبدوللەتیف وازەیی: شێخ عەبدوللەتیف کوڕی شێخ عەبدوڵڵا بەرزنجی، ساڵی (١٩٤٢) لە گوندی (کوڕەداوێ)ی شارباژێر لەدایك بووە، ساڵی (١٩٦٤) ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووەو لەسەر خوێندن بەردەوام بووە، تا ساڵی (١٩٧٤) بڕوانامەی ماستەری لە (اصول الفقه) دا وەرگرتووە، نووسەرێکی بەتوانابووە، لە سەرەتای هەشتاکانەوە پەیوەندی بە بزووتنەوەی پەیوەندییەوە هەبووە، ساڵی (١٩٨٦) چووە شاخو بووە ڕابەری بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامییو تا ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی لەو پۆستەدا مایەوە، لە کۆنگرەی چوارەمو پێنجەمو شەشەمی بزووتنەوە بە ئەندامی مەکتەبی سیاسیی هەڵبژێردراوەتەوە، لە (١٩٩٣/٦/٢١) لە ڕێگەی نێوان مهابادو بۆکان بە کارەساتی ئۆتۆمبیل گیانی سپارد. بڕوانە: پەیڤێك لە ژیانو خەباتی مامۆستا شێخ عبداللطیف بەرزنجی، ئا: ڕێگای یەکبوون، ڕۆژنامەی ڕێگای یەکبوون، ژمارە (٦٩)، ساڵی یەکەم، ٢٠٠٠/٧/٣.

[2] ئەبوبەکری سدیقی: ڕۆژژمێری (١٩٨٦).

[3] ئاوات کوێستانی: ئەرشیفی بیرەوەرییەکانی ڕۆژانی بەرگری، ڕۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە (٤)، ٢٠٠١/٧/١٩.

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (شێخ موحەممەد بەرزنجی)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٢٣.

ت- نووسینگەی پەیوەندییەکان

پ- نووسینگەی ئیدارەو مالیە

ج- نووسینگەی ڕاگەیاندن

هەر لە کۆنگرەدا وەفدێك پێکهێنرا لە (مەلا عەلی بیارە، عەبدوڕڕەحمان نەورەسی، مەلا لوقمان نەزیری، عەقید، بەختیار، نافع، عەبدولکەریم خاکی)و بە مەبەستی وتوێژکردن لەگەڵ بەرپرسە ئێرانییەکان نێردران بۆ نەغەدە، وەفدی ناوبراو لەلایەن نوێنەری (مرکز بزرگ اسلامی)و مەکتەبی مونتەزیریو بەرپرسی قەرارگاو ئەحمەد کەریم بەرپرسی میحوەری مەریوان پێشوازییان لێکراو بیروڕایان گۆڕییەوەو لەسەر چەند خاڵێك پێکهاتن کە ئەوانیش بریتی بوون لە:

١- بزووتنەوەی پەیوەندی خۆی میحوەری شەڕو بەرەنگاربوونەوەی حکومەتی عێراق دەستنیشان بکات.

٢- ئەو کۆمەکیانەی (ئازووقە، پارە، چەكو تەقەمەنی) لە لایەن ئێرانەوە دەدرێتە بزووتنەوەی پەیوەندی، پەیوەندی خۆی بەسەر ئەندامەکانیدا دابەشی دەکاتو ئێران دەستی تێوەرنادات.

٣- بزووتنەوەی پەیوەندی پاسدارو چەکداری ئێران لەگەڵ خۆی نابات بۆ بەشداری شەڕ، مەگەر لەسەر خواستی بزووتنەوەی پەیوەندی داوای چەکار بکرێت لە کاتی پێویستدا.

٤- بزووتنەوەی پەیوەندی جێگای مەشقی سەربازی بۆ خۆیان هەڵدەبژێرن*.

کۆنگرەی سێیەمی بزووتنەوەی پەیوەندی لە (کانوونی دووەمی ١٩٨٧) بەستراو تێیدا وێڕای پەسەندکردنی پەیڕەوو پڕۆگرامی ناوخۆ، ئەنجومەنی باڵای شوورا هەڵبژێردراو پێکهاتبوو لە:

---

* لە دوای کۆبوونەوەکە، ئێرانییەکان بەجیا لەگەڵ مەلا عەلی بیارەو عەبدوڕڕەحمان نەورەسیو مەلا لوقمان نەزیری کۆدەبنەوە، هەرچەندە ناوەڕۆکی کۆبوونەوەکە بە نهێنی ماوەتەوە، بەڵام دواتر مەلا لوقمان لە کاتی گەڕانەوەدا بە هاوڕێکانی وتووە: ئێرانییەکان درۆمان لەگەڵدا دەکەنو ئەو بەڵێنانەی پێیان داوین جێبەجێی ناکەن.

ـ شێخ عەبدوللەتیف واژەیی (ڕابەری گشتی)

ـ مەلا عەلی بیارە (جێگری ڕابەری گشتی)

ـ مەلا مەحمود ئازادی (ئەندام)

ـ موحەممەد ڕازی (ئەندام)

ـ شێخ ئەنوەر تۆفیق بادینانی(ئەندام)[1]

٢- چالاکی ڕۆشنبیریو سەربازی

بزووتنەوەی پەیوەندی، هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنیەوە کەوتە نواندنی چالاکی ڕۆشنبیری، نووسینگەی ڕاگەیاندن دامەزرێنراو گۆڤاری (ئاسۆی ئیسلام)ی دەرکرد[2]، ئەم گۆڤارە وێڕای ڕاڤەی قورئانو فەرمودە گرنگی بەبابەتی ڕامیاری داوەو لەو بارەوە چەند وتارێکی نووسیوە، هاوکات بابەتی ئەدەبیو مێژوویی‌و کۆمەلایەتی‌و تایبەت بە ئافرەتانی لەخۆگرتوەو چالاکییە جۆراوجۆرەکانی پارتەکەی بلاوکردۆتەوە[3].

ئەم پارتە، لە شارەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان کۆڕو سیمیناری تایبەتی ڕامیاری‌و جەماوەری سازداوەو لە بۆنە جیاوازەکاندا ئاهەنگی تایبەتی گێڕاوە[4].

لە ڕووی سەربازییەوە، بە گوتەی (عەلی باپیر) ئەم پارتە هەر لە سەرەتای کاری ڕێکخراوەیدا بڕوای بە چەك هەبووە، پێیان وابووە هەر ڕێکخراوێکی ئیسلامیی لە دژی بەعس کار بکات پێویستی بە هێز هەیە[5]، بەلام بە شێوەیەکی کردەیی لە

---

[1] أخبار كردستان، مجلة ئالای ئیسلام، العدد (٥)، السنة (١) شباط ـ ازار ١٩٨٧، ل٢٥.

[2] هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٤٤.

[3] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ناوەڕۆك‌و گرنگی گۆڤاری (ئاسۆی ئیسلام) بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٤٤ ـ ٤٩.

[4] ژمارە (٢)ی گۆڤاری (ئاسۆی ئیسلام) زمانحالی بزووتنەوەی پەیوەندی نووسیویەتی: "لە ڕۆژی ٧ی رەمەزانی ١٤٠٥ ڕێکەوتی ١٩٨٥/٥/٢٨ کۆڕێکی موسولمانانە بەبۆنەی بیرەوەری شەهیدبوونی مامۆستای شەهید سەید قطب سازکرا کەلەم کۆڕەدا مامۆستای تێکۆشەر شێخ محمد بەرزنجی ووتارێکی گرنگی تیا پێشکەشکرد". بڕوانە: کاسێتی هەواڵەکان، ژمارە (٢) سالی دووەم، ١٤٠٥ ك / ١٩٨٥ز، ل٩.

[5] حوسێن محەمەد عەزیز: هەمان سەرچاوە، ل٤٦.

(١٩٨٥/٩/١٤)ن باڵی سەربازی ئەم پارتە پێکهێنرا، کە بە (لەشکری قورئان) ناوزەد دەکرێتو مەلا عەلی بیارە بەرپرسی ئەم باڵە سەربازییە بوو[١]، لەشکری قورئان بەسەر چوار هێزدا بەم شێوەیە دابەش کرا:

- هێزی خالید بۆ ناوچەی پێنجوێنو شارباژێڕو سلێمانی.
- هێزی سەلاحەددین بۆ ناوچەی هەورامانو هەڵەبجەو شارەزوورو گەرمیان.
- هێزی شافعی بۆ ناوچەی هەولێر.
- هێزی فارووق بۆ قەرەداغو کەرکووك[٢].

ئەم پارتە، دوای پێکهێنانی لەشکری قورئان چەند بارەگایەکی کردەوە، بارەگای سەرەکی لە گوندی (بۆسکان)ی شارباژێر بوو، هاوکات بارەگا لە (مەلەکان، براله) دانرا[٣]، هەروەها بارەگایەکیان لە گوندی (بێتوش) نزیك ناوچەی سەردەشت دانا، ئەم بارەگایە لە (١٢ ئەیلولی ١٩٨٦) لابرا[٤]. لەو ناوچانەوە کەوتنە ئەنجامدانی چالاکی سەربازی دژی حکومەتی عێراق. بۆ نمونە لەمانگی ئایاری (١٩٨٧) پێشمەرگەکانی بزووتنەوەی پەیوەندی لەناوچەی هەولێر چەند چالاکییەکی سەربازییان ئەنجامداو گورزی کاریگەریان لە بەعس وەشاند[٥].

لەگەڵ بەهێزبوونی بزووتنەوەی پەیوەندی، ناردنی مەفرەزەی پێشمەرگە بۆ ناوچە جۆربەجۆرەکان زیادیکرد، ئەو مەفرەزانە وێڕای کاری سەربازی، ئەرکێکی دیکەیان بەجێدەهێنا، کە کاری جەماوەریو ناساندنی بزووتنەوەی پەیوەندی بوو بە جەماوەرو هۆشیارکردنەوەی خەڵکی لە ستەمکاری بەعسو هاندانیان بۆ بەشداریکردنو پشتگیریکردنی خەباتی چەکداری ئیسلامیی، لەو بارەوە ئەبوبەکری سدیقی

---

[١] ئەرشیفی ڕۆژانی بەرگری، ڕۆژنامەی کۆمەڵ، ژمارە (٤٠)، ٢٠٠٢/٩/٧.

[٢] باوکی نوسامە: بزووتنەوەی ئیسلامیی واجبێکی شەرعیو زەرورەتێکی واقعیە، بەشی سێیەم، گۆڤاری جەماوەر، ژمارە (٣٩)، ٢٥ ئاب ١٩٩٥، ل١٤.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (شێخ موحەممەد بەرزنجی)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٢٣.

[٤] ئەبوبەکری سدیقی: ڕۆژژمێری (١٩٨٦).

[٥] مجلة ئالای ئیسلام، العدد (٦)، السنة الأولى، آيار ١٩٨٧، ل٥.

نووسیویەتی: "لە (١٥ حوزەیرانی ١٩٨٧) ژمارەیەك پێشمەرگەی لەشکری قورئان گەشتێکیان بۆ ناوچەی کۆیە دەستپێکرد، ئەم گەشتە نزیکەی مانگێکی خایاندو لە (١٥ تەمموزی ١٩٨٧) گەیشتنەوە (مەلەکان)، لە گەشتەکەدا گوندەکانی (سوسێ، گۆمەشین، هەواری شاخەپیسکە، هەواری بایزاغا، سماقە، ئۆمەرگومەت، کانی ڕەش، ئەسکەندەر بەگی، مامەڵیسی) بەسەرکرایەوەو گوندنشینەکان کۆدەکرانەوەو قسەیان بۆ دەکرا"[١].

سێیەم: پەیوەندییەکانی بزووتنەوەی پەیوەندی

لەسەر ئاستی ناوخۆی کوردستان، بە گوتەی شێخ موحەمەد بەرزنجی لە ساڵی (١٩٨٦)ەوە پەیوەندی دۆستانەیان لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی هەبوو[٢]، لەو بارەوە (ئەبوبەکری سدیقی) لە ڕۆژمێرەکەیدا نووسیویەتی: "ڕۆژی (٩ ئاب ١٩٨٦) چونەتە گوندی ئەشکان بۆ سەردانی یەکێتیی". هەروەها نووسیویەتی: " لە (٢١ تشرینی یەکەمی ١٩٨٦) جەلال تاڵەبانی هاتۆتە سنەو لەگەڵ شێخ موحەممەد بەرزنجیو مەلا عەلی بیارە کۆبونەتەوەو لە نێوانیاندا ڕێکەوتن بەسترا"[٣]. هەروەها ڕۆژی (٢٨ شوباتی ١٩٨٧) سەکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی نامەیەکی ناردوە بۆ بزووتنەوەی پەیوەندی، کە تێیدا یەکێتیی نیشتمانیی بە فەرمی دانینا بە بزووتنەوەی پەیوەندیدا[٤]. دیارە بەر لەو مێژووە ناکۆکی کەوتبووە نێوان یەکێتییو بزووتنەوەی پەیوەندی، چونکە لە ساڵی (١٩٨٦) مەفرەزەیەکی پەیوەندی کەوتە بەردەم هێرشی یەکێتییو (٣) کوژراوو چەند بریندارێکیان هەبوو[٥].

سەبارەت بە پەیوەندی لەگەڵ پارتە کوردستانییەکانی تر، تەنها زانیاری ئەوە لەبەردەستدایە کە ڕۆژی (٢ ئەیلولی ١٩٨٦) لەگەڵ (دکتۆر عەلی کوێت) نوێنەری حزبی

---

[١] ڕۆژمێری (١٩٨٧).

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٢٣.

[٣] ڕۆژمێری (١٩٨٦).

[٤] ئەبوبەکری سدیقی: ڕۆژمێری (١٩٨٧).

[٥] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

سۆسیالست وتوێژکراوە دەربارەی پەیوەندییان لەگەڵ بزووتنەوەی پەیوەندی[1]. جگە لە یەکێتیی‌و سۆسیالیست زانیاری ئەوتۆ لەبەردەستدا نییە، کە بزووتنەوەی پەیوەندی لەگەڵ پارتەکانی دیکەی کوردستان پەیوەندی هەبووبێت.

لەسەر ئاستی دەرەوە، ئەم پارتە پەیوەندی توندوتۆڵی لەگەڵ ئێران هەبوو، لەلایەن ئەو وڵاتەوە کۆمەکی دەکرا[2]، هەندێك جاریش ئەم پەیوەندیانە تووشی ئاڵۆزی هاتووە[*]. لەساڵی (١٩٨٢)ەوە ئێران پرۆژەی کۆکردنەوەی ئۆپۆزسیۆنی ئیسلامیی عێراقی بنیادنا، بۆ ئەو مەبەستە (ئەنجومەنی باڵای شۆڕشی ئیسلامیی لە عێراق) پێکهێنا، سەرجەم ڕەوتە ئیسلامییە عێراقییەکان تێیدا بوونە ئەندام[3]، کاتێك بزووتنەوەی پەیوەندی ڕاگەیەنرا لەم ئەنجومەنەدا بووە ئەندام‌و بە پێنج نوێنەر بەشداری کرد[4]، ئەمەش ئاماژەیەکە بۆ توندوتۆڵی پەیوەندی ئێران‌و ئەو پارتە لەلایەك‌و لەلایەکی ترەوە پەیوەندی توندوتۆڵی بە پارتە ئیسلامییە ئۆپۆزسیۆنەکانەوە.

---

[1] ئەبوبەکری سدیقی: ڕۆژژمێری (١٩٨٦).

[2] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٥٠.

[*] شێخ موحەممەد بەرزنجی هەڵوێستی بەرانبەر ئێرانییەکان نەرم بوو، بۆیە لە ماوەی رابەرایەتی ئەودا تا ڕادەیەکی زۆر پەیوەندی نێوان ئێران‌و بزووتنەوەی پەیوەندی باش بوو، بەڵام لە سەردەمی رابەرایەتی شێخ عەبدوللەتیف وازەیی، پەیوەندییەکان تا رادەیەك ئاڵۆزو ناجۆر بوو، ئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە رابەری نوێ زۆر بەدەم ئێرانییەکانەوەو ئەنجوومەنی باڵای شۆڕشی ئیسلامیی عێراقەوە نەدەچوو. بە بۆنەی سەردانێکی باقر ئەلحەکیم بۆ شاری سنە ئاهەنگێکی ڕێزلێنان سازدرا، شێخ عەبدوللەتیف وتارێکی بەو بۆنەیەوە خوێندەوە، بەڵام ناوبراو لە وتارەکەیدا بەخێرهاتنی باقر ئەلحەکیمی نەکردو هیچ ئاماژەیەکیشی بەو مەسەلەیە نەدا، لە دوای ئەم ڕووداوە گۆڕانێك لە هەڵوێستی ئێران بەرانبەر پەیوەندی بەدیدەکرا، تەنانەت شورای زانایانی کوردستان کە بەدەست بزووتنەوەی پەیوەندییەوە بوو، ئێران لە ژێر دەستی پەیوەندی دەرکردو کردیە کەناڵێك بۆ دژایەتی بزووتنەوەی پەیوەندی.

[3] محمد نوری بازياني: هەمان سەرچاوە، ل٦٦.

[4] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی پێنجەم، ل٦.

باسی دووەم: لەشکری ئیسلامیی کورد

یەکەم: دروستبوونو دیدو تێڕوانینی

لەشکری ئیسلامیی کورد، یەکەم پارتی ئیسلامیی ئاشکرای چەکدارە لە باشووری کوردستان، دەربارەی ساڵی دامەزراندنی ئەم پارتە دوو بۆچوون هەیە، هەندێ لە توێژەران ساڵی (١٩٨٠ن) بە ساڵی دامەزراندنی ئەم پارتە دادەنێن[1]، بەڵام بۆچوونی دووەم سەرەتای (شوباتی ١٩٨١) بە کاتی دامەزراندن دادەنێت[2]، بەو پێیەی هەڵگری بۆچوونی دووەم لەو کاتەدا لە کوردستان ژیاوەو هاوکات خۆی لە ڕووداوەکاندا بەشداربوەو لە نزیکەوە ئاگادارە، بۆیە بۆچوونەکەی ئەو بە وردتر دەزانینو دەربارەی کاتی دامەزراندنی لەشکری ئیسلامیی کورد لەگەڵیدا هاوڕاین.

بە گوتەی (نەوشیروان مستەفا ئەمین) ئەم ڕێکخراوە بە کۆمەکیو بەرنامەی ئێران لە تاران ڕاگەیەنراو دامەزرێنەرانی بریتی بوون لە (عەباس شەبەك، شێخ قادر سۆتکەیی، مەلا حسێن مارۆنسی)، کەسی یەکەمی ئەم پارتە (عەباس شەبەك) بوو، ناوبراو ماوەیەك ئەندامی ئیخوان موسلمین بووە، پاشان بۆتە پێشمەرگەو دواتریش لە سەردانی لیبیاو سوریاو سعودیەدا دۆستایەتی لەگەڵ سەرانی شۆڕشی ئیسلامیی ئێران پەیدا کرد[3].

بەڵام بە بڕوای (مەسعود عەبدولخالق)، لەشکری ئیسلامیی، بە پلەی یەکەم لە ژێر کاریگەری لیبیادا بوو، چونکە (موعەمەر قەزافی) لەو کاتەدا بە شۆڕشی ئێران سەراسیمە بوو، لەلایەکی ترەوە ناوبراو هەر لە زووەوە سۆزێکی بەرامبەر کورد هەبوو، زۆرجار کۆمەکی بۆ پارتە کوردستانییەکان دەنارد، دەرەنجامی ئەوە قەزافی دەیویست بزووتنەوەیەك لە کوردستان دروست بکات[4].

---

[1] جەمال نەبەز: بێدەسەڵاتە کوردەکانو برا موسڵمانەکانیان، وەرگێڕانی: تایەر حەمەمین، چاپی یەکەم، سلێمانی ١٩٩٨، ل١٣٢؛ مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٤٩.

[2] پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، چاپی سێیەم، سلێمانی ١٩٩٨، ل٢٠١.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٠١.

[4] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٧.

بە بڕوای ئێمە، کۆمەکی لیبیاو ڕێنمایی ئێران ڕۆڵی ڕاستەوخۆی لە دروستکردنی لەشکری ئیسلامیی کورد بینیو لەلایەن هەردولاوە کۆمەکیو پشتگیری دەکرا، لیبیا چەكو تەقەمەنی پێدا، ئێرانیش وێڕای کۆمەکی ماددی لە ڕووی سیاسییەوە کارئاسانی زۆری بۆ کرد.

ئەم پارتە، پێکهاتەیەکی ناجۆرو پێکەوە نەگونجاوی هەبوو، لەسەرەتادا لەسەر بنەمای بەرژەوەندیو بە هاندانی ئێران دامەزرا، هیچ بنەمایەکی ئایدۆلۆژیو ڕێکخراوەیی لە پشت دامەزراندنی ئەم پارتەوە نەبوو، بەمەش ببوە نموونەی پارتی بێ دسپلین[1].

ئەم پارتە، لە ماوەیەکی کەمدا توانی ژمارەیەکی زۆر چەکدار لە دەوری خۆی کۆبکاتەوەو چەندین بارەگا بکاتەوە، ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو جیاوگ (امتیاز)انەی دەدرایە هەر چەکدارێك کە بریتی بوو لە:

- پارەی مانگانەی ئەدرایە.

- چەکی نوێی ئەدرایە.

- ئەیتوانی ماڵو خێزانەکەی ببات بۆ ئێرانو خۆیشی بە ئازادی لەسەرانسەری ئێراندا بسوڕێتەوە.

- ئەیتوانی شەڕی حکومەتی عێراق نەکات[2].

دەبێت ئەوەش لەبەرچاو بگرین، کە بەشێکی لەشکری ئیسلامیی پێکهاتبوو لە خەڵکی پارتە کوردستانییەکانی تر کە ناردبویاننە ناو لەشکری ئیسلامیی، تا لەوێ بژینو لە کاتی پێویست سودیان لێوەرگرن[3]. ئەمەش لەپاڵ ئەو جیاوگانەی پێشمەرگەی لەشکری ئیسلامیی هەیبوو بووە هۆکارێکی گەشەکردنی خێرای پارتی ناوبراو لە ڕووی چەندێتییەوە بێ چۆنییەتی.

---

[1] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٤٩؛ فاتح کریکار: هەمان سەرچاوە، ل٤٤.

[2] نەوشیروان مستەفا ئەمین: هەمان سەرچاوە، ل٢٠٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٠٢؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەسعود عەبدولخالق)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٧.

سەبارەت بە دیدو تێڕوانینی لەشکری ئیسلامیی کورد، لە (سبیل المؤمنین)ی بڵاوکراوەی تایبەتی پارتی ناوبراودا هاتووە: "لە ئامانجەکانی لەشکری ئیسلامیی کورد یەکێتی کوردانە لەنێو یەکێتی موسوڵمانا ئەویش بە سەلماندنی ئەو مافانەی کە ئیسلام بۆ کوردو ئەوانی تریشی مسۆگەر کرووە. ئەو مافەی کە برا مسوڵمانە عەرەبو تورکو فارسەکان پێی شادن"[1]، لە بڕگەیەکی تردا هاتووە: " هەروەك چۆن ئەو برایانە فەرمان ڕەوان لە نیشتمانی خۆیاندا پێویستە کوردیش سەروەری نیشتمانەکەی خۆی بێت"[2].

گومانی تیا نییە ئەم ئامانجانە گەلێك دروستو پیرۆزن، بەڵام ئاخۆ پارتێك کە هەر لە سەرەتاوە لە لایەن وڵاتێکی نەیار بەم خواستانەوە کۆمەکیو هاوکاری دامەزراندنی کرابێت، دەتوانێت لە بەرژەوەندی ئەو وڵاتە دەربچێت؟! لەشکری ئیسلامیی کەوتۆتە نێوان ئەو بەرداشەوە، سەرەنجامیش ئەو خواستانەی نەهێنایەدیو هەڵوەشایەوە.

---

[1] لە: جەمال نەبەز: هەمان سەرچاوە، ل١٣٣.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل١٣٣ ـ ١٣٤.

دووەم: پەیوەندییەکانی لەشکری ئیسلامیی کورد

١ - پەیوەندییەکانی لە ئاستی کوردستاندا

لەشکری ئیسلامیی لە تاران دامەزرا، پاشان لە سێ ناوچە (بەری مەرگە، سەرگەڵو، حاجی مامەندە) بارەگایان دانابوو[١]، هەر لە سەرەتای کارکردنیانەوە زۆربەی پارتە کوردستانییەکان خەڵکی خۆیان ناردبووە ناو لەشکری ئیسلامییەوە، هەر لەو سەروبەندەدا ئێران داوای لە یەکێتیی نیشتمانیی کرد، کە کارئاسانی بۆ لەشکری ئیسلامیی بکات، لە بەرامبەریشدا ئێران کارئاسانی بۆ یەکێتیی دەکات، بەگوتەی (نەوشیروان مستەفا ئەمین) لەشکری ئیسلامیی بەڵێنیان بە یەکێتیی دابوو کاتێك هاتنە ناوچەکە:

- دەست نەخەنە ناو کاروباری خەڵك.
- دوژمنانی یەکێتیی و کەسانی گومانلێکراو لە ڕیزەکانی خۆیاندا وەرنەگرن.
- یارمەتی یەکێتیی بدەن بۆ گوێزانەوەی چەك[٢].

عەباس شەبەك پەیوەندییەکی دۆستانەی لەگەڵ جەلال تاڵەبانی سکرتێری گشتی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان هەبوو، لەسەر ئەمانەتی ئەو هاتنە کوردستان. (مەسعود عەبدولخالق) کە لەو کاتەدا کارگێڕی لقی (١)ی یەکێتیی بووە، بە ناوی جەلال تاڵەبانییەوە چۆتە لای لەشکری ئیسلامیی و لە دیدارێکدا عەباس شەبەك پێی وتووە: "ئێمە لەشکری ئیسلامیمان لەسەر ئەمانەتی مام جەلال ناردە کوردستان، ئێوەش ئاگاتان لێیان بێت"[٣].

ئەم پەیوەندیانە، تا سەر بەو شێوە نەمایەوە، ناکۆکی کەوتە نێوان یەکێتیی و لەشکری ئیسلامیی، کۆتاییەکەشی بەشەڕهاتنی هەردولاو نەمانی لەشکری ئیسلامیی لەسەر شانۆی ڕامیاریی لێکەوتەوە[*].

---

[١] نەوشیروان مستەفا ئەمین: هەمان سەرچاوە، ل٢٦٣.

[٢] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٠٢.

[٣] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٧.

[*] لە کۆتای ئەم باسەدا بە درێژی باس لە شەڕی نێوانیان و پرۆسەی هەڵوەشاندنەوەی لەشکری ئیسلامیی دەکەین.

سەبارەت بە پەیوەندی نێوان لەشکری ئیسلامیی و حزبی سۆسیالیست، هەڵکشان و داکشانی بەخۆوە دیوە، بەواتایەکی تر هەندێ جار پەیوەندییەکە دۆستانە بوەو هەندێ جاریش دوژمنکارانە. دەکرێت ئەو نامەیەی ڕۆژی (١٩٨١/٨/٢١) لەلایەن لەشکری ئیسلامییەوە ئاراستەی حزبی سۆسیالیست کراوە، تێیدا داوای لێبوردن لە سۆسیالیست دەکەن، چونکە نەیانتوانیوە پسوڵە بۆ چەند پێشمەرگەیەکیان بکەن تا پێی بچنە ئێران، بە نموونەی پەیوەندی دۆستانە دابنێین، چونکە ناگونجێت ئەگەر پەیوەندی دۆستانەیان نەبووبێت ئەو داوایەیان لێبکردنایە[١]. بە هەمان شێوە لە دوو نامەی تری لەشکری ئیسلامیی بۆ حزبی سۆسیالیست، ناکۆکی و ئاڵۆزی نێوان هەردو پارتی ناوبراودا بە شێوەیەك دەردەکەوێت کار گەیشتۆتە ڕادەی چەککردن و هەڵکوتانە سەر بارەگای لەشکری ئیسلامیی[٢].

٢ - پەیوەندییەکان لە ئاستی دەرەوەدا

هەر وەکو پێشتر ئاماژەمان پێدا، لەشکری ئیسلامیی لە ژێر ڕێنمایی و بە کۆمەك و هاوکاری ئێران دامەزرا، لە تەواوی هەڵوێست و چالاکیدا کەوتبوە ژێر هەژمونی ئێران، بەدرێژایی تەمەنی ئەو پارتە نەیتوانی خۆی لە پاشکۆیەتی ئێران ڕزگار بکات، بە بڕوای هەندێ نووسەر ڕۆڵی ئێران هێندە کاریگەر بووە، کە دواتر لە ژێر فشاری ئێراندا ئەم پارتە هەڵوەشایەوە[٣].

---

[١] محمد حاجی محمود: ڕۆژژمێری پێشمەرگەیەك، بەرگی دووەم، ب. ش، ب.م، ل٤٦٨.

[٢] نامەی یەکەمیان ڕۆژی (١٩٨٢/٦/٢٣) لەلایەن مەکتەبی عەسکەری لەشکری ئیسلامیی نێردراوە بۆ حزبی سۆسیالیست، تێیدا وێڕای گلەیی دەربارەی چەککردن و تەقەکردن لە چەکدارەکانی لەشکر، ئامادەیی لەشکر بۆ گفتوگۆو وتوێژ نیشان دەدات. بڕوانە: محمد حاجی محمود: هەمان سەرچاوە، بەرگی دووەم، ل٥١٦. نامەی دووەمیان ڕۆژی (١٩٨٢/١١/١٥) لەلایەن شێخ قادر نێرراوە بۆ موحەممەد حاجی مەحمودو گلەیی ئەوەی لێدەکات لە کاتێکدا ئەوان هیچ دوژمنایەتیەکیان لە نێواندا نەبووە، بەڵام بارەگای لەشکری ئیسلامیی لە پەرخ لەلایەن سۆسیالیستەوە ڕوتکراوەتەوە، هەروەها باس لەوە دەکات کە نێردراوی خۆی ناردوە تا لەو بارەوە گفتوگۆی لەگەڵدا بکات. بڕوانە: محمد حاجی محمود: هەمان سەرچاوە، بەرگی‌دووەم، ل٥٥٩.

[٣] جەمال نەبەز: هەمان سەرچاوە، ل١٣٢.

لەلایەکی ترەوە، ئەم پارتە پەیوەندی پتەوی لەگەڵ لیبیا هەبوو، لەلایەن ئەو وڵاتەوە کۆمەکی دارایی‌و چەك‌و تەقەمەنی دەکرا، موعەممەر قەزافی سەرۆکی لیبیا، لە وکاتەدا بە شۆڕشی ئیسلامیی ئێران کاریگەر بوو، پەیوەندییەکی توندوتۆڵی لەگەڵدا دامەزراندبوو، لەشکری ئیسلامیی سوودی لەم پەیوەندییە بینی‌و لەلایەن لیبیاوە ژمارەیەکی بەرچاو چەك‌و تەقەمەنی درایە[1] .

سێیەم: هەڵوەشاندنەوەی لەشکری ئیسلامیی

دوای ئەوەی لەشکری ئیسلامیی لە چەند ناوچەیەك بارەگایان دانا، کەوتنە جموجۆڵ‌و چالاکی، ئەو ناوچانەش کە ئەوان بارەگایان لێدانا پێگەی جموجۆڵی یەکێتیی بوو، بە گوتەی (نەوشیروان مستەفا ئەمین) دوای ئەوەی لەشکری ئیسلامیی جێ پێی خۆیان لە ناوچەکەدا کردەوە، وەکو حوکمڕان مامەڵەیان دەکرد، ئەم کارەیان بە دنەدانی ئێران بوو[2] ، ئەم حاڵەتە وای لە یەکێتیی کرد بڕیاری چەککردنیان بدات، ئەم بڕیارە لە (تەمموزی ١٩٨٢) جێبەجێ کرا، هێرشکرایە سەر بارەگاکانی لەشکری ئیسلامیی، دوای ئەوەی بەرگرییەکی کەمیان کرد، دەست بەسەر تەواوی بارەگاکانیاندا گیرا[3] .

ئەم تێکشکانەی لەشکری ئیسلامیی هێندە کاریگەر بوو، کە جارێکی دی نەیتوانی هەڵسێتەوەو چیتر ئەو پارتە لەسەر شانۆی ڕامیاری کوردستان چالاکی نەماو هەڵوەشایەوە[4] .

---

[1] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، ل٥٠.

[2] پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، ل٢٦٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٦٣؛ مەحمود سەنگاوی: بیرەوەرییەکانی سەنگاوی، چاپخانەی تیشك، سلێمانی ٢٠٠٤، ل١٥٢. لەشکری ئیسلامیی لەو شەڕانەدا زیانی گەورەی لێکەوت، مەحمود سەنگاوی باس لە قۆڵێکی شەڕەکە دەکات کە خۆی تێیدا بەشدار بووە، یەکێتیی (٢٣) مزەل‌و (٨٠) کلاشینکۆفی یەك لاق‌و (١٠) ژێرسەی دەسکەوت هەبوو. بیرەوەرییەکانی سەنگاوی، ل١٥٣.

[4] نەوشیروان مستەفا ئەمین: هەمان سەرچاوە، ل٢٦٣. هەر چەندە لەشکری ئیسلامیی بە شێوەیەکی فەرمی تا ساڵی (١٩٨٩) لەکارکردن بەردەوام بوو، بەڵام دەتوانین ساڵی (١٩٨٢)و تێکشکانی لە بەرامبەر یەکێتیی بە کۆتایی کردەیی ئەو پارتە دابنێین. فاتح کریکار: هەمان سەرچاوە، ل٤٥.

وێڕای ئەوەی باسکرا، بۆچوونی ئەوە هەیە، کە تێکچونی پەیوەندی نێوان لەشکری ئیسلامیی‌و ئێران هۆکاری بنەڕەتی هەڵوەشاندنەوەی بێت، هۆکاری ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ داننەنانی ئێران بە کوردا، وەکو گەلێکی خاوەن زمان‌و مێژوو خاك، هاوکات لەشکری ئیسلامیی ئامادەنەبوو شان بەشانی سوپای ئێران شەڕی حکومەتی عێراق بکات، ئەمە سەرباری ئەوەی دوای دروستکردنی (ئەنجومەنی باڵای شۆڕشی ئیسلامیی لە عێراق) لە لایەن ئێرانەوە، لەشکری ئیسلامیی ئەوەی ڕەتکردەوە کە داکۆکی لەو ئەنجومەنە بکات[1].

بە بڕوای ئێمە، تێکچوونی پەیوەندی لەگەڵ ئێران، وەکو هۆکارێکی ڕامیاریی‌و تێکشکانی سەربازی لە بەرامبەر یەکێتیی، پێکەوەو شان بە شانی یەك بوونە هۆکاری هەڵوەشاندنەوەو پووکانەوەی لەشکری ئیسلامیی.

سەرهەڵدان‌و تێکشکانی لەشکری ئیسلامیی کورد، کاریگەری خۆی لە گۆڕەپانی کوردستاندا جێهێشت کە بریتی بوو لە:

١ـ سەرهەڵدانی لەشکری ئیسلامیی، ئەو بۆچوونەی لای بەشێکی ڕەوتی ئیسلامیی دروستکرد، کە دەگونجێت لەگەڵ بوونی چەند پارتی عەلمانی کوردی، پارتی ئیسلامیی چەکداریش هەبێت[2]. هاوکات کۆمەڵێکی تر پێچەوانەی ئەم بۆچوونەیان لە مێشکدا چەسپا.

٢ـ سەرهەڵدانی لەشکری ئیسلامیی، مەفهومێکی وای لەناو خەڵکیدا چەسپاند، کە ئەوەی بەناوی ئیسلامەوە کار دەکات پیاوی دەرەوەیەو کرێگرتەیە، ئەمەش کاریگەری گەورەی هەبوو لەسەر ئەو بزووتنەوە ئیسلامییە چەکدارییانەی دواتر دروست بوون، پێویستییان بە کاری زۆر بوو تا ئەو گومان‌و تۆمەتانە بڕەوێننەوە[3]. لەو ڕووەوە پارتە عەلمانییەکان ڕۆڵی کارایان بینی‌و برەویان بەو بۆچوونە دەدا.

---

[1] جەمال نەبەز: هەمان سەرچاوە، ل ١٣٢ ـ ١٣٣.

[2] فاتح کریکار: هەمان سەرچاوە، ل٤٥.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەسعود عەبدولخالق) هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٧.

باسی سێیەم: کۆمەڵی جیهادی ئیسلامیی‌و کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق

یەکەم: کۆمەڵی جیهادی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق

سەرەتای دامەزراندنی کۆمەڵی جیهادی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق دەگەڕێتەوە بۆ ڕێکخستنێکی نهێنی کە لە سەرەتای هەشتاکانەوە دەستبەکاربوون[1]، مەلا ئەمین پیرداود خۆشناو دامەزرێنەرو بەرپرسی یەکەمی ئەم کۆمەڵەیە، ناوبراو، یەکێکە لە ئەندامە دێرینەکانی ئیخوان‌و لە سەرەتای حەفتاکانەوە وازی لە ئیخوان هێنابوو، هەڵوێستی بەرامبەر ئیخوان توندبوو، ئەهامەتی‌و لاوازیی بێداری ئیسلامیی دەخستە ئەستۆی ئیخوان‌و بڕوای وابوو بەرنامەی ئیخوان هەڵەو لادانی زۆری تێدایە[2].

مەلا ئەمین بە هاوکاری (مەلا جەمیل، مەلا جەمال، مەلا یەحیا) دەستیان بە کار کرد[3]، جگە لەوانەی پێشوو چەند کەسایەتی تری وەکو (حاجی عومەر، ئیبراهیم تاهیر – د.ئیبراهیم، ڕەشید – شەهید کەیفی، مەلا عومەر موورادی، ئازاد حوجرانی) لە ئەندامە هەڵسوڕاوەکان ئەژمار دەکرێن.

ئەمانە لە هەولێر کەوتنە جموجۆڵ‌و کارکردن‌و دواتر بوونە بەهێزترین باڵی ڕەوتی ئیسلامیی هەولێر لە هەشتاکاندا[4]، تاڕادەیەکیش لە موسڵ‌و سلێمانی چالاکییان هەبوو.

کۆمەڵی جیهاد، ئەندامەکانی لەسەر ڕۆحیەتێکی جیهادی پەروەردە دەکرد، بۆ پەروەردەکردنی ئەندامان، زیاتر جەخت دەکرا لەسەر لەبەرکردنی قورئان‌و فەرمودەو گرنگیدان بە مێژوو[5].

کۆمەڵی جیهاد، بە شێوەی ڕێکخستنێکی نهێنی توندوتۆڵ بەدرێژایی هەشتاکان چالاکی دەنواند، ئەندامانی کۆمەڵی جیهاد، پەروەردەیەکی جیهادی توندوتۆڵ دەکران.

---

[1] امین پیرداود خوشناو: القواعد الأساسیة في الإسلام، من مطبوعات جماعة الجهاد الإسلامي في کردستان العراق، مرکز زاده للصحافة والنشر، اربیل ١٩٩٥، ل٦.

[2] نووسەرێکی نەزانراو: هەمان سەرچاوە، ل٣٦.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٧.

[4] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٦.

[5] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەبدولستار مەجید)، ڕانیە، ٢٠٠٤/١٢/١١.

هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی پەیوەندیو بزووتنەوەی ئیسلامیی، بە مەبەستی ڕاگەیاندنی کاری جیهادیو پەیوەندی کردن بەو دوو بزووتنەوەیەوە، مەلا ئەمین چەند جارێك سەردانی ئێران دەکاتو چاوی بە سەرکردەکانی هەردوو بزووتنەوەی ناوبراو دەکەوێت، دوای وتوێژو ڕاگۆڕینەوە، مەلا ئەمین بە نیگەرانییەوە دەگەڕێتەوەو سەرکردەکانیان بە شایستەی سەرکردایەتیکردنی کارێکی جیهادی نازانێت، بۆیە ڕازی نابێت پەیوەندی بەو بزووتنەوانەوە بکات[1].

دوای چەند ساڵ لە خەباتی نهێنیو پەروەردەکردنی چەند کادیرو ئەندام، سەرکردەکانی کۆمەڵی جیهاد، لە ڕاپەڕینی ئازاری (١٩٩١) لە میحوەری هەولێرەوە پەیوەندییان کرد بە بزووتنەوەی ئیسلامییەوە، ئەم پەیوەندیکردنە کارێکی بێ بەرنامەو لە ژێر فشاری ئەندامو کادیرانیاندا بوو، کە بە ڕۆحیەتێکی جیهادی پەروەردە کرابوون، هەر بۆیە دوای ماوەیەکی کەمو لە مانگی (حوزەیرانی ١٩٩١) کۆمەڵێك ناکۆکی لاوەکیان لەگەڵ بزووتنەوە بۆ دروستبوو، سەرەنجام لە بزووتنەوە جیابوونەوەو هەرسێ بارەگای (چۆمان، خەلیفان، حوجران) لەژێر دەستیاندا مایەوە، ئەمەش ڕیزەکانی پەرتکردنو ژمارەیەك ئەندامی چالاکیان دەستبەرداری کۆمەڵی جیهاد بوونو لە ناو ڕیزەکانی بزووتنەوە درێژەیان بە چالاکی خۆیاندا.

دواتر مەلا ئەمین هەوڵیدا لەگەڵ کۆمەڵەی ئیسلامیی کە فاتح کرێکار ڕایگەیاندبوو یەکبگرێت، دوای چەند دانیشتن لە نێوان هەردوولادا، بۆچوونەکانیان هێندە لە یەکتر دووربوون نەیانتوانی یەکبگرن، دوای ئەوە مەلا ئەمین دوو بارەگای تری لەدەستداو تەنها بارەگای خەلیفانی بەدەستەوە مایەوە[2].

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] لەم توێژینەوەدا نەمانویست باس لە قۆناغی دوای ڕاپەڕین بکەین، ئەم چەند دێڕەش کە باس لە مێژووی کۆمەڵی جیهاد دەکات لە دوای ڕاپەڕینی (١٩٩١) بەو مەبەستەیە کە خوێنەر ئاگاداری زنجیرەی ڕووداوەکان بێت، ئەگەرنا ئەوە قۆناغێکی نهێنییە لە مێژووی کۆمەڵەی جیهاد، دواتر بە شێوەیەکی فەرمیو ئاشکرا کەوتنە کارکردن، بنەما فکرییەکانیان لە کتێبی (القواعد الأساسیة في الإسلام) دا لە نووسینی مەلا ئەمین ئەمیری کۆمەڵی جیهاد خستەڕوو، هەوڵدەدەین لە داهاتوودا توێژینەوەیەکی سەربەخۆ لەو بارەوە ئەنجام بدەین.

دووەم: کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق*

ناکۆکیی و ناجۆریی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی، ڕێگەی خۆشکرد ژمارەیەك لە ئەندامانی ئەو پارتە جیاببنەوەو ڕێکخراوێکی نوێ دامەزرێنن، هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەوە ئەو ناکۆکییە سەریهەڵدا، هەندێ جار دەگەیشتە لوتکەو هەندێ جاریش ئەو بارگرژییە خاودەبویەوە، لە ڕوونکردنەوەیەکدا کە ڕابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامیی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز دەریکردووە، دەرکردنی گۆڤاری (بانگەوازی ئیسلامی)، کە لەلایەن ژمارەیەك کادیرو ئەندامی بزووتنەوە لە شاری پیشاوەری پاکستان دەرچووە، بە کارێکی تاکەکەسی ناوزەد دەکاتو ڕایدەگەیەنێت بزووتنەوە بە دەرکردنی ئەو گۆڤارە ڕازی نییەو بە ناشەرعی دەزانێت[1].

پێدەچێت ئەم گۆڤارە لەلایەن فاتح کرێکارەوە دەرچووبێت، ناوبراو دواتر لە بزووتنەوەی ئیسلامیی جیابویەوەو پارتێکی دامەزراند بە ناوی (کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق). سەبارەت بە دامەزراندنی ئەم پارتە، موحەممەد نوری بازیانی ساڵی (١٩٩١) بە مێژووی دامەزراندنی ئەم پارتە دادەنێت[2]، بەلام بەپێی بڵاوکراوەکانی خودی کۆمەڵەی ئیسلامیی، ئەم پارتە لە (١٦/٤/١٤١١ك – ٥/١١/١٩٩٠ن) دامەزراوە. بێگومان بۆچوونی دووەم وردترو ڕاسترە[3]، چونکە بڵاوکراوەی فەرمی پارتەکەیەو سەرچاوەی متمانەپێکراوە.

---

* ناوی تەواوی پارتەکە بە عەرەبی (الجماعة الإسلامية في كردستان العراق) کوردیەکەی دەبێتە (کۆمەڵی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق) نەك (کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق)، بەلام ئێمە لەم توێژینەوەدا لەبەر ئەمانەتی زانستی (کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق) بەکاردەهێنین، چونکە لە ئەدەبیاتی خودی پارتەکەدا ناوەکە بەو شێوازە هاتووە.

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١٢)

[2] مستقبل الحركة الإسلامية في كوردستان العراق ل٥٧.

[3] بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (١٣، ١٤، ٦٦). لە بەڵگەنامەی ژمارە (١٣،١٤) ڕۆژی (١٦/٤/١٤١١ك) بە مێژووی دامەزراندن دانراوە، بەلام لە بەڵگەنامەی ژمارە (٦٦) ڕۆژی (١٨/٤/١٤١١ك) بە ڕۆژی دامەزراندن دانراوە، لە هەموو بەڵگەنامەکانیشدا ئەو مێژوانە بەرانبەرن لەگەڵ ڕۆژی (٥/١١/١٩٩٠ن)، ئەم حاڵەتەش هەندێ جار لە بەرانبەرکردنی مێژووی ڕووداوەکان بە ڕۆژو ساڵی کۆچیو زایینی ڕووبەڕوومان دەبێتەوە.

دەربارەی ناوی سەرکردەکانی ئەم پارتە، جگە لە ناوی فاتح کرێکار، کە کەسی یەکەم بووە، هیچ زانیاریەکمان لەبەردەستدا نییە، سەبارەت بە دیدو تێڕوانینی پارتەکەش ئەوا لە میساقێکدا پوختەیەکی بڵاوکراوەتەوە[١].

ئەم پارتە تا ڕاپەڕینی ئازاری (١٩٩١) جگە لە دەرکردنی چەند بەیاننامەیەك و ژمارە (٨)ی گۆڤاری (بانگەوان) هیچ چالاکییەکی ئەوتۆی نەبووە، لە ئازاری (١٩٩١)یشدا گۆڤاری (الشهداء) دەردەکەن[٢]، هەر لەو سەروبەندەدا بە بۆنەی ڕاپەڕینی ئازاری (١٩٩١) بەیاننامەیەکیان بڵاوکردەوە[٣]، دواتریش لە ناوچەی خەلیفان و حاجی ئۆمەران بارەگایان دانا، دواتر بە هەوڵی (وریا موحەممەد کەرکووکی و مەلا ئیبراهیم نولچەکەو یاسر کەرکووکی - پشکۆ) ڕێکخراوەکە هەڵوەشایەوەو ئەندامەکانی چوونەوە ناو بزووتنەوەی ئیسلامیی[٤].

---

[١] دەربارەی دیدو تێڕوانینی کۆمەڵەی ئیسلامیی بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (١٣، ١٤، ٦٦).

[٢] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی گۆڤارەکە بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل١١٨ ـ ١٢١.

[٣] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١٥) .

[٤] محمد نوری بازیانی: هەمان سەرچاوە، ل٥٧.

باسی چوارەم: پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان

یەکەم: دامەزراندنی

سەرەتای دامەزراندنی ئەم ڕێکخراوە، دەگەڕێتەوە بۆ هەوڵو کۆششی کۆمەڵێك هەڵسوڕاوی ڕەوتی ئیسلامیی لە هاندەران، ئەم ڕێکخراوە لە (٢٠حوزەیرانی ١٩٨٦) لەژێر ناوی (پەیوەندی قوتابیانی موسڵمانی کورد لە دەرەوە) لە شاری تۆرێنتۆی کەنەدا ڕاگەیەنرا[١].

دەربارەی دامەزرێنەرانی ئەم ڕێکخراوە گۆڤاری (ئاڵای ئیسلام) زمانحاڵی ڕێکخراوەکە نووسیویەتی: " لەلایەن ژمارەیەك گەنجی موسڵمانی کوردی کوردستانی (عێراقو تورکیاو ئێرانو سوریا)وە دامەزراوە"[٢]. بەپێی ئەو زانیاریانەی لەبەردەستدان (ئازاد گەرمیانی « د.- عوسمان عەلی - تویژەر»، دلێر هەمەوەندی، حاجی ئاسۆ، عائیشە کیسنجەر) لە دەستەی دامەزرێنەری ڕێکخراوەکەن[٣]. بەڵام هیچ زانیاریەك دەربارەی ناوی کەسانی دیکە کە ڕۆڵیان لە دامەزراندنی ئەم ڕێکخراوەدا بینیبێت لەبەردەستدا نییە.

ڕێکخراوی پەیوەندی قوتابیان، ماوەی دوو ساڵ لەژێر ئەو ناوەدا کارو چالاکی ئەنجامداو لە کۆبونەوەی لیژنەی گشتی ڕێکخراوەکە لە (تەمموزی ١٩٨٨) ناوی ڕێکخراوەکە لە (پەیوەندی قوتابیانی موسڵمانی کورد لە دەرەوە) گۆڕا بۆ (پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان)[٤].

گۆڕینی ئەم ناوە زیاتر بەو مەبەستەبووە کە ڕێکخراوەکە لە چوارچێوەی تەسکی کوردی بگۆڕێت بۆ چوارچێوەیەکی بەرفراوانتر کە کوردستانە، چونکە لە کوردستان جگە لە کورد کەمایەتی ترو عەرەبو تورکو فارس دەژینو بەمەش سڵەمینەوەیان لە

---

[١] في ذكرى ولادة الرابطة، ئالای ئیسلام، العدد (٦)، السنة الأولى، شعبان - رمضان ١٤٠٧/ آيار ١٩٨٧.

[٢] سەرچاوەی پێشوو.

[٣] کامەران بابان زادە: پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان، (دەستنووس).

[٤] الى قراءنا، ئالای ئیسلام، العدد (٥، ٦)، السنة الثانية ١٩٨٨، ل١٤

ئاست ڕێکخراوەکە کەم دەبێتەوەو ئامادەن لە چوارچێوەی ڕێکخراوەکەدا کار بکەن یاخود هاوکاری بکەن[1].

پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان، لەژێر ئەم ناوەدا درێژەی بە خەباتو چالاکی خۆیدا، تا لە (٢٤ حوزەیرانی ١٩٩٢) لەگەڵ (یەکێتی ئیسلامیی قوتابیانو لاوانی کوردستان)[*] یەکیان گرتو ڕێکخراوێکی پیشەیی نوێیان بەناوی (پەیوەندی ئیسلامیی خوێندکارانو لاوانی کوردستان) ڕاگەیاند[2].

سەبارەت بە ناسنامەو دیدو تێڕوانینو ئامانجەکانی پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان، کامەران بابان زادە نووسیویەتی: "پەیوەندی ڕێکخراوێکی ئیسلامیی خوێندکاریو پیشەییە بڕوای وایە ئیسلام بەرنامەی کارو بیروباوەڕە، قورئانو سوننەتی پێغەمبەر پەیڕەوو دەستوری کارکردنە"[3]. دەربارەی ئامانجەکانی پەیوەندی، گۆڤاری (ئاڵای ئیسلام) نووسیویەتی: " مەبەست لە دروستکردنی پەیوەندی قوتابیان ئەوەیە ببێتە دوانگەیەك بۆ ڕێنمایی کردنو گەشەپێدانی توانا زانستیو فکریەکانی لاوان، بە مەبەستی خزمەتکردنی کێشەی ئیسلامیی بە شێوەیەکی گشتیو کێشەی گەلی ستەملێکراوی کوردستان بە تایبەتی"[4]. دەتوانین پەختەی ئامانجەکانی پەیوەندی لەم چەند خاڵەدا بخەینەڕوو:

١ـ کۆکردنەوەی خوێندکارو لاوانی موسڵمان لە دەوری ڕێکخراوەکەو ڕێکخستنیان بەرەو بەدیهێنانی ئامانجە ئیسلامییەکانو بنیادنانەوەی کۆمەڵگەیەکی ئیسلامیی لە کوردستان.

---

[1] الافتتاحية، ئالای ئیسلام، العد (١)، السنة الثالثة، آذار ١٩٨٩، ل٢.

[*] یەکێتی ئیسلامیی قوتابیانو لاوانی کوردستان: ڕێکخراوێکی پیشەیی بوو کۆمەڵێك خوێندکاری کورد کە لە هەشتاکانەوە لە ناو زانکۆکانی سەلاحەددینو موسڵو بەغداد بە شێوەیەکی نهێنی جموجۆڵو چالاکیان هەبوو، دوای ڕاپەڕینی (ئازاری ١٩٩١) ئەم ڕێکخراوەیان ڕاگەیاند.

[2] باوکی پەیوەند: لەیادی دامەزراندنی پەیوەندی ئیسلامی خوێندکارانی کوردستان دا، ڕۆژنامەی بزووتنەوەی ئیسلامی، ژمارە (٤٢)، ١٩٩٩/٦/٢٤.

[3] هەمان سەرچاوە.

[4] في ذکری ولادة الرابطة.

٢- دروستکردنی دوانگەیەکی ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندن تا لە ڕێگەیەوە کێشەی کوردو موسڵمانییەتیو ناسنامەی بخرێتەڕوو.

٣- بڵاوکردنەوەی هۆشیاری ئیسلامیو ناساندنی ناوەڕۆکی ئایدۆلۆژیاکانی ئەودەمەی گۆڕەپانی کوردستانو خستنەڕووی جێدار (بدیل)ی ئیسلامیی.

٤- هاوکاریو پاڵپشتی بزووتنەوەی جیهادی لە کوردستانو کۆمەکی لێقەوماوان.

٥- هەوڵدان بۆ یارمەتیدانی بزاڤی خوێندکارانی ئیسلامیی لە جیهان.

٦- هاوکاریکردنی خوێندکارە موسڵمانەکانی کوردستان بە مەبەستی تەواوکردنی خوێندن[1] .

لە (نیسانی ١٩٨٨) لە ژێر دروشمی (پشتگیری گەلی موسڵمان لە کوردستان) بە ئامادەبوونی نوێنەری چەند ڕێکخراوو پارتی ئیسلامیی، پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان کۆنگرەی یەکەمی بەست، لەو کۆنگرەدا چەند بڕیارێك درا کە دەگونجێت وەکو ئامانجی ڕێکخراوەکە لەو دەمەدا ناوزەد بکرێت، بڕیارەکانیش بریتیبوون لە:

١- هاندانی موسڵمانانی تێکڕای جیهان بۆ هاوبەشیکردن لە ڕاگرتنی کۆمەڵکوژی گەلی کورد لە لایەن ڕژێمی عێراقو سەرەزەنشت کردنی مەرگەساتی هەڵەبجە کە (٥) هەزار کوژراوو (٨) هەزار بریندارى لێکەوتۆتەوە.

٢- پشتگیریکردنو گرنگیپێدانی بزاڤی ئیسلامیی لە جیهان وەکو ئەفغانستانو فەلەستین.

٣- بانگەوازکردن بۆ دروستکردنی سندوقی کۆمەکی بۆ لێقەوماوانی کورد.

٤- بەرپاکردنی هەڵمەتێکی جیهانی گشتگیر بۆ ناساندنی کێشەی کورد بە ڕای گشتیو جیهانو ڕیسواکردنی ئەو مومارەسە نامرۆڤانەیەی دەوڵەتان پێی هەڵدەستن بۆ زاڵبوون بەسەر گەلی کورد[2] .

---

[1] کامەران بابان زادە: هەمان سەرچاوە.

[2] قرارات المؤتمر الأول، ئالای ئیسلام، العدد (٤)، السنة الثانية، ذوالقعدة ـ ذوالحجة ١٤٠٨/ حزيران ـ تموز ١٩٨٨، ل٣.

دووەم: كارو چالاكى پەيوەندى

پەيوەنى قوتابيانى موسڵمان هەر لە سەرەتاى دامەزراندنيەوە لێبڕاوانە تێكۆشاوەو بۆ بەديهێنانى ئامانجەكانى تەقەلاى داوە، ئەم كارو چالاكيانەش بوارى جۆراوجۆرى لەخۆ گرتووەو لێرەدا لە سێ تەوەرەدا دەيخەينەڕوو:

تەوەرەى يەكەم: بەستنى كۆڕو سمينارو كۆنگرەو سازدانى چالاكى جۆراوجۆر بە مەبەستى ناساندنو داكۆكيكردن لە كێشەى كورد، ساڵى (١٩٨٩) لە شارى (كۆلن)ى ئەڵمانيا يەكەم كۆنگرەى ئيسلاميى جيهانى سازدا، لەو كۆنگرەدا دەيان كەسايەتيىو پسپۆڕ بەشدارى تێداكرد بە مەبەستى خستنەڕووى كێشەى كوردو جێدارى ئيسلاميى بۆ چارەسەرى كێشەكە[١].

لە ڕۆژانى (٢٣ ـ ٢٧ كانونى يەكەمى ١٩٨٨) موحسين جوامێر بە نوێنەرايەتى پەيوەندى بەشدارى كرد لە كۆنگرەى (١١)ى (پەيوەندى لاوانى موسڵمانى عەرەب) لە شارى (تۆكلاهۆما) ، نوێنەرى پەيوەندى لەو كۆنگرەدا (٢) وتارى دەربارەى كێشەى كورد پێشكەش كرد، لە پەراوێزى كۆنگرەكەشدا وەفدى پەيوەندى چەند ديدارو كۆبوونەوەى لەگەڵ بەشداربووانى كۆنگرە سازدا[٢]. هەروەها وەفدى پەيوەندى بەشدارى كرد لە كۆنگرەى يەكەمى (ليژنەى فەلەستينى ئيسلاميى لە ئەمريكاى باكوور) كە لە شارى (سانت لويس) لە (٢٣ ـ ٢٦ كانونى يەكەمى ١٩٨٨) ڕێكخرا وەفدى پەيوەندى چەند ديدارو كۆبوونەوەى لە گەڵ بەشداربووانى كۆنگرە ئەنجامدا[٣].

ديارە پێشتريش كۆمەڵێك كارو چالاكيان بۆ ناساندنو داكۆكيكردن لە كێشەى كورد ئەنجامداوە، لەوانە سازدانى ڕێپێوانێك لە شارى (تۆرێنتۆ)ى كەنەدا بۆ خستەڕووى كارەساتى هەڵەبجە، ژمارەيەكى زۆرى دەزگاكانى ڕاگەياندنى كەنەدا لە تەلەفزيۆنو ڕۆژنامەكاندا ئەم ڕێپێوانەيان بڵاوكردەوە. هەر لەو ماوەدا وەفدێكى پەيوەندى

---

[١] لقاء مع الأستاذ شاخوان عبدالقادر سكرتير الرابطة الإسلامية لطلبة وشباب كردستان، أجرى اللقاء: سلمان عبد الرحمن، ئالاى ئيسلام، العدد (٤)، السنة الحادية عشرة، شوال ١٤١٨/ شباط ١٩٩٨م، ل٣٦.

[٢] نشاطات فروع الرابطة، ئالاى ئيسلام، العدد (١)، السنة الثالثة، آذار ١٩٨٩، ل١١.

[٣] سەرچاوەى پێشوو، ل١٢.

سەردانی وەزارەتی دەرەوەی کەنەداو پەرلەمانی کەنەداو ڕێکخراوی مافی مرۆڤو چەند ڕێکخراوێکی ئیسلامیی‌و ڕزگاریخوازیی کرد، مەبەست لەم سەردانانە ناساندنی کێشەی کوردو کارەساتی هەڵەبجە بوو، ئێزگەی ئیشتمانیی کەنەدی چاوپێکەوتنێکی (٣٨) خولەکی لەگەڵ وەفدی پەیوەندی ئەنجامداو وەفدەکە تیشکی خستەسەر تاوانەکانی سەددام حسێن دژی گەلی موسڵمانی کورد[١].

هەروەها پەیوەندی چەندین زنجیرە کۆڕی سازداوە، لە شاری (سان دیاکۆ-کالیفۆرنیا) لە ژێر ناونیشانی(کێشەی کورد! جێدار؟) لە (٧ کانونی دووەمی ١٩٨٩) ئەم زنجیرە کۆڕەی سازدا:

١.دکتۆر موزەفەر بەرتۆمە: چارەسەری نێودەوڵەتی بۆ چارەی کێشە نێودەوڵەتییەکان.

٢.موحسین جوامێر: ئایا ئایینی ئیسلام مەبەستەکانی خۆی لە کوردستان جێبەجێ دەکات؟

٣.ئازاد گەرمیانی: ستراتیژیەتی ئیسلامیی بزووتنەوەی ئیسلامیی کورد بۆچی؟[٢]

هەروەها لە (٤ کانونی دووەمی ١٩٨٩) لە شاری (ناشفل - سنستانی) زنجیرە کۆڕێکی سازدا بەم شێوەیە:

١. دکتۆر شێخانی: نێونەتەوەیی ئیسلامیی‌و بیری نەتەوەیی.

٢. موحسین جوامێر: خستنەڕووی مێژووی کێشە کورد.

٣. ئازاد گەرمیانی: ڕەهەندی ئیسلامیی کێشەی کورد[٣].

هەروەها لقی بەریتانیای پەیوەندی، لە (١٦ کانونی یەکەمی ١٩٨٨) لە (زانکۆی مانشستەر) کۆڕێکی بە ناونیشانی (مەرگەساتی موسڵمانانی کوردو چارەسەری

---

[١] نشاط الرابطة، ئالای ئیسلام، العدد (٤)، السنة الثانية ذوالقعدة - ذوالحجة ١٤٠٨/ حزيران - تموز ١٩٨٨، ل٤.

[٢] نشاطات فروع الرابطة، ئالای ئیسلام، العدد (١)، السنة الثالثة، ل١٢.

[٣] سەرچاوەی پێشوو، ل١٣.

ئیسلامیی) سازدا[1]. ئەمە وێڕای ئەوەی چەند پێشانگایەکی وێنەیی سەبارەت بە قوربانیانی چەکی کیمیایی لە کوردستان، لە مزگەوت و ناوەندە ئیسلامییەکانی بەریتانیادا کردەوە[2].

هەروەها لقی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، لە (١٨ نیسان ١٩٨٨) ئێوارە کۆڕێکی سەبارەت بە کارەساتی هەڵەبجە سازدا، لە کۆتایشدا فیلمێکی ڤیدیۆیی بەڵگەنامەیی نمایش کرا[3].

تەوەرەی دووەم: کۆکردنەوەی کۆمەک و یارمەتی و باربۆ بۆ خەڵکی لێقەوماو ئاوارەی کورد، ئەمەش دوای ئەو کارەساتانە دێت کە لەسەر دەستی حکومەتی بەعس بەسەر کورد هات. پەیوەندی لە کۆنگرەی یەکەمدا بڕیاری دروستکردنی سندوقی کۆمەکی بۆ گەلی ورد دا، هەر لەو ڕووەوە گۆڤاری (ئاڵای ئیسلام) لە ژمارە (٥، ٦)ی ساڵی (١٩٨٨)دا داوا لە خوێنەران دەکات کۆمەک و یارمەتییەکان بگەیەننە ئەو سندوقەی ناونیشانی لە گۆڤارەکەدا بڵاوکراوەتەو بۆ کۆمەکی ئاوارەکان تەرخان کراوە[4]. ئەو کۆمەک و یارمەتیانەش لە ڕێگەی وەفدی پەیوەندی کە ڕاستەوخۆ دەهاتنە ناوچەکە بەسەر ئاوارەکاندا دابەش دەکرا[5]. بۆ نموونە لە کۆتایی ساڵی (١٩٨٨) بە دوو قۆناغ بڕی (٣٠) هەزار دۆلاری کەنەدی بەسەر لێقەوماوانی هەڵەبجەو ئاوارەکاندا دابەشکرا[6]. هەروەها لە کۆتایی ساڵی(١٩٨٩) وەفدێکی پەیوەندی کە پێکهاتبوو لە (ئازاد گەرمیانی، موحەممەد دەشتی، خەلیل) سەردانی کوردستانی ئێرانیان کردو بڕی (٥) ملیۆن تمەنیان بەسەر ئاوارەکاندا دابەشکرد[7]. هەروەها لقی (کەنەدا)ی پەیوەندی بڕی (١٠) تەن دەرمان و جلوبەرگی بۆ ئاوارەکان کۆکردەوە[8].

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل١٣.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل١٢.

[3] بقية نشاط الرابطة، العدد (٤)، ل٧.

[4] الى قراءنا، ل١٤.

[5] کامەران بابان زادە: هەمان سەرچاوە.

[6] لقاء مع الاستاذ آزاد كرمياني، ئالای ئیسلام، العدد (١)، السنة الثالثة، آذار ١٩٨٩ ل٩.

[7] زيارة، النفير، العدد (٥) شباط ١٩٩٠، ل٤٣.

[8] نشاطات فروع الرابطة، ئالای ئیسلام، العدد (١)، السنة الثالثة، ل١٣.

تەوەرەی سێیەم: دەرکردنی گۆڤاری ئاڵای ئیسلام بە هەرسێ زمانی کوردیو عەرەبیو ئینگلیزی، ئەم گۆڤارە وەکو زمانحاڵی ڕێکخراوەکە بووە دەزگایەکیی مەعریفییو دەیان وتارو بابەتی بەپێزی مێژووییو کۆمەڵایەتییو فکرییو سیاسیی بڵاوکردەوەو لەو ڕووەوە جێدەستی لە مێژووی ڕەوتی ئیسلامییدا دیارە [1].

یەکەم ژمارەی گۆڤاری ئاڵای ئیسلام لە (تەمموزی ١٩٨٦) دەرچووە [*]، دەربارەی ئامانجی گۆڤارەکەش لە وتارێکی گۆڤارەکەدا هاتووە کە (٣) ئامانج لە پشت دەرکردنی گۆڤاری ئاڵای ئیسلامەوەیە کە بریتین لە:

١. بڵاوکردنەوەی بیری ئیسلامیی ڕەسەنو پەرەپێدانی ڕێنمایی ئیسلام لە ناو لاوانی کورد تا بتوانن چارەی ئیسلامییانەی کێشەی سیاسییو ئابوورییو کۆمەڵایەتیی گەلی کورد بکەن.

٢. زۆربەی بڵاوکراوە ئیسلامییەکانی کە لە ئەورووپاو ئەمریکا دەردەچن، ڕۆڵی کورد لە خزمەتکردن بە ئیسلام پشتگوێ دەخەنو گرنگی نادەن بە کێشەی کورد، لەو ڕوانگەوە گۆڤاری ئاڵای ئیسلام دەخوازێت چەوساوەیی گەلی کورد دەرخاتو سەرنجی ڕێکخراوو کەسایەتییە ئیسلامییەکان بۆ لای کێشەکەی ڕاکێشێت.

٣. زۆربەی بڵاوکراوە کوردییەکان کە لە ڕۆژئاوا دەردەچن، کولتوورو مێژووی ئیسلامیی کوردیان پشتگوێ خستووەو بە شێوەیەکی نابابەتی کێشەی کوردیان خستۆتەڕوو، ئەو بڵاوکراوانە بیرۆکەی نەتەوایەتییو لیبرالییو مارکسیی بە چارەی کێشەی کورد دەزانن، ئاڵای ئیسلام ئەو ئاراستە بە هەڵە دەزانێتو مەبەستێتی ڕاستی بکاتەوە [2].

---

[1] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ڕۆڵو کاریگەری گۆڤاری ئاڵای ئیسلام لە خزمەتکردن بە ئایینو زمانو مێژوو کلتوری کورد بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٥٣ ـ ٥٩.

[*] دەربارەی مێژووی دەرچوونی یەکەم ژمارەی گۆڤارەکە (دکتۆر ئازاد گەرمیانی) زانیاری هەڵەی داوە بە(هەژار حاتەم)و دەڵێت: "یەکەم ژمارەی گۆڤاری ئاڵای ئیسلام لە ساڵی (١٩٨٧) دەرچووە". بەرگو چەند پەڕەیەکی ژمارە (١)ی گۆڤارەکەم دەستکەوت لە بەرگەکەی ئەو مێژووەی لەسەر نووسراوە کە لە سەرەوە ئاماژەم پێداوە. بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٣٩).

[2] ئازاد كرمياني و كولالة ئاسنكر: لماذا ئالاي ئيسلام، ئالاى ئيسلام، العدد (١)، السنة الاولى، تموز ١٩٨٦، ل١.

بەشی پێنجەم:
بزووتنەوەی ئیسلامیی
لە کوردستانی عێراق

باسی یەکەم: ڕاگەیاندنو ڕەوشی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی

یەکەم: ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی

دوای خۆنیشاندانی هەڵەبجە لە (١٣ مایسی ١٩٨٧)، ژمارەیەکی زۆر لە زانایانو کەسایەتییو جەماوەری هەڵەبجەو دەوروبەری بەرەو ئێران کۆچیان کرد، کە هەندێ لە سەرکردەکانی ئیخوانیان لەگەڵدا بوو، بە گەیشتنیان بە ئێران، لە (١٩٨٧/٥/٢٤) لە ژێر ناوی (کۆمەڵەی زانایانی کۆچەری) بەیاننامەیەکیان دەرکردو شۆڕشی چەکدارییان ڕاگەیاند[١].

ئەم بەیاننامە، سەرەتایەك بوو بۆ ڕاگەیاندنی پارتێکی نوێ، لەو کاتەدا بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی تاکە پارتی ئیسلامیی چەکداری گۆڕەپانەکە بوو، لەلایەن شێخ عەبدوللەتیف واژەیی ڕێبەرایەتی دەکرا، سەرکردەکانی ئەم پارتە پێشوازیان لە کۆمەڵەی زانایانی کۆچەری کردو لەسەر کاری چەکداری هانیان دەدان.

لە (حوزەیرانی ١٩٨٧) لە شاری (سنە) کۆبوونەوەیەك کراو تێیدا بڕیاری ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی بە ڕێبەرایەتی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز درا، بۆ ئەو مەبەستەش پڕۆژەیەکی (١٠) خاڵی ئامادەکرا، لە (١٩٨٧/٦/٢٥) لە چوارچێوەی سەردانێکدا بۆلای (هاشمی ڕەفسنجانی)و (عەلی خامنەئی) پێشکەشی دەوڵەتی ئێران کرا، خاڵەکانی پڕۆژەکە بریتی بوون لە:

١. بەوپێیەی گەلی کورد دەردەسەریو ناڕەحەتیو ناهەمواری زۆری دیوە لە عێراقی زامدار بە دەستی حوکمی عەفلەقی کافرەوە، بەو سیفەتەی میللەتێکی زۆرلێکراوە، ئەویش مافی ژیانی خۆی دەوێت، دەبێت وەکو هەموو گەلانی جیهان بە ئازادی بژی.

---

[١] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٨)؛ لە بەشی (سێیەم) باسی (سێیەم) بە درێژی باسی ئەو بەیاننامەیە کراوە.

٢. سەرکردایەتی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە هەموو کاروبارێکی سیاسیی‌و جیهادی سەربەخۆیەو بە هیچ سەرکردایەتییەکی ترەوە پەیوەست نییە، مەگەر لە ڕووی هاوکاریی‌و هەڵسوڕانی کارەوە.

٣. بودجەیەکی ساڵانە بدرێت بە سەرکردایەتی بزووتنەوە، دەبێت ئەو بودجەیە بە شێوەیەك بێت لەگەڵ ئاست‌و قەوارەی بزووتنەوەدا بگونجێت.

٤. دەبێت بزووتنەوە سەربەستییەکی تەوای هەبێت لە پەیوەندیکردن بە جیهانی ئیسلامیی‌و بزووتنەوە ئیسلامییەکانەوە، تا پشتگیری بزووتنەوە لە ڕووی سیاسیی‌و ئابورییەوە بەهێزبێت.

٥. پێداویستی جەنگی بە سەرکردایەتی بزووتنەوە بدرێت‌و بە شێوەیەکیش بێت کە لەگەڵ ئاستی جەنگاوەریدا بگونجێت.

٦. ژیانی خێزانی موجاهیدو پەنابەرەکان مسۆگەر بکرێت، دەبێت بەر لە هاتنی وەرزی زستان هەموویان لە جێی ئاسایش‌و هێمندا نیشتەجێ بکرێن.

٧. سەرپەرشتی خێزانی شەهیدەکان بکرێت‌و بە جۆرێکی وا بایەخیان پێبدرێت کە لەگەڵ پلەو پایەی جیهادەکەیاندا بگونجێت.

٨. کردنەوەی ئێزگەیەکی تایبەت بۆ بزووتنەوە، هەروەها لە بوارەکانی تری ڕاگەیاندندا کارئاسانی بۆ بکرێت.

٩. بوار بکرێتەوە بۆ هەموو موجاهیدێکی موسڵمان لە جیهانی ئیسلامیدا کە بیەوێ بێتە ڕیزی بزووتنەوەوە.

١٠. ڕێگە بدرێت کە بزووتنەوە بارەگا دابنێ لە ناوچە سنورییەکاندا، لەو ناوچانەی خۆی دەیهەوێت[١].

هەر لە سەروبەندی ڕاگەیاندنی بزووتنەوە، لە (تەمموزی ١٩٨٧) کۆمەڵێك گەنج‌و کەسایەتیی ناوچەی بیتوێن‌و پشدەر چوونە ئێران‌و پەیوەندیان بە بزووتنەوەی

---

[١] بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق، گۆڤاری بانگەوازی ئیسلامی، ژمارە (١)، ساڵی یەکەم، کانونی دووەمی ١٩٩٠ز، ل٣٠.

ئیسلامییەوە کرد[1]، ئەمەش بوە پاڵپشتێکی جەماوەریو ڕێکخراوەیی باش بۆ بزووتنەوەو کارەکانی ئەو پارتەی بەگوڕتر کرد.

سەبارەت بە ڕاگەیاندنی بزووتنەوە، شێخ موحەممەد بەرزنجی باس لەوە دەکات لە دوای کۆچی زانایانو جەماوەری هەڵەبجەو گەیشتنی هەڵسوڕاوانی ڕەوتی ئیسلامیی لە دەڤەری بیتوێنو پشدەر لە (١٢ی ڕەبیعی یەکەمی) ئەو ساڵەدا کۆنفراسێك بەستراو چەند کارێکی بنەڕەتی ئەنجامدرا:

١. ناوی بزووتنەوەی پەیوەندی بە لابردنی وشەی (پەیوەندی) گۆڕا بۆ (بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق).

٢. هەڵبژاردنی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بە ڕابەری گشتی.

٣. دامەزراندنی مەکتەبی سیاسیی نوێ.

٤. لە ڕووی سەربازیەوە چوار هێزی تر بە ناوی هێزەکانی (نەسر، حەمزە، ئازادی، حەسەن بەننا) بۆ بزووتنەوە زیادکرا[2].

زانیاریەکانی شێخ موحەممەد بەرزنجی لە ڕووی مێژووییەوە ورد نین، سەرەتا ئەوەی ئەو بە کۆنفراسی دادەنێت، تەنها کۆبوونەوەیەکی بەرفراوان بوەو تێیدا سەرکردایەتی بزووتنەوە هەڵبژێردرا، ئەمەش جیاوازە لەو کۆبوونەوەی لە مانگی (حوزەیرانی ١٩٨٧ز) لە شاری (سنە) لە ماڵی شێخ موحەممەد بەرزنجی ئەنجامدراو بزووتنەوەی تیا ڕاگەیەنراو شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بووە ڕابەر[3].

کۆبوونەوە بەرفراوانەکە کە شێخ موحەممەد بە کۆنفراس ناوزەدی دەکات لە (٢٥ سەفەر ١٤٠٨ك/ ١٨ تشرینی یەکەمی ١٩٨٧ز) لە (سنە) ئەنجامدراو لەناو (٣٠) پاڵێوراودا جگە لە ڕابەری گشتی کە لە پۆستەکەی خۆیدا مایەوە سەرکردایەتی بزووتنەوە هەڵبژێردرا کە بریتی بوو لە: (شێخ عەبدوللەتیف واژەیی، مەلا عەلی

---

[1] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی سێیەم، ل١٥.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل١٥.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

عەبدولعەزیز، مەلا عومەر عەبدولعەزیز، ئەحمەد کاکە مەحمود، مەلا مەحمود ئازادی، ئەبوبەکر سدیقی، ئەبوعەلی موسڵی، عەلی باپیر، مەلا عەبدولقادر کۆکۆیی، مەلا موحەممەد ڕازی، عەبدولقادر برایەتی، مەلا سەلمان، مەلا عەلی بیارە)[1]. ئەمە یەکەم دەستەی سەرکردایەتی بزووتنەوەی ئیسلامییە.

دانانی (١٢ی ڕەبیعی یەکەم)یش بە ڕۆژی کۆنفراسەکە هەڵەیەکی مێژووییە، تەنانەت هەندێ سەرچاوەی دیکە (١٢ی ڕەبیعی یەکەمی ١٤٠٨ك) بە مێژووی ڕاگەیاندنی بزووتنەوە دادەنێن. ئەمەش هەڵەیەکی مێژوویی گەورەیە، چونکە (١٢ی ڕەبیعی یەکەمی ١٤٠٨ك) بەرامبەرە لەگەڵ (٣ تشرینی دووەمی ١٩٨٧) ئەمەش کاتێکە کە چەند مانگێك بەسەر ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییدا تێپەڕیوەو لەگەڵ سەرچاوە مێژوویەکاندا دژ دەوەستێتەوەو هیچ بەڵگەیەکی مێژوویی لەبەردەستدا نییە ئەوە بسەلمێنێت کە بزووتنەوە لەو مێژووەدا ڕاگەیەنرا یاخود کۆنگرەی بەستووە.

ئەوەی گرنگە لێرەدا سەرنجی لێبدرێت گۆڕانی ناوی بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی بوو بۆ بزووتنەوەی ئیسلامیی، ئەمەش بەو مانایەیە کە بزووتنەوەی ئیسلامیی درێژەپێدەری بزووتنەوەی پەیوەندییە بە هەندێ گۆڕانکارییەوە، لەلایەکی ترەوە بزووتنەوەی پەیوەندی ناوی لەسەر شانۆی ڕامیاری دەسڕێتەوەو پارتێکی نوێی ئیسلامیی دێتە مەیدان کە لە بزووتنەوەی پەیوەندی بەهێزترەو چالاکی زیاتر دەنوێنێ‌و ڕۆڵی زیاتر دەگێڕێت.

دووەم: ڕەوشی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی

بزووتنەوەی ئیسلامیی لە سەرەتای ڕاگەیاندنییەوە لەسەر بنەماو پرەنسیپە حزبییەکان دانەمەزرا، هەلومەرجی ئەو کاتەی کوردستان‌و ناوچەکە بە تایبەتیش لەو کاتەدا ستەم‌و چەوساندنەوەی کورد لەلایەن حکومەتی عێراقەوە گەیشتبووە لوتکە، کاریگەری ڕاستەوخۆی هەبوو لەسەر پەلەکردن لە پێکهێنانی بزووتنەوەی ئیسلامیی، ئەم حاڵەتەش شوێنەواری لەسەر ڕێکوزەری ئەو پارتە جێهێشت. لەو بارەوە عەلی باپیر نووسیویەتی: "مسوڵمانان لە هەموو چین‌و توێژەکانی کۆمەڵ، بە هاندەری

---

[1] ئەبوبەکر سدیقی: ڕۆژژمێری (١٩٨٧).

خوارازی کردن‌و بووژاندنه‌وه‌ی ئیسلام‌و رزگارکردنی خه‌ڵکی چه‌وساوه‌و بێشوانو، له ژێر ته‌ئسیری کوفرو سته‌م‌و چه‌وساندنه‌وه‌و خراپه‌کاری ڕژێمی به‌عسی کافرداو، له‌کاردانه‌وه (رد فعل)ی شه‌پۆلی دژی ئایینی‌و دژی ئه‌خلاقی خۆبه‌ده‌مڕاست زان‌و خۆبه‌شۆڕشگێڕو خه‌مخۆرانی نێو کوردستان دا، کۆبوونه‌وه‌و وه‌خۆکه‌وتن بۆ دروست کردنی کۆمه‌ڵ‌و بزووتنه‌وه‌یه‌کی ئیسلامی، که له سه‌ره‌تاوه ناوی (بزووتنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی ئیسلامی) بوو، به‌ڵام دواتر که به هۆی ده‌ربه‌ده‌ربوون‌و کۆچکردنی ژماره‌یه‌کی زۆر له مسوڵمانانه‌وه‌و به‌شداری کردنیان له‌و پڕۆژه (مشروع)ه جیهادیه‌دا، قه‌باره‌که‌ی گه‌وره‌تربوو جوغزی فراوانتربوو، پاش چه‌ند دانیشتن‌و کۆبوونه‌وه‌یه‌کی به‌په‌له‌و سه‌رپێیی (إرتجالي) هه‌ندێك گۆڕانکاری ڕواڵه‌تی‌و ساده به‌سه‌ر پڕۆژه‌ی ناوبراودا هاتن‌و سه‌ره‌نجام ناوه‌که‌شی گۆڕا بۆ بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی له کوردستانی عێراق دا"[1]. به سه‌رنجدان له‌و ده‌قه بۆمان ده‌رده‌که‌وێت سته‌می به‌عس‌و شه‌پۆلی دژی ئایینی کاریگه‌ری هه‌بوو له‌سه‌ر په‌له‌کردن له ڕاگه‌یاندنی بزووتنه‌وه‌.

بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامیی له ڕووی پێکهاته‌ی ناوخۆوه تا ڕاده‌یه‌ك ناجۆر بوو، ئه‌وه‌ش به پله‌ی یه‌که‌م ده‌گه‌ڕێته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی له سه‌ره‌تاوه دامه‌زرێنه‌رانی ئه‌م پارته له یه‌ك قوتابخانه‌ی فکریه‌وه نه‌هاتبوون، بنه‌مایه‌کی په‌روه‌رده‌یی‌و ڕێکخراوه‌یی پێشوه‌ختیان نه‌بوو، ئه‌وه‌ی ئه‌و پێکهاته ناجۆره‌ی کۆکردبوویه‌وه ئایدۆلۆژیای ئیسلام‌و پێویستی به‌ره‌نگاری به‌عس‌و تاوسه‌ندنی چه‌وساندنه‌وه‌ی گه‌لی کورد بوو.

سه‌رکرده‌کانی بزووتنه‌وه زۆربه‌یان زانای ئایینی بوون، پێشتر سه‌رقاڵی په‌روه‌رده‌و زانسته ئایینیه‌کان بوون، تێکه‌ڵ به ژیانی سیاسیی نه‌بوون‌و له‌و بواره‌دا که‌م ئه‌زموون بوون[2]، هه‌ر بۆیه له‌گه‌ڵ دامه‌زراندنی حزبی سیاسیی‌و سه‌رکردایه‌تی کردنی ئه‌و کاره، ڕووبه‌ڕووی گرفتی سیاسیی، فکریی، ستراتیژیی‌و دبلۆماسیی بوونه‌وه. ته‌نانه‌ت

---

[1] ده‌ردو ده‌رمانی بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی، له بڵاوکراوه‌کانی بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی له کوردستانی عێراق، چاپخانه‌ی شه‌هیدانی گردی ڕه‌مکان ۱۹۹۰ز، ل۷.

[2] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي، ل۲۵۳.

هەڵبژاردنی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بە ڕابەری گشتی بزووتنەوە بە لەبەرچاو گرتنی نەریتی ئایینیو کۆمەلآیەتیی بوو، نەك پرەنسیپو پێوەری حزبی [1].

ئەم پێکهاتە ناجۆرە، وای لەو پارتە کرد، بە مەبەستی دەرباز بوون لە قەیران خێرا خێرا کۆنگرە ببەستێت، تەنانەت لای زۆرێك لە کادیرانی بزووتنەوە ئەو بۆچوونە چەسپا کە کۆنگرە تەنها هەڵبژاردنی سەرکردایەتییە [2]، چونکە گرفتەکانی بزووتنەوە لە ئەستۆی سەرکردایەتیدایەو هەڵبژاردنەوەی سەرکردایەتی ئەو گرفتە چارە دەکات.

بزووتنەوە لە نێوان سالآنی (١٩٨٧ ـ ١٩٩٠) دوو کۆنگرەی بەست، کۆنگرەی یەکەمیان کە بە کۆنگرەی چوارەم* ناوزەد دەکرێتو لە ژێر دروشمی (سەرخستنی کارو چالاکی جیهادی) لە گوندی (براله)ی پێنجوێن لە ڕۆژانی (٢٢ ـ ٢٤ شوال ١٤٠٨ك/ ٦ ـ ٨ حوزەیرانی ١٩٨٨ز) بەستراو تێیدا بارودۆخی ناوخۆی بزووتنەوە هەڵسەنگێنراو پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆ پەسەند کراو بەیعەت درا بە شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ ڕابەری گشتیو ئەنجومەنی شوورا هەڵبژێردرا [3].

بە هەمان شێوە لە ڕۆژانی (١٣ ـ ١٦ حوزەیرانی ١٩٩٠) لە ئۆردوگای (دزلّی) لە ژێر دروشمی (وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ)، کۆنگرەی پێنجەم بەستراو تێیدا وێڕای پەسەند کردنی پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆ، باس لە کارو چالاکی بزووتنەوە کراو پاشان ئەنجومەنی شوورا هەڵبژێردرا [4].

شوورای نوێ پێکهاتبوو لە: شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، شێخ موحەممەد بەرزنجی، شێخ عەبدوللەتیف واژەیی، عەلی باپیر، مەلا عەلی عەبدولعەزیز، ئەحمەد کاکە مەحمود، شێخ سدیق سەرگەتی، کامیل حاجی عەلی، مەلا مەغدید، مەلا مەحمود ئازادی، مەلا

---

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

[2] سەرچاوەی پێشوو؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەبدولستار مەجید)، ڕانیە، ٢٠٠٤/١٢/١١.

* بزووتنەوەی ئیسلامیی خۆی بە درێژەپێدەری بزووتنەوەی پەیوەندی دەزانی، بزووتنەوەی پەیوەندی تا کاتی ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی (٣) کۆنگرەی بەستبوو، بۆیە ئەم کۆنگرەیە بە چوارەم دانرا.

[3] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١٦، ١٧).

[4] هەواڵەکانی ناوخۆ، گۆڤاری دەنگی باوەڕ، ژمارە (١، ٢)، ساڵی سێیەم، ئاب ـ ئەیلول ١٩٩٠، ل ١١.

موحەممەد رازی، مەلا شەریف. دواتریش لە ناو شورا پۆستەکان بەم شێوەیە دەستنیشان کرا: شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ رابەری گشتیی‌و مەکتەبی سیاسیش پێکهات لە: شێخ موحەممەد بەرزنجی، شێخ عەبدوللەتیف واژەیی، عەلی باپیر، مەلا عەلی عەبدولعەزیز، ئەحمەد کاکە مەحمود، شێخ سدیق سەرگەتی. هەر یەکە لە کامیل حاجی عەلی بۆ بەرپرسی مەکتەبی دارایی، مەلا مەغدید بۆ بەرپرسی کاروباری سەربازی، مەلا مەحمود بۆ بەرپرسی راگەیاندن، موحەممەد رازی بۆ بەرپرسی پەیوەندییەکان، مەلا شەریف بۆ بەرپرسی کاروباری کۆمەڵایەتی دانران.

هەر لەو ماوەدا بەرنامەو پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆ دانرا، مەکتەبەکان پێکهێنران، پەیکەری ڕێکخستن دەستنیشان کرا، ئەرکو دەسەڵاتو مافی ئۆرگانەکان دیاری کرا[1]، هەر چەندە لەو ماوەدا زۆربەی ئەو ئۆرگانو مەکتەبانە پێکهێنران کە لە پەیڕەوو پرۆگرامدا هاتووە، بەڵام لە ڕووی دەسەڵاتو ئەرکو ومافەوە بە شێوەیەکی تیۆری مانەوە.

هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەوە چەند باڵێك لەناو ئەو پارتەدا دروست بوو، ئەو باڵانە لەناو خۆیاندا لە ململانێدابوون، ئەم ململانێیەش ڕێگەی خۆشکرد بۆ کەسانی بەرژەوەندخواز لەسەر حسابی ناکۆکی ناوخۆ بەرژەوەندیەکانی خۆیان برەو پێبدەن، هەڵبەتە هەر ململانێی ناوخۆ دەرگای لە بەردەم ئێرانو نەیارانی بزووتنەوەدا ئاوەڵا کرد تا دەستخەنە ناو کاروباری حزبەکەوە.

شێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە بە ڕابەری گشتی هەڵبژێردرا، هەر چەندە ناوبراو زانایەکی لەخواترسو شارەزای زانستە شەرعییەکانو جێگەی ڕەزامەندی هەمووان بوو، بەڵام لە بواری سیاسیی‌و کاری ڕێکخراوەیدا کەم ئەزموون بوو، ئەمەش ڕێگەی خۆشکرد بۆ کەسانێك لە دەوروبەری شێخ عوسمانو هەندێ ئەندامی باڵای بزووتنەوە کە سوودی خراپ (سوء الاستفادة) لە پلەو پایەی ڕابەری گشتیی‌و دارایی‌و پەیوەندییەکانی بزووتنەوە وەربگرن[2]، لێرەوە

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل ١١.

[2] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

تەکەتول دروستبوو، یاخود باڵی دژ بە دەستێوەردان لە کاروبارەکانی بزووتنەوە دروست بوو، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئەو ناکۆکییە زەقتر دەبوویەوە، سەرەنجام دوو باڵ لە ناو بزووتنەوە دەرکەوت، باڵی یەکەم خۆی لە کەسانی دەوروبەری رابەری گشتیدا دەبینییەوە کە باڵی خاوەن بڕیاری ناو بزووتنەوە بوون، باڵی دووەم ئۆپۆزسیۆن یاخود ڕیفۆرمخواز بوون. دەبێت ئەوەش لەبەرچاو بگرین کە دوای تێپەڕبوونی چەند مانگ بەسەر راگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییدا هێشتا هێندێ ئەندامو لایەنگری بزووتنەوەی پەیوەندی نەهاتوونەتە ناو بزووتنەوەوە، هەر بۆیە مەکتەبی ئیرشادی بزووتنەوە لە (٨ جەمادی یەکەمی ١٤٠٨ك/٢٨ کانوونی یەکەمی ١٩٨٧ز) لە بەیاننامەیەکدا داوای پتەوکردنی ریزەکانی بزووتنەوەو دوورکەوتنەوە لە دروستکردنی گروپی بچووك دەکات[١].

عەلی باپیر ڕێبەرێکی ڕیفۆرمخواز بوو، ناوبراو لە وتارو نووسینەکانیدا بۆچوونی خۆی دەربارەی کێشەو گرفتەکانی بزووتنەوەو شێوازی چارەکردنی خستۆتەڕوو، کتێبی (دەردو دەرمانی بزووتنەوەی ئیسلامیی) دیارترین بەرهەمی عەلی باپیرە کە تێیدا لە (١٨) خاڵدا کێشەو گرفتەکانی بزووتنەوە دیاری دەکاتو دواتریش چارەسەر پێشنیاز دەکات، ناوبراو پێی وایە دەبێت ئەو پێشنیازانە بکرێنە بنەمای کارکردنی بزووتنەوەی ئیسلامیی، چونکە نەبوونی ئەو بنەمایانە قەیرانو گرفتی بۆ بزووتنەوە دروست کردووە، کارکردن بەو بنەمایانە بزووتنەوە لە قۆناغی خڕبوونەوە (تجمع) دەباتە قۆناغی بزووتنەوەیەکی واقیعیەوە. ئەو پێشنیازانەش کە دەبێت بکرێنە بنەمای کارکردن بریتیین لە:

١. پێکهێنانی کۆڕی ڕاوێژی ڕاستەقینە.
٢. پەیدابوونی مەرکەزیەتێکی شەرعی ڕاستو لێهاتوو.
٣. دانانی بەرنامەو پەیڕەوێك لەبەر تیشکی قورئانو سووننەتدا.
٤. تێگەیاندنو پێگەیاندنی کۆمەڵێکی هەڵبژاردەی پێشڕەو.
٥. ئازادی ڕا دەربڕینی بیروڕاو وەرگرتنی ڕەخنەو پێشنیازی بەجێ.

---

[١] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٥٦).

٦. مافی فەرمان بە چاکەو ڕێگرتن لە خراپە بە هەموو کەس بدرێت.

٧. یەک دڵی و یەک ڕیزی و یەک هەڵوێستی.

٨. تەقواو لیهاتوویی بکرێتە سەنگی مەحەکی کار پێ سپێران.

٩. پەروەردەو بارهێنانێکی هاوسەنگ.

١٠. چاوکردنەوەو فێرکردن و هۆشیارکردنەوەی جەماوەر.

١١. چەسپاندنی دادگەری لە هەموو بوارێکدا.

١٢. بەتەنگ خەڵکەوە بوون و چارەسەرکردنی گیروگرفتیان.

١٣. کارکردنی بەردەوام و لێبڕان و گۆڕینی واقیع.

١٤. چاودێری و لێپرسینەوەی خەڵکی بە گشتی و کاربەدەستان بە تایبەتی.

١٥. پشت بە خوا بەستن و لەسەر لاقی خۆ وەستان.

١٦. پاراستنی عیززەت و ئابڕوی ئیسلام.

١٧. نەبەزین و پشوو درێژی و کۆڵنەدان.

١٨. خەڵک چاککردن و بەرەو خوا چوون[1].

لە پەیامێکدا کە ڕۆژی (١٩٨٨/٩/٢٧) لەژێر ناونیشانی (پەیامێکی دڵسۆزانە بۆ رابەرایەتی بزووتنەوەی ئیسلامی) بەناوی (کۆمەڵە موسڵمانێکی خەمخۆرو دڵسۆزو پەرۆش بۆ ئیسلام) بڵاوکراوەتەوە، ئاماژە دراوە بە گوێپێنەدانی یاساکانی ئیسلام لەلایەن سەران و براگەورەکانی بزووتنەوەوە، کە ئەمەش بۆتە هۆی پەیدابوونی کەلێن و کونی زۆر لە بزووتنەوەدا، هەر لەو پەیامەدا کۆمەڵێک پێشنیاز بۆ چارەسەری ئەو گرفتانە دانراوە. پەیامەکە دەستنووسەو بە سەرنجدان لە خەت و شێوازی نووسین و داڕشتنی پێدەچێت لەلایەن عەلی باپیرەوە نووسرابێت کە لەو کاتەدا لێپرسراوی هێزی حەمزە بوو[2].

[1] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی وردەکاری ئەم خاڵانەو میکانیزمی ریفۆرم لە دیدی عەلی باپیردا بڕوانە: عەلی باپیر: هەمان سەرچاوە، ل٦٢ ـ ١٢٩.

[2] دەربارەی وردەکاری ئەو پەیامە بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٥١)

لە سەرەتای ساڵی (١٩٩٠) عەلی باپیرو ژمارەیەك كادیری بزووتنەوە لە ژێر ناوی (كۆڕی راوێژی یەكگرتوو) پێكهاتەیەكیان راگەیاند، ئەم پێكهاتەیە خۆی بە بەشێك لە بزووتنەوە زانیوەو وەك لە بڵاوكراوەكانیشیاندا ئاماژەیان پێداوە، مەبەستیان چاككردنو راستكردنەوەی بزووتنەوەیە نەك جوداخوازی[1].

بڵاوكراوەی ژمارە (٩)ی رۆژی (٢١ رەجەب ١٤١٠ك – ١٩٩٠/٢/١٦ن) بەراشكاوی ئاماژە بە ناكۆكی نێو ریزەكانی بزووتنەوە دەكاتو لەو بارەوە نووسیویەتی: "هەموو لایەك ئاگادارن كە ماوەی (٧– ٨) مانگە پێشمەرگە رەش و رووت نەدارەكانی بزووتنەوەی ئیسلامیی یارمەتی‌یان وەرنەگرتوەو، مەگەر بەدەگمەن دەنا تێیا دا نیە كە قەرزدار نەبێت، جا لەم ماوەیەدا یارمەتی درا بە هەموو هێزەكانی بزووتنەوە، بەڵام هێزی (حمزة) "رضي الله عنه"و هێزی (شافیعي) "رحمه الله" لە یاسای یارمەتی وەرگرتن لەلایەن (رابەری گشتی)یەوە ریزپەڕ كران! خۆشتان دەزانن كە پێشمەرگە فیداكارو بە هەڵمەتەكانی ئەو دوو هێزە هیچیان لە پێشمەرگەی هێزەكانی دیكە كەمتر نیە!!!"[2].

هەردوو هێزی حەمزەو شافعی لە نەیارانی باڵی رابەری گشتیی بزووتنەوە بوون، یەكەمیان لە لایەن عەلی باپیرو دووەمیان لە لایەن هەولێرییەكانەوە سەرپەرشتی دەكرا، هەر بۆیە لە لایەن رابەری گشتییەوە پەراوێز خراون، ئەمەش تا رادەیەك لە بەیاننامەكەدا ئاماژەی پێدراوە، هەر چەندە هیچكام لەو بەیاننامانەمان لەبەردەستدا نییە كە بەر لە ژمارە (٨، ٩) بڵاوكراونەتەوە، بەڵام بە سەرنجدان لە ناوەڕۆكی هەردوو بەیاننامەی ژمارە (٨، ٩)ی كۆڕی راوێژی یەكگرتوو، ئەو راستیەمان لا دەچەسپێ كە

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣، ٥٤). بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣) كە بەیاننامەی ژمارە (٨)ی كۆڕی راوێژی یەكگرتووە لە (٣ رەجەب ١٤١٠ك – ١٩٩٠/١/٢٩ن) بڵاوكراوەتەوە، واژۆی (٢٦) كەسی لەسەرە كە ئاگاداریەكی گشتییە بۆ سزادانی (٥) كەس كە لە كاتی پێكهێنانی مەفرەزەیەكی (١٠) كەسی جودابوونەوەو خۆیان تەسلیم بە رژێمی بەعس كردۆتەوەو بوونەتە مەفرەزەی تایبەتی بەعسو زیان بە بزووتنەوە دەگەیەنن. بۆزانیاری زیاتر لەو بارەوە بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣)

[2] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٥٤)

ناکۆکی ریزەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە ئاستێکی بەرزدا بووەو لایەنە ناکۆکەکان بە تەواوی لە یەکتر دڕدۆنگ بوون.

فاتح کرێکار یەکێکی تر بوو لە ڕێبەرانی ئۆپۆزسیۆن، ئەویش بە شێوەی باڵێکی سەربەخۆ کاری دەکرد، ناکۆکی کرێکار لەگەڵ سەرکردایەتی بزووتنەوە و بە تایبەتیش کەسانی دەوری شێخ عوسمان بە ڕێژەیەك پەرەی گرتووە کە ناوبراو لە (١٩٩٠/١١/٥) لە بزووتنەوە جیابوویەوەو پارتێکی نوێی بە ناوی (کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق)[١] ڕاگەیاند.

بە پێی بەیاننامەی ڕاگەیاندنی کۆمەڵەی ئیسلامیی، چەند خاڵێکی لاواز لە ناو بزووتنەوەدا بوونەتە هۆکاری جیابوونەوەی ئەوان، بە گوێرەی بەیاننامەکە ئەو خاڵانە بریتیین لە:

١- نەبوونی پەیکەرێکی تەنزیمی.

٢- نەبوونی بەرنامەو پرۆگرامی پەروەردەییانە بۆ یەکخستنی بیرو بۆچونی ئەندامان لە رووی عەقیدەییو فیکرییەوە.

٣- گرنگی نەدان بە مەرجی تەنزیمی (متمانەو لاوازی - التوثیق والتضعیف) لە بواری تەزکیەو وەرگرتنی خەڵك لە ریزەکانی بزووتنەوە.

٤- لاوازی بەڕێوەبردنی کاروباری دارایی[٢].

بەیاننامەی ناوبراو، بە شێوەیەکی روون باس لە گیرگرفتەکانی بزووتنەوە دەکاتو ئۆباڵی نەهامەتییەکانی بزووتنەوە بە پلەی یەکەم دەخاتە ئەستۆی کەسانی دەوروبەری رابەری گشتییو لەو بارەوە نووسیویەتی: "دیاردەی هەرە زەقی لاوازی بەڕێوەبەرایەتی بەشی دارایی شاردنەوەی چەندو چۆنیەتی پارە هاتنو خەرج کردنی بوو.. تەنانەت تێکڕای ئەندامانی شورای باڵا کەسیان ڕۆژێ لە ڕۆژان ئاگاداری هیچ

---

[١] بۆزانیاری زیاتر دەربارەی کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستان بگەڕێرەوە بۆ (بەشی چوارەم) (باسی سێیەم).

[٢] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٦٦).

مەسەلەیەکی دارایی نەبوون، لەسەر ئەم نالەبارییەشەوە کۆمەڵێ مشەخۆرو گەنەی بەرژەوەند وویست لەدەوری رابەر چەکەرەیان کردبوو .. بەکەیفی خۆیان لەسەر پارەو ماڵی هەتیوو بێوەژنی هەناسە ساردی کورد دەلەوەڕان‌و کەس نەیدەزانی چۆن‌و بۆچی ئەو پارەو ماڵەی چاکەخوازان دەینێرن بۆ بزووتنەوە ئاوا دەخرێتە خزمەتی هەواو هەوەسی تاقمێك زەروو.."[1]. لە برگەیەکی تری هەمان بەیاننامەدا، باس لەوە دەکات کە باڵی ئۆپۆزسیۆن هەوڵێکی زۆریان خستۆتەگەڕ بۆ چاککردنی دۆخی بزووتنەوەو لەو ڕووەوە لە کاری خۆیان بەردەوام بوون، بەڵام کەسانی دەورووپشتی رابەر کۆسپی بەردەم چاکسازی بوون، هەر بۆیە بەیاننامەکە نووسیویەتی: "ئێمە لەکاری خۆمان بەردەوام بووین .. لەولاشەوە بەردەوام گەنە مشەخۆرەکانی دەورووپشتی مامۆستا مەلا عثمان کەندو کۆسپێکی زۆریان دەخستینە سەر ڕێ .. تا دەهات کار ئاڵۆز تر دەبوو.."[2].

باڵی ئۆپۆزسیۆن لە ناوخۆیاندا یەکگرتوو نەبوون، دەربارەی میکانیزمی ڕیفۆرم بۆچوونی جودایان هەبوو. دەبێت ئەوەش لەبەرچاو بگرین کە خەڵکانێك هەبوون خوازیاری ئەوەبوون بە ناوی ڕیفۆرمەوە بەرژەوەندی تایبەتییان دەستکەوێت[3]. لەگەڵ ئەوەدا کە ئۆپۆزسیۆن یەکڕیزو یەکگرتوو نەبوون، هاوکات پرۆژەیەکی گشتگیرو ستراتیژیشیان نەبوو، خۆشیان کۆمەڵێك گرفت‌و کەموکورتیان هەبوو، هەندێ جاریش ڕیفۆرم‌و بەرژەوەندی تایبەتییان تێکەڵ دەکرد[4]، تێکڕای ئەم هۆکارانە وای کرد لەو قۆناغەدا ڕیفۆرم ئامانجەکانی خۆی نەپێکێ.

لەلایەکی ترەوە ئەگەر سەرنج لە پەیڕەوو پڕۆگرامی ناوخۆی بزووتنەوە ئیسلامیی بدەین، دەبینین هەر لە بنەڕەتەوە پەیڕەو پڕۆگرام نەك چارەسەری دەسەڵاتی ئۆرگانەکانی نەکردووە، بەڵکو بۆتە هۆکارێکی سەرەکی دروستبوونی کێشەی ناوخۆی

---

[1] سەرچاوەی پێشوو.

[2] سەرچاوەی پێشوو.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

[4] مجموعة من الباحثين: رؤى في مسار العمل الإسلامي، ل٢٥٢.

بزووتنەوە، بەشێکی کەم‌و کورتییەکە لەوەدایە کە ڕابەری گشتی هاوکات ڕابەری ڕۆحی‌و بەرپرسی مەکتەبی سیاسیی‌و ئەنجومەنی شوورایە[1].

دەبوو ئەم هەموو دەسەڵاتە تێکەڵ نەکرایە، ڕابەری گشتیی پیرۆزی خۆی هەبوایەو ڕێبەری ڕۆحی‌و دەسەڵاتی یەکلاکردنەوەی ناکۆکی نێوان شووراو مەکتەبی سیاسیی هەبوایە، نەك بەرپرسی مەکتەبی سیاسیی‌و شوورا بێت، هاوکات دەبوو مەکتەبی سیاسیی دەسەڵاتی جێبەجێکردن بێت‌و شووراش بەرنامەداڕێژی حزب. ئەگەر سەرنج لە واقیعی بزووتنەوە بدەین ڕاستی‌و دروستی ئەو بۆچوونەی پێشوومان بۆ دەسەلمێت، لە کاتێکدا تەواوی ئەندامانی بزووتنەوە لە ڕووی ئاینییەوە متمانەیان بە لێهاتوویی شێخ عوسمان هەبوو کە ببێتە ڕابەری گشتیی، بەلام زۆرێك پێیان وابوو ناوبراو لە ڕووی سیاسیی‌و کارگێڕییەوە کەم ئەزموونەو ناتوانێت کاروبارەکانی بزووتنەوە باش هەڵسوڕێنێ.

[1] بڕوانە بەلگەنامەی ژمارە (٧٠). بەپێی نووسراوی نووسینگەی ڕابەری گشتی بزووتنەوە، ژمارە (١٨٧) ڕۆژی (٢٤ موحەڕەم ١٤١٠ك/ ٢٤ ئاب ١٩٨٩ز) ڕابەری گشتی بزووتنەوە جگە لەو پۆستانەی لە پەیڕەوی ناوخۆ پێی دراوە بۆتە بەرپرسی نووسینگەی سەربازیش، بێگومان ئەمەش جگە لە بەردەوام بوون لەسەر هەڵەی تێکەڵ کردنی دەسەڵاتەکان هیچی تر نییە. بڕوانە بەلگەنامەی ژمارە (٤٣).

باسی دووەم: پێگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی نیشتمانیی کوردستاندا

یەکەم: بواری سیاسیی

هەر چەندە بزووتنەوەی ئیسلامیی لە سەرەتای ڕاگەیاندنییەوە گیرۆدەی کۆمەڵێك گرفتی ناوخۆیی بوو، بەڵام لە گەلێك بواردا چالاکانە هەڵدەسوڕا، لە ڕووی سیاسییەوە لە گۆڕەپانی کوردستاندا ڕۆڵو کاریگەری هەبوو، هەوڵیدا لە دیدێکی ئیسلامییەوە کێشەی کوردو ڕێگە چارەی بخاتەڕوو.

بزووتنەوە لە بواری سیاسییدا چالاکی جۆراو جۆری دەنواند، لە (حوزەیرانی ١٩٨٧) لە شاری تاران خۆنیشاندانێکیان سازدا بۆ بەردەم باڵیۆزخانەکانیی سعودیە، بەریتانیا، فەڕەنسا، ئەردەنو بارەگای خاچی سووری نێودەوڵەتی، سەبارەت بە ستەمی بەعس ناڕەزایینامەیان ئاراستەی باڵیۆزخانەکان کرد[1].

هەروەها لە ساڵڕۆژی کارەساتی هەڵەبجەدا، ڕۆژی (١٦/٣/١٩٨٩) چەندین خۆنیشاندان لە ئۆردوگاو شارەکانی ئێران سازدرا[2]. هەر لەو یادەدا ڕۆژی (١٨/٣/١٩٨٩) لە ژێر دروشمی (أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ)، بزووتنەوەی ئیسلامیی، کۆنگرەیەکی لە شاری سنە ڕێکخست، نوێنەرانی پارتە کوردستانییەکانو ڕێکخراوە ئیسلامییەکانو کۆماری ئیسلامیی ئێران بەشداریان تێداکرد، لەو کۆنگرەدا چەند وتار دەربارەی کارەساتەکە خوێندرایەوە، لە کۆتایشدا بەلاغێك ڕاگەیەنرا[3].

بوارێکی دیکەی چالاکی بزووتنەوە، بەشداریکردن بوو لە کۆڕو کۆبوونەو کۆنگرە جیهانییەکاندا، لەو کۆنگرانەدا نوێنەرانی بزووتنەوە وتاریان پێشکەش کردوەو دیدارو کۆبوونەوەیان لەگەڵ بەشداربووانی کۆنگرە ئەنجام داوەو هەوڵیانداوە چەوساوەیی گەلی کوردو کێشەی کورد بە جیهانی ئیسلامیی بناسێننو پێویستی پشتگیریکردنی

---

[1] هەواڵەکان، گۆڤاری دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، کانونی دووەمی ١٩٨٨، ل ٤٨ ـ ٤٩.

[2] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، نیسان ـ مایس ١٩٨٩، ل ٢٦.

[3] لەیادی یەکەمین ساڵی کارەساتی هەڵەبجەدا، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، ل ١٤ ـ ١٦.

دۆزە ڕەواکەی بەدیاربخەن. لە ڕۆژانی (١٢ ـ ١٧ ڕەبیعی یەکەمی ١٤٠٨ك/ ٣ ـ ٨ تـشرینی دووەمی ١٩٨٧) لە تاران (کۆنفراسی جیهانی یەکێتیی ئیسلامیی) بەسترا، چەند کەسایەتییو پارتی ئیسلامیی بەشداریان تێدا کرد، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بە سەرۆکایەتی وەفدی بزووتنەوە بەشداری کرد، ناوبراو وتارێکی خوێندەوە، لە پەراوێزی کۆنگرەکەشدا وەفدی بزووتنەوە چەندین دیداری ئەنجامدا[1].

هەروەها وەفدی بزووتنەوە بە سەرۆکایەتی شێخ عوسمان، بە شداریکرد لە (کۆنفراسی جیهانی ئاسایشی حەج) کە لە (١ ـ ٥ ڕەبیعی دووەمی ١٤٠٨ك/ ٢٢ ـ ٢٦ تشرینی دووەمی ١٩٨٧) لە تاران بەسترا، شێخ عوسمان وتاری پێشکەش کردو لە پەراوێزی کۆنگرەکەشدا وەفدی بزووتنەوە چەندین دیداری ئەنجامدا[2]. هەر لەو ماوەدا شێخ موحەممەد بەرزنجی بەشداری لە (کۆنگرەی زانایانی موجاهیدی عێراق) لە شاری (قوم) کرد، ناوبراو وتارێکی خوێندەوە[3].

هەروەها لە ڕۆژانی (٣ ـ ١٩٨٩/١٠/٤) وەفدێکی بزووتنەوەی ئیسلامیی کە پێکهاتبوو لە (شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، مەلا عەلی عەبدولعەزیز، مەلا مەحمود ئازادی) بەشداریان کرد لە (کۆنگرەی جیهانیی ئەفغانستان) لە تاران، لەو کۆنگرەدا چەند کەسایەتیی ئیسلامییو نوێنەری پارتو ڕێکخراوە ئیسلامییەکان بەشدار بوون، وێڕای خوێندنەوەی وتارێك لەلایەن مەلا عەلی عەبدولعەزیزەوە، لە پەراوێزی کۆنگرەکەدا، وەفدی بزووتنەوە چەندین دیدارو گفتوگۆی لەگەڵ نوێنەری پارتو دەزگاکانی ڕاگەیاندن ئەنجامدا[4].

هەروەها لە (٤ کانونی یەکەمی ١٩٩٠) لە تاران (کۆنگرەی ئیسلامیی فەلەستین) بەڕێوەچوو، شێخ عوسمان عەبدولعەزیزو شێخ موحەممەد بەرزنجی بە نوێنەرایەتی بزووتنەوە بەشداریان تێدا کرد، لە پەراوێزی کۆنگرەکەدا دیدارو چاوپێکەوتنیان لەگەڵ

---

[1] هەواڵەکان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل ٥٠.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل ٥٠ ـ ٥١.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل ٥١ ـ ٥٣.

[4] هەواڵو چالاکیەکان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، تەمموز ـ تشرینی یەکەمی ١٩٨٩، ل ٢٥.

چەندین کەسایەتیی‌و ڕێکخراوی ئیسلامیی ئەنجامدا، لەو دیدارانەدا باس لە کێشەی کوردو پێویستی هاوکاریکردنی موسڵمانانی کوردستان کرا[1]. هەروەها وەفدی بزووتنەوە بەشداری کرد لە (کۆنگرەی خوێندکارانی ئیسلامیی جیهانی پشتگیری لە کوەیت) کە لە (٢٥ ـ ٢٨ تشرینی دووەمی ١٩٩٠) لە (شارقە) بەسترا، لە کۆتاییدا کۆنگرە پەیامێکی ئاراستەی گەلی کورد کرد[2].

بزووتنەوەی ئیسلامیی هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنییەوە، لە ژمارەیەك وڵاتی ناوچەکەو ئەورووپا نووسینگەی پەیوەندییەکانی کردەوەو پەیوەندی دامەزراند، ئەمەش لە ڕووی سیاسییەوە بۆ ناساندنی کێشەی کوردو بزووتنەوەی ئیسلامیی سوودی لێدەبینی، تا پەیوەندی بە جیهانی دەرەوەو ڕێکخراوە نێو دەوڵەتییەکانەوە بکات[3].

سەرکردایەتی بزووتنەوە لە ڕێگەی نووسینگەی پەیوەندییەکانەوە، چەندین نامەو نووسراوی جۆراو جۆری ئاراستەی وڵاتانی جیهان‌و ڕێکخراوە نێو دەوڵەتییەکان کرد، ڕۆژی (٢٧ زیلقەعدەی ١٤٠٧ك/ ٢٣ تەمموزی ١٩٨٧ز) ڕابەری گشتی بزووتنەوە چەندین نامەی ئاراستەی وڵاتە ئیسلامییەکان‌و ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤو کەسایەتییە ئیسلامییەکان کرد، شێخ عوسمان لەو نامانەدا باسی لە درندەیی ڕژێمی بەعس‌و ستەمی ئەو ڕژێمەی دەرحەق بە خەڵکی عێراق‌و کورد کرد، هەروەها داوای لێکردن چیتر هاوکاریی‌و کۆمەکی حکومەتی عێراق نەکەن[4].

بە بۆنەی کارەساتی کیمیابارانی گوندو شارۆچکەکانی کوردستان، ڕابەری گشتیی بزووتنەوە لە (١٩٨٨/٣/٢٣) نامەیەکی ئاراستەی چەند ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی کرد، ناوبراو لەو نامانەدا ڕایدەگەیەنێت کە بێدەنگی ڕێکخراوە نێودەوڵەتییەکان ڕێگەخۆشکەر بووە بۆ تاوانەکانی ڕژێمی بەعس، لەو ڕووەوە نووسیویەتی: "بۆ جاری

---

[1] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٥، ٦)، ساڵی سێیەم، کانونی (١ ـ ٢) ١٩٩٠ ــ ١٩٩١، ل ١٢.

[2] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٢).

[3] محمد نوري بازياني: هەمان سەرچاوە، ل٦٦.

[4] هەواڵەکان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل ٤٩.

دووەم ئاگادارتان دەکەینەوە لە بێدەنگیی و چاوداخستنتان بەرامبەر ئەو هەموو تاوانە دڕندانەی ڕژێمی بەعسی عێراقی کە ڕەشترین لاپەڕەی مێژووی بۆ خۆی نووسیوەو ئەو هەموو کوشتارو قەلاچۆکردنەی گەلی عێراقی هەژارو گەلی کوردی چەوساوە بە تایبەتی شێوە کارەسات و بنبڕ کردنێکی نەوەی مرۆڤە"[1]. هەر لەو نامەدا شێخ عوسمان ئامادەیی خۆی دەردەبڕێت بۆ هاوکاریی و ڕێنمایی نوێنەری ڕێکخراوەکان تا ئاکامی ئەو کارەساتە گەورە ببینن، لە کۆتایشدا ئەوەیان یاد دەخاتەوە کە ڕاستی ئەو ڕێکخراوانە لە کردەوەدا دەردەکەوێت نەك ناونیشانی بێ ناوەڕۆك[2].

بە هەمان شێوەی پێشوو، شێخ عوسمان لە (٢٥ تەمموزی ١٩٨٨) نامەیەکی دیکە دەنێرێت بۆ سکرتێری گشتیی نەتەوە یەککرتووەکان، ناوبراو لەو نامەدا جارێکی دیکە ئاماژە بە ستەمی بەعس دەکات و داوا لە نەتەوە یەککرتووەکان دەکات بە ئەرکی ڕاستەقینەی خۆی هەستێت کە گرنگیدانە بە کێشەی کوردو ڕزگارکردنیەتی لەو کۆمەلکوژییەی ماوەی (٢٠) ساڵە حکومەتی عێراق پەیڕەوی لێدەکات[3]. جارێکی دیکەش لە (بەهاری ١٩٨٩) شێخ عوسمان نامەی ناردووە بۆ سکرتێری گشتی نەتەوە یەککرتووەکان و داوای لێکردووە نوێنەری خۆی بنێرێتە کوردستان تا ڕاستییەکانی بۆ دەرکەوێت و چەوساوەیی گەلی کورد ببینێ[4].

هەر لە سەر ئاستی نێو دەوڵەتی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٨٩/١٠/٢) یادخەرەوەیەکی دەربارەی تاوان و وێرانکارییەکانی حزبی بەعس لە کوردستان دایە ئەنجومەنەکانی پەرلەمانی (١٧) دەوڵەتی ئەورووپی و ئەمریکی و ئاسیایی و عەرەبی[5].

لەو چالاکیە جۆراو جۆرانەدا بزووتنەوەی ئیسلامیی توانیبووی خۆی وەکو نوێنەری کورد بناسێنێ و مەزلومیەت و ڕەوایەتی کێشەی کوردو ستەمی بەعس

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١٨).

[2] سەرچاوەی پێشوو.

[3] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (١٩).

[4] نامەیەك بۆ سکرتێری گشتی نەتەوە یەککرتووەکان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، ل٢٢.

[5] هەواڵ و چالاکیەکان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، ل ٣١.

دەربخات، هەر بۆیە لە کارەساتو بۆنە جۆراو جۆرەکاندا نامەو نووسراو ئاراستەی ڕابەری گشتیو سەرکردایەتی بزووتنەوە کراوە، لە نامەی (فەزل ڕەحمان خەلیل) ئەمیری بزووتنەوەی موجاهیدین بۆ شێخ عوسمان بە بۆنەی کارەساتی هەڵەبجەوە کە سەرەخۆشی لێدەکات[1]، هەروەها نامەی (حیکمەت یار) ئەمیری حزبی ئیسلامیی ئەفغانستان بۆ شێخ عوسمان بە بۆنەی کارەساتی هەڵەبجەوە[2]، ئەو ڕاستییە دەردەکەوێت.

دووەم: بواری سەربازی

بەر لە ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی، بزووتنەوەی پەیوەندی باڵێکی سەربازی هەبوو بەناوی لەشکری قورئان، لەگەڵ ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیی، لەشکری قورئان بەهێزکراو گرنگی زیاتری پێدراو چەند هێزێکی بۆ زیادکرا[3].

هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەدا، چەند بەیاننامەیەکیان دەرکرد، لەو بەیاننامانەدا، بزووتنەوەی ئیسلامیی داوای لە هێزە سەربازییەکانی عێراق کردوە کە بەگژ ئەو ڕژێمەدا بچنەوەو بێنە ڕیزی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە، لەو ڕووەوە بزووتنەوە لە پەیامێکدا ڕۆژی (١٩٨٧/١٢/٣) داوا لە چەکدارانی ڕژێمی بەعس دەکات، پەشیمان ببنەوەو دەستبەرداری ئەو کارە بن، لەجیاتی ئەوە چەکی جیهاد هەڵگرنو کاربکەن بۆ سەرخستنی ستەملێکراوان[4]. هەر لەو بەیاننامەدا، بزووتنەوە دوا لە سەرجەم چینو توێژەکان دەکات بۆ کۆتایهێنان بە ستەمی بەعس پشتیوانیو کۆمەکی پێشمەرگە بکەن[5]. لە بەیاننامەیەکی تردا لە (٤ ڕەجەب ١٤١١ك/ ١٩ کانونی دووەمی ١٩٩١ز) داوا دەکات هێزە سەربازییەکان ئەرکی خۆیان بەجێ بێننو هەستن بە ڕووخاندنی سەددامو دارودەستەکەی، بەو ئومێدەی عێراق لە نەهامەتی بپارێزن[6].

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٠).

[2] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢١).

[3] باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی سێیەم، ل١٥.

[4] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٣).

[5] سەرچاوەی پێشوو.

[6] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٤).

ئەگەری ئەوە هەیە دەربارەی کوشتنی ئەو جاش‌و سەربازو بەرگری میللی (جيش الشعبي)یانەی کەوا ڕژێمی بەعس هەندێکیانی بە زۆرلێکردن چەکدار کردووەو ناردونی بۆ بەرەکانی شەڕ، پرسیاری زۆر ئاراستەی سەرکردایەتی بزووتنەوە کرابێت، هەر بۆیە بزووتنەوە فتوایەکی بڵاوکردۆتەوەو تێیدا کوشتنی ئەوانە بە ئەرکێکی پیرۆز ناوزەد دەکات‌و لە بڕگەیەکی فتواکەدا هاتووە: "کوشتاری داروودەستەو هێزە جۆر بە جۆرەکانی ڕژێمی بەعسی تێکدەری تاڵانکەر، بە سەدان بەڵگەی ئایەت‌و حەدیس‌و فتوای زانایان پیرۆزترین کارو گەورەترین ئەرکی سەرشانی هەموو موسڵمانێکە"[1]. هەروەها لە بڕگەیەکی تردا هاتووە: " کوشتاری هێزەکانی بەعس بە ئەمن‌و جاش‌و سەربازو جەیشی شەعبیەوە ئەرکی سەرشانی هەموو موسڵمانێکی ڕاستەقینەیەو بەشداری تیانەکردنی تاوانێکی گەورەیە بەرامبەر خواو ئیسلام‌و موسڵمانان"[2].

هەر لەو ماوەشدا کە حکومەتی عێراق چەند جارێك لێبووردنی گشتی دەرکردووە، بزووتنەوەی ئیسلامیی، لەو بارەوە لە چەند بەیاننامەیەکدا هەڵوێستی خۆی دەربڕیوەو داوا لە جەماوەر دەکات بەدەم ئەو بانگەوازەی ڕژێمی بەعسەوە نەچن[3]. لە بەیاننامەیەکیاندا هاتووە : "بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق بە جیهادی چەکدارانە داوا لە هەمووان دەکات بۆ یەکێتی‌و پتەوکردنی باوەڕو ڕیزەکان‌و هەرکەس توانای کاروانی سەختی جیهادی هەیە لووتکەی کێوەکانی کوردستان چاوەڕوانی دەکات جا سەرکەوتن‌و ئاسوودەیی دونیایی یان شەهیدی‌و ئاسوودەیی یەکجاری کە هەردووکیان سەرکەوتنن"[4].

هەروەها لە بڕگەیەکی ئەو بەیاننامەدا کە لە ژێر ناونیشانی (کێ شایانە عەفوو بکرێ؟!) بڵاوکراوەتەوە هاتووە:" یەکیەتی ڕیزەکانتان بپارێزن‌و با هەموو ئەندامێکی

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٥).

[2] سەرچاوەی پێشوو.

[3] بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (٢٦، ٢٧، ٢٨، ٢٩، ٤٢).

[4] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٦).

لەشتان‌و گیان‌و دڵو دەروونتان‌و وێردی سەر زوبانتان تۆڵەسەندنەوە بێت‌و هەرگیز تاوانەکانی بەعسی خوێن خۆرتان لە بیر نەچێت"[1].

لە تێکڕای بەڵگەنامەکاندا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت، بزووتنەوە هەوڵیداوە لە ڕەهەندی ئایینی‌و سیاسیی‌و مرۆییەوە، ستەمکاری بەعس دەرخات‌و پێویستی بەرەنگاربوونەوەی بسەلمێنێت، دەرکردنی فتوای پیرۆزی کوشتاری کارەبەدەستانی بەعس‌و داروودەستەکەی، چەند بەیاننامە دەربارەی لێبووردنی حکومەتی عێراق، کە لەو بەیاننامانەدا بزووتنەوە داوا دەکات لە جیاتی گەڕانەوە ژێر دەستی بەعس، لە تۆڵە سەندنەوەو خەبات بەردەوام بن، بە گشتی دەچنە ئەو چوارچێوەوە.

بزووتنەوەی ئیسلامیی، لە سەرەتای ڕاگەیاندنییەوە لە هەوڵی ئەوەدا بوو پەرە بە چالاکی سەربازی بدات، لەو بارەوە بەڕێوەبەرێتی ئەمنی پارێزگای هەولێر بە نووسراوی ژمارە (ش. س ٣١٢/٥) لە (١٩٨٨/١/٧) چەند زانیارییەك لەسەر بزووتنەوە دەنێرێت بۆ بەڕێوەبەرێتی ئەمنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی، لەو نووسراوەدا هاتووە: بزووتنەوەی ئیسلامیی مەکتەبی سەربازی هەیەو خاوەن چوار هێزەو لە کۆبوونەوەیەکی بەرفراواندا هەوڵیانداوە بەرنامەڕێژی بکەن بۆ چالاکی نواندن[2].

هێزەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە چالاکی نواندن بەرامبەر ڕژێمی بەعس شێوازی جۆراوجۆریان دەگرتەبەر، یەکێك لەو شێوازانە نانەوەی بۆسەو دانانی کەمین‌و بۆمب بوو لەسەر ڕێگەی هێزە سەربازییەکانی حکومەتی عێراق، لە چەند نووسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی پارێزگای هەولێر باس لە کارو چالاکی مەفرەزەکانی بزووتنەوە کراوە کە لە سەر ڕێگە گشتییەکان بۆسەیان ناوەتەوەو بڵاوکراوەیان بەسەر هاوڵاتیاندا دابەشکردووەو ئاگاداریان کردونەتەوە کە هاوکاری دەسەڵات نەکەن[3]، لێرەدا هەنێك لەو چالاکیانەی بزووتنەوە دەخەینەڕوو:

---

[1] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٢٨).

[2] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٣٠).

[3] بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (٣١، ٣٢).

ئێوارەی (١٩٨٧/١٢/١٦) پێشمەرگەکانی لقی (١)ی هێزی سەلاحەددین لە (بابەناوز) کەمینێکیان دانا، هاوکات سەربازانی ڕژێم ویستیان لەو ناوچەدا کەمین دانێن، پێشمەرگەکان دەستپێشخەریان کردو هێرشیان کردە سەر سەربازەکان‌و ژمارەیەکیان لێ کوژراو بریندار بوو[١]. هەروەها مەفرەزەی شەهیدان سەر بە هێزی سەلاحەددین، شەوی (١٩٨٨/١/٧) چەند مینێکیان لەسەر ڕێگەی خورماڵ ـ ئەحمەداوا دانا، لە هەمان شەودا مینەکان تەقینەوەو بووە هۆی سووتانی زیلێکی سەربازی‌و کوژرانی (٣) سەربازو بریندار بوونی (٢) سەربازی تر[٢].

ڕۆژی (١٩٨٩/٦/٧) مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین، لەسەر ڕێگای خورماڵ ـ شیرەمەڕ مینێکیان دانا، مینەکە تەقیەوەو بووە هۆی تێکشکانی ئیڤایەک‌و کوژرانی (٨) سەرباز[٣]. هەروەها ڕۆژی (١٩٨٩/٦/١٦) مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین مینێکیان لەسەر ڕێگەی خورماڵ ـ ئەحمەداوا دانا، مینەکە بە لاندکرۆزەرێکی سەربازیدا تەقیەوە کە چەند لێپرسراوێکی بەعسی تێدابوو هەموویان کوژران[٤]. هەروەها شەوی (١١ موحەڕەم ١٤١٠ک/ ١٢ ئاب ١٩٨٩) مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین مینێکیان لەسەر ڕێگەی خورماڵ ـ شیرەمەڕ دانا، مینەکە بە ئیڤایەکی سەربازیدا تەقیەوەو ئیڤاکە سووتاو سەرجەم سەرنشینەکانی کوژران[٥].

مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین لە (١٨ ئەیلولی ١٩٨٩) مینێکیان لەسەر ڕێگەی شیرەمەڕ ـ یالانپێ دانا، مینەکە بە ئیڤایەکدا تەقیەوەو بووە هۆی کوژرانی (١١) سەربازو بریندار بوونی (٣) سەربازی تر[٦]. هەروەها مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین

---

[١] چالاکیەکانی پێشمەرگە، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل٥٥.

[٢] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٦.

[٣] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٩)، حوزەیران ـ تەمموز ١٩٨٩، ل٣٤.

[٤] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٨.

[٥] چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، ل٣٨.

[٦] سەرچاوەی پێشوو، ل٤٢؛ أخبار النفير، مجلة النفير، العدد (٥)، شباط ١٩٩٠، ل٤٢.

شەوی (١٩٨٩/١٠/١٧) مینێکیان لەسەر ڕێگەی ئەحمەداوا دانا، مینەکە تەقیەوەو وێڕای سووتانی ئیڤایەك (١٩) سەرباز کوژران کە سەرنشینی ئیڤاکە بوون[١].

لە مانگی (مارسی ١٩٨٨) پێشمەرگەکانی هێزی شافعی بۆسەیەکیان لەسە ڕێگەی هەولێر ـ کۆیە نایەوە، سەرەنجام (١٠) جاش کوژران‌و (٥)ی تریش بەدیل گیران بەم ناوانە (قاسم کلو قاسم، کشتار عەلی جلو، نەوزاد تاهیر عومەر، ئەحمەد جەوهەر، تەها عەبدوڵڵا)[٢].

مەفرەزەیەکی هێزی شافعی لە (٢٢ کانونی دووەمی ١٩٨٨) لەسەر ڕێگای هەولێر ـ کۆیە بۆسەیەکی نایەوە، لە ئەنجامدا (٣) جاش بە دیل گیران لەگەڵ ئۆتۆمبیلێکی پیکاب. چەند ڕۆژێك دواتر لەسەر ڕێگەی کۆیە بۆسەیەکی دیکەیان نایەوە، سەرەنجام (٣) جاش بە دیل گیران لەگەڵ ئۆتۆمبیلێکی برازیلی. هەروەها لە (مارسی ١٩٨٨) لە گوندی (گۆمەتاڵ) کەمینێکیان داناو سەرەنجام (٢) جاش کوژران‌و چەندانی دیکە بریندار بوون[٣].

ڕۆژی (١٩٨٩/٥/١٢) مەفرەزەیەکی تیپی (١)ی هێزی خالیدی کوڕی وەلید لە نزیك چوارتا بۆسەیەکیان نایەوە، لە ئەنجامدا (٣) سەرباز بە دیل گیران بەناوی (یوسف حەمید ئەحمەد، موحەممەد عەبدوللەتیف ئەحمەد، مونعیم زەعلان عامر)، هەرسێکیان سەر بە فەیلەقی (١) وەحدەی (٢٠٧١) فەوجی (١) سریەی (٢) فەسیلی (٤) بوون، ئەمە سەرەڕای دەستکەوتنی (١) ئار بی جی، (١) کلاشینکۆف، ژمارەیەکی زۆر فیشەك‌و گولله ئار بی جی[٤]. هەروەها مەفرەزەیەکی هێزی خالید ڕۆژی (١٩٨٩/٥/٢١) لە ناوچەی پێنجوێن بۆسەیەکیان داناو (٢) سەربازیان بە دیل گرت بەناوی (عەلی عەواد سلێمان، عزەدین عەبدولواحید عەلی)[٥].

---

[١] چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، ل٣٨.

[٢] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، تەمموز ـ ئاب ١٩٨٨، ل٣٨.

[٣] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٩.

[٤] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٩)، ل٣٨.

[٥] أخبار النفير، النفير، العدد (٤)، ذو الحجة ١٤٠٩/ تموز ١٩٨٩، ل٢١.

ڕۆژی (٢٧ ئاب ١٩٨٨) پێشمەرگەکانی هەر سێ هێزی (حەمزەو سەرکەوتن‌و خالید) لە (قرناقە) بۆسەیەکیان نایەوە، ئۆتۆمبیلێکی سەربازی ڕژێم کەوتە بۆسەکەوەو سووتاو سەرنشینەکانی کوژران. هەروەها (٧) جاش کەوتنە بۆسەکەوەو کوژران. هەر لەو ڕۆژانەدا پێشمەرگەکانی هێزی حەمزە بۆسەیەکیان نایەوەو ئۆتۆمبیلێکی سەربازی ڕژێمیان سووتاندو سەرنشینەکانی کوژران[1].

شێوازێکی تری چالاکی پێشمەرگەکانی بزووتنەوە، هەڵکوتانە سەر مۆڵگەو بارەگاکانی حکومەتی بەعس بوو، بۆ ئەم شێوازی چالاکییەش چەند نموونەیەك دێنینەوە:

ڕۆژی (١٩٨٧/١١/٢) مەفرەزەیەکی هێزی شافعی هێرشیان بردە سەر سەنگەرەکانی جاش لە ناوچەی (بەستۆرە)و تێکڕای جاشەکانی بارەگاکە کوژران‌و دەستکەوتی پێشمەرگەکانیش (٥) کلاشینکۆف‌و (١) ئار بی جی بوو[2].

پێشمەرگەکانی پەلی (١، ٢) لقی (٣)ی هێزی سەلاحەددین ڕۆژانی (٢٢ – ١٩٨٧/١١/٢٥) چەند جارێك هێرشیان کردە سەر مۆڵگەکانی حکومەتی عێراق لە (سەرگەت)و تەواوی ڕەبیەکان تێکدران، ئەوەی زانراوە زیانی حکومەت کوژرانی (٣) سەربازو برینداربوونی چەند سەربازی تر بوو[3].

هەروەها ئێوارەی (١٩٨٧/١١/٢٧) جارێکی تر پێشمەرگەکانی هێزی سەلاحەددین هەڵیانکوتایە سەر ڕەبیەکانی (سەرگەت)و جگە لە تێکدانی ڕەبیەکان (٣) سەرباز کوژرا[4].

ڕۆژی (١٩٨٩/٦/٢٣) مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین هێرشیان کردە سەر بارەگایەکی حکومەتی بەعس لە ئەحمەداوا، وێڕای زیانی ماددی چەند سەرباز کوژراو‌و بریندار بوون[5]. هەروەها مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەددین ڕۆژی (١٩٨٩/٨/١٣)

---

[1] ئەرشیفی بیرەوەرییەکانی ڕۆژانی بەرگری، ئا: ئاوات کوێستانی، کۆمەڵ، ژمارە (٦)، ٢٠٠١/٨/١٦.

[2] چالاکیەکانی پێشمەرگە، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل٥٤.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٥.

[4] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٥.

[5] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٩)، ل٣٨.

هەڵیانکوتایە سەر بارەگایەکی حکومەت لە (خورماڵ)، پێشمەرگەکان دەستیان گرت بەسەر بارەگاکەداو (٢) سەربازیان بە دیل گرتو دەستکەوتە ماددیەکانیش بریتیی بوون لە: (١) هاوەنی (٨٢) ملم، (٤) کلاشینکۆف[١].

شەوی (١٩٨٩/١٠/٧) مەفرەزەیەکی هاوبەشی هێزی سەلاحەددینو خالید هەڵیانکوتایە سەر مۆڵگەیەکی حکومەتی بەعس لە (بانی بنۆك)، وێڕای سووتانی بنکەکە (٥) سەرباز کوژراو (٢) سەربازی تر بریندار بوون[٢].

مەفرەزەیەکی هێزی شەهیدان شەوی (١٩٨٨/١/٩) چوونە سەر مۆڵگەی جاشەکانی فەوجی (١١٦) لە (زەمەقی)و بۆ ماوەی چەند کاتژمێرێك بە چەند جۆرە چەکێك لێیاندانو زیانیان پێگەیاندن[٣].

دەستەیەك پێشمەرگەی هێزی سەرکەوتن بۆ کاروباری بزووتنەوە چوونە ناو شاری هەڵەبجە، شەوی (١٩٨٧/١١/١٨) لە کاتی گەڕانەوەیاندا پەلاماری مۆڵگەی سیخوڕی حزبی بەعسیان لە هەڵەبجە دا، زیانی ماڵیو گیانیان بە هێزەکانی بەعس گەیاند[٤].

ڕۆژی (١٩٨٩/٥/١٣) پێشمەرگەکانی تیپی (١)ی هێزی خالید چوونە ناوچەی شارباژێر بە مەبەستی گورزوەشاندن لە حکومەت، دوای چەند شەڕێك ئەم دەستکەوتانەیان هەبوو: (٥٠٠) گوللە ئار بی جی، (١٨٠) گوللە هاوەنی (٦٠) ملم، (٤٠٠٠) فیشەکی کلاشینکۆفو بی کەی سی، (٤٠) ڕومانەی دەستی[٥].

شێوازێکی تری چالاکی سەربازی بەرپەرچدانەوەی هێرشی هێزەکانی حکومەت بوو کە دەیکردە سەر ناوچە ئازادکراوەکانو هێزەکانی بزووتنەوە، لێرەدا چەند نموونەیەك بۆ ئەو شێوازەش دێنینەوە:

---

[١] أخبار النفير، النفير، العدد (٥)، ل٤١.

[٢] چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، ل٣٩.

[٣] چالاکیەکانی پێشمەرگە، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل٥٦.

[٤] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٦.

[٥] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، ل٢٧.

ڕۆژی (١٩٨٧/١٠/١) حکومەتی بەعس هێرشێکی گەورەی بە پاڵپشتی (٢٣) فەوجی جاش‌و (٨) فڕۆکە کردە سەر بنکەکانی پێشمەرگە لە ناوچەی (زیارەت‌و بنەباوی‌و گردەچاڵ)، پێشمەرگەکانی بزووتنەوە بەرپەرچیان دانەوەو هێرشەکەیان تێکشکاند، لەو شەڕەدا ژمارەیەکی زۆر سەربازو جاش کوژران‌و (٣) پێشمەرگەش بریندار بوون[١].

ڕۆژی (١٩٨٧/١١/١٠) حکومەتی بەعس هێرشێکی بەرفراوانی کردە سەر ناوچە ئازادکراوەکانی قەرەداغ، پێشمەرگەکانی هێزی کەرکووکی بزووتنەوە بە هاوکاری پێشمەرگەکانی یەکێتیی‌و سۆسیالیست، دوای (٩) کاتژمێر شەڕ هێرشەکەیان تێکشکاندو پاشەکشەیان بە هێزی حکومەت کرد، لەو شەڕەدا بەعس چەند کوژراوی لە گۆڕەپانی شەڕدا جێهێشت[٢].

ڕۆژی (٢٦ مایس ١٩٨٨) حکومەت هێرشێکی گەورەی کردە سەر بارەگاکانی بزووتنەوە لە (قەڵاتووکان)، پیشمەرگەکانی بزووتنەوە بەرەنگاریان بوونەوەو سەرەنجام هێرشەکەی حکومەت شکاو زیانی مادیی‌و مرۆیی زۆریان لێکەوت، ئەوەی زانراوە لەو شەڕەدا ڕائیدێك‌و ئامر سریەیەکی جاش‌و (١٧) سەرباز کوژران‌و چەندینی بریش بریندار بوون، دەستکەوتەکانی پیشمەرگە بریتی بوون لە: (١) هاوەن، (١) ئار بی جی، (١) بی کەی سی، چەند کلاشینکۆف‌و هەزاران فیشەك[٣].

هەروەها لە (٢١ حوزەیرانی ١٩٨٨)، حکومەتی بەعس، دوای (٣) ڕۆژ بۆردومانی بەردەوام، هێرشێکی بەرفراوانی کردە سەر (قەڵاتووکان)، پێشمەرگەکانی بزووتنەوە بەرپەرچیان دانەوەو هێزەکەی حکومەت شکا، پێشمەرگەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی چوار شەهیدیان هەبوو کە بریتی بوون لە: عەبدوڕڕەحمان لۆتەری*،

---

[١] چالاکیەکانی پێشمەرگە، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل٥٤.

[٢] سەرچاوەی پێشوو، ل٥٦ ـ ٥٧.

[٣] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، ل٣٧.

* عەبدوڕڕەحمان لۆتەری: عەبدوڕڕەحمان مەحمود، ساڵی (١٩٦٥) لە گوندی (لۆتە)ی سەر بە شاری ڕانیە، لە دایك بووە، خانەی مامۆستایانی تەواو کردووە، لە (تەمموزی ١٩٨٧) بۆتە پێشمەرگەی

ئەحمەد سەکتانی[*]، عومەر بۆسکێنی[**]، تاهیر مەمەنداوایی[***][٢].

ڕۆژی (٢٠/٨/١٩٨٨) حکومەتی بەعس هێرشێکی بەرفراوانی کردە سەر ناوچەکانی (سووره دێو کونە کۆترو قرناقەو پشت ئاشان) پێشمەرگەکانی هێزی (حەمزە، ئازادی، حەسەن بەننا، فاروق، خالید) بەرەنگاری هێرشەکە بوونەوەو شکاندیان[٣].

مەفرەزەیەکی هێزی حەسەن بەننا بەرەو سلێمانی بەڕێکەوتن، لە (١٣/٦/١٩٩٠) لە ناوچەی (دۆڵەڕووت) لەگەڵ هێزێکی گەورەی حکومەت بەرنگار بوون، دوای (٣) کاتژمێر شەڕ کە بووە هۆی کوژرانی (١٦) سەربازو ئەفسەرێکو (٢) جاش هێزی حکومەت شکا، دواتر فڕۆکە پێشمەرگەکانی بۆردومان کردو تێزابی ڕشت بە سەریانداو (٥) پێشمەرگە شەهید بوون[٤].

بزووتنەوەی ئیسلامیی، ڕۆژی (٢٢/٧/١٩٨٨) لە قەلاتووکان شەهید بوو. بڕوانە: لەگەڵ شەهیداندا، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٧)، کانونی دووەمی ١٩٨٩، ل٤٢.

[*] ئەحمەد سەکتانی: ئەحمەد حەمەئەمین عەبدوللا، ساڵی (١٩٦٤) لە گوندی (سەکتان)ی سەر بە شەقڵاوە لە دایک بووە، پەیمانگای پزیشکی تەواوکردووە، لە (تەمموزی ١٩٨٧) بۆتە پێشمەرگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی، ڕۆژی (٢٢/٧/١٩٨٨) لە گردی ڕەمکان لە قەلاتووکان شەهید بوو. بڕوانە: سەرچاوەی پێشوو، ل٤٢ ـ ٤٣.

[**] عومەر بۆسکێنی: عومەر ئەحمەد خدر، ساڵی (١٩٦٦) لە گوندی (بۆسکێن)ی سەر بە ڕانیە لە دایک بووە، لە نیسانی (١٩٨٨) بۆتە پێشمەرگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی، ڕۆژی (٢٢/٧/١٩٨٨) لە قەلاتووکان شەهید بوو. بڕوانە: سەرچاوەی پێشوو، ل٤٣.

[***] تاهیر مەمەنداوایی: تاهیر عەبدوللا قادر، ساڵی (١٩٧٠) لە گوندی (مەمەنداوا)ی سەر بە ڕانیە لە دایک بووە، تا سێی ناوەندی خوێندووە، لە (مایسی ١٩٨٨) بۆتە پێشمەرگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی، ڕۆژی (٢٢/٧/١٩٨٨) لە قەلاتووکان شەهید بوو. بڕوانە: سەرچاوەی پێشوو، ل٤٣ ـ ٤٤.

[١] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، ل٣٧.

[٢] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، ل٣٧.

[٣] ئەرشیفی بیرەوەرییەکانی ڕۆژانی بەرگری، کۆمەڵ، ژمارە (٦).

[٤] پێشمەرگەکان بریتی بوون لە: (هیدایەت کەریم سەعید، سەلمان مەحمود حسێن، باوەڕ عوسمان ساڵح، ئازاد حەمە تاهیر، نەسرەدین سەعید مەعروف). بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٣٣، ٦٨).

دەبێت سەرنج لەوەش بدەین کە هەندێ جار مەفرەزەکانی بزووتنەوە چونەتە ناو شارو شارۆچکەکانو چالاکی جۆراو جۆریان ئەنجامداوە، لەوانە کوشتنی پیاوانی ڕژێم[1]، ئەمە سەرەڕای بڵاوکردنەوەی پۆستەرو بەیانو نامیلکە[2]. هەموو ئەوەش کە باسکرا نموونەیەك بوو لە چالاکی بزووتنەوە لەو قۆناغەدا.

سێیەم: بواری ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندن

هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە، بە مەبەستی چالاکی نواندن لە بواری ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندندا، بیر لە دامەزراندنی چاپخانە کرایەوە، بەرهەمی ئەو هەوڵانە دامەزراندنی چاپخانەی (شەهیدان، بێتوشی، کۆچەران) بوو. لە (تشرینی دووەمی ١٩٨٧) چاپخانەی (شەهید حەسن بەننا) لە (قەڵاتووکان)ی بناری قەندیل لە لایەن هێزی حەمزە دامەزرێنرا. چاپخانەکە زۆر سادەبوو، پێکهاتبوو لە ڕۆنیۆیەك، ئامێرێکی چاپی دەستی، لەلایەن (عومەری حەمە تاڵو عەبدوڵلا عەبدولکەریم هەولێریو عەلی دێرەیی) کاری لەسەر دەکرا[3].

دوای داستانی قەڵاتووکان، چاپخانەکە ناوی گۆڕا بۆ چاپخانەی (شەهیدانی گردی ڕەمکان)، ئەمەش وەکو وەفایەك بۆ چوار شەهیدی داستانەکە. دواتریش ناوەکەی کورتکرایەوەو تەنها بە چاپخانەی (شەهیدان) ناوزەد کرا[4].

لە چاپخانەی ناوبراو تا ساڵی (١٩٩٠) گەلێك بەرهەمو نووسراوی جۆراو جۆر بە چاپ گەیەنرا لەوانە:

- ڕێبازی پێغەمبەر (د.خ) کامەیە؟ نووسینی: عەلی باپیر
- سۆزی نەتەوایەتی   نووسینی: عەلی باپیر

---

[1] بۆ نموونە کوشتنی (٣) ئەندامی حزبی بەعس لە هەولێر لە گەڕەکی (سێتاقان) لە بەردەم ئوتێل فەرید. بڕوانە: دەنگی باوەڕ، ژمارە (٩)، ل٣٤؛ أخبار التقير، النفير، العدد (٤)، ل٢٦.

[2] لە (١٩٨٩/٥/١٩) مەفرەزەیەکی هێزی سەلاحەدین چوونە ناو شارۆچکەی (عەربەت)و چەند پۆستەرو وێنەو بڵاوکراوەی بزووتنەوەیان بڵاوکردەوە. بڕوانە: هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٩)، ل٣٦.

[3] هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٢٦ - ٣٨.

[4] سەرچاوەی پێشو، ل٢٦ - ٢٧.

- زنجیرەی (با چاکتر ئیسلام بناسین) نووسینی: عەلی باپیر
- حوکمی گەڕانەوە ژێر نیری تاغوت نووسینی: عەلی باپیر
- مەسەلەی کورد چیەو چۆنو بە چی چارەسەر دەکرێ؟و پێناسەی حزبی بەعس نووسینی: عەلی باپیر
- کوردستان بۆ وێران بوو، چۆن ئاوەدان دەبێتەوە؟ نووسینی: عەلی باپیر
- چەند شەڕێکی پارتیزانی نووسینی: موحەممەد زەرزی
- مەشخەڵی بەرەنگاری (شیعر) نووسینی: شەریف وەرزێر[1]
- دەردو دەرمانی بزووتنەوەی ئیسلامیی نووسینی: عەلی باپیر
- پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی
- چەند ژمارەیەکی گۆڤاری دەنگی باوەڕ
- چەند ژمارەیەکی بڵاوکراوەی لەگەڵ موجاهیداندا

هەروەها لەلایەن مەکتەبی ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە، چاپخانەی (بێتوشی) لە گوندی (بێتوش) لە ناوچەی ئالانی سەردەشت دامەزرێنرا، چاپخانەکە پێکهاتبوو لە دوو تابیعەی میکانیکی، ڕۆنیۆیەك، فۆتۆ ستێنسلێكو ئامێرێکی کۆپی[2].

بەو پێیەی چاپخانەی بێتوشی بەشێك بووە لە نووسینگەی ڕاگەیاندن، زۆربەی ئیشو کارەکانی بزووتنەوە بەو چاپخانەیە ئەنجام دەدران[3]. لەو گۆڤارو بڵاوکراوانەی لە چاپخانەی بێتوشی بە چاپ گەیەنران:

- زۆربەی ژمارەکانی گۆڤاری دەنگی باوەڕ
- زنجیرەی بەندەکانی خوا
- زۆربەی ژمارەکانی بڵاوکراوەی لەگەڵ موجاهیداندا

لە نێوان سالانی (١٩٨٧ ـ ١٩٩١) بزووتنەوەی ئیسلامیی ڕۆژنامەو گۆڤارو بڵاوکراوەی تایبەتیو گشتی دەرکرد، لەوانە ڕۆژنامەی (النفیر) بە زمانی عەرەبی کە

---

[1] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٧.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٢٨ ـ ٢٩.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٣١.

دوای (٣) ژمـاره گـۆڕا بـۆ گۆڤار[١]، گـۆڤـاری (ڕاپەڕین)[٢]، گـــۆڤـــاری (دەنـــگـــی باوەڕ)[٣]، گـــۆڤـــاری (بـــانـــگـــەوان)[٤]، گۆڤاری (الصف)[٥]، گۆڤاری (لواء صلاح الدین)[٦]، بڵاوکراوەکانی (شاعیرانی ناو سەنگەر، لەگەڵ موجاهیداندا، دەنگی شەهیدان، بەندەکانی خوا)[٧].

---

[١] یەکەم ژمارەی گۆڤاری (النفیر) لە سەرەتای ساڵی (١٩٨٩) دەرچووە، شایانی باسە لەگەڵ ژمارە (٤)ی ئـەم گۆڤـارەدا پاشـکۆی (فاجعـه حلبجـه) بڵاوکراوەتـەوە کـە پاشـکۆیەکی بەڵگەنامـەیی تایبەتـە بـە کیمیابارانی هەڵەبجە، ئەو پاشکۆیە لە ڕووی مێژووییەوە گرنگیەکی گـەورەی هەیـە. بـۆ زانیـاری زیـاتر دەربارەی گۆڤاری (النفیر) بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٦٧ ـ ٧٨.

[٢] ڕاپەڕین پاشکۆی گۆڤاری (النفیر) بووە بە زمانی کوردی، یەکەم ژمارەی لە (ئابی ١٩٩٠) دەرچووە. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٨٦ ـ ٩٦.

[٣] یەکەم ژمارەی گۆڤاری دەنگی باوەڕ لە (جەمادی یەکەمی ١٤٠٨ك/ کانونی دووەمی ١٩٨٨) دەرچـووە. بەڵام هێدی گـەیلانی دەڵێت: یەکـەم ژمـارە لـە (٨ ئـەیلولی ١٩٨٧) دەرچـووە. (هـەژار حاتـەم)یش لـە توێژینەوەکەیدا هـەمان زانیـاری گواسـتۆتەوە. پێدەچێت ئـەو دوو نووسـەرە ژمـارە (١)ی گۆڤارەکـەیان نەبینیبێت. من ژمارە (١)ی گۆڤارەکەم دەستکەوتو ئەو مێژووەی لەسەرە کە لەسەرەوە ئاماژەم پێدا. دەربارەی ئەو بۆچوونە بڕوانە: هێدی گەیلانی: لە یادی ١٠٥ ساڵەی دەرچوونی ڕۆژنامەی (کوردستان) دا ئاوڕێك لەو گۆڤارانەی پێش ڕاپەڕین لە لایەن کـاروانی جیهـادی ئیسـلامییەوە دەرچـون، کۆمـەڵ، ژمـارە (٦٩)، ٢٦/٤/٢٠٠٣. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی نـاوەڕۆك‌و گرنگـی گۆڤـاری دەنگـی بـاوەڕ بڕوانـە: هـەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٥٩ ـ ٦٧.

[٤] یەکـەم ژمـارەی بـەناوی (بانگـەوازی ئیسـلامی)یـەوە دەرچـووە، تـا ژمـارە (٧) لێـی نووسـراوە لـەلان بزووتنـەوەی ئیسـلامییەوە دەردەچـێت، بـەڵام ژمـارە (٨) لێـی نووسـراوە لەلایـەن کۆمەڵـەی ئیسـلامیی کوردستانی عێراقەوە دەردەچێت. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ناوەڕۆکی گۆڤاری بانگـەواز بڕوانـە: هـەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل٨٣ ـ ٨٦.

[٥] گۆڤاری (الصف) بە زمانی عەرەبی لەلایەن هێزی (حەسەن بەننا)ی سەر بە بزووتنـەوەی ئیسـلامییەوە بڵاوکراوەتەوە، یەکەم ژمارەی لە (مایسـی ١٩٩٠) دەرچـووە. بڕوانـە: هـەژار حاتـەم: هـەمان سـەرچاوە، ل١٠٤ ـ ١٠٧.

[٦] گۆڤـارە (لـواء صـلاح الـدین) بـە زمـانی عـەرەبی‌و ئینگلیـزی لەلایـەن (مەکتـەبی ئـەمریکای بـاکوور)ی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە بڵاوکراوەتەوە. بڕوانە: هەژار حاتەم: هەمان سەرچاوە، ل١٥٥ ـ ١٥٩.

[٧] بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئـەو بـڵاوکـراوانـە بڕوانە: هەژار حاتەم: هـەمان سەرچاوە، ل١٣٧ ـ ١٤٣.

بە سەرنجدان لە ناوەڕۆكی ئەو گۆڤارو بڵاوكراوانە، بە تایبەتیش گۆڤارو بڵاوكراوە عەرەبییەكان، دەبینین بەشێكی گەورەی بۆ ناساندنی كێشەی كوردو مەرگەساتەكانی تەرخانكراوە، تێكڕای ئەوەش تێكۆشانو چالاكی ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییە لەو قۆناغەدا، لە پێناو پەرەگرتنی بزافی ڕزگاریخوازی نیشتمانیی كوردستان.

بێگومان دەركردنی گۆڤارو بڵاوكراوەكان تاكە چالاكی بواری ڕۆشنبیریو ڕاگەیاندنی ئەو قۆناغەی خەباتی بزووتنەوەی ئیسلامیی نییە، بەڵكو لە پاڵ ئەوەشدا چالاكی دیكەی نواندووە، زۆر جار ڕابەری گشتیو نووسینگەی ڕاگەیاندنی بزووتنەوە كۆنگرەی ڕۆژنامەنووسیان سازداوە، دەزگاكانی ڕاگەیاندنی جیهانیان لە كێشەو مەینەتییەكانی كورد بە ئاگا هێناوەتەوە، لەو چوارچێوەدا ڕۆژی (١٩٨٨/٣/٢٠) ڕابەری گشتیی بزووتنەوە كۆنگرەیەكی ڕۆژنامەنووسی دەربارەی كارەساتی هەڵەبجە سازدا، لەو كۆنگرەدا پەیامنێری زیاتر لە (١٢) دەزگای ڕاگەیاندن ئامادەبوون، لەوانە: تەلەفزیۆنی (هۆڵەندا، دانیمارك، فەرەنسا)، پەیامنێری ڕۆژنامەی (سانداى تیلیگراف، گاردیان، تایمز لەندەن)[1].

هەر لەو قۆناغەدا بزووتنەوەی ئیسلامیی گرنگیدا بە بواری هونەری، ڕۆژی (١٩٨٨/١٢/٢٦) بەشی ڕاگەیاندنی هێزی شافعی، پێشانگایەكی وێنەو پۆستەری لە ژێر ناوی (پێشانگای شەهیدان)دا لە شاری (پیرانشەهر) كردەوە[2]. هەروەها بە بۆنەی یەكەمینساڵڕۆژی كارەساتی هەڵەبجە، نووسینگەی ڕاگەیاندنی بزووتنەوە ڕۆژی (١٩٨٩/٣/١٦) لە شاری (سنە)، (پێشانگای هەڵەبجە)ی كردەوە. هەمان پێشانگا ڕۆژی (١٩٨٩/٤/١) گوازرایەوە بۆ شاری (مەریوان)، لەوێش ماوەی (٦) ڕۆژ بەردەوام

---

[1] هەواڵو چالاكی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، ل٢٤.

[2] پێشانگای شەهیدان پێكهاتبوو لە: (٦٢) تابلۆ، (٢٠) پۆستەرو وێنەی جۆراو جۆر كە بەشێك بوو لە تاوانەكانی حزبی بەعس بەرامبەر بە كورد، لە كیمیایی بارانو وێرانكردنو سووتانی گوندەكان. بڕوانە: هەواڵو چالاكی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٧)، ل٣٢ ـ ٣٣.

بوو، هەروەها پێشانگاکە رۆژی (٩/٤/١٩٨٩) گوازرایەوە بۆ شاری (پاوە)، لەوێش (٤) رۆژ بەردەوام بوو[١].

چوارەم: بواری کۆمەڵایەتی‌و خزمەتگوزاری

بە درێژایی ئەو قۆناغەی خەباتی بزووتنەوەی ئیسلامیی هەوڵیدا لە بواری کۆمەڵایەتی‌و خزمەتگوزاریدا رۆڵی خۆی بگێرێت، بۆئەو مەبەستە پەیوەندی کرد بە دەزگا بەرپرسەکانی ئێران‌و رێکخراوە خێرخوازییەکانەوە تا هاوکاری‌و کۆمەکی ئاوارەو لێقەوماوانی کورد بکەن، هاوکات سندوقی تایبەتی بۆ کۆکردنەوەی کۆمەکی لە ئێران‌و پاکستان دانا[٢]. بەمەش بزووتنەوە بە شێوەیەکی راستەوخۆ یان لە رێگەی رێکخراوە خێرخوازیەکانەوە کۆمەکی ئاوارەکانی کرد[٣].

رۆژی (٢٢/١٠/١٩٨٨) رابەری گشتی بزووتنەوە سەردانی وەزیری تەندروستی ئێرانی کردو داوای لێکرد خزمەتگوزاری تەندروستی زیاتر پێشکەشی ئاوارەی کورد بکرێت لە ئۆردوگاکاندا[٤]. هەروەها لە سەردانێکی دیکەدا بۆ تاران لە رۆژانی (١٦ – ١٨/ ٨/١٩٩٠) رابەری گشتی بزووتنەوە بە مەبەستی بەدەستهێنانی کۆمەکی‌و باشترکردنی گوزەرانی ئاوارەکان چەند دیدارو کۆبوونەوەی لەگەڵ بەرپرسە ئێرانییەکان ئەنجامدا[٥].

---

[١] پێشانگاکە پێکهاتبوو لە: (٧١) وێنەی فۆتۆگرافی دەربارەی هەڵەبجەو وێرانکردن‌و رووخاندن‌و سووتاندنی گوندەکانی کوردستان، (٦) تابلۆی رۆنی، (٦) تابلۆ سەبارەت بە ستەمی بەعس، (٢٧) تابلۆی ئەرشیفی سەبارەت بە بەکارهێنانی چەکی کیمیایی لە کوردستان‌و هەواڵەکانی بەکارهێنانی ئەو چەکە لە رۆژنامە بێگانەکاندا، (٢) تابلۆ دەربارەی ژیانی ئاوارەکان لە ئۆردوگاکانی تورکیا، (٤) تابلۆ سەبارەت بە ئازاردانی زیندانییەکان لە زیندانەکانی بەعسدا، پێشکەش کردنی فیلمێکی ڤیدیۆیی دەربارەی کارەساتی هەڵەبجە. بڕوانە: لە یادی یەکەمین ساڵی کارەساتی هەڵەبجەدا، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، ل ١٧ ـ ١٩.

[٢] بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٣٤).

[٣] محمد نوري بازياني: هەمان سەرچاوە، ل٧١.

[٤] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٥، ٦)، تشرینی دووەم ـ کانونی یەکەم ١٩٨٨، ل٤٣.

[٥] هەواڵ‌و چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٣)، ساڵی سێیەم، تشرینی یەکەم ١٩٩٠ز، ل٢٩.

هەر لە چوارچێوەی هاوکاری ئاوارەکاندا، لە مانگی (تشرینی یەکەمی ١٩٨٨) وەفدێکی بزووتنەوە سەردانی ئۆردوگای ئاوارەکانی کرد لە ناوچەی دیاربەکر لە کوردستانی تورکیا، دەربارەی باری گوزەرانی ئاوارەکان ڕاپۆرتێکیان ئامادە کرد[1]، دواتریش بڕێکی زۆر کۆمەکیان پێگەیاندن[2]. هەر لەو ماوەدا بڕی (٦٧٢٠٠٠) تمەن دابەش کرا بەسەر ئاوارەو لێقەوتاوانی کورد لە ئۆردوگاکانی ئێران[3].

---

[1] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٥، ٦)، تشرینی دووەم ـ کانونی یەکەم ١٩٨٨، ل٤٩.

[2] ئەو کۆمەکانە بریتی بوو لە: (٦٢٥٠) بەتانی، (٤٠٠٠) حەسیر، (٤٠٠٠) فەرش، (١٠٠٠٠) پارچە جلوبەرگ، (٥٠٠٠) مەتر قوماش، (٥) تەن برنج، (٦) تەن شەکر، (٦) تەن ڕۆن، (١) تەن چا، (٨) تەن شیری وشك بۆ مناڵان، (٦٨٥٠) جوت پێڵاو، (١٥) تەن میوە، (٧٠٠٠٠) دۆلار. بڕوانە: هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٧)، ل٣٢.

[3] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٢.

باسی سێیەم: پەیوەندییەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی

یەکەم: لە ئاستی کوردستاندا

١- ئیخوان موسلمین

لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامیدا، سەلاحەددین موحەممەد بەرپرسی ئیخوانەکانی کوردستان لە ئێران، چووە ئیماراتی عەرەبیو نامەیەکی دکتۆر نوعمان عەبدوڕڕەزاق سامەڕائی هێنا بۆ ڕابەری گشتی بزووتنەوە، ناوبراو لەو نامەدا داوای لە شێخ عوسمان عەبدولعەزیز کردبوو دەستبەرداری کاری چەکداری بێت[١]، ئەمە سەرەتای پەیوەندییەکی ئاڵۆزی لە نێوان بزووتنەوەو ئیخوان ڕەنگڕێژ کرد، بە درێژایی ساڵانی دواتر ئەو پەیوەندیانە ئاسایی نەبوونەوە.

ئیخوان بزووتنەوەیان بە ڕکابەری خۆیان دەزانیو بە بوونی دڕدۆنگ بوون، پێیان وابوو جموجۆڵی ئیسلامیی تەنها موڵکی خۆیانە، چونکە ئەوان پێشتر لە گۆڕەپانەکەدا بوون[٢]. ئیخوان لە ئۆردوگاکاندا خەڵکیان لە کاری چەکداریو سارد دەکردەوە[٣]، ئەمەش سەرکردەکانی بزووتنەوەی نیگەران کردبوو، لە بەرامبەردا سەرکردەکانی بزووتنەوە بە ئۆردوگاکاندا دەگەڕانو وتاری ئاگرینیان دەدا[*]، ئەمەش وەکو بەرپەرچدانەوەو بەرگرتن لە هەڵمەتی ئیخوان لە دژی بزووتنەوە[٤].

هادی عەلی یەکێکە لە سەرکردەکانی ئیخوان، دەربارەی بەشداری نەکردنیان لە بزووتنەوەدا دەڵێت: "ئێمە وەك زۆرینەی برایان لە کوردستان بەشداریمان نەکرد لەو بزووتنەوەیەدا لەبەر چەندین هۆکاری گرنگ کە پەیوەست بوو بە مەنهەجیەتی کاری

---

[١] لە بەشی (سێیەم) باسی (سێیەم) بە درێژی باس لە هۆکاری هێنانو دەرەنجامەکانی ئەو نامە کراوە.

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

[٣] سەرچاوەی پێشوو.

[*] مەلا عەلی عەبدولعەزیز یەکێك بوو لە وتاربێژەکانی بزووتنەوە، ڕۆژێك لە (سەریاس) وتاریداو وتی: "ئەوەی چەکمان لەگەڵ هەڵنەگرێت ڕەوانەی کێوی ئەبو قوبەیسی دەکەم!"، یەکێك لە ئامادەبووان پرسیبووی: مامۆستا کێوی ئەبو قوبەیس لە کوێیە؟، مامۆستا وتبووی: "ئەو شوێنەیە شەیتانی لێدەخەوێ". بڕوانە: هیوا: هەمان سەرچاوە، ل٣٣.

[٤] سەرچاوەی پێشوو، ل٣٣؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

ئیسلامیو ستراتیژیەتی سیاسیی بزووتنەوەکە"[1]. بەلاّم هادی عەلی هیچ دەربارەی ئەو هۆکارانە باس ناکات کە وای لە ئیخوان کرد بەشداری لە ڕاگەیاندنی بزووتنەوەدا نەکەن، بە بڕوای ئێمە هۆکاری ڕاستەقینە بریتی بوو لە:

١. سەلاحەددین موحەممەدو سەرکردەکانی ئیخوان پێشتر کۆمەڵی ئەنسارییان دامەزراند، ئێران هیچ هاوکاریو کۆمەکی نەکردن، هەر بۆیە گەیشتبوونە ئەو بڕوایەی کاری چەکداری لە سایەی ئێراندا ئاکامێکی ئەوتۆی نابێتو ناتوانێت ئامانجەکانی بێنێتەدی.

٢. ئیخوان لە دیدو تێڕوانینیاندا بڕوایان بە کاری چەکداریو جیهادی نییەو ئەو شێوازەی خەبات ڕەتدەکەنەوە.

٣. سەرانی ئیخوان پێیان وابوو شێخ عوسمان عەبدولعەزیزو سەرکردەکانی بزووتنەوە، شیاوی ئەوە نین ڕێبەرایەتی ئەو کارە بگرنە دەست.

٤. سەلاحەددین موحەممەد لە ساڵی (١٩٨٥) بە فەرمی مۆڵەتی کارکردنی لە سەرکردایەتی ئیخوان وەرگرتبوو، خۆیان بە شایستەی سەرکردایەتی کاری ئیسلامیی دەزانی، هەر بۆیە ئامادەنەبوون جارێکی تر بچنە ژێر سەرکردایەتی کەسێکی ترەوە.

٥. لەو کاتەدا ئیخوانی دەوڵی پەیوەندی لەگەڵ عێراق باش بوو، بەلاّم لەگەڵ ئێران پەیوەندییان ئاڵۆز بوو، هەر بۆیە دژی هەر چالاکییەکی چەکداری بوون کە دژ بە حکومەتی عێراق بکرێت.

هەڵوێستی توندی ئیخوان بە تەواوی بزووتنەوەی نارەحەت کردبوو، شێخ عوسمان باس لەو دۆخە دەکات کە لە سەرەتای ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامییدا دروست بوو، ژمارەیەکی زۆر لە کادیرانی ئیخوان دەستبەرداری بزووتنەوە بوون، ناویراو لەو بارەوە دەڵێت:" لە سەر فەرمانی - وشاورهم في الأمر- ڕاوێژم کرد بە زۆربەی ئەو برایانەی کە هاوفیکرو هاوکارو هاوسەنگەر بووینو دوای نیشاندانی کۆمەڵە بەڵگەیەکی

[1] یەککگرتووی ئیسلامیی کوردستان، ل٧.

شەرعیو واقیعی، بەلام بە داخەوە ئەوانیش بە کۆمەڵە تەئویلاتێکی دەستکردو خۆدزینەوە لە حەق، دوای نەفسو داوی کۆمەڵە شتێکی داتاشراوی ترکەوتن"[1].

شێخ موحەممەد بەرزنجی یەکێ بوو لە سەرکردەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لەو کاتەدا، پێدەچێت ئازاری زۆری بەدەست ئیخوانەوە چەشتبێت، بۆیە لە باسی ئەو حاڵەتەدا دەڵێت: " لە هەمووی ناخۆشتر هەندێك تەیاری ئیسلامیش بە هەر هۆیەك بوو زۆر ئازاریان دەدایـن، تـەنـانـەت مـوجـاهـیـدەکـانـیـان کە لـوتـکـەی عـیـزەتـی ئیـسلامـی پیرۆزە سارد دەکردەوە"[2]. لەو دوو دەقەی پێشوودا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت هەڵوێستی ئیخوان، سەرکردەکانی بزووتنەوەی تەواو نیگەران کردووە.

٢- پارتە کوردستانییەکان

هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنییەوە، بزووتنەوەی ئیسلامیی، پەیوەندییەکانی لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، پارتی دیموکراتی کوردستان، حزبی سۆسیالیستی کوردستان توندو تۆڵو لە ئاستێکی باشدا بووە.

سەبارەت بە پەیوەندییەکانی نێوان بزووتنەوەو یەکێتیی، لە نێوان هەردوولادا ئەم ڕێکەوتننامە واژۆ کرا:

بسم الله الرحمن الرحيم

لە ڕۆژانی ١١ ـ ١٢ی زی الحجەی ساڵی ١٤٠٧ك دا ڕێکەوتی ٦ ـ ٧ی ئابی ١٩٨٧ وەفدێکی بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراقدا سەردانی بارەگای مەکتەبی سیاسی یەکێتی نیشتمانی کوردستانی کرد.

بە هاتنیان زنجیرە کۆبونەوەیەک ئەنجام درا باسی باری کوردستانو عێراقو ناوچەکەو جیهان کرا. بۆچونی هەردوولا سەبارەت بە زۆربەی مەسەلەکان لێک نزیک بوو. هەردوولا پێخۆشحاڵی خۆیان دەربڕی بەرامبەر بە سیاسەتی ئاشت بوونەوەی گشتیو پێک هێنانی بەرەی کوردستانی کە سەرکردایەتی خەباتی گەلی کوردستان بکاتو ببێتە لایەنێکی گرنگ لە هاوپەیمانیەکی فراوانی عێراقیدا کە هێزە

---

[1] لە: باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی یەکەم، جەماوەر، ژمارە (٣٦)، ٤ ئاب ١٩٩٥، ل١٣.

[2] لە: باوکی ئوسامە: هەمان سەرچاوە، بەشی سێیەم، ل١٦.

ئیسلامیەکان بەشێک بن تیایدا بۆ ڕووخاندنی ڕژێمی عەفلەقی بەغداو هێنانەکایەی ڕژێمێکی دڵسۆز بۆ وڵاتو گونجاو لەگەڵ ویستو خواستی گەلی عێراقداو بتوانێت بە ئەرکەکانی هەستێت لە ڕاگرتنی جەنگی عێراقو ئێرانو صوڵحێکی عادلانە بەرقەرار بکاتو مافو یەکێتی خاکی هەردوولا بپارێزێ بناغەی دۆستایەتی گەلانی هەردوولا دابڕێژێو مافی چارەنوسی گەلی کوردی مسڵمان مسۆگەر بکاتو دژایەتی ڕاستەوخۆی ویستو دەسەڵاتی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمو کۆنەپەرستی ناوچەکە بکات.

هەردوولا بەڕێزەوە تەماشای هاوکاریو یارمەتیو کۆمەکی جمهوری ئیسلامی ئێرانیان کرد بەرامبەر بە گەلی کوردو عێراق کە دەستێکی باڵای هەیە لە بەهێزکردنی زەمینەی خەباتو پەیوەندی دوارۆژی هەردوو وڵاتدا.

کۆبونەوەکە بێزاریو نارەزایی خۆی دەربڕی بەرامبەر دەست تێوەردانی ئیمپریالیزمو ڕژێمە کۆنەپەرستەکانی کەنداو لە پێشیانەوە ئیمپریالیزمی ئەمریکا لە کاروباری ناوچەکەو عێراقداو پشتگیری کردنیان لە ڕژێمی صەدامی خوێن ڕێژو کۆکردنەوەی هێزەکانیان لە کەنداودا، کە نەک هەڕەشەیە لە گەلی عێراقو سەربەخۆیی بەڵکو هەڕەشەیەکی ڕاستەوخۆیە لە گەلانی ناوچەکە. بۆیەش پێویستە هەموو هێزە شۆڕشگێڕەکانو گەلانی ناوچەکە یەکگرن بۆ بەرهەڵستی ئەو مەترسیە گەورەیە.

هەردوولا ڕێکەوتن لەسەر هاوکاری سیاسیو عسکریو اعلامی لە کوردستانی عێراقداو ڕێکەوتننامەیان مۆر کرد. ئەمەش هەنگاوێکە لە ڕێگای یەک خستنی دەزگاکانی شۆڕش لە کوردستاندا بە تایبەتی یەکخستنی هێزی پێشمەرگە.

هەردوولا داوا لە دۆستانی گەلی کوردو عێراق دەکەن کە بە پیر دەنگی شۆڕشگێڕانی خەڵکی مسڵمانی کوردو عێراقەوە بێنو هاوکاریو پشتگیریان لێ بکەن لە پێناوی ڕوخاندنی ڕژێمی عەفلەقیەکان دا. تا لەم ڕۆژە پڕ مەینەتیەی کوردستاندا کە وێران کردنو کوشتنی بە کۆمەڵ بە کیمیاویو ڕاگوێزانو تەعریبو تەبعیس سیمای وڵاتەکەمانە بە دەست عەفلەقیەکانی بەغداوە کە دروشمی جەنگی لەناوبردنی ڕەگەزپەرستانەیان هەڵگرتووە بەرامبەرمان. بەم بۆنەیەوە یەکێتی

نیشتمانی کوردستان‌و بزوتنه‌وه‌ی ئیسلامی له کوردستانی عێراقدا داوا له چه‌کداره هه‌ڵخه‌ڵه‌تاوه‌کانی سه‌ر به ڕژێم ده‌که‌ن چی تر نه‌بنه داره‌ده‌ستی دوژمنانی گه‌له‌که‌مان ده‌رگا ئاواڵه‌یه‌و بێنه‌وه باوه‌شی گه‌له‌که‌یانه‌وه‌و په‌یوه‌ندی به هێزی پێشمه‌رگه‌وه بکه‌ن که عه‌فوی کردوون[1].

هه‌رچه‌نده هه‌ندێ جار بارگرژی‌و ناکۆکی که‌وتۆته نێوان یه‌کێتیی‌و بزووتنه‌وه، به‌تایبه‌تیش که یه‌کێتیی هه‌ستی به چالاکی بزووتنه‌وه ده‌کرد نیگه‌ران ده‌بوو، ته‌نانه‌ت کار گه‌یشته سه‌نگه‌ر له‌یه‌کتر گرتن*، به‌ڵام ئه‌و بارگرژیه نه‌گه‌یشته ته‌قه‌کردن له یه‌کترو

---

[1] بڕوانه به‌ڵگه‌نامه‌ی ژماره (٣٥).

* له هاوینی (١٩٨٩) بارگرژی که‌وته نێوان هێزی حه‌مزه‌ی بزووتنه‌وه به لێپرسراوێتی (حه‌سه‌ن بابه‌کر)و هێزێکی یه‌کێتیی به لێپرسراوێتی (حه‌سه‌ن کوێستانی) ، ڕۆژی (١٩٨٩/٩/٤ز) حه‌سه‌ن کوێستانی نامه‌یه‌ك بۆ فه‌رمانده‌ی هێزی حه‌مزه ده‌نێرێت‌و داوای لێده‌کات له ناوچه‌ی (قووڵه هه‌رمێ) بنکه دروست نه‌که‌ن. له وه‌ڵامدا نووسینگه‌ی سکرتاریه‌تی بزووتنه‌وه نووسراوی ژماره (٥١)ی ڕۆژی (٦ سه‌فه‌ر ١٤١٠ك – ١٩٨٩/٩/٧) ئاراسته‌ی مه‌کته‌بی سیاسیی یه‌کێتیی ده‌کات‌و له کۆتاییدا ئایه‌تی (والسلام على من اتبع الهدى) نووسراوه. ئه‌م ئایه‌ته جه‌لال تاڵه‌بانی توڕه ده‌کات‌و له‌سه‌ر هه‌مان نامه‌ی سکرتاریه‌تی بزووتنه‌وه وه‌ڵام ده‌داته‌وه‌و ده‌نووسێت: "بێ ڕه‌زامه‌ندی ئێمه‌ش ناتوانن له ناوچه‌ی ئێمه بن". دواتریش ناوبراو له ڕێگه‌ی شێخ مسته‌فا نه‌قشبه‌ندییه‌وه نامه‌یه‌ك بۆ شێخ عوسمان ده‌نێرێت‌و وێڕای ئه‌وه‌ی (عه‌لی باپیر) به پیاوێکی داخ له دڵ‌و قین له دڵ ناوده‌بات، نیگه‌رانی خۆی له ڕسته‌ی (والسلام على من اتبع الهدى) ده‌رده‌بڕێت، هه‌ر له‌و نامه‌دا ناوبراو پێشنیاز ده‌کات که که‌سێك بنێرێته ناوچه‌که تا چاره‌سه‌ری ناکۆکی هه‌ردوولا بکات. له وه‌ڵامی ئه‌م نامه‌دا، ڕۆژی (١٩٨٩/٩/١١) شێخ عوسمان نامه‌یه‌ك ده‌نێرێت بۆ جه‌لال تاڵه‌بانی‌و به‌ڵێنی پێده‌دات که کارێك بکات مایه‌ی ڕه‌زامه‌ندی هه‌ردوولا بێت. هه‌روه‌ها ڕۆژی (١٠ سه‌فه‌ر ١٤١٠ك– ١٩٨٩/٩/١١ز) عه‌لی باپیر نامه‌یه‌کی بۆ ئه‌ندامانی مه‌کته‌بی سیاسیی یه‌کێتیی ناردووه‌و چه‌ند تێبینی‌و ڕونکردنه‌وه‌یه‌کی ده‌رباره‌ی نووسراوه‌که‌ی نووسینگه‌ی سکرتاریه‌ت نووسیوه. دوو ڕۆژیش به‌ر له‌و مێژووه له نامه‌یه‌کیدا شێخ عوسمان له بارگرژی‌و پێشهاته‌کانی ناوچه‌که ئاگادار ده‌کاته‌وه. هه‌روه‌ها عه‌لی باپیر له نامه‌ی دووه‌میدا که ڕۆژی (٩ سه‌فه‌ر ١٤١٠ك – ١٩٨٩/٩/١٠ز) بۆ شێخ عوسمان عه‌بدولعه‌زیزی ناردووه، سه‌رنجی خۆی ده‌رباره‌ی بۆچوونی شێخ عوسمان له‌مه‌ڕ چاره‌سه‌ری ناکۆکییه‌کانی نێوان بزووتنه‌وه‌و یه‌کێتیی ده‌خاته‌ڕوو، که به بڕوای ئه‌و به‌و شێوازانه چاره‌ی گرفته‌که ناکرێت‌و ڕێگه‌چاره‌ی تر ده‌خاته‌ڕوو.

بارگرژیه‌کانی قوڵه‌هه‌رمێ ورده ورده خاوبوویه‌وه، له نامه‌یه‌کی عه‌لی باپیردا که ڕۆژی (٢١ سه‌فه‌ر ١٤١٠ك – ١٩٨٩/٩/٢٢ز) نووسیویه‌تی و پێده‌چێت بۆ شوراو مه‌کته‌بی سیاسیی ناردبێت، به گوته‌ی ناوبراو به

به هەوڵی ڕابەری گشتی بزووتنەوەو سکرتێری گشتی یەکێتیی بارودۆخەکە ئاسایی بوویەوە[1].

به شێوەیەکی گشتی پەیوەندی نێوان یەکێتییو بزووتنەوە لە ئاستێکی باشدا بووە، وێڕای ڕێکەوتنی نێوانیان، گەلێك جار سەرکردەکانیان سەردانی یەکتریان کردووەو پەیوەندییەکانیان توندوتۆڵ کردۆتەوە، لە کۆتایی ساڵی (١٩٨٧) جەلال تاڵەبانی سەردانی بارەگای بزووتنەوەی ئیسلامیی کردو چەند دانیشتنی لەگەڵ ئەندامانی شووراو مەکتەبی ئیرشادی بزووتنەوەدا ئەنجامدا[2]. هەروەها ڕۆژی (١٩٨٩/٣/٦) سکرتێری گشتی یەکێتیی سەردانی ڕابەری گشتی بزووتنەوەی کرد[3]، هەر سەبارەت بە پەیوەندییەکانی هەردوو پارتی ناوبراو، جەلال تاڵەبانی دەڵێت: بزووتنەوە هاوپەیمانی یەکێتیی نیشتمانییە،... ڕێکەوتنی توندوتۆڵ لە نێوانماندا هەیە[4].

به هەمان شێوە لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستان، پەیوەندییەکانیان توندوتۆڵ بووە، ساڵی (١٩٨٨) وەفدی بزووتنەوە چووە (ڕاژان) ڕێکەوتنیان لەگەڵ پارتی واژۆ کرد[5]. هەروەها مەسعود بارزانی سەرۆکی پارتی ڕۆژی (١٩٨٨/١١/٨) سەردانی شێخ عوسمان عەبدولعەزیزی کردوەو دیدارو گفتوگۆیان سازداوە[6].

مەبەستی پەندوەرگرتن لەو ڕووداوە سەرجەم بەڵگەنامەی پەیوەست بەو ڕووداوەی بۆ ناردوون، هەر لەوێدا ناوبراو نامەکەی شێخ عوسمان بۆ جەلال تاڵەبانی بە لاواز بەرانبەر هەڕەشەو گوڕەشەکانی جەلال تاڵەبانی ناوزەد دەکات. بۆ زانیاری زیاتر دەربارەی ئەو ڕوداوە بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (٤٤، ٤٥، ٤٦، ٤٧، ٤٨، ٤٩، ٥٠).

[1] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

[2] هەواڵەکان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، ل٥١.

[3] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، ل٢٦.

[4] حوار مع الاستاذ جلال الطالباني السكرتير العام للإتحاد الوطني الكردستاني، القسم الثاني والأخير، النفير، العدد (٧)، شباط ١٩٩١، ل٢٢.

[5] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (ئەحمەد کاکە مەحمود)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/٨"

[6] هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٥، ٦)، تشرینی دووەم ـ کانونی یەکەم ١٩٨٨، ل٤٣.

هەروەها لەگەڵ حزبی سۆسیالیستی کوردستان، لە ساڵی (١٩٨٧) لە (کاولان) ڕێکەوتننامە لە نێوان بزووتنەوەو سۆسیالیست واژۆ کراو پەیوەندییەکانیان لە ئاستێکی باشدا بووە[١].

ساڵی (١٩٨٨) لە چوارچێوەی ئاشتبوونەوەی گشتیدا لە نێوان پارتە کوردستانییەکاندا بەرەی کوردستانی پێکهێنرا، هەرچەند بزووتنەوە ڕێکەوتننامەی لەگەڵ (٣) پارتی ناو بەرەی کوردستانی هەبوو، بەڵام نەچووە ناو بەرەوە، عەلی باپیر هۆکاری بەشدارنەبوونی بزووتنەوە لە بەرەدا دەگێڕێتەوە بۆ بوونی کۆمەڵێك پرەنسیپی ناکۆك لەگەڵ دیدو تێڕوانینی بزووتنەوە، ئەگەر بزووتنەوە بچوایەتە بەرەوە دەبوو پابەند بێت بەو پرەنسیپانەوە، هەر بۆیە بەشدارینەکردنی لە بەرەدا بە گونجاوتر زانیوە[٢]. لەو بڕوایەدام ئەوە هەڵەیەکی سیاسیی بزووتنەوەیە لەو قۆناغەدا، لە کاتێکدا بزووتنەوە لەگەڵ (٣) پارتی ناو بەرەی کوردستانی ڕێکەوتنی هەبوو، دەیتوانی لەسەر بنەمای ئەو ڕێکەوتنانەو بە دانانی چەند مەرجێك کە لەگەڵ دیدو تێڕوانینەکانی خۆیدا بگونجێت بەشداری ئەو بەرەیە بکات، ئەمەش دەبووە دەستکەوتێکی تری بزووتنەوە لەو قۆناغەدا.

دووەم: لە ئاستی دەرەوەدا

١- ئێران

بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کاتێکدا ڕاگەیەنرا کە شەڕی عێراق - ئێران حەوت ساڵ بوو بەردەوام بوو، لێرەوە کارێکی سروشتی بوو کە هەر نەیارێکی حکومەتی عێراق لەسەر بنەمای دوژمنی هاوبەش ببێتە دۆستی ئێران، بە تایبەتیش پارتە ئیسلامییەکان، دەبێت ئەوەش لەبەر چاو بگرین کە بزووتنەوەی پەیوەندی ئەندامی (ئەنجومەنی باڵای شۆڕشی ئیسلامیی لە عێراق) بوو، لەگەڵ ڕاگەیاندنی بزووتنەوەش ئەو ئەندامانە نەکشانەوە، لە لایەکی ترەوە بزووتنەوە لەسەر خاکی ئێران ڕاگەیەنرا،

---

[١] حوسێن محەمەد عەزیز: هەمان سەرچاوە، ل٥٤؛ محمد حاجی محمود: ڕۆژژمێری پێشمەرگەیەك، بەرگی سێیەم، چاپخانەی تیشك، سلێمانی ٢٠٠١، ل٥٣.

[٢] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ ناوبراو، سلێمانی، ٢٠٠٥/٧/١٨

ئەمەش سەرەتای پەیوەندیەکی باشی نێوان هەردوولا بوو، ئێران هاوکاریی و کۆمەکی مادیی و مەعنەوی بزووتنەوەی ئیسلامیی کرد، ڕێگەی دا لەناو خاکەکەیدا بنکەو بارەگا دابنێ و مەشق بە پێشمەرگەکانی بکات و بە خاکی ئەودا بیانگوێزێتەوەو لەناو خاکی ئەوەوە چالاکی دژی ڕژێمی بەعس ئەنجام بدات[1].

دوای وەستانی جەنگی عێراق - ئێران، بۆ سەرجەم پارتە کوردستانیەکان ئێران بووە باشترین پەناگە تا چالاکی سیاسیی تیا ئەنجام بدەن، بە هەمان شێوەش بزووتنەوە لەوێ کەوتە نواندنی چالاکی ڕێکخراوەیی و سیاسیی و ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن، وەفدی بزووتنەوە بەشداری کرد لە زۆربەی ئەو کۆڕو کۆنگرانەی لە تارانی پایتەختی ئێران دەبەستران و نوێنەری وڵات و ڕێکخراوە ئیسلامییەکان و کەسایەتییە ناسراوەکان بەشداریان تێدا دەکرد. هەر لە خاکی ئێرانەوە بزووتنەوە توانیبووی پەیوەندی بە جیهانی دەرەوە بکات و نووسینگەی پەیوەندییەکانی لە چەند وڵاتی ناوچەکەو ڕۆژئاوا کردەوە[2].

دەبێت ئەوەشمان لەبەر چاو بێت، ئێران هەمیشە لە هەوڵی ئەوەدا بوو بزووتنەوە بەو ئاراستەدا بەرێت کە بەرژەوەنییەکانی ئێران دێنێتەدی، بۆ ئەو مەبەستە سوودی لە ناکۆکیی و پێکهاتەی ناجۆری بزووتنەوە وەرگرتبوو، هەندێ جاریش دنەی ئەو ناکۆکیەی دەدا[3]. هەر چەند ئەم هەوڵەی ئێران کاریگەری ڕێژەیی هەبوو، بەڵام بە درێژایی ئەو قۆناغە بزووتنەوەی ئیسلامیی توانیی پارێزگاری لە سەربەخۆیی خۆی بکات[4].

٢- جیهانی ئیسلامیی

بزووتنەوەی ئیسلامیی هەر لە سەرەتای ڕاگەیاندنییەوە هەوڵیدا پەیوەندی دبلۆماسی لەگەڵ پارتە ئیسلامییەکان و کەسایەتییە ناسراوەکان و ڕێکخراوە ناحکومییەکاندا دروست بکات، ئەمەش بە مەبەستی ناساندنی کێشەی کوردو

---

[1] محمد نوری بازیانی: سەرچاوەی پێشوو، ل٦٦ - ٦٧.

[2] سەرچاوەی پێشوو، ل٦٧.

[3] چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (ئەحمەد کاکە مەحمود)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/٨.

[4] سەرچاوەی پێشوو؛ چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

بزووتنەوەی ئیسلامیی بە جیهانی ئیسلامییو دەرەوە، بۆ هێنانەدی ئەو ئامانجەش بزووتنەوەی ئیسلامیی سوودی لەو کۆنگرانە دەبینی کە لە تاران سازدەدران، لە پەراوێزی کۆنگرەو کۆنفراسەکاندا نوێنەری بزووتنەوە کۆبوونەوەو دیداری لەگەڵ بەشداربووانی کۆنگرە سازدەدا[1].

بزووتنەوە توانیبووی پەیوەندی لەگەڵ زۆرێك پارتو کەسایەتیی ئیسلامیی دروست بکات، بە تایبەتیش سەرکردەکانی ئەفغانستان، کە پەیوەندی نامە گۆڕینەوە لە نێوانیاندا هەبوو، لە بۆنەو ڕوداوەکاندا نامەیان بۆ یەکتر ناردووە[2].

بەڵام سەبارەت بە وڵاتە عەرەبییەکان ئەوە دوای داگیرکردنی کوەیت لە لایەن حکومەتی عێراقەوە، بزووتنەوە توانی پەیوەندییان لەگەڵ دروست بکات، وەفدی بزووتنەوە سەردانی وڵاتانی کەنداوی کردو بەشداری کۆڕو کۆبوونەوەکانی کردووە[3]، ئەمەش بۆتە سەرەتایەك بۆ دروستکردنی پەیوەندی نێوان هەردوولا.

---

[1] لە باسی دووەمی ئەم بەشەدا باس لە بەشداری بزووتنەوە لە هەندێ لەو کۆنگرەو کۆنفرانسانە کراوە.

[2] بڕوانە بەڵگەنامەکانی ژمارە (٢٠، ٢١، ٣٦، ٣٧، ٣٨).

[3] وەفدی بزووتنەوە بەشداری کرد لە (کۆنگرەی خوێندکارانی ئیسلامیی جیهانی پشتگیری لە کوەیت) کە لە (٢٥ ـ ٢٨ تشرینی دووەمی ١٩٩٠) لە (شارقە) بەسترا. بڕوانە بەڵگەنامەی ژمارە (٣٢).

دەرەنجام

لەم توێژینەوەدا، کە تایبەتە بە مێژووی ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان (١٩٤٦ ـ ١٩٩١) توێژەر بە چەند ئەنجامێك گەیشتووە، گرنگترینیان لەم خاڵانەی خوارەوەدا دەخەینەڕوو:

١. ڕەوتی ئیسلامیی لە باشووری کوردستان ڕەگێکی مێژوویی قووڵتر لەو ماوەی هەیە کە لەم توێژینەوەدا خراوەتەڕوو، ئەمەش دەخوازێت توێژینەوە لە بارەی ئەو قۆناغەوە بکرێت.

٢. ڕەوتی ئیسلامیی درێژکراوەی هەوڵی چاکسازەکانی کۆتایی سەدەی نۆزدەو سەرەتای سەدەی بیستەمی ناوخۆو دەرەوەی کوردستانە.

٣. ڕەوتی ئیسلامیی باشووری کوردستان لە بنەڕەتدا هەڵقوڵاوی واقیعی ئایینیو سیاسییو کۆمەلایەتییو ئابووریی کوردستانە، هاوکات بە کارتێکراوە دەرەکییەکانیش کاریگەر بووە.

٤. ڕەوتی ئیخوان موسلمین لە نێوان ساڵانی (١٩٤٦ ـ ١٩٧١) بە شێوازی جۆراوجۆر لە باشووری کوردستان چالاکی نواندووە، بەڵام سەرکەوتنو دەستکەوتی ئەوتۆی بەدەست نەهێناوە.

٥. ڕەوتی ئیسلامیی لە نێوان ساڵانی (١٩٧٨ ـ ١٩٩١) دەرەنجامی هۆکارگەلێکی ناوخۆییو دەرەکی بە شێوەیەکی بەرفراوانترو چالاکتر لە چاو ساڵانی پێشتر دەرکەوتووە.

٦. ڕەوتی ئیسلامیی لە ناو خودی خۆیدا بەسەر چەند باڵو تەوژمو پارتێکدا دابەش دەبێت، هەریەك لەوانە خاوەن تایبەتمەندی خۆیەتی، هاوکات کۆمەڵێك خەسڵەتی هاوبەش لە نێوان هەموویاندا هەیە.

٧. دوای وەستانی کاری ئیخوان لە عێراق، ئەو ڕەوتە بە شێوەیەکی سەربەخۆو خۆجێی لە باشووری کوردستان کاری کردووەو تا ساڵی (١٩٨٥) تەنها بە فکر ئیخوان بووە، بەڵام لەو مێژووە بەدواوە بە شێوەیەکی ئۆرگانی بە ئیخوان موسلمینی عێراقەوە پەیوەست بووە.

٨. به درێژایی ئەو قۆناغەی لەم توێژینەوەدا باسکراوە، ئیخوان موسلمین بە شێوەیەکی نهێنی لە باشووری کوردستان کاری کردووەو ژمارەیەك کادیری پێگەیاندووە، کە لە قۆناغی دوای ڕاپەڕین ڕۆڵیان لە برەودان بە کاری ئەو ڕەوتە لە باشووری کوردستان بینی.

٩. چەند جارێك یەکگرتنو پەرتەوازە بوونو لێکدابڕان لە نێوان باڵەکانی ڕەوتی ئیسلامیی ڕوویداوە، ئەمەش کاریگەریی لەسەر ڕەوشی سیاسییو ڕێکوزەری پارتە ئیسلامییەکان جێهێشتووە.

١٠. ڕەوتی ئیسلامیی بەشێك بووە لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی نیشتمانیی کوردستانو لە بواری سیاسیی، سەربازی، ڕاگەیاندنو کۆمەڵایەتییدا چالاکی نواندووە.

زێدەرەکان

یەکەم: بەڵگەنامەو دەستنووس

١. نامەی زەهاوی بۆ مەلا حسێن پیسکەندی لە (١٩٤٧/١/٦).

٢. نامەی زەهاوی بۆ مەلا حسێن پیسکەندی لە (١٩٤٧/٩/٢٨).

٣. داواکاری دەستەی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی بۆ موتەسەریفی سلێمانی.

٤. بەیاننامەی کۆمەڵەی پیاوانی ئایینی ئازاد بە هەردوو زمانی کوردیو عەرەبی

٥. نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ عەبدولکەریم قاسم لە ١٩٦٢/٤/١٧.

٦. نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیزو مەلا ساڵح عەبدولکەریم بۆ جەمال عەبدولناسر.

٧. ڕاپۆرتی دەزگا سیخوڕیەکانی بەعس دەربارەی دیاردەی ئایینی لە هەڵەبجە لە ١٩٨٦/٢/٤.

٨. بەیاننامەی کۆمەڵەی زانایانی کۆچەری لە ٢٤ مایس ١٩٨٧.

٩. دەقی ڕێکەوتنی هەردوو باڵی ئیخوان لە ئێران لە ١٩٨٨/١١/٩.

١٠. بانگەوازی بزووتنەوەی ئیسلامیی بۆ گەلانی عێراق لە (١٩٨٧/١٢/٣).

١١. ڕێکەوتننامەی نێوان بزووتنەوەی ئیسلامییو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ساڵی (١٩٨٧).

١٢. ڕاپۆرتی دەزگا سیخوڕیەکانی بەعس سەبارەت بە بەستنی کۆنگرەی چوارەمی بزووتنەوە لە (١٩٨٨/٧/٥).

١٣. بەیاننامەی مەکتەبی ئیرشادی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٨ جەمادی یەکەمی ١٤٠٨ك).

١٤. پوختەی ڕاپۆرتی سیاسیی کۆنگرەی چوارەمی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٢٤ شەوال ١٤٠٨ك).

١٥. پەیامێك کە بەناوی (کۆمەڵە موسڵمانێکی خەمخۆرو دڵسۆزو پەرۆش بۆ ئیسلام) لە (١٩٨٨/٩/٢٧) بڵاوکراوەتەوە.

١٦. نووسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی پارێزگای هەولێر لە (١٩٨٧/١٢/٣٠) سەبارەت بە چالاکی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

١٧. نووسراوی دەزگاکانی حزبی بەعس سەبارەت بە چالاکی بزووتنەوە لە (١٩٨٨/٣/٨).

١٨. نووسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی پارێزگای هەولێر لە (١٩٨٨/١/٧) دەربارەی هەوڵی بزووتنەوە بۆ چالاکی نواندن لە بواری سەربازیدا.

١٩. فەتوانامەیەکی بزووتنەوەی ئیسلامیی سەبارەت بە حوکمی کوشتنی جاش و سەربازی ڕژێم لە (٦ شەعبان ١٤٠٨ك/ ٢٣ ئازار ١٩٨٨).

٢٠. بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی بە بۆنەی دووەم ساڵڕۆژی کیمیابارانی هەڵەبجە.

٢١. نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ چەند ڕێکخراوێکی نێودەوڵەتی لە ١٩٨٨/٣/٢٣.

٢٢. نامەی شێخ عوسمان بۆ ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە (٢٥ تەمموزی ١٩٨٨).

٢٣. بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی بە بۆنەی بڕیاری (٥٩٨)و لێبوردنی حزبی بەعس لە (٩ ئاب ١٩٨٨).

٢٤. بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٧ ئەیلول ١٩٨٨) بە بۆنەی دەرکردنی لێبوردنی گشتی لە لایەن حزبی بەعسەوە.

٢٥. نووسراوی سکرتارییەتی بزووتنەوەی ئیسلامیی بۆ مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی نیشتمانیی لە (٦ سەفەر ١٤١٠ك/ ٧ئەیلول ١٩٨٩).

٢٦. نامەی جەلال تاڵەبانی بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز.

٢٧. نامەی عەلی باپیر بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە (٨ سەفەر ١٤١٠ك).

٢٨. نامەی شێخ عوسمان بۆ جەلال تاڵەبانی لە (١٩٨٩/٩/١١).

٢٩. نامەی عەلی باپیر بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە (٩ سەفەر ١٤١٠ك).

٣٠. نامەی عەلی باپیر بۆ ئەندامانی مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی لە (١٠ سەفەر ١٤١٠ك).

٣١. نامەی عەلی باپیر بۆ ئەنجومەنی شورای بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٢١ سەفەر ١٤١٠ك).

٣٢. ڕونكردنەوەیەك لەلایەن بزووتنەوەی ئیسلامییەوە سەبارەت بە لێبووردنەكەی بەعس.

٣٣. ڕونكردنەوەو فتوانامەیەكی بزووتنەوەی ئیسلامیی سەبارەت بە ستەمی بەعس و حوكمی مانەوە لە ژێر دەسەڵاتی ئەو ڕژێمەدا.

٣٤. ڕونكردنەوەیەك لە شێخ عوسمان عەبدولعەزیزەوە سەبارەت بە دەركردنی گۆڤاری (بانگەوازی ئیسلامی).

٣٥. بەیاننامەی ڕاگەیاندنی كۆمەڵەی ئیسلامیی كوردستانی عێراق لە (٥ تشرینی دووەمی ١٩٩٠).

٣٦. بەیاننامەی كۆمەڵەی ئیسلامیی كوردستانی عێراق بە بۆنەی ڕاپەڕینی (ئازاری ١٩٩١).

٣٧. پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە كوردستانی عێراق.

٣٨. نووسراوی ژمارە (١٨٧) ڕۆژی (٢٤ موحەڕەم ١٤١٠ك) نووسینگەی ڕابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

٣٩. بەیاننامەی هێزی شەهید حەسەن بەننای بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٩٠/٧/٨).

٤٠. بەیاننامەی هێزی شەهید حەسەن بەننای بزووتنەوەی ئیسلامیی بەبۆنەی شەهید بوونی چەند پێشمەرگەیەكیانەوە (١٩٩٠/٧/٩).

٤١. بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٤ ڕەجەب ١٤١١ك/ ١٩ كانونی دووەمی ١٩٩١ز).

٤٢. نامە شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ سەركردەكانی ئەفغانستان لە ٨ ڕەجەب ١٤٠٩ك/ ١٣ شوبات ١٩٨٩ز.

٤٣. نامەی بورهانەددین ڕەبانی بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز.

٤٤. نامەی سیبغەتوڵلا موجەددی سەرۆكی ئەفغانستان بۆ مەلا عەلی عەبدولعەزیز.

٤٥. نامەی فەزل ڕەحمان خەلیل ئەمیری بزووتنەوەی موجاهیدین بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە (١٠ ڕەجەب ١٤٠٨ك – ٢٧ شوبات ١٩٨٨ز).

٤٦. نامەی حیكمەت یار ئەمیری حزبی ئیسلامیی ئەفغانستان بۆ شێخ عوسمان.

٤٧. پەیامی کۆنگرەی خوێندکارانی ئیسلامیی جیهانی پشتگیری لە کوەیت بۆ گەلی کورد.

٤٨. بەیاننامەی ژمارە (٨)ی کۆڕی راوێژی یەکگرتوو لە (٣ رەجەب ١٤١٠ك).

٤٩. بەیاننامەی ژمارە (٩)ی کۆڕی راوێژی یەکگرتوو لە (٢١ رەجەب ١٤١٠ك).

٥٠. ئەبوبەکری سدیقی: ڕۆژمێری (١٩٨٦)، (بیرەوەری ڕۆژانە).

٥١. ئەبوبەکری سدیقی: ڕۆژمێری (١٩٨٧)، (بیرەوەری ڕۆژانە).

٥٢. کامەران بابان زادە: پەیوەندی قوتابیانی موسڵمان لە کوردستان، (دەستنووس).

٥٣. ابراهیم طاهر معروف: الشیخ عثمان عبدالعزیز ودوره في الصحوة الإسلامیة في کردستان العراق، (توێژینەوەی بڵاونەکراوە).

دووەم: کتێبە کوردییەکان

٥٤. دیوانی شاهۆ، کۆکردنەوەو ڕێکخستنی: محمد امین کاردۆخی، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، چاپخانەی ڕاپەڕین، سلێمانی ١٩٧٦.

جەمال نەبەز:

٥٥. بێدەسەلاتە کوردەکان‌و برا موسڵمانەکانیان، وەرگێڕانی: تایەر حەمەمین، چاپی یەکەم، سلێمانی ١٩٩٨.

حەکیم مەلا سالح:

٥٦. هەڵەبجە لە ئامێزی مێژوودا، بەرگی یەکەم، چاپخانەی منارە، هەولێر ٢٠٠٤ز.

حوسێن محەممەد عەزیز:

٥٧. سنوورە قەدەغەکان مەشکێنن، چاپی یەکەم، چاپخانەی سیما، سلێمانی ٢٠٠٣ز.

خرۆشاو گەرمیانی:

٥٨. ئیخوان لە تەرازوی شرع‌و واقعدا، بەشی یەکەم، ب.ش، ب.م.

شێخ لەتیفی حەفید:

٥٩. یادداشتەکانی شێخ (لەتیف)ی حەفید لەسەر شۆڕشەکانی شێخ مەحموودی حەفید، کەمال نووری مەعرووف ساغیکردۆتەوە، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ناوەندی رۆشنبیری‌و راگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان، چاپی یەکەم ١٩٩٥.

شێركۆ كرمانج:

٦٠. بەسیاسییكردنی ئیسلام دیاردەی ئیسلامیزم، لە بڵاوكراوەكانی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم، سلێمانی ٢٠٠٥ز.

صالح حكیم:

٦١. هوشیاركردنەوەی هوشیاری، ب.ش، ب.م.

عەلی باپیر:

٦٢. دەردو دەرمانی بزووتنەوەی ئیسلامی، لە بڵاوكراوەكانی بزووتنەوەی ئیسلامی لە كوردستانی عێراق، چاپخانەی شەهیدانی گردی ڕەمكان ١٩٩٠ز.

كۆمەڵێك نووسەر:

٦٣. دین‌و سیاسەت، ئا: سەرۆ قادر، چاپی یەكەم، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر ٢٠٠٠ز.

عەبدولقادر سالّح:

٦٤. شۆڕشی ١٤ی تەمموزی ١٩٥٨ لە عێراق، چاپخانەی كارۆ، سلێمانی ٢٠٠٥.

محمد حاجی محمود:

٦٥. ڕۆژژمێری پێشمەرگەیەك، بەرگی دووەم، ب. ش، ب.م.

٦٦. ڕۆژژمێری پێشمەرگەیەك، بەرگی سێیەم، چاپخانەی تیشك، سلێمانی ٢٠٠١.

مەحمود سەنگاوی:

٦٧. بیرەوەرییەكانی سەنگاوی، چاپخانەی تیشك، سلێمانی ٢٠٠٤.

موسلّیح ئیروانی:

٦٨. ئیسلام‌و ناسیونالیزم لە كوردستاندا، دەزگای چاپو بڵاوكردنەوەی ئاراس، هەولێر ٢٠٠٤ز.

مەهدی محەمەد قادر:

٦٩. پێشهاتە سیاسییەكانی كوردستانی عێراق ١٩٤٥ ـ ١٩٥٨، سەنتەری لێكۆڵینەوەی ستراتیجی كوردستان، سلێمانی ٢٠٠٥.

نەوشیروان مستەفا ئەمین:

٧٠. پەنجەكان یەكتری ئەشكێنن، دیوی ناوەوەی ڕوداوەكانی كوردستانی عێراق ١٩٧٩ ـ ١٩٨٣، چاپی سێهەم، سلێمانی ١٩٩٨ز.

نووسەرێکی نەزانراو:

٧١. کاروانی رێ، ب. ش، ١٩٩٧.

نیاز سەعید عەلی:

٧٢. لێکۆڵینەوە لە ئیسلامی سیاسی، بڵاوکراوەکانی مەکتەبی بیرو هۆشیاری (ی. ن. ك)، سلێمانی ٢٠٠٤ز.

هادی علی:

٧٣. یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان، ب. ش، ٢٠٠٤ز.

هەژار حاتەم:

٧٤. رۆژنامەنووسیی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق ١٩٨٢ ـ ١٩٩١، لە بڵاوکراوەکانی رۆژنامەی کۆمەڵ، چاپی یەکەم، چاپخانەی روون، سلێمانی ٢٠٠٥ز.

هیوا:

٧٥. هاڵەکۆك، ب.ش، ب.م.

سێیەم: کتێبە عەرەبییەکان

٧٦. الدليل العراقي الرسمي لسنة ١٩٣٦، تصدر سنويا تحت عناية واشراف وزارة الداخلية.

٧٧. دليل المملكة العراقية تأريخي اداري تجاري صناعي زراعي مصور لسنة ١٩٣٥ ـ ١٩٣٦، مطبعة الأمين، بغداد ١٩٣٥.

٧٨. موجز عن الحركة الإسلامية في كردستان العراق، إعداد: مكتب دمشق الحركة الإسلامية، ب. ش، ١٩٩٨.

٧٩. الموسوعة الميسرة في الأديان والمذاهب والأحزاب المعاصرة، الطبعة الخامسة منقحة وموسعة، رياض ٢٠٠٣.

امين پيرداود خوشناو:

٨٠. القواعد الأساسية في الإسلام، من مطبوعات جماعة الجهاد الإسلامي في كردستان العراق، مركز زاده للصحافة والنشر، اربيل ١٩٩٥.

ايمان عبدالحميد محمد الدباغ:

٨١. جمعية الاخوة الاسلامية في العراق ١٩٤٩– ١٩٥٤ دراسة عن نشأءة حركة الاخوان المسلمين في العراق، ب.ش، ب.م.

برنار لويس:

٨٢. لغة السياسة في الإسلام، ترجمة: د. ابراهيم شتا، الطبعة الاولى، دار قرطبة للنشر والتوثيق والابحاث، ١٩٩٣.

جمال بابان:

٨٣. أعلام كرد العراق، مطبعة شفان، سليمانية ٢٠٠٦.

حسن البنا:

٨٤. مذكرات الدعوة والداعية، مطبعة أنوار دجلة ، بغداد٢٠٠٤.

د. حيدر إبراهيم على:

٨٥. التيارات الإسلامية وقضية الديمقراطية، الطبعة الثانية، بيروت ١٩٩٩.

صلاح الخرسان:

٨٦. حزب الدعوة الإسلامية حقائق ووثائق، الطبعة الاولى، المؤسسة العربية للدراسات والبحوث الاستراتيجية، دمشق ١٩٩٩.

د. عبدالفتاح علي البوتاني:

٨٧. الحياة الحزبية في الموصل ١٩٢٦ ـ ١٩٥٦، الطبعة الأولى، مطبعة وزارة التربية، أربيل ٢٠٠٣.

عبدالكريم محمد المدرس:

٨٨. علماؤنا في خدمة العلم والدين، الطبعة الاولى، دار الحرية للطباعة، بغداد ١٩٨٣.

عبدالجبار حسن الجبوري:

٨٩. الأحزاب والجمعيات السياسية في القطر العراقي ١٩٠٨ ـ ١٩٥٨، بغداد ١٩٧٧.

فاتح كريكار:

٩٠. الحركة الإسلامية في كردستان العراق واقع وأمل، الجزء الأول، الطبعة الاولى، من اصدارات مكتب الإعلام الخارجي، ب. ش، ١٩٩٥.

كاظم أحمد المشايخي:

٩١. الإمام أمجد بن محمد سعيد الزهاوي، المعهد العالمي للفكر الإسلامي، فيرجينيا ١٩٩٦.

٩٢. تاريخ نشأة الحزب الاسلامي العراقي، دار الرقيم للنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، بغداد ٢٠٠٥.

مجموعة من الباحثين:

٩٣. الحركة الإسلامية رؤية مستقبلية أوراق في النقد الذاتي، تحرير وتقديم: د. عبدالله النفيسي، الطبعة الاولى، مكتبة مدبولي، القاهرة ١٩٨٩.

مجموعة من الباحثين:

٩٤. رؤى في مسار العمل الإسلامي في كوردستان، أربيل ٢٠٠٢.

د. محسن عبدالحميد:

٩٥. تاريخ جماعة الاخوان المسلمين في العراق ١٩٤٥– ١٩٦٦، ب. ش، ب. م.

٩٦. الحزب الاسلامي العراقي، مرحلة تأسيس (١٩٦٠)، اصدارات الحزب الاسلامي العراقي، دار النور للطباعة، ب.م.

محمد زكي حسن أحمد:

٩٧. أسهام علماء كوردستان العراق في الثقافة الإسلامية، الطبعة الاولى، دار ئاراس للطباعة والنشر، أربيل ١٩٩٩.

محمد كاظم علي:

٩٨. العراق في عهد عبدالكريم قاسم دراسة في القوى السياسية والصراع الايدولوجي ١٩٥٨ ـ ١٩٦٣، مطبعة الخلود، بغداد ١٩٨٩.

محمد محمود الصواف:

٩٩. من سجل ذكرياتي، دار الاعتصام للطبع والنشر والتوزيع، الطبعة الاولى، القاهرة ١٩٨٧.

د. يوسف القرضاوي:

١٠٠. الصحوة الإسلامية وهموم الوطن العربي والإسلامي، ب.ش، ب. م.

چوارەم: نامەو تیزی زانکۆیی

جاسم محمد عبدالله نجم اللهيبي:

١٠١. محمد محمود الصواف (١٩١٥ – ١٩٩٢) دراسة في سيرته ودوره الديني والسياسي، رسالة ماجستير غير منشورة تقدم الى كلية الاداب في جامعة الموصل، سنة ٢٠٠٥.

جواد فقي علي الجوم حيدري:

١٠٢. محمد بن عبدالله الجلي وجهوده العلمية، رسالة ماجستير ، كلية الشريعة، جامعة بغداد، سنة ١٩٩٠.

عمر علي محمد بهاءالدين:

١٠٣. الشيخ محمد الخال مفسرا، رسالة ماجستير، كلية الشريعة والدراسات الإسلامية، جامعة صلاح الدين، سنة ٢٠٠٣.

مجول محمد محمود جاسم العكيدي:

١٠٤. الشيخ امجد الزهاوي (١٨٨٣– ١٩٦٧) دراسة تاريخية، اطروحة الدكتوراه غير منشورة تقدم الى كلية التربية في جامعة الموصل، سنة ٢٠٠٤.

محمد نورى بازياني:

١٠٥. مستقبل الحركة الإسلامية في كوردستان العراق، رسالة ماجستير تقدم الى جامعة العالمية للعلوم الإسلامية في لندن سنة ٢٠٠٣.

پێنجەم: گۆڤارە کوردییەکان

١٠٦. کاسێتی هەواڵەکان، ئاسۆی ئیسلام ـ گـۆڤارێـکی ئیسلامی ڕامیاریە نوسینگەی ڕاگەیاندنی بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی کوردستان/ عێراق دەری دەکات، ژمارە (٢) ساڵی دووەم، ١٤٠٥ك/ ١٩٨٥ز.

١٠٧. لەگەڵ شەهیداندا، دەنگی باوەڕ- گۆڤارێکی مانگانەی کشتییە دەنگی بزووتنەوەی ئیسلامییە لە کوردستانی عێراق، ژمارە (١)، کانوونی دووەمی ١٩٨٨.

١٠٨. چالاکیەکانی پێشمەرگە، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، کانوونی دووەمی ١٩٨٨.

١٠٩. هەواڵەکان، گۆڤاری دەنگی باوەڕ، ژمارە (١)، کانونی دووەمی ١٩٨٨.

١١٠. لەگەڵ شەهیداندا، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٢، ٣)، تەمووز ـ ئاب ١٩٨٨.

١١١. هـەواڵو چـالاکـی، دەنـگـی بـاوەڕ، ژمـارە (٢، ٣)، تەمـموز ـ ئاب ١٩٨٨.

١١٢. هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٥، ٦)، تشرینی دووەم ـ کانونی یەکەم ١٩٨٨.

١١٣. لەگەڵ شەهیداندا، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٧)، کانونی دووەمی ١٩٨٩.

١١٤. هەواڵو چالاکی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، نیسان ـ مایس ١٩٨٩.

١١٥. لەيادی يەكەمین ساڵی كارەساتی هەڵەبجەدا، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، نیسان ـ مایس ١٩٨٩.

١١٦. نامەیەك بۆ سكرتێری گشتی نەتەوە یەكگرتووەكان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٨)، نیسان ـ مایس ١٩٨٩.

١١٧. هەواڵو چالاكی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٩)، حوزەیران ـ تەمموز ١٩٨٩.

١١٨. چالاكی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، تەمموز ـ تشرینی یەكەمی ١٩٨٩.

١١٩. هەواڵو چالاكیەكان، دەنگی باوەڕ، ژمارە (١٠، ١١)، تەمموز ـ تشرینی یەكەمی ١٩٨٩.

١٢٠. هەواڵەكانی ناوخۆ، گۆڤاری دەنگی باوەڕ، ژمارە (١، ٢)، ساڵی سێیەم، ئاب ـ ئەیلول ١٩٩٠.

١٢١. هەواڵو چالاكی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٣)، ساڵی سێیەم، تشرینی یەكەم ١٩٩٠ز.

١٢٢. هەواڵو چالاكی، دەنگی باوەڕ، ژمارە (٥، ٦)، ساڵی سێیەم، كانونی (١ ـ ٢) ١٩٩٠ ـ ١٩٩١.

١٢٣. بزووتنەوەی ئیسلامی لە كوردستانی عێراق، بانگەوازی ئیسلامی ـ گۆڤارێكی ئیسلامیەو لەلایەن (بزووتنەوەی ئیسلامی لە كوردستانی عێراق)ەوە مانگی جارێك دەردەچێت، ژمارە (١) ساڵی یەكەم، كانوونی دووەمی ١٩٩٠ز.

١٢٤. ئێمە كێین؟، بانگەواز ـ گۆڤارێكی ئیسلامیەو لەلایەن كۆمەڵەی ئیسلامی كوردستانی عێراقەوە مانگی جارێك دەردەچێت، ژمارە (٨)، ساڵی یەكەم، جەمادی دووەم ١٤١١ك/ كانونی یەكەم ١٩٩٠ز.

١٢٥. باوكی ئوسامە: بزووتنەوەی ئیسلامیی واجبێكی شەرعیو زەرورەتێكی واقعیە، بەشی یەكەم، جەماوەر ـ گۆڤارێكی ڕووناكبیری گشتیە دەزگای ڕۆژنامەگەریو بڵاوكردنەوەی ڕاگەیاندنی بزووتنەوەی ئیسلامی دەری دەكات، ژمارە (٣٦)، ٤ ئاب ١٩٩٥.

١٢٦. باوكی ئوسامە: بزووتنەوەی ئیسلامیی واجبێكی شەرعیو زەرورەتێكی واقعیە، بەشی سێیەم، جەماوەر، ژمارە (٣٩)، ٢٥ ئاب ١٩٩٥.

١٢٧. جەماوەر، ژمارە (٤٢)، ٢٢ ئەیلولی ١٩٩٥ ز.

١٢٨. باوکی ئوسامە: بزووتنەوەی ئیسلامی واجبێکی شەرعیو زەرورەتێکی واقعیە، بەشی پێنجەم، جەماوەر، ژمارە (٤٤)، ٢٠ تشرینی یەکەمی ١٩٩٥ز.

١٢٩. وەڵامێك بۆ ئەمینداری گشتی یەکگرتووی ئیسلامی، گۆڤاری جەماوەر، ژمارە (٤٧)، ١ کانونی یەکەمی ١٩٩٥.

١٣٠. هەڵسەنگاندنی هەڵوێستی ئیسلامییەکان بەرامبەر ڕوداوەکانی ساڵی ١٩٦٨ لە عێراقدا، هەڵوێست ـ گۆڤارێکی ئیسلامی وەرزی سیاسییە، ژمارە(٧)، ساڵی دووەم، ١٩٩٣ز.

١٣١. ئەرسەلان تۆفیق محەمەد: هەوڵێك بۆ نووسینەوەی ڕیشەی ڕابوونی ئیسلامی کوردستان قۆناغی یەکەم ١٩٥٢ ـ ١٩٨١، بوار ـ گۆڤارێکی وەرزیی فکریی سیاسیی ڕۆشنبیرییە دەزگای لێکۆڵینەوەو ڕوناکبیری دەری دەکات، ژمارە (١) ساڵی یەکەم، بەهاری ٢٠٠٠.

١٣٢. دەروازەیەك لە ژیانو یادگارییەکانو کەسایەتی مامۆستا شێخ جەمیلی موفتی، ئا: محمد ئومێد نجم الدین شیخ جمیل، پێشەنگ ـ گۆڤارێکی پەروەردەیی ئیسلامییە، ژمارە (٢٣) ساڵی چوارەم، ٢٠٠١ز.

شەشەم: گۆڤارە عەرەبییەکان

١٣٣. من میثاق الجماعة الإسلامية في كردستان العراق (جاك)، الشهداء ـ مجلة إسلامية دورية تصدرها الجماعة الإسلامية في كردستان العراق، العدد (١)، السنة الأولى، آذار ١٩٩١.

١٣٤. أخبار النفير، النفير ـ تصدر عن الحركة الإسلامية في كردستان العراق، العدد (٤)، ذو الحجة ١٤٠٩/ تموز ١٩٨٩.

١٣٥. زيارة، النفير، العدد (٥) شباط ١٩٩٠.

١٣٦. أخبار النفير، النفير، العدد (٥)، شباط ١٩٩٠.

١٣٧. حوار مع الاستاذ جلال الطالباني السكرتير العام للإتحاد الوطني الكردستاني، القسم الثاني والأخير، النفير، العدد (٧)، شباط ١٩٩١.

١٣٨. أسرار المحاولة الإنقلابية ضد البعثيين عام ١٩٧٠، النفير، العدد (٩)، آذار ١٩٩٢.

١٣٩. ئازاد كرمياني و كولالة ئاسنكر: لماذا ئالاي ئيسلام، ئالاى ئيسلام ـ صدرها رابطة الطلبة المسلمين الأكراد في الخارج، العدد (١)، السنة الاولى، تموز ١٩٨٦.

١٤٠. أخبار كردستان، ئالاى ئيسلام، العدد (٥)، السنة (١) شباط ـ ازار ١٩٨٧.

١٤١. أخبار كردستان، ئالاى ئيسلام، العدد (٦)، السنة الأولى، شعبان ـ رمضان ١٤٠٧/ آيار ١٩٨٧.

١٤٢. في ذكرى ولادة الرابطة، ئالاى ئيسلام، العدد (٦)، السنة الأولى، شعبان ـ رمضان ١٤٠٧/ آيار ١٩٨٧.

١٤٣. قرارات المؤتمر الأول، ئالاى ئيسلام، العدد (٤)، السنة الثانية، ذوالقعدة ـ ذوالحجة ١٤٠٨/ حزيران ـ تموز ١٩٨٨.

١٤٤. نشاط الرابطة، ئالاى ئيسلام، العدد (٤)، السنة الثانية، ذوالقعدة ـ ذوالحجة ١٤٠٨/ حزيران ـ تموز ١٩٨٨.

١٤٥. الى قراءنا، ئالاى ئيسلام، العدد (٥، ٦)، السنة الثانية ١٩٨٨.

١٤٦. الافتتاحية، ئالاى ئيسلام، العدد (١)، السنة الثالثة، آذار ١٩٨٩.

١٤٧. نشاطات فروع الرابطة، ئالاى ئيسلام، العدد (١)، السنة الثالثة، آذار ١٩٨٩.

١٤٨. الدكتور عثمان علي: مقابلة ولقاء هام بين مجلة ئالاى ئيسلام والدكتور طه جابر العلواني، ئالاى ئيسلام، العدد (٣)، السنة السابعة، أيلول ١٩٩٣.

١٤٩. الدكتور عثمان على: الحلقة الثانية من لقاء المجلة الهام بالاستاذ الدكتور طه جابر العلواني، ئالاى ئيسلام، العدد(٢)، السنة الثامنة، أيلول ١٩٩٤.

١٥٠. د. طه جابر العلواني: أضواء على تاريخ الحركة الإسلامية في العراق، مجلة ئالاى ئيسلام، العدد (١)، السنة التاسعة، إبريل ١٩٩٥.

١٥١. لقاء مع الأستاذ شاخوان عبدالقادر سكرتير الرابطة الإسلامية لطلبة وشباب كردستان، أجرى اللقاء: سلمان عبد الرحمن، ئالاى ئيسلام، العدد (٤)، السنة الحادية عشرة، شوال ١٤١٨/ شباط ١٩٩٨.

١٥٢. طارق الأعظمي: نشوء حركة الأحياء الإسلامي المعاصر في العراق، مجلة ئالاى ئيسلام، العدد (١)، السنة (١٣)، آذار ١٩٩٩.

١٥٣. باوکی پێشەوا: چاوپێکەوتنێکی بڵاونەکراوە لەگەڵ زانای موجاهیدو پێشەوای کۆچکردوو مامۆستا مەلا عوسمان دا، بزووتنەوەی ئیسلامی - ڕۆژنامەیەکی سیاسیی هەفتانەیە بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق دەری دەکات، ژمارە (٤٠)، ١٩٩٩/٥/٢٨.

١٥٤. باوکی پەیوەند: لەیادی دامەزراندنی پەیوەندی ئیسلامی خوێندکارانی کوردستان دا، بزووتنەوەی ئیسلامی، ژمارە (٤٢)، ١٩٩٩/٦/٢٤.

١٥٥. حاجی طه حسن سنجاری: چەردەیەك لە یادەوەرییەکانم، ڕاپەڕین - ڕۆژنامەیەکی سیاسییە بزووتنەوەی ڕاپەڕینی ئیسلامی دووهەفتە جارێك دەری دەکات، ژمارە (١٦) ساڵی یەکەم، ١٩٩٨/٦/١٥.

١٥٦. حسن مەحمود حەمەکەریم: مامۆستا پارەزانی لە بیرەوەری قوتابییەکانیدا، یەکگرتوو - ڕۆژنامەیەکی هەفتانەیە یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان بە کوردیو عەرەبی دەری دەکات، ژمارە (٢٢)، ١٩٩٤/١٢/٢٣.

١٥٧. لە یادی دوو ساڵەی وەفاتی تێکۆشەری ئیسلام ابراهیم ڕێشاوی، ئا: حسن محمود حمه کریم، یەکگرتوو، ژمارە (٢٣)، ١٩٩٤/١٢/٣٠ز.

١٥٨. لە یادی سێزدەهەمین ساڵڕۆژی وەفاتی خواناسی موجاهید مامۆستا علی محمد بهاالدین دا، یەکگرتوو، ژمارە (٧٢)، ١٩٩٥/١٢/٢٢.

١٥٩. عمر عبدالعزیز: گۆڤاری (نداء الغریب) تۆبەرەی کاری ڕۆژنامەگەری ئیسلامیی لە کوردستان، یەکگرتوو، ژمارە (١٨٤)، ١٩٩٨/٤/٢٤.

١٦٠. مامۆستا ئەحمەد: کورتەیەك لە ژیانی مامۆستا حاجی خەلیل: یەکگرتوو، ژمارە (٢٣٨)، ١٩٩٩/٥/٢١.

١٦١. یەکگرتوو، ژمارە (٣٦٠)، ٢٠٠١/١٠/١٩.

١٦٢. پەیڤێك لە ژیانو خەباتی مامۆستا شێخ عبداللطیف بەرزنجی، ئا: ڕێگای یەکبوون، ڕێگای یەکبوون - ڕۆژنامەیەکی سیاسیی هەفتانەیە بزووتنەوەی یەکبوونی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق دەری دەکات، ژمارە (٦٩)، ساڵی یەکەم، ٢٠٠٠/٧/٣.

١٦٣. چمکێك لە ژیاننامەی مامۆستا مەلا موحەممەد شارەزووری، ئا: ئارام عەلی سەعید، ڕێگای یەکبوون، ژمارە (٧٤)، ساڵی یەکەم، ٢٠٠٠/٨/٦ز.

١٦٤. ئاوات كويستانى: ئەرشيفى بيرەوەرييەكانى ڕۆژانى بەرگرى، كۆمەڵ ـ ڕۆژنامەيەكى سياسيى هەفتانەيە كۆمەڵى ئيسلاميى كوردستان/ عێراق دەرى دەكات، ژمارە (٤)، ٢٠٠١/٧/١٩.

١٦٥. ئەرشيفى بيرەوەرييەكانى ڕۆژانى بەرگرى، ئا: ئاوات كويستانى، كۆمەڵ، ژمارە(٦)، ٢٠٠١/٨/١٦.

١٦٦. شەريف وەرزێر: مامۆستا ئەحمەدى قازى لە ئامێزى خزمەتكردنى ئيسلامو موسڵماناندا خەبات دژى عەلمانييەتى بەعسو نوچدانەدان لە بەرزڕاگرتنى شەرعى خوادا، كۆمەڵ، ژمارە (١١)، ٢٠٠١/١٠/٢٥.

١٦٧. ڕێبوار كويستانى: چەردەيەك لە ژيانى پڕ سەروەرى مامۆستاى سەركردە مامۆستا مەلا مەغديد، كۆمەڵ، ژمارە(٢٥)، ٢٠٠٢/٥/٢.

١٦٨. گيانبازانى ڕێگەى خودا، كۆمەڵ، ژمارە (٣١)، ٢٠٠٢/٧/٤.

١٦٩. ئەرشيفى ڕۆژانى بەرگرى، كۆمەڵ، ژمارە (٤٠)، ٢٠٠٢/٩/٧.

هەشتەم: ڕۆژنامە عەرەبييەكان

١٧٠. سالم عبدالرزاق: صفحة من ثورة الموصل عام ١٩٥٩م، القادسية ـ جريدة يومية سياسية عسكرية تصدر عن وزارة الدفاع، العدد (٣١٩١)، ١١ آذار ١٩٩٠.

١٧١. الصراط المستقيم ـ صحيفة اسبوعية تصدرها جمعية الهداية الإسلامية ببغداد، العدد (١١٥)، السنة الثالثة، ١٠ شعبان ١٣٥١هـ.

١٧٢. الهداية ـ صحيفة اسبوعية تصدرها جمعية الهداية الإسلامية ببغداد، العدد (١٣١)، السنة الرابعة، ٢٧ محرم ١٣٥٢هـ.

١٧٣. للتاريخ، لسان الهداية ـ صحيفة اسبوعية اسلامية اجتماعية، العدد(١٨٨)، السنة السادسة، ٣ جماد الاولى ١٣٥٤هـ.

١٧٤. لسان الهداية، العدد (١٩٢)، السنة السادسة، ٩ جماد الاخرة ١٣٥٤هـ.

١٧٥. لسان الهداية، العدد(٢٠٠)، السنة السادسة، ٢١ شعبان ١٣٥٤هـ.

نۆیەم: چاوپێکەوتن

١٧٦. چاوپێکەوتنی (سدیق ساڵح) لەگەڵ (موحەممەد سەعید بەگی سەلیم بەگی جاف)، سلێمانی، ٧/ ٥/ ٢٠٠٠ز.

١٧٧. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (موحەممەد ڕەئوف)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٦.

١٧٨. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (ئەحمەد کاکە مەحمود)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/٨.

١٧٩. چـــاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی عەبدولعەزیز)، سـلێمانی، ١٠/ ١٢/ ٢٠٠٤.

١٨٠. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەبدولستار مەجید)، ڕانیە، ٢٠٠٤/١٢/١١.

١٨١. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (جەعفەر مستەفا)، هەڵەبجە، ٢٠٠٤/١٢/١٥.

١٨٢. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەسعود عەبدولخالق)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٧.

١٨٣. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (مەولود باوەموراد)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

١٨٤. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (هیوا میرزا سابیر)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٨.

١٨٥. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سوبحی داودی)، هەولێر، ٢٠٠٤/١٢/١٩.

١٨٦. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (شێخ موحەممەد بەرزنجی)، سلێمانی، ٢٠٠٤/١٢/٢٣.

١٨٧. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن بابەکر) هەولێر، ٢٠٠٥/١/٥.

١٨٨. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (سدیق عەبدولعەزیز)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٨.

١٨٩. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (حەسەن شەمێرانی)، سلێمانی، ٢٠٠٥/١/٢٦.

١٩٠. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (بورهان موحەممەد ئەمین)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٦.

١٩١. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (ئەحمەد عەبدوڵڵا دەلاك)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٢/٢٧.

١٩٢. چاوپێکەوتنی توێژەر لەگەڵ (عەلی باپیر)، سلێمانی، ٢٠٠٥/٨/١٧.

١٩٣. نامەی (سەلاحەددین موحەممەد بەهائەدین) بۆ توێژەر، ٢٠٠٩/٥/٩.

پاشکۆ

یەکەم: بەڵگەنامەکان

بەڵگەنامەی ژمارە (١)

دەقی نامەی زەهاوی بۆ مەلا حسێن پیسکەندی لە (١٩٤٧/١/٦)، داوای لێدەکات هەوڵبدات بۆ کردنەوەی لقی کۆمەڵە لە سلێمانی.

الله اكبر بسم الله الرحمن الرحيم ولله الحمد

جمعية الاداب الاسلامية

المركز العام

بغداد في ١٩٤٧/١/٦

حضرة الاخ الشيخ الوقور ملا حسين البسكندي المحترم

بعد التحية

لدى مراجعتي للمراجع الخاصة في انشاء فروع للجمعية افهمتني ان المتصرفين مزودين باعطاء الرخص بذلك وبما ان جمعيتنا دينية واخلاقية فلا مانع لدى المتصرفين بالسماح بفتح الفروع لجمعيتنا فارجو مراجعتكم مع سائر الاخوان سعادة المتصرف لأنشاء فرع في لوائكم واخبارنا عن سير القضية الى ان تبلغ غايتنا ففي ذلك اعظم خدمة تؤدونها للدين الاسلامي في مثل هذا الظروف التي زاغت فيها العقائد وسأت حالة الاخلاق ودمتم.

رئيس جمعية الآداب الاسلامية

امجد الزهاوي

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (١)

بەڵگەنامەی ژمارە (٢)

دەقی نامەی زەهاوی بۆ مەلا حسێن پیسکەندی لە (١٩٤٧/٩/٢٨)، تێیدا زەهاوی ئاگاداری پسکەندی دەکات کە حکومەت ڕەزامەندی نواندوە لەسەر کردنەوەی لقی کۆمەڵە لە سلێمانی.

جمعية الاداب الاسلامية	بسم الله الرحمن الرحيم	العدد ٤٧
المركز العام – بغداد		التاريخ – ١٣٦٦/١١/١٤
رقم التلفون: ٥٩٤٣		١٩٤٧/٩/٢٨

حضرات صاحب الفضيلة الاستاذ الجليل الشيخ حسين البسكندي واخوانه الكرام

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

وبعد فقد وافقت وزارة الداخلية ةكتابها المرقم ١١٨٤٦ والمؤرخ ١٩٤٧/٨/٢٦ على فتح فرع لجمعية الآداب الاسلامية في مركز لوائكم. فالنرجو جمع اخوانكم واجراء انتخاب الهيئة الادارية لمركز الفرع واخبارنا بالنتيجة ولحضراتكم الشكر ومن الله التوفيق.

الرئيس

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٢)

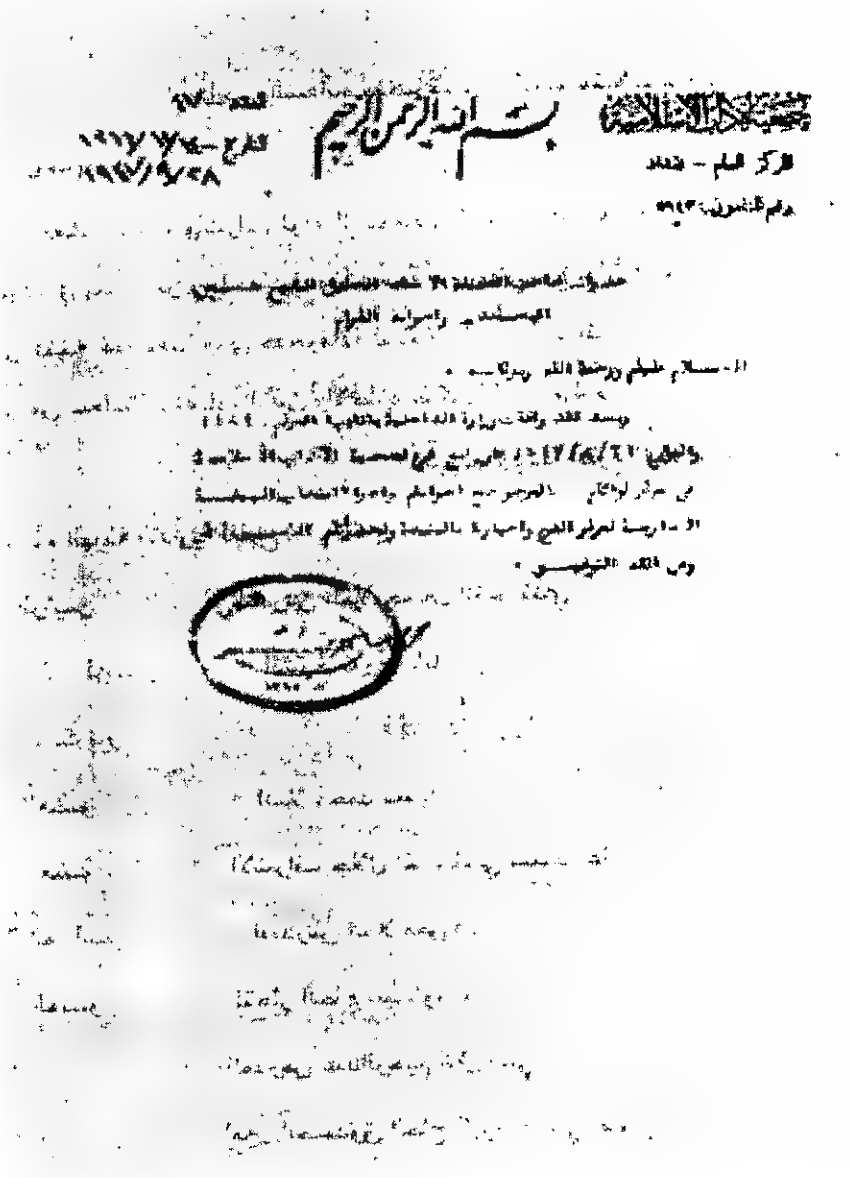
بسم الله الرحمن الرحيم

المركز العام – بغداد

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

بەڵگەنامەی ژمارە (٣)
دەقی داواکاری دەستەی کۆمەڵەی ئادابی ئیسلامیی لە سلێمانی بۆ موتەسەریف لەگەڵ ناوی دەستەی هەڵبژێراو.

صاحب السعادة متصرف لواء السليمانية المحترم

المعروض

نحن معشر علماء واشراف لواء السليمانية نود ان نفتح فرعا لجمعية الاداب الاسلامية الموجودة في بغداد مربوطا بها وقدمنا نسخة من نظامهامع بيان اسماء الهيئة الادارية للفرع المنوي فتحه هنا وقد جرى هذا وفاقا للمادة (٢١) من النظام الاساسي للجمعية المذكورة فنرجو من سعادتكم اعطاء الاذن والاجازة بذلك ولكم التعظيم

المرشح لرياسة الفرع الملا حسين الشسكندي

اسماء الهيئة الادارية للفرع

١ الرئيس	المدرس الملا حسين الشسكندي
٢ نائب الرئيس	= الشيخ نوري باباعلي
٣ السكرتير	=
٤ العضو	= الملا محمد سعيد
٥ العضو	الاشراف جلال اغا حاجي سعيد اغا
٦ المحاسب	المدرس الملا معروف
٧ العضو	التجار الحاج عبدالوفاء
٨ =	المدرس عبدالرحيم البرزنجي
٩ =	امين الصندوق الحاج كريم حاجي صالح
١٠ الجابي	الامام الملا عبدالقادر كوكوي

صاحب السعادة متصرف لواء السليمانية المحترم

المعروض

نحن معشر علماء وأشراف لواء السليمانية نود أن نفتح فرعاً للجمعية الإدارية
الإسلامية الموجودة في بغداد مربوطاً بها ومتضمناً مناهجها مع تقديم
بيان أسماء الهيئة الإدارية للفرع المذكور طيه هنا ونرجو ... وفقاً
للمادة (٢١) من النظام الأساسي للجمعية المذكورة فنرجو من سعادتكم إعطاء
الإذن والإجازة بذلك ولكم التعظيم

الرئيس
المرشح لرياسة الفرع الملا حسين البسكندي

أسماء الهيئة الإدارية للفرع

١	الرئيس	المدرس الملا حسين البسكندي
٢	نائب الرئيس	= الشيخ [illegible] بابا علي
٣	عضو السكرتير	= [redacted]
٤	~~المحاسب~~ العضو	= الملا محمد سعيد
٥	العضو	الأشراف محمد آغا حاجي سعيد آغا
٦	المحاسب	المدرس الملا معروف
٧	العضو	التاجر الحاج عبد الرزاق
٨	=	المدرس عبد الرحيم البرزنجي
٩	=	من أشراف الحاج كريم حاجي صالح
١٠	الحالي	الإمام المراقب عبد القادر كوكوي

بەڵگەنامەی ژمارە (٤)

دەقی ئامانجەکانی کۆمەڵەی پیاوانی ئایینی ئازاد بە زمانی کوردی.

ئامانجی کومەلی پیاوانی ئایینی ئازاد

((بەناوی خوای میهرەبانەوە))

(ومن احسن قولا ممن دعا الی الله وعمل صالحا وقال انني من المسلمين)

بەندی (یەکەم:_ کومەڵەکەمان ناونرا بە ((کومەڵی پیاوانی ئایینی ئازاد))

بەندی (دووهەم:_ کومەڵەکەمان کومەڵیکی حیزبی و سیاسی نیىیە بەڵکوو کومەڵیکی دینیەو هیچیتر.

بەندی (سیهەم:- کومەڵ بە هەموو توانای هەوڵ ئەدا بۆ بەرزکردنەوەی ئاڵای ئایینی پاك وە بڵندکردنی ووشەی ڕاست (كلمة الحق). وە یەك گرتنی ڕیزی ئیمان دارەکان. بۆ هینانەدی فەرموودەی خوا (انما المؤمنون اخوة)وە بە پەروشەوە ئیش ئەکات بۆ بەجیٚهینانی بەندی چوارهەم لە دەستووری موقەت کە ئەڵیٚ دینی ڕەسمی دەوڵەت ئیسلامە.

بەندی (چوارهەم:_ کومەڵ تیٚ ئەکۆشیٚ لە ڕیگای بەرزبوونەوەی پلەی پیاوانی ئایینییەوە لە ناحیەی خویندەواریو ژیانی کومەلایەتی و لەش ساغی تا پیاوە دینیەکان هەموو مافیکیان وەرگرن.

بەندی (ئینج هەم:_ کومەڵ تیٚ ئەکوشیٚ لە ڕیگای پاراستنی جمهوریەتە دیمووکراسیەکەمان و چنگ کەوتووەکانی شوڕرش وە هەوڵ ئەدا بۆ جیٚ گیربوونی ئاشتی جیهان.

بەندی (شەش هەم:_ کومەڵ گرتوویەتیە سەر شانی کە هەوڵ بدا بۆ بەهیزکردنی پەیوەندی بەینی پیاوە دینیەکانی عیراق و هەموو پیاوە دیینیەکانی وولاتانی تر.

بەندی (حەوت هەم:_ کومەڵ هەوڵ ئەدا بۆ زیادبوونی خۆشەویستی و برایەتیو پشتی یەك گرتن لە بەینی زانایانو پیشەوایانی ئایینیو منتسبنی (معارف) زانیاری لە مامۆستایانو و غەیری ئەوان.

بەندی (هەشتهەم:_ کومەڵ هەوڵ ئەدا بۆ زۆرکردنی ژمارەی پیشەوایانی ئایین و گویٚ پیٚدانیان بەم جۆرە:_

(أ) :_ بەدانانی زۆر لە ئیمامو مودەررس و خەتیبو واعظ لە شار و دیهاتا وە مانگانە پیدانیان لە لایەن حکومەتەوە

(ب):_ کردنەوەی قوتابخانە بۆ قوتابیە ئایینیەکان لە شارەکانو قەزا موهیمەکانا وە دان نان بە دەرچووەکانیو بە ئیجازەی عیلمییان بۆ دانانیان لە: وەظائفی دینی

بەندی (نۆهەم:_ کومەڵ زدی هیچ جووڵانەوەیەکی نیشتمانی نییە بەڵکوو پیٚچەوانەی ئەو. دەستی یارمەتی دریژ ئەکا بۆ هەموو رریك خراوە نیشتمانیەکان وەشان بەشان لەگەڵیان ئەوەستی بۆ تیٚکۆشان لە زدی ئیمپریالیزمو کونەپەرست بۆ پاشەرۆژیکی باشتر بۆ گەلی عیراق وە یارمەتی هەموو رزولەکانی گەل ئەدا بەو مەرجەی قازانجی ئایین و نشتمانی تیدا بیٚت.

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤) بە هەردوو زمانی کوردی و عەرەبی

ئامانجی کۆمەڵی پیاوانی ئاینی ئازاد

«بە ناوی خوای میهرەبانەوە»

(ومن احسن قولاً ممن دعا الى الله وعمل صالحاً وقال انني من المسلمين)

ماددەی (یەکەم): - کۆمەڵەکەمان ناوی (کۆمەڵی پیاوانی ئاینی ئازاد)ە.

ماددەی (دووەم): - کۆمەڵەکەمان کۆمەڵێکی حیزبی و سیاسی نییە بەڵکو کۆمەڵێکی دینی و جیهادییە.

ماددەی (سێهەم): - کۆمەڵ بە هەموو تواناییەوە هەوڵ ئەدا بۆ [illegible] ئاینی پاک وە [illegible] کردنی روشتی و راست (کالماسونیة) [illegible] (انما المؤمنون اخوة) [illegible] بە پێی ماددەی چوارەم لە دەستووری موەقەت کە ئەڵێ دینی رەسمی دەوڵەت ئیسلامە.

ماددەی (چوارەم): - کۆمەڵ تێ ئەکۆشێ لە رێگای [illegible] پیاوانی ئاینییەوە لە ناحیەی [illegible] ژیانی کۆمەڵایەتی و [illegible] هەموو [illegible].

ماددەی (پێنجەم): - کۆمەڵ تێ ئەکۆشێ لە رێگای [illegible] جیهادی [illegible] و [illegible] وە هەوڵ ئەدا بۆ [illegible] ئاشتی جیهان.

ماددەی (شەشەم): - کۆمەڵ [illegible] کە هەوڵ ئەدا بۆ [illegible] پەیوەندی بەینی پیاوە دینییەکانی عێراق و [illegible] پیاوە دینییەکانی وڵاتانی تر.

ماددەی (حەوتەم): - کۆمەڵ هەوڵ ئەدا بۆ زیاد بوونی خوێندەواری و [illegible] و [illegible] زانایان و [illegible] ئاینی و [illegible] (مدارس) [illegible] و [illegible].

ماددەی (هەشتەم): - کۆمەڵ هەوڵ ئەدا بۆ [illegible] پیشەوایانی ئاینی و [illegible] هەر جۆرە: -

(أ) - [illegible] زۆر لە [illegible] و موحەررس و خەتیب و واعظ لە شار و دێهاتەوە [illegible] لە لایەن حکومەتەوە

(ب): - [illegible] بۆ [illegible] ئاینییەکانی [illegible] و [illegible]

[illegible]

ماددەی (نۆیەم): - کۆمەڵ [illegible] نیشتمانی [illegible] بەڵکو [illegible] دەستی [illegible] [illegible] نیشتمانییەکان [illegible] بۆ [illegible] لە [illegible] و کۆنەپەرست [illegible] عێراق وە [illegible] هەموو [illegible] بۆ [illegible] ئاشتی و [illegible] پەیدا بێت.

اهـــداف

جمعية رجال الدين الاحرار في الســـليمانية

[illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٥)

دەقی ڕاپۆرتێکی دەزگا سیخوڕییەکانی بەعس دەربارەی دیاردەی ئایینی لە هەڵەبجە لە ١٩٨٦/٢/٤.

حزب البعث العربي الاشتراكي　　　　أمة عربية واحدة

قيادة فرع السليمانية　　　　ذات رسالة خالدة

قيادة شعبة دربنديخان

قيادة فرقة الصديق　　　　سري وشخصي　　　　العدد/٣٠٩/٢٣

التاريخ/١٩٨٦/٢/٤

الى/ الرفيق مسؤول مكتب طلبة وشباب فرقة حلبجة

م/ متابعة دراسة

تحية نضالية:

كتابنا المرقم ٢٧٥/١٣ في ١٩٨٦/٢/٢

استنادا الى ماجاء في الفقرة (٣، ٤) من الدراسة المرفقة طي كتابنا اعلاه نرجو رصد العناصر التي تتردد على الجوامع والمساجد من الطلبة وتشخيص خلفياتهم السياسية وتزويدنا بالمعلومات وبصورة مستمرة..

سنفضل بالاطلاع.... مع التقدير...

ودمتم للنضال

الرفيق

خالد محسن روضان

ان المسألة الدينية في المنطقة ظهرت بشكل ظاهرة سياسية ٩٦٠ و ٩٦١ و ٩٦٢ عند فتح المدرسة الاسلامية في مركز القضاء حيث ظهرت التأثير المباشر لرجال الدين على اهالي المنطقة وظهر تنظيم باسم (الاخوان المسلمون) بدليل انهم كانوا يحملون ويرفعون صور (حسن البنا) (المرشد الديني في مصر) انذاك ويلقون محاضرات عن حياة وبطولات

عمر المختار ومحمد اقبال في الوقت الذي يظهرون العداء للمخربين انذاك ومنهم (ملا عمر عبدالعزيز وملا عثمان عبدالعزيز وملا علي عبدالعزيز وملا صالح عبدالعزيز) ويسكنون في الوقت الحاضر مركز القضاء، كما كان المدعو ملا حسين ابن ملا (طقورة) في بيارة يتحدث علننا عن فكرة (الاخوان المسلمين) واتهم من قبل المخربين بانه (جاسوس للحكومة العراقية) وقد توفي مؤخرا كما القى المخربين القبض على ملا عمر عبدالعزيز سنة / ٩٦١ من قبل المخرب (محمد كويخا كريم) وبعد هذه الفترة تلاشت هذه الظاهرة ولم تظهر بعدها عليه نستدل من بعض هذه الوقائع ان المسألة الدينية قد امتد اليها شيئ من التيار السياسي قد استغلت

ومن الظواهر التي يجب الوقوف عندها والاهتمام بها هي:_

١- عدم مساهمة رجال الدين في المنطقة بموقف وطني طيلة سنين للحرب بالرغم من اهتمامات القيادة بهذا الجانب والتي تجدت بناء الجوامع والمساجد في عموم المنطقة وكذلك عدم مساهمتم في المناسبات الوطنية التي حفلت بها سنين الحرب وكذلك المؤتمرات الشعبى الاسلامي (الاول والثاني)

٢- ابتعاد غالبية القائمين والمشرفين على شؤون المساجد من مقرات المنظمات الحزبية وحتى دوائر الدولة عدا قلة قليلة منهم.....

٣- ظهور ظاهرة التحجب وازديادها بين صفوف الطالبات في مختلف المراحل الدراسية.

٤- ارتياد عناصر تتراوح اعمارها بين (١٠ — ٢٥) سنة بكثرة على المساجد.

٥- تركيز رجال الدين وخاصة في خطب يوم الجمعة على جانب الديني فقط وتناولهم السيرة النبوية والمراحل التبشيرية وحياة الصحابة الاوائل دون التطرق الى اى جانب من الجوانب الحياتية في الوقت الحاضر او الجانب الوطني او استنكار مواقف العدو الايراني الباغي وهي حالة نوهي بتاثيرهم بالجانب السلفي في الدين // ووضع الدين" بمعزل من الحياة في جوانبها المشرفة.

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥)

حزب البعث العربي الاشتراكي
قيادة فرع السليمانية
قيادة شعبة شريخان
قيادة فرقة الصديق

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

سري وشخصي

العدد / ٢٣/
التاريخ / ٨/ ٢/ ١٩٨٦

الى / الرفيق مسؤول مكتب طلبة وشباب فرقة حلبجة
م / متابعة دراسة

تحية نضالية:
كتابنا المرقم ١٢/ ٢٢٥ في ٢/ ٢/ ١٩٨٦

استنادا الى ماجاء في الفقرة (١٥٣) من الدراسة المرفقة طي كتابنا اعلاه نرجو رصد العناصر التي تتردد على الجوامع والمساجد من الطلبة وتشخيص خلفياتهم السياسية وتزويدنا بالمعلومات بصورة مستمرة ..

نتفضل بالاطلاع ... مع التقدير ..

ودمتم للنضال

الرفيق
خالد محسن روضان

ان المسالة الدينية في المنطقة ظهرت بشكل ظاهرة سياسية عام ١٩٦٠ و ١٩٦١ و ١٩٦٢ عند فتح المدرسة الاسلامية في مركز القضاء حيث ظهر التأثير المباشر لرجال الدين على اهالي المنطقة وظهر تنظيمهم باسم (الاخوان المسلمين) بدليل انهم كانوا يحملون ويرفعون صور (حسن البنا) (المرشد الديني في حينه) انذاك ويلقون محاضرات من حياة وبطولات عمر المختار ومحمد اقبال في الوقت الذي كانوا يظهرون العداء للشيوعيين انذاك ومنهم (ملا عثمان عبد العزيز وملا صديق عبد العزيز وملا علي عبد العزيز وملا صالح عبد العزيز) ويسكنون في الوقت الحاضر مركز

القضاء . كما كان المدعو ملا حسين ابن ملا (كه وره) في بيارة يتحدث علنا من فكرة (الاخوان المسلمين) واتهم من قبل المخربين بانه (جاسوس للحكومة العراقية) وقد توفي مؤخرا كما القى المخربين القبض على ملا عبد العزيز سنة / ٦٦١ من قبل المخرب (محمد كويخا كريم) وبعد هذه الفترة تلاشت هذه الظاهرة ولم تظهر بعد هما عليه نستدل من بعض هذه الوقائع ان المسألة الدينية قد اتخذ اليها شيء من التيار السياسي قد استغلت

ومن الظواهر التي يجب الوقوف عندها والاهتمام بها هي :-

١- عدم مساهمة رجال الدين في المنطقة بموقف وطني طيلة سنين للحرب بالرغم من اهتمامات القيادة بهذا الجانب والتي تجسدت ببناء الجوامع والمساجد في عموم المنطقة وكذلك عدم مساهمتهم في المناسبات الوطنية التي حفلت بها سنين الحرب وكذلك المؤتمرات الشعبي الاسلامي (الاول والثاني)

٢- ابتعاد غالبية القائمين والمشرفين على شؤون المساجد من مقرات المنظمات الحزبية وحتى دوائر الدولة عدا قلة قليلة منهم .....

٣- ظهور ظاهرة التحجب وازديادها بين صفوف الطالبات في مختلف المراحل الدراسية .

٤- ارتياد عناصر تتراوح اعمارها بين (١٠ - ١٥) سنة بكثرة على المساجد

. تركيز رجال الدين وخاصة في خطب يوم الجمعة على الجانب الديني فقط وتناولهم السيرة النبوية والمراحل التبشيرية وحياة الصحابة الاوائل دون التطرق الى اي جانب من الجوانب الحياتية في الوقت الحاضر او الجانب الوطني او استنكار مواقف العدو الايراني الباغي وهي حالة توحي بتأثرهم بالجانب السلفي في الدين // ووضع الدين)) بمعزل من الحياة في جوانبها المشرقة

بەڵگەنامەی ژمارە (٦)

نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ عەبدولکەریم قاسم لە ١٩٦٢/٤/١٧.

بسم الله الرحمن الرحيم

(وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا إن اكرمكم عند الله اتقاكم)

إلى الزعيم الركن عبدالكريم قاسم رئيس الوزراء المحترم

لقد سمعنا خطابكم من الراديو وقرانا تصريحاتكم في جريدة الثورة من محتواها، إن الأكراد قوم رحل نزحوا من إيران في مناسبات وحوادث معينة في الزمان السابق وليس لهم وطن في العراق وسنطردهم من بلادنا هذا.

ونحن باسم علماء الدين في كردستان العراق نرد على هذه الأقاويل التي لا تستند إلى الحقيقة والواقع، ونستنكرها بشدة لأنها تضر ولا تنفع ونعلن ونؤكد بأن القومية الكردية حقيقة تاريخية وأن الشعب الكردي المسلم كان لهم دور بارز وتاريخ حافل بالأمجاد في العراق منذ آلاف السنين وقد انجب هذا الشعب كثيرا من القادة البارزين منهم صلاح الدين والعلماء والمفكرين قاموا وقدموا أفضل الخدمات في العالم العربي والإسلامي، وإن القضية الكردية حقيقة تاريخية راسخة كالجبال وثابتة تتحطم على صخرتها الصلدة جميع المحاولات الإجرامية التي تستهدف محوها وتريد النيل منها فالأجدر والأحسن أن تهتم ثورتكم بهذا القضية ضمن العراق موحد في ظل العدل الإسلامي والدستور القرآني الذي هو دين الجميع وطريق الوحدة السلام.

(ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم واصبروا إن الله مع الصابرين)

والسلام عليكم

من علماء الدين في حلبجة

عثمان الشيخ عبدالعزيز المدرس

١٩٦٢/٤/١٧

بەڵگەنامەی ژمارە (٧)

دەقی نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیزو مەلا ساڵح عەبدولکەریم بۆ جەمال عەبدولناسر.

بسم الله الرحمن الرحيم

سيادة رئيس الجمهورية العربية المتحدة المحترم

لم تعصف بنا – نحن الاكراد – نكبة، مثل نبأ الحكم على سيد قطب واخوانه بالاعدام، وهو العالم المفسر والمؤمن الامثل عقيدة وعلما وسلوكا.

نرجو باسم الاسلام الذي لم تزل دياركم تبعا له ان تنقضوا الحكم الصادر عليه وعلى اخوانه، كي لا يخسر العالم الاسلامي القلة الباقية من علمائه وتطمئن قلوب المسلمين الراجفة ونفوسهم القلقة على كنوز الاسلام امانة في عنقكم ان تصونونا فتنالوا رضا الله ورضا المسلمين.

(الراحمون يرحمهم الرحمن، ارحموا من في الارض يرحمكم من في السماء).

من علماء الاكراد	من علماء الاكراد
الشيخ عثمان عبدالعزيز	الشيخ صالح عبدالكريم
مدرس المدرسة الاسلامية بحلبجة	مدير المدرسة الاسلامية بحلبجة

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٧)

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible] رئيس الجمهورية العراقية المحترم

[illegible] الاكراد [illegible] نبأ الحكم على سيد قطب واخوانه
[illegible] أشد عليها وقعاً وشعوراً .
[illegible] ان تتدخلوا [illegible] الحكم الصادر
عليه وعلى اخوانه [illegible] من علمائه ، وتضمن للشعوب
المسلمين [illegible]
فتنالوا رضا الله ورضا المسلمين .
(الراحمون يرحمهم الرحمن ، ارحموا من في الارض يرحمكم من في السماء) .

من علماء الاكراد	من علماء الاكراد
[illegible]	الشيخ صالح عبد الكريم
مدرس المدرسة الاسلامية	مدير المدرسة الاسلامية
بحلبجة	بحلبجة

بەڵگەنامەی ژمارە (٨)

دەقی بەیاننامەی کۆمەڵەی زانایانی کۆچەری لە ٢٤ مایس ١٩٨٧.

مرجعية العلماء الدين المهاجرين

هذا بيان للناس بيانيه شماره : ١

٢٧ رمضان ١٤٠٧

بسم الله الرحمن الرحيم

" أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ، الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيراً وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ) (الحج ٣٩ ـ ٤٠)

أيها الشعب العراقي المنكوب، يا شعبنا الكردي المظلوم، إليكم نداء علماء الإسلام الحار الصادق، الذين كانوا لا يزالون سدا منيعا بوجه الطغاة والمستكبرين، والذين يرفضون الذل ويقاومون الطغاة والبغاة وينبهون أبناء الشعب المسلم إلى الأخطار المحدقة بها، والمؤامرات الجهنمية الرهيبة التي تحاك ضد الإسلام وشعوبه عامة والشعب العراقي خاصة على أيدي البعث الصليبي.

يا أبناء الشعب المسلم، أن النظام البعث العفلقي قام منذ تسلطه على رقاب الشعب العراقي المنكوب بمئات الجرائم الوحشية، من أبرزها وأثرها بشاعة تهجير الشعب الكردي المسلم من مدنه و قراه الآمنة إلى المجمعات سكنية، هي في الحقيقة سجون رهيبة للدين والفكر والروح والجسد جميعا، ومن هناك إلى خارج الحدود العراقية والى حيث الموت المحتوم والذل الأبدي، لقد قام هذا النظام حتى ألان بتهجير وتخريب ثمانية آلاف قرية و مدينة وتشريد أهلها وادلالهم واستبعادهم ومحاربتهم في شرفهم وأرزاقهم وأخلاقهم.

لقد ازدادت قساوة الحكم العفالقة ونظامهم الهمجي في الآونة الأخيرة حيث زج بقوات كبيرة حرب خاسرة ضد الشعب الكردي واستعمل كل أسلحة الفتاكة حتى أسلحة الكيماوية المحرمة دوليا حيث راح ضحيتها آلاف من النساء والأطفال والعزل من الناس، وامتنع عن

معالجة المصابين منهم وأجبرهم على القول بأن إيران هي قامت بقصف قراهم ومدنهم بالأسلحة الكيماوية.

لقد كان نظام العفالقة منذ أول يوم من مجيئه إلى الحكم حربا علي الإسلام وعلمائه ودعاته حيث أفسد الأخلاق والأذواق والأرزاق وأشاع القتل والإرهاب والاختناق وكبت الحريات العامة ونشر الفاحشة والانحلال والرذائل بمختلف الطرق المدروسة وحارب مكارم الأخلاق ولاحق الشباب المسلم والمظاهر الإسلامية وأشعل الحرب الضاربة الدائرة بين البلدين المسلمين الجارين إيران والعراق والتي أحرقت الأخضر واليابس وقضت على ممتلكاتنا الاقتصادية طاقاتنا البشرية وجلت مئات الكوارث الاجتماعية والأخلاقية على المجتمع العراقي وسائر الدول المنطقة، أن البعث العفلقي يريد إذلال شعبنا المسلم وسلخه من هويته الإسلامية بمختلف الوسائل وشتى الأساليب، من قصف المن وتخريب القرى والأرياف وتشريد سكانها إلى مناطق نائية لا يتوفر فيها أبسط قواعد الحياة الكريمة ووسائل العيش الشريفة وعن طريق السجن والتعذيب ونشر الرعب والإبادة الجماعية والاعدامات بالجملة.

ولذلك لقد قمنا ـ نحن علماء الإسلام ـ بإعلان الثورة ضد الطغاة عملاء الشرق والغرب نحن نوجه نداء هذا إلى شعبنا العزيز راجين أن لا يرضخ الذل والهوان وان عن نفسه غبار الكسل والغفلة ولا يستسلم للترحيل الإجباري وان يستجب لنداء علمائه المخلصين وقادته الصادقين، بل يقوم بالثورة بكل الوسائل المختلفة الشريفة ويعيد إلى الأذهان ماضيه المجيد ومجده وذلك بالتمسك بإسلامه واعادة الجيل الناشئ إلى هويته الإسلامية وشرفه الإنساني والحفاظ على شرفه ومستقبله، وإلا فان البعث الصليبي ومن ورائه الشرق والغرب واقفون له بالمرصاد لإبادته وإزالته من زجه الأرض وسلخه من إسلامه وتاريخه وتراثه.

أيها الشعب العراقي الأبي، يا أفراد القوات المسلحة كافة، يا من خدعتم زمنا طويلا بأضاليل البعث الصليبي، يناشدكم أن تقوموا في سبيل الله ومن أجل شرفكم الإسلامي رجل واحد في وجه هؤلاء الكفرة العملاء وتلقونهم دروسا عملية في الجهاد ورفض الظلم والقهر وأن توحدوا صفوفكم وتتصدوا المؤامرات ومخططات الكفر العالمي قبيل فوات

الأوان، واعملوا أن الله لا يغير ما بقوم حتى يغير ما بأنفسهم، وان من ترك الجهاد في سبيل الله أذله الله وألبسه لباس الجوع والخوف، وأن من أهم أسباب بقاء السلطة المجرمة سكوت أبناء الشعب وعدم تصديهم لجرائمها، فلو لم يرضخ الشعب من أول الأمر لتنفيذ مخططاتها لكان الحال اليوم غيرما نحن عليه الذل والهوان، ولفرج الله عنا ما نحن فيه من حرج وضيق.

فهيا هيا يا جماهير شعبنا المسلم خذوا على أيدي صبية البعث الفاجر، قوموا في وجهه وثوروا ضده وجاهدوا مخططاته وعملائه واتبعوا قادة الشعب علماء الدين المهاجرين الذين قاموا من أجل الله والمستضعفين، وأعلنوها ثورة جهادية حتى تتحقق لنا أحد الحسنيين النصر أو الشهادة ويومئذ يفرح المؤمنون بنصر الله من يشاء وهو العزيز الرحيم، ويقولون متى هو؟ قل عسى أن يكون قريبا.

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ) (التوبة:١٢٣)

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

جماعة العلماء المهاجرين

في رمضان المبارك ١٤٠٧ ه

الموافق ٢٤ مايس ١٩٨٧م

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٨)

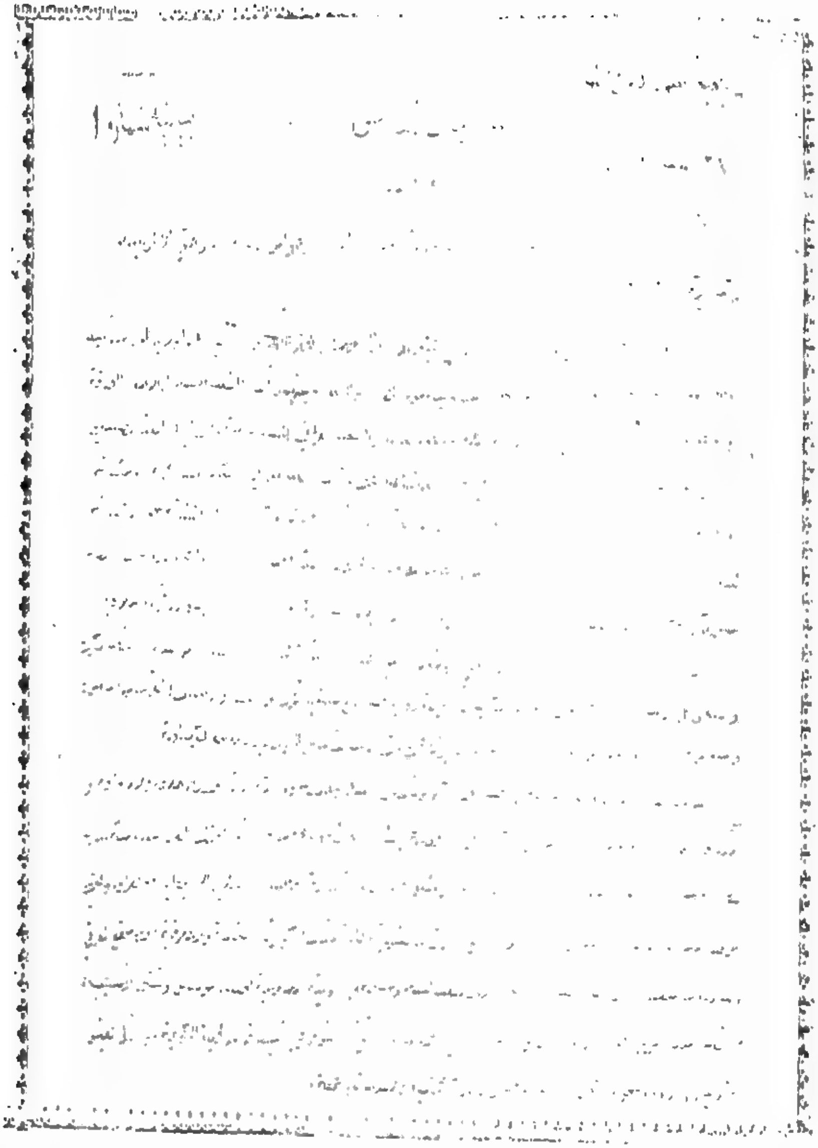

بەلگەنامەی ژمارە (٩)

دەقی ڕێکەوتنی هەردوو باڵی ئیخوان لە ئێران لە ١٩٨٨/١١/٩

بسم الله الرحمن الرحيم

٣٠ ربيع الأول ١٤٠٩

١٩٨٨/١١/٩

الحمد لله وحدة، والصلاة والسلام على من لا نبي بعدة، وعلى اله وصحبه وجنده

قال تعالى في كتابه الكريم:

" وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ"

قرار

حرصا من مجموعة الأخوة العاملين من الأخوان المسلمين في داخل العراق وخارجه على وحدة الصف المسلم وإزالة أسباب الخلاف والنزاع، وتحقيق مرضاة الله تعالى بنصرة دينه بصف متلاحم متآلف، فقد أجمع ممثلوا الأخوة العاملين في الداخل و الخارج على ما يأتي:

أولا: يكون التزام جميع الاخوة العاملين في داخل العراق نحو القيادة العامة للعمل الإخواني المنظم داخل العراق.

ثانيا: يلتزم جميع الأخوة العاملين خارج العراق بقيادة العمل الإخواني العراقي للخارج مدة بقائهم خارج البلد، كل في البلد الذي يقيم فيه.

ثالثا:

أ ـ تقطع الصلة التنظيمية بكل فرد لا يلتزم بهذا الأمر.

ب ـ يتم تنفيذ هذا القرار بعد مدة ثلاثة أشهر من تأريخ صدوره، وتتم خلال هذه الفترة لقاءات أخوية للترتيب لما بعدها.

رابعا: نوصي جميع الأخوة الملتزمين بتقوى الله عز وجل والالتزام بأمر الجماعة المجمع عليه بين تنظيميها في الداخل والخارج، ابتغاء مرضاة الله عز وجل، امتثالا لقوله تعالى "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلاً"

نسأل الله سبحانه وتعالى أن يوافق الجميع لطاعته وتقواه، وأن يجعلنا مخلصين في نوايانا، ويصلح أعمالنا، ويجعلنا جنودا عاملين لأعلاء كلمته، وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم.

والله أكبر ولله الحمد

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٩)

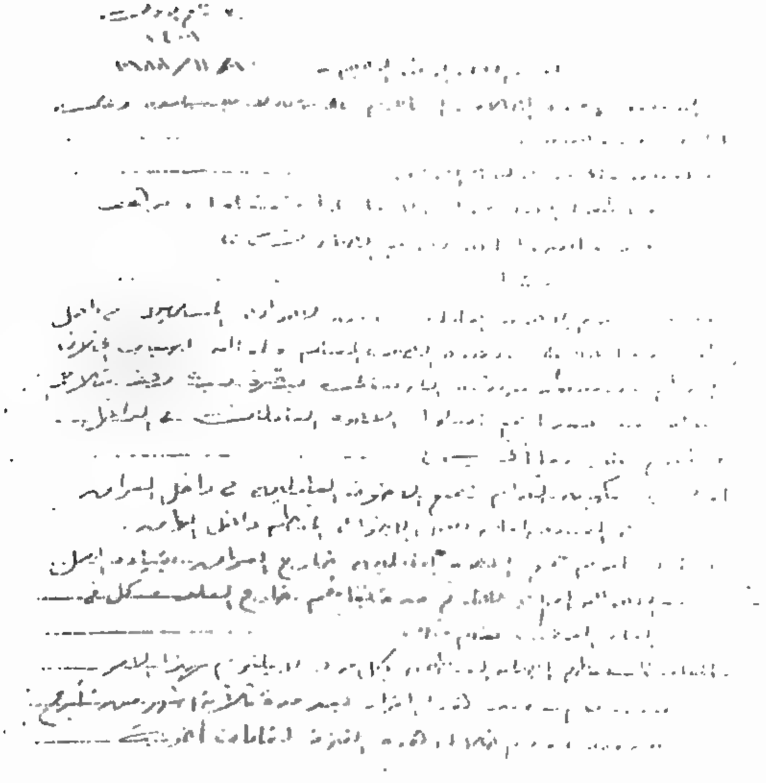

بەڵگەنامەی ژمارە (١٠)

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی كوردستانی عێراق بەبۆنەی ڕەمەزانی (١٤٠٥ك/ ١٩٨٥ز).

بسم الله الرحمن الرحيم

دەقی بەیان نامەكەی بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی كوردستان بە بۆنەی مانگی ڕەمەزانی پیرۆزی ئەم ساڵەوە:

(شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِيَ أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ)

بەیان نامەی بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی كوردستانی/ عێراق بۆ بۆنەی مانگی ڕەمەزانی پیرۆزەوە...

ئەی جەماوەری بە شەرەفی موسوڵمانی عێراق بە گشتی و كوردستانی عێراق بە تایبەتی، چەند ڕۆژێكی تر مانگی ڕەمەزانی پیرۆز هەڵ دێت و تیشكی زێڕینی بە بونەوەردا پەخش دەكاتەوە.

ئەم مانگە پیرۆزە كە پەروەردگار قورئانی پیرۆزی تیا ناردە خوارەوە بۆ ئەوەی گرۆی ئادەمیزاد لە تاریكی و نەفاكی و دڵە ڕاوكێ و ناكۆكی و دوژمنایەتی ڕزگار بكات بەرەو ئاسۆی روناكی و جیهانێكی پر لە داد پەروەری‌و زانست و برایەتی.

ئەم مانگە پیرۆزە كە لە ڕاستی دا ئیستگەیەكی ساڵانەیەو قوتابخانەیەكی پەروەردگارە كە مرۆڤی موسوڵمان لە ساڵێكدا جارێك ستاری تیا دەگرێت و وانەی ئارام و خۆراگرتنی تێدا فێر دەبێت، وە دڵ و دەرونی لە ژاری كینەو ئارەزووپەرستی و خۆپەرستی ماوەی ساڵێكی تەمەنی پاك دەكاتەوە بە ڕۆژووگرتن‌و خۆبرسی‌و تینوكردن، سەر لە نوێ كانیاوی سۆزو میهرەبانی خۆی بەرامبەر هەژاران‌و بێ نەوایان‌و برسی‌و ڕەش‌و روتەكانی جیهان بە گشتی و موسوڵمانان بە تایبەتی دەتەقێنێ‌و سەر لە نوێ خۆی چەكدار و تەیار دەكاتەوە بە چەكی برواو ئازوقەی ئارام‌و خۆڕاگرتن بۆ بە پیرەوەچونی ساڵێكی تری تەمەنی، بۆیە بزوتنەوەكەمان بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی كوردستانی عێراق ئەم بۆنە پیرۆزە بە هەل دەزانێ بۆ پێشكەش كردنی

چەپکە گوڵی پیرۆوبایی خۆی بە هەموو موسوڵمانانی جیهان بە گشتی و موسوڵمانانی کوردستانی عێراق بە تایبەتی.

وە هەر بەم بۆنە پیرۆزەوە بانگەوازمان ئاراستەی خوشك و برایانی کوردستانمان دەکەین کە ئەم مانگە پیرۆزەی ئەم ساڵمان بکەینە ئیستگەیەکی راستەقینە بۆ بەخۆداچونەوەو بیرکردنەوە لەم بارودۆخەی گەلی عێراقمان بە گشتی و نەتەوەی کوردی چەوساوەمان بە تایبەتی پیێ تێپەڕ دەکات لە ژێر سایەی شومو رەشی بەعسیە چەپەڵەکانداو رژێمی خوێناوی صدام تکریتی وە دارودەستە بێ ویژدانەکەی.

دەبێ تا کەی ساڵانی رەش و تاریك بەڕێ بکەین؟!

ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کە بیر لە کاری گەل و میللەتە موسوڵمانە چەوساوەکەمان بکەینەوە؟

ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کە بەرنامە ئازادی بەخش وبەرزو پیرۆزەکەی ئیسلام بکەینە رێبازی شۆڕش و تەقینەوەی جەماوەریمان؟!

بەڵی رەمەزانی ئەم ساڵمان دەبێ بکەینە قوتابخانەیەکی شۆڕشگێڕی ئیسلامی بۆئەوەی نەوەی کوردی موسوڵمانی سەدەی بیستمان بۆ جارێکی تر لە مێژووی پڕ شەرەفمەندانەی ئیسلامی دا زەنگی شۆڕشی قورئانی لێ بدات و ئیلهامی راستەقینەی موسوڵمانانە وەرگرێت لەم مانگە پیرۆزە کە قورئانی پیرۆزی تیا هاتە خوارەوەو جەنگی بەدری گەورەی تیا رودا کە کۆمەڵی موسوڵمان بە سەرکردایەتی پێغەمبەری ئیسلام (محمد المصطفی) هەزاران سڵاوی پەروەردگاری لە سەربێت، تیرو شیرو رمی تۆڵەیان چەقاندە سنگی لەشکری گەورەی زۆرداران و خوێن مژانو ویژدان تاریکانی قورەیش.

وە هەر لەم مانگە پیرۆزەدا بوو کە لەشکری موسوڵمانان دووبارە بە سەرکردایەتی پێشەوای مەزنی ئیسلام حەزرەتی (محمد) د.خ شاری مەککەیان لە چنگی بت پەرستان دەرهێناو بتو بتخانەی زۆردارانیان تیا ووردو خاش کرد و ئاڵای ئیسلامیان تیاهەڵکرد و (بیلال) رەش پێست خودای لێ رازی بێت بانگی نوێژی ئازادی بەخشی ئیسلامی لە سەر کەعبەی پیرۆز بەرزکردەوە.

بەڵێ دەبێ موسوڵمانانی کوردستان دەرسی هیممەت و لە خۆبوردیی لە رووداوە مێژوویییەکانی ئەم مانگە وەربگرنو وەك دیاردەیەکی ئیسلامی راستەقینە بزوتنەوەکەمان داوا لە هەموو موسوڵمانان دەکات بۆئەوەی ئەم مانگە پیرۆزە مافی دیاردەو شیاوی خۆی وەربگرێت وە رێزی خۆی بدرێنێ بە هەموو توانایەك هەوڵ بدەن ئەم خاڵانەی لای خوارەوە جێبەجێ بکرێت.

١- دەبێ زیاتر لە ساڵانی رابردوو بچین بە پیر بانگەوازی پەروەردگارەوە، بەتۆبەو گەڕانەوە بۆلای بەرنامەکەی خودا، موسوڵمانانەو شەهامەت دار خۆمان پیشان بدەین، بەرۆژوبینو مزگەوتەکان پڕبکەینەوە بە نوێژو تەراویح و قورئان خوێندنەوە شەوان زیندو بکەینەوە.

٢- بە سووربوون لە سەر جێ بەجێ کردنی فەرمانەکانی خودا بە صدامی عەفلەقی خاچ پەرستو هەموو نۆکەرەکانیانو هەموو بێ باوەڕێکی وەك ئەوان بسەلمێنن کە میللەتی کورد موسوڵمانەو بە هیچ شێوەیەك ئامادە نیە سەر بۆ دوژمنە مێژوویییە کافرەکانی شۆڕ بکات.

٣- داوا لە هەموو خوشکێکی بە شەرەفی کورد دەکەین کە سەرپۆشی کوردی بپۆشێ کە رەمزی داوێن پاکی و نرخی ئافرەتی کوردە، لە کاتێکدا ئەمڕۆ سەرپۆش بووەتە رەمزی دژایەتی داگیرکەرانی رۆژئاواو رۆژهەڵات و هەموو نۆکەرانیان.

٤- داوا لە برا خاوەن چێشتخانەو چاپخانەکان دەکەین بە هیچ شێوەیەك لە مانگی رەمەزاندا چێشتخانەو چاپخانەکانیان نەکەنەوەو نەیکەن بە رووس خانە.

٥- داوا لە رۆڵەکانی میللەتی کوردی موسوڵمان دەکەین لەم مانگە پیرۆزەدا ئاورێك بدەنەوە لە هەژارانو کەسو کار کوژراوانو دەستی بەزەیی درێژ بکەن بۆ خێزانی شەهیدانو بەسەریان بکەنەوە.

٦- داوا لە رۆڵەکانی میللەتەکەمان دەکەین کە دەست لە ئاژاوەو ناکۆکی نێوان خۆیان هەڵگرنو پەیمانی برایەتی و دۆستایەتی موسوڵمانانە لەگەڵ یەکدا ببەستنو رقو کینەیان تەنها ئاراستەی دوژمنی داگیرکەری سەرسەختو بێ بەزەیی کافر بکەن.

ئیتر بۆ پێشەوە لە ژێر ئاڵای ئیسلام دا، سەرکەوتن بۆ شۆڕشی ئیسلامی جیهانی ــ لە ئەفغانستان و ئێران و کوردستانو لوبنانو سۆدانو فلیپینو فەلەستین و هەموو شۆڕشێکی تری ئیسلامی لەسەر زەوی دا وە سەربەرزی هەردوو دنیا بۆ شەهیدانی رێبازی ئیسلام و سەرشۆڕی بۆ کوفری جیهانی و نۆکەرەکانی.

بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی کوردستانی عێراق

نوسینگەی راگەیاندن

١٨ی شعبان ١٤٠٥هـ رێکەوتی ١٩٨٥/٥/٩ م

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (١٠)

بسم الله الرحمن الرحيم

دەقی بەیان نامەکەی بزووتنەوەی یەکێتیی ئیسلامی کوردستان بە بۆنەی مانگی ڕەمەزانی پیرۆزی ئەمساڵەوە :

(شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ)

[illegible] بەبۆنەی مانگی پیرۆزی [illegible]

پیرۆزە . . .

لەدی جەماوەری بە شەرەفی موسڵمانانی عێراق بە گشتی و کوردستانی عێراق بەتایبەتی، [illegible]

دەکاتەوە .

ئەم مانگە پیرۆزە کە پەروەردگار قورئانی پیرۆزی تیا ناردە خوارەوە بۆ ئەوەی کە [illegible]

[illegible]

ڕێنمایی و هیدایەتی پڕ لە داد پەروەری و زانست و برایەتی .

[illegible]

[illegible] ستانی تیا دەگرێت [illegible] خۆ ڕاگرتنە

[illegible] دەبێت [illegible] لە ئاژاوە و ئارەزوو پەرستی و خۆپەرستی [illegible]

[illegible] ڕاستەقینە [illegible]

[illegible]

بەشێ [illegible] شارستان [illegible] قوتابخانەیەکی شۆڕشگێڕی ئیسلام بوونەوی
[illegible] بەرشەمەند [illegible]
[illegible] وەک [illegible]
[illegible]
[illegible] ئیسلام [illegible]
[illegible] لەناوچوونی [illegible]
ڕووی زۆرداران وحوکمڕانی پەروەردەی تاریکانی قورمیش ·

[illegible] موسوڵمانان دووبارە سەرکردایەتی [illegible] لە جەنگی بتپەرستان دەرهێنا [illegible] ئیسلامیان تیاهەڵدا [illegible] ئازادی بەخشی ئیسلامی بەسەر [illegible] سەرکردەوە ·

[illegible] کوردستان [illegible] هیممەت [illegible] دیاردەیەکی ئیسلامی ڕاستەقینە [illegible] دیاردە [illegible] ئەم حاڵانەی لای [illegible] بەجێ بهێنێت

[illegible] بەسەرباشگەواری [illegible] و [illegible] خۆیان [illegible] ·
[illegible] سەرجێ بەجێ کردنی فەرمانەکانی خودا [illegible] عەقیدەی ئیسلامی [illegible] بەرپرسیار [illegible] بوو [illegible] لەسەرد [illegible] کارەکانی [illegible] ·
٣ـ داوا دەکەین لە هەموو [illegible] کورد دەکەین کە سەرپۆشی کوردی بپۆشن کە ڕەمزی [illegible] پاکی و [illegible] ئافرەتی کوردە، لە کاتێکدا ئەمڕۆ سەرپۆش بووەتە ڕەمزی دژایەتی [illegible] ڕۆژئاوا و ڕۆژهەڵات و هەموو [illegible] ·
٤ـ داوا لە برا خاوەن چێشتخانە و چایخانەکان دەکەین بە هیچ شێوەیەک لە مانگی ڕەمەزاندا چێشتخانە و چایخانەکانیان نەکەنەوە و [illegible] بەڕۆژخانە ·

٥- داوا لە ڕووناکبیرانی میللەتی کوردی موسوڵمانمان دەکەین لەم ماوەیە پڕ زۆرەدا ئاوڕێک بدەنەوە لە هەزاران و کەس و کاری زیندانی و دەربەدەر بۆ میرانی شەهیدان و بە ... بدەنەوە.

٦- داوا لە ڕۆڵەکانی میللەتەکەمان دەکەین لە دەست لە ئازاری ... نێوان خۆیان هەڵگرن و پەیمانی برایەتی و دڵسۆزی ... لە گەڵ یەکتردا ببەستن و ڕق و کینەیان تەنها ئاراستەی دوژمنی داگیرکەری سەرسەخت و بێ بەزەیی کافر بکەن.

ئێستر بۆ پێشەوە لە ژێر ئاڵای ئیسلام دا ، سەرکەوتن بۆ شۆڕشی ئیسلامی جیهانی - لە ئەفغانستان و ئێران و کوردستان و لوبنان و سوودان و فلیپین و فەلەستین و هەموو شۆڕشێکی تری ئیسلامی لەسەر زەوی دا و سەرسەری هەردوو دنیا بۆ شەهیدانی ڕێبازی ئیسلام و سەرشۆڕی بۆ کوفری جیهانی و نۆکەرەکانی.

بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی کوردستانی عێراق
نووسینگەی ڕاگەیاندن
١٨ ی شعبان ١٤٠٥هـ یەکشەممە ١٩٨٥/٥/٩ م

بەڵگەنامەی ژمارە (١١)

ئارمی بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامیی کوردستانی عێراق.

بەڵگەنامەی ژمارە (١٢)

ڕونکردنەوەیەك لە شێخ عوسمان عەبدولعەزیزەوە سەبارەت بە دەرکردنی گۆڤاری (بانگەوازی ئیسلامی) بەناوی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە بێ ئاگاداری سەرکردایەتی بزووتنەوە.

بسم الله الرحمن الرحيم

علمنا من مصدر موثوق بان الاخ (...) قد اصدر مجلة باللغة الكردية (بانگەوازی ئیسلامی) باسم حركة الاسلامية في كردستان العراق فوقع السؤال عما اذا كان ذلك بعلم قيادة الحركة وبامرها ام لا؟

فنعلن للجميع بان ذلك عمل فردي لا علم للقيادة به ولا اشارة منها بل ولا رضاء او استحسان لذلك العمل الفردي من قبلنا...

(علما ان الحركة الاسلامية في كردستان العراق) لديها مجلة باسم (دەنگی باوەڕ) تحتاج الى مزيد من الاهتمام والاعتناء بها وبذل

المساعي لتقويتها وتوسيعها وتطويرها فليتجه الى ذلك كل من يريد الخير ويريد ان يسعى لمصلحة الحركة.

فلذا نحن لانوافق على انشاء تلك المجلة (بانگەوازی ئیسلامی) ولا شرعية لها وينبغي الابتعاد عن عمل كهذا... وليس (له) ان يفتح (حساب بنكي)... باسم الحركة الاسلامية.

عثمان عبدالعزيز محمد

المرشد العام

للحركة الاسلامية في كردستان العراق

بسم الله الرحمن الرحيم

علمنا من مصدر موثوق لدى الاخ (...) قد اصدر مجلة باللغة الكردية [illegible] الاسلامية في كردستان [illegible]
السؤال عندنا إذا كان ذلك بعلم قيادة الحركة وبامرها ام لا ؟

نعلن للجميع بان ذلك عمل فردي لا علم للقيادة به ولا اشارة منها بل ولا رضاء او استحسان لذلك العمل الفردي من قبلنا ...
(علما ان الحركة الاسلامية في كردستان العراق) لديها مجلة باسم (دەنگی باوەر) تحتاج الى مزيد من الاهتمام والاعتناء بها وبذل [illegible]
الخير ونريد ان يسعى لمصلحة الحركة .
فلذا نحن لانوافق على انشاء تلك المجلة (بانگەوازی ئیسلامی) ولا شرعية لها وينبغي الابتعاد عن عمل كهذا...

وليس [illegible] ان يتكلم ([illegible]) ... باسم الحركة الاسلامية .

عثمان عبدالعزيز محمد
المرشد العام
للحركة الاسلامية في كردستان العراق

بەڵگەنامەی ژمارە (١٣)

پوختەی دیدو تێڕوانینەکانی کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق.

ماددەی یەکەم: ناو

کۆمەڵــەی ئیســلامیی کوردســتانی عێــراق، کورتکراوەکــەی (ج. أ. ك = جــاك)، جوڵانەوەیەکی ئۆرگانییە لە (١٤١١/٤/١٦ك ـ ١٩٩٠/١١/٥ز) بە فەرمی دامەزراوە.

ماددەی دووەم: ئامانج

کۆمەڵــەی ئیســلامیی کوردســتانی عێــراق هەوڵــدەدات بــۆ چەســپاندنی شــەریعەتی ئیســلامو بەجێگەیانــدنی پەرستشــەکان بــۆ خــوای گــەورە لــە دنیــاو بەدەســتهێنانی ڕەزامەندی خوا لە دوا ڕۆژدا.

ماددەی سێیەم: پرۆگرام

کۆمەڵــەی ئیســلامیی کوردســتانی عێــراق، ئیســلام دەکاتــە سەرچاوەی بیروبــاوەڕو پەرستش، جوڵانەوەو هەڵسوکەوت، ڕێگوزەرو ڕژێم.

ماددەی چوارەم: شێوازی کار

کۆمەڵــەی ئیســلامیی، کادیرەکــانی لەســەر پەروەردەیــەکی جیهــادی گۆشــدەکات، لەســەرەتادا میتــۆدی ڕوونکردنــەوەو تێگەیانــدن دەگرێتەبــەر، پاشــان ئامــادەکردنو جیهادکردن لەسەر سێکوچکەی پەروەردەیی: یەکتاپەرستی لە بیروباوەڕدا، بەزەیی لــە مامەڵەدا، توندی لە ڕووبەڕووبوونەوەدا.

ماددەی پێنجەم: هۆکارەکان

کۆمەڵــەی ئیســلامیی بــۆ گەیشــتن بــە ئامانجــەکانی هــەموو هۆکــارێکی گونجــاو دەگرێتەبەر، بەمەرجێك لەگەڵ بنەما شەرعییەکان پێچەوانە نەبێت.

ماددەی شەشەم: دروشم

دروشمی کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق، پێکهاتووە لە:

١ــ وێنــەی گــۆی زەوی، ئامـاژەیــە بــۆ گۆڕەپــانی بانگــەوازی کۆمەڵــەی ئیســلامیی کوردستانی عێراق، کە لە ناوچەیەکی دیاریکراودا گیرنەدراوە.

٢ـ وێنەی قورئانی پیرۆز ئاماژەیە بۆ دادپەروەری ئیسلام، کە دەتوانرێت بەندەکانی پێ بەختەوەر بکرێت، چەند ئایەتێکی هەڵبژاردەی سورەتی تەوبــەی لەســەر نووســراوە

که بریتییه له:" يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ قَاتِلُواْ الَّذِينَ يَلُونَكُم مِّنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُواْ فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ. وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُم مَّن يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَـذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُواْ فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ. وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُواْ وَهُمْ كَافِرُونَ"

ئەمەش ئاماژەیە بۆ ڕوونی دۆستایەتی بۆ خواو پێغەمبەرەکەی‌و باوەڕداران، هەر چەندە زۆر دوریش بن، هەروەها ڕاگەیاندنی بەرانەت لە دوژمنانی ئیسلام هەر چەندە نزیك بن، ئەمەش ڕوونکردنەوەی هەڵوێستی کۆمەڵەی ئیسلامییە بۆ پۆلێن کردنی خەڵکی لەسەر بنەمای هەڵوێستیان دەربارەی ئیسلام بە باوەڕهێنان، یان بێباوەڕبوون پێی.

٣ـ لە دەرەوەی بەشی سەرەوەی وێنەی زەوییەك،ە ئەم ئایەتە پیرۆزە نووسراوە: "إِنِ الْحُكْمُ إِلاَّ لِلّهِ أَمَرَ أَلاَّ تَعْبُدُواْ إِلاَّ إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَـكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ". ئاماذەیە بۆ ئامانجی کۆمەڵ، کە چەسپاندنی شەریعەتی خوایە بەشێوەی بیروباوەڕ لە ویژداناو پەرستش‌و هەڵسوکەوت‌و شەریعەت لە واقعی ژیانی خەڵکی، ئەمەش دوای لابردن‌و نەهێشتنی دژەکانی.

٤ـ لە ژێر هەمواندا شمشێر ئاماژەیە بۆ هێز، کە خوای گەورە ئامادەسازیی لەسەر موسڵمانان فەرز کردوە بۆ پارێزگاری لە ڕوونکردنەوەی پەیام‌و بەرەنگاربوونەوەی ستەم‌و زۆرداری، بە پەل‌و پۆکردنی باتڵ کە بۆتە بەربەستێك‌و خەڵکی لە ڕێی خوا لادەدات.

ماددەی حەوتەم: هەڵوێستەکان

کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق، بەشێکە لە بزووتنەوەی ئیسلامیی جیهانی کە ڕابوونی ئیسلامیی نوێ لەناو ئوممەتدا بەرەو دامەزراوی ڕێنمایی‌و ئاراستەدەکات. بەو پێیە کۆمەڵ پەیوەندی برایەتی‌و ئیمانی هەیە لەگەڵ تێکرای پارت‌و دامەزراوەو کۆمەڵە ئیسلامییەکان لە جیهاندا بەگشتی‌و کوردستان بەتایبەتی، بە مەبەستی ئامۆژگاری‌و هاوکاری‌و سوود وەرگرتن لە ئەزموونی یەکتر. هەروەها کۆمەڵی ئیسلامیی بە شێوەیەکی تایبەتی پشتگیری کۆمەڵە جیهادییەکان دەکات.

ماددەی هەشتەم: میحوەرە ستراتیژییەکان

کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستان لە چوارچێوەی سێ میحوەردا کاردەکات:

یەکەم: میحوەری ئیسلامیی کوردستانیی

بەو سیفەتەی کۆمەڵەی ئیسلامیی، کۆمەڵێکی ئیسلامییە لە کوردستان، لە چوارچێوەی میحوەری ئیسلامیی کوردستان کاردەکات، بۆ کۆکردنەوەی تاکە تاکەی ئیسلامییەکان لە کوردستان لەسەر ئامانجو پەیڕەوو پرۆگرامی خۆییو کۆکردنەوەی کۆمەڵە ئیسلامییەکان لەشێوەی بەرەیەکی ئیسلامیی لە یەکتاپەرستی دیدو تێڕوانینو چڕکردنەوەی هەوڵەکانو بەگەڕخستنی توانا ئیسلامییەکان، بە هیوای ڕاستکردنەوەی ڕێگوزەری ڕزگاریخوازیی نەتەوەیی کوردو دووبارە چەسپاندنی ئایین لە کوردستانو سەروەری ئیسلام لە ڕێنمایی نەوەکان.

دووەم: میحوەری نەتەوەیی

بەو پێیەی کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق، کۆمەڵێکی سیاسییە لە کوردستانی عێراق، هاوهەڵوێست دەبێت لەگەڵ پارتە نەتەوەییە کوردییەکان کە خەبات دەکەن بۆ بەدیهێنانی مافەکانی کورد، پشتگیری لەو پێشنیازو ڕێگەچارانە دەکات، کە پارتە کوردستانییەکان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی گەلی کورد خستویانەتەڕوو، بەمەرجێك پێچەوانەی شەریعەتی ئیسلامیی پیرۆز نەبێت.

سێیەم: میحوەری ئیسلامیی هەرێمایەتیی

بەو پێیەی کوردستان هەرێمێکە لە هەرێمەکانی عێراق، کۆمەڵەی ئیسلامیی دەچێتە ئەو چوار چێوەیەوەوە، پشتگیری هەر پارتو کۆمەڵەیەکی عێراقی دەکات، کە ئیسلامی وەکو بیروڕاو هەڵسوکەوت پەیڕەو کردوە، بۆ لابردنی نەفامیو بەرپاکردنی شەریعەتی خوای گەورە لە عێراق.

ماددەی نۆیەم: کێشەی کورد

کۆمەڵەی ئیسلامیی، نەهامەتیو کارەساتەکانی کورد بە کێشەیەکی ئیسلامیی دەزانێتو تێڕوانینی تایبەتی خۆی لەو بارەوە هەیەو وای دەبینێ کە:

یەکەم:

کوردستانی عێراق تەواوی ئەو ناوچانە دەگرێتەوە، کە بەپێی سەرژمێری ساڵی(١٩٥٧) کورد زیاتر لە (٥٠٪)ی دانیشتوانی پێکدێنێت.

دووەم: گێڕانەوەی ڕاگواستراوەکان بۆ شوێنی خۆیانو دەرنەکردنی هەر کەسێك لە غەیرە کورد، کە هاوبەش نەبووبێت لە بڵاوکردنەوەی بیروڕای بەعسی کافر لەناوچەکەدا.

لە دیدی کۆمەڵەی ئیسلامییەوە چارەسەری کێشەی کورد بریتییە لە:

١- کۆتایی هێنان بە کوشتارو هەموو جۆرەکانی ململانێ لە کوردستان لەلایەن حکومەتی ناوەندییەوە.

٢- بەدیهێنانی هێمنیو ئاسایش لە کوردستان لەلایەن لایەنە ناکۆکەکان (کوردو حکومەت)و ڕەخساندنی دەرفەت بۆ کورد، تا ئەنجومەنێکی شورای هەڵبژێردراو لە کوردستان لەوانەی باوەڕیان بە ئیسلام هەیە، وەکو بیروباوەڕو مامەڵەو پەیڕەوو پرۆگرام.

ئەم ئەنجومەنە ئەم دەسەڵاتانەی دەبێت:

أ - نوێنەرایەتی کورد لە وتوێژەکانی نێوان هەردوولا بەمەبەستی چارەسەری کێشەی کورد.

ب - بەڕێوەبردنی کوردستان لە ڕێگەی دروستکردنی حکومەتێکی هەرێمیی لە کوردستان لەکەسانی دەستپاكو بەتوانا لە تەواوی دانیشتوانی کوردستان کورد بێت، یان عەرەب، یان لە کەمایەتییەکانی تر.

ماددەی دەیەم: پەیوەندارێتی (ئینتیما)

کۆمەڵەی ئیسلامیی هەموو موسڵمانێك لەخۆدەگرێت، کە ڕەزامەندی بنوێنێ لەسەر پەیڕەوو پرۆگرامی کۆمەڵ‌و ویستی پەیوەندی هەبێتو بۆ ئەو مەبەستە داوایەك پێشکەشی کۆمەڵ بکات[1].

---

[1] من ميثاق الجماعة الإسلامية في كردستان العراق (جاك)، مجلة الشهداء، العدد (١)، السنة الأولى، آذار ١٩٩١، ل٢٢.

بەڵگەنامەی ژمارە (١٤)[1]

ئێمە کێین ؟

ماددەی یەکەم

ناو : (کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستانی عێراق) کورتەکەی (ك.ئ.ك • کاك)ە. کاك کۆڕێکی ئەنداميانەی بزوتنەوەیيەو (لە ١٤١١/٤/١٦ك = ١٩٩٠/١١/٠ز) دروست بووە

ناوتان : هەر لە سەرەتای هاتنی ئیسلامەو دروست بوونی کۆمەڵەو کۆمەڵگەی یەکەمی ئیسلامەوە، تا دەگاتە ئاخرو ئۆخری دەوڵەتی عوسمانیو، داگیر کردنی جیهانی ئیسلام لە لایەن هێزە ئیستیعمارییەکانەوە، موسوڵمانان هەموویان خۆیان بە یەك بەرە دەزانی بەرامبەر بە قەوارە سەربەخۆکانی دەوروبەریان چ جولەکە بوو بن، چ دیان، وە چ بەرەکانی تری کوفرو شیرك کە لەگەڵیاندا دەژیان..

ئەو کاتە (وەلاء)ی موسوڵمانان روونو ئاشکرا بوو، هەموو موسوڵمانان خۆیان بە خەڵکی (دار الاسلام) دەزانیو هەمو بە یەك حکومەتو یەك حاکم بون، یەك ئاڵاو یەك پایتەختیشیان هەبوو.. تەنانەت لەو کاتانەشدا کە جیهانی ئیسلام پچڕ پچڕ دەبوو پیرۆزی خیلافەتو رێزی خەلیفە لە دڵو دەرووندا هەر دەما. بۆیە ئەگەر بۆ ناویش بوایە دەبوو خەلیفە هەر بمێنێ..

پاشان دەوڵەتی ئیسلامی پواو کۆمەڵگەکەشی رزیو تاپەرتاپر بوو.. تا وای لێ هات کە تاکەکانی کۆمەڵگەش زۆریان دیاردەی ئیسلامیان پێوە نەما. رواڵەتیان بووە رواڵەتی کوفرو شیرکی رۆژئاوا. ئیتر گەورەترین خزمەت بە ئیسلام لەم سەردەمەیدا بووە گێڕانەوەی خەڵکی ناوچەکە بۆ ئیسلامەکەی.. ئەمەش دەکرێتە یەکەمین هەنگاوی هێنانەوەی خیلافەتە لە نێو چووەکە.. بۆیە لە سەرەتای چەرخی بیستەمدا، کۆمەڵەی ئیسلامی تێگەیشتوو بە یارمەتی خوای گەورە لەسەر دەستی چەندین کەڵە پیاوی خواویستی وەك بەنناو مەودودیو محمد ناصرو شێخ ئەلیاس بە رەحمەت بن دروست بوو. کۆمەڵەکانیشیان بوونە قوتابخانەی پەروەردە کردنو دڵنیشکای بزوتنەوەی سیاسیانەی ئیسلامی، کە چەندین پارتو کۆمەڵەی تری ئیسلامیان لێوە پەیدا بوو.

پاشان لە وای ئێمەدا، چەند گۆڕانێکی سەرەکی لە پرۆگرامو ڕێڕەوی دامەزرێنەرانی هەندێك لەم کۆمەڵانەدا کرا.. ئەمەش وای کرد کە لە چەند گۆشەیەکی ئیسلامدا، وەك پەروەردەو راست کردنەوەی باری سیاسیو دەستوری، گیر بخۆنو لایەنەکانی تری وەك خۆ ئامادە کردن (اعداد)و جیهادو.. هتد پشتگوێ...

بانگەواز ساڵی یەکەم ژمارە ٨ە جمادی دووەم / ١٤١١ك = کانونی یەکەم / ١٩٩٠ز [١٣]

---

[1] لە: گۆڤاری بانگەواز، ژمارە (٨)، ساڵی یەکەم، جەمادی دووەم ١٤١١ك/ کانونی یەکەم ١٩٩٠ز.

لاوە .. تا وای لێ هات زۆربەی هەڵوێستەکانیان لەسەر بۆچوونێکی سیاسی ڕووت دامەزراند ئەمەش تارماییەکی لەبەر چاواندا دروست کرد کە ببینین بە تەواوی لێڵ بوو . زۆر کەس لە موسوڵمانان بە هەڵەدا برد لە ناسینەوەی کوفرو کافران و هەڵاوێردنی بەرەو گرۆو دیاردەکانیان .
ئەمەش بووە هۆی ئەوەی کە چەندین پارتو کۆمەڵەی تر دابمەزرێن کە ناساندنی کوفر بکەنە یەکەمین هەنگاوی ڕێبازە عەقائیدییەکانیان

ئێمەش . دوور لە هەموو جۆرە دەمار گیری و ڕەگەز پەرستییەك . بوونی کۆمەڵێکی عەقائدی جیهادیمان لە کوردستاندا بە پێویستی سەرەکی بینی تا لە واقیعێکی زیندوو . ئاشکرادا ناساندنی کوفرو ڕیشەکێش کردنی شیرکو ڕاست کردنەوەی بیرو بۆچوونی پێشڕەوانی موسوڵمانانی کوردمان بگرێتە ئەستۆ

کۆمەڵی ئیسلامی کوردستانی عێراقیش بەو هیوایەوە دروست بوو .. جا لە کاتێکدا کە ڕای خۆمان بە ڕاست دەزانین [احتمال]ی هەڵەشی بۆ دادەنێین . هەروەها لە کاتێکدا کە ڕای کەسانی ترمان لا هەڵەیە [احتمال]ی ڕاستیشی بۆ دادەنێین . ڕاستو هەڵەش بە تەرازووی شەرعی ئیسلام دەپێورێن ..

شیتەڵ کردنەوەی ماددەکە :

کۆمەڵە : مەبەست لە کۆمەڵێك مرۆڤە کە خۆیان لەسەر یەك بیروباوەڕو یەك ڕێباز پەروەردە دەکەن و شێوازی کاری سیاسیان دەکەنە یەك و بۆ هێنانە دی ئەو ئامانجانەی لەسەری ڕێکەوتوون تێ دەکۆشن ..

ئێمەش کاری ئیسلامی وا بە ڕاستو بە بەرهەم (لەدنیادا) دەزانین کە بە شێوەی دەستە جەمعی و هەرەوەزی ئەنجام دەدرێت .. چونکە : . کۆمەڵکاری یاسایەکە لەگەڵ ڕێساکانی گەردوندا یەك دەگرێتەوە .. دەبینی ئەستێرەکان . کە سەر بە چەندین ڕۆژن . لەسەر خولگەیەکی دیاری کراو بۆیان ، بە دەوری تەوەرەکانیاندا . کە لە ڕاستیدا وەك فەرماندەیان وان . دەسوڕێنەوەو بەو کارەشیان دەبنە بەشێك لە پاراستنی ڕێساکانی بونەوەر ..

. پەیوەندی نێوان پارچەکانی ئەتۆمیش (پرۆتۆن . پۆزیترۆن و ئەلیکترۆن) هەر هەمان شێوەی جوانی کۆمەڵکارین و بە پەیوەستی ڕاکێشانی باوەڕ پێکەوە لە کاردان .

. هەموو پەرستنە ئیسلامییەکانمان کۆمەڵکارین .. نوێژ .. ڕۆژو . حەج ... جگە لەوەی کە کۆمەڵکاری بە پێی تەعلیماتی ئیسلامی [واجب]ە :

١ . خوای گەورە دەفەرموێ : «واعتصموا بحبل الله جميعا» آل عمران / ١٠٣ واتە : هەمووتان بە کۆمەڵ دەست بگرن بە ئاینەکەی خواوە . ابن مسعود دەفەرموێ (هو الجماعة).

٢ . هەروەها دەفەرموێ : «وتعاونوا على البرو

بانگەواز ساڵی یەکەم ژمارە ٥٨٠ جمادی دووەم / ١٤١١ﻫ = کانونی یەکەم / ١٩٩٠ز (١٤)

التقوى » المائدة / ٢ واتە: هاوکاری یەکتری لەسەر چاکەو خواپەرستی بکەن. خەبەری دەفەرموێ: ئەمە فەرمانی خوای گەورەیە تا لە راپەڕاندنی دینی خوادا یارمەتی یەکتری بدرێ، فەرمانیش واجبە..

- هەروەها دامەزراندنی کۆمەڵێکی ئیسلامی بۆ بڵاو کردنەوەی بانگەوازی خواوویستی داواکاریەکی خوای پەروەردگارە وەك دەفەرموێ « ولتكن منكم امة يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر واولئك هم المفلحون » آل عمران / ١٠٤.

٢ - هەروەها پێغەمبەری ئازیزیش - صلى الله عليه وسلم - لە حەدیسی صحیحدا دەفەرموێ: (اذا كان ثلاثة في السفر فليؤمروا احدهم » واتە: ئەگەر سێ کەس پێکەوە سەفەریان دەکرد با یەکێکیان بکەنە ئەمیر ئاشکرایە کە مەبەستی پێغەمبەر - صلى الله عليه وسلم - ئەوەیە کە کاروبارەکانیان رێکوپێك ئەنجام بدەنو لە نێو خۆیاندا نەبنە چەند ئاراستەیەکی، بۆ یە یەك.

(کاك) یش کە دەڵێ (کۆمەڵەیەکی ئیسلام) یم مەبەستی لەوەیە کە ئەویش یەکێکە لەو کۆمەڵو پارتە ئیسلامیانەی بۆ ئیسلام تێ دەکۆشنو خۆشی ناکاتە تەنها کۆمەڵی موسوڵمانان.

مەبەستیشمان لە کۆمەڵکاری خۆمان ئەوەیە کە هەموو کارێکمان دەبێ سێ روکنی ئەنزیمی بگرێتەوە:

١ - کارەکە لە لایەن (کاك)ەوە دەرچووبێت. کەوا بوو کاری چەند کەسانێك کە پارتێکی ئیسلامی پێك دەهێنن، یان کۆمەڵێك کەسی تر کە رۆژنامەیەك دەر دەکەن. گەرچی کۆمەڵکاریشە. بەڵام مادام لە کاکەوە دەرنەچووە بە کاری خۆماڵی نازانین.

٢ - دەبێ ئەو کارە. لەگەڵ رێبازو پەیڕەو پرۆگرامی (کاك)دا یەك بگرێتەوە. کەوا بوو ئێمە لێپرسراوێتی کاری ئەو موسوڵمانانە ناخەینە ئەستۆی خۆمان کە خۆبەسەر یان بە رای کەس یان کۆمەڵێکی تری غەیری کاك دەچێتو خافوتێك دەکوژن.. گەرچی لە رووی شەرعیەوە لایەنگری کارەکەی دەکەین بەڵام بە کاری خۆماڵی دا نانێین

٣ - دەبێ ئەو کارە ئەنجامێکی وای بێت کە خزمەتی ئامانجەکانی کاك بکاتو مەبەستێکی دیاری کراوی ئێمەی پێ بێتە دی.. بۆیە کاری ئەو کەسە بە هی خۆمان نازانین کە خۆ بەسەر دەکەوێتە چەك کڕینو فرۆشتن یان پەیوەندی بەستن بە پارت یان حکومەتێکەوە..

کە دەڵێین (ئیسلامیە). مەبەست لەوەیە کە لە هەمو لایەنێکی فیکریو هەڵوێستێکی سیاسیو دروشمێکی پەرستنو کۆششەیەکی پێوێتەوەو روکنێکی حوکمیدا تەنها لە ئیسلامەوە وەردەگرێو بە هیچ شێوەیەك لە ئیسلام دەرناچێت.

واتە: ئایدیۆلۆژی ئەندامان کاک دەربارەی ئادیارو ژیانو سزاو گەردوون تەنها لە ئیسلامەوە وەردەگیرێت.

(کوردستان)

کوردستان مەبەست لەو ناوچانەیە کە ساڵەهای ساڵە کوردی لەسەر ژیاوەو ئێستا بە سەر تورکیاو سوریاو عیراقو ئێرانو ڕووسیادا بەخشراوەتەوە..

ناوبردنی کوردستانیش لێرەدا مەبەست لەوەیە کە ئەم کۆمەڵە ئیسلامییە هەڵکەوتوی ئەو ناوچەیەو مەیدانی کار کردنی (ئێستا) یان کوردستانە. مەبەست لەوە نییە کە ئیسلامێکی کوردستانیانە بهێنێتە کایەوە، بەڵکو واماناو لاراستە کە خەڵکی ناوچەی کوردستان شارەزاترو بە تواناترو لێهاتووتر لە بڵاو کردنەوەی بانگەوازی خواوویستیو پاراستنی لە ناوچەکەیاندا. هەر وەکو کە هەرچێیەک یان ئەفغانییەک یان بەلوچییەک لە ناوچەکانی خۆیاندا شارەزاترو لێهاتووتر دەبن لە کاری ئیسلامیاندا..

ئەمەش بە هیچ جۆرێک ڕێ لە موسوڵمانانی (غەیری کورد) ناگرێ لەواتەی لە کوردستاندا دەژین تا بێنە ریزی (کاک)ەوە، بەڵکو هەر یەکەیان مافی تەواوی هاتنە ریزو بەشدار بوونی ئاراستەی سیاسەتی (کاک)، بە گوێرەی توانای خواوویستی خۆی - بکات.

ناوبردنی کۆمەڵەکەش بە (کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستانی عێراق) نەک بە (کۆمەڵەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق) هیچ گرێو گۆڵێک دروست ناکات بە تایبەتی کە لە زۆر جێی تر کۆمەڵەمەن خۆیان تەنسیبی ناوچەکەی خۆیان کردووە. وەک جەماعەتی ئیسلامی پاکستانو، جەمعیەتی ئیسلامی ئەفغانستانو حزبی سەلامەتی تورکیاو حزبی ئیسلامی مالیزیاو..، زۆری تر. ئەمجا ئەگەر خوای پەروەردگار وای سەرخستین کە یەکەمان لە ناوچەی غەیری کوردا بۆ دروست بوو بوو پێمان رەوا بوو لەگەڵ کاروانی ئێمەدا بکەونە ڕێ، دەتوانین ناوێکی (کاک) یان بۆ دا بمەزرێنین، تا شێوازی بڵاوبوونو کارکردنمان بگونجێنین:

که دەڵێین (کوردستانی عێراق)

مەبەستمان لەوەیە کە ئێمە (ئێستا) وامان لا راستە کوردستانی عێراق بکەینە گۆڕەپانی کارکردنمان چونکە:

١. خەڵکی ئەو ناوچەیەو شارەزا تریشین لایەنگری زۆرترمان لێیە.

٢. لە ڕووی (رەسمییەتی وولاتان)ەوە پێکەوەو نەمانەوێ سەر بە عێراقین.

٣. وەکو ئەمڕۆیەکی بزوتنەوەی سیاسی دەمانەوێ ووزەمان لەوێدا بخەینە کار.

٤. ئێمە چالاکی زۆرتر لەسەرە.

٥. تا بواری ناکۆکی لەنێوان ئێمەو سیاسەتی

حکومەتەکانی دەورروپشتمان کە سوریاو تورکیاو ئێرانن تەسکتر بکەینەوە.

کورتەکەی (ك . ا . ك - کاك)ە :

لە هەموو جیهێك بووە بە شتێکی ئاسایی کە لە جێی نووسینەوەی ناوی تەواوی پارتو کۆمەڵەی سیاسی یان دەزگاو رێکخراوی ئابووریو هی تر، پیتی یەکەمی ئەو ووشانە دەنووسرێ کە ناوەکەی لێ پێك هاتووە..

لەم روانگەیەوە کورتەی کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستانیش (ك .ا.ك)ە کە بە (کاك) دەنووسرێ. کە ئەمەش الحمدلله مانایەکی خۆش و باشی هەیە کە لە جێی (سید)ی عەرەبی بە کار دێ..

ئەوجا دەڵێین کاکی عێراق. واتە کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستانی عێراق. دەڵێین کاك ناڵێین (کاك) چونکە ووشەی ئیسلام عەرەبییەو بە (اسلام) دەنووسرێت. کورتەکەشی ئەلف)(ا)ە کە لە کوردیدا دەبێتە (آ).

کە دەڵێین (کۆڕێکی ئەندامیانەی بزوتنەوەیییە).

مەبەست لە (کۆڕ) ئەو کۆمەڵە موسوڵمانانەیە کە لە سەر رێبازو ئامانجی (کاك) یەکیان گرتووەو هاوکاری یەکتری دەکەن بۆ گەیشتنە مەبەست.

ئێمە لەوەمان لا راستە کە هیچ موسوڵمانێك بە تەنها کار ناکات. بەڵکو خۆی بۆ کۆمەڵێکی ئیسلامی صاغ بکاتەوەو بکەوێتە ریز لەگەڵیان..

زۆر بووڵێ کۆمەڵو پارتی ئیسلامی - ئەگەر رەگەزپەرست نەبوونو هاوکاری یەکتریان کرد - نیشانەی زیندوێتییە. بۆیە پێمان وایە موسوڵمان. هەر چەند جیاوازی ببینن لە نێوان کۆمەڵو پارتە ئیسلامییەکاندا. هەربچێتە نێو ریزی یەکێکیانەوە.. یابچێتە ریزی ئەو کۆمەڵەیانەوە کە بە نزیکترینیانی دەبینێ لە قورئانو سوننەت. لە هەمان کاتیشدا هەوڵی راست کردنەوەی هەڵە بدات لە هەر جێیەك بێت..

(کاك) هەوڵ دەدات برایانی ئیسلامی ترمان بهێنێتە نێو ریزی خۆیەوە بە رەچاوکەی ئەو برایەش بەشێك لەو کۆڵە هەڵگرێت کە لەسەر شانمانەو ئێمەش سوود لە توانای ووزەی ئەو وەرگرین تاڕووتر بگەینە ئاواتو ئامانجە ئیسلامییەکانمان..

لەبەر ئەوە حەز دەکەین رێبازو ئامانجو شێوازی کارمان بەردەوام بخەینە پێش چاوی ئەو کەسانەی هەستی لێپرسراوێتیان تێدایەو بۆ خوا لێ دەبڕێن تا زۆرترین یارمەتی کۆبکەینەوە..

نموونەی ئێمەش لەم کارەدا وەك کابرایەك وایە کە دەیەوێت ئاگرێك بکاتەوە بۆ پێویستی خۆیو کەسانی تر، بەڵام شقارتە (کبریت)، یان بەردەستێو پووشووی پێ نییە هەوڵ دەدات لە هەموو لایەك پەیدا بکات تاتیشکی رۆژی پێ

کۆبکاتەوەو بگاتە ئاواتەکەی.. ئێمەش لامان وایە کەتێشکی خۆری خوا ویستو پیاو چاک زۆر زۆرن بەڵام ئەوەی دەوێ کە لە زەردەپەڕێکی تەنزیمی‌یەوە یەکخرێن تا بە زووترین کات بە ئاواتە ئیسلامی‌یەکانمان بگەین..

کە دەڵێین (ئەندامیانە) مەبەستمان ئەوەیە کە ئەم تەنزیمەی (کاک) دروستی دەکات دەبێ تاکەکانی وەک ئەندامانی لەش بن.. کەسێک دەبێتە سەرو تاکە کاریگەرەکانی تری دەبنە چاوو گوێو ئەوانی تریش چوار پەل..

هەمووشیان پێکەوە بۆ یەک مەبەست ـ هەر چەند سادەش بێت ـ بەشدارن.. ئەندامەکان دەبێ یەکتریان خۆش بوێ.. دڵسۆزی یەک بن.. کەس لەوە دڵگیر نەبێت کە پێوەر بە پێچەو نەبووە بە چاو یان بە دڵ..

ئێمە دەمانەوێ تەنزیمێکی ئەندامیانەی وامان هەبێت، نەک تەنزیمێکی شکلی شلۆق، کە بزماری تەنزیم پێکەوەی بەستبێتەوە.. تەنزیمێک لەسەر بناغەی خۆشەویستیو متمانە دروست بووبێت.. تەنزیمێک گەورە دڵی بۆ بچووکی بسووتێو بە تەنگی‌یەوە بێتو بچووکیش خۆی بە قوربانی گەورەی بکات..

کە دەڵێین (بزووتنەوەیی‌یە):

مەبەستمان ئەوەیە ئەم کۆمەڵە تەنزیمی‌یە خواوویستە دەبێ شەوورۆژ بۆ ئەم ئینە بژی.. بۆ هێنانە دی ئاواتەکانی. کە حوکمی ئیسلامە.

لە وەنجدا بن.. گیانو پارە و سامانو کاتیان بۆ بانگەوازەکەیان تەرخان بکەن.. دەبێ هەر یەکەیان نموونەی واقیعی بزووتنەوەکەیان بن..

ئەو بزووتنەوەیەی مەبەستمانە، هەڵوێستەکانی مەبدەئیین، دەمانەوێ خەڵکی بە ئەندامانی خۆمانو دەوروبەر وا پێبناسێنین وەک کە خوای پەروەردگار پێناسی کردوون.. هەڵوێستیشمان لە هەموو کەسێک بە پێی شەریعەتەکەی خوا دیاری دەکەین..

دەمانەوێ لەسنیای واقیعدا بە کۆمەڵ بەم مەنهەجەمان بژوێین.. دەمانەوێ مەنهەجەکەمان لە تەنزیمێکی پڕلایەندا بخەینە کار.. لەناو دەروونا.. لە خووڕەوشتدا.. لە پەیوەندی ئیمانیدا.. لەگەڵ دەوروبەرماندا چ ئیسلامی چ جاهیلی..

کە دەڵێین (لە ١٦/٤/١٤١١ک = ٥/١١/١٩٩٠ز دروست بووە):

مەبەستمان ڕۆژی ئاشکرا کردنی خەڵکی‌یە بە دروست بوونی ڕەسمی سەربەخۆی (کاک).. بە ناوی سەربەخۆو ڕێبازی سەربەخۆی.. لەگەڵ مانەوەی هەموو پەیوەندی‌یەکی ڕێزو لایەنگری هەموو دڵسۆزانی بزووتنەوەی ئیسلامیو کۆمەڵە ئیسلامی‌یەکانی تر..

بەرواری یەکەم (١٦/٤/١٤١١) مێژوی کۆچی‌یە کە لە هاتنی پێغەمبەری خۆشەویستمانەوە بۆ

بۆ ل ٣٤

پاشماوەی لالا

مەدینە دەستی پێ کردووە. ئەمەش مێژوویەکی ئیسلامەو خۆشەویستە لامان لە ٥/١١/١٩٩٠ی زایینی کە مێژوویەکی مەسیحیانەیەو لەگەڵ مێژوە ئیستیعمارییەکاندا گەیشتۆتە جیهانی ئیسلام..

تێ بینی :

(کاک) هیچ جۆرە پەیوەندییەکی تەنزیمی نییە لەگەڵ (جماعتی ئیسلامی پاکستان) کە مامۆستای مەزن ابوالاعلای مەودودی - بە رەحمەت بێت - دایمەزراندووە. یان لەگەڵ (الجماعة الاسلامية)ی میسر کە مامۆستای دلێر دکتۆر عمر عبدالرحمن رابەرێتی.. ئەگەرچی پەیوەندی برایانەی لەگەڵ ئەو دوو کۆمەڵەو کۆمەڵە ئیسلامییەکانی تریشدا هەیەو دەبێت..

بانگەواز ساڵی یەکەم ژمارە «٨» جمادی دووەم / ١٤١١ك = کانونی یەکەم / ١٩٩٠ز (٣٢)

بەڵگەنامەی ژمارە (١٥)

بەیاننامەی کۆمەڵەی ئیسلامیی بەبۆنەی ڕاپەڕینی ئازاری (١٩٩١).

بسم الله الرحمن الرحيم

(قل جاء الحق وزهق الباطل إن الباطل كان زهوقا)

بيان

يا أحفاد صلاح الدين

ياشعبنا المسلم الأبي في العراق

يا أبناء أمتنا الإسلامية في كل مكان .

ظن الطغاة العفالقة بتدميرهم كردستان وتقتيلهم أبناءها البررة سيخفتون صوت الاسلام العظيم بين أحفاد صلاح الدين .. الصوت المدوي الذي خرج من حناجر أراد المجرمون خنقها بالغازات السامة ولكن أبى الله إلا أن يذل البعث وأنصاره حيث خرجت الألوف من أبناء العراق بهتافات التكبير متحدين طغيان الجبابرة والفراعنة وتكنولوجياتهم العسكرية المتطورة التي زودتهم بها قوى الكفر العالمي حيث قام الشعب وفي طليعته المجاهدون الصابرون رافعون رايات الإسلام بأيديهم المتوضئة المسلحة بانتفاضة تاريخية باسلة أرعبت المتغطرسين الذين استأسدوا على المستضعفين في العراق .

ولقد تقدم الشعب الكردي المسلم يتقدمه الذين باعوا أنفسهم لله تعالى نحو صروح الباطل البعثي ساندهم القادة الميدانيون في الجماعة الإسلامية والحركة الإسلامية في كردستان العراق وجرت الأمور بإذن الله تعالى حتى إعداد هذا البيان على الشكل الآتي -

١ - تحرير مدينتي (رانية جوار قورنة الكرديتين) تحريراً تاماً وهما تحت سيطرة المجاهدين ضمن تنسيق تام مع الجماهير المسلمة فيهما .

٢ - وتم إطلاق سراح الجنود الذين وقعوا في الأسر على أن يعودوا إلى بيوتهم وتم الاحتفاظ بمسؤولين بعثيين كبار من ضمنهم مدير أمن (مباحث المدينة رانية) وقائد الفرقة العسكرية فيها .

٣ – تم الحصول على وثائق سرية هامة سالمة لم تلتهمها النيران .
٤ – وقعت غنائم كثيرة جدا بأيدي إخوانكم المجاهدين منها أسلحة ثقيلة وآليات عسكرية يستخدمها المجاهدون الآن في تقدمهم نحو المدن الأخرى بإذن الله .
٥ – وتعم الآن الانتفاضة الإسلامية المباركة مدنًا أخرى منها دوكان (حيث مصدر الطاقة الكهربية لمدن كبيرة في العراق) ، كويسنجق ، چمچمال – شاربازير – شارزور ، بازيان ، طوز خورماتو التي تقع شمال بغداد)
٦ – أما في مدن الجنوب احتلت الجماهير الغاضبة مدينة العمارة كاملة ووقع محافظ العمارة أسيرا بأيدي المتظاهرين وما زالت المظاهرات مستمرة في المدن الجنوبية .
٧ – وبدأت المظاهرات تجتاح بغداد العاصمة وبالأخص في مناطق (مدينة الثورة المشتل ، والأعظمية) – وهناك صلة بين المتظاهرين في بغداد مع القوى التي تسيطر على مدن الشمال والجنوب .

يا أبناء الإسلام في كل مكان .

النصرة النصرة .. وقد حان الوقت لنرفع عن شعبنا المظلوم في العراق معاناة الكبت والإرهاب .. فهلموا لنجدته واليوم يوم المناصرة الحقيقية .

(ولينصرن الله من ينصره إن الله لقوي عزيز)

الجماعة الإسلامية في كردستان العراق .

١٩٩١/٣/١٠

بەڵگەنامەی ژمارە (١٦)

دەقی ڕاپۆرتی دەزگا سیخوڕیەکانی بەعس سەبارەت بە بەستنی کۆنگرەی چوارەمی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (١٩٨٨/٧/٥).

بسم الله الرحمن الرحيم

رئاسة الجمهورية

السكرتير

مديرية الامن العامة

مديرية امن الحكم الذاتي

وتوكلنا على الله ثانية

العدد/ق١/ ٩٢٧٧

"سرى وشخصي"

التاريخ ١٩٨٨/٧/٥

الى/ مديريات امن الحكم الذاتي اربيل

م/ معلومات

*****

اعلمتنا مديرية الامن العامة ما يلي:_

١ـ بتاريخ ١٩٨٨/٦/١٥ بثت اذاعة العدو الايراني خبرا اشارت الى انعقاد المؤتمر الرابع لزمرة ما يسمى ب(الحركة الاسلامية لكردستان العراق) وزعم البيان مشاركة مجموعة كبيرة ما اسماهم ب(رجال الدين والقادة العسكريين والبشمركة الاكراد) وان المؤتمر استمر ثلاثة ايام وجرى فيه بحث اسلوب تنفيذ (العمليات القادمة من قبل المسلحين الاكراد).

٢ـ الزمرة المذكورة سبق وان كانت تمارس نشاطها في مناطق حلبجة – خورمال وتعمل حاليا في صفوف اهالي حلبجة المتواجدين منهم في المجمعات السكنية القريبة من حلبجة وكذلك الذين لجأوا الى الاراضي الايرانية، يرجى الاطلاع وطيا خلاصة المعلومات عن الزمرة المذكورة ... مع التقدير..

عقيد الامن

م.ع لمنطقة الحكم الذاتي

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (١٦)

بسم الله الرحمن الرحيم

رئاسة الجمهورية

السكرتير

مديرية الأمن العامة

مديرية امن الحكم الذاتي

العدد / ن١/ ٩٢٧٧

التاريخ ٥/٧/١٩٨٨

« سري وشخصي »

وتوكلنا على الله تائبة

الى / مديريات امن الحكم الذاتي

م / معلومـــــات

ـــــــــ

اعلمتنا مديرية الامن العامة بما يلي :-

١- بتاريخ ١٩٨٨/٦/١٥ بثت اذاعة العدو الايراني خبراً اشارت الى انعقاد المؤتمر الرابع لزمرة ما يسمى بـ (الحركة الاسلامية لكردستان العراق) وزعم البيان مشاركة مجموعة كبيرة مما اسماهم بـ (رجال الدين والقادة العسكريين والبيشمركة الاكراد) وان المؤتمر استمر ثلاثة ايام وجرى فيه بحث اسلوب تنفيذ (العمليات القادمة من قبل المسلحين الاكراد) .

٢- الزمرة المذكورة سبق وان كانت تمارس نشاطها في مناطق حلبجة - خورمال وتعمل حالياً في صفوف اهالي حلبجة المتواجدين منهم في المجمعات السكنية القريبة من حلبجة وكذلك الذين لجأوا الى الاراضي الايرانية . يرجى الاطلاع وابلاغنا خلاصة المعلومات عن الزمرة المذكورة ... مع التقدير ...

عميد الامن

م.م.ع لمنطقة الحكم الذاتي

بەڵگەنامەی ژمارە (١٧)

دەقی پوختەی ڕاپۆرتی سیاسیی کۆنگرەی چوارەمی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وآله وصحبه دعاة الخلق الى الله..

– وامرهم شورى بينهم.. وجاهدوا في الله حق جهاده.. يا ايها الذين آمنوا اصبروا وصابروا ورابطوا واتقوا الله لعلكم تفلحون.. "صدق الله العظيم"

ان الحركة الفكرية الريادية للشعب الكردي المسلم في كردستان هي الحركة الاسلامية بقيادة العلماء المجاهدين، الحركة التي استوعبت جميع الشرائح الكردية، ولقد وفق الله اركان الحركة ومفكريها وفدائيها، لتقييم المرحلة المستقبلية الحساسة، وفي خضم الاحداث الدامية في كردستان العراق ومن موقع الاستراتيجية الاسلامية ومن منطلق الموازنات والمعادلات الدولية، عقدت الحركة الاسلامية مؤتمرها الرابع تحت شعار ((تصعيد العمل الجهادي)) وذلك بتاريخ ٢٢ من شوال ١٤٠٨ه ودام ثلاثة ايام متتالية، وعلى الاراضي المحررة.

ونجح المؤتمر بفضل الله ومنه عزوجل في جوانبه السياسية والفكرية والثقافية والعسكرية وسائر الابعاد الجهادية، واتخذت قرارات هامة بشأن مستقبل الاسلام والشعب العراقي بالاخص الشعب الكردي المسلم.

وتم في المؤتمر مايلي:

١ـ البيعة العامة للمرشد العام المجاهد فضيلة الشيخ عثمان عبدالعزيز حفظه الله، فقد بايعه الحاضرون من العلماء والكوادر الاسلاميين وممثلي قوات البيشمركة وممثلي التنظيم الداخلي على السمع والطاعة والجهاد في سبيل الله واتباع كتاب الله وسنة رسوله.

٢ـ تم انتخاب اعضاء الشورى المركزية من العلماء والمثقفيق الرساليين، اصحاب التاريخ الجهادي والكفاءات المتنوعة.

٣ـ وتمت دراسة اوضاع كردستان الحالية والمستقبلية.

٤ـ تمت دراسة وضع الحرب المفروضة على الجمهورية الاسلامية حيث قرر المؤتمرون تحريم اية مساومة واية هدنة مع نظام ماسوني ملحد اهلك الحرث والنسل، النظام الذي

صار جرثومة سرطانية، فيجب استئصالها من جسم الامة الاسلامية، حفظا على سلامة الامة وعزتها وشموخها وكيانها وحتى تتمكن من تحرير مقدساتها واراضيها، وحرصا على جغرافية الشعب الكردي الاسلامية وهويته.

٥- وكما درس التنسيق الميداني مع كافة اطراف المعارضة الاسلامية والقومية.

٦- اوضح المؤتمر موقفه من الجمهورية الاسلامية، وثورتها الاسلامية بما انها تجاهد من اجل توحيد الامة وانقاذ المستضعفين، وان الشعب الكردي ذو طابعي الاسلام والاستضعاف، فقد تقرر احتفاظ الحركة بالعلاقة الطيبة والصداقة الاسلامية مع هذه الجمهورية المباركة وثورتها العملاقة على اساس مصلحة الاسلام والمسلمين.

٧- واعلن المؤتمر دعم الحركة الاسلامية الكامل للثورة الاسلامية في افغانستان وفلسطين ولبنان واريتريا وسائر بقاع العالم الاسلامي.

٨- وقرر المؤتمر تطوير علاقات الحركة الاسلامية مع كافة الحركات والجمعيات والمؤسسات الاسلامية، فقد ناشد المؤتمر كل الحركات والمنظمات الاسلامية والمحبة للانسانية، استنفاد الحركة ودعمها المادي والمعنوي، وايصال صوت الشعب الكردي المسلم والشعب العراقي المسلم الى الضمائر الحية والشعوب والمنظمات الدولية.

٩- ادان المؤتمر مايسمى بالمؤتمر الشعبى العالمي المنعقد في البغداد، تحت مظلة سفاك بغداد الماسح للقيم والاخلاق، كما ادان المؤتمر القمة الطارئ في الجزائر، الذي انعقد لاخماد الانتفاضة الاسلامية بفلسطين، محاولة من حكام العرب لتحويلها مائدة للحوار والاسلام بموجبه من اسيادهم، امتدادا لاتفاقية كامب ديفد المشؤومة.

١٠- كما درس المؤتمر سبل توحيد الساحة العراقية تحت راية الاسلام الواحدة بأتجاه هدف اسلامي مقدس واحد.

١١- كما قرر المؤتمر المنهج والنظام الداخلي للحركة الاسلامية في كردستان العراق.

١٢- واقر المؤتمر احترام الاتفاقيات الموقعة بين الحركة والحركات الكردية المعارضة للنظام العراقي في المجالات التي تخدم قضيتنا العادلة واهدافنا المقدسة.

١٣- قرر المؤتمرون تصعيد العمل الجهادي والعسكري حتى يأخذ شعبنا المسلم ثأر دماء شهداء كردستان والعراق، خاصة شهداء منطقة حلبجة وقرداغ وكرميان وجباري

وشوان ودقشتي كوية وخوشناو وبادينان وحتى الوصول الى الحق العادل ورفرفة راية الاسلام خفاقة على ربوع العراق.

١٤ـ اكد المؤتمر على تصعيد التحرك في الخارج في معظم المجالات السياسية والاعلامية.

١٥ـ اوصى المؤتمر بفتح المدارس والدورات من اجل تربية الكوادر والمبلغين المرشدين من اجل تقوية الجانب الفكري والعلمي لشعبنا المسلم المجاهد، وذلك حسب خطة دقيقة ترسمها الشورى المركزية.

١٦ـ وقد قام المؤتمر بجرد وتحليل الاعمال والتحركات والخطوات التي اتخذتها الحركة الاسلامية، منذ تاسيسها الى يوم المؤتمر كي تتجه في مسلكها المدروس، وحسب التطورات المستجدة وتجاربها في كل المراحل.

١٧ـ اكد المؤتمر اعتماد الحركة على الذات والحفاظ على استقلالها في كل الابعاد.

١٨ـ يناشد المؤتمر الشعب الكردي خاصة، والشعب العراقي عامة، للانفاضة الشاملة والقيام الجماهيري للاطاحة بنظام القتل والارهاب، كما يناشد المؤتمر ابناء الجيش العراقي بتوجيه اسلحتهم الى الصدور العفالقة والمجرمين.

١٩ـ اقر المؤتمر العناية الشاملة والاجلال بشهداء الحركة الاسلامية في العالم عامة، وشهداء كردستان والعراق خاصة، وشهداء حركتنا الاسلامية بالاخص، ورعاية عوائلهم الشرفاء.

٢٠ـ وجعل المؤتمر التقوى والكفاءة والاخلاص والاقدام معايير ثابتة في تحمل الهمام والمسؤليات.

وقل اعملوا فسيرى الله عملكم ورسوله والمؤمنون.

نبذة التقرير السياسي للمؤتمر الرابع للحركة

الاسلامية في كردستان العراق

٢٤ شوال ١٤٠٨ ﻫ

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (١٧)

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وآله وصحبه دعاة الخلق الى الله ..

- وامرهم شورى بينهم - وجاهدوا في الله حق جهاده - ياايها الذين آمنوا اصبروا وصابروا ورابطوا واتقوا الله لعلكم تفلحون - "صدق الله العظيم"

ان الحركة الفكرية الريادية للشعب الكردي المسلم في كردستان هي الحركة الاسلاميه بقيادة العلماء المجاهدين ، الحركة التي استوعبت جميع الشرائح الكردية . ولقد وفق الله اركان الحركه ومفكريها وفدائيها ، لتقييم المرحلة المستقبلية الحساسه ، وفي خضم الاحداث الدامية في كردستان العراق ومن موقع الاستراتيجية الاسلامية ومن منطلق الموازنات والمعادلات الدولية ، عقدت الحركة الاسلامية موءتمرها الرابع تحت شعار ((تصعيد العمل الجهادي)) وذلك بتاريخ ٢٢ من شوال ١٤٠٨هـ ودام ثلاثة ايام متتالية ، وعلى الاراضي المحررة .

ونجح الموءتمر بفضل الله ومنه عز وجل في جوانبه السياسيه والفكرية والثقافيه والعسكريه وسائر الابعاد الجهادية ، واتخذت قرارات هامة بشأن مستقبل الاسلام والشعب العراقي بالاخص الشعب الكردي المسلم .

وتم في الموءتمر مايلي :

١- البيعة العامة للمرشد العام العلامة المجاهد فضيلة الشيخ عثمان عبد العزيز حفظه الله . فقد بايعه الحاضرون من العلماء والكوادر الاسلاميين وممثلي قوات البيشمركه وممثلي التنظيم الداخلي على السمع والطاعة والجهاد في سبيل الله واتباع كتاب الله وسنة رسوله .

٢- تم انتخاب اعضاء الشورى المركزيه من العلماء والمثقفين الرساليين ، اصحاب التاريخ الجهادي والكفاءات المتنوعة .

٣- وتمت دراسة اوضاع كردستان الحالية والمستقبليه .

٤- تمت دراسه وضع الحرب المفروضه على الجمهوريه الاسلامية حيث قرر الموءتمرون تحريم ايه مساومة واية هدنة مع نظام ماسوني ملحد اهلك الحرث والنسل ، النظام الذي صار جرثومة سرطانية ، فيجب استئصالها من جسم الامة الاسلامية ، حفظا على سلامة الامة وعزتها وشموخها وكيانها وحتى تتمكن من تحرير مقدساتها واراضيها ، وحرصا على جغرافية الشعب الكردي الاسلامية وهويته .

٥- وكما درس التنسيق الميداني مع كافة اطراف المعارضه الاسلامية والقومية .

٦- اوضح الموءتمر موقفه من الجمهورية الاسلاميه وثورتها الاسلاميه بما انها تجاهد من اجل توحيد الامه وانقاذ المستضعفين ، وان الشعب الكردي ذو طابعي الاسلام والاستضعاف ، فقد تقرر احتفاظ الحركه بالعلاقة الطيبة والصداقة الاسلامية مع هذه الجمهورية المباركة وثورتها العملاقة على اساس مصلحة الاسلام والمسلمين .

٧- واعلن الموءتمر دعم الحركة الاسلاميه الكامل للثورة الاسلاميه في افغانستان و فلسطين ولبنان واريتريا وسائر بقاع العالم الاسلامي .

٨- وقرر الموءتمر تطوير علاقات الحركة الاسلاميه مع كافه الحركات الاسلامية والجمعيات والموءسسات الاسلاميه ، فقد ناشد الموءتمر كل الحركات والمنظمات الاسلاميه والمحبه للانسانيه ، اسناد الحركة ودعمها المادي والمعنوي ، وايصال صوت الشعب الكردي المسلم والشعب العراقي المسلم الى الضمائر الحية والشعوب والمنظمات الدوليه .

٩- ادان الموءتمر مايسمى بالموءتمر الشعبي العالمي المنعقد في بغداد ، تحت مظلة سفاك بغداد الماسح للقيم والاخلاق ، كما ادان الموءتمر موءتمر القمه الطارىء في الجزائر ، الذي انعقد لاجهاض الانتفاضه الاسلامية بفلسطين ، محاولة من حكام العرب لتحويلها مائدة للحوار والاستسلام بتوجيه من اسيادهم ، امتدادا لاتفاقيه كامب ديفيد المشوءومة .

١٠- كما درس الموءتمر سبل توحيد الساحة العراقية تحت راية الاسلام الواحدة بأتجاه هدف اسلامي مقدس واحد .

١١- كما اقر الموءتمر المنهج والنظام الداخلي لحركه الاسلامية في كردستان العراق .

١٢- واقر الموءتمر احترام الاتفاقيات الموقعة بين الحركة والحركات الكردية المعارضه للنظام العراقي في المجالات التي تخدم قضيتنا العادلة واهدافنا المقدسه .

١٣ـ قرر المؤتمرون تصعيد العمل الجهادي والعسكري حتى يأخذ شعبنا المسلم ثأر دماء شهداء كردستان والعراق ، خاصة شهداء منطقة حلبجه وقرداغ وگرميان وحباري وشوان ودشتي كويه وخوشناو وباديهان وحتى الوصول الى الحق العادل ورفرفة راية الاسلام خفاقة على ربوع العراق .

١٤ـ اكد المؤتمر على تصعيد التحرك في الخارج في معظم المجالات السياسية والاعلامية .

١٥ـ اوصى المؤتمر بفتح المدارس والدورات من اجل تربية الكوادر والمبلغين المرشدين من اجل تقوية الجانب الفكري والعلمي لشعبنا المسلم المجاهد ، وذلك حسب خطة دقيقة ترسمها الشورى المركزية .

١٦ـ وقد قام المؤتمر بجرد وتحليل الاعمال والتحركات والخطوات التي اتخذتها الحركة الاسلامية ، منذ تأسيسها الى يوم المؤتمر كي تتجه في مسلكها المدروس ، وحسب التطورات المستجدة وتجاربها في كل المراحل .

١٧ـ اكد المؤتمر اعتماد الحركة على الذات والحفاظ على استقلاليتها في كل الابعاد .

١٨ـ يناشد المؤتمر الشعب الكردي خاصة ، والشعب العراقي عامة ، للانتفاضة الشاملة والقيام الجماهيري للاطاحة بنظام القتل والارهاب ، كما يناشد المؤتمر ابناء الجيش العراقي بتوجيه اسلحتهم الى صدور العفالقة المجرمين .

١٩ـ اقر المؤتمر العناية الشاملة والاجلال بشهداء الحركة الاسلامية في العالم عامة ، وشهداء كردستان والعراق خاصة ، وشهداء حركتنا الاسلامية بالاخص ، ورعاية عوائلهم الشرفاء .

٢٠ـ وجعل المؤتمر التقوى والكفاءة والاخلاص والاقدام معايير ثابتة في تحمل المهام والمسؤوليات .

وقل اعملوا فسيرى الله عملكم ورسوله والمؤمنون .

نبذه من التقرير السياسي للمؤتمر الرابع للحركة
الاسلامية في كردستان العراق
٢٤/ شوال/ ١٤٠٨ هـ

بەڵگەنامەی ژمارە (١٨)

دەقی نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ چەند ڕێکخراوێکی نێو دەوڵەتی لە ١٩٨٨/٣/٢٢.

بسم الله الرحمن الرحيم

(وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُم مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلاً) القرآن الكريم

بەڕێزان:

سکرتێری گشتی نەتەوە یەککگرتووەکان

سەرۆکی ئەنجوومەنی ئاسایشی جیهانی

سەرۆکی ڕێکخراوی خاچی سووری نێو دەوڵەتان

سەرۆکی ڕێکخراوی جیهانی مافی مرۆڤ

سڵاوێکی گەرم

بۆجاری دووەم ئاگادارتان دەکەینەوە لە بێ دەنگی و چاوداخستنتان بەرامبەر ئەوهەموو تاوانە دڕندانەی ڕژێمی بەعسی عێراقی کە ڕەش ترین لاپەڕەی مێژووی بۆخۆی نووسیوە ئەوهەموو کوشتارو قەلاچۆکردنەی گەلی عێراقی هەژارو گەلی کوردی چەوساوە بەتایبەتی شێوەکارەساتو بن بڕکردنێکی نەوەی مرۆڤە.

شایانی باسە لەم دوایی‌یەدا ڕژێمی تاوانکارو خوێن ڕێژی بەعسی عێراقی بەبەکارهێنانی جۆرەها چەکی کوشندە و قەدەغەکراوی جیهانی لەوانە (چەکی کیمیاوی) ناوچە ئازادکراوەکانی (شەدەڵەو هۆمەرقومو مەرگەو سەرگەڵوو)و چەندەها گوندو ناوچەی تری دایە بەرهێرشی دڕندانەی خۆی و هەزاران بێ تاوانی شەهیدو بریندارکردوو چەندەهای تری ئاوارەو دەرەبەدەر کرد.

وە لە ئەنجامی بێدەنگی ئێوەدا دووبارە لە ڕۆژەکانی (١٦ ١٧ ١٨) ی ١٩٨٨/٣/ بە شێوەیەکی بێ ڕەحمانە هێرشێکی دڕندانەی تری بە چەندەها فڕۆکەو مووشەك و تۆپەوە هێنایە سەر شارەکانی هەڵەبجەو سیروان و خورماڵ و عەنەب و عەبابەیلێ و

گوندەکانی دەورەبەریان و بەهەموو جۆرە چەکێکی وەکوو بۆمبای ناپاڵم و هێشوویی و کیمیاوی و .... هتد کە بەناو قەدەغەکراوی جیهانین بۆردومان کرد بەبێ گوێ دانە یاساو رای جیهانی (کە ئەوانیش چاویان لە بەرامبەر راستیدا داخستووە) لە ئاکامی ئەم هێرشە دڕندانەدا چەندەها هەزار منداڵ و ئافرەت و پیرو پەککەوتە شەهیدبوون و هەزارانی تریش بریندار بوون ئەوەیش کە مابێتەوە بەناچاری بەرەو کۆماری ئیسلامی ئێران کۆچیان کردووە.

شایانی باسە ژمارەی دانیشتوانی ئەم شارو گوندانە زیاتر لە سەد هەزار دەبوون ئێمە لە کاتێك دا هاوارو ناڵەی گەلی ستەم لێکراوی کوردستانتان پێ رادەگەیەنین لە رووی هەست بە لێپرسراوییەوەیە وەدڵنیاشین لە بێدەنگی و گوێ پێ نەدانتان چون ئەمە یەکەم جار نیە کە ئێوە ئاگادار دەکرێن بەناسینی ئەم رژێمە.

ئەمجارەش واپێتان رادەگەیەنین و لە کرداری نامەردانەو دژمرۆڤانەی رژێمی بەعس ئاگادارتان دەکەین و ئامادەشین بۆ رێنموونیتان تاکوو بەچاوی خۆتان ئاکامی ئەم کارەساتە گەورە ببینن وشوێنەوارو شەهیدان و زامداران و کۆچەران بەسەر بکەن تاکوو بەرگری بکەن لەم رژێمە دڕندەو بەرگریش بکەن لەو وڵاتانەی کە کۆمەکی دەکەن بۆ ئەم دەست درێژییانەی دژ بە مرۆڤایەتی چونکە لە راستیدا چالاکی و راستی ئێوە لەمەدا دەردەکەوێت نەك لە ناوو ناونیشانی بێ ناوەرۆك.

ئیتر سوپاس

شیخ عثمان عبدالعزیز

رابەری گشتی بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی

عێراق

١٩٨٨/٣/٢٣

دەقی بەڵگەنامەی ژمارە (١٨)

بسم الله الرحمن الرحيم

(ولقد كرمنا بنى آدم وحملناهم فى البحر والبر ورزقناهم من الطيبات وفضلناهم على كثير ممن خلقنا تفضيــــــــلا)

القرآن الكريم

بەڕێزان :

سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکــــــــــان .

سەرۆکی ئەنجومەنی ئاسایشی جیهانـــــــی .

سەرۆکی ڕێکخراوی خاچی سووری نێو دەوڵەتـــان.

سەرۆکی ڕێکخراوی جیهانی مافی مـــــــرۆڤ .

سڵاوێکی گەرم

بۆجاری دووەم ئاگادارتان دەکەینەوە لەبێ دەنگی و چاوداخستنتان بەرامبەر بە هەموو تاوانە دڕندانەی ڕژێمی بەعسی عێراقی کە ڕەش ترین لاپەڕەی مێژووی بۆخۆی نووسیوە بەرامبەر کوشتارو قەلاچۆکردنەی گەلی عێراقی هەژارو گەلی کوردی چەوساوە بەتایبەتی شێوەکارەسات و بن بڕکردنێکی نەوەی مرۆڤە .

ئایا باشە لەم دوایانەدا ڕژێمی تاوانکارو خوێن ڕێژی بەعسی عێراقی بەبەکارهێنانی جۆرەها چەکی کوشندە و قەدەغەکراوی جیهانی لەوانە (چەکی کیمیاوی) ناوچە ئازادکراوەکانی (شەدەڵەو هۆمەرلۆو سەرگەڵو و بەرگەڵوو) و چەندەها گوندو ناوچەی تری دایە بەر هێرشی دڕندانەی خۆی و هەزاران بێ تاوانی شەهیدو بریندارکردوو چەندەهای تری ئاوارەو دەربەدەر کرد .

وەلە ئەنجامی بێ دەنگی ئێوەدا دووبارە لە ڕۆژەکانی (١٦ ١٧ ١٨)ی/٣/ ١٩٨٨ بە شێوەیەکی بێ ڕەحمانە هێرشێکی دڕندانەی تری بە چەندەها فڕۆکەو سووخۆو تۆپەوە هێنایە سەر شارەکانی هەڵەبجەو سیروان و خورماڵ و عەنەب و عەبابەیلێ و گوندەکانی دەوروبەریانی بە هەموو جۆرە چەکێکی وەکوو بۆمبای ناپاڵم و هێشووی و کیمیاوی و .... هتد کە بەشی قەدەغەکراوی جیهانین بۆردومانی کرد بەبێ گوێدانە یاسای جیهانی (کە ئەوانیش چاویان لە بەرامبەر ڕاستی دا داخستووە) لەئاکامی ئەم هێرشە دڕندانەدا چەندەها هەزار منداڵ و ئافرەت و پیرو پەککەوتە شەهیدبوون و هەزارانی تریش بریندار بوون و ئەوەشی کە مابێتەوە بەناچاری بەرەو کۆماری ئیسلامی ئێران کۆچیان کرد ووە .

ئایا باشە ژمارەی دانیشتوانی ئەم شارو گوندانە زیاتر لە سەد هەزار دەبوون ژێنە لە کاتێکدا هاوارو نالەی گەلی ستەملێ کراوی کوردستانتان بێ ڕادەگەیەنین لە ڕووی هەستی بە لێپرسراوی یەوە بە وەدڵنیاشین لەبێ دەنگی ئێوە بێ ئەداتان چون ئەمە یەکەم جار نیە کە ئێوە ئاگادار دەکرێن بە تاوانی ئەم ڕژێمە .

ئەمجارەش واپێتان ڕادەگەیەنین و لەکرداری تاوانە دڕندانەو دژەمرۆڤانەی ڕژێمی بەعسی ئاگادارتان دەکەین و ئامادەشین بۆ پێشوونیتان تاکوو بەچاوی خۆتان ئاکامی ئەم کارەساتە گەورەیە ببینن و شوێنەوارو شەهیدان و زامداران و کۆچەرانی بەسەر بکەن تاکوو بەرگری بکەن لەم ڕژێمە دڕندەو بەرگریش بکەن لەو وڵاتانەی کە کۆمەکی دەکەن بۆ ئەم هەستە دڕێژی یاسایی یەی دژ بە مرۆڤایەتی چونکە لە ڕاستی دا چالاکی و ڕاستی ئێوە لەمەدا دەردەکەوێت نەک لە نامەو ناونیشانی بێ ناوەڕۆک .

پێشتر سوپاس

شیخ عثمان عبدالعزیز

ڕابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی

عێراق

٢٢ / ٣ / ١٩٨٨

بەلگەنامەی ژمارە (١٩)

دەقی نامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی بۆ ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە (٢٥ تەمموزی ١٩٨٨).

بسم الله الرحمن الرحيم

السيد خافير بيريز ديكويلار

السكرتير العام للأمم المتحدة المحترم. نيويورك

مع تحياتنا...

ان الاهداف التي تشكلت من اجلها منظمة الامم المتحدة هي تحقيق العدالة الاجتماعية وحرية الشعوب واستقلال الامم وصيانة معالم الحضارة البشرية. وان الشعب الكردي في هذه الايام يمر بمرحلة حساسة ودقيقة جدا فمنذ عام ١٩٦١ تجددت الحركة التحررية لكردستان العراق من اجل رفع المظلومية ونيل طموحاته من الحرية وتحقيق الكيان السياسي وحفظ كيانه الجغرافي والقومي فاستمر النضال والجهاد الى يومنا هذا وكانت التضحيات كالآتي:_

١- أكثر من مأة وخمسين ألف شهيد من خيرة شباب كردستان.

٢- أكثر من مليون مهجر ومهاجر.

٣- أكثر من ربع مليون معتقل.

٤- آلاف من المعوقين نتيجة استعمال الاسلحة الكيمياوية.

٥- تدمير آلاف القرى والمدن والقصبات في كردستان حيث لم تبق من كل كردستان قرية واحدة من على الخريطة وأهلها اما معتقل في زنزانات النظام العراقي أو مترد أو مهاجر أو مبعد الى صحارى الجنوب أو الى منطقة الحدود مع الاردن أو السعودية وقد فرق بين الرجال والنساء.

ان الشعب الكردي قدم كل نفس ونفيس من اجل حقوقه المشروعة منذ اكثر من ربع قرن الى يومنا هذا وقد تزامن نضالنا في الثمانية أعوام الاخيرة من اندلاع الحرب بين العراق وايران والآن توشك موافقة الطرفين العراقي – الايراني على الصلح وقرار ٥٩٨ وان الشعب

الكردي الذي يجاهد ويناضل بغية أهدافه المقدسة وحقوقه المشروعة سيستمر في كفاحه المسلح وجهاده السياسي والعسكري وحتى الحصول على كافة مطالبه الاسلامية والقومية.

فنناشد الام المتحدة وسكرتيرها المحترم ان يلتفتوا الى قضيتنا قضية شعب له تأريخه ونضاله وتربته وحقوقه وادراج هذه القضية على جدول اعمال الامم المتحدة في اجتماعاتها المتعلقة بالعراق.

وليدرك الجميع بأن قضية كردستان لها جزورها حتى ان الحرب المندلعة بين ايران والعراق التي اشعل نيرانها حكام العراق الذين لايرقبون الا ولا ذمة هذه الحرب ترجع من الاساس الى القضية الكردية فما دامت منظمة الامم المتحدة لا تهتم بحل المشكلة الكردية حلا عادلا فان المنطقة ستبقى بؤرة النزاع المتواصل.

فان المسئولية الكبرى على عاتقكم والتوجه أداء الواجب الانساني وتخليص شعب أصيل ذو كيان قومي وجغرافي وصاحب أراض غنية بكل معالم الحياة ومعادن الطبيعة من اول واجبات منظمة الامم المتحدة.

فأن الحركة الاسلامية في كردستان العراق التي يقودها علماء كردستان تكرر مناشدتها اياكم للقيام بالواجبات الحقيقية والعناية الكاملة الجدية بقضيتنا العادلة حول الحرية والنجاة من الابادة الجماعية التي يمارسها النظام الصدامي في العراق منذ عشرين عاما.

الحركة الاسلامية في كردستان العراق

١٠ ذي الحجة ١٤٠٨هـ

٢٥ تموز ١٩٨٨م

بسم الله الرحمن الرحيم

السيد خافيير بيريز ديكويلار
السكرتير العام للامم المتحدة المحترم ، نيويورك
مع تحياتنا ...

ان الاهداف التي تشكلت من أجلها منظمة الامم المتحدة هي تحقيق العدالة الاجتماعية وحرية الشعوب واستقلال الامم وصيانة معالم الحضارة البشرية ، وان الشعب الكردي في هذه الايام يمر بمرحلة حساسة ودقيقة جدا فمنذ عام ١٩٦١ تجددت الحركة التحررية لكردستان العراق من أجل رفع المظلومية ونيل طموحاته من الحرية وتحقيق الكيان السياسي وحفظ كيانه الجغرافي والقومي فاستمر النضال والجهاد الى يومنا هذا وكانت التضحيات كالآتي :-

١ ـ أكثر من مائة وخمسين ألف شهيد من خيرة شباب كردستان .
٢ ـ أكثر من مليون مهجّر ومهاجر .
٣ ـ أكثر من ربع مليون معتقل .
٤ ـ آلاف من المعوقين نتيجة استعمال الاسلحة الكيمياوية .
٥ ـ تدمير آلاف القرى والمدن والقصبات في كردستان حيث لم تبق من كل كردستان قرية واحدة من على الخريطة وأهلها اما معتقل في زنزانات النظام العراقي أو مشرد أو مهاجر أو مبعد الى صحاري الجنوب أو الى منطقة الحدود مع الاردن أو السعودية ولا فرق بين الرجال والنساء .

ان الشعب الكردي قدم كل نفس ونفيس من أجل حقوقه المشروعة منذ اكثر من ربع قرن الى يومنا هذا وقد تزامن نضالنا في الثمانية أعوام الاخيرة مع اندلاع الحرب بين العراق وايران والآن توصلت موافقة الطرفين العراقي ـ الايراني على الصلح وقرار ٥٩٨ وان الشعب الكردي الذي يجاهد ويناضل بغية أهدافه المقدسة وحقوقه المشروعة سيستمر في كفاحه المسلح وجهاده السياسي والعسكري وحتى الحصول على كافة مطالبه الاسلامية والقومية .

نناشد الامم المتحدة وسكرتيرها المحترم ان يلتفتوا الى قضيتنا قضية شعب له تاريخه ونضاله وتربته وحقوقه وادراج هذه القضية على جدول اعمال الامم المتحدة في اجتماعاتها المتعلقة بالعراق .

وليدرك الجميع بأن قضية كردستان لها جذورها حتى ان الحرب المندلعة بين ايران والعراق والتي أشعل نيرانها حكام العراق الذين لايرتضون الا ولا ذمة هذه الحرب ترجع من الاساس الى القضية الكردية فما دامت منظمة الامم المتحدة لا تهتم بحل المسألة الكردية حلا عادلا فان المنطقة ستبقى بؤرة النزاع المتواصل .

فان المسئولية الكبرى على عاتقكم والتوجه الى أداء الواجب الانساني وتظهير شعب أصيل ذو كيان قومي وجغرافي وصاحب أراض غنية بكل معالم الحياة ومعادن الطبيعة من أول واجبات منظمة الامم المتحدة .

فان الحركة الاسلامية في كردستان العراق التي يقودها علماء كردستان تكرر مناشدتها اياكم للقيام بالواجبات الحقيقية والعناية الكاملة الجدية بقضيتنا العادلة حول الحرية والنجاة من الابادة الجماعية التي يمارسها النظام الصدامي في العراق منذ عشرين عاما .

الحركة الاسلامية في كردستان العراق
١٠ ذي الحجة ١٤٠٨ هـ
٢٥ تمـــــوز ١٩٨٨ م

بەلگەنامەی ژمارە (٢٠)

دەقـی نامـەی فـەزل ڕەحمـان خـەلیل ئـەمیری بزووتنـەوەی موجاهیـدین بـۆ شـێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە (٢ زولقەعیدەی ١٤٠٨ك/ ١٦ حوزەیرانی ١٩٨٨ز).

بسم الله الرحمن الرحیم

حركة المجاهدين

التاريخ ٢ذى القعدة ١٤٠٨ بسم الله الرحمن الرحيم مقام ١٤٠٨/٧/١٠

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى اله واصحابه

شيخنا الفاضل عثمان بن عبدالعزيز وفقه الله:

يسعدني ان اكتب اليكم باسم حركة المجاهدين مواسيا لكم بمصبيتكم العظيمة والتي المت بكم ايها الشعب الكردي المسلم في كردستان وقد تألمت سماع الخبر وروية الصور التي يتفطر لها قلب كل مؤمن وما لنا الا ان نقول انا لله وانا اليه راجعون..... وحسبنا الله ونعم الوكيل ولاحول ولا قوة الا بالله العلي العظيم.

ايها الشيخ الكريم: ايها العلماء المجاهدون: ايها الشعب الكردي المسلم: ايها الشعب العراقي المسلم نبارك لكم الجهاد المظفر الذي اعلنتموه ضد طاغية العصر صدام ونظامه الكافر الفاجر الذي سجل اكبر جريمة في التاريخ المعاصر بضربه مدينة حلبجة والمناطق الاخرى في كردستان بالغازات السامة نسأل الله العلي القدير ان ينصركم عليه ويخزيه على ايديكم.

سيروا على بركة الله ونحن وكل المسلمين الغيوريين على دينهم معكم والله معكم، تحياتنا لكل المجاهدين والمهاجرين

والسلام عليكم ورحمة وبركاته

اخوكم/ فضل الرحمن خليل

امير حركة المجاهدين

حركة المجاهدين

التاريخ ٢ ذي الحجة ١٤٠٢ هـ بسم الله الرحمن الرحيم مقام ١٩٨٢/٧/١٠

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وأصحابه

شيخنا الفاضل عثمان بن عبد العزيز وفقه الله :

يسعدني ان اكتب اليكم باسم حركة المجاهدين مواسيا " لكم بمصيبتكم العظيمة والتي المت بكم ايها الشعب الكردي المسلم في كردستان وقد تألمنا لسماع الخبر ورؤية الصور التي يتفطر لها قلب كل مؤمن ومالنا الا القول انا لله وانا اليه راجعون ..... وحسبنا الله ونعم الوكيل ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم

ايها الشيخ الكريم : ايها العلماء المجاهدون : ايها الشعب الكردي المسلم : ايها الشعب العراقي المسلم نبارك لكم الجهاد المظفر الذي اعلنتموه ضد طاغية العصر صدام ونظامه الكافر الفاجر الذي سجل اكبر جريمة في التاريخ المعاصر بضربه مدينة حلبجة والمناطق الاخرى في كردستان بالغازات السامة ،نسأل الله العلي القدير ان ينصركم عليه ويخزيه على ايديكم .

سيروا على بركة الله ونحن وكل المسلمين الغيورين على دينهم معكم ،والله معكم ، تحياتنا لكل المجاهدين والمهاجرين

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاتـــــه ،

اخوكم / فضل الرحمن خليل

أمــيــر حركـــــــة المجاهديـــن

بەڵگەنامەی ژمارە (٢١)

نامەی حیکمەت یار ئەمیری حزبی ئیسلامیی ئەفغانستان بۆ شێخ عوسمان.

بسم الله الرحمن الرحيم

حكمت يار — hekmatyar

AMIR OF

امير حزب اسلامي افغانستان — HEZBE ISLAMI AFGHANISTAN

Phone{Off.٣٠٤٨٨

Res.٧٦١٠٤

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله واله وصحبه

يقول الحق تبارك وتعالى (والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا وان الله لمع المحسنين)

اخى الفاصل الشيخ المجاهد/ عثمان بن عبدالعزيز بن محمد حفظه الله

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته.. وبعد

أسأل الله تعالى أن تكون بخير وعافية وجميع الاخوة عندكم من المهاجرين والمجاهدين، ولقد اطلعنا على المصيبة التي ألمت بكم، وهي الجريمة التي ارتكبها أعداء الاسلام بحق شعب صلاح الدين الايوبي الكردي المسلم بقصفه مدينة "حلبجة" وخورمال وجلالة القرى المجاورة لها بالغازات السامة الكيمياوية والتي راح ضحية هذه الجريمة الغريبة على التاريخ عشرات الالوف من الشهداء والمشوهين من الامنين في بيوتهم، وانا لله وانا اليه راجعون ولا حول ولا قوة الا بالله ونسأله تعالى أن يتقبلهم عنده شهداء ويأجركم على ذلك، ولقد سمعنا أيضا عن الجرائم التي سبقتها على هذا الشعب المظلوم.

ان هذه الجريمة لتنبأ بزوال الذين قاموا بها، وانها معلم في الطريق الجهاد العظيم الذي رسمه رب العزة واتخذتموه سبيلا لكم، ونحن اذ نعزيكم وشعبكم بهذه الجريمة وتلك الضحايا نبارك خطواتكم الجريئة بتأسيسكم الحركة الاسلامية في كردستان وباعلان الجهاد المسلح في كردستان والتي نعتبرها جزء لا يتجزأ من حركتنا الجهادية في افغانستان.

أخي العزيز: لابد من الثبات على هذا الطريق والصبر على المصائب والابتلاءات وسيروا على بركة الله والله معكم ولن يتركم اعمالكم، ولا تلتفتوا الى الوراء.. الى اقوال المثبطين والمعوقين (الذين جعلوا القران عضين..).

وتقبلوا تحيات وسلام اخوانكم المجاهدين والمهاجرين الافغان وندعو لكم بالتوفيق والسداد والنصر (ان تنصروا الله ينصركم ويثبت اقدامكم).. والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته...

المهندس/ قلب الدين حكمتيار

أمير الحزب الاسلامي

رئيس الاتحاد الاسلامي لمجاهدي

أفغانستان

بسم الله الرحمن الرحيم

Hekmatyar,
AMIR OF
HEZBE ISLAMI AFGHANISTAN
Phone | Off. 10488 | Res. 76104

حکمتیار
امیر حزب اسلامی افغانستان

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وآله وصحبه

يقول الحق تبارك وتعالى (والذين جاهدو فينا لنهدينهم سبلنا وان الله لمع المحسنين)

أخي الفاضل الشيخ المجاهد / عثمان بن عبد العزيز بن محمد حفظه الله

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته ... وبعد

أسأل الله تعالى أن تكون بخير وعافية وجميع الاخوة عندكم من المهاجرين والمجاهدين ، ولقد اطلعنا على المصيبة التي ألمت بكم ، وهي الجريمة التي ارتكبها أعداء الاسلام بحق شعب صلاح الدين الأيوبي الكردي المسلم بقصفه مدينة "حلبچة" وخورمال وجلاله والقرى المجاورة لها بالغازات السامة الكيماوية والتي راح ضحية هذه الجريمة الغريبة على التاريخ عشرات الالوف من الشهداء والمشوهين من الآمنين في بيوتهم ، وانا لله وانا اليه راجعون ولا حول ولا قوة الا بالله ونسأله تعالى أن يتقبلهم عنده شهداء ويأجركم على ذلك ، ولقد سمعنا أيضا عن الجرائم التي سبقتها على هذا الشعب المظلوم .

ان هذه الجريمة لتنبأ بـزوال الذين قاموا بها ، وانها معلم في طريق الجهاد العظيم الذي رسمه رب العزة واتخذتموه سبيلا لكم ، ونحن اذ نعزيكم ونشجعكم بهذه الجريمة ، تلك الضحايا نبارك خطواتكم الجريئة بتأسيسكم الحركة الاسلامية في كردستان واعلان الجهاد المسلح في كردستان والتي نعتبرها جزءً لا يتجزأ من حركتنا الجهادية في أفغانستان .

أخي العزيز ؛ لا بد من الثبات على هذا الطريق والصبر على المصائب والابتلاءات وسيروا على بركة الله والله معكم ولن يتركم اعمالكم ، ولا تلتفتوا الى الوراء .. الى أقوال المثبطين والمعوقين (الذين جعلوا القرآن عضين ..) .

وتقبلوا تحيات وسلام اخوانكم المجاهدين والمهاجرين الافغان وندعو لكم بالتوفيق والسداد والنصر (ان تنصروا الله ينصركم ويثبت أقدامكم) ... والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته ...

المهندس / قلب الدين حكمتيار
أمير الحزب الاسلامي
رئيس الاتحاد الاسلامي لمجاهدي
أفغانستان

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٢)

دەقی پەیامی کۆنگرەی خوێندکارانی ئیسلامیی جیهانی پشتگیری لە کوەیت بۆ گەلی کورد.

بسم الله الرحمن الرحيم

المؤتمر الطلابي الاسلامي العالمي للتضامن مع الكويت

ISLAMIC INTERNATIONAL STUDENTS CONFERNCE FOR SOLIDARITY WITH KUWAIT

تحت شعار نحو تأصيل الرؤية الاسلامية للقضية الكويتية

TO RATICNALIZE ISLAMIC VIEW OF THE CASE OF KUWAIT

رسالة من المؤتمر

الى الشعب الكردي الصامد والمظلوم

الحمد لله قاصم الجبارين والصلاة والسلام على رسوله امام المجاهدين

اخواننا واخواتنا أبناء الشعب الكردي الصامد

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

نتوجه نحن المشاركين في المؤتمر الطلابي الاسلامي العالمي للتضامن مع الكويت — والمنعقد في امارة الشارقة من ٢٥—٢٨ نوفمبر ١٩٩٠ — اليكم باسمي ايات التحية والاكبار فصعودكم العظيم في وجه قوى البغي والطغيان وجحافل الغدر والاثم للنظام العراقي الغادر الخائن.. ونقول لكم ان العالم يتابع باعجاب جهادكم البطولي في سبيل استعادة الحق ورد الكرامة. ونؤكد لكم وقوفنا معكم بكل جوارحنا ومشاعرنا وبأننا نتحرك بكل ما اوتينا من قوة لرفع الظلم عنكم ونصرتكم التي نعتبرها اليوم واجبنا الاكبر. لقد سطرتم بصمودكم البطولي ملاحم عظيمة من ملاحم الشعوب المجاهدة وكتبتم بأحرف من نور صفحات مضيئة من تاريخ النضال ضد الظلم والبغي والعدوان.. واننا نبشركم بالنصر القادم عاجلا باذن الله غير اجل فقد أزفت ساعة النهاية للنظام المجرم في بغداد وسوف لن ينسى التاريخ أنكم كنتم الشعلة الاولى التي أضرمت النار في قواعد وبنيان هذا النظام وازهاقه

ليمحى من الوجود نظاما طاغوتيا آثما مازال يجثم على صدر بقعة غالية من عالمنا العربي والاسلامي.... "قل جاء الحق وزهق الباطل إن الباطل كان زهوقا".

نسأل الله أن يجزيكم على صبركم وجهادكم خير الجزاء وأن يرحم شهداءكم ويفك أسراكم ويشفي جرحاكم وينصركم نصرا عزيزا مؤزرا.

اخوانكم واخواتكم أعضاء المؤتمر

الطلابي الاسلامي العالمي للتضامن مع الكويت

الجلسة الختامية للوفود

ISLAMIC INTERNATIONAL
STUDENTS CONFERENCE FOR
SOLIDARITY WITH KUWAIT
TO RATIONALIZE ISLAMIC VIEW
OF THE CASE OF KUWAIT

المؤتمر الطلابي الاسلامي العالمي
للتضامن مع الكويت

رسالة من المؤتمر
الى الشعب الكردي الصامد والمظلوم

الحمد لله قاصم الجبارين والصلاة والسلام على رسوله امام المجاهدين

اخواننا واخواتنا أبناء الشعب الكردي الصامد،

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

نتوجه نحن المشاركين في المؤتمر الطلابي الاسلامي العالمي للتضامن مع الكويت - والمنعقد في امارة الشارقة من ٢٥ - ٢٨ نوفمبر ١٩٩٠ - اليكم باسمى آيات التحية والاكبار لصمودكم العظيم في وجه قوى البغي والطغيان وجحافل الغدر والاثم للنظام العراقي الغادر الخائن. ونقول لكم ان العالم يتابع باعجاب جهادكم البطولي في سبيل استعادة الحق ورد الكرامة. ونؤكد لكم وقوفنا معكم بكل جوارحنا ومشاعرنا وبأننا نتحرك بكل ما أوتينا من قوة لرفع الظلم عنكم ونصرتكم التي نعتبرها اليوم واجبنا الاكبر. لقد سطرتم بصمودكم البطولي ملاحم عظيمة من ملاحم الشعوب المجاهدة وكتبتم بأحرف من نور صفحات مضيئة من تاريخ النضال ضد الظلم والبغي والعدوان.. واننا نبشركم بالنصر القادم عاجلا باذن الله غير آجل فقد أزفت ساعة النهاية للنظام المجرم في بغداد وسوف لن ينسى التاريخ أنكم كنتم الشعلة الاولى التي أضاءت .. التاريخي قواعد وبنيان هذا النظام وازهاقه ليمحى من الوجود نظاما طاغوتيا اثما مازال يجثم على صدر بقعة غالية من عالمنا العربي والاسلامي.. «وقل جاء الحق وزهق الباطل إن الباطل كان زهوقا».

نسأل الله أن يجزيكم على صبركم وجهادكم خير الجزاء وأن يرحم شهداءكم ويفك أسراكم ويشفي جرحاكم وينصركم نصرا عزيزا مؤزرا.

اخوانكم واخواتكم أعضاء المؤتمر
المؤتمر الاسلامي العالمي للتضامن مع الكويت
الجلسة الختامية للوفود

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٣)

دەقی بانگەوازی بزووتنەوەی ئیسلامیی بۆ گەلانی عێراق لە (١٩٨٧/١٢/٣).

بسم الله الرحمن الرحيم

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق (١١/ رەبیعی دووەم/ ١٤٠٨هـ)

نوسینگەی رابەرایەتی (١٩٨٧/١٢/٣) زاینی

((الحمد لله رب العالمين.. والصلاة والسلام على خاتم الانبياء والمرسلين سيدنا محمد إمام المجاهدين وعلى اله وصحبه اجمعين))

بانگەوازێك بۆ گەلی عێراقی بەشەرەف

خوای پەروەردگار ئەفەرموێ ((وَأَذَانٌ مِّنَ اللّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الأَكْبَرِ أَنَّ اللّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ))

ئەمە بانگەوازێکە لە لایەن خواو پێغەمبەرەوە بۆ مرۆڤ بە گشتی لە ڕۆژی حەجی گەورە کە خواو پێغەمبەری خوا بەرین لەوانەی دوژمنی خوانو شەریك و هاوتا بۆ خوا دائەنێنو لە ڕێگەو بەرنامەکەی خوا لائەدەن.

ئەی گەلی کوردی بەشەرەف.. ئەی گەلی عێراقی موسڵمان، ئەی هەژارانی ستەم لێ کراو، ئەی ماڵ روخێنراوەکانی کوردستان، ئەی دەربەدەر کراوان لە خانوو زەوی وئاوتان، ئەی گەلێك کە هەر لە کۆنەوە بە موسڵمان و خاوەن غیرەت و شەرەف ناسراویت با هەموو جیهان بزانێ ئەمە بانگەوازی خوایە، کە خواو پێغەمبەری خوا بەرین لە موشریك و هاوتا بڕیاردەران بۆ خوای گەورە جا با بزانین کە ئاینی پاکی ئیسلام هات بۆ لابردنی بت و بتخانە، بۆ سە شۆڕکردن بە طاغوت وملهوڕان و دونیا خۆران، بۆ دروست کردنی دادپەروەری و عەدالەت، بۆ لابردنی فەسادو بەرەڵڵایی و ژیانی ئاژەڵی و دڕندایەتی.

بت و بت پەرستی چەندەها جۆری هەیە، تەنها بریتی نییە لە دارو تەختە و هەیکەل و کڕنوش بۆ بردنی، بەڵام لە هەموو زەمانێکدا مل هوڕو خوابەخوا زانان زۆرن، ئەگەر بتەکۆنەکان دەنگو دەستو زمانیان نەبوو وە بە زۆر خۆیان سەپاندووە، ئەوا

لەم رۆژەدا هەرکەس چووە سەر کورسی و فەرمان ڕەوایی گرت بە دەستەوە ئەوا خۆی بە خوا دائەنێ ((اعوذ بالله)) وە ئەگەر بەدەم نەیڵێ ئەوا بە کردەوە ئەیسەلمێنێ و وای دەرئەخا، وە یەکێ لەو خۆ بە خوازان و ملهوڕانەی چەرخی بیستەم (صەددامی) خوێن ڕێژە کە ئەبێ هەموو فەرمان و ووتارێکی هەموو کەس مل کەچی بێت بێ چاك و خراپی.. ئەی گەلی بەشەرەفی کوردستان ئایا هەزارەها دێهات و وولات وێران نەکران لەسەر ئەمرو خواستی صەددامی مل هوڕ؟ ئایا هەزارەها مزگەوتو قوتابخانەولانەی فەقیر و هەژار نەڕوخێنراو وێران نەکرا لەسەر دەستووری صەددامی طاغوتی عێراق؟ ئایا رازی نەبوون بە بەرنامەی خواو فەرمایشتەکانی پێغەمبەری خواو دانانی درۆو دەلەسەکانی صەددام خۆی و عەفلەقی خائین لە جێگەیان خوایەتی کردن نی‌یە؟

ئایا رازی بوون بە گەورەیی کەسێك کە رازی نەبێت بە ووتارو کرداری پێغەمبەری خوا ئەمە شەریك و هاوبەشی بڕیاردان نی‌یە بۆ خوا؟

ئایا کاتێ خوا و پێغەمبەری خوا خۆیان تەبریە کردوو خۆیان جیاکردەوە لێیان ئەمەش پێویستی سەرشانی موسڵمان و خواناسان نی‌یە؟

ئایا بەربەرەکانی کردنی مل هوڕ و چەوسێنەری هەژار پێویستی سەرشانی هەموو خاوەن غیرەت و شەرەفێك نی‌یە؟

ئایا تا ئێستە هیچ گەل و کۆڕ و کۆمەڵێك ئەمەندەی تاوانو ستەم لێ کراوە بەم ئەندازەیە و شێوەیە کە گەلی عێراق وئێران وە بەتایبەتی گەلی کوردی عێراق لێی کراوە؟

بەڵێ نا ئاشکرا نی‌یە لای هەموو نیشتمان پەروەرێکی بە شەرەف و خاوەن ئیمان، جا لەبەر ئەوە بانگەوازمان بۆ هەموو گەلی عێراقی بەشەرەفو گەلی کوردی ئازا ئەوەیە کە دەست بەرداری ئەم رژێمە چەپەڵە ببن، واز لەم طاغوت و خۆ بەخوازانانە بێنن، هەڵسن بە ئەرکی سەرشانی خۆتان بۆچ کردنی ئەم رژێمە و رزگارکردنی ستەم لێ کراوان و هەژاران لە ژێر چگنی دڕندانەی رژێمی عێراق... بەکرێ گیراوی کوفر و طاغوتی رۆژهەلات و رۆژئاوا صەددامی عەفلەقی مل هوڕ.

ئەی خوێندەوار و رۆشنبیرانی عێراق، میللەتی هەژار تێگەیێنن بۆ رووخاندنی رژێمی بەعسی، ئەی مامۆستایانی سەرەتایی و ئامادەیی و زانکۆکان تاکەی لە ژێر سێبەری کوفرو جەوری بەعس و رژێمە بۆگەنەکەیا سەرکز ئەکەن؟

تاکەی گەل و قوتابخانەکان وقوتابییەکان تێ ناگەیێنن لە فەسادو جەوری بەعسی خوێن رێژ، ئایا لێپرسراو نین لە رۆژی دواییدا؟

ئەی مامۆستا ئاینییەکان ئیمامی مزگەوت و ئامۆژگاری کەرانی میللەت تاکەی رانەپەڕن تاکەی میللەتی موسڵمانی هەژار و چەوساوە لەبەر چاوتان ئەم هەموو ستەمەی لێ ئەکرێت و ئێوە بێ دەنگ ئەبن تاکەی لەسەر مینبەری پێغەمبەر (ص) بە باڵای صەددامی بێ ئابڕوودا هەڵ ئەدەن و دوعای خەیری بۆ دەکەن؟

ئایا تاوان نییە؟ ئایا ئەمە حەق و راستی شاردنەوە نییە؟ خۆ ئەگەر ترست هەیە ئەوا رۆڵە بەشەرەفەکانی کوردی موجاهیدی لەشکری قورئان هاتوونە پەناتانەوە لە پشتی سەرتەوە بە خوێنی خۆیان بەرگری ئەکەن لە قورئانەکەی تۆ ئەیخوێنی و بە خەڵکی رائەگەیەنی تۆ ئیمانت پێی هەیە ئەتوانی پەیوەندی یان پێوە بکەیت سەرو ماڵ و ناموس و کەرامەتت بپارێزە لە دەست زوڵم و زۆری بەعسی کافر خۆت و ماڵ و منداڵت رزگار بکە.

لەشکری قورئان موجاهیدی رێگەی راستی ئیسلام ئەوا هاتە مەیدانەوە بە دەستێکی چەك و بە دەستێك قورئان بەرگری لە دینەکەی تۆ ئەکا لە سەر و ماڵ و ناموسی تۆ! پێویستی سەرشانی هەموو مامۆستایەکی بە غیرەت و خاوەن ئیمانە موسڵمانان هۆشیار بکاتەوە بۆ هاوکاریان وە بۆ پەیوەندی پێوەکردنیان، بۆ یارمەتی دانیان بە ماڵ و سەرو بە قەڵەم بە هەموو شێوەیەك کە لە دەستت دێ درێغی نەکەی پێغەمبەری خۆشەویستمان ئەفەرموێ ((من خلف غازيا فقد غزا)) هەر کەس هاوکاری بکات لەگەڵ موجاهیدێکدا و سەرپەشتی بکات یان ماڵ و منداڵیان بەخێو بکات ئەوە بە موجاهید ئەژمێردرێ.

ئەی چەکدارە بەشەرەفەکانی کورد ئەی ئەوانەی کە تا ئێستا خیانەتتان لەگەڵ میللەت نەکردووە خۆتان تێکەڵ بە خراپە مەکەن خیانەت لەگەڵ براکانت نەکەن

خیانەت لە هاوڵاتی یەکانت نەکەی ئەو چەکەی کە بەناچاری هەڵتگرتووە برا موسڵمانەکانتی پێ ئازار نەدەی وە داوات لێئەکەین کە ئەو چەکە وەرگێڕە بەرەو ڕووی بەعسی فاشی و رژێمی عەفلەقی دوژمنی خۆت و دین و نیشتمانەکەت پێویست و ئەرکی سەرشانت ئەوەیە پەیوەندی بکەی بە برا موسڵمانەکانتەوە. برایانی لەشکری قورئان، خزمەتیان بکە، هاوکاریان بکەو ڕێگەیان نیشان بدە، پەنایان بدە.

ئەی چەکدارە هەڵخەڵەتاوەکانی میللەتی کورد ئەی ئەوانەی تا ئێستە هاوکاری تان کردووە لەگەڵ رژێمی بەعسی خوێن ڕێژا بۆ وێران کردنی خانەو لانەی هاوڵاتی‌یەکانت بۆ رووخاندنی مزگەوتو مەدرەسەکانی کوردستانت بۆ سوتاندنی باغو کشتوکاڵی وولاتەکەت، سەنگەری نامەردیو خیانەتت گرتووە براکانتی پێ ئەکوژی و وڵاتەکەتی پێ وێران ئەکەن مۆری خیانەت ئەنێن بە ناوچەوانتاو دڵ و ویژدانیان لێ کڕیوی تاکەی هەستتان ئەخەوێ تاکەی هەستتان نایاتە جۆش تاکەی بەزەییت بەو هەژارو روتانەدا نایەت؟

ئایا ئەزانن ئێوە شەریکی صەددام و بەعسی عەفلەقین، شەریکن لە هەموو خوێن رژاندێکا لە هەموو خیانەتێکا، تا کەی بیر ناکەنەوە تاکەی ویژدان و زەمیرتان محاسەبەتان ناکات بەسە ئیتر وەرنەوە سەر ڕێبازە ڕاستەکەی ئیسلامی پیرۆز، ویژدان بخەنە کار بترسن لە خوا بترسن لە لێپرسینەوەی دوا رۆژ بترسن لە سەر شۆڕی هاوولاتی‌یەکانتان، لە رۆژێکا داماو ئەبیت و ژێر لێپرسینەوە ئەکەویت و پرسیارت لێ ئەکرێت لە هەموو دڵۆپە خوێنێك کە بێ تاوان رژاوە لە هاودین و هاونیشتمانی‌یەکانت، لە هەموو دڵۆپە حەیایەك کە کوفری بەعس رژاندویەتی، لە هەر ئاوەدانیەك کە وێران کراوە لە هەر کشتوکاڵێك کە سوتێنراوە. پێغەمبەری خۆشەویست بۆ هەموو کەس لە چوارچێوەی خۆی دەسەلاتی خۆیا لێپرسراوی دیاری کردووە و ئەفەرموێ ((کلکم راع وکلکم مسؤل عن رعیته)) واتە هەمووتان بەرپرسیارن لای خوا لە چوارچێوەی دەسەلاتتانا، وە ئەفەرموێت ئەوانەی هاوبەش یان ببێ لە رژاندنی دڵۆپێ خوێنی موسڵمانانی بێ تاوان لە رۆژی دواییدا لە ناوچەوانیان ئەنوسرێ ئەمە بێ بەشە لە رەحمی خوا، جا ئەگەر تەوبە نەکەن و پەشیمان نەبیتەوە پەنا بە خوا ئەم خوێنرێژانە چاك بزانن ئەوە بە کافر ئەرۆنو بێ بەش ئەبن لە رەحم و بەزەیی خوا، بەلام ئەگەر

پەشیمان ببنەوە لە گوناهو تاوانباری خۆیان واز بێنن وەکو ئەوەوایە پێغەمبەری خۆشەویست ئەفەرموێ ((التائب من الذنب كمن لا ذنب له)). ئەوەی پەشیمان بێتەوە لە گوناهو تاوانباری خۆی وەك ئەوە وایە تاوانی نەکردبێ.

جا جێگەی خۆیەتی و مانای شەرەف و کەرامەتە ئەگەر رێگە ون بووەکەت بدۆزیتەوە بێیت بە دەم بانگەوازی خواوە چەکی خیانەتو نامەردی بگۆڕیت بە چەکی جیهادو خۆبەخت کردن بۆ خواو بە دەنگەچوونی هەژارانەوە با نەکەویتە ژێر پرسیاری خوای گەورە کە ئەفەرموێت ((وَمَا لَكُمْ لاَ تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاء وَالْوِلْدَانِ)) واتە ئەی خاوەن ئیمانەکان ئەوە بۆ شەر ناکەن بە رێگەی خواو سەرکەوتنی بەرنامەکەی بۆ رزگارکردنی داماوو چەوسێنراوان لە پیاوان و ژنان ومندالان. ئیتر بە ئومێدی هاوکاری و گەرانەوە سەر رێگەی راستی ئیسلام.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

نوسینگەی رابەرایەتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

(١١/ ربیع الثانی / ١٤٠٨ هـ)

(٣/ ١٢/ ١٩٨٧) زاینی

[illegible]

لە سەر ئاستی کوردستان کاری بێ وچان و هەنگاوی گرنگ بۆ ڕزگارکردنی کوردستان لە ژێر [illegible]

[illegible]

جا چێکەی خۆیەتی ومانای شەریعەت و کارامەتە ئەگەر رێگە ون بووەکەت بدۆزیتەوە بتبیتە بەشەم پانگەوازی حواوە چەپکی عیبادەت و شامەرانی بگۆڕیتەوە بە چەکی جیهادو خۆیە ئامادەکردن بۆ خوا و بە دەنگە چۆرتی هەزارانەوە بیا ئەگەیتە ژێر سیبەری خوای گەورە کە ئەفەرموێت ((وَمَا لَكُمْ لا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ)) واتە ئەی خاوەن ئیمانەکان ئەوە بۆ سەر ناکەن بە رێگەی خوا و سارێکەوتنی بەرنامەکەی بۆ رزگارکردنی داماو و چەوسێنراوان لە پیاوان و ژنان و منداڵان . ئیتر بە هومێدی هاوکاری ئەیرانەوە سەر رێگەی راستی ئیسلام .
والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

خورسنگەی راپەرینەتی
بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عیراق

بەلگەنامەی ژمارە (٢٤)

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٤ رەجەب ١٤١١ك/ ١٩ كانونی دووەمی ١٩٩١ن).

بسم الله الرحمن الرحيم

((وَاتَّقُواْ فِتْنَةً لاَّ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُواْ مِنكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ))

صدق الله العظيم

بيان الى الشعب والجيش العراقي

سبق وأن أصدرنا بيانات آخرها بتاريخ ١٩٩٠/١٢/١١ م حول ضرورة مبادرة الجيش العراقي لازاحة وإزالة الزمرة الفاسدة عن الحكم قبل أن تقع الواقعة لكي يحول دون قيام صدام بمواصلة تصرفاته المتهورة وإعطاء المبررات للأعداء لضرب العراق وتدمير جيشه ومؤسساته الحيوية ولكن مع الاسف لم يبادر الى الآن لأداء واجبه فحدث ما حدث والآن نؤكد مرة اخرى وندعوا الجيش وأبناء القوات المسلحة بالاسرع بأداء المهمة الملقاة على عاتقهم بالقضاء على صدام وزمرته الفاسدة لتجنب المزيد من الخسائر والدمار ((ولا تركنوا الى الذين ظلموا فتمسكم النار)).

فنطالب الشعب بالتكاتف مع الجيش لتحرير العراق من صدام وزمرته واتخاذ موقف تاريخي حازم واطفاء نار الفتنة التي اشعلها صدام وحلفاؤه.

كما نطالب جميع الحكومات والمنظمات الدولية والحركات الإسلامية أن تمد يد العون والمساعدة الى الشعب العراقي المنكوب وعدم مؤاخذة الشعب العراقي بجرائم صدام. وندعو الله سبحانه وتعالى أن يحمي الحق وأهله وأن يدمر الظلم وحزبه.. وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم.

الحركة الاسلامية في كردستان العراق

عن مكتب السياسي

٤ رجب ١٤١١هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿واتقوا فتنة لا تصيبن الذين ظلموا منكم خاصة واعلموا إن الله شديد العقاب﴾

صدق الله العظيم

بيان الى الشعب والجيش العراقي

سبق وان اصدرنا بيانات آخرها بتاريخ ١١/١٢/١٩٩٠م حول ضرورة مبادرة الجيش العراقي لازاحة وإزالة الزمرة الفاسدة عن الحكم قبل ان تقع الواقعة لكي [illegible] نظام صدام بمواصلة تصرفاته المتهورة وإعطاء المبررات للأعداء لضرب العراق وتدمير جيشه ومؤسساته الحيوية ولكن مع الأسف لم يبادر إلى الآن لأداء واجبه [illegible] ما حدث والآن نؤكد مرة أخرى وندعوا الجيش وأبناء القوات المسلحة [illegible] أداء المهمة الملقاة على عاتقهم بالقضاء على صدام وزمرته الفاسدة لتجنب [illegible] من [illegible] والدمار ﴿ولا تركنوا إلى الذين ظلموا فتمسكم النار﴾

فنطالب الشعب بالتكاتف مع الجيش لتحرير العراق من صدام وزمرته واتخاذ موقف [illegible] حازم وإطفاء نار الفتنة التي اشعلها صدام وحلفاؤه .

كما نطالب جميع الحكومات والمنظمات الدولية والحركات الاسلامية أن تمد يد العون [illegible] صدام . وندعو الله سبحانه وتعالى أن يحمي الحق وأهله وأن يدمر الظلم وحزبه .

وما النصر إلا من عند الله العزيز الحكيم

الحركة الاسلامية في كردستان العراق

عن المكتب السياسي

٤ رجب ١٤١١هـ

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٥)

فەتوانامەیەکی بزووتنەوەی ئیسلامیی سەبارەت بە حوکمی کوشتنی جاش و سەربازی ڕژێم لە (٦ شەعبان ١٤٠٨ك/ ٢٣ ئازار ١٩٨٨).

(بەیاننامە)ی فتوا

بسم الله الرحمن الرحيم

((أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ))

پرسیار:_ ئایا کوشتنی ئەو جاش و سەربازو جەیشی شەعبی یانە دروستە کەوا ڕژێمی بەعس هەندێکیان بەزۆر لێکردن چەکدار دەکا و دەیان نێرێتە بەرەکانی شەڕ؟

وەڵام:_

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وأصحابه. زاناو پێشەوایانی ئیسلام ڕەزای خوایان لەسەر بێت فەرموویانە: کوشتار و جەنگ لەسەر موسڵمانان پێویستە لەگەڵ لەشکری کوفر و ستەمکار و لەڕێ دەرچوو بە گشتی، چونکە لە لەشکری شەڕکەر چاك و خراپ لێك جیانابنەوە. لە دە حەدیسی صەحیح لە پێغەمبەر ڕیوایەت کراوە و فەرموویەتی خەواریجەکان خەراپ ترینی مەخلوقات و دروست کراوەکانی خوان). لەگەڵ ئەمەشا هەر دەربارەی ئەوان فەرموویەتی (تحقرون صلاتكم مع صلاتهم وصيامكم مع صيامهم) واتە خەواریجەکان نوێژو ڕۆژوو ئەوەندە بە زۆری و بە ڕێك و پێکی بەجێ دەهێنن کەوا ئێوە نوێژو ڕۆژووی خۆتان لەبەر چاو دەکەوێ، لەگەڵ ئەمەشا ئیمامی عەلی و هاوەڵەکانی پێغەمبەر بڕیاریان دەرکرد لەسەر کوشتاری ئەم کۆمەڵەو خەڵکێکی زۆریان لێیا کوشت، لێرەدا ڕون بۆوە کەوا تەنها ناوی موسڵمانەتی و نوێژکردن بەبێ پەیڕەوکردنی یاساکانی ئیسلام کوشتار حەرامو قەدەغە ناکا، بەڵکو کوشتار لەسەر موسڵمانان واجبە تا ئەو ڕۆژەی هەموو یاساکانی خوا پەیڕەو دەکرێن و فەرمان ڕەوایەتی تەنها بۆ خوا دەبێ. وە زانایانی ئیسلام فتوایان داوە کەوا موسڵمانی زۆرلێ کراو لە لەشکری کوفر یا لە هەر لەشکرێکی ناڕەوا پێویستە

لەسەری ئارام بگرێ تاوەکو دەکوژرێ وە پێغەمبەر ئەمری پێ کردووە چەکەکەی خۆی بشکێنێ، وە بە هیچ شێوەیەك بۆی نی‌یە موسڵمانێك بکوژێ بە تایبەتی ئەو موسڵمانەی بە هەڕەشە وکوشتن زۆری لێ کرا مرۆڤێکی بێ تاوان بکوژێ، ئەوە بە فتوای هەموو پێشەوایانی ئیسلام بۆی نی‌یە ئەم تاوانە بکا هەتا ئەگەر دەست بەجێ بکوژرێ، چونکە پاراستنی گیانی خۆی لە بێ تاوانێك رەواتر نی‌یە.

ئەی ئەگەر هاتو موسڵمانی بڕوادار گیانی خۆی بەخت بکات و کوشتنی خۆی دابنێ لە پێشباری بەرژەوەندییەکانی جیهادا، لەگەڵ ئەوەی تاوانی خۆ کوشتنی بە دەستی خۆی گەورەترە لە تاوانی کوشتنی یەکێکی تر.. ئەو کاتە کوشتنی ئەو کەسە بۆ بەرژەوەندی ئایین و بەرپەرچدانەوەی دوژمنی خوا و گەل کەوا بە بێ ئەم کوشتنە نایێتە دی زۆر راست و رەواترە بەڵکو کارێکی پیرۆز و گەورەیە.

هەروا فەرمایشتەکانی پێغەمبەر و فتوای زانایانی ئیسلام کۆبۆتەوە لەسەر دروستی کوشتاری دەس درێژکەر و دز و جەردە ئەگەر چی موسڵمانیش بێ وە ئەگەر چی لەسەر یەك دینار کەم تریش بێ، ئەی کەوا بێ کوشتار لەگەڵ ئەو کەسانە چۆنە کەوا لە شەریعەت و یاساکانی خوا دەرچوونەو پاسەوانی رژێمی عەفلەقی گاور دەکەن و بوونەتە هۆی بەردەوام بوونی رژێمو فەرمانڕەوایەتی صەددامی خوێن رێژ و بە هەزاران موسڵمانی بێ تاوانی بۆ دەکوژن و هەزاران دێهاتو ماڵی فەقیر و هەژاری بۆوێران دەکەن‌و هەواران قورئانی پیرۆز بە مزگەوتەوە دەسوتێنن، بەڵی کوشتاری دزو جەردەو دەست درێژ کەر لە ئیسلاما کارێکی دروستو پیرۆزە. کوشتاری دارو دەستە و هێزە جۆر بەجۆرەکانی رژێمی بەعسی گاوری تێك دەری تاڵان کەر بە سەدان بەڵگەی ئایەت و حەدیس و فتوای زانایان پیرۆزترین کار و گەورەترین ئەرکی سەرشانی هەموو موسڵمانێکە وە بە دەقی فەرموودەی پێغەمبەری مەزن ﷺ: هەر موسڵمانێك بکوژێ لەسەر بەرگری کردن لە ئایین و بیروباوەڕ، یا لەسەر ماڵ، یا لەسەر عەرزو ناموسی، یا لەسەر خوێنی خۆی ئەو موسڵمانە شەهیدە، ئەی ئەگەر هاتوو لەسەر هەموو ئەمانە شەڕی کردو شەهید بوو؟ بێ گومان ئەوە گەورەترین شەهادەتە لە ئیسلاما.

لە صەحیحی بوخاریا پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (یغزوا هذا البیت جیش من الناس فبینما هم ببیداء من الارض خسف بهم فقال یا رسول الله: ان ؟ فقال:

يبعثون على نياتهم) هاوەڵانی پێغەمبەر و زانایان دەربارەی ئەم فەرمایشتە فەرموویانە: خوا ئەم لەشکرە لە زەوی دەباتە خوارەوەو هەموویان لەناو دەبا بە چاك و خراپەوە. ئەوەی بێ گومان دەزانێ کامەی چاکەو کامەی خراپە). کەوابێ چۆن جیاکردنەوەی چاك و خراپی لەشکری دوژمن لەسەر شانی موجاهیدان بە ئەرك دائەنێ لەگەڵ ئەوەی بێ گومان توانای ئەمەیان نیە؟

لە غەزای بەدرا موسڵمانان عەباسی مامی پێغەمبەریان بە دیل گرت. عەباس وتی (یا رسول الله کنت مکرما) واتە بە ناڕەزای و زۆرلێ کردن منیان بۆ ئەم شەڕە هێناوە. پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (اما ظاهرك فکان علینا، واما سریرتك فالی الله) واتە تۆ لە تەك دوژمن دا بووی – ئێمەحسابی ئەوانت بۆ دەکەین. بەڵام ئەوەی لە دڵت دایە حیسابەکەی لە لای خوایە. بەڵی عباس لەگەڵ گاورەکانی مەکە، بە دیل گیرا تا هەر هەموویان ئازاد کران.

زانایان فەرموویانە ئەگەر چاکترین و صالح ترینی موسڵمانان لە ریزی لەشکری دوژمن دابن، بەبێ کوشتنی ئەوانیش جیهاد نەکرێ.. پێویستە هەردوولا بەیەکەوە بکوژرێن.

وە فتوای هەموو پێشەوایانی ئیسلام کۆبۆتەوە لەسەر ئەوەی: (ئەگەر لەشکری گاورەکان بە زۆر لێ کردن موسڵمانانیان خستە پێشو کردنیان بە قەڵغانی خۆیان ئەو کاتە دروستە ئەم لەشکرە تیرباران یا گوللە باران بکرێ بە نیازی – نیة–ی کوشتنی گاورەکان جا هەر لاێکیان بەرکەون یا بکوژرێن.

ئەمەو کوشتنی موسڵمانێکی ژێر دەستی ترسنۆك کەوا ترسی لە پەروەردگار نەبێ لە بەندەی بێ هێز بترسێ. وە گوێ نەداتە قەلاچۆکردنی ئیسلامو موسڵمانان و تەنها خەمی خۆیان بێت.. کوشتنی ئەوبەناو موسڵمانە گەورەتر نییە لە کوشتنی ئەو موجاهیدە بڕوادارەی بە فەرمانی خواو لە پێناوی ئاینیخوا و موسڵمانان و بەربەرەکانێ کردن لەگەڵ ستەم کاران گیان و ماڵی خۆی بەخت کردووە. هەروا گەورەتر نییە لە کوشتنی هەزارەها ژن و منداڵ و پیری بێ تاوان و سوتاندنی هەزارەها قورئان بە مزگەوتەوە بە دەستی رژێمی بەعسی عەفلەقی کەوا ئەم جۆرە نا موسڵمانانە باسی دەکەن وخۆیانی بۆ بە کوشت دەدەن.

پێش کۆتایی هێنان بە باسەکەمان دووبارە دووپاتی دەکەینەوە کەوا کوشتاری بەعس بە ئەمن و جاش و سەربازو جەیشی شەعبیەوە ئەرکی سەرشانی هەموو موسڵمانێکی راستەقینەیە و بەشداری تیانەکردنی تاوانێکی گەورەیە بەرامبەر خواو ئیسلام و موسڵمانان.

ئەوەی شایانی باسە دوای وەفاتی پێغەمبەری مەزن. هەموو هاوەڵاکانی بڕیاریان دا بە کوشتاری ئەو خێڵانەی زەکاتیان قەدەغە کردوو نەیان دا. وە سەدان کەسیان لێ کوشتن. بەڵام ئەندامانی لەشکرە جۆربەجۆرەکانی بەعس سەرەڕای پاراستنی ڕژێمی کوفر و تاوانە هەرە گەورەکانیان لە کوشتنو تێك دان و وێران کردن.. لە هەر سەد نەفەریان دوانیان خواناسن و واجباتیشیان هەر بە خەیاڵیش دانائێ.

ئیمامی بوخاری فەرمویەتی ((لە غەزای بەدرا هەندێ لە موسڵمانەکانی شاری مەککە بە هۆی عەیب و شورەییو لە ترسی خۆیانا لەگەڵ لەشکری گاورەکان دەرچوون تا وەکو گۆڕەپانی شەڕەکە و لەگەڵ لەشکری پێغەمبەر رووبەڕووی یەکتر بوون. هاوەڵانی پێغەمبەر بینیان ژمارەی لەشکری گاورەکان گەلێ زۆرە. ئەمەش بە هۆی ئەو موسڵمانانەوە کەوا لە ڕیزی گاورەکانا بوون.

دوای ئەوەی شەڕەکە بە تیران دازی دەس پێ کرا کۆمەڵێ لەو موسڵمانانەی ڕیزی گاورەکان بە تیری هاوەڵانی پێغەمبەر کوژران. لە کۆتایی شەڕەکەدا دەرحەق ئەم کوژراوانە خوا ئایەتی ناردە خوارەوە و فەرمووی: (ئەو کوژراوانەی زوڵمیان لە خۆیان کردو بە ناڕەوایی خۆیان دا بە کوشت. فریشتەکان لە کاتی گیان کێشانیان دا پرسیاریان لێ ئەکەن: ئێوە لە چییا بوون بۆ واتان لە خۆتان کرد؟ ئەوانیش لە وەڵاما ئەڵێن: ئێمە بێ چارەوبێ دەسەڵات بووین لە ناو گاورەکانی شاری مەککە. جا فریشتەکانی خوا بەو عوزرە لێیان قایل نابن و پێیان ئەڵێن: ئەی عەرد و بەردی خوا پان و بەرین نەبوو تاوەکو لەوێ کۆچ بکەن و خۆتا لەم ژێر دەستی یە رزگار بکەن.لە کۆتایی ئایەتەکانا خوا ئەفەرموێ: ئەمانە لە دوا ڕۆژ ڕێگایان دۆزەخە و خەراپترین ڕۆژ چاوەڕێ یان دەکات). ئەمەش دەقی ئەو ئایەتەیە: (إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلآئِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمْ قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ قَالْوَاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا فَأُوْلَـئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءتْ مَصِيراً) صدق الله العظيم.

برای موسڵمان بڕوانه ئەم هەڕەشە توندە و تووڕەیی خوا بۆ ئەو موسڵمانانەی کەوا ژمارەی گاورەکانیان زۆر کردووە و هیچ شەڕیان بۆیان نەکردووە. ئەی دەبێ حاڵی ئەو کەسانە چۆن بێ کەوا خۆیا بۆ بەعسی گاور بە کوشت دەدەن یا خزمەتی دەکەن؟

((رَبَّنَا أفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْراً وَثَبِّتْ أقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ))

والحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وعلى اله وصحبه المجاهدين.

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

نوسینگەی رۆشنبیری وراگەیاندن (٦) شعبان ١٤٠٨

١٨٦

(بەیانـــــــــــــــامە) فەتوا

بسم الله الرحمن الرحيم

((اذن للذين يقاتلون بانهم ظلموا وان الله على نصرهم لقديـــــــر)) .

پرسیار :- ئایا کوشتنی ئەو جاش و مەرتزەق و [illegible]

[illegible] ؟

وەڵام :-

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله و أصحابه . [illegible]

[illegible]

خوا ئەم لەشکرە لەزەوی دەباتە خوارەوەو هەموویان لە ناو دەبا بە چاك و خراپەوە

ئەوەی بێ گومان دەزانێ کامەی چاکەو کامەی خراپە) ، کەواتێ چۆن جیاکردنەوەی چاك وخراپ

لەشکری دوژمن لەسەر شانی موجاهیدان بە ئەرك دائەنێ لەگەڵ ئەوەی بێ گومان خواش ئەمەیان ئەبە ؟

لە غەزای بەدرا موسلمانان عەباسی مامی پێغەمبەریان بەدیل گرت ، عەباس وتی : یا رسول

اللە کنت مُکرَها) واتە بە ناچاری و زۆرلێ کردن منیان بۆ ئەم شەرە هێناوە ، پێغەمبەر صلی اللە

علیه وسلم فەرمووی : (أمّا ظاهرك فكان علينا ، وأما سَريرتك فإلى اللّه) واتە تۆ لە ئەسپای

دوژمن دا بووی ، ئێمە حسابی ئەوانت بۆ ئەکەین ، بەلام ئەوەی لە دلت دایە حسابەکەی لە

لای خوایە ، بەڵێ عباس لەگەڵ گاورەکانی مەککە ، بەدیل گیرا و هەموویان ئازاد کران ،

زانایان فەرموویانە ئەگەر چاکترین و صالح ترینی موسلمانان لە ریزی لەشکری دوژمن دا بن

بە بێ کوشتنی ئەوانیش جیهاد ناکرێ .. پێویستە هەردوو لا بەیەکەوە بکوژرێن .

وە فتوای هەموو پێشەوایانی ئیسلام کۆبۆتە وە لەسەر ئەوەی : (ئەگەر لەشکری گاورەکان

بە زۆر لێ کردنی موسلمانانیان خستە پێشیان کردنیان بە قەڵغانی خۆیان ئەو کاتە دروستە ئەم

لەشکرە تیر بارانیان یا گوللە بارانی بکرێ بە نیازی کوشتنی گاورەکان جا هەر لایان

بەرکەون یا بکوژرێن .

ئەمەو کوشتنی موسلمانێکی ژێر دەستی دوژمن کەوا ترسی لە بەرەوردگار نەبێ ، بەتەنها

بێ هێز بترسێ ، وە گوێ نەداتە لاوازکردنی ئیسلام و موسلمانان و تەنها ...

کوشتنی ئەو بەناو موسلمانە گەورەتر نی یە لە کوشتنی ئەو موجاهیدە بیروباوەڕی

خوا و لە پێناوی شایەتی خوا و موسلمانان و بەربەرەکانێ کردن لەگەڵ ستەمکاران کیان و مالی

خۆی بەخت کردووە ، هەروا گەورەتر نی یە لە کوشتنی هەزارەها ژن و منال و پیری بێ تاوان و

سەرجاکەنی هەزارەها ئورشان بە مزگەوتەوە بە دەستی پیری بەعسی عەفلەقی کەوا ئەم

تا موسلمانانە پاسەوانەکەی و خۆیانی بۆ بەکوشت دەدەن .

پاش کۆتایی هێنان بە باسەکەمان دووبارە دووپاتی دەکەینەوە کەوا کوشتاری

بەعسی بەعەمن و جاش و سەربازو جەیشی شەعبی باوە ئەرکی سەرشانی هەموو موسلمانێکە

راستەقینەیە و بەغداری تیانەکردنی تاوانێکی گەورەیە بەرامبەر خواو ئیسلام و موسلمانان

ئەوەی شایانی باسە دوای وەفاتی پێغەمبەری مەزن ، هەموو بەکانی بیرباریان دا لەسەر

کوشتاری ئەو خیلانەی زەکاتیان نەدەدا کەروونەیان دا ، وە سەدان کەسیان لێ کوشتن ،

ئەندامانی لەشکرە جۆربەجۆرەکانی بەعس سەرەرای پاراستنی رژێمی کوفر و تاوانە

گەورەکانیان لە کوشتن و تێك دان و وێران کردن ... لە هەر ساتە نەلەریان دواتیان خوانامی

واجباتیان هەر بە شەیالیش دانانێن .

ئیمامی بوخاری فەرموویەتی [(لە غەزای بەدرا هەندێ لە موسلمانەکانی شاری مەککە

ئەبەو شوورەیی و لە ترسی خۆیانا لەگەڵ لەشکری گاورەکان دەرچوون ، تا وەکو

شەرەکە و لەگەڵ لەشکری پێغەمبەر رووبەڕووی بەکتر بوون ، هاوەڵانی پێغەمبەر

لەشکری گاورەکان گەلێ زۆرە ، ئەمەش بە هێزی ئەو موسلمانانەوە کەوا لە ریزی ... بوون

دوای ئەوەی شەرەکە بە تیران دازی دەستی پێکرا کۆمەڵێ لەو موسلمانانەی ریزی گاورەکان

تیری هاوەلانی پێغەمبەر کوژران ، لە کۆتایی شەرەکەدا دەربارەی ئەم کوژراوانە خوا ئایەتی

ناردە خوارەوە و فەرمووی :-(ئەو کوژراوانەی زولمیان لە خۆیان کردن بە ناپەروایی خۆیان دا بە

کوشتن ، فریشتەکان لە کاتی گیان کێشانیان دا پرسیاریان لی ئەکەن : ئێوە لە چی دا بوون

واتان لە خۆتان کرد ؟ ئەوانیش لە وەلاما ئەلێن : ئێمە بێ چارەو بێ دەسەلات بووین لە

گاورەکانی شاری مەککە ، جا فریشتەکانی خوا بەم جۆرە لێیان ئەپرسن و پێیان ئەلێن

ئەرە و بەرەی خوا پان و بەرین نەبوو تاوەکو لەوێ کۆچ بکەن ... لەم ژێر دەستی بە پەنا

بکەن ، لە کۆتایی ئایەتەکانا خوا ئەفەرموێ : ئەمانە لە دۆ ... جێگایان دۆزەخ

هەراپترین شوا رۆژ جاوەڕێ یان دەکا) ، ئەمەش دەقی ئەو ئایەتەیە : [(ان الذين توفاهم

الملائكةُ ظالمي أنفُسِهِم قالوا فيمَ كنتم ؟ قالوا كنّا مستضعفين في الارض ، قالوا ألمْ تكن

أرضُ اللّه واسعةً فتهاجروا فيها ؟ فأولئك مأواهم جهنّمُ وساءت مصيرا)] صدق اللّه العظيم .

برای موسلمان بیرانە ئەم سەرچاوە ... و خوا بۆ ئەو موسلمانانەی کەوا

ژمارەی گاورەکانیان زۆر کردووە و هیچ شەریان خۆیان نەکردووە ، ئەی دەبێ حالی ئەو

چۆن بێ کەوا خۆیان بۆ بەعسی گاور بە کوشت دەدەن یا خزمەتی دەکەن ؟

[(ربّنا أفرغْ علينا صبرا وثبّتْ أقدامَنا وانصُرنا على القوم الكافرين)]

والحمدلله ربّ العالمين وصلى اللّه على سيدنا محمد و على آله وصحبه اجمعين

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٦)

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی بە بۆنەی بڕیاری (٥٩٨)و لێبوردنی حزبی بەعس لە (٩ ئاب ١٩٨٨).

بسم الله الرحمن الرحیم

کۆچەرانی موسڵمانی کورد خوشکان برایان

لە ئەنجامی نەخشەو پیلانەکانی داگیرکەران و هێزە بێ باوەڕەکانی جیهان و جێ بەجێ کردنی ئەم نەخشەو پیلانانە لەلایەن بەکرێ گیراوان و ئالقە لە گوێکانی ناوچەوە مافی گەلانی موسڵمان پێ شێل کراو ئەتوانین بڵێین سەرزەمینی کوردستانی عێراق بەشێکی گەورەو گرانی لەم زوڵم و زۆرو ماف خواردنەی بەخۆیەوە دیوەو دەبینێ، ساڵەهای ساڵە رژێمە یەک لەدوای یەکەکانی عێراق و لە هەموویان زیاتر رژێمی بەعس بە هەموو جۆرە چەکێك و تۆو میکرۆبی شەڕی ناوخۆیی و نەزانین و بێ رەوشتی و دواکەوتنی پیشەسازی و کشتوکاڵی و ئاوەدانی بەکارهێناوە بۆ لە خشتە بردنی خەڵکی، بێ گومان ئەمانەش تا رادەیەکی زۆر تینی کردە سەر چینەکانی گەل، بەجۆرێك دیاردەیەکی زەق لە شەڕی خێڵەکی و نەبوونی دەستی کارکەرو لاوانی نەزان و ئابووری رووخاوو رەوشتی نزم و بەرەڵایی دەبینرێ.. رژێمی درندەی بەعس بەمانەشەوە نەوەستا کەوتە کاول کردنی ئاوەدانییەکانی سەرتاسەری کوردستان و لەبنج هێنانی دارایی و مێژوو شارستانیەتی ئەم گەلەو دانیشتوانی بەرەو ئۆردوگا زۆرە ملێکان راپێچ کردن.. و تەنانەت کەوتە لێدانی شارو شارۆچکەکان و دڕندایەتی گەیشتە رادەیەك جۆرەها چەکی کوشندەو ترسناکی دژی ئەم گەلە ماف خوراوە بەکارهێناو زۆرێك لە ناوچەکانی کوردستانی وەك سەرگەڵوو شەدەڵەو بالیسان و ناوچەی هەڵەبجەو قەرەداغ و گەرمیان، بەکارهێناو ژمارەیەکی گەورەی لە دانیشتوان شەهیدو زامارو ئاوارە کرد. ئاوارەو کۆچەرانی کورد لە ئەنجامی قبوڵ کردنی بڕیارنامەی (٥٩٨)و وەستانی شەڕ لە نێوان کۆماری ئیسلامی ئێران و عێراق شەڕی وولات وێرانکەری هەشت ساڵە کۆتایی پێ دێت کە ئاشکرایە وەستانی ئەم شەڕەی کە صدام هەڵیگیرساند بە سوودی گەلانی موسڵمانە بەڵام شەڕی ناوخۆی عێراق نەك هەر ناوەستێ بەڵکو زیاتر پەرە دەسەنێ و

رژێم ئەمجارە بە شارەزایی‌یەکی زیاترو چەکی کوشندە ترو بەهێزتکی گەورە تر بەردەبێتە گیانی ئەو خەڵکەو ئێوەی بەڕێزیش لەم قۆناغەدا لەبەردەم دوو ڕێگا خۆتان دەبیننەوە کە یا دەبێ درێژە بدەن بە ئاوارەیی‌و ژیانی کۆچ کردن، یاخود دەگەڕێنەوە سەرزەمینی عێراق‌و ئەویش بەو جۆرەی کە ئاراستەمان کردو خۆشتان باشتر دەزانن.

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق لە روانگەی هەست بە لێپرسراوی و دڵسۆزی خۆی بە پێویستی زانی لەم روەوە ئەم ئاگاداری و ئامۆژگاریانەی خۆی ئاراستەی ئێوەی بەڕێز بکات.

١ـ شیاوترو جوان تر وابوو کە هەمووان بمێننەوەو خۆپیشان دانی گەورەو بەهێزبکرێت بەرامبەر نوێنەری سازمان‌و باڵیۆزخانەی جیهانی‌یەکان بۆ دەربڕینی هەڵوێست‌و دەنگی گەلەکەمان و پاشان هەر دەستێك چەك دەگرێت رەوانەی چیا سەرکەشەکانی کوردستان بکرێت و جەنگی ئازادی خوازانەی سەروماڵی دەست پێ بکرێ.

٢ـ ئەوانەش کە دەگەڕێنەوە با لە یادیان بێت کە بێ دەنگ بوونیان زیاتر باریان سەنگین تر دەکات با تۆڵەی شەهیدانی هەڵەبجە و هەورامان و بالیسان و شارەزوورو گەرمیان و بادینان و قەرەداغ‌و سەرگەڵوو لولانیان لەبەر چاوبێت با هەموو هەڵس‌وکەوت‌و رەفتارو ژیانیان هەڵوێستی پتەوو رق‌و تۆڵە بێت بۆ بەگژاچوونی رژێمی فاشستی بەعس.

چونکە تا صدام و رژێمی خوێن خۆری بەعس مابێ زوڵم‌و زۆرو ماف پێ شێل کردن و چەندین ئاوارەبوونی تر چاوەڕوانمان دەکات، بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق بە جیهادی چەکدارانە داوا لە هەمووان دەکات بۆ یەکێتی و پتەوکردنی باوەڕو ریزەکان‌و هەرکەسێ توانای سەختی جیهادی هەیە لووتکەی کێوەکانی کوردستان چاوەڕوانی دەکات جا سەرکەوتن و ئاسوودەیی دونیایی یان شەهیدی و ئاسوودەیی یەکجاری کە هەردووکیان سەرکەوتنن.

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

٢٥ ذی الحجة ١٤٠٨

٩ ئاب ١٩٨٨

بسم الله الرحمن الرحیم

کۆچەرانی مسولمانی کورد، کوێشکانی بەر امان .

لە ئەنجامی ئەخشەو پیلانەکانی داگیرکەران و هێزە بێ باوەڕەکانی جیهان و جێ بەجێ کردنی ئـــەم نەخشەو پیلانانە لەلایەن بەکرێ گیراوان و شالله لە گوێکانی شاوچەوە سالی گەلانی مسولمان پێ شـــێل کراو ئەتوانین بڵێین بە ڕژەمێتی کوردستانی عێراق بەشێکی گەورەوگرانی لەم زوڵم و زۆرو ماف خواردنەی بەرکەوتوە دیوە و دەبینێ . سالەهای سالە ڕژێمە بەعسی لەدوای یەکەکانی عێراق و لە هەموویان زیاتـــر ڕژێمی بەعسی بە هەموو جۆرە چەکێك و ئەوو مێکرۆبی شەڕی شاوخۆیی و ئەزانین و بێ ڕەوشتی و دواکەوتنی پیشەسازی و کشتوکالی و شاوەدانی بەکارهێناوە بو لە ئەشە بردنی خەلکی، بێ گومان ئەماشەش ئـــا رادە یەکی زۆر تیش کردنە سەرچەمەکانی گەل . بەجۆرێك دیاردەیەکی زۆق لە شەڕی خێڵەکی و نەبوونـــی دەستی کارکەرو ئاوانی ئەزان و شابووری بوکاوو ڕەوشتی تژبو بەرۆلای دەبینرێ .. ڕژێمی درندەی بەعـــی بەماشەشەوە ئەوەستا کەوتە کاول کردنی شاوەدانی یەکانی سەرتاسەری کوردستان و لەبنج هێنانی دارایی و مێژوو ئارەستانیەتی ئەم گەلەو دانیشتوانی بەرەو ئوردوگا زۆرە ملێکان راپێچ کردن .. و ئەشانەشا کەوتە لێدانی شارو شارۆچکەکان و دریندایەتی گەیشتە رادەیەك جۆرەها چەکی کوشندەو ترسناکیدژی ئەم گەلە ماف خوراوە بەکارهێناو زۆریك لە شاوچەکانی کوردستانی وەك سەرگەلوو ئەدەلەو بالیسان و ناوچەی هەڵەبجەو قەرەداغ و گەرمیان ، بەکار هێناو ژمارەیەکی گەورەی لە دانیشتوان شەهیدو زامارو ئاوارە کرد . ئاوارەو کۆچەرانی کورد لە ئەنجامی قبول کردنی بڕیارنامەی (٥٩٨) و وەستانی شەڕ لە نێـوان کۆماری ئیسلامی ئێران و عێراق شەڕی وولات ویرانکەری هەشت سالە کۆتایی پێ دێت کە ئاشکرایە وەستانی ئەم شەڕەی کە صدام هەڵیگیرساند بە سوودی گەلانی مسولمانە بەلام شەڕی ناوخۆی عێراق نەك هەر ناوەستێ بەلکو زیاتر پەرە ئەسەنێ و ڕژێم ئەمجارە بەشارەزایی یەکی زیاترو چەکی کوشندە ترو بەهێزێکی گەورە تر بەرەنبەر گیانی ئەر خەلکەو شێوەی بەربەری لەم ئوشاشەدا لەبەرچەم دوور بێگا خۆمان دەبینینــەوە کە یادەبێ درێژە بدەن بەئاوارەیی و ژیانی کۆچ کردن ، یاخود دەگەڕێنەوە بەرەمبەری عێراق و قەوریشی بەو جۆرەی کەئاراستەمان کردو خۆشتان باشتر دەزانن . بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق لــــە رواشگەی هەست بە لێپرسراوی و دلسۆزی خۆی بە پێویستی زانی لەم ڕووەوە ئەم ئاگاداری وئامۆژگاری یانە لای ئاراستەی ئێوەی بەڕێز بکات .

١ـ ئاوارەو جوان تر رابوور کەهەموان بمێننەوەو خۆبیشان داشی گەورەو بەهێز بکرێت بەرامبــــەر نوێنەری سازمان و ساڵوێزخانە جیهانی یەکان بو دەربڕینی هەڵوێست و دەنگی مەزلوومیەتی گەلەکەمان و پاشان هەرەستێك چەك نەگرێت ڕەوانەی جیا سەرکەتەکانی کوردستان بکرێت و دەنگی ئازادی خوازانـــەی سەرومالی دەست پێ بکری .

٢ـ ئەوانەش کەدەگەڕێنەوە با لە یادیان بێت کە بێ دەنگ بوونمان زیاتر یاریان سەنگینتر دەکات ساخۆلەی ئەهیدانی هەڵەبجەو هەورامان و بالیسان و شارەزوورو گەرمیان و بادینان و قەرەداغ و سەرگەلوو لولانیان لەبەر چاو بێت با هەموو هەڵس و کەوت و ڕەفتارو ژیانیان هەڵوێستی بەدووبێ و توڵە سێنی بێ بەگژاچوونی ڕژێمی فاشستی بەعسی .

چونکە تا صدام و ڕژێمی خوێن خۆری بەعسی مابێ زوڵم و زۆرو ماف پێ شێل کردن و چەندین ئاوارە بوونی تر چاوەڕوانمان دەکات . بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق بە جیهادی چەکدارانە داوا لــــە هەموان دەکات بۆ یەکێتی و یەکگرتنی باوەڕو ڕیزەکان و هەرکەسێ دوانای کاروانی سەختی جیهـــادی هە بە ئوورتکەی کێوەکانی کوردستان چاوەڕوانی دەکات تا بە سەرکەوتن و ئاسوودەیی دونیا یـــان شەهیدی و ئاسوودەیی یەکجاری کەهەردووکیان سەرکەوتنن .

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

٢٥ ذی الحجة ١٤٠٨

٩ ئـــــاب ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە ٢٧

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٧ ئەیلول ١٩٨٨) بە بۆنەی دەرکردنی لێبوردنی گشتی لە لایەن حزبی بەعسەوە.

بسم الله الرحمن الرحيم

بيان الحركة الاسلامية في كردستان العراق بمناسبة اصدار (بما يسمي) بالعفو عن الاكراد.

(إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعاً يَسْتَضْعِفُ طَائِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءهُمْ...)

لقد جاء من رسول الله ﷺ انه (اذا لم تستح فاصنع ماشئت)..

يا ويح اعدائنا ما اقذرهم وما اقبحهم انهم يفرضون حقدهم علينا حين يرقصون على اشلائنا بعد ان يمزقوها ويطعنوها للكلاب؟؟.

ياايها الشعب العراقي المنكوب ... ويا ايها الشعب الكردي المظلوم .. ويا شعوب العالم الاسلامي في كل مكان .. إن الغرور والغطرسة والتجبر على الله والاستهانة بارواح الناس و اعراضهم واموالهم اصبح داب الطاغية صدام واعوانه المجرمين اذ في حين تقوم طائرات ومدفعية البعث الكافر يحصد الآلاف من ابناء الشعب الكردي المسلم وسحق المئات من القرى والارياف في كردستان، في هذا الوقت يصدر الطاغية قرارا بالعفو عن الاكراد وكأن الذين فروا بدينهم تحت طاعونة الموت من جراء التدمير الشامل – بالقنابل الكيمياوية والنابالم وغيرها من الاسلحة الفتاكة لمدنهم وقراهم – هم الخاطئون وهم المذنبون؟! بل (ان فرعون وهامان وجنودهما كانوا خاطئين) ان صدام وازلامه الكافرين لهم بأمس الحاجة الى عفو المجاهدين، ان احقاد هؤلاء وما فعلوه بالمسلمين العراقيين من ذبح وتشريد وانتهاك الاعراض هل ستترك لنا من العطف عليهم شيئا؟ كلا .. والف كلا .. بل هو الثأر الثار للدماء الزكية والاعراض الطاهرة النقية (ومن يرد الله فتنته فلن تملك له من الله شيئا أولئك الذين لن يرد الله ان يطهر قلوبهم لهم في الدنيا خزي ولهم في الاخرة عذاب عظيم). ولقد فتن المجرم صدام كما فتن اسلافه الطغاة نمرود وفرعون وهامان، (ويمكرون ويمكر الله والله خير الماكرين).

ولقد ذكر ضمن فقرات العفو المزعوم الاستهانة والتقليل من شأن الشعب الكردي المسلم، اذ يصفهم بالحقارة والدنا والذلة بين شعوب العالم ولا عجب فانه تابع من اصالته الجاهلية وعنجهيته الفارغة، وان هذا الحزب العميل اراد من خلال هذه العبارات ان يؤجج نار الفتنة والعداوة والبغضاء والعنصرية بين الشعوب المسلمة وتكريس الفرقة بين العرب والاكراد والتركمان. ولكن هيهات هيهات ان ينفعه ذلك. وان اسياده بدأوا يتخلون عنه واصبح يعيش معه شبح الموت والكابوس لنهايته المظلمة الذي يحيط به من كل جانب. وان الحركة الاسلامية لتجدد البيعة مع الله وتعاهد ابناء الشعب المراقي على مواصلة طريق الجهاد في سبيل الله مرفوعة لأعزاز هذا الدين. ونهيب بابناء العراق الغياري على دينهم وأعراضهم وعزتهم ان يثبتوا ويوحدوا كلمتهم ويعدوا العدة لتوجيه الصفعة القاتلة لهذا النظام الفاسد فأنه في رصقه الاخير. ولا بد من الصبر فانها ساعة التمحيص والتمييز (ليميز الله الخبيث من الطيب).ولا بد من خلوص النية والتوكل على الله بيقين لا يتزعزع ولا يتسرب اليه العلل والكلل. (فإن موعدهم الصبح اليس الصبح بقريب)

ونهيب كذلك بالعالم الاسلامي ان لايدخر وسعا في مشاركة اخوانهم المسلمين بالشجب والتنديد وفضح العملاء البعثيين المتسلطين على الشعب العراقي. وعليهم ان يضغطوا على حكوماتهم لكى يتخلوا عن مساعدة المجرم صدام فانه لازال يبيد الشعب الكردي بالغازات الكيمياوية السامة و على اوسع النطاق. وان كثيرا من ابناء المسلمين كانوا ينتظرون وقف الحرب بين العراق وايران لكي يتبينوا ..؟! فنسالهم ماذا تبين لكم بعد وقف الحرب؟! هل توقف صدام المجرم عن ابادة شعبه؟ فان كنتم لاتعلمون ماذا يحصل في كردستان المسلمة فتلك مصيبة وان كنتم تعلمون فالمصيبة اعظم .. هذا ونؤكد إن قافلة المؤمنين الموحدين على درب الجهاد تسير بأذن ربها ولا يهمها تخرص المتخرصين ولا جور الجائرين..

((وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون))

المكتب الاعلامي

للحركة الاسلامية في كردستان العراق

٧ ايلول ١٩٨٨

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٢٧)

بسم الله الرحمن الرحيم

بيان الحركة الاسلامية في كردستان العراق بمناسبة إصدار (ما يسمى) بالعفو عن الاكراد .

{ إن فرعون علا في الأرض وجعل أهلها شيعاً يستضعف طائفة منهم يذبح أبناءهم ويستحيي نساءهم .... }

لقد جاء عن رسول الله صلى الله عليه وسلم انه (اذا لم تستح فاصنع ما شئت) ..

يا ويح أعدائنا ما أقذرهم وما أقبحهم انهم يفرضون حقدهم علينا حين يرقصون على أشلائنا بعد أن يحرقوها ويطحنوها ويطعموها للكلاب !!.

يا أيها الشعب العراقي المنكوب ... ويا أيها الشعب الكردي المظلوم .. ويا شعوب العالم الاسلامي في كل مكان .. إن الغرور والغطرسة والتجبر على الله والاستهانة بأرواح الناس وأعراضهم وأموالهم أصبح طابع الطاغية صدام وأعوانه المجرمين إذ في حين تقوم طائراته ومدفعيته [illegible] البعث الكافر بحصد الآلاف من أبناء الشعب الكردي المسلم وسحق المئات من القرى والارياف في كردستان وفي هذا الوقت يصدر الطاغية قرارا بالعفو عن الاكراد وكأن الذين فروا [illegible] من جراء التدمير الكامل بالاسلحة الكيمياوية والنابالم وغيرها من الاسلحة الفتاكة لمنازلهم وقراهم [illegible] المعتدون ؟؟ [illegible] فرعون وهامان وجنودهما كانوا خاطئين } ان صدام وأزلامه الكافرين [illegible] بالمسلمين العراقيين من ذبح وتشريد وانتهاك للأعراض [illegible] عيبا ؟ كلا .. وذلك كيلا .. بل هو [illegible] الزكية والاعراض الطاهرة النقية { ومن يرد الله فتنته فلن تملك له من الله شيئا أولئك الذين لم يرد الله أن يطهر قلوبهم لهم في الدنيا خزي ولهم في الآخرة عذاب عظيم } ولقد [illegible] المجرم صدام كما [illegible] الطغاة نمرود وفرعون وهامان { ويمكرون ويمكر الله والله خير الماكرين } .

ولقد ذكر [illegible] العفو المزعوم [illegible] الشعب الكردي المسلم [illegible] العالم [illegible] وان هذا [illegible] العرب [illegible] والاكراد والتركمان . ولكن [illegible] الحركة الاسلامية [illegible] في سبيل الله [illegible] هذا [illegible] العراق [illegible] على الله [illegible] { لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ } [illegible] على الله [illegible]

[illegible] الاسلامي [illegible] العراق [illegible] في كردستان المسلمة [illegible] وإن كنتم تعلمون [illegible] أعظم [illegible] ولا [illegible] الظالمين ..

{ وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ }

المكتب الاعلامي

للحركة الاسلامية في كردستان العراق

٧ أيلول ١٩٨٨

به ناوی خوای بەخشندە و میهرەبانەوە

((کێ شایانە عەفو بکرێ؟!))

یەکێك لە ناوە پیرۆزەکانی خودا (بەخشندەیە)و پەروەردگاریش بەخشندەترینی بەخشندەکانە بۆ ئەو بەندانەی کەتاوانیان هەیە بەڵام هێشتا موسوڵمان بوونیان لەدەست نەداوەو باوەڕی پاشیان هەیە .. لە یاسای دونیایشدا بیستومانە و دیومانە پادشایەکی دادپەروەر یاخود ڕژێمێك لێبوردنێ بڵاودەکاتەوە بەرانبەر کەسێ یا چەند کەسێ لە میللەتو واز دەهێنێت لەو تۆڵانەی کە دایناوە ئەنجامی بدات دەرهەقیان..

بەڵام هەرگیز ماقوڵ نییە ژەندرمە داپڵۆسێنەرەکانی بەعس ببنە پیاو ماقوڵ و عەفوو دەرکەن بۆ میللەتەکەیان ..!! باشە مەگەر ئەم خەڵکە خاکی کێیان داگیر کردووە؟! ئاووهەوای سەرزەمینی عێراقیان پیس کردووە ..؟! لانەی دانیشتوانیان تێك داوە ..؟! یا زەردەخەنەو بزەی سەر لێوی منداڵانیان تاساندووە ..؟! چ .. تاوانێکیان کردووە تا شایانی بەخشین بن؟!

ڕژێمی فاشیستی بەعس لە عێراقدا لێپرسراوی مێژووی و قیامەتی هەیە دەربارەی جەنگی خێڵەکی و ئاژاوەی نێو کوردستان و چەندین کوشتن و بڕینی تر .. کوردستانی کردۆتە سەرزەمینی تاقی کردنەوەی کوشندەترین چەکی جیهانی .. تەواوی ئاوەدانییەکانی کوردستانی کردۆتە تەختایی .. کەم کەس هەیە بوێری سەربکا بە جێگاو نیشتەجێی باوو باپیرانی دا چەندەها مەترسی ڕووی تێ دەکات وە بە تایبەتی یەکێك بیەوێ تیا بمێنێتەوە..

کۆچەرانی کورد .. خوشکان برایان..

هەر لەم کاتەی کە ڕژێمی تاوانباری بەعسی عێراق ئاوازی عەوام فریودەرانەی عەفووات دەخوێنێ سەدان لاوو پیرو منداڵ و ئافرەت لە بادینان کەوتونەتە بەر هێرشی

دڕندانەی کیمیایی رژێم وە ژمارەیەکی یەکجار زۆری شەهیدو بریندار کردوەو ژمارەیەکی زۆری تریش لە گەمارۆی دوژمندان و تا ئێستاش ئاوارەو دەربەدەردەبن ئەوەتا لە ماوەی کەمتر لە دوو هەفتە ١٢٠ هەزار کورد ئاوارەی وولاتان بوون .. هەموو جۆرە برسێتی و تینوێتی و بێ نان و ئاوی و سەرما و گەرما و چەندەها کۆسپی تر رووی تێ کردون..

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراقدا هەست بە لێ پرسراوی دەکات وە پێتان رادەگەیێنێت

١- ئەگەر رژێم بچوکترین بەزەیی پێتاندا بێتەوە برایان و خوشکانتان لە بادینان و بارزان بۆ وا لێ دەکات.

٢- پێویستە لە سەر هەموو لایەك دان بە خۆتاندا بگرن و ئەوپەڕی بێ جێگایی و گەرماو سەرما و برسێتی و تێنویەتی بە سنگێکی بەرفراوانەوە بچێژن و ئارام بگرن کۆتایی ئەم رژێمە نزیکە وە دەنگی مەزلومیتان دنیای گرتوتەوە.

٣- رژێمی فاشیستی بەعس نەك هەر شایەنی بەخشین نییە بەڵکو دەبێت تۆڵەی هەزارەها پیرو جوان و ئافرەتو ژنو منداڵی کوردو لادێ و ئاوادانییەکانی کوردستان لە خۆی و لەوانەی پشتیوانیان لێ کردووە بسێنرێ و بە جۆرێك ببنە پەند و ئامۆژگاری بۆ میللەتە ماف خوراوەکانی جیهان.

٤- یەکیەتی ریزەکانتان بپارێزن و با هەموو ئەندامێکی لەشتان و گیان و دڵو دەروونتان ووێردی سەر زووبانتان تۆڵەسەندنەوە بێت و هەرگیز تاوانەکانی بەعسی خوێن خۆرتان لە بیر نەچێت.

بزوتنەوەی ئیسلامیش لە کوردستانی عێراقدا بە پشت بەستن بە هێزی لە بن نەهاتوی پەروەردگارەوە ئامادەیی خۆی دەردەبڕێ بۆ بەرگری لە مافی زەوت کراوی ئێوە بۆ بە گژا چوونی هەر جۆرە تاوانێك و بە دەست هێنانی مافی رەواتان..

وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراقدا

بە ناوی خوای بەخشندەو میهرەبانەوە

((کـــێ ئامادە عەفوو بکـــرێ ؟))

یەکێك لە ناوە پیرۆزەکانی خودا (بەخشندەیە) و پەروەردگاریش بەخشندەترینی بەخشندەکانە بـــۆ ئەو بەندانەی کەتاوانیان هەیە بەلام هێشتا موسوڵمان بوونیان لەدەست نەداوەو باوەڕیان هەیە .. لەبابەتی دونیاییدا پیشتوانە و دیوانە یا دادپەکی دادپەروەر یا خود ڕژێمێك لەسوورکردنی بڵاوەکانەوە بەرانبەر کەسێ یا چەند کەسێ لەمیللەت و واز دەهێنێت لەو خراپانەی کە ئەنجامیان داوە ئەنجامی بداتەوە لەبەرچاویان ..

بەلام هەرگیز ناتوانی بە زەبروزەنگ لەو لێپرسینەوەکانی بەعس بپەنە پیار و ماقوڵ و عەفـــوو دەرکەن بۆ میللەتەکەیان ..!! مادام هەر ئەو خەڵکە ئاگایان لێیان دەگیر کردووە ؟ ئایا وەهاوای سەر زەمینی عێراقیان پیس کردووە .. ؟! لانەی ئاشتیان تێك داوە ..؟! یا زەرەتیـــەو بزەی سەر لێوی منداڵانیان تاساندووە .. ؟! چ .. ئاوایێکیان کردووە تا ئامادەی بەخشین بـــن ؟!

ڕژێمی فاشیستی بەعس لە عێراقدا لەمێژینەوی مێژووی و فاشیستی هەیە دەربارەی جـــەنگــی خێڵەکی و ئاوارەی ناو کوردستان وچەندین کوشتن و بڕینی تر .. کوردستانی کردۆتە مەزرەعیەیـــی ئالی کردەوەی کوشندەترین چەکی جیهانی .. ئەوا ئاوەدانی یەکانی کوردستانی کردۆتــــە تەختتانی .. کەم کەس هەیە بوترێ هەربێکا بە خێزان و شیشەبچۆری باوو باپیرانی تا چەندەهـــا مەترسی ڕووی تێ دەکاتەوە بە نابەستی یەکێك بەوەی تیا بمێنێتەوە ..

کۆچەرانی کورد .. خوشکان و برایان ..

هەر لەم کاتەی کەڕژێمی تاوانباری بەعسی عێراق ئاوازی عەواو فریوانەی عەفووات دەخوێنێـــتە مەدان لاور بیرو منداڵ و ئافرەت لــــە یادیان کەوتونەتە بەر هێرشی درندانەی کیمیاسی ڕژێم وە ژمارەیەکی بەکار زۆری ئەهیلو برینداری کردوە و ژمارەیەکی زۆری تریشیان لە گەماڕۆی دوژمنیدان و تا ئیستا ئاوارەو دەربەدەر دەبن ئەوەتا لە ماوەی کەمتر لە دوو هەفتە ١٢٠ هـــــــەزار کورد ئاوارەی وڵاتان بوون .. هەموو جۆرە برسێتی و تینوێتی و بێ نان و ئاوی و سەرما و گەرما چەندەها کۆسپی تر ڕووی تێ کردوون ..

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراقدا هەست بە لێ پرسراوی دەکات وە بەیانی ئەم ڕاگەیێنێت :

١ـ ئەگەر ڕژێم بچووکترین بەزەیی بەخشندا بێتەوە برایان و خوشکانمان لە یادیان نووســـا ڕیان بۆ واڵێ دەکات .

٢ـ پێویستە لە سەر هەموو لایەکدا بە غوتاندا بگرن و ئەوپەڕی بێ جێگایی و گەرما و سەرمـــا و برسێتی و تینوێتی بە هەنگێکی بەرفراوانەوە بچێنن و ئارام بگرن کۆتایی ئەم ڕژێمە نزیکـــە و دەنگی مەزڵوومیتان ئاسمانی گرتۆتەوە .

٣ـ ڕژێمی فاشیستی بەعس ئەوەندەی هەر ئابەسی بەخشین نی یە بەڵکو دەیەوێ تۆڵەی هەزارەها پیرو جوان و ئافرەت و ژن و منداڵی کوردو لادێ و ئاوەدانی یەکانی کوردستان لەخۆی و لە واسەی پشتیوانی لێ کردووە بسێنرێ و بە جۆرێك بیستە پەسە و ئامۆژگاری بۆ میللەتە ماف خوراوەکانی جیهان .

٤ـ بــــەکیەتی ڕیزەکانتان بپاریزن و با هەموو لەسەرەتێکی لەشتان و گیان و دڵ و دەروونتان ڕووبەرووی سەر ڕوبانتان خولەسەندنەوە بێت و هەرگیز ئاوانەکانی بەعس خوێن خۆرەکان لە بیر نەچێت .

بزووتنەوەی ئیسلامیش لە کوردســــتانی عێراقدا بە پشت بەستن بە هێـــزی لەبن نەهاتـــووی پەروەردگارەوە ئامادەیی خۆی دەردەبڕێ بۆ بەرگری لە مافی زەوت کراوی ئێوە بۆ بە گژا چـــوونی هەر جۆرە تاوانێك و بە دەست هێنانی مافی ڕەواتان ..

وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

بزووتنەوەی ئیســـلامی لە کوردستانی عێراقدا

بەڵگەنامەی ژمارە (٢٩)

دەقـی ڕونکردنـەوەو فتوانامەیـەکی بزووتنـەوەی ئیسـلامیی سـەبارەت بـە سـتەمی بەعس‌و حوکمی مانەوە لە ژێر دەسەلاتی ئەو ڕژێمەدا.

بسم الله الرحمن الرحيم

الله اكبر

نوسینگەی رابەری گشتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی — ژمارە / —

عێراق — ڕۆژ (١)ی رەمەزان

پەیامێك بۆموسوڵمانانی عێراق

شتێکی زانراوە کە سەدامی ستەمکار. ماوەی بیست ساڵە هەستا بە هەموو جۆرە ستەم و دەست درێژیەك دەربارەی گەلی عێراق بە گشتی و گەلی کوردی موسوڵمان بە تایبەتی. وە ڕۆژێ لە ڕۆژان دەستی نەگێڕایەوەو– بەبێ پەشیمان بوونەوە — لە هەر جۆرە کردەوەیەکی بەدو ستەم. لەپاش ئەم ماوە دورو درێژە لە پاش پەشیمان بوونەوەو بیرکردنەوە یەك عەفوو لێبوردن دەرئەکات بۆ ئەو گەلە ستەم لێکراوە کە هەر ئەوەش تاوانێکی ترە لە تاوانەکانی کە کەشخەی پێوە ئەکات‌و لاقرتێ و ریسوایی ئاراستە ئەکات. هەرخۆی ئەوە روداوێکە لە روداوە دڵتەزێنەکانی مێژوو. وە بێجگە لەوەیش ئەیەوێ ئەوەی کە ماوە لەو گەلە ئاوارەیەو دەستی پێی‌ناگات. ئەیەوێ ئەوانەش بکەونە ژێردەستی و بکەونە ناو تەڵەو تەپکەکەی تا ئەو نیازە بەدەی لەدڵیدایە بەدی بێنێ. جا لەم ڕۆژانەدا لەگەڵ لاوە پرسیارمان لێ ئەکرێ کەئایا شەرعا دروستە بەدەم چونی ئەو فێڵ و تەڵەکەیەوەو گەڕانەوە بۆ ژێردەستی ئەو یاساو ڕژێمە؟

ئەم پرسیارە ئاراستە ئەکرێ‌و هەرچەندە وەڵامی روونە لای هەموو لایەك. بەڵام لەبەر ئەوەی هەرکەسێك بێدەنگ بێت لە هەق و راستی شەیتانی کەڕولاڵە وەك لە حەدیسدا هاتووە (الساكت عن الحق شيطان اخرس) پێویستە بە ڕوونی وەڵام بدەینەوە بەم جۆرو شێوەیەی خوارەوە:

شتێکی ئاشکرایه که له کاتێکەوه رژێمی بەعس هاتو عێراقی داگیر کرد حاڵ و باری عێراق و عێراقیان بەم جۆرەیە:

أ ـ بیروباوەڕی بەعس که داهێنەرەکەی (میشیل عفلق)ە کرا بەبەرنامەو یاساو بە هەموو جۆر هەوڵ درا و ئەدرێ که دانیشتوانی عێراق له یەکەم جارەوه و ئینجا هەموو وڵاتانی عەرەب و جیهانیش – توانی هەر ئەو بیرو باوەڕە بگرنە گەردن وە بڕوایان هەربەوەببێ. وەکراوە بە یاسا له عێراقدا که جەریمەو تاوانێك لێبوردنی بۆ نەبێ بریتی‌یە لە دژایەتی بیروباوەڕی بەعس. وە عێراقی کەسێکە که بڕوای بەوەببێ و هەر کەس ئەو بیروباوەڕەی نەبێ بە عێراقی دانانرێ.

ب ـ هیچ کەس رێی نیەو قەدەغەیە داوای بیروباوەڕو بەرنامەی ئیسلام بکات. بەڵکو هیچ کەس ئازاد نیە لە بڵاوکردنەوەو بانگ کردن بۆ ئیسلام بەو ئەندازەی پێویستەو فەرزە لەسەری هەر هیچ نەبێ وەك ئەو موسڵمانانەی کەوان لە بەریتانیاو ئەمریکاو زۆر له وڵاتەکانی تری بێگانە.

ج ـ روتیو بەرەڵایی و تێکەڵی پیاوو ئافرەت رەوادراوەو بەڵکو پێویست کراوە لە خوێندنگاو دانشگاو کارگەو نەخۆشخانەو هەموو شتەکانی تر.

د ـ رەوادراوە خواردنەوەی عارەقو کردنەوەو فرۆشتنی لە جێگە تایبەتیەکانیاندا. وە هەروەها گوناهو تاوانی تر. ئینجا شتێکی ئاشکرایە لە ئاین و شەریعەتی ئیسلامدا کە هەر کام لەو گوناهو تاوانانەی کە باسکراو بەجیاجیا هۆی پێویست کردنی کۆچ کردنە لەسەر هەر کەسێك کە پیێ بکرێو بتوانێ کۆچ بکات لە وڵاتی وادا چ جای کۆبوونەوەی ئەو هەموو تاوان و گوناهانە لەو وڵاتە داماوەدا. کۆچ کردنی لەو وڵاتە فەرزو پێویستە لەسەر هەر کەسێك بگونجێ بۆیو دەستبدات. چجای کەسێك خوا رزگاری کردبێ لەو وڵاتەو بیەوێ بگەڕێتەوە بۆ ئەو وڵاتەو بچێتەوە ژێر ئاڵای ئەو وڵاتە. بێگومان کارو تاوانی ئەم گەورەترو سەخت ترە.

لەبارەی سەختیو سامناکیو گەورەیی تاوانی مانەوە لە وێنەی ئەو وڵاتەدا تەنها ئەم ئایەتە بەسە کە ئەفەرموێ (إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلآئِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمْ قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ قَالْوَاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا فَأُوْلَـئِكَ

مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءتْ مَصِيراً{٩٧} إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاء وَالْوِلْدَانِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً{٩٨} فَأُوْلَـئِكَ عَسَى اللّهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّهُ عَفُوّاً غَفُوراً) النساء. بەڕاستی ئەوانەی کە فریشتەکان گیانی کێشان لە کاتێکدا کە ئەوانە ستەمکارن لە خۆیان بە هۆی کۆچ نەکردنیان. ئەو فریشتانە بە تەشەرەوە پێیان ئەگوتن: ئایا ئێوە لەچیدابوون لە بارەی ئاینتانەوە؟ واتە هیچ نەبوون و نرخێکتان نەبوو. لە وەڵامدا ئەوانیش گوتیان ئێمە چەوساوەو ژێرپێ کرابوین لە وڵاتەکەماندا. واتە ناچارو بێ دەسەڵات بوین لەبەر ئەوە هیچمان پێ نەکرا. ئینجا فریشتەکان بەرپەرچیان ئەدەنەوەو درۆیان بە درۆیان ئەخەنەوە بەم ڕەنگە دەڵێن پێیان: ئایا خاك و وڵاتی خوا فراوان نەبوو تا کۆچ بکەن بۆیو تێیدا؟ واتە خاکو وڵاتی خوا فراوان بوو با کۆچتان بکردایە و هیچ بەهانەتان نیە. ئینجا قورئان ئەم هەڕەشە سەختو سامناکە ئاراستە ئەکاتو ئەفەرموێت: ئەوانەی کە ئەو ستەمەیان کرد لە خۆیان جێو شوێنی نیشتەجێبیان دۆزەخە. وە دۆزەخ دوارۆژو چارەنووسێکی زۆر بەدە بۆ ئەو کۆچنەکەرانە بێجگە لەو پیاوو ئافرەتە بێ دەسەڵاتو چەوساوەو ئەو منداڵانە لە کاتێکدا تەوانای هیچ حیلەو فێڵێکیان نیە بۆ خۆ رزگارکردنیان لەو خاکە بەدەی کە وان تێیدا وەهیچ ڕێگەیەك دەرناکەن بۆ رزگاربوون. کەواتە ئەو کەسانەی ئومێد وایە کە خوا لێیان ببورێ. وە خوا هەمیشە لێبوردە و داشاردەری گوناه بووە.

ئەی برای موسوڵمان چۆن ئەبێ بەدڵتا گوزەر بکات خەیاڵی چونەوە بۆ عێراقی داگیرکراو کە لەژێر ئەو ئاڵایەدایە. هیوادارم هەموو برایەکی موسوڵمان بیری بەلای خۆیەوەبێتو خۆی نەخاتە بەر هەڕەشەی تۆڵەی خوا. برای موسوڵمان ئارەزووی نەفسو شەیتان نەتخەڵەتێنێ و ڕێگەت بۆ خۆش بکات بۆ ئەو چوونەوە ناشەرعیە بەمەی زۆر لە زانایانی ئیسلام کۆچیان کردووە بۆ وڵاتە بێگانەکان. ئەوەنابێ بە بەڵگەو رەوادەر بۆ چوونەوەی تۆ چونکە:

١ـ ئەو زانایانە لە وڵاتەکانی خۆیاندا وەك تۆ دەرکراوو ئاوارەکراوون بە ناحەق و نەتوانن بمێننەوە. هەرچەندە وڵاتەکانی خۆیشیان جیاوازیەکی چەندانیان نیە لەگەڵ وڵاتەکانی بێگانە.

٢- ئەوانە ئەچن بۆ وولاتێك كە بەرگری ناكرێن لە بانگ كردن بۆ ئیسلام و بلاوكردنەوەی ئاینی ئیسلام بە گوتن‌و نووسن. وە چوونەكەشیان سوودی گەورەو بەرهەمی گرنگی هەبوو بۆ ئیسلام. ئەوەتا ئەو هەموو راپەرین‌و هۆش كردنەوە گرنگەی لێ پەیدابوو لەناو جەرگەی ئەو وولاتە بێگانانەداو لە هەموو جیهاندا. كەواتە هەر فەرزو پێویست بوو لەسەریان ئەو كۆچانە بكەن. بەلام تۆ ئەگەرێیتەوە بۆ عێراق كە خۆیشت ئەزانی ئەگەر لەو بارەیەوە دەم بكەیتەوە زوبانت لە گەروتا ئەبڕێ.

٣- مانەوەی تۆو دەركراوەكان چەكێكی بەكارە بۆ بەرگری كردن‌و سوك كردنی ستەم لەوانەی كە بەداماوان لە عێراقدا، وەمایەی ئابڕوبردنی ئەورژێمە بەوەیە تا رادەیەك لەوانەیە بە ویستی خوا ببێ بە هۆی لابردنی ئەو هەوری رەشە بەسەر ئاسمانی عێراقەوە بەپێچەوانەوە گەڕانەوەت سایەی بەهێزكردنی ستەم و تاوانی رژێمەكەیە. كەواتە خۆگربەو دان بنێ بەخۆدا و بەڕاستی رووبكەرە خوا تا خوا دەرووت لێئەكاتەوە هەر هیچ نەبێ مانەوەكەت تیرێكی ژاراویە بۆ جگەری ئەو ستەمكارانەی كە ئەوەیان بەسەر ئەو گەلەدا هێنا كە هێنایان و زوبان ناتوانێ دەری بخات و روونی بكاتەوە.

بێجگە لەوانە هەموو ئەگەر هەر بۆ دنیاش بووە تۆ ئەبێ غیرەتت بێ ئایا بۆ شوێن و جێگای خۆت ئەگەرێیتەوە؟ ئایا بێجگەلە ریسواییو بەش براوی بەتەمای هیچی تر هەی؟ ئایا بەچ نیازو خەیالێك ئەگەڕێیتەوە؟ بەڕاستی زۆر جێگەی سەرسوورمانە نیازوخەیالی گەڕانەوە بۆ هەر كەسێك پیاوەتی تێدابێت.. لە كۆتاییدا داوای یارمەتی‌و میهرەبانی خوا دەكەین بۆ هەموو لایەك.

والسلام علیكم ورحمه الله

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٢٩)

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

[illegible] ڕابەری [illegible]

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

ژمارە / -
ڕۆژ (١) ی ڕەمەزان

بەیاننامە بۆ موسوڵمانانی عێراق

[illegible]

ئەم [illegible] (الحق [illegible]) [illegible] :

[illegible]

بەم جۆرە :

١- [illegible] (مشکل عقلی) [illegible]

[illegible]

٢- [illegible]

[illegible]

٣- [illegible]

[illegible]

إنما المؤمنون إخوة

الله أكبر

نوسینگەی رابەری گشتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عیراق

ژمارە / —

رۆژ (٥ / ی رەمەزان

ووڵاتە داماوەدا ، کۆچ کردن لەو ووڵاتە فەرزو پێویستە لەسەر هەرکەس [illegible] پێدەن و کۆبە
بەستیدا ، بەجێی ئەسڵە خوا رزگاری کردبێ لەو ووڵاتەو بیەوێ بگەوێتەوە بۆ ئەو ووڵاتە و بچێتەوەو [illegible]
شاڵی ئەو ووڵاتە ، بێگومان کارو ناوباسی ئەم گەورەیەو سەخت ترە .

لەبارەی سەختی وماساکی و گەورەیی ناوباسی مانەوەلە ویژەی ئەو ووڵاتەدا تەنها ئەم ئایەتە بەسە
کە ئەفەرموێ (إن الذين توفاهم الملائكة ظالمي أنفسهم قالوا فيم كنتم ؟ قالوا كنا مستضعفين في
الأرض قالوا ألم تكن أرض الله واسعة فتهاجروا فيها فأولئك مأواهم جهنم وساءت مصيرا إلا المستضعفين
من الرجال والنساء و الولدان لا يستطيعون حيلة ولا يهتدون سبيلا فأولئك عسى الله أن يعفو عنهم وكان
الله عفوا غفورا) النساء آیە ٩٧ ٩٨ ٩٩ ، بەڕاستی ئەوانەی کە فریشتەکان گیانیان لە
[illegible] دا کە ئەوانە ستەمکارن لە خۆیان بە هۆی کۆچ نەکردنیان ، ئەو فریشتانە پەشتەرەوە پێیان
ئەڵێن : ئایا ئێوە لەچیدابوون لەبارەی ئاینتانەوە ؟ واتە هیچ ئەبوون و شرحکتان نەبوو ، لە
وەڵامدا ئەوانیش گوتیان ئێمە هەوساوەو ژێردەستە کراوبوین لە ووڵاتەکەماندا ، واتە ئازادیو بێ دەسەڵات
بوین لەبەر ئەوە هیچمان پێ نەکرا ، ئینجا فریشتەکان بە پەرچیان ئەدەنەوەو بە درۆیان ئەخەنەوە
بەم پرسیاره دڵتەنگ ئەبیان : ئایا خاک و ووڵاتی خوا فراوان نەبوو تاکۆچ بکەن بۆی و تییدا ؟ واتە
خاکو ووڵاتی خوا فراوان بوو با کۆچتان بکردایە و بێ ئەمانەتان نیە ، ئینجا فرمانی ئەم هەرەسە
سەخت و ناسازە ئاراستە ئەکات و ئەفەرموێت : ئەوانەی کە ئەو ستەمەیان کرد لە خۆیان بێ وتوێی
ستەمیێیان تووشە ، وە دۆزەخ ئواروژیو جێگەیە و پیسێکی زۆر سەختە بۆ [illegible] ئەکەوێتە پێگە لەوپیاو
وئافرەتە بێ دەسەڵات و چەوساوەو ئەو منداڵانە لە کاتێکدا ئەوانەی [illegible] لەبەر لاوازییان بێ
[illegible] پەیدا بکەن و ڕێگاپەیدا ناکەن بۆ رزگاربوون ، ئەوە
ئەوانە خوشەت وایە کە خوا لێیان ببورێت ، وە خوا هەمیشە لێبوردە و داشارەری گوناه بووە .

ئەی برای موسولمان خۆی ئەمێ ئەدلیا کە ریکات هەموانی ئەوەن بۆ عێراقی داگیرکراو لە ئەوێ
ئەو ئاڵاندایە ، هیواداریی هەموو برایەکی موسولمان ببێ بەلای خۆیەوەبێت و خۆی ئەخاتە بەر [illegible]
ئەم [illegible] برای موسولمانی ئازیزمان هەموو ئەمەیان بەمەڵەستی و [illegible] بۆ خۆیەوە [illegible]
چووبەوە ئاشتەر بێ بە سەدەی رۆژ لە راناناتی ئیسلام بۆجیان کردووە بۆ ئەوانە [illegible]
بە سەڵتەو ریوادەو بۆ فورەتەوەی تۆ خوێنە :

١ — ئەو رانانانە لە ووڵاتەکانی دوایدا وەک بۆ ئەوانەی داوا ئەکراوەی بە ناحەی و [illegible]
بەستنەوە ، هەرچەند ووڵاتەکانی خۆشەتان هیوارێکی ئەنداشیان نیە لەگەڵ ووڵاتەکانی تیگانە .

٢ — ئەوانە ئەدەن بۆ ووڵاتێک کە بەرگری ناکرێ لە ناسک کردن بۆ ئیسلام و بڵاو کردنەوەی ئاشتی ئیسلام
بە کورتی و بە تووسی ، وە جوونەکەشیان سوودی گەورەو بەرچەنی گرنگی هەبوو بۆ ئیسلام ، ئەوە ئاشەو
هەموو پایەرێی و هۆش کردنەوە گرنگەی لێ بەدابووڵەناو هەرگەی ئەو ووڵا [illegible] بێکاتا ئەداو لەسەر هەموو
جیهاندا ، کەوانە هەر ئەرێ بێویستە بوو لەسەریان ئەو کۆچانە بێن مەلا [illegible] بەگەرێنەوە بۆ [illegible]
کە خۆیشت ئەزانی ئەگەر لەو ناوەیدوە ئەم بکەینەوە رووبات لە کە [illegible] .

٣ — مانەوەی تۆ لە ووڵاتێکی داگیراوەکان جەنگێکی بەکارە بۆ بەرگری کردن بواد [illegible] م ئەوانەی کە بە داما
وان لە عێراقدا ، رەمانەی ئاسرویروشی ئەوریمە بەوەیە ئایانەیە [illegible] بەوێستی خوا بێ [illegible]
لابردنی ئەو هەوری رەشە بەسەر ئاسمانی عێراقەوە بەبێتەوانە کە رانە رەسانەی سەرکەوتنی ستەم [illegible]
بناوانی ریشەکەیە ، کەوانە خۆگریەوەدان بێ بەخۆتا و بەراستی پێویستەرە خوا ناخوانە ووێت لێیەکا [illegible]
هەرچێ بەبێ مانەوەکەت هیزێکی رازاوە بۆ هەبەرێ ئەو ستەمکارانەی کە ئەوەیان ئەسەر ئەوکەدە [illegible]
کە هێشتان و رووبان ئاسواتی دەرنی بخات و یەویسی بکانەوە .

بیرکەرەوە هەموو ئەمانە هەرێ ئەسانە بووە بۆ ئەمێ [illegible] ئایا بۆ خوێن و جیکان [illegible]
[illegible] ئایا بێگەانە رەسوایی و بەدی برای بەتەماری هەبێ بۆ هەموو ؟ ئایا [illegible]
[illegible] ؟ بەراستی زۆر جێگەی بەرپرسانە [illegible] بۆ [illegible]
[illegible] لە کۆتاییدا داوای پاڵەبوو [illegible] بۆ [illegible]

(والسلام عليكم ورحمة الله)

— ٢ —

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٠)

دەقی نووسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی پارێزگای هەولێر لە (١٩٨٨/١/١) دەربارەی هەوڵی بزووتنەوە بۆ چالاکی نواندن لە بواری سەربازیدا.

بسم الله الرحمن الرحيم

مديرية امن محافظة اربيل

العدد/ش. س٥/٣١٢

التاريخ/١٩٨٨/١/١

سري

الى/ مديرية أمن منطقة الحكم الذاتي

م: معلومات

تواردت مؤخرا معلومات عن تأسيس ما يسمى (الحركة الاسلامية في كردستان — العراق) ومن خلال متابعتنا لهذه الحركة فقد توفرت لدينا المعلومات التالية:-

١- مسؤول هذه الحركة هو المجرم ملا عثمان ويعتقد انه من سكنة محافظة السليمانية اصلا ولهذه الزمرة مكتب عسكري ترتبط به اربعة هيزات هي:

أ - هيزشافعي/ ضمن قاطع اربيل

ب - هيز نورسين/ ضمن قاطع بهدينان

ج - هيز بشدر/ ضمن قاطع السليمانية

د - هيز صلاح الدين/ ضمن قاطع قادر كرم والتأميم

٢- تحاول هذه الزمرة عقد اجتماع موسع خلال هذه الفترة لغرض وضع خطة للتحرك وتنشيط تنظيم الداخل من خلال الامر التالية:

أ - تشكيل لجنة قيادية ومن عناصر معروفة ومثقفة وهناك نية للتحرك على المدعو عبدالرحمن شيخ عبدالكريم البرزنجي مدير المعهد الاسلامي في اربيل سابقا يتواجد في تركيا حاليا.

ب - تشكيل هيئات مشرفة على الشئوون الداخلية للحركة واعضاء تنظيم الداخل اهمية استثنائية من اجل تقوية نواة التنظيم وانتشارها.

يتبع لطفا

م اول عبدالسلام

بسم الله الرحمن الرحيم

مديرية أمن محافظة اربيل
العدد / ش٠س٥/ ٢١٧
التاريخ ٧ / ١ / ١٩٨٨

سري

الى / مديرية أمن منطقة الحكم الذاتي

م: معلومات

توارد مؤخراً معلومات عن تأسيس ما يسمى (الحركة الاسلامية في كردستان العراق) ومن خلال متابعتنا لهذه الحركة فقد توفرت لدينا المعلومات التالية :-

- مسؤول هذه الحركة هو المجرم ملا عثمان ويعتقد انه من سكنة محافظة السليمانية اصلاً ولهذه الزمرة مكتب عسكري ترتبط به اربعة هيئات هي :
- [illegible] / [illegible]
- هيئة [illegible] / [illegible] ناحية [illegible]
- هيئة [illegible] / [illegible] قاطع السليمانية
- هيئة صلاح الدين / [illegible] قاطع [illegible] كركوك والتأميم
- [illegible] هذه الزمرة لغرض جمع [illegible] [illegible] الاسماء التالية :
- [illegible] ومن عناصر معروفة ومتعددة وهناك نية للتحرك على المدعو [illegible] شيخ عبد الكريم البرزنجي مدير المعهد الاسلامي في اربيل سابقاً [illegible]
- [illegible] هيئات مشرفة على الشؤون الداخلية للحركة واعضاء تنظيم الداخل [illegible] [illegible] واما التنظيم [illegible] [illegible] :

مع التقدير

[illegible]

یەڵگەنامەی ژمارە (٣٦)

دەقی نووسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی پارێزگای هەولێر لە (٣٠/١٢/١٩٨٧) سەبارەت بە چالاکی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

بسم الله الرحمن الرحيم

الامن العامة

مديرية امن محافظة اربيل　　　سري　　　العدد/

—ش. س ٥—　　　التاريخ/ ٣٠/١٢/١٩٨٧

الى/ مديرية امن منطقة الحكم الذاتي

م/ معلومات

حصل احد مؤتمني هذه المديرية على القصاصة المرفقة طيا والصادرة من زمرة (الحركة الاسلامية في كردستان العراق) حيث قامت قبل فترة مفرزة من المخربين بنصب سيطرة على طريق اربيل – كويسنجق وقاموا بتوزيع هذه القصاصات على الركاب والتي اعلن فيها عن تأسيس الحركة المذكورة. للتفضل بالعلم مع التقدير.

مدير امن محافظة اربيل

١٢/٣٠

المرفقات

قصاصة مع ترجمتها

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٣١)

بسم الله الرحمن الرحيم

الامن العامه

مديرية امن محافظة اربيل — سري — العدد /

التاريخ ٣٠/ ١٢ / ١٩٨٧

الى / مديرية امن منطقة الحكم الذاتي

م / معلومات

حصل احمد مرتضى هذه المديريه على القصاصه المرفقه طياً والصادره من زمرة (الحركه الاسلاميه في كردستان العراق) حيث قامت فصيل نثره مفرزه من المخربين بنصب سيطره على طريق اربيل - كويسنجق وقاموا بتوزيع هذه القصاصات على الركاب والتي اعلن فيها عن تاسيس الحركه المذكوره . للتفضل بالعلم مع التقدير .

مدير امن محافظة اربيل

٣٠ / ١٢

المرفقات

قصاصه مع ترجمتها

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٢)

دەقــی نووســراوی دەزگاکـانی حزبـی بـەعس سـەبارەت بـە چـالاکی بزووتنـەوە لـە (١٩٨٨/٣/٨)، دەبێت سەرنج لـەوە بدرێت لـە نووسـراوەکەدا نـاوی پارتەکـە بـە هەڵـە نووسراوە.

حزب البعث العربي الاشتراكي
القطر العراقي
قيادة فرع اربيل
العدد/٣//٣١٢٧
التاريخ ١٩٨٨/٣/٨

امة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

الى/ مديرية امن محافظة اربيل

م/ معلومات

تحية رفاقية:-

وردتنا معلومات بتواجد زمرة تخريبية تسمى (الحزب الاسلامي الكردي) بين قرية كومسبان وزيارات كويسنجق وقد نزلت هذه الزمرة الى طرق كويسنجق واخذت توقف السيارات والتحدث مع ركابها بافكارها المسوسة والمشبوهة والحاقدة وتوزع بعض النشرات عليهم اضافة الى تهديدهم للمواطنين وتحذيرهم من التعاون مع السلطة او الارتباط بها، للتفضل بالاطلاع مع التقدير ......

الرفيق

صبحي على الخلف

امين سر قيادة فرع اربيل

حزب البعث العربي الاشتراكي
القطر العراقي
قيادة فرع اربيل

أمة عربية واحدة
ذات رسالة خالدة

العدد/ ٢٩/ ٢١٢٧
التاريخ ٨/ ٧/ ١٩٨٦

الى/ مديرية امن محافظة اربيل

م/ معلومات

تحية رفاقية :ـ

وردتنا معلومات بتواجد زمرة تخريبية تسمى (الحزب الاسلامي الكردي) بين قرية كوسباي وبارات كويسنجق وقد نزلت هذه الزمرة الى طريق كويسنجق واحدث توقف السيارات والتحدث مع ركابها بافكارها المدسوسة المشبوهة والحاقدة وتوزع بعض النشرات عليهم اضافة الى تهديدهم للمواطنين وتحذيرهم من التعاون مع السلطة او الارتباط بها .

للتفضل بالاطلاع مع التقدير ....

الرفيق
صبحي علي الحلبي
امين سر قيادة فرع اربيل

٧٤٩٧
٣/٦/ب
٢/٨

بەڵگەنامەی ژمارە(٣٣)

دەقــی بەیاننامــەی هێــزی شــەهید حەســەن بــەننای بزووتنــەوەی ئیســلامیی لــە (١٩٩٠/٧/٨).

ژمارە (١) بەیان

بەروار ١٩٩٠/٧/٨ بسم الله الرحمن الرحيم

(وَلاَ تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ اللّهِ أَمْوَاتاً)

رادەگەیەنین بە هەموو برایانی موسوڵمانو خەم خۆرو ئیسلام ووست کەوا هێزی نەبەزو خۆگر هێزی شەهید حەسەن بەننا جارێکی تر لە واقیعی عێراقو سەلماندنی گەندەڵی ئەو رژێمە بەعسە کافرە هەستا بە بەخشینی پێنج قوربانی نەمرو پێنج شەهیدی ئارامگر و پێنج شۆڕە سواری رێگەی دادو حەقو خواپەرستیو خۆنەویستی لە هەمان کاتدا لەساڵی پێشودا بەبۆنەی قوربانی جەژنی قوربان شەهیدێکی تری بەخشی کەناوی بیلال محمود حسين بوو بۆیە لە ساڵی تازەداو لەبەرواری کۆچی (٢٠/شوال/١٤١٠) وە (١٩٩٠/٥/١٥) برایانی هاوخەباتی شەهیدی نەمر هەستان بە ئامادەکردنی مەفرەزەیەکی نوێ و بەرەو شاری سلێمانی کەوتنە رێ لەدوای گەشتێکی مانگ ونیوی (پێنح) برا بەگیر هاتن لەگەڵ سەربازانی فیرعەون لە ناوچەی دۆڵەڕووت دوای شەڕێکی قارەمانانەی سێ سەعاتی و لەناوبردنی (١٦) سەربازو یەك ئەفسەرو دوو جاشی خۆفرۆش و تێك شکاندنی هێزی پیادەی دوژمن (مشاە) شەش فڕۆکە لەلایەن دوژمنەوە هەستانو کەوتنە هاوار کردن بە بڵند گ(کە خۆتان تەسلیم بکەن بەڵام هەڵگرانی پەیامی خوا وویستی شەهیدیو رەزامەندی خوا نادەن بە هەموو دونیا بۆیە خۆڕاگرانەو نەبەردانە پەیمانیان لەنێوانی خۆیاندا بۆخودا تازە کردەوە کە تا شەهید بون دەست هەڵنەگرن، بۆیە فڕۆکە نەیارەکانی دوژمن هەستان بە رژاندنی تێزاب بەسەریاندا و بۆمبا هاویشتن تا لە ئەنجامداو دوای شەڕێکی قارەمانانە ئەم پێنج برایەی خوارەوە گیانی پڕ نوورو ئیمانیان فڕی بەرەو لای خودا:

١ـ هیدایەت کریم سعید

٢ـ سلمان محمود حسين

٣ـ باوەڕ عثمان صالح

٤ـ ئازاد حمه طاهر

٥ـ نصرالدین سعید معروف

ئەم برایانە لە بەرواری (٢٠/ذو القعدة/١٤١٠) کۆچی (١٣/٦/١٩٩٠) گیانی پاکیان بە خودا بەخشی، سلاو لە گیانی پاکی هەموو شەهیدانی ڕێگەی خودا و قورئان، ئەمری بۆ شوێن کەوتوانیان ....

هێزی

شەهید حەسەن بەننا

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٣٣)

ژمارە ...١/٨/....
بەروار ١٩٩٠/٧/٨

بەیان

بسم الله الرحمن الرحيم

(ولاتحسبن الذين قتلوا في سبيل الله امواتا)

رادەگەیەنین بە هەموو برایانی موسولمانو خەم خۆرو ئیسلام ویستکەوا هێزی ئەبەزو حوکر هێزی شەهید حەمەدن بەتنا جارێکی تر لەواقیعی عێراقو سەلماندی گەندەلی ئەو ڕژێمە بەعسە کافرە جەستا بە بەخشینی پێنج قوربانی سەرو پێنج شەهیدی شارا سگر و پێنج خورە سواری ڕێگەی دادو حەوو خوا پەرستیو خوێنەویتی لەهەمان کاتدا و لمالی پێشودا بەبونەی قوربانی جەژنی قوربان شەهیدێکی تری بەخشی کەناوی بیلال محمود حسین بوو بوبە لە سالی تازەدا و لەبەرواری کوچی (٢٠/شوال/١٤١٠) وە(١٩٩٠/٥/١٥) برایانی هاوخەباتی شەهیدی ئەمر هەستان بە ئاما دەکردنی مەفرەزەیەکی ڕنوی و بەرەو شاری سلیمانی کەوتنە ری لەدوای گەشتێکی مانگ‌ونیوی (پێنج) برا بەگیر هاتن لەگەل سەربازانی فیرعەون لەناوچەی دولەرووت دوای شەرێکی قارەمانانەی سێ سەعاتیو لەنا وبردنی (١٦) سەربازو یەك ئەفسەرو دوو جاشی خوفروش و تێك شکاندنی هێزی پیادەی دوژمن (مشاە) شەش فروکە لەلایەن دوژمنەوە هەستانو کەوتنە هاوار کردن بە بلندگۆ کە خوتان تەسلیم بکەن بەلام هەلگرانی پەیامی خوا وویستی شەهیدو ڕەزامەندی‌خوا نادەن بە هەموو دونیا بۆیە حوگرانەو ئەبەردانە پەیمانیان لە نێوانی خۆیاندا بوخودا تازە کردەوە کە تا شەهید بون دەست‌هەلنەگرن ، بۆیە فروکە نەبارەکانی دوژمن هەستان بە ڕژاندنی تیزاب بەسەریاندا و بومبا هاویشتن تالەئەنجامدا و دوای شەرێکی قارەمانانە ئەم پێنج برایەی‌خوارەوە گیانی پر نوورو ئیمانیان فری بەرەو لای‌خودا :

١ـ هیدایەت کریم سعید
٢ـ سلمان محمود حسین
٣ـ باوەر عثمان صالح
٤ـ ئازاد حمە طاهر
٥ـ نصرالدین سعید معروف

ئەم برایانە لەبەرواری (٢٠/ذوالقعدە/١٤١٠) کوچی (١٩٩٠/٦/١٣)گیانی پاکیان بە خودا بەخشی، سلاو لە گیانی پاکی هەموو شەهیدانی ڕێگەی‌خودا و قورئانە ئەمری بو شوێن کەوتوانیان ....

هێزی
شەهید حەمەدن بەتنا

بەلگەنامەی ژمارە (٣٤)

کارتی بەشداری بەخشین.

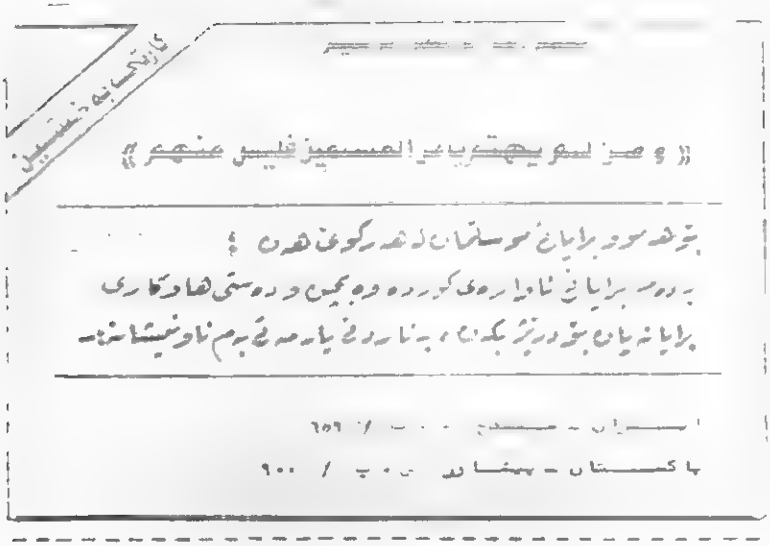

کارتی بەخشین

«ومن لم یهتم بامر المسلمین فلیس منهم»

بۆ هەموو برایانی موسڵمان لە هەرکوێ هەن :

بە ڕووی برایانی ئاوارەی کورددا دەبەخشن دەستی هاوکاری

برایانیان بۆ درێژ بکەن، بە ناردنی یارمەتی بەم ناونیشانە

[illegible] / ٦٥٦

پاکستان - پیشاور [illegible] / ٩٠٠

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٥)

ڕێکەوتننامەی نێوان بزووتنەوەی ئیسلامیی و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ساڵی (١٩٨٧).

[illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٦)

دەقی نامە شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ سەرکردەکانی ئەفغانستان لە (٨ ڕەجەب ١٤٠٩ك/ ١٣ شوبات ١٩٨٩ز).

بسم الله الرحمن الرحيم

الله أكبر

ما ترك قوم الجهاد الا ذلوا

مكتب المرشد العام — العدد ....

للحركة الاسلامية في كردستان العراق — التاريخ ٨ رجب ١٤٠٩

((وان جندنا لهم الغالبون)) صدق الله العظيم

الى السادة الاكارم قادة جيش الاسلام في افغانستان حفظهم الله – المحترمين

نحمد اليكم الله الكريم المنان ونصلي ونسلم على سيد الثقلين ابي القاسم محمد وعلى اله وصحابته وكل تابع لهم الى يوم الدين..

اما بعد

فبكل فخر واعتزاز وغبطة وجهور وسرور تقدم الحركة الاسلامية في كردستان العراق اليكم والى كافة المسلمين في مشارق الارض ومغاربها تبريكات حارة بمناسبتين عظيمتين اولهما .. جلاء جيش الكافر والالحاد الذي دنس ارض افغانستان المسلمة حوالي عشر سنوات وافسد فيها واهلك الحرث والنسل. وقد خرج ذلك الجيش القذر بكل مذلة وهوان وخزي وعار بحيث سود وجه الكفر العالمي واراق ماء وجهه والحمد لله على ذلك .. وحمدا لك يا الله على ما اخضعت اشرس وافتك واقوى واظلم جيش تشهدها التاريخ على يد جماعة قليلو العدد والعدة.

وثانيتهما .. تشكيل حكومة مؤقتة من رجال مؤمنين مجاهدين في سبيل الله، رجال اولى باس شديد رفعوا علم الاسلام من جديد ورفعوا رؤوس المسلمين من جديد وغسلوا عن جبينهم العار واثبتوا للدنيا ان الايمان الحقيقي لا تقهر وانه سلاح اقوى وامضى من كل الأسلحة الفتاكة التي يجبن ويخضع امامها القوى الارضية.

فالحمد لله على هذه النعمة الكريمة التي اسبلها سبحانه على المسلمين عامة وعليكم بصفة خاصة. الا فليتخذ المسلمون هذا اليوم يوم عيد المسلمين اجمعين فينبغي لهم احياء ذكرى هذا اليوم كل سنة بالتهليل والتكبير والتحميد.

ايها السادة الكرماء ..

فكونوا دائمي الذكر والصلة بالله سبحانه وتعالى حتى كيد الاعداء. ويتم لكم امركم .. وتطالبكم الحركة الاسلامية في كردستان العراق بالتجرد عن كل شيء سوى مرضاة الله سبحانه .. تطالبكم بتوحيد الصف وتوحيد الكلمة وبالايثار في سبيل الله فالمسلمون قد علقوا امالهم عليكم وينظرون اليكم نظرة اعجاب وتقدير فلا تخيبوا امالهم..

ايها السادة .. عبئكم ثقيل وثقيل جدا وقد صار علي عاتقكم عبء المسلمين اجمعين بحيث ان اي فتور وان اي نكسة منكم – لاسمح الله – يلحق المسلمين عامة .. فحذار ايها السادة المجاهدون من ان يقع اي صدع او ثقب او منفذ في جدران همتكم وعزيمتكم والله معكم ولن يتركم اعمالكم .. ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم وان الحركة الاسلامية نكرر تحياتنا وتبريكاتنا وتمنياتنا الطيبة ..

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

اخوكم المخلص

عثمان عبدالعزيز محمد

بسم الله الرحمن الرحيم

الله اكبر

ما ترك قوم الجهاد الا ذلوا

مكتب المرشد العام

للحركة الاسلامية في كردستان العراق

العدد ....

التاريخ ....../....../........

((وان جندنا لهم الغالبون)) صدق الله العظيم

الى السادة الاكارم قادة جيش الاسلام في افغانستان حفظهم الله ـ المحترمين

نحمد اليكم الله الكريم المنان ونصلي ونسلم على سيد الثقلين ابي القاسم محمد وعلى آله وصحابته ومن تابعهم باحسان الى يوم الدين ..

اما بعد ..

فبكل فخر واعتزاز وغبطة وحبور وسرور تقدم الحركة الاسلامية في كردستان العراق اليكم والى كافة المسلمين في مشارق الارض ومغاربها تبريكات حارة بهذين [illegible] عظيمين اوليهما .. جلاء [illegible] الكفر والالحاد الذي جثم على ارض افغانستان المسلمة حوالي عشر سنوات [illegible] وقد خرج ذلك الجيش الكافر بكل مذلة وهوان وخزي وعار [illegible] والحمد لله على ذلك .. وثانيهما [illegible] الله [illegible] الذي [illegible] التأريخ على [illegible] البلدة [illegible] .

وثانيهما .. [illegible] من رجال مؤمنين مجاهدين في سبيل الله ورجال اشداء [illegible] رفعوا علم الاسلام من جديد ورفعوا رؤوس المسلمين من جديد [illegible] ان الايمان الحقيقي لا تقهره [illegible] القوى واعجز من [illegible] التي تملكها القوى الارضية .

فالحمد لله على هذه النعمة الكريمة [illegible] على المسلمين عامة وعليكم بصفة خاصة . الا فليسعد المسلمون هذا اليوم يوم عيد المسلمين اجمعين [illegible] ذكرى هذا اليوم كل سنة بالتهليل والتكبير والتحميد .

ايها السادة الكرماء ..

[illegible] الذكر والصلة بالله سبحانه حتى يثبتكم [illegible] ونصركم .. ونطالبكم الحركة الاسلامية في كردستان العراق بالتجرد من كل شيء سوى مرضاة الله سبحانه .. ونطالبكم بتوحيد الصف وتوحيد الكلمة وبالايثار في سبيل الله فالمسلمون قد علقوا آمالهم عليكم وينظرون اليكم نظرة اعجاب وتقدير فلا تخيبوا آمالهم ..

ايها السادة .. [illegible] وقد صار على عاتقكم [illegible] المسلمين اجمعين [illegible] ان أي [illegible] أية [illegible] منكم ـ لا سمح الله ـ يلحق المسلمين عامة .. فحذار ايها السادة المجاهدون من ان يقع اي صدع او شقاق في جدران [illegible] والله معكم ولن يتركم اعمالكم .. ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم وان الحركة الاسلامية تشاركم في [illegible] .

وختاما نكرر تحياتنا وتبريكاتنا وتمنياتنا الطيبة ..

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

[illegible]

[illegible] عبد العزيز محمد

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٧)

دەقی نامەی بورهانەددین ڕەبانی بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز.

بسم الله الرحمن الرحيم

جمعيت اسلامي افغانستان JAMIAT ISLAMIC AFGHANISTAN

مكتب القيادة HEAD OFFICE

الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله .. وبعد

الى اخي في الله/ فضيلة الشيخ عثمان بن عبدالعزيز بن محمد حفظه الله ورعاه

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

أسأل الله العلي القدير أن تصلكم رسالتي هذه وانتم وكافة الاخوان عندكم على أفضل صحة وعافية وخير، كما أسأله سبحانه وتعالى أن يبارك في أعمالكم الطيبة وينميها ويكلل اخواني المجاهدين في العراق الجريح بالنصر والثبات والصبر والاقدام، وان يجعلكم نبراسا ومشعلا وضاء ينير الطريق للسائرين على الطريق "ذات الشوكة" طريق العزة والشرف والكرامة، طريق الجهاد في سبيله لاجل اعلاء كلمته ونشر دينه حتى يحق الحق ويبطل الباطل ان الباطل كان زهوقا.

أخي الفاضل: لقد سررنا وسعدنا بلقائنا معكم، كما زاد سروري عندما اطلعت على عملكم الكبير رغم قصر مدته وصعوبة محكة وكثرة عراقيله، ولا عجب في ذلك لانكم تجاهدون في سبيل الله ضد طاغوت مستبد كافر، تدافعون من شعب مؤمن مسلم مظلوم منكوب، شعب ينتظر ويترقب ويتطلع الى قيادة اسلامية مجاهدة تنقذه وتنتشله من محنة العصيبة ومصيبته الفاجعة التي وقع بها خلال السنوات الاخيرة، وقد قال تعالى (والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا وأن الله لمع المحسنين).

أخي في الله: نوصيكم ونؤكد على أن تمضوا قدما في جهادكم ولا تبالوا بالوحشة والضيق والملل وسط التيارات المتلاطمة، ولا تلتفتوا الى الوراء ولا الى اقوال وأعمال المثبطين، والمرجفين ولا تلتفتوا الى القوى الكبرى الكافرة في العالم، فان الله معكم ولن يتركم أعمالكم، وسوف يؤيدكم بنصره وبالمؤمنين، ولكم في اخوانكم المجاهدون الافغان

عبرة وأسوة حيث أنهم بايمانهم بالله وتأييده ثم بثباتهم وصمودهم وباعتمادهم عليه سبحانه استطاعوا ان يحطموا ويدحروا أكبر واشرس قوة عسكرية وسياسية على هذه الارض "قوة الروس الغاشمة" ومن والاهم وسار في ركابهم.

كما نذكركم بمؤامرة القاء السلاح من ايديكم مهما كانت الظروف والضغوط.. ومما يفرح فان أبناء واحفاد القائد المسلم البطل صلاح الدين الايوبي الكردي في كردستان العراق هم بطبيعة حالهم مسلحون منذ عصور قديمة ومدربون على ذلك بل متمرسون، فحمل السلاح واستخدامه هو عادة لهم وجزء من حياتهم لا يتجزء، ولا ينفك عنهم كأبناء أفغانستان المسلمة، فاياكم أن تلقوا ماقد قلدوكم به اجدادكم المسلمون الابطال، ولقد قال المولى في كتابه المجيد (وأنزلنا الحديد فيه بأس شديد ومنافع للناس..) الاية.

أخي العزيز: وفي ختام رسالتي هذه أرجو أن تبلغ سلامنا وتحياتنا القلبية الى كافة افراد القيادة ومجلس الشورى عندكم، والى اعضاء الكتائب والمقرات، والى كل مجاهد عندكم حاملا وشاهرا سلاحه ضد طاغوت البعث العفلقي الكافر، وندعوا الله العلي القدير أن يثبتنا واياكم على الحق والصدق، والاخلاص وعلى الجهاد في سبيل الله حتى تحكم شريعة الله في أرجاء الارض وما ذلك على الله بعزيز والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

أخوكم في الله

برهان الدين رباني

أمير الجمعية الإسلامية الافغانية

JAMIAT E-ISLAMI
AFGHANISTAN
HEAD OFFICE

NUMBER
DATE

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله .. وبعد
الى أخي في الله / فضيلة الشيخ عثمان بن عبدالعزيز بن محمد حفظه الله ورعاه
السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

أسأل الله العلي القدير أن تصلكم رسالتي هذه وأنتم وكافة الاخوان عندكم على أفضل صحة وعافية وخير ، كما أسأله سبحانه وتعالى أن يبارك في أعمالكم الطيبة وينميها ويكلل اخواني المجاهدين في العراق الجريح بالنصر والثبات والصبر والاقدام ، وأن يجعلكم نبراسا ومشعلا وضاء ينير الطريق للسائرين على طريق " ذات الشوكة " طريق العزة والشرف والكرامة ، طريق الجهاد في سبيله لأجل اعلاء كلمته ونشر دينه حتى يحق الحق ويبطل الباطل ان الباطل كان زهوقــا .

أخي الفاضل ; لقد سررنا وسعدنا بلقائنا معكم ، كما زاد سروري عندما اطلعت على عملكم الكبير رغم قصر مدته وصعوبة محكه وكثرة عراقيله ،ولا عجب في ذلك لانكم تجاهدون في سبيل الله ضد طاغوت مستبد كافر ، تدافعون عن شعب مؤمن مسلم مظلوم منكوب ، شعب ينتظر ويترقب ويتطلع الى قيادة اسلامية مجاهدة تنقذه وتنتشله من محنة العصيبة ومصيبته الفاجعة التي وقع بها خلال السنوات الاخيرة ، وقد قال تعالى (والذين جاهدوا فينا لنهدينهم سبلنا وأن الله لمع المحسنين).

أخي في الله : نوصيكم ونؤكد على أن تمضوا قدما في جهادكم ولا تبالوا بالوحشة والضيق والملل وسط التيارات المتلاطمة ، ولا تلتفتوا الى الوراء ولا الى أقوال وأعمال المثبطين والمرجفين ولا تلتفتوا الى القوى الكبرى الكافرة في العالم ، فان الله معكم ولن يتركم أعمالكم ، وسوف يؤيدكم بنصره وبالمؤمنين ، ولكم في اخوانكم المجاهدون الافغان عبرة وأسوة حيث أنهم بايمانهم بالله وتأييده ثم بشبابهم وصمودهم وباعتمادهم عليه سبحانه استطاعوا أن يحطموا ويدحروا أكبر وأشرس قوة عسكرية وسياسية على هذه الارض " قوة الروس الغاشمة " ومن والاهم وسار في ركابهم.

كما نذكركم بمؤامرة القاء السلاح من أيديكم مهما كانت الظروف والضغوط .. ومما يفرح فان أبناء وأحفاد القائد المسلم البطل صلاح الدين الايوبي الكردي في كردستان العراق هم بطبيعة حالهم مسلحون منذ عصور قديمة ومدربون على ذلك بل متمرسون ، فحمل السلاح واستخدامه هو عادة لهم وجزء من حياتهم لايتجزء ، ولا ينفك عنهم كأبناء أفغانستان المسلمة ، فاياكم أن تلقوا ماقلدوكم به أجدادكم المسلمون الابطال ، ولقد قال المولى في كتابه المجيد (وأنزلنا الحديد فيه بأس شديد ومنافع للناس ..) الآية .

أخي العزيز : وفي ختام رسالتي هذه أرجو أن تبلغ سلامنا وتحياتنا القلبية الى كافة أفراد القيادة ومجلس الشورى عندكم ، والى أعضاء الكتائب والمقرات ، والى كل مجاهد عندكم حاملا وشاهرا سلاحه ضد طاغوت البعث العفلقي الكافر ، وندعوا الله العلي القدير أن يثبتنا واياكم على الحق والصدق والاخلاص وعلى الجهاد في سبيل الله حتى تحكم شريعة الله في أرجاء الارض وماذلك على الله بعزيز

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

أخوكم في الله

برهان الدين رباني

أمير الجمعية الإسلامية الافغانية

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٨)

دەقی نامەی سیبغەتوڵڵا موجەددی سەرۆکی ئەفغانستان بۆ مەلا عەلی عەبدولعەزیز.

بسم الله الرحمن الرحيم

دولت اسلامي افغانستان

تاريخ: ١٣٦٨/١٢/٢٤هـ

شماره:٢٠٢١

سعادة الاخ الفاضل الشيخ علي عبدالعزيز محمد معاون المرشد العام

للحركة الاسلامية في كردستان العراق حفظه الله

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته:

بعد التحية:

يسرني ان اخبركم بوصول رسالتكم –٣ر ٣ر ١٩٩٠– العدد (٧١٤) المملوّة بأطيب التهاني وتائيد واعترافكم بحكومتنا الاسلامية.

فنحن نشكركم ونشكر جميع شعب الكردي المسلم على حسن تمنياتكم الاخوية تجاه شعبنا وحكومتنا ونسأل الله عزوجل أن يوفقنا واياكم لخدمة الاسلام والمسلمين وان يحقق الامن والاستقرار في اوطاننا.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته:

بروفيسور صبغة الله المجددي

رئيس دولة افغانستان الاسلامية

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٣٨)

بسم الله الرحمن الرحيم

دولت اسلامی افغانستان

تاریخ: ١٣٦٩/١٢/٢٦

شماره: ٢٠٢١

سعادة الأخ الفاضل الشيخ علي عبد العزيز محمد المرشد العام

للحركة الإسلامية في كردستان العراق حفظه الله !

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته :

بعد التحيـــة :

يسرني أن أعلمكم بوصول رسالتكم ـ ٣/٣/١٩٩٠ ـ العدد (٧١٤) المملوءة بآء طيب التعاطف وتأييد واعترافكم بحكومتنا الاسلامية .

نحن نشكركم ونشكر جميع شعب الكردي المسلم على حسن تمنياتكم الأخوية تجاه شعبنا وحكومتنا ونسأل الله عز وجل أن يوفقنا وإياكم لخدمة الاسلام والمسلمين وأن يحقق الأمن والاستقرار في أوطاننا .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته :

بروفيسور صبغة الله المجددي

رئيس دولة افغانستان الاسلامية

بەڵگەنامەی ژمارە (٣٩)

بەرگی ژمارە (١)ی گۆڤاری ئاڵای ئیسلام.

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٠)

دەقی نووسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی سلێمانی بۆ سەرجەم معاونیەتەکان لە (١٩٧٩/٤/٥).

وزارة الداخلية

مديرية الامن العامة

مديرية امن محافظة السليمانية

الشؤون السياسية سري وشخصي

العدد/ش ٣ أ/١٣١٤٥

التاريخ ١٩٧٩/٤/٥

الى/كافة المعاونات/حلبجة

م/تقرير دوري شهري

****

اعلمتنا مديرية الامن العامة ٣٢ ببرقيتها ١٧٤٥٨ في ١٩٧٩/٤/٢ ما يلي

يرجي تزويدنا بتقرير دوري شهري منفرد خاص بالنشاط الرجعي في مناطقكم وفيه الفقرات التالية:

١ـ نشاط حزب الدعوى

٢ـ نشاط الاخوان

٣ـ نشاط التحرير

٤ـ نشاط التركمان

٥ـ نشاط الاثورين

٦ـ نشاط البهائية

٧ـ نشاط رجال الدين

٨ـ نشاط خطباء الجوامع

٩ـ النشاط على الحدود العراقية

١٠ـ اى معلومات اخرى.

للعمل بموجبه واعلامنا بذلك شهريا رجاء.

مقدم الامن

مدير امن محافظة السليمانية

نسخة منه الى:

مديرية الامن العامة – م ٣٢/برقيتكم اعلاه راجعين التفضل بالعلم مع التقدير.

مديرية امن محافظة الحكم الذاتي – اشارة لبرقية امن عام – م ٣٢ راجعين للتفضل بالعلم.

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤٠)

وزارة الداخلية
مديرية الامن العامة
مديرية امن محافظة السليمانية
الشؤون السياسية

سري وشخصي

العدد / ش٣/ أ / ١٢١٤٥
التاريخ ٥/ ٤ / ١٩٧٩

الى / كافة المعاونيات

م / تقرير دوري شهري

اطلعتنا مديرية الامن العامة ٣٢ ببرقيتها ١٧٤٥٨ في ٢/٤/١٩٧٩ ما يلي
يرجى تزويدنا بتقرير دوري شهري مفرد خاص بالنشاط الرجعي في مناطقكم وحسب
الفقرات التالية :

١. نشاط حزب الدعوة
٢. نشاط الاخوان
٣. نشاط التحرير
٤. نشاط التركمان
٥. نشاط الاشوريين
٦. نشاط البهائية
٧. نشاط رجال الدين
٨. نشاط خطباء الجوامع
٩. النشاط على الحدود العراقية
١٠. اي معلومات اخرى .

للعمل بموجبه واعلامنا بذلك شهريا رجاءا.

مقدم الامن
مدير امن محافظة السليمانية

نسخة منه الى :
مديرية الامن العامة – م٣٢ / برقيتكم اعلاه راجين التفضل بالعلم مع التقدير .
مديرية امن منطقة الحكم الذاتي – اشارة لبرقية اعلام م٣٢ راجين التفضل بالعلم .

بەڵگەنامەی ژمارە (٤١)

دەقی نوسراوی بەڕێوەبەرێتی ئەمنی سلێمانی بە سەرجەم معاونیەتەکان لە (١٩٧٩/٩/٦).

الشؤن السياسية

العدد: ش٣/٢٣٥٧٧

التاريخ: ١٩٧٩/٩/٦

الى/كافة المعاونيات حلبجة

م/ تعميم

****

بناءً على ما جاء بكتاب مديرية الامن العامة /م٤٣٧٧٤١/٣٢ في ١٩٧٩/٨/٢٦ تقرر قيامكم باستقدام الاشخاص من الذين ينتمون الى الاحزاب الدينية الرجعية والمطلق سراحهم بين فترة واخرى بقصد أشعارهم بمتابعة انشطتهم واعلامنا رجاء.

مقدم الامن

مدير امن محافظة السليمانية

نسخة منه الى/

مديرية امن منطقة الحكم الذاتي/ اشارة الى كتاب مديرية الامن العامة اعلاه .. للتفضل بالاطلاع .. رجاء

سري

****

ناطق/٦/٩

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤١)

سري للغاية

العدد : ش٢/ ٢٢٥٧٧٢

التاريخ : ٦/ ٩/ ١٩٧٩

الى / كافــــة المعاونيــــات

م/ تحجيـــــم

****

بناءاً على ما جاء بكتاب مديرية الامن العامه / م ٣٢ / ٤٣٧٧٤١ في ١٩٧٩/٨/٢٦ تقرر قيامكم باستخدام الاشخاص من الذين ينتمون الى الاحزاب الديمقراطية الرجعية والطلق سراحهم بين فترة واخرى بقصد اشعارهم بملاحقة انشطتهم واعلامنا رجاءاً ٠

مقدم الامن

مدير أمن محافظة السليمانيــــة

نسخة منه الى /

مديرية أمن منطقة الحكم الذاتي / اشارة الى كتاب مديرية الامن العامه أعلاه ٠٠ للتفضـــل بالاطـــلاع ٠ رجـــاءا

سري

****

ناطق / ٦/ ٩

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٢)

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی بە بۆنەی دووەم ساڵڕۆژی کیمیایی بارانی هەڵەبجە.

بسم الله الرحمن الرحیم

موسوڵمانانی بە هەڵمەت .. هەست زیندوانی جیهان

ئەی ڕۆڵە بە وەفاکانی عێراق و جەماوەری ستەم لێکراوی کورد

لەم ڕۆژانەدا لە بەرابەر یادی دووەمین ساڵڕۆژی مەرگەساتی هەڵەبجەداین .. ئەو مەرگەساتە مێژووییەی بووەتە زامێکی گران لە لاشەی جیهانی ئیسلامیداو مەگەر خوای گەورە سارێژی بکات.

یادی ئەو تاوانە مێژووییەی کە ڕژێمی بەعس وەك زنجیرە هێرشێکی دڕندانە پەلاماری کیمیاوی کوردستانی داو لە ناوچەکانی سەرگەلو هەڵەدن و دەوربەری یەوە دەستی پێ کرد تاکو قەرەداغ و گەرمیان و پاشان ناوچەی هەڵەبجە و لە کۆتاییدا سەر زەمینی پڕ ئاوەدانی بادینان و بەلام رق و کینەکەی لە هەڵەبجە دا بە خەستی هاوکات لە تەك ژاری کیمیاویدا رشت و سەدان دانیشتووی بێ پەنای تیا تاساند.

دەنگ دانەوەی ئەو مەرگە ساتەش لە تەك ڕەنگ دانەوەی جیهانی دا بە جۆرێك بوو ویژدان و هەستی خەڵکی جیهانی هێنایە لەرزەو دەتوانین بڵێین زۆر بە داخەوە کە جیهانی ئیسلامی و دەوڵەتە بە ناو ئیسلامیەکان نەك هەر ناڕەزایشیان دەرنەبڕی بەڵکو هەر هەموویان لە ئاستی ئەم تاوانە بێ وێنەدا بێ دەنگ بوون و بێگانەکان رازی بێت کە بە خۆیان و کامێراکانیانەوە لە گشت لایەکەوە کەوتنە ڕێ وخۆیان گەیاندە هەڵەبجەی شەهید و ئەو تابلۆ ناسۆرو شانۆ شەیتان سازەیان گەیاندە دەنگ و رەنگی جیهان بە رادەیەك لە هەموو لایەکەوە دەنگی ناڕەزایی بەرز بوویەوە و ڕژێمی تەڕنەبوی عێراقیان جێ پێ لێژ کردو ئەمانەو چالاکی دلسۆزانەی موسڵمانان و خۆماندوکردنی ڕۆڵە بە وەفاکانی گەلی کورد وەها زۆریان بۆ سەدام و دارو دەستەکەی هێناوە کە بیر لە گۆڕانکاری بیرۆستۆریکانە بکاتەوەو عەوام فریوانە هەندێ ئاڵ و گۆڕ

بکات و بەزەیی بەخشینی بکاتە رادەیەك لیّ بووردنی گشتی دەر بکات بۆ ئەو جەماوەرە تاوان بارەی کە لووت و گەروویان ووزەو قابیلیەتی هەلّمژینی سیانیدو خەردەلیان نییە ! !

جەماوەری ستەم لیّکراوی کورد

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عیّراق هەر وەك پاش تەقە وەستاندن لە نیّوان عیّراق و ئیّراندا ئاگاداری کردن بزووتنەوە بەلّیّنی دابین کردنی ژیان نادات و بەرگریش لە هیچ کەسیّك ناکات بۆ چوونەوە بەلاّم دووپاتی دەکاتەوە کە:

تاکو سەدام و دارو دەستە خویّن ریّژەکەی فەرمان ناڕەوای عیّراق بن کەسیّك خۆشی نابینیّ و ئاوەدان کردنەوەو گەڕانەوە بۆ نیشتەجیّ محالّەو تەنانەت ناوچەکەش ئاسایش بە خۆیەوە نابینیّ.

جەماوەری خۆڕاگر/ ڕاستە ژینی تالّ و دەربەدەریتان دریّژەی کیّشاو لە هیچ لایەکەوە ئاسۆی ئاسوودەیی بەدی ناکریّ بەلاّم مانەوەتان بە کۆمەلّ لە دەرەوەی عیّراق دەبیّتە مەشخەلّی تۆلّەو هەراسان کردنی سەدام و هیّنانە جۆشی رای ئیسلامی و جیهان.

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عیّراق خۆیشی و ئیّوەش هاوکات لە تەك هاوسەنگەرانی بەڕیّزدا بانگ دەکات بۆ سەندنی تۆلّە نەك پۆشانی تاوان تاکو تاقی کردنەوە سەخت تر دەبیّت و بەرهەم بە سوود تر و ناوچەکەو عیّراق لە سەدام و دەست و پیّ وەنانیان پاك دەبیّتەوە.

((وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم))

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عیّراق

١٩٩٠/٣/٩

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤٢)

بسم الله الرحمن الرحيم

موسڵمانانی بە هەڵمەت .. هەمە زیندوانی جیهان
ئەی ڕۆڵە بە وەفاکانی عێراق و جەماوەری ستەم لێکراوی کورد

لەم ڕۆژانەدا لە بەرامبەر یادی دووەمین ساڵڕۆژی مەرگە ساتی هەڵەبجەداین .. ئەو مەرگە ساتە مێژوویەی بووەتە زامێکی گران لە لاشەی جیهانی ئیسلامی داو مەگەر خوای گەورە ساڕێژی بکات .
یادی ئەو ساوانە مێژوویەی کە ڕژێمە ستەم... وەك زنجیرە هێرشێکی دڕندانە پەلاماری کیمیاوی کوردستانی داو لە ناوچەکانی مەرگەلو هەڵەدن و دەوروبەری بەوە دەستی پێ کرد تاکو قەرەداغ و گەرمیان و پاشان ناوچەی هەڵەبجە و لە کۆتاییدا هەر زەمینی بۆ ناوەدانی سادینان و بەلام ڕێ و کینەکەی لە هەڵەبجە دا بە جەستەی هاوکات لە تەك ... کیمیاویدا ... و ... دانیشتووی بێ بەشانی ... .
دەنگە دانەوەی ئەو مەرگە ساتەش لە تەك ڕەنگدانەوەی جیهانی دا بە جۆرێك بوو ویژدان وهەستی خەڵکی جیهانی هێنایە لەرزەو دەدواتین بڵێین زۆر بە داخەوە کە جیهانی ئیسلامی و دەوڵەتە بە ناو ئیسلامیەکان تەك هەر ناڕەزاییشیان دەرنەبڕی بەڵکو هەر هەموویان لە ئاستی ئەم تاوانە بێ وێنەدا بێ دەنگ بوون و ... ئیسکانەکان ڕازی بێت کە بە خوێبان و کامێراکانیانەوە لە گشت لایەکەوە کەوتنە ڕێ و خۆیان گەیاندە هەڵەبجەی شەهید ئەو تابلۆ تاسۆرو شالۆ شەیتان سازەیان گەیاندە دەنگ و ڕەنگی جیهان بە ڕادەیەك لە هەموو لایەکەوە دەنگی ناڕەزایی ... بوویەوە و ڕژێمی تەرپەبووی عێراقیان ... لێ کردو ئەمانەو چالاکی دڵسۆزانەی موسڵمانان و خۆماندو کردنی ڕۆڵە بەوەفاکانی گەلی کورد وەها زۆریان بۆ سەدام و دارو دەستەکەی هێناوە کە ... لە کۆڕانکاری ... بکاتەوەو هەوام ... هەندێ ناڵ و کۆڕ بکات و بەزەیی ... بکاتە ... لێ ... بۆ ئەو جەماوەرە تاوان بارەی کە لووت و کەرووبانە ... !!

جەماوەری ستەم لێکراوی کورد

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق ... نێوان عێراق و ئێراندا ئاگاداری کردن بزووتنەوە ... <u>... لە هیچ کەسێك ناکات بۆ چوونەوە</u>
بەڵام دووپاتی دەکاتەوە کە :
تاکو سەدام و دارو دەستە ... کەسێك خۆی ئامێنێ و ئاوەدان کردنەوەو گەڕانەوەبۆشیئە ... ناوچەکانی ... خۆیەوە ئامێنێ .
جەنگی خۆراکر / ... ناڵ و هەر ... لە هیچ لایەکەوە ئاسۆی ئاسوودەیی بە دی ناکرێ بەڵام ... بە کۆمەڵ لە بەرەوەی عێراق دەبێتە ... و هەراسان کردنی سەدام و هێنانە جۆشی ڕای ئیسلامی و جیهان .
بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق خۆیش و ... لە تەك ... بانگ بەکات بۆ ... تاکو ... سەخت تر دەبێت و بەرەو بە سوود تر و ناوچەکەو عێراق لە سەدام و دەستەو بێ وەفاکانی پاك دەبێتەوە .
((و ما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم))

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

٩ / ٣ / ١٩٩٠

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٣)

دەقی نووسراوی ژمارە (١٨٧) ڕۆژی (٢٤ موحەڕەم ١٤١٠ك) نووسینگەی ڕابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

بسم الله الرحمن الرحيم

الله أكبر

نوسینگەی رابەری گشتی
بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی — ژمارە/١٨٧
عێراق — ڕۆژ(٢٤ محرم) ١٤١٠

کۆبوونەوەیەکمان کرد لە رابەرایەتی دا و تێیدا ئەم بڕیارانەی خوارەوەمان دا:

١ـ هەڵسانی رابەری گشتی بە سەرکردایەتی بەشی سەربازی ـ ئەوەش بە پیێ فەرمانی ئیسلام کە کاربەدەستی موسڵمانان دەبێت سەرکردە، و فەرماندەی گشتی بێت لە هەموو کار و باری سەربازی دا ـ وە هەر خۆشی لێپرسراوی یەکەم بێت بۆ نوسینگەی سەربازی. وە پێویستە لە هەر کار و بارێکدا کە فەرمانی شەرع ئاشکرا نەبێت پرسی ئەندامانی شورا بکات.

٢ـ هەڵسانی بەڕێزان "شێخ صديق اسماعيل" وە "ملا علی باپیر" بە سکرتارێتی رابەرایەتی گشتی.

٣ـ هەڵسانی لیژنەیەك بە کاروباری دارایی بەم شێوەیەی خوارەوە:

أ ـ بەڕێز "شێخ عبداللطيف" لێپرسراو

ب ـ کاك "حسن رشيد" جێگر

ج ـ سێ کەسی تر هەڵبژێراوی هەر سێ ناوچەکەمان و هەرکام لە ناوچەکەی خۆیدا .. کە ئەندام بن لەو لیژنەیەدا.

٤ـ بەڕێز "ملا محمود ئازادی" کە لەمەو پێش لێپرسراوی پەیوەندی بووە. هەر لە جێگای خۆیدایەو پەسەندی هەموو لایەکە.

ئیتر بۆ پێشەوە لە ژێر ئاڵای ئیسلام دا

رابەری گشتی بزووتنەوە
عثمان عبدالعزيز

بسم الله الرحمن الرحيم

الله اكبر

نوسینگەی رابەری گشتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

ژمارە / ١٨٧
رۆژ (٤) محرم / ١٤١٠

کۆبوونەوەیەکمان کرد لە [illegible] و [illegible] ئەم بڕیارانەی خوارەوەمان دا :

١- هەڵبژاردنی رابەری گشتی [illegible] بە سەرکردایەتی بەشی سەربازی [illegible] بەشی ... ی سەرماسی ئیسلام کە کار بە [illegible] موسڵمانان دەبێت سەرکردە و [illegible] گشتی بێت لە هەموو کار و باری سەربازی دا [illegible] هەر [illegible] لێبرسراوی یەکەم بێت بۆ نوسینگەی سەربازی [illegible] پێویستە لە هەر کار و بارێکدا [illegible] ئاگادار بکرێت [illegible]

٢- هەڵبژاردنی بەرپرسی [illegible] ملا علی باپیر [illegible] بە [illegible] بەرپرسی راپەڕینی [illegible]

٣- [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ناوچەکەی خۆیدا [illegible] کە [illegible] لێپرسراوە بەرانبەر [illegible]

[illegible] لێپرسراوی بەهۆی [illegible]

[illegible] هەموو لایەک [illegible]

ئێمە بەرەو پێشەوە لە ژێر ئاڵای ئیسلام دا

[illegible]

[illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٤)

دەقی نووسراوی سکرتارییەتی بزووتنەوەی ئیسلامیی بۆ مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی نیشتمانیی لە (٦ سەفەر ١٤١٠ك/ ٧ئەیلول ١٩٨٩).

بسم الله الرحمن الرحيم

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق دا — ژمارە: ٥١

نووسینگەی سکرتاریەت — بەروار: ٦/ی صفر ١٤١٠

وَمَا لَكُمْ لاَ تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ

بۆ نووسینگەی سیاسی یەکیەتی نیشتمانی

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم

دوای هەواڵپرسین و هیوای سەرکەوتن و خۆڕاگری و پشوودرێژی پتر.

ئاگادارتان دەکەینەوە کە برادەرێکتان بەناوی کاك (حسن کوێستانی) لە رۆژی ١٩٨٩/٩/٤ز نامەیەکی بۆ فەرماندەی هێزی هەمزە کاك (حسن بابکر) ناردوەو تێیدا داوای لە ناوبراو کردوە کە ئەگەر بگونجێ لە ناوچەی (قووڵە هەرمێ) بنکە دروست نەکەن، لەبەر پێداویستی خۆیان!!

هەڵبەتە ئێمە ئەو هەڵوێستەمان لاسەیرە، چونکە کاتی خۆی کە ئەو هێزانە بنکەیان لەو ناوچانە بنیات ناوە بە ئاگاداری و پێخۆشحاڵی ئێوەو هێزە سیاسی‌یەکانی دیکەش بووە!

وە ئێمەش بە پێویستی دەزانین لەو ناوچانە هەبین و، چوار پێنج مانگیشە لەوێ نیشتەجێین‌و تازە نەچووین.

ئیدی بە هیوای پتەوکردنی ریزی برایەتی‌و پتر پاراستنی گفت و بەڵێن.

والسلام على من اتبع الهدى

ل. سکرتاریەت

چونکە زۆر ناشیرین نوسراوە، باوەڕ ناکەین

١ـ ئەمە نامەی بزوتنەوەی ئیسلامی بێ چونکە ئەمە لە ئەدەبی ئەوان بە دوور دەزانین. بۆیە وا رەتم کردەوە بۆ ئەو نوسەرەکە

٢ـ بی رەزامەندی ئیمەش ناتوانن لە ناوچەی ئیمە بن.

والسلام علی من اتبع الهدی جەلال تالەبانی

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤٤)

بسم الله الرحمن الرحیم ٢

... إن تنصروا الله ينصركم ...

بۆ برادەرەکانی سیاسی مەکتەبی ...

سەرجەمی حزبەکانی ... کەرم

دوای هەواڵپرسین و هیوای سەرکەوتن و ئازادی و بەختەوەری بۆتان .

ئاگادارتان دەکەینەوە کە برادەرێکمان بەناوی کاک (حسن کوێستانی) لە رۆژی ١٩٨٩/٩/٢ و نامەیەکی بۆ هەرمانەی ... هەمزە کاک (حسن ئابکر) ناردووە و تێیدا داوای لە ناوبراو کردووە کە ... لە ناوچەی (...) ... دروستبکەن . لەسەر ... بۆتان !!

[illegible]

[illegible]

[illegible]

لەسەر هیوای بەختەوەری ... بۆتان و ... .

والسلام ...

چونکە زۆر ناشیرینە

[illegible]

[illegible]

بەلگەنامەی ژمارە (٤٥)

دەقی نامەی جەلال تالەبانی بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز.

بەناوی خوای گەورەو توانا

برای خۆشەویستمان مامۆستا شێخ عثمانی بەرێز

سلاوێکی گەرم

شادی و سەرکەوتنتانم داوایە و ئێمەش باشین.

لای جەنابتان شاراوە نیە کە ی. ن. ك و بەندە لەو رۆژەوە پێکەوە بەیاننامەیان مۆرکردوە لەگەلٚ ب.ئی. کوردستان درێغی نەکردوە لە هاوکاری تان وە رێگەدان بە بوون و چالاکی برایان لە ناوچە رزگارکراوەکانی ژێر دەسەلاتی ی. ن. ك دا.

بەلام عەلی باپیر کە پیاوێکی داخ لە دلو قین لە دلە و زۆریش ناحەزی ی. ن.ك و شۆرشەکەمانە، چ کە لە شار بو وە چ کە هاتۆتە دەر، هەر خەریکی تێکدانی نێوانمانە: بۆ نموونە.

١ـ کە دێتە ناوچەکانی ئێمە نەك بە پیی رێکەوتننامەی مۆرکراوی نێوان هەردوولا، بەلکو دەیەویٚ بە کەلەگایەتی، بە خۆسەپاندن، بە بیٚ باکی لە ی. ن. ك و گالتەکردن بە دەسەلاتە شۆرشگێریەك رەفتار بکات کە ئەمەش بە هیچ جۆرێك قابیلی قبوولٚ نیە.

٢ـ نامەو گوتەی زۆر قسە ترنانەو توندوتیژو ناحەزانەیە بە جۆرێك کە ئاوێنەی دلە داخدارەکەی خۆیەتی لە ی. ن. ك و شۆرشەکەمان. نامەی دوایی کە بۆ منی ناردوە زۆر بیٚ ئەدەبانەشە:

دوا جوملەشی (والسلام علی من اتبع الهدی)یە ! ! کە خۆتان دەزانن بۆ کیٚ و کەی؟ وچۆن گوتراوە ؟ !

جا بەراستی ی. ن. ك چیکە لە توانای نەماوە قبوولی بکات لەو ناوچەی سەرکردایەتی خۆی، بۆیە تکامان وایە هەرچی زووتر بیکێشنەوە ئەگینا من ناتوانم چیتر هە. پ. ك زەبت بکەمو ئۆبالی خۆیو گوتەو رەفتاری دوژمنانەی خۆی لە ئەستۆی خۆی دەبێت.

وقد اعذر من انذر

به تايبەتی چونكە عەلی باپير لە فيتنە و هەراتانەوە دەگەڕێت و زۆريش ئاشكرايە كە گوتەو رەوشتی ناحەزانەی بەرامبەر ی. ن. ك هەر خزمەتی بەعسی فاشی دەكات و بەس.

ئيتر هيوادارم يەكێك بنێرن بۆ ناوچەكەمان كە باوەڕی بە دۆستايەتی و هاوپەيمانی هەبێت و هەرچی زووە ئەو بەلايە لە كۆڵ خۆمان وخۆتان بكەنەوە.

دووبارە رێزی بێ پايان بۆ جەنابتان و

هەر بژی بۆ

برای دڵسۆزتان

مام جەلال

٦ بەناوی خوای گەورە وتوانا

برای خۆشەویستمان مامۆستا شێخ عوسمانی بەڕێز

سڵاوێکی گەرم

شادی و سەرکەوتنتانم داوایە و ئێمەش باشین.

بۆ ئەبابتان شاردراوە نییە کە ی.ن.ک و بەندە لەو ڕۆژەوە پێکەوە بەیاننامەیان جوڕکردووە لەگەڵ پ.ک. کوردستان وریتی ئەکردەوە لەهاوکاری تان وە ڕێگەدان بە بوون و چالاکی هێزیان لە ناوچە ڕزگارکراوەکانی ژێر دەسەڵاتی ی.ن.ک دا.

بەڵام عەجیبا یەک پیاوێکی دانا لە دڵو تێیسن لەدڵە و زۆر پێش ناحەزی ی.ن.ک و شۆڕشەکەمانە ئەمجا کە لە شار بۆ [illegible] لە هاتووەتە دەر، هەر خەریکی تێکدانی نێوانمانە: بۆ نموونە.

١) ئەو دیتە ناوچەکانی ئێمە نەک بەپێی ڕێککەوتنمانەی جوڕکراوی پێشوو نامەی دوو لا، بەڵکو دەیەوێ بەڵگەکانی ابە خۆسەپاندنی بە جێبەجێ کانی ی.ن.ک و گاڵتە کردن بە دەسکەوتە شۆڕشگێڕیەکان ڕوخت[illegible]کات کە ئەمەش بەهیچ جۆرێک قابیلی قبوول نییە.

٢) ناخۆشگوتەی زۆر قسە ئەزانە دتوندوتیژ و ناحەزانەیە بەجۆرێک کە ناوییەی [illegible] لەی هوییەتی لە ی.ن.ک و شۆڕشەکەمان. نامەی دواییان کە بۆ منی ناردووە زۆر زۆری ئەدەبانە سەرەتاش: دۆجوملەشی (والسلام على من اتبع الهدى) یە!! ئە خۆتان ئەزانن بۆچی. دکەی؟ بەچوونی گوێتەردە؟!

جا ئەبێستی ی.ن.ک چیتر ئەتوانای نەماوە قبووڵی بکات لەو ناوچەی سەرکردایەتی خۆی، بۆیە

تکامان وایە هەرچی زووتر بیکەیتەوە
ئەگینا من ناتوانم چیتر هـ. پ. ک
زەبت بکەم و توبالی خۆی و گوناهی دەرە نشاریی
دوژمنانی خۆی لە ئەستۆی خۆی دەبێت!
وقد اعذر من أنذر.
بەتایبەتی چونکە عەلی باپیر لە فیتنە و هەرزانانەوە
دەگەڕێت و زۆریش ئاشکرایە کە گوتە دڕاوەوشی
ناحەزانەی بەرامبەر ی.ن.ک دا هەر خزمەتی بەعسە فاشی
دەکات و بەس.
ئیتر هیوادارم یەکێتی بنێرن بۆ ناوچەکەیان
کە پادەری بە دووستایەتی، ئیادیە پەیمانی هەر بێت
وە هەرچی زووە ئەو بەڵایە لە کۆڵ خۆمان و خۆتان بکەنەوە.
دووبارە ڕێزی بێپایان بۆ جەنابتان

وە هەر بژین
برادەرتان
مام جەلال:

جلال

بەلگەنامەی ژمارە (٤٦)

دەقی نامەی عەلی باپیر بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە (٨ سەفەر ١٤١٠ك).

بسم الله الرحمن الرحيم

حسبنا الله ونعم الوكيل

بەڕێز و خۆشەویستم جەنابی (مامۆستا ملا عثمان)

السلام عليكم ورحمة الله

دوای سەلام و ڕێزو هەواڵپرسین

ئەم هەواڵەتان پێ ڕادەگەیەنین و چاوەڕێی وەڵام و هەڵوێستی خێراتانین:

لە ڕۆژی ١٩٨٩/٩/٤ حسن کوێستانی نامەیەکی بۆ کاك حسن بابکر (فەرماندەی هێزی هەمزە) ناردوە، نێوەڕۆکەکەی ئەوەیە کە نابێ بزووتنەوەی ئیسلامی بنکەیان لە ناوچەکانی قووڵە هەرمێ و پشکاویێو تووژەڵە هەبێو، دەبێ واز لە دروست کردنی ئەم خانووانە بێنن، کە بە نیازن بیانکەنە بنکە!

ئێمەش لە ڕۆژی ٦ی صفر ١٤١٠ ك نامەیەکمان بەناوی نووسینگەی سکرتاریەتی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە ڕەوانە کرد بۆ مەکتەبی سیاسی یەکیەتی، کە دەقی نامەکەشمان لەگەڵ ئەم نامەیەدا بۆ ناردون، لە وەڵامی ئەو نامەیەی ئێمەدا جلال طالبانی بە شەخسی خۆی و بە خەتی خۆی لەسەر عەینی قاقەزی نامەی ناوبراوی ئێمە، وەڵامێکی عاتیفییانەو سەرکێڵانەی نووسیوەتەوە، کە ئەمیش دیسان وێنەیەکی فۆتۆکۆپی کراوی بۆ ئێوە نێرراوە.

جا هیوادارین تۆزێك بەزوویی وەڵامان بدەنەوە، چونکە ئەو دوو پ.م ی کە نامەکەی جلال طالبانییان هێنابوو، گوتبوویان، مامە بەدەم گوتوویەتی پێ یان بڵێ ئەگەر لە ماوەی (٤٨) سەعاتی دیکەدا بنکەکانیان لانەبەن لێیان دەدەین.

والسلام عليكم ورحمة الله

براتان

علی باپیر   ٨ صفر ١٤١٠/خدراوا

تیٚ بینی

کاك ملا حسن بابکر له نامەیەکیدا که بۆ منی نوسیوه گوتوویەتی: که جلال طالبانی لەسەر نووسینی ئەو ئایەتە تووڕەبووه که لەکۆتایی نامەی نووسینگەی سکرتاریەت دا نووسراوه واته { والسلام علی من اتبع الهدی} ! !

بەڵام خراپ حاڵی بووه، چونکه نووسینی ئایەتی ناوبراو هیچ مەفهوومێکی خراپ ناگەیەنیٚ، بەڵگەشم ئەوەیه که جەنابی مامۆستا ملا عثمان لەنامەیەکی دا که له رۆژی (٦٨/٥/٢٩)دا سەبارەت بەبڵاوکردنەوەی بڕیارەکانی کۆبوونەوەی پیرانشهر نووسیەتی لەکۆتاییدا نووسیویەتی:

(والسلام علی من اتبع الهدی).

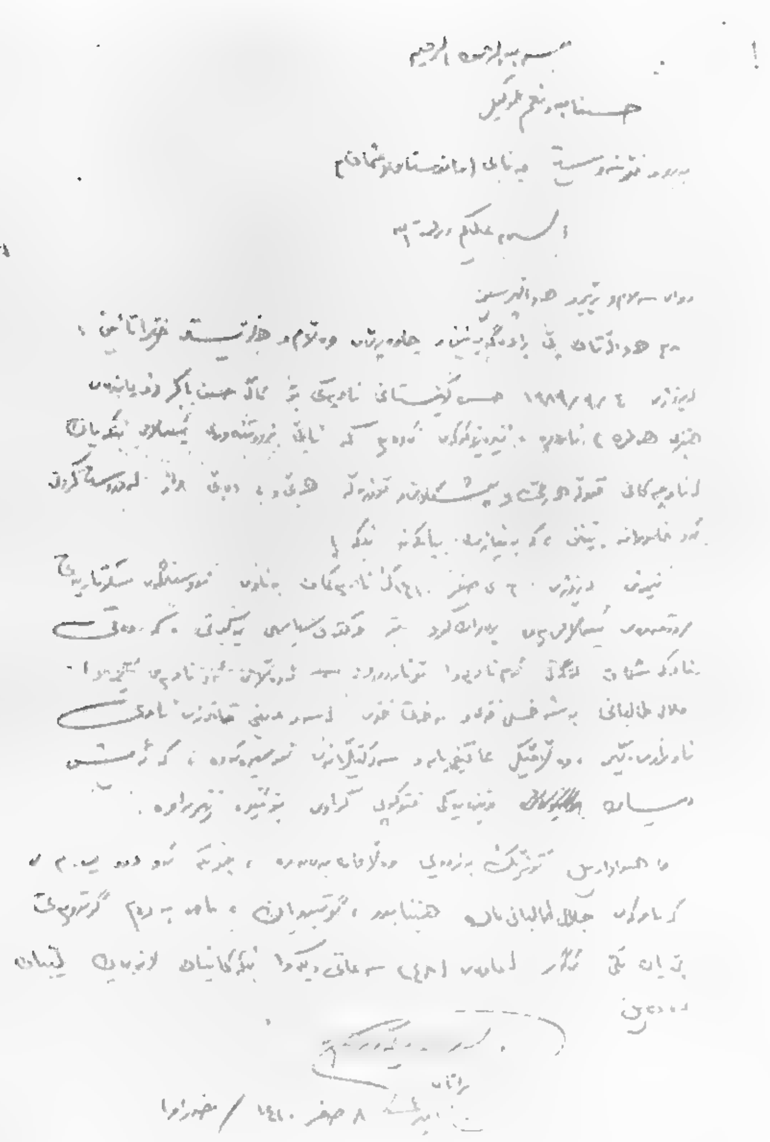

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام عليكم ورحمة الله

٨ صفر ١٤١٠

تێبینی

ئەو کاتەی بەڕێز لە نامەیەکدا کۆتایی نووسینی گرتووە ، کە جەلال طالبانی
لە سەرەوەی نووسینی ئەو ناوەی تووڕە بووە کە لە کۆتایی نامەی نووسیبێتی
سەرکەوتنی تێدا نووسیوە وا تە [والسلام علی من اتبع الهدی] !!
بۆیە جوابی حاڵی بوە ، چونکە نووسینی کاتێک ناوبراو هیچ
مەبەستێکی خراپ ناگرێت ، بەڵام ئەوەی کە جەنابی مامۆستا مەلا عمان
لە نامەکەیدا کە لە بەرواری (٩/٥/٦٨)دا سەبارەت بە بڵاوکردنەوەی
ڕاپەڕینەکانی کردووە ، پیرەمێرد نووسیویەتی لە کۆتاییدا نووسیویەتی :
(والسلام علی من اتبع الهدی) .

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٧)

دەقی نامەی شێخ عوسمان بۆ جەلال تاڵەبانی لە (١١/٩/١٩٨٩).

بسم الله الرحمن الرحيم

الله اكبر

نوسینگەی رابەری گشتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی   ژمارە/ف ـ ق

عێراق   رۆژ (   )

١١/٩/١٩٨٩

بەرزو بەڕێز جەنابی مام جەلال وفقه الله تعالى

لە پاش ڕێزو سەلاو لە وەلامی نامەیە کە بەدەستمان گەیشت

بەهۆی بەڕێز شێخ مصطفی نقشبندی‌یەوە

بەڕێزتان ئاگادار ئەکەین کە بێ گومان بن ئێمە بە فەرمانی ئیسلام پارێزگاری ئەو اتفاقی‌یە ئەکەین کە پێك هات لە نێوان ی. ن. ك لەگە ب. س. ك. کەواتە سەبارەت بەو روداوانەی کە هۆی دلگرانیتانە. سەبارەت بەوە کارێکی وا ئەکەین کە جێگەی رەزامەندی هەردولا بێ. کەواتە ئێوەش هەر وەکو جاران بن و برایەتی راگیر کەن تاکردەوەمان دەرئەکەوێ. ئیتر داوای پارێزگاری و موفقیەتان ئەکەین

والسلام علیکم

برای دڵسۆزتان عثمان عبدالعزیز

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤٧)

بسم الله الرحمن الرحیم

الله اکبر

نوسینگەی ڕابەری گشتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستان

هێلاق

ژمارە/ خ

ڕۆژ (   )

١٩٨٩/٩/١١

بەڕێز بەڕێز جەنابی مام جەلال حفظە اللە تعالی

دوای ڕێز و سڵاو لەوەدوا ئەو نامەیەی کە بە دەستمان گەیشت

بەهۆی بەڕێز شێخ مصطفی نقشبندی بەوە

بەڕێزتان ئاگادار ئەکەین کە بێ گومان بۆ ئێمە بە فەرمانی ئیسلام

یارمەتیکاری ئێوە و اتفاقیەی ئەکەین کە یەکێک حاتە ڕیزەوەی ی.ک.ن

لەگەڵ ب. س. ک. کەوا ئەو سەبارەت بە

هۆی دەنگ ڕاپێنانە. سەبارەت بە ڕووداوانی کە

ڕەزامەندی هەردووسی. سەبارەت بەو کارانەی وا ئەکەین کە جێگەی

ئەزیەی ڕائەگەین تا کۆدەرەوەمان دەرئەکەوێ. کەوا ئێوەش هەروەکو جاران بەو

موفقیەتان ئەکەین. ئیتر داوای یارمەتیکاری و

و السلام علیکم

براتان دڵسۆزتان عثمان عبدالعزیز

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٨)

دەقی نامەی عەلی باپیر بۆ شێخ عوسمان عەبدولعەزیز لە (٩ سەفەر ١٤١٠ك).

بسم الله الرحمن الرحيم

نامەی ژمارە ٢

بەڕێزو خۆشەویست

مامۆستا ملا عثمان عبدالعزيز وفقه الله لما يحبه ويرضاه

السلام عليكم ورحمه الله

دوای سڵاوو ڕێزو هەواڵپرسین

مامۆستای بەڕێز!

لەنامەی دوێنێ (ژمارە ١) دا ئەسڵو چۆنیەتی ئەو گیروگرفتەی نێوان ئێمەو جلال طالبانی م بۆ روون کردبوویەوەو، ئێستا بەپێویستی نازانم دووبارەی بکەمەوە، بەڵام سەبارەت بە هەڵوێستی بەڕێزت کە بڕیارت داوە ئێمە لێرە لیژنەیەك پێك بێنین‌و چارەسەری بکەین پاشان ئەو رایەت گۆڕیوە و، فەرمووتە (ملا علی) برام دەنێرم بۆ چارەسەری! ! بەرای من ئەو گیروگرفتە بەهیچ کام لەو دوو شێوانە چارەسەر ناکرێت، بەڵکو چارەسەری راستەقینە ئەوەیە کە بەڕێزت نامەیەك بەناوی لێپرسراوی بزووتنەوەی ئیسلامی‌یەوە بۆ لێپرسراوانی یەکیەتی یان بۆ شەخسی جلال طالبانی بنووسی‌و تێیدا روونی بکەیەوە، کە ئەو نامەیەی بەناوی سکرتاریەتی بزووتنەوەی ئیسلامی‌یەوە بۆ ئێوە نێرراوە، هەڵوێستێکی شەخسی نیەو، هەڵوێستی هەموو بزووتنەوەیە، چونکە جلال طالبانی بەو هەڵوێستەی ویستوویەتی دەماری ئێمە بگرێ داخوا لەنێوخۆمان چۆنین‌و ئایا یەکڕیزین‌و لەسەریەك دەکەینەوە یان نا؟!

دیسان ئەو نامەیەی سکرتاریەتیش جگە لە هەق‌و راستی‌و پاراستنی عیززەتی ئیسلامی هیچ بێشەرعی‌و ناشیرینی‌یەکی تێدانیە، بەڵام وادیارە لەفەرهەنگی جلال طالبانی‌دا قبووڵنەکردنی کوێخایەتی (یەکیەتی) و مل کەچ نەبوون بۆ ئەمرو فەرمانیان بە ناشیرین‌و هەڵە لەقەڵەم دەدرێ! !

جا مامۆستای بەڕێز! تکایە با بەزوویی‌و دەست‌و برد بەدەم ئەم کارەوە بچین‌و با لە دوا دوای تەمەنی مارکسیزم لە کوردستان دا نەیەڵین سەری ئیسلام نەوی بێ، هەڵبەتە ئەو هەڵوێست‌و بڕیارانەی ئێستاشمان لەسەر ئیسلام دەنوسرێن لە مێژووش دا تۆمار دەکرێن.

دڵنیاش بە کە جلال جگە لەرق‌و قین‌و بوغزو غەزەر هیچ شتێکی دیکە نەبۆتە هاندەری‌و، سوپاس بۆخوا ئێمەش هیچ بەڵگەو بەهانەیەکمان لەسەرخۆمان تۆمار نەکردوە.

هەڵبەتە ئێمەش پێویستە بڕواو متمانەمان بە قسەی یەکتر زیاتر بێت هەتا قسەی نەیارو ناحەزانمان!

کەواتە ئەگەر گریمان لەلایەن وانیشەوە مەسەلەکەت بە جۆرێکی تر لێ حاڵی کرابوو، ئەوە سوور بزانە کە واقیع‌و هەق ئەوەیە کە ئێمە بۆمان خستوویەڕوو.

والسلام علينا وعلى عبادالله الصالحين

برات

علی باپیر

٩/صفر/١٤١٠

خدراوا

<u>تێ بینی</u>

هەڵگری نامە ئاگاداری هەموو لایەنەکانی ئەو مەسەلەیەو، دەتوانی پرسیاری لێ بکەن، هەڵبەتە ناوبراو (کاك کمال) لێپرسراوی بەشی راگەیاندنی هێزی (حمزە)یەو، جێی هەموو متمانەیەکمانە.

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٤٨)

نامەی ژمارە ٥

بسم الله الرحمن الرحیم

بەڕێز [illegible]

جا مامۆستا ملا ئەشرەف عبدالعزیز وفقه الله لما یحبه و یرضاه

السلام علیکم و رحمة الله

دوای سڵاو و ڕێز [illegible]

[illegible] بەڕێز!

لە نامەی [illegible] (ژمارە ١) دا [illegible] جەلال تاڵەبانی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (١٩٧٥) [illegible]!!
[illegible]
[illegible]
[illegible] جەلال تاڵەبانی [illegible]
[illegible]
[illegible] ٥٠٥ [illegible]
[illegible] جەلال [illegible]
[illegible]؟!

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]!!

جا مامۆستای بەڕێز [illegible]
[illegible] سەرپێیسلام [illegible]

بەڵگەنامەی ژمارە (٤٩)

دەقی نامەی عەلی باپیر بۆ ئەندامانی مەکتەبی سیاسیی یەکێتیی لە (١٠ سەفەر ١٤١٠ك).

بسم الله الرحمن الرحيم

بۆ ئەندامانی مەکتەبی سیاسی ی. ن. ك بەڕێزەوە !

سلاوێکی شۆڕشگێڕانە

دوای سلاوو ڕێزمان بۆ هەموو بەڕێزان، چەند تێ بینییەکمان دەربارەی ئەو گیروگرفتە هەیە کەلەم گیروگرفتە هەیە کەلەم بەینەدا رووی‌دا بەپەسندمان زانی ئاگادارتان بکەینەوە:

١ـ زۆر سەرمان سووڕما کە لە وەلامی نامەی ژمارە (٥١) نووسینگەی سکرتاریەتمان دا کە بە شێوەیەکی رەسمی نووسرابوو (مام جلال) چەند دێڕێکی عاتیفی‌و دلگەرمانەی لەسەر عەینی نامەکەی ئێمە نووسیبوو، کە چ لە رووی نێوەڕۆك‌و چ لە رووی تەعبیرەوە ناقۆلا بوون!

٢ـ لەو چەند دێڕانەدا سێ مەبەستی هەلە نووسرابوون، کە پێمان وابوو لە ئێوە ناوەشێنەوە:

أ ـ کە نامەکەی ئێمە بە (زۆر ناشیرین) لەقەلەم درابوو! بەلام هەموو عاقلێکی‌خاوەن ویژدان دەزانێ کە ئێمە هیچ وشەو تەعبیرێکی ناجوانمان بەکارنەهێنابوو، چونکە لە خۆمان‌و بەرنامەکەمانی ناوەشێنینەوە، جا مەگەر وەدەنگ هاتن لەسەر ناحەق‌و کوێخایەتی قبووڵ نەکردن، بە شتی ناشیرین لەقەلەم بدرێ!

ب ـ کە نامەی ناوبراومان بە ئی {بزووتنەوەی ئیسلامی} حسێب نەکرابوو و لە ئەدەبی بزووتنەوە بەدوور زانرابوو! بەلام دلنیابن کە نامەی ناوبراو هەرچەندە هەلوێست‌و بڕیارێکی دیکەی ئەوتۆش، هەلقولاوی نێوجەرگەی بزووتنەوەیەو، ئەدەب‌و رەوشتی بەرزیش لەلای یەك یەکی وردو درشتانی بزووتنەوە، کاکلەکەی بریتیە لە پاراستنی عیززەت‌و ئابڕووی ئیسلام‌و ناحەقی قبووڵ نەکردن، هەر کەسێکیش بە

پێچەوانەی ئەوەوە لە بزووتنەوەی ئیسلامی حاڵی بووبێ، با بەزوویی چاو بە بیرو بۆچوونی خۆیدا بگێڕێتەوە!

ج ـ کە لە کۆتایی ئەو چەند دێڕەدا نووسرابوو {بەبێ رەزامەندی ئێمەش ناتوانن لە ناوچەی ئێمە بن} جا ئێمە ئەم قسەیەمان لە دووسەرەوە پێ هەڵەیە:

یەکەم: بزووتنەوەی ئیسلامی هەر لە یەکەمین رۆژی دروست بوونی‌یەوە چاوەڕێی پرس‌و رازی بوونی هیچ کەسێك نەبووە، جگە لە ئی خواو پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، وەکاتی خۆشی ئێمە لەگەڵ ی. ن. ك و هێزە سیاسی‌یە کوردستانییەکانی دیکەش دا، پەیمان‌و ڕێکەوتن نامەمان مۆر کردوە، کە جگە لە ڕێزی دووسەرە (الاحترام المتبادل)و هاوکاری، هیچ مەرجێکی دیکەی تێدا نیە، جا ئێمە بە حوکمی فەرمانی خوا کە دەفەرموێ: (واوفوا بالعهد ان العهد کان مسؤلا) هەر لەسەر ئەو بەڵێن‌و پەیمانەین‌و، هیچی لێ کەم‌و زیاد ناکەین، هەتا بەرانبەرەکەمان گۆڕانی بەسەردا نەیەت!

دیسان کاتی خۆشی کە ئەو بنکانەمان لەو ناوچانە بنیاتناوە کەئێوە بەئی خۆتانیان دادەنێن:ـ هاتین لەسەر ئاستی سەرکردایەتیمان‌و سەرکردایەتیتان لەگەڵتان دانیشتین‌و، ئەو کاتیش چەند جارێك لێمان تەئکید کردنەوە کە وشەی (پرس پێ کردن) و (ئیزن وەرگرتن) بەکار مەیەنن، چونکە ئێمە بە پرس‌و ئیزنی کەس بەڕێوە ناچین، جگە لە ئی‌خواو پێغەمبەرمان صلی الله علیه وسلم.

دووەم: ئێمە هیچ پارچەیەکی کوردستانی بەرین ـ کە بە نەخشەو پیلانی هێزە زلە جیهانخۆرە رۆژهەڵاتی‌و رۆژئاوایی‌یەکان لەت‌و پەت کراوەـ، بە مڵکی تایبەتی و شەخسی هیچ کەس و هیچ پێڕو دەستەیەك نازانین، بەڵکو دەڵێین: کوردستان بەس موڵکی کوردە! دیارە ئیسلام کە بە کوێخایەتی ئیمپریالیزمی رۆژهەڵات‌و رۆژئاواش رازی نەبێ لە کوردستان دا، هەوجار بە کوێخایەتی پێڕو دەستەیەك قایل نابێت، هەڵبەتە ئەو کەسەش کە کەڵکەڵەی مڵکداریەتی‌و کوێخایەتی کوردستان یان بەشێکی کوردستانی لە کەللەدایە، نە دەتوانێ ناوی شۆڕشگێڕ لە خۆی بنێت، وە نەدەتوانێ بەڵگەیەکیش بە دەستەوە بگرێ بۆ رەت کردنەوەی دەعوای مڵکداریەتی‌و کوێخایەتی ئیمپریالیزی جیهانخۆرو رژێمە ناوچەیی‌یە داگیرکەرەکانیش!

٣ـ ئەو دوو پ.م ی کە نامەکەی (مام جلال)یان هێنابۆوە، گوتبوویان: {مامە گوتوویەتی ئەگەر بە (٤٨) سەعاتی دیکە بنکەکانیان لەو ناوچە لانەبەن لێیان دەدەین!}

جا لە ئاکار ئەم قسەیەدا ئەمە هەڵوێستی بیٚ پێچو پەنامانە:

یەکەم: ئەم قسەیە لەدوو خاڵان بەولاوە نیە، یان پ.م کان راست دەکەن، ناوبراو قسەی گۆرینی کردوە، یان دەست هەڵبەستی خۆیانە، ئەگەر دەست هەڵبەستی خۆیان بیٚ ئەوە دەلالەت لەسەر بیٚ سەرەوبەرەیی‌و بیٚ یاسایی ی. ن. ك دەکات!

وە ئەگەر ناوبراویش خاوەنی قسەکە بێت، ئەوەلە خاڵی دووەم‌و سیٚیەم دا بۆ وەلامەکەی بگەرێن:

دووەم: وادیارە نووسەری دێرەکان بەرهەم‌و دەستکەوتی چاکی دەستگیر بوون لە ئەنجامی شەری نێوخۆیی‌و کورد کوژی دا، بۆیە هێندە لەبەهانەیە بۆو جۆرە شەرانە!!

سیٚیەم: ئێمە وەك ئیسلامی {نەك ئیستیسلامی!!} هەر لەسەرەتای مسوڵمانەتی‌مانەوە سەروماڵمان بە خوا فرۆشتوەو، لە بەرانبەر پاراستنی عیززەت‌و ئابرووی ئیسلام دا خۆمان بە خاوەنی هیچ شتێکمان نازانین‌و، وەك کرِیاریش بەدوای شەهیدی‌و مردنی شەرافەتمەندانەدا دەگەرێین، وە خەڵك چەندە ژیانی خۆش دەویٚ، ئێمە هێندە عەوداڵی مردنین لە پێناوی خواو ئیسلام‌و خەڵکی چەوساوەو بیٚ شوانمان دا.

وە ئێمە بە پیٚی فەرمانی خوا (فمن اعتدى عليكم فاعتدوا عليه بمثل مااعتدى عليكم..) بە عەزمێکی پۆڵایین‌و دڵێکی پڕ بڕواو یەقینەوە. بەرپەرچی هەر جۆرە دەست درێژی‌و خۆسەپاندنێك دەدەینەوە، وە پێمان وایە ستەم‌و زوڵم‌و خراپە هەر ستەم‌و زوڵم‌و خراپەیە، چ بابایەکی ئەمریکی‌و رووسی‌و بەعسی بیکات چ بابایەکی کورد!!

هەڵبەتە ئێمە ئامادەیی خۆشمان وەرگرتبوو و چاوەرِیٚی واقیعیەت پەیداکردنی هەرەشەکە بووین، بەلام وادیار بوو قسەکە بەرهەمی بیرلێکردنەوە نەبوو و هەر هەست‌و نەست‌و دەروون گەرم بوونێکی کاتی بوو!! جا نازانین داهاتووش چی لە هەگبەدایە!

٤- بیستومانە کە (مام جلال) گوایە زۆربەی تورەیییەکەی بە هۆی ئەو رستە قورئانییەوە بوو کە لە کۆتایی نامەکەمان دا نووسرابوو، واتە (والسلام علی من اتبع الهدی). بەلام بێگومان هەڵچوون‌و تووڕەبوونەکەی ئەگەر ماندەرو رەگ‌و ریشەی دیکەی نەبووبێ. لەجێی خۆیدا نەبوە.چونکە رستەی ناوبراو هیچ ماناو مەبەستێکی خراپ ناگەیەنێ - هەرچەندە قسەی مووسایە علیە السلام بۆ فیرعەون - بەڵگەشم بۆ سەلماندنی ئەم قسەیەم زۆرن، بەلام بەس یەکیان دەخەمەڕوو، ئەویش ئەوەیە کە بەڕێز مامۆستا ملا عثمان - رابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامی - لە نامەیەکیدا کە بۆ ئەندامانی کۆڕی راوێژی بزووتنەوەی نووسیوە لە رۆژی ١٣٦٨/٥/٢٩ دا لە کۆتایی نامەکەیدا نووسیویەتی: (والسلام علی من اتبع الهدی)!!

دیارە ئەگەر رستەی گۆرین هیچ مەفهوومێکی نەگوونجاوی گەیاندبا، مامۆستای بەڕێز بەکاری نەدەهێنا!

٥- لە کۆتاییدا:

هیواداریین کە هەموو لایەکمان ئەم بارودۆخ‌و قۆناغە ناسک‌و دژوارەمان لەبەر چاو بێت کە گەلە چەوساوەو بێ کەسەکەمان پێدا تێدەپەڕێ‌و، ئاگامان لە خۆمان بێت، شەیتان‌و نەفس‌و سیفەتە بەدەکانیان، دووچاری هەڵوێست‌و رەفتارێکمان نەکەنن کە بێجگە لە زیانی خۆمان‌و پێخۆشحاڵی دوژمن‌و، ناڕەحەتی دۆستان‌و، زیاتر وێران بوونی کوردستان هیچ سوودو بەرهەمێکی دیکەی نیە.

وە دووپاتیشی دەکەینەوە کەئێمە وەك (ئیسلامی)و شوێن کەوتوانی خەت‌و ڕێبازی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم، بۆ برایەتی‌ودۆستایەتی‌و تەبایی لەسەر بنچینەی حەق‌و دادگەری‌و ڕێزی دووسەرە، دەستمان لە ئی هەمووکەس درێژترەو خوا پشتیوان بێ هیچ بەڵگەیەك لەسەر خۆمان پەیدا ناکەین. بەلام بە پێچەوانەی کەسێك چاوی لە کوێخایەتی و سنوور بەزاندن‌و لاقی لە بەڕێ تێپەڕاندن بێ‌و، بە حەق‌و دادگەری‌و برایەتی رازی نەبێ، ئەوەئیمامی عەلی خوا لێی رازی بێ گوتەنی: { ومن ضاق به العدل فالجور علیه أضیق } !

ئیدی بە هیوای پتەوکردنی ریزی دۆستایەتی‌و، زیاتر جۆشدانی کوورەی خەباتی رەوامان دژی ستەم‌و چەوساندنەوەو بێ دادی.

والسلام علینا وعلی عباد الله الصالحین

علی باپیر

١٠ صفر ١٤١٠

بسم الله الرحمن الرحيم

بۆ ئەندامانی ڕێکخەری سیاسی ی.ن.ک بەڕێزەوە!

سڵاو و ڕێزی شۆڕشگێڕانە

سڵاوو ڕێزمان بۆ هەموو بەڕێزان، چەند تێبینییەکمان دەربارەی [illegible] ئاگادارتان ئەکەینەوە:

١) زۆر سوپاستان ئەکەین کە [illegible] ژمارە (٥١) [illegible] [illegible] (سامی عەلا) [illegible] [illegible] ئاشکرا بوون!

٢) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] [زووتنەوەی یەکێتی] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible]!!

[illegible] زووتنەوەی یەکێتی [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] سیاسەتی کوردستانییەکانی [illegible]

[illegible] مەدرەسە [illegible] (الأحکام المبارك) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
هیچی لێ کەم و زیاد ناکرێ ، هەتا بە ئاشکرا گەڕانی بەسەردا نەهات !
[illegible]
[illegible] سەرکردایەتیان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ، هەروەها [illegible] پێغەمبەریان
صلی الله علیه وسلم
[illegible]
[illegible]
[illegible] کوردستان
[illegible] پێغەمبەر [illegible]
[illegible] کوردستاندا ، هەروەها [illegible]
[illegible] کوردستان
[illegible]
[illegible]
پێغەمبەرایەتی [illegible] دادگاکردنەکانیش !
٣) [illegible] :
[illegible] (٤٨) [illegible]
[illegible] !]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

گەڕێنەوە :

دووەم : واوەیلا خەسرەت ئێرەکان بەرهەم و دەستگیرۆ چاک دەستگیر بعدون ئازغانی شەرە تەنوخوێدن و کورد کرد دسەدا . بۆ ئەم فتنەیە لەم هانەیە بۆ بوو شەرانە !!

سێیەم : ئێمە وەک ئیسلام (رەنگە ئیستیسلاح ؟!) هەر لە سەرەتای مسولمانبوونمانەوە سەرومالمان بە خوا فرۆشتووە ، کە لەبەر پاراستنی عیززەتی ئایینی ئیسلامدا خۆمان بە فاوەکی هیچ شتێکمان نازانین ، وەک گرەوێنی سەردان شەهیدەکان عەرەب شەرافەتمەندانەیان دەگرن ، وە ئێمە بە هەرە تریت خۆمان دەوڵەت ، ئێمە هەتیوە . دەوڵاتی مردین لە پێناوی خوا ئیسلام و خەڵکی چەوساوەوە بۆ سنوورمان دا .

وە ئێمە بەپێی فەرمودەی خوا (فمن اعتدى علیکم فاعتدوا علیه بمثل ما اعتدى علیکم) بەرەنگاری بێلاوێن و دژی هەر پەرواو بەقیسەوە . بەم پێیە هەرچیەکە دەستەدرێژیت و هەرسەیارەتێک دەوەشێرە ، دەبێتمان دادی سەختمان وە ئەم بەبەرامبەر هەر ستەم و زۆڵم و هەڕاوەم بە ناپاکی تەورکێ دروکردن و سەختی یەکجار بە ناپاکی کردن !!

دەلێرەدا ئێمە تێدەگەین لە ... و چاوەڕێی واقیعییەت پەیدا کردنی فەرمانی حیزبەکانی بۆ هەموو ئاوادانی و ئاوادیبوون بەرەو هەرجار ... [illegible]

٤ : پێشتەوانە کە (مام جلال) گرایە ئۆردوگە تەسویریەکەی بەرهەم [illegible] بۆ دیکتاتۆری ناوبراوەکان دا ئەمەش ... (والسلام على من اتبع الهدى) . ... [illegible]

لە سەرەتای ئەم ... [illegible] ١٣٦٨/٥/٢٩ دا دیکتاتۆر

ناوکەت دا نەدسیپۆنت، (والسلام على من اتبع الهدى)!!

ڕادە بێگار پسپۆڕترین هیچ [illegible] نەگوێڕاوە کە یانیا، ماوەستانە جیرێز بەجارێک نەوەستێنا.

٥) ئەکرتاییت دا !

هیزارەن هەمەر سوپکان ئەم ڕووژە [illegible] ناسکەمە [illegible] چار نیە کە گەلە چووسامەر بۆ کەسەکمانی پێیدا نیتوێرت وە ئالمان [illegible] نیە. [illegible] ، [illegible] هۆز [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ، [illegible] [illegible] ، [illegible] کوردستان هیچ سوودە [illegible] نیە.

٦) [illegible] کەئێمە [illegible] (ئیسلام)ە [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ئەسەر [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] هیچ [illegible] ئەسەر [illegible] پەیدا ناکەن. بەڵام [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [والله غالب على أمره] !

شیرە بە هیوای [illegible] [illegible] دۆستایەتی و [illegible] [illegible] کورد و [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

والسلام على من اتبع الهدى

علی بابیر

[illegible]

١٠/صفر/١٤١٠.

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٠)

دەقی نامەی عەلی باپیر بۆ ئەنجومەنی شورای بزووتنەوەی ئیسلامیی لە (٢١ سەفەر ١٤١٠ك).

بسم الله الرحمن الرحيم

برایانی بەڕێزو خۆشەویستو بۆ ئیسلام بەپەرۆش

السلام عليكم ورحمة الله

دوای سڵاوو ڕێزی زۆرم بۆ هەموو لایەکتانو داوای سەرکەوتنو پشوودرێژیو خۆڕاگری زیاترتان لەخوای بەرزو مەزن.

بەڕێزان!

لەم بەینەی پێشوودا لەنێوان ئێمەو جلالی‌یەکان دا ڕووداوێك ڕووی دا، حەزمان کرد لێی ئاگادار بن و زۆر چاك سەرنجی بدەنو پەندی لێ وەربگرن!!

جا ئەوە هەموو ئەو نامەو بەڵگەو (مستمسك)انەی کە پەیوەندیان بە ڕووداوی گۆرینەوەیە، بۆمان ناردن هیوادارین سوودیان لێ وەربگرنو پێشانی دۆستو برایانی دڵسۆزیشتانیان بدەن.

نامەکانیش ریز (ترتیب)یان بەم شێوەیەیە:

یەکەم: نامەیەکی نووسینگەی سکرتاریەتی بزووتنەوەی ئیسلامی کە من نووسیومەو، وەڵامی نامەیەکی (حسن کوێستانی)یە وە لە پەراوێزی نامەکەی ئێمەدا (جلال طالبانی) سێ چوار ریزی بێ ئەدەبانەی لەوەڵام دا نووسیونەوە.

دووەم: دووەمین نامەی ئێمە کە من نووسیومە لە وەڵامی قسەو هەڕەشەو گورەشەی جلال طالبانی‌داو چوار لاپەڕەیە، بەڵام مامۆستا ملا عثمان رازی نەبوو بۆی بنێرین و وتی پێویستە بە حیکمەتەوە قسەیان لەگەڵ بکەین!!!

سێیەم: نامەیەکی پڕ قسەی ناشیرینی جلال طالبانی لەبارەی منەوە بۆ مامۆستا ملا عثمان!!

چوارەم: نامەی ژمارە (١)ی من بۆ مامۆستا ملا عثمان دەربارەی ڕووداوی ناوبراو.

پێنجەم: نامەی ژمارە (٢)ی من بۆ مامۆستاو ئاگاداركردنەوەی لەفێڵو فەرەجی جلال تاكو فریو نەخوات بەڵام حەیفێ..

شەشەم: نامەیەكی نەرمو نیانو لاوازی مامۆستا بۆ جلال طالبانی لەبەردەم ئەو هەموو هەڕەشەوگوڕەشەو قسە بێ ئەدەبو ناشیرینانەیدا!!

ئەمانە نامەو بەڵگەكانی ئەو ڕووداوەن برایانیش دەتوانن زیاتر ڕووداوەكەو ئەنجامەكەشتان لێ حاڵی بكەن، ئێوەش خۆتانو غیرەتو ویژدانی ئیسلامییانەتان!!

والسلام عليكم

براتان

علی باپیر

٢١ صفر ١٤١٠

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥٠)

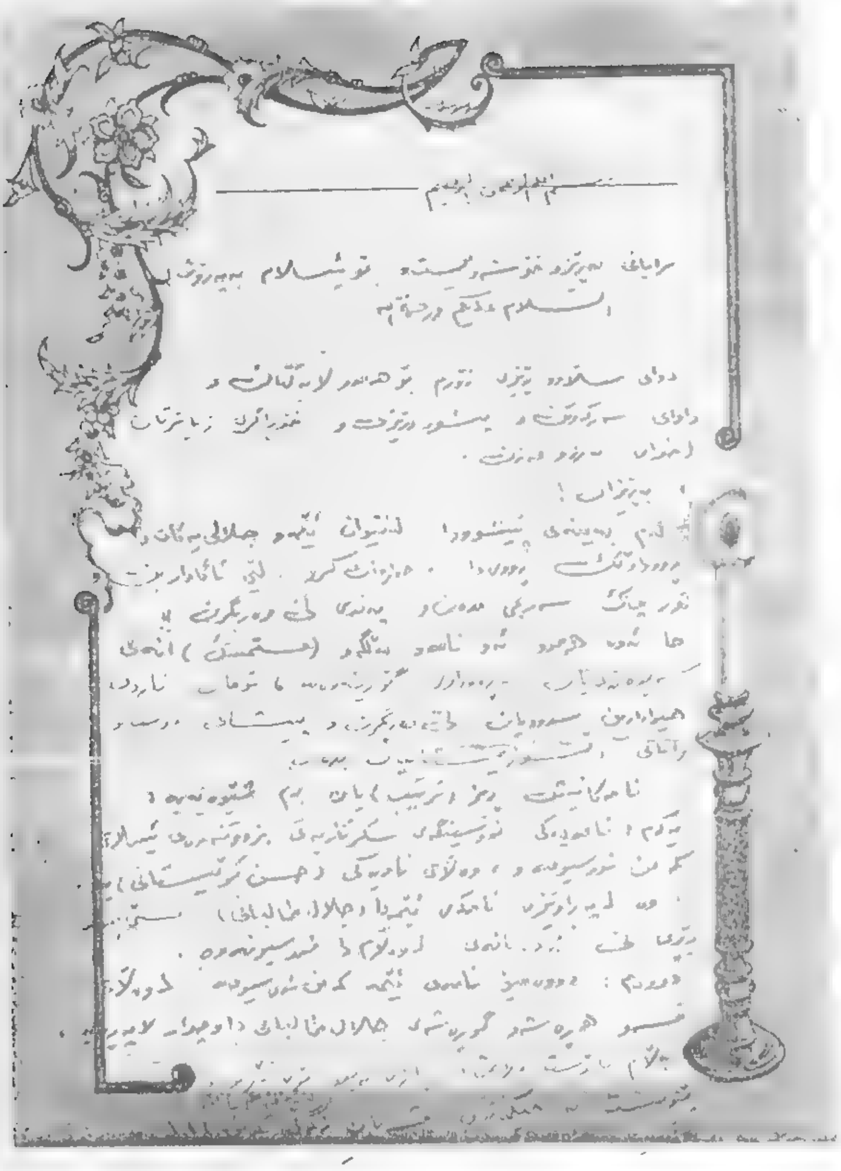

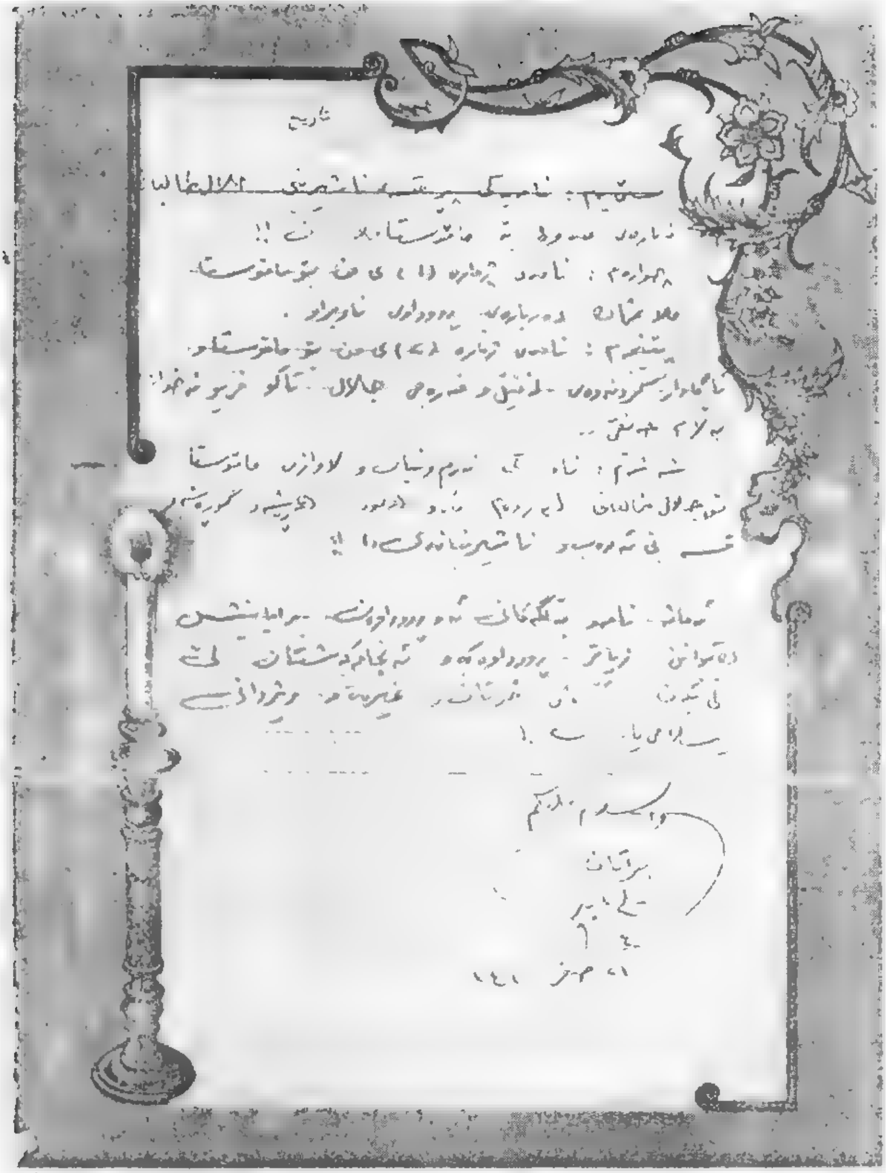

بەڵگەنامەی ژمارە (٥١)

دەقی پەیامێك كە بە ناوی (كۆمەڵە موسڵمانێكی خەمخۆرو دڵسۆزو پەرۆش بۆ ئیسلام) لە (١٩٨٨/٩/٢٧) بڵاوكراوەتەوە.

بزووتنەوەی ئیسلامی لە كوردستانی عێراق دا — ١٥ صفر ١٤٠٩

٢٧ ١٩٨٨/٩

پەیامێكی دڵسۆزانە بۆ رابەرایەتی بزووتنەوەی ئیسلامی

بسم الله الرحمن الرحيم

إِنْ أُرِيدُ إِلاَّ الإِصْلاَحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلاَّ بِاللّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

بەڕێزان رابەرو مشورخۆرانی بزووتنەوەی ئیسلامی

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

پاش سەلام و ڕێزو هەواڵپرسین و داوای ڕێڕوونیو یارمەتی لە خوای بێ هاوتا

هیوادارین ئەم چەند دێڕەی خوارێ بەوپەڕی سینگ فراوانی و نیازچاكی وەربگرن و بەگەش بینییەوە بیان خوێننەوە:

١) پێشەكی پێتان رادەگەیەنین كە ئێمە خۆمان بەبەشێك لە بزووتنەوە دەزانینو بەكەمو كوڕیو شكستی بزووتنەوە دڵتەنگ و بە گەشەكردنو بەرەوپێش چوونی سەربەرزو خۆشحاڵین.

٢) گومانی تێدانیە كە بەرەوپێش چوونی بزووتنەوەی ئیسلامییش پەیوەستە بە ئەندازەی پابەندیی ئەندامانی بەئیسلامەوەو تێشكانو بەرەو پاش چوونیش ئەنجامی حەتمی فەرامۆش كردنی یاسو دەستوورەكانی ئیسلامە.

٣) جائێمە پێمان وایە كە بزووتنەوەكەمان لە سۆنگەی گوێ پێ نەدانی ئەندامەكانییەوە بە تایبەتی سەرانیو براگەورانی بە زۆربەی یاساكانی ئیسلام، كەلێنو كونی زۆری تێدا پەیدابوون و پێمان وایە ئەگەر بێتو هەر لەسەر ئەم حاڵە بەردەوام بێ تەمەنی زۆر كورت دەبێ.

٤) جا وەك برایەكی دڵسۆزو بەپەرۆش داواكارین كە بە زووترین كات لە چارەسەركردنی گیروگرفتەكانی بزووتنەوە وەخۆ بكەون، دەنا هەموومان تاوانبار دەبین‌و پشكی گەورەش وەبەرئێوە دەكەوێ.

٥) چاكترین ڕێی چارەسەریش بەبۆچوونی ئێمە ئەوەیە كە ئەم خاڵانە ڕەچاو بكەن:

یەكەم: بەیەك چاو سەیری مسوڵمانان بكەن‌و تەقواو ئیخلاص‌و خزمەت كردن بكەنە تەرازووی هەڵسەنگاندن نەك خزمایەتی و بنەماڵەو سینگ هێنانە پێش و .. هتد.

دووەم: هەركەسێك لە مەیدانی ئیش كردن‌و واقیع دا بە پەرێز سەلماندی كە كارێكی پێ ناكرێ كارەكەی لێ وەربگرنەوەو بەیەكێكی شیاوی بسپێرن، چونكە (أمرنا ان ننزل الناس منازلهم).

سێیەم: گوێ بۆ ڕەخنەو تێبینی خەڵكی بگرن‌و نەچن هەركەسێك عەیب‌و ناتەواوی‌یەكانتانی خستنەوە بەرچاوتان لێی توورە بن‌و بە ناحەزی بزانن، چونكە دۆست ئەو كەسەیە كە یارمەتیت دەدات بۆ چاك كردنی عەیب‌و ناتەواوی‌یەكانت.

چوارەم: گۆڕانێكی ریشەیی بەسەر ئەم وەزعە ناهەموارەی ئێستادا بێنن‌و ڕێز بۆ ڕاو بۆچوونی برایانی ئەندام‌و پێشمەرگە دابنێن، چونكە زۆربەی هەرە زۆری خەڵكی لەم وەزعە بێزارەو ئەگەر هەست نەكەن گۆڕانێكی (بنچینەیی) دروست دەبێ پتر بێزارو دڵسارد دەبن.

پێنجەم: هەڵبەتە لەكاتێك دا باوك خێزانەكەی پشت گوێ دەخات‌و ئەندامانی خێزانەكەی پرژو بڵاوی‌و بێ سەرەوبەرەیی‌یان دەكەوێتە نێوو هەریەكەیان بەناچاری خەمی خۆی دەخوات، باوك بۆی نیە جگە لە خۆی ڕووی گلەیی لەكەس بكات.

شەشەم: جا هیوادارین ئێوەی بەڕێز بەشێوەیەك سەرپەرشتی‌مان بكەن‌و خەممان بخۆن كە هەست بەبێ لێپرسراوی نەكەین‌و خۆمانمان بێ‌كەس نەیەتە بەرچاوو بەناچاری نەكەوینە خەمی خۆمان.

جا بەڕێزان!

ئەوە لەبەر خواو بۆ (اتمام الحجة) ئەمجارەش وەك چەندان جاری دیكەی بێ بەرهەم كەم‌و كووڕی‌و ناتەواویەكانتانما خستە بەرچاوتان، جا هیوادارین ئامۆژگاری‌و

بێدارکردنەوەی ئەمجارەشمان وەك ئی جارەکانی پێشوو بێ بەرهەمو بێ وەڵام نەبێت، وە هیوادارین بەم عەیب خستەڕوو و هەڵە راست کردنەوەیە قەڵس‌و تووڕە نەبن و دڵخۆش بن، چونکە ئەوانەی بەهەڵە بۆ راست کردنەوەو ئامۆژگاری کردن توڕە دەبن خودا ئاوا پێناسەی کردوون (...وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالإِثْمِ ..).

ئیدی هیوادارین ئەم قسانەمان جێ بگرن‌و گوێیان بۆ بگرن، بشزانن کە (جام پڕ بوو لەسەری‌یەوە دەڕژێ)و (بەرە لای تەنکی‌یەوە دەدڕێ)و (گوریسی زوڵمیش لە ئەستووری‌یەدا دەپچڕێ).

لە کۆتایی‌دا

لەخوا داواکارین هەموولایەکمان وا لێ بکات کە گوێ بۆ ئەوانە بگرین کە لەبەر خوا ئامۆژگاری‌مان دەکەن و عەیبو هەڵەکانمان دەخەنە بەرچاوو پڕ بەدڵ سوپاسیان بکەین، چونکە خودا فەرموویەتی (الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ).

نووسەر: کۆمەڵە موسڵمانێکی خەمخۆرو دڵسۆزو پەرۆش بۆ ئیسلام.

تێبینی:

لەچەند سەرچاوەیەکەوە گوێ بیست بووین کە گوایە رۆژی ١٩٨٨/٩/٢٧ لە شاری سەقز کۆبوونەوەیەك هەیە، بەڵام لەبەر ئەوەی لەهیچ سەرچاوەیەکی باڵاوە بەشێوەیەکی راستەوخۆ ئێمە ئاگادار نەکراینەوە، دڵنیا نەبووین کە ئەو هەواڵانە راستن بۆیە بەپێویستمان نەزانی بچین بۆسەقز.

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥١)

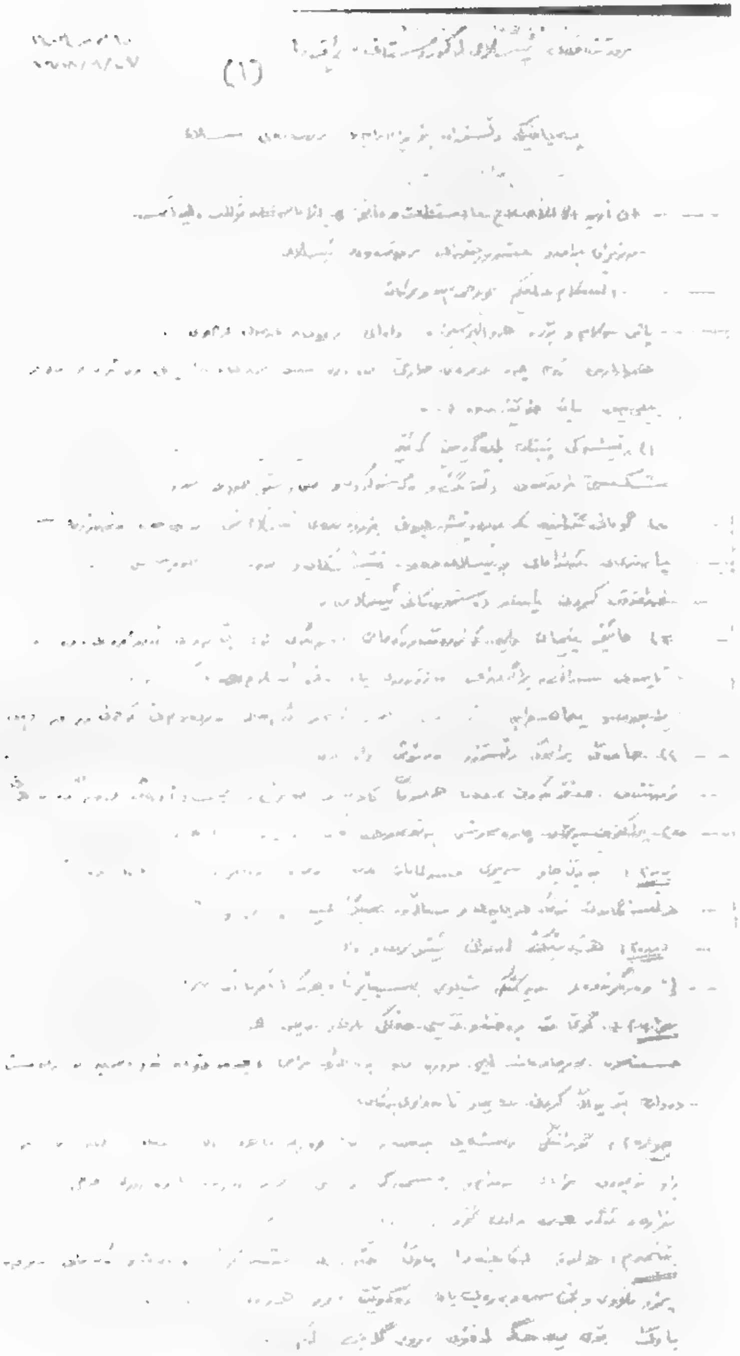

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣)

دەقی بانگهێشت بۆ کۆبوونەوەی کۆڕی راوێژی یەکگرتوو.

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق دا بسم الله الرحمن الرحيم ژمارە: ١

بەروار: ٢٥ جماد الثاني ١٤١٠

(وشاورهم في الامر)

بەڕێز (کاک جمال أحمد)

بە مەبەستی کۆبوونەوەیەکی گشتی کۆڕی راوێژی یەکگرتوو و لێکۆڵینەوە لە چەند مەسەلەیەکی گرنگو شیکردنەوەی بارو دۆخی ئەم قۆناغەمان بە پێویستمان زانی تەشریف بێنن بۆخدراوا.

کۆڕی راوێژی یەکگرتوو لە خدراوا

تێبینی

تکایە دوو شەممەی داهاتوو ٢ رجب ١٤١٠ هـ لە شوێنی ئامادەکراودا ئامادەبن.

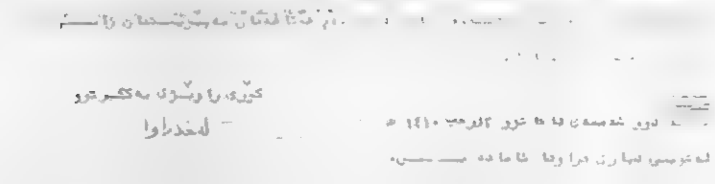
بسم الله الرحمن الرحيم

ژمارە:

کۆڕی راوێژی یەکگرتوو

لەخدراوا

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣)

دەقی بەیاننامەی ژمارە (٨)ی کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو لە (٣ رەجەب ١٤١٠ک).

بزوتنەوەی ئیسلامی بسم الله الرحمن الرحیم ژمارە/ ٨

لە کوردستانی عێراق دا بەروار/ ٣ رجب ١٤١٠

(وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ)

ب/ ئاگاداری

دوای ئەوەی مەفرەزەیەکی (١٠) کەسی لە هێزی (خالد) جیا کرانەوەو هەموو یارمەتییەکی تایبەتی دران‌و هاوکاری یان کرا لەلایەن دروست کەری مەفرەزەی ناوبراوەوە، ماوەیەکی زۆری نەخایاند (٥) کەسیان بە چەکەکانیانەوە چوونەوە باوەشی رژێمی بەعس و لەوێش بوونە مەفرەزەی تایبەتی دوژمن. وە لە پێناو سود گەیاندن بە رژێمی کافر دەیانەوێ زیان بگەیەنن بە بزووتنەوەی ئیسلامی بە گشتی و ئەندامانی لێهاتوو بە تایبەتی.

بۆیە ئێمەی کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو رایدەگەیەنین لە هەر شوێنێك ئەو ناپاکانە بەرچاو کەوتن بە سزای خۆیان بگەیەنرێن. ئەو ناپاکانەش ئەمانەن (١ـ احمد قادر کریم/ عبدالعزیز. ٢ـ هادی صالح محمد/ عبدالمجید. ٣ـ نامق محمد احمد/جلال. ٤ـ محمود صالح محمد/ عبدالوهاب. ٥ـ عثمان صالح محمد/ بخاری[1]. وە پەڕی دووەم بڕیاری دروست کرانی مەفرەزەی ناوبراوە.

تێبینی

(١) تاقە ئامانج و مەبەستی پێکهاتنی کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو چاککردن‌و هێنانە سەرخەتی بزووتنەوەی ئیسلامی ولابردنی دەردو گیرو گرفتەکانی‌یەتی کەواتە با هیچ کەس تفەنگ بە تاریکی‌یەوە نەنێ و لەخۆیەوە ناوی جیا بوونەوەمان بەدوا نەخات.

---

[1] ناوی پێنجەم لە لیستی ئاگاداریەکەی کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو (عثمان صالح محمد/بخاری) لەناوی لیستی مەفرەزەکەدا نیە پێدەچێت ئەوناوە بەهەڵە نوسرابێت یان (غفور صالح) بێت. سیوەیلی

(٢) بۆ هەر مەسەلەیەکی گرنگ یەکدەنگ هەڵوێستی خۆمان رادەگەیەنین.

(١) م علی باپیر

(٢) م محمد رازی

(٣) م عبدالله عبدالعزیز

(٤) عبدالقادر برایەتی

(٥) سلمان یاسین

(٦) شریف حسین

(٧) حسن بابکر

(٨) امین طه

(٩) عمر محمد هومر

(١٠) محمد عزیز

(١١) مسعود صدیق

(١٢) یاسین صادق

(١٣) حاجی سعید

(١٤) ابو هدی

(١٥) کمال محمد

(١٦) مجاهد اشرف

(١٧) عبدالحمید صالح

(١٨) عمر نصرالله حبیب

(١٩) عمر مصطفی

(٢٠) عبدالستار مجید

(٢١) جمال احمد

(٢٢) شريف سليم

(٢٣) فؤاد رضا

(٢٤) عثمان رسول

(٢٥) فاروق معروف ابراهيم

(٢٦) محمد ياسين

بسم الله الرحمن الرحيم

ﷲ أكبر

نوسینگەی رابەری گشتی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی — ژمارە/

عێراق — رۆژ/

بۆ ئاگاداری

بە پێی بەرژەوەندی تایبەتی بزوتنەوەی ئیسلامی و بە مەبەستی ئەنجامی چالاکی تایبەتی ((نوسینگەی رابەری گشتی)) مەفرەزەیەکی دیکە پێك دێت لەم دە (١٠) برایەی خوارەوە بۆ هەمان مەبەستی سەرەوە لەبەر ئەوە داوام وایە لە هەموو برایان یارمەتی‌یان بدەن

والسلام عليكم ورحمة الله

رابەری گشتی بزوتنەوەی ئیسلامی لە

کوردستانی عێراق

<u>ناوەکان</u>

١ـ احمد قادر كريم/ عبدالعزيز

٢ـ هادي صالح/ عبدالمجيد

٣ـ نامق محمد احمد/جلال

٤ـ محمود صالح/عبدالوهاب

٥ـ ابراهيم رشيد/

٦ـ غفور صالح/ مسلم

٧ـ احمد حمه‌كريم/ عبدالحكيم

٨ـ محمد صالح/ عبدالصمد

٩ـ صديق محمد على/ وريا

١٠ـ عبدالله صالح/ نجم الدين

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥٣)

بزووتنەوەی ئیسلامی
لە کوردستانی عێراقدا

بسم الله الرحمن الرحيم

ژمارە/ ٨
بەروار/ ٣ رجب

{وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنقَلَبٍ يَنقَلِبُونَ}

[illegible]

[illegible]

(١) [illegible]

(٢) [illegible]

(١) م علی [illegible]
(٢) محمد بازی
(٣) [illegible]
(٤) عبدالقادر [illegible]
(٥) عثمان یاسین
(٦) [illegible]
(٧) [illegible]
(٨) [illegible]
(٩) [illegible]
(١٠) [illegible]
(١١) محمود [illegible]
(١٢) یاسین [illegible]
(١٣) [illegible]
(١٤) [illegible]
(١٥) کمال محمد

(١٦) [illegible]
(١٧) [illegible]
(١٨) [illegible]
(١٩) [illegible]
(٢٠) [illegible]
(٢١) [illegible]
(٢٢) [illegible]
(٢٣) [illegible]
(٢٤) [illegible]
(٢٥) [illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

الله أكبر

ژمارە /
ڕۆژ /

نووسینگەی رابەری گشتی

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی
عێراق

[illegible]

بەپێی بەرژەوەندی تایبەتی بزووتنەوەی ئیسلامی و بە مەبەستی ئەنجامدانی چالاکی ناوەندی ((نووسینگەی رابەری گشتی)) [illegible] دیکە [illegible] (١٠) برایەی خوارەوە [illegible] لە ئەستۆ [illegible] لە هەموو [illegible] بن .

والسلام عليكم ورحمة الله

ناوەکان

١- احمد [illegible] / عبدالعزیز
٢- هادی صالح / عبدالرحمن
٣- [illegible] محمد [illegible] / جلال
٤- محمود صالح / عبدالوهاب
٥- ابراهیم رشید /
٦- غفور صالح / مسلم
٧- احمد حمە کریم / عبدالحکیم
٨- محمد صالح / عبدالصمد
٩- [illegible] / [illegible]
١٠- عبدالله صالح / نجم الدین

رابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامی
لە کوردستانی عێراق

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٤)

دەقی بەیاننامەی ژمارە (٩)ی کۆڕی راوێژی یەکگرتوو لە (٢١ رەجەب ١٤١٠ك).

بسم الله الرحمن الرحيم

ربنا عليك توكلنا واليك انبنا واليك المصير

ژمارە/٩

بەروار/ ٢١ رجب ١٤١٠

ب/ ئاگاداری یەکی گرنگ

مسوڵمانانی دڵسۆزو بەپەرۆش بۆ ئیسلام!

ئێمە - کۆڕی راوێژی یەکگرتوو - دوای ئەوەی پاش هەوڵدان و خۆماندووکرنێکی زۆر بۆ راست کردنەوەی هەڵەو ناتەواوی یە زلەکانی کەسانێك کە خۆیان بە چاوساغ و مشوورخۆری یەکەمی بزووتنەوەی ئیسلامی دەزانن، بیٚ هیوا بووین و گەیشتینە (بن بەست). بیروباوەڕی ئیسلامی و بەتەنگەوەبوونی ئابڕووی ئیسلامو ترسانمان لە رۆژی سزاو پاداشت پاڵیان پێوەناین، کە بۆ هێنانەدی و دابین کردنی ئامانجی ناوبراو - واتە راست کردنەوەو هێنانە سەرخەتی بزووتنەوەی ئیسلامی - (کۆڕی راوێژی یەکگرتو) پێك بێنین و دڵ و بیرو بۆچوونو دەنگو هەڵوێستمان بکەینە یەك‌و لەسەر چەند یاساو بنچینەیەکی شەرعی رێك بکەوین کە کاتی خۆی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلمو خەلیفە راشیدەکان رضی الله عنهم لەسەریان بەڕێوە چوون، جا داواتان لیٚ دەکەین کە ئێوەش بەپێی فەرمانی خوا (وتعاونوا على البر والتقوى..) رەفتار بکەن و، با هەمووومان یەك دڵو یەك زمان دەست لەنێو دەستی یەك بنێین و بۆ چەسپاندنی هەق و دادگەری ولابردنی (ناشەرعی) گەرمترو زیاتر دەست بەکار بین.

ئنجا شایانی باسە کە لەم ماوەیەدا مەسەلەیەکی گرنگ لە ئارادایە. بە پێویستمان زانی ئێوەی بەڕێزی لیٚ ئاگار بکەینەوەو هەڵوێستی ئێمەش بە روونی بزانن. ئیدی خۆتان و ویژدانی ئیسلامیتان:

یەکەم:

هەموو لایەك ئاگادارن کە ماوەی (٧ — ٨) مانگە پێشمەرگە رەش و رووتو نەدارەکانی بزووتنەوەی ئیسلامی یارمەتی‌یان وەرنەگرتوەو، مەگەر بە دەگمەن دەنا تێیان دا نیە کە قەرزدار نەبێت، جا لەم ماوەیەدا یارمەتی درا بە هەموو هێزەکانی بزووتنەوە، بەلاَم هێزی (حمزة) "رضی الله عنە" و هێزی (شافیعی)"رحمە الله" لە یاسای یارمەتی وەرگرتن لەلایەن (رابەری گشتی)یەوە ریزپەڕ کران! بۆخۆشتان دەزانن کە پێشمەرگە فیداکارو بە هەڵمەتەکانی ئەو دوو هێزە هیچیان لە پێشمەرگەی هێزەکانی دیکە کەمتر نیە!!!

دووەم:

جا بێگومان بە دەردی پێشینان دەڵێن (ئەم ماستە بێ موو نیە) و ئەم هەڵوێستەش ئاڵقەیەکی دیکەیە لەو زنجیرە هەڵوێستەی کە لە مێژە لە بەرانبەری ئێمەدا پێشان دەدرێن بە مەبەستی ناچارکردنمان بۆ پێشاندانی هەڵوێستێك کە ئاوات و ئامانجی لەمێژینەی دوژمن و ناحەزانی ئیسلام و بزووتنەوەیە کە بریتیە لە جیابوونەوەو (تفرقة).

بەڵێ ئەم هەڵوێستەش هەر دووبارەکردنەوەیەکی کردەیی (فعلی) ئەو هەڵوێستانەیە کە بەرەو روو و پاش ملە چەند جارێك لە بەرانبەرمان دا خراونەڕوو و بێ پێچ‌وپەنا پێمان گوتراوە: (ئەگەر بەم وەزعە رازین چاکە، دەنا خوا حافیزتان بێت، بۆکوێ دەچن بچن)!

سێیەم:

بەڵێ بەڕێزان! ئێمە ئەگەر لەبەر خاتری خواو بەرژەوەندی و عیزەتو ئابڕووی ئیسلامو موسڵمانانو پێ خۆش نەبوونی ناحەزانی ئیسلام دانمان بەجەرگی خۆمان دا نەگرتباو خۆمان مەرزەم نەکردبا، دەبوو لەمێژبا - بە قسەی رابەرو دەووروبەرەکەی - بزووتنەوەی ئیسلامی مان لەتوپەت کردباو دڵی ناحەزانمان خۆش کردبا، بەلاَم ئاگادارتان دەکەینەوەو دڵنیاتان دەکەین کە خوا پشتیوان بێ هیچ هێزێك و هیچ وەسیلەیەکی ناشەرعی ناتوانێ ناچارمان بکات هەڵوێستێك بنوێنین کە بە زیانی ئیسلامو قازانجی ناحەزان تەواو بێت.

چوارەم:

بەلاّم دلّنیاشتان دەکەین کە ئێمە هەروەك چۆن هەلّوێستی چەوتو ناشەرعی‌یانەی (دەنگ دان) و (برسیی کردن - تجویع) ناتوانێ ناچاری جیابوونەوەو پەرتەوازەیی‌مان بکات، ناشتوانێ یەك (بست)یش پاشەکشەمان پێ بکات لە بەئەنجام گەیاندنی ئەرکی مسولّمانانەی سەرشانمان و راست کردنەوەو لە بێژنگ دانی (رابەرایەتی) و هێنانە سەر خەتی بزووتنەوەی ئیسلامی، بەلّکو خوا یار بێ هەتا زیاتر تەنگمان پێ هەلّچنرێ و پتر برسی بکرێین، لەسەر هەلّوێستی ئیصلاحی‌یانەی خۆمان سوورترو لەبڕشت تر دەبین، چونکە دیتنی ئەو هەلّوێستو رەفتارە ناشەرعی یانە زیاتر قەناعەتمان پێ پەیدا دەکات کە دەردی بزووتنەوەکەمان چەندە گرانو بێڕەزایەو، چەندە حەوجێی بە چارەسەرو خەم لێ خواردن دەکات!!

لەکۆتایی دا دەلّێین:

پێشمەرگەی ئیسلام (شێری نێچیرگر)ە نەك (گاجووتی جووتکەر)، هەلّبەتە گاجووت کە برسی بوو جووتی پێ ناکرێ، بەلاّم شێر هەتا برسی تر بێت چاکتر بەدوای نێچیر دەگەڕێو زووتریش تێکی دەشکێنێ، ئەوانەش کە پێیان وایە جیهاد بە زگی برسی و گیرفانی خالّی ناکرێ، دیارە بە ژیانی پێغەمبەرو صلى الله عليه وسلم هاوەلّە رووتو نەدارەکانی ئاشنا نین.

کەواتە:

با هەموو کەس بزانێ کە ترسانو برسیەتی ناتوانن ڕێگەی جیهادو خەبات لە پێشمەرگە رەسەنەکانی ئیسلام بگرن، بەلاّم هیچ مسولّمانێکیش رازی نابێ بە سیاسەتی چەوتی: (برسی کردن و زار چەور کردن) (سياسة التجويع والتطميع) رەفتاری لەگەلّ بکرێ.

تێبینی:

شایانی باسە کە جگە لەو ئەندامانەی کە هەتا ئێستا لە کۆڕی راوێژی یەککرتوودا کۆبوونەوە، کەسانێکی دیکەی دلّسۆزو مسولّمان هەن کە هاوبیرو هاوهەلّوێستن لەگەلّ کۆڕی ناوبراودا، بەلاّم جارێ بەپێویست نەزانراوە بەئاشکرا هەلّوێستی خۆیان بخەنەڕوو.

والسلام علينا وعلى عبادالله الصالحين

کۆڕی راوێژی یەککرتوو

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥٤)

بسم الله الرحمن الرحيم

ربنا عليك توكلنا واليك انبنا واليك المصير

ژمارە / ٩
بەروار / ٢١ رجب ١٤١٠

بۆ ئاگاداریەکی گرنگ

موسڵمانانی دڵسۆزو بەپەرۆش بۆ ئیسلام !

ئێمە – کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو – دوای ئەوەی ماوەیەک هەوڵدان و خۆماندووکردنێکی زۆر بۆ ڕاستکردنەوەی هەڵەو ناتەواوییە زلەکانی کەسانێک کە خۆیان بە چاوساغ و مشوورخۆری یەکەمی بزووتنەوەی ئیسلامی دەزانی ، هیچ هیوا بووین و [illegible] (بی [illegible]) ، سەروماڵ و ڕێ ئیسلامی و [illegible] ئابرووی ئیسلام و موسڵمانان لە ڕۆژی [illegible] یاداشت [illegible] ، کە بۆ هێنانەدی و [illegible] ئامانجی [illegible] – واتە ڕاستکردنەوەو هێنانە سەرڕێی بزووتنەوەی ئیسلامی – (کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو) یەک بێنین و دڵ و بیرو بۆچوون و دەنگ و هەڵوێستمان یەکبخەین و لەسەر چەند بناغە و [illegible] پێشەنگ بکەوین کە کاتی خۆی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم و [illegible] ڕاشیدەکان رضي الله عنهم لەسەریان بەڕێوە چوون . جا داواتان لێ دەکەین کە ئێوەش بەپێی فەرمانی [illegible] (وتعاونوا على البرّ والتقوى ..) ڕەفتار بکەن و ، با هەموومان [illegible] دەست لەسەر دەستی یەک دانێین و [illegible] و [illegible] ([illegible]) [illegible]

هەروا پێویستە کە لەم ماوەیەدا بەسەرهاتێکی گرنگ [illegible] ، بەپێویستمان زانی [illegible] لێ ئاگادار بکەینەوەو هەڵوێستی خۆمان [illegible] ، [illegible] خۆتان و [illegible] ئیسلامیتان :

یەکەم :

هەموو لایەک ئاگادارن کە ماوەی (٧ – ٨) ساڵە پێشەوایەک [illegible] و سەدارەکانی بزووتنەوەی ئیسلامی [illegible] وەرگرتووە ، [illegible] ئەمانیش [illegible] بە [illegible] ، جا لەم ماوەیەدا پارەی درا بە هەموو هێزەکانی بزووتنەوە ، بەڵام هێزی ، حمزە ، " رضي الله عنه " و هێزی (شافیعی) " رحمه الله " لە پارەکانی پارەوەرگرتن [illegible] ([illegible]) [illegible] کە پێشەوا [illegible] ئەو دوو هێزە [illegible] لە پێشەوەکەی هێزەکانی [illegible] !!!

دووەم :

[illegible] (ئەم [illegible]) و ئەم هەڵوێستەش [illegible] لە [illegible] کە لەمێژە لە بەرامبەری ئێمەدا [illegible] بە [illegible] بۆ [illegible] هەڵوێستێک کە [illegible] و [illegible] دوژمن و [illegible] ئیسلام و بزووتنەوەیە کە [illegible] لە جیابوونەوەو (تفرقة) !

بەڵێ ئەم هەڵوێستە هەر دووبارەکردنەوەیەکی کردەیی (عملي) ئەو هەڵوێستانەیە کە [illegible] و [illegible] چەند جارێک لە بەرامبەرمان دا [illegible] و بێ [illegible] :(ئەگەر [illegible] ، [illegible] خوا [illegible] ، [illegible] دەچن ؟ !

سێیەم :

ئەلێ سەرێزان ! ئێمە ئەگەر لەبەر خاتری خواو بەرژەوەندی و عیززەت و ئابڕووی ئیسلام و موسڵمانان و بۆ خۆشنوودیی ناحەزانی ئیسلام داسمان بەجەرگی خۆمان دا بگرتباو خۆمان بەرزەم بکردبا ، ئەبوو لە پێشدا ـ بەتایبەتی ڕابەرو دەوروبەرەکەی ـ بزووتنەوەی ئیسلامی مان لەبەینبەت کردباو دڵی ناحەزانمان خۆشکردبا ، بەڵام ئاگادارتان دەکەینەوەو دڵنیاتان دەکەین کە خوا پشتیوان بۆ هیچ هێزێک و هیچ وەسیلەیەکی ناشەرعی ناتوانێ ناچارمان بکات هەڵوێستێک بنوێنین کە بە زیانی ئیسلام و ئارەزووی ناحەزان تەواو بێت .

چوارەم :

بەڵام دڵنیاتان دەکەین کە ئێمە هەروەک چۆن هەڵوێستی چەوت و ناشەرعی یاسەی (دەنگدان) و (برسی کردن ـ تجويع) ناتوانێ ناچاری جیابوونەوەو پەرتەوازەمان بکات ، ناشتوانێ بەک (بەست) بێ پاشگەزمان بۆ بکات لە بەجێهێنانی ئەرکی موسڵمانانەی سەرشانمان و ڕاستکردنەوەو لەسەر یەکدانی (ڕابەرایەتی) و هێنانە سەر هەتی بزووتنەوەی ئیسلامی ، بەڵکو خوا یارمان بێ هەتا زیاتر ئەیکەمان بۆ هەڵبژێرێ و بەختیاری بکرێین ، لەسەر هەڵوێستی ئیسلامی یاسەی خۆمان سوورترو لەپێشتر دەبین ، چونکە دیسی ئەو هەڵوێست و ڕەفتارە ناشەرعی یە زیاتر قەناعەتمان بۆ پەیدا دەکات کە دەردی بزووتنەوەکەمان چەندە گران و بێ پەروایەو ، چەندە حەوجێی بە چارەسەرو خەم لێ خواردن دەکات !!

لەکۆتایی دا دەڵێین :

پێغەمبەرکەی ئیسلام (ئیمڕی تێپەرگر) م. خەک (کاموونی جوونکەر) ی هەڵبەتە کاجووت کە برسی بوو خووس بۆ ناکرێ ، بەڵام ئێمە هەتا برسی تر بێت چاکتر بەدوای ئێچیردا دەکەوێ و رووخۆیش تێکی دەشکێنێ ، ئەوانەش کە پێیان وایە جیهاد بە رگی برسی و گیرفانی خاڵی ناکرێ ، دیارە بە زیانی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم داوەڵە ڕووت و ئەدارەکانی ناشنا بین .

کەواتە :

با هەموو کەسێ بزانێ کە برسان و برسیەتی ناتوانی ڕێگەی جیهادو ئەبات لە پێشمەرگە ڕەسەنەکانی ئیسلام بگرێ ، بەڵام هیچ موسڵمانێکیش ڕازی نابێ بە سیاسەتی چەوتی :
(برسی کردن و زار جەور کردن) (سياسة التجويع والتطميع) ڕەفتاری لەگەڵ بکرێ .

تێبینی :

ئاماژە بەوە ئەکەین کە جگە لەو ئەندامانەی کە هەتا ئێستا لە کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتـــوودا کۆبوونەوە ، کەسانێکی دیکەی دڵسۆزو موسڵمان هەن کە هاوبیرو هاوهەڵوێستن لەگەڵ کۆڕی ناوبراودا ، بەڵام ماری سەبێوەبەت بەراستراوە بەئاشکرا هەڵوێستی خۆیان بەدەسەوە .

والسلام علينا وعلى عباد الله الصالحين

کۆڕی ڕاوێژی یەکگرتوو

— ٢ —

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٥)

دەقی سەروتاری ژمارە (١)ی گۆڤاری ئالای ئیسلام لە (تەمموزی ١٩٨٦).

بسم الله الرحمن الرحيم

المحررون: ئازاد كرمیانی

كولالة ئاسنكر

لماذا ئالای ئیسلام

ان كل حركة سياسية او طلابية تحتاج الى جريدة او مذياع او مجلة تعبر عنها فان (ئالای ئیسلام) هي الناطق رسمي لرابطتنا ان هناك ثلاثة اهداف اساسية تسعى دوريتنا الى تحقيقها:

١- ستسعى نشرتنا الى الاهتمام بالفكر الاسلامي الاصيل وبث التوعية الاسلامية بين الشباب الكردى ليكونوا قادرين على حل المشكلات السياسية والاقتصادية والاجتماعية التى تواجه شعبنا في كردستان حلا اسلاميا.

٢- ان معظم الدوريات التى تصدرها الحركات الاسلامية في اوربا وامريكا الشمالية تتجاهل الدور الذى لعبه شعبنا في خدمة الاسلام وان هذه الدوريات لا تعطى الالمام الكافي لقضية (٢٠) عشرين مليون مسلم كردي لذا تنوى نشرتنا جلب اهتمام الحركات والشخصيات الاسلامية الى مظلومية شعبنا ضمن اطار الاسلامي.

٣- رغم تقديرينا للدور الذي تلعبه النشريات الكردية الاخرى في تعريف راى العام العالمي بالقضية الكردية الا اننا نشعر بان معظم النشريات باستثناء "الزيملة جودى" تحاول اما اغفال التراث والوجه الاسلامي للتاريخ الكردي او تقديمه بطريقة غير موضوعية وذلك لاستعمالهم نظريات (دنيوية) علمانية كالقومية الليبرالية او الماركسية — اللينينية التي هي نظريات ظهرت في الغرب الاوروبي ونتيجة ظروف حضارية وتاريخية خاصة بواقعها. نحن نشعر بان هذه النظريات غير ملائمة ولاهي قابلة لتحليل واقع شعبنا المسلم في كردستان. فنامل بأن ئالای ئیسلام سيصحح هذا المسار.

نحب ان يعرف الاخوة جيمعا، خاصة قرائنا من الكرد، باننا نطمح ان نجعل من نشرتنا منبرا حرا لتبادل الاراء بين اصحاب الاتجاهات المختلفة ضمن باب الحوار التي ستشغل قسما من دوريتنا في المستقبل ولكننا نرجوا من الاخوة ان يضعوا في الاعتبار بان الحوار العلمي الهادف لا يتحقق الا بالموضوعية في الطرح والبعد عن التشنج والانفعال، كما نود ان نبين للجميع باننا اذ لا نلزم احدا بقبول حركتنا كبديل لجميع الحركات الطلابية الكردية الا اننا نقول باننا ستسعى الى تقديم الوجه الاسلامي الصحيح لنضال شعبنا الكردي. ونود ان نؤكد ايضا باننا نقدر نضال كل الاطراف الكردية ونرفض ان تكون نشرتنا منبرا للتهجم على اى طرف. اضافة الى ذلك حين نكتب عن الاسلام فكرا وتاريخا وعقيدة فاننا ننطلق من القران والسنة النبوية الشريفة وناخذ من تاريخ الرسول الاعظم (ص) وال بيته الطاهرين ودور خلفاء الراشدين نماذج عملية لدعم فكرنا ولا نعتبر انفسنا ملزمين للدفاع عن تصرفات ومواقف دول وحركات اسلامية قامت في الماضي او القائمة حاليا على الساحة الاسلامية.

ولا يعني بذلك باننا ننكر اسلامية اي طرف ولكن لتاكيد استقلاليتنا كحركة اسلامية طلابية كردية.

كان بودنا، ولا نزال نطمح، بان يكون قسم الاعظم من نشرتنا بلغتنا الكردية الغنية ولكن لقلة الكفاءات وصعوبة الحصول على الة طابعة الكردية اضطررنا ان نخرج هذا العدد وربما الاعداد القادمة ايضا باللغة العربية والانكليزية ونرجو من الاخوة عدم التردد في الكتابة الينا عن تراث وتاريخ المسيرة الكردية باللغة الكردية حيث نظمن الترجمة الامينة لهم او ننشرها مع النشرة كما هي.

((وقل اعملوا فسيرا الله عملكم ورسوله والمؤمنون)).

بسم الله الرحمن الرحيم

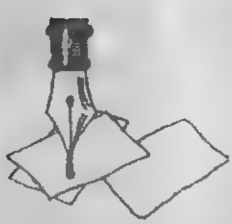

المحررون: ئازاد كرمياني
كولالة ئاسنكر

لماذا ئالاى ئيسلام

ان كل حركة سياسية او اسلامية تحتاج الى جريدة او مذياع او مجلة تعبر عنها فان (ئالاى ئيسلام) هي الناطق الرسمي لو اطلعنا ان هناك ثلاثة اهداف اساسية تسعى دوريتنا الى تحقيقها :

١- تسعى نشرتنا الى الاهتمام بالفكر الاسلامي الاصيل وبث التوعية الاسلامية بين الشباب الكردي ليكونوا قادرين على حل المشكلات السياسية والاقتصادية والاجتماعية التي تواجه شعبنا في كردستان حلا اسلاميا .

٢- ان معظم الدوريات التي تصدرها الحركات الاسلامية في اوربا وامريكا الشمالية تتجاهل الدور الذي لعبه شعبنا في خدمة الاسلام وان هذه الدوريات لا تعطي الاهتمام الكافي لقضية (٢٠) عشرين مليون مسلم كردي لذا تحاول نشرتنا جلب اهتمام الحركات والشخصيات الاسلامية الى مظلومية شعبنا ضمن الاطار الاسلامي .

٣- رغم تقديرنا للدور الذي تلعبه النشريات الكردية الاخرى في تعريف راى العام العالمي بالقضية الكردية الا اننا نشعر بان معظم هذه النشريات ما عدا (الزميلة جودي) تحاول اما اهمال التراث والوجه الاسلامي للتاريخ الكردي او تشويهه بطريقة غير موضوعية وذلك لاستعمالهم نظريات (دخيلة) علمانية كالقومية الليبرالية او الماركسية-اللينينية التي هي نظريات ظهرت في الغرب الاوربي ونتيجة ظروف حضارية وتاريخية خاصة بواقعها . نحن نشعر بان هذه النظريات غير ملائمة ولا هي قابلة لتحليل واقع شعبنا المسلم في كردستان . فنأمل بان ئالاى ئيسلام سيصحح هذا المسار .

نحب ان يعرف الاخوة جميعا ، خاصة قراءنا من الكرد ، باننا نطمح ان نجعل من نشرتنا منبرا حرا لتبادل الآراء بين اصحاب الاتجاهات المختلفة ضمن باب الحوار التي ستحتل قسما من دوريتنا في المستقبل ولكننا نرجو من الاخوة ان يضعوا في الاعتبار بان الحوار العلمي الهادف لا يتحقق الا بالموضوعية في الطرح والبعد عن التشنج والانفعال وكما نود ان نبين للجميع ، باننا اذ لا نلزم احدا بقبول حركتنا كبديل لجميع الحركات الاسلامية الكردية الا اننا نقول باننا نسعى الى تقديم الوجه الاسلامي الصحيح لنضال شعبنا الكردي . ونود ان نؤكد ايضا باننا نقدر نضال كل الاطراف الكردية ونرفض ان تكون نشرتنا منبرا للتهجم على اي طرف . اضافة الى ذلك حين نكتب عن الاسلام فكرا وتاريخا وعقيدة فاننا ننطلق من القران والسنة النبوية الشريفة ونأخذ من تاريخ الرسول الاعظم (ص) وال بيته الطاهرين ودور خلفاء الراشدين نماذج عملية لدعم فكرنا ولا نعتبر انفسنا ملزمين للدفاع عن تصرفات ومواقف دول وحركات اسلامية قامت في الماضي او القائمة حاليا على الساحة الاســـــــلامية .

ولا يعني ذلك باننا ننكر اسلامية اي طرف ولكن لتأكيد استقلاليتنا كحركة اسلامية كردية .

كان بودنا ، ولا نزال نطمح ، بان يكون قسم الاعظم من نشرتنا بلغتنا الكردية الغنية ولكن لقلة الكتاب ات وصعوبة الحصول على الة طابعة كردية اضطررنا ان نخرج هذا العدد وربما الاعداد القادمة ايضا باللغة العربية والانكليزية ونرجو من الاخوة عدم التردد في الكتابة الينا عن تراث وتاريخ المسيرة الكردية باللغة الكرديـــة حيث نضمن الترجمة الامينة لهم او ننشرها مع النشرة كما هـــي .

((وقل اعملوا فسيرى اللـــه عملكم ورسوله والمؤمنون)) .

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٦)

دەقی بەیاننامەی مەکتەبی ئیرشادی بزووتنەوەی ئیسلامیی سەبارەت بە پتەوکردنی ریزەکانی ناوخۆی بزووتنەوە لە (٨ جەمادی یەکەمی ١٤٠٨ک).

بسم الله الرحمن الرحيم

((الا ان حزب الله هم المفلحون))

بەیاننامەی بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

بە هەوڵ و کۆششی دڵسۆزانی ئیسلام لە کوردستانی عێراق داو پاش چەند ساڵ جیهادو کۆچ کردن رووبەرووبوونەوەی تەنگ و چەڵەمەی جۆربەجۆر کە هاتە رێگەی بزوتنەوە موجاهیدیەکەی کوردستانی عێراق ((بزووتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق)) ئەندامانی ئەم بزوتنەوەیە بەسەبرو ئارامو خۆراگری توانیان کە ئاستی جوولانەوەی ئیسلامی بگەیننە مەڵبەندو ئاسۆی فراوان کردن و گەورەبوون بە شێوەیەك چەتری بزوتنەوەکە توانی ژمارەیەکی زۆر لە گەورەپیاوانی کوردستان تێکرا لە مامۆستایانی پایە بڵندو موجاهید و خاوەن مێژووی جیهادی لەژێر سایەی دا جێی بکاتەوە، بە کورتی جوغزی بزوتنەوەی پەیوەندی گەیشتە ئەو رادە جەماوەریە بە جورئەتە کە ئەتوانرێ پێی بوترێ قۆناغی پەیوەندیکردنی بە خەڵکی موسڵمانەوە کۆتایی پێ هاتو بە هاتنە دەرەوەی مامۆستای پایە بەرز مامۆستا ((مەلا عوسمان عبدالعزیز)) وە وەرگرتنی ئەرك و بەرپرسیاری جڵەوداری و رابەری بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی قۆناغی جیهادی لە پەیوەندیکردنەوە چووە قۆناغێکی زۆر بەرفراوان و گەورەترەوە، بۆیە بە پێویست زانرا کەلەگەڵ ئەم ئاڵو گۆڕە گەورەیەی کە کوردستانی عێراق لە مێژووی ئەمڕۆی دا بەخۆیەوە بینی ناوی بزوتنەوەکەش لەگەڵ ئەو جۆش خواردنە جەماوەریەی ئەمڕۆی سەرجەمی جولانەوەی ئیسلامی کوردستانی عێراق بگۆڕرێ بۆ بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق، بۆیە رابەرایەتی پەیوەندی ئیسلامی کوردستانی عێراق و ئەندامانی

مەکتەبی سیاسی و سەربازی بە نوێنەرایەتی جەماوەری پەیوەندی ئیسلام لە (دار الهجرە) تێکڕا بڕیاری جۆش خواردنێکی نوێ بزوتنەوەی پەیوەندی ئیسلامی یان دا بە بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستانی عێراق و سەرجەم بەیعەت درا بە مامۆستای رابەر مامۆستا ((مەلا عوسمان عبدالعزیز)). لەم رووەوە ئاگاداری هەموو ئەندامان و دڵسۆزانی موسڵمان دەکەین بە تایبەت ئەندامانی پەیوەندی ئیسلامی کوردستانی عێراق کە دەبێت لەمەولا بەردەوام بن لە ئەنجام دانی چالاکیەکانیاندا وەریزەکانیان پتەوترو ووزەیان بەتین تر بکەن لەژێر ناونیشانی ((بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق)) وە بە پێویست دەزانرێ ئەوە دەست نیشان بکرێ کە بزوتنەوەی ئیسلامی دەستکەوت و ئامانجی جەماوەری موسڵمانە بە هەموو توێژو چینەکانیەوە بێ جیاوازی لەوشتانەی کە لە ئایینی ئیسلام دا نابنە هۆی دووبەرەکی و جیاوازی وە تیرەو رەگەزو میللەت و نەژاد وەرێبازی مەزهەبی ئیسلامی.

بە کورتی بزوتنەوەی ئیسلامی لانەی چالاکی جیهادی هەر موسڵمانێکی خاوەن باوەڕە بە جیهاد و رووبەڕووبوونەوەی دوژمنانی ئیسلام و رزگارکردنی گەلە موسڵمانەکەمان لە عێراق دا لە دەست رژێمی بەعسی خوێن ڕێژ بە تایبەت گەلی کوردی موسڵمان حوکمی خودایە لە وولاتدا بۆیە لێرەوە بە هەموو جەماوەری موسڵمانی عێراقی رادەگەیەنین کە دروستکردنی زومرەی بچکۆلە بچکۆلە و بۆیەکردنی بە رەنگ و شیعاری ئیسلامی لەلایەن ئێمەوە رەت دەکرێتەوە چونکە یەکێتی و هاوکاری لە بۆتەی جیهادێکی یەك رەنگ دا خەڵکی موسڵمانی وولاتمان دەگەیەنێتە ئاوات وە بە پێچەوانەشەوە دوبەرەکی نەگونجاو زیاتر خەڵکی لە هەڵوەشان و نابودی نزیك دەکاتەوە بۆیە جەماوەری موسڵمانیش لەم گۆشەیەوە دەبێت بۆ پاراستن و پتەوی موسڵمانان هەموو ئەو جۆرە بۆچوونانەی کە بە رەنگ و بەرگی خودپەسەندی و خودویستی و خەڵك کۆکردنەوە لە دەوری تاکەکەس دەپۆشن هەمووی رەت دەکاتەوە چونکە کۆبوونەوەی یەك دڵ و یەك رەنگ لە دەوری بەرنامە پیرۆزەکەی خودا یەکێکە لە خواستە گرنگەکانی پەروەردگار کە بە دەق لە قورئانی پیرۆزدا دەفەرموێ ((وَاعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعاً وَلاَ تَفَرَّقُواْ)) و هەروەك دەفەرموێ ((وَلاَ تَنَازَعُواْ فَتَفْشَلُواْ

وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُواْ إِنَّ اللّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ)) ئیتر بە هیوای سەرکەوتن لە ژێر ئاڵای قورئان دا.

((وَقُلِ اعْمَلُواْ فَسَيَرَى اللّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ))

مەکتەبی ئیرشادی

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

٦/جمادی اول/١٤٠٨

وێنەیەك بۆ :ـ

١ـ دەفتەری بەڕێز رابەری گشتی.

٢ـ بەشی راگەیاندن.

٣ـ ادارە و توجە.

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥٦)

((وقل اعملوا فسيرى الله عملكم ورسوله والمؤ

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٧)

دەقی نامەی شێخ عوسمان عەبدولعەزیز بۆ مەلا عەلی عەبدولعەزیز سەبارەت بە بەشداری نەکردن لە هێرشی سەر هەڵەبجە لە (١٩٨٨/٣/١٢).

بسم الله الرحمن الرحيم

٢٤ /رجب/

١٩٨٨/٣/١٢

برای خۆشەویست مەلا علی .. سەلام و دوعام هەیە بۆ هەموو برایانی موجاهید بە تایبەتی کاك مەلا احمد .. سەبارەت بە بەشداری ئێمە لە هجوم بۆ سەر هەڵەبجە دوێنێ بۆتانم نووسیبوو لەم بارەیەوە جارێکی تر دەینووسمەوەو ئەڵێم: ئەم کارە مەکەن و بەشداری تیا مەکەن من مەسئوولیەتی بەشداری نەکردنەکە ئەگرمە ئەستۆ لای ئێرانییەکان و ئەوانی تر. بە هەموو برایان بڵێ بەشداری کردنەکە ئاساری خراپو ئەنجامی نا بەدڵی تیایە. راستە سەیتەرە کردن لەسەر هەڵەبجە زۆر ئاسانە بەلام ئێوە ئەزانن کە حیزبی بەعسی کافر چۆنەو چەند رقیشی لە هەڵەبجەیەو شكو گومانی تیا نییە کە بە هەموو چەکێك لێی ئەداو ویرانی ئەکا. ئێمە بەردەوام هەوڵمان داوە لەگەڵ ئێران کە هەڵەبجە لە تۆپباران بپارێزن. هەڵەبجەو دەوروبەری مەرکەزی هێزی ئێمەن .. ئەگەر وێران کرا دەورمان چی ئەبێت؟

لەگەڵ ئەم نامەیەم دا شێخ عبداللطیف قسەت بۆئەکا و پێت رائەگەیەنێ کە ئێمە لەم هجومەدا بە هیچ شێوەیەك بەشداری ناکەین جارێکی تر ئەڵێمەوە ئەبێ بەشداری تیا نەکەینو من ئەم مەسئوولیەتە هەڵ ئەگرم.

بە خواتان ئەسپێرم والسلام علیکم

براتان

عثمان عبدالعزیز

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥٧)

بسم الله الرحمن الرحيم

١٤/رجب [illegible]
[illegible]

[illegible]

بەخواتـــان ئەسپێـــرم [illegible]

براتـــان
عثمان عبدالعزيـــز

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٨)

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی سەبارەت بە کیمیاییبارانی هەڵەبجە لـە (٤ شەعبان ١٤٠٨ ك).

(بەیاننامە)

بە بۆنەی رووداوە دڵ تەزینەکانی ئەم دواییەی هەڵەبجەو شارەزوور

بسم الله الرحمن الرحيم

((ان فرعون علا في الارض وجعل اهلها شيعا يستضعف طائفة منهم يذبح ابناءهم ويستحي نساءهم انه كان من المفسدين. ونريد ان نمن على الذين استضعفوا في الارض ونجعلهم ائمة ونجعلهم الوارثين))

(من لم يهتم بامر المسلمين فليس منهم) (پێغەمبەری مەزن)

ئەی گەلی کوردی موسڵمان، ئەی گەلی عێراقی موسڵمان:

ئەمڕۆ لەسەر رووی زەمینا وە لە هەموو کۆمەڵگەکانی جیهانا هیچ گەلێك نییە وەکو ئێوە رۆڵەکانی چەوسێنراوەو ستەم لێکراوو قوربەسەر بن، وە هیچ وڵاتێك نییە لە جیهانا رژێمێك فەرمانڕەوایەتی بکا پیس ترو دڕندانەتر و گاورتر بێ لە رژێمی بەعسی غەفلەقی، ئەو رژێمەی بە بێ هیچ هۆیەك‌و بە ناڕەوایی سەرتاسەری وڵاتی کردوە بە قەساب خانە بۆ رۆڵەکانی عێراق بە گشتی و گەلی کوردی موسڵمانی بێ تاوان بە تایبەتی، بەڵێ رژێمی بەعسی خوێن ڕێژی رەگەزپەرست هەموو هێزو تواناو بەروبوومی عێراقی خستۆتە کایەوە بۆ قەلاچۆکردنی ئەم گەلە هەژارە، وە بەوپەڕی بێ شەرمی و بێ حەیاییەوە وە بە نیازی کاری نامرۆڤایەتی‌یەوە خەریکە ناوەکەشی لە لاپەڕەکانی مێژوودا بسرێتەوە. ئەوەتا بۆ چەندەمین جار شارو دێهاتەکانی کوردستان لە لایەن ئەم رژێمە رەگەز پەرستەوە بۆمبارانی کیمیایی دەکرێ بە جۆرەها گازی ژەهراوی و خەردەل و —اعصاب — و —خانق — هوە، ئەمە سەرەڕای بەکارهێنانی تازەترین‌و کوشندەترین فڕۆکەی جەنگی‌و موشەکی زەمین بە زەمین‌و جۆرەها تانك‌و تۆپی قورس کەوا شەوو رۆژ ناوجەرگەی ناوچە جێ نشینەکانی کوردستان تیر باران‌و ئاگر باران دەکەن‌و هەزارەها ئافرەت‌و پیرو منداڵی بێ تاوان دەکوژرێن و دەربەدەر دەکرێن.

ئەی گەلی کوردی موسڵمان ئەی گەلی عێراقی موسڵمان:

لە خەوی غەفڵەت و ترسنۆکی راپەڕەو چاوی عیبرەت بکەوەو ببینە خوشکو براکانی ئاینو نەتەوەکەت بەدەس سەددامی حەرام زادەوە چ رۆژە رەشێکیان بەسەردا هاتووە. لە (٢٨/ رەجەب) واتە چەند رۆژێك لەمەوبەر رژێمی دڕندانەی بەعس دەیان فڕۆکەی جەنگی ناردە سەر شارە شیرینەکەی هەڵەبجەو دێهاتەکانی شارەزوورو بە توندی ئەم شارو دێهاتانەیان بۆردوومان کرد، بەلام چ جۆرە بۆردومانێك؟ بێ گومان ئەم بۆردومانە تەنها لە ڕێگەی موشەکی ئاگرینو زەمین بە زەمین نەبوو، بەڵکو لە ناکاو بە سەدان بۆمبای کیمیاییyان بەسەر ئەم شوێنە کوردنشینەدا باراند کە بریتی بوو لە: گازی خەردەلو — اعصاب — و — خانق — و ژەهراوی، وە هەر دەس بە جێ جادە و کووچەکان پڕبوون لە لاشەی بێ گیانو سووتاوی پیرو منداڵو ئافرەت، وە بە هەزارەهای تریش کەڕو کوێرو زامدارو شەلەل بوون، دوای ئەم رووداوە سامناکە دانیشتووانی ئەم شارو دێهاتانە ماڵو ئاوایی خۆیان بە جێ هێشتو بەم شێوەی خوارەوە دەربەدەرو ئاوارەبوون:

١ـ بەسەدان دایکی جگەرگوشیوو ئافرەتی بێهێز و دڵناسك بە دەستو پێی سوتاوەوە ئێستاکە لەناو کەژو کێوە ساردەکانی کوردستان لەژێر بەردێکا دەس لە ئەژنۆ کەوتوون دوای ئەوەی مێردو چوار یا شەش منداڵی گۆشەی جگەریان کوژراونو بە بۆمبا کیمیاییەکانی سەددام و بونەتە خەڵووز و لەسەر شەقامەکانی هەڵەبجە وا بێ خاوەن کەوتوون.

٢ـ بە سەدان ئافرەت و پیاوی پیری زامدار بە تەنیا لەناو دۆڵو کەژو کێوەکاندا بێکەسو بێ داوو دەرمان ماونەتەوە دوای کوژرانی هەموو کەسو کاریان.

٣ـ بە سەدان عائلە بە شێوەیەکی وا پەرتو بڵاو بونەتەوە کەوا بوونەتە چوار یا پێنج بەش دایك لە ژێر بەردێك و باوك لە شارێکو منداڵێك لە شوێنێکو کچێك لە شوێنێکی تر.

٤ـ بە سەدان لە زامدارو کوێر و لەش سوتاوە ئاوارەکان ناتوانن خۆیان بگەیەننە هیچ ئاوەدانییەك ، وە بێگومان هیچ جۆرە دەواو دەرمانێك بۆ زامدارە کیمیاییەکانی

کوردستان نی‌یه تاوەکو بەچەند ڕۆژێك خۆیان نەگەیەننە ئێران بە پیادەیی یا بە سواری ولاخ ئەویش ئەگەر لە هەزاری یەك کەس دەس کەوێ. بەڵێ ئەی گەلی کوردستان‌و عێراق ئاوارەکان نەك هەر دەوایان دەس ناکەوێ بۆ زامدارە کیمیایی‌یەکان بەڵکو تەنانەت نانی وشکیان دەس ناکەوێ بۆ سکی برسی پیرو منداڵەکانیان، جا لەبەر ئەوە ئەبینی تەرمە جێماوە بێ گیانەکانی کورد کەن‌و کێوەکانی پڕ کردووە.

٥- لەم ئافرەتە ئاوارانەدا هەن کەوا لەسەر کێوێکی بەرزو بەبێ مامان و داو دەرمان منداڵیان بووە.

ئیتر هەتا کەی ئەی میللەتی عێراق، هەتاکەی ئەی میللەتی کورد؟ ئەمە هەمووی نرخ‌و باجی سەرشۆڕی و بێ غیرەتی‌یە، ئەگەر موسڵمانی موسڵمان هەرگیز سەرشۆڕی قبووڵ ناکاو لە مردن ناترسێ، ئەگەر کوردی ئازایەتی‌و مەردایەتی گەلی کورد لە جیهانا ناوی داوەتەوە.

هەڵسە ئازاو مەردانە بێرە مەیدانی خەبات‌و ئازادی، وە دڵ نیا بە لەوەی نرخی ئازادی لە نرخی سەرشۆڕی و ژێردەستی زۆرترو گران تر نیە، سەرەڕای ئەو جیاوازی‌یەی لە نێوان ژیانی ئازادی‌و سەرشۆڕی دا هەیە کەوا ئەویان بەهەشت‌و ئەویان دۆزەخە.

ئەی جەماوەری موسڵمانی کوردستان و عێراق: میللەتانی دنیا سەریان سوڕماوە لە بێ دەنگی ئێوە بەرامبەر ئەو هەموو تاوان‌و دڕندایەتی‌یەی ڕژێمی بەعس بەرپای ئەکا. وە بێ گومان بزانن کەوا ئەگەر بەدەستی خۆتان ئەم ڕژێمە لەناو نەبەن ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بارو دۆختان ناخۆش ئەبێ هەروەکو پەروەردگار هەوڵ‌و خەبات‌و تێکۆشانی کردووە بە یاسای بەردەوام بوونی ژیان‌و فەرموویەتی ((وان لیس للانسان الا ما سعى وان سعيه سوف يرى)) وە ((ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم)).

ئەی جەماوەری کوردستان ئەوەی شایانی باسە لە ڕووداوەکانی هەڵەبجەو شارەزوور بزووتنەوەی ئیسلامی کوردستانی عێراق بە هەموو هەوڵ‌و توانایەوە بەرەو هاواری لێقەوماوە ئاوارەکان ڕۆیشت و ئەرکی سەرشانی خۆی بەجێ گەیاند و جۆرەها یارمەتی پێش کەش کردن کە بریتی یە لە:

١- ژمارەیەکی زۆر لە پێشمەرگە موجاهیدەکانی بزوتنەوە بە سەرکردایەتی فەرماندەی گشتی سەربازی بەڕێز مامۆستا مەلا عەلی چوونە ناو شاری هەڵەبجە و دڵی جەماوەریان دایەوە و دڵنیایان کردن لە سەرکەوتن و پشتیوانی خوا.

٢- موجاهیدانی بزوتنەوە گەلێ لە بێ هێز و بێ دەسەڵات و زامدارەکانی رزگار کرد و گەیانیانە نەخۆشخانەکانی جمهوری ئیسلامی. وە لەگەڵ برایانی تەنزیمی داخیلی لاشەی پاکی شەهیدەکانیان ناشت.

٣- ئێستاکەش بەردەوام مەفرەزەکانی (پ . م) موجاهیدەکان بەرەو شارەزوور و هەڵەبجە بەڕێ دەکەون و یارمەتی زامدارو ئاوارەکان ئەدەن.

٤- بەڕێز رابەری گشتی و مامۆستایان نەخۆشخانەی تایبەتی‌یان بۆ زامدارەکان دابین کردووە ومالۆ پێ خەفو خواردەمەنی و پێویستی یەکانی ژیانیان بۆ ئاوارەکان ئامادە کردووە بەردەوامن لە پێش وازی کردن و خزمەت گوزاری زیاتر بە پشتیوانی خوا.

بەڵی بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستانی عێراق پەیمانی داوەتە خوا کەوا هەمیشە خەم خۆرو دڵسۆزی گەلی کوردی موسڵمان بێ و لە پێناوی مافە رەواکانی دا بجەنگێ، چونکە بزوتنەوەی ئیسلامی بەروبومی بیروباوەڕو ئامانجەکانی ئەم گەلەیە و بێ گومان هەر بۆ ئەم گەلەشە.

ئیتر بۆ پێشەوە لەژێر ئاڵای ئیسلام تا سەرکەوتن یا شەهید بوون.

((وقاتلوهم حتى لا تكون فتنة ويكون الدين كله لله))

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

نوسینگەی رۆشنبیری و راگەیاندن

(٤/ شعبان/ ١٤٠٨ هیجری)

(بەیانـــــــــــــــــــ ـە)

بە بۆنەی رووداوە دڵ تەزێنەکانی ئەم دواییەی هەڵەبجە و خورماڵ و عەنەب و بیارەی [illegible]

بسم الله الرحمن الرحيـــــــــم

((ان فرعون علا في الارض وجعل اهلها شيعا يستضعف طائفة منهم يذبح ابناءهم ويستحيي نساءهم انه كان من المفسدين ، ونريد ان نمن على الذين استضعفوا في الارض ونجعلهم ائمة ونجعلهم الوارثيـــــن))

(من الم يوتم بالاخر المصاحف الجمعي سعيهم) ([illegible]) .

ئەی گەلی کوردی موسڵمان ، ئەی گەلی عێراقی موسڵمان :

ئەمڕۆ لەسەر رووی زەمینا وە لە هەموو کۆمەڵگاکانی جیهانا هیچ گەلێک نی یە وەکو [illegible] رۆڵەکانی چەوسێنراوەو ستەم لێ کراوو ئاوارەی دەربەدەر بێ ، وە هیچ وڵاتێک نی یە لە جیهانا [illegible] دەربای رەوایە [illegible] ئەو [illegible] بە بێ هیچ هۆیەک و بە ناڕەوایی [illegible] وڵاتی کردوە بە قەسابخانە بۆ رۆڵەکانی [illegible] کوشتن و گەلی کوردی موسڵمانی بێ تاوان بە تایبەتی [illegible] رژێمی بەعسی خوێن مژ [illegible] هەموو هێز و توانا و بەروبوومی عێراقی [illegible] بۆ لەناوبردنی ئەم گەلە [illegible] [illegible]

[illegible] لە [illegible] زەهراوی و خەردەل و ــ ئەعصاب ــ و ــ خانق ــ ەوە [illegible] گوشندەترین [illegible] زەمین بە زەمین و جۆرەها [illegible] [illegible] شاخ و چیا و [illegible] و منداڵی بێ تاوان دەکوژرێن و دەربەدەر دەکرێن .

ئەی گەلی کوردی موسڵمان ئەی گەلی عێراقی موسڵمان :

لە [illegible] و جاوی جیهانی [illegible] و [illegible] و برای [illegible] (٢٨ / [illegible]) [illegible] [illegible] هەڵەبجە و [illegible] و بە [illegible] بۆردومان کرد [illegible] چ جۆرە بۆردومانێک ؟ بێ گومان ئەم بۆردومانە تەنها لە رێگای [illegible] زەمین بە [illegible] [illegible] بارانە کە بریتی بوو لە : گازی خەردەل و ــ ئەعصاب ــ و ــ خانق ــ و زەهراوی [illegible] [illegible] و منداڵ و [illegible] [illegible] [illegible] مال و [illegible] دەربەدەر و ئاوارە بوون :

١ـ [illegible] لەشاری [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] هەڵەبجە [illegible] .

٢ـ [illegible] [illegible] دوای [illegible] هەموو کەس و کاریان

٣ـ [illegible] [illegible] .

٤ـ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] بۆ گیانەکانی کوردەکان [illegible] کردووە .

(١)

ئەم ناڵەوتە ئاوارانەدا هەن کەوا لەسەر گیژەکی بەرز و بەجێ ماڵ و ماڵیان بەر [illegible] ... نالەیبان بووە .

لەبەر هەڵاتەی ئەم میللەتی عیراق ، هەروەکەی ئەم میللەتی کورد ، ئەمە هەمووی شەڕ و یاخیی سەرشۆڕی و بێ غیرەتی بە ، ئەگەر موسڵمانی بەحەقمان هەرگیز سەر [illegible] زۆرداروو، ناو [illegible] کردن ناخۆشی ، ئەگەر کوردی ئازاینی و بەرابەری گەلی کورد لە جیهاندا ئاوی داوەتەوە .

هەڵسە ئازاو مەردانە بێژە سەیدانی خەبات و ئازادی ، وە دڵ بنا بە لەوەی شۆڕش ... ئازادی لە شۆڕشی سەرشۆڕی و ژێر دەستی زوردار و گران تر نیە [illegible] بەرای ئەو جیاوازی بەی لە سوان ژیانی ئازادی و سەرشۆڕی دا هەیە کەوا ئەو یان بەهەشت [illegible] ... دوزەخە .

ئەی جەماوەری موسڵمانی کوردستان و عیراق ! میللەتانی [illegible] ... سەرمان سوورماوە لە بەم شێوە بەرامبەر ئەو هەموو تاوان و درندایەتی بەی ڕژێمی سەدام بەرپای ئەکا ، وە بێ گوێ مرابی کەوا ئەگەر بە دەستی خۆتان ئەم ڕژێمە لەناو نەبەن ڕۆژ لە دوای ڕۆژ باری خۆتان ناخۆش ... هەروەکو بەرپەردکار هەوڵ و خەبات و تێکۆشانی کردووە بە بنچینەی بەردەوام بوونی ... و سەرکەوتنی ((وان لیس للانسان الا ما سعی و ان سعیه سوف یری)) وە ((ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم)) .

ئەی جەماوەری کوردستان ئەوەی شایانی باسە لە ڕووداوەکانی هەڵەبجە و ... بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستانی عیراق بە هەموو هێز [illegible] و توانایەوە بەرەو هاو ... ئاوارەکان رۆیشت و ئەرکی سەرشانی خۆی بەجێ گەیاند و جۆرەها یارمەتی پێشکەش کرد ... لە ... :

١- ژمارەیەکی زۆر لە پێشمەرگە موجاهیدەکانی بزوتنەوە بەسەرکردایەتی فەرماندەی گشتی، بەڕێز مامۆستا مەلا عەلی چوونە ناو شاری هەڵەبجە و دڵی جەماوەریان دایەوە و دڵنیایی ... کردن لە سەرکەوتن و پشتیوانی خوا .

٢- موجاهیدانی بزوتنەوە گەلێ لە بێ هێز و بێ دەسەلات و زامدارەکانیان ڕزگار کرد و گەیاندیانە نەخۆشخانەکانی جمهوری ئیسلامی ، وە لەگەڵ برایانی ... ئەهلی لاشەی پاکی شەهیدەکانیان ناشت .

٣- ئۆتۆمبێلەکانی بەردەوام مەفرەزەکانی (ب . م) موجاهیدەکان بە ... زۆری و هەڵەبجە ... ئەکەون و یارمەتی زامدار و ئاوارەکان ئەدەن .

٤- بەڕێز رابەری گشتی و مامۆستایان ئە نەخۆشخانەکانی تایبەتی بێ زامدارەکان دانیشتن کردووە ، ماڵ و پووڵ خەڵک و خواردەمەنی و پێویستی بەکانی ژیانیان بۆ ئاوارەکان ئامادە ... بەردەوامی لە یارمەتی کردن و خزمەت گوزاری ئەوان بە پشتیوانی خوا .

بەڵێ بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستانی عیراق بەڵێنی داوەتە خوا کەوا هەمیشە ئەم ... و دڵسۆزی گەلی کوردی موسڵمان بێ و هەرگیز پشتی بەرنەدا تا دوا تنۆکی خوێنی ... ئەندامان و پێشمەرگەکانی لە پێناوی ماف و رەواکانی دا بجەنگێ ، تا ئەو ... بەرووی ستەمکار و تاوانکارانی ئەم گەلەیە و بێ کەوتمان هەر بۆ ئەم گەلەیە .

لەبەر بۆ پێشەوە لە ژێر ئالای ئیسلام تا سەرکەوتن یا شەهید بوون .

((وقاتلوهم حتی لا تکون فتنة ویکون الدین کله للـــــه))

والسلام علیکم ورحمـــــة اللّه و برکاتـــــه .

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عیراق

نوسینگە ... و راگەیانـــدن

(٤ / ... / ١٤٠٨) هجری

(٧)

بەڵگەنامەی ژمارە (٥٩)

دەقی بەیانامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی دەربارەی بڕیاری (٥٩٨)ی نەتەوە یەکگرتووەکان لە(٢٤ تەمموز ١٩٨٨).

بڕیارنامەی (٥٩٨)و هەڵوێستی بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق

جەماوەری ستەم لێکراوی عێراق

گەلی کوردی موسڵمان‌و ماف خوراوی کورد

ئێمە وەکوو بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق و بەڵکوو زۆربەی گەلانی جیهان لەگەڵ ئەوەی دڵنیایی تەواومان هەیە کە بڕیارەکانی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان هەر لە یەکەمین بڕیاریانەوە تا ئەم بڕیارەو لەمەولاش هیچیان سوودی گەلانی چەوسارەی جیهان نین‌و تا ئێستاش کێشەیەکی ناوچەیی‌و جیهانی یان چارەسەر نەکردوەوو ناشی کەن چونکە لە بنەڕەتا ئەم ڕێکخراوو سازمانانە بۆ ئامانجی یارمەتی دانی گەلان دروست نەکراوەو بە دەست هێزە جیهان خۆرەکانەوە هەڵدەسوڕێن و تەنیا لە تەك سەرانی دەوڵەتان دا مامەڵەیان هەیەو ئاشکراشە سەرانی دەوڵەتانیش زۆربەی زۆریان نوێنەری گەلەکانیان نین ئەگەر بکوژو بڕیان نەبن.

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق دا بە پێویستی زانی لەم قۆناغەداو پاش ئەوەی کۆمای ئیسلامی ئێران بڕیاری دا بڕیارنامەی (٥٩٨) ی ئەنجوومەنی ئاسایشی جیهانی قبول بکات و کۆتایی بهێنرێت بە جەنگی (٨) ساڵەی کاول کەر کە هەزاران پیرو جوان‌و ژن و منداڵ و چەندین شارو گوندو ئاوەدانی و دارایی هەردوو وولات بۆتە سووتەمەنی و خۆراکی ئەم جەنگە بە پێویستی زانی ئەم خاڵانەی خوارەوە ئاراستەی ئەندامان‌و لایەنگران و دۆستانی بزوتنەوەو جەماوەر بکات.

١ـ هۆی دەست پێ کردنی جیهادی چەکداری و تێکۆشانمان و شەرعیەت‌و ڕەوایی بۆ بەرەنگاری زوڵم‌و زۆری ڕژێمی بەعس بوو کەواتە تا ئەوان هەبن‌و زوڵم‌و زۆر هەبێ و مافی گەلی موسڵمانی کورد پێ شێل بکرێت جیهادو تێکۆشان هەر بەردەوامە.

٢- لەم قۆناغەدا هەر ڕێکەوتنێك لە نێوان کۆماری ئیسلامی ئێران‌و عێراق دا مۆر بکرێت پێویستە چارەنووسی جەماوەری عێراق و گەلی موسڵمانی کورد لەبەرچاو بگیرێت.

٣- ڕژێمی داگیرکەری بەعس دەست پێ کەری ئەم جەنگەو هەموو ئاڵۆزی‌و ئاشووبێکەو پێویستە بە هەموو لایەکەوە دیاری بکرێت‌و بناسێنرێت بە جیهان‌و سزای جەنگ نانەوەو دەست درێژی خۆی وەربگرێت و ئاشتی و ئاسایش ناوچەکە بگرێتەوە دیارە ئەمەش بە لابردنی صدام‌و ڕژێمە دڕندەکەیەتی.

٤- بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق وێڕای ڕێز بۆ ئەو ڕێکەوتننامانەی کۆماری ئیسلامی ئێران لەم ڕوەوە دەیبەستێ هاوسەنگەر لە تەك هەموو پارت‌و ڕێکخراوە نەیارەکانی عێراق دا درێژە دەدات بە جیهادو خەباتی ڕەوای خۆی بە شێوازو ستراتیژی یەکی نوێ کە لە تەك بارودۆخی ئەمڕۆی تێکۆشانمان دا بگونجێ.

وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم

بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی

عێراق

(٩) ی ذی الحجة ١٤٠٨

(٢٤) ی تەموز ١٩٨٨

وێنەی بەڵگەنامەی ژمارە (٥٩)

بڕیارنامەی (٥٩٨)ی هەڵوێستی بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق .

جەماوەری ستەم لێکراوی عێراق

گەلی موسڵمان و ماف خوراوی کورد

ئێمە وەکوو بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق و [illegible] زۆربەی زۆری گەلانی جیهان لەگەڵ ئەوەی دڵنیایی تەواومان هەیە کە بڕیارەکانی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان هەموو لە یەکەمین بڕیاریانەوە تا ئەم بڕیارە لەبەرژەوەندی [illegible] گەلانی چەوساوەی جیهان نین و تا ئێستا کێشەیەکی چارەسەر [illegible] بەڵکو [illegible] لە [illegible] ئەم ڕێکخراوە [illegible] دەستی [illegible] جیهان [illegible] لە [illegible] ئەگەر بگوازن [illegible] .

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق دا بە پشتبەستن [illegible] ئەم [illegible] ئەوە [illegible] کۆماری ئیسلامی [illegible] بڕیارنامەی (٥٩٨) [illegible] (٨) ساڵەی [illegible] هەزاران [illegible] و [illegible] و منداڵ [illegible] و [illegible] بکات .

١ - هێزی دەست پێ کردنی [illegible] و [illegible] بەرپرسیار [illegible] گەلی موسڵمانی کورد [illegible] .

٢ - ئەم [illegible] لە نێوان کۆماری ئیسلامی ئێران و عێراق دا [illegible] جەماوەری عێراق و [illegible] .

٣ - [illegible] .

٤ - بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق [illegible] کۆماری ئیسلامی ئێران [illegible] عێراق [illegible] .

وما النصر الا من عند الله العزيز الحكيم

بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی

عێراق

(٩) ذی الحجه ١٤٠٨

(٢٢) [illegible] ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٠)

بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی سەبارەت بە ڕووداوەکانی شارۆچکەی قەڵادزەو دەوروبەری (١٩٨٩/٤/٢٧).

بيان رقم ٩

من الحركة الاسلامية في كردستان العراق

حول تطور الموقف في قلعة دزه ومدن اخري في كردستان .

لقد توسع نطاق المحاصرة التي فرضها الجيش العراقي علي مدينة قلعة دزه واطرافها منذ بداية شهر رمضان المبارك، ليشمل اربع مدن اخري هي رانية كفري ،و دربنديخان و كلار ،مماينذر بخطرانتشار حملة التهجير هذه الي جميع انحاء كردستان .

وعلي اثر رفض سكان هذه المدن اخلاء بيوتهم و ترك ممتلكاتهم و تسليم انفسهم الي المصير المجهول الذى ينتظرهم قامت السلطة المجرمة بقتل واعتقال عدد منهم (لم تتوفر المعلومات الكافية عنهم)ومددت المدة المعطاة لهم الى اسبوعين آخرين من اجل اخلاء المدن المذكورة و بعد ها يقوم الجيش باخراجهم بالقوة وباساليبه الاجرامية المعروفة .

و مما يجدر ذكره ان النظام العراقي يواجه ضغطا داخليا ينذر بانفجار الاوضاع في جميع انحاء كردستان ،والحركة الاسلامية تدعوالحكومات والمنظمات والاشخاص لشجب هذه الحملة الظالمة من قبل النظام العراقي المنافية لكل القيم والاعراف الانسانية ،لعل ذلك يحول دون وقوع جرائم كبيرة يخطط لها النظام كما حصل في حلبچه و بادنان وقره داغ و غيرها و نذكر السلطة الباغية بقول الله العزيز الجبار (ولا يحسبن الذين كفروا انما نملي لهم خير لانفسهم انما نملي لهم ليزدادوا اثما ولهم عذاب مهين)ال عمران ١٧٨ .

الحركة الاسلامية في

كردستان العراق

٢٢ رمضان ١٤٠٩(٢٧ـ٤ـ١٩٨٩)

بەڵگەنامەی ژمارە (٦١)

دەقی بانگەوازێکی ئەحمەد بن بلە سەرۆکی پێشووتری جەزائیر سەبارەت بە کێشەی کورد (٢ ئەیلول ١٩٨٨).

بسم الله الرحمن الرحيم

نداء

اصبحت الحرب العراقية – الايرانية على مشارف النهاية، والامة العربية والشعوب الاسلامية رحبت ببارقة الامل في سلام دائم بين الشعبين العراقي والايراني، فالحرب استنزفت على مدى ثمان سنوات طاقات وامكانيات البلدين وكلفت حوالي مليون ضحية، كما كانت عاملا في اضعاف الاوبك، واضعاف كفاح ووحدة الشعوب الاسلامية، وفي تكريس عوامل التبعية بل والحضور الاجنبي المباشر في المنطقة، وفي ظل الحرب، تسنى للعدو الصهيوني شن الحرب العدوانية علي لبنان وضرب معاقل الثورة الفلسطينية والحركة الوطنية اللبنانية، فأشغال دول المنطقة بالحرب العراقية الايرانية والاستقطاب الحاد الناجم عنها اطلق يد الكيان الصهيوني، كما مكن القوى الاستعمارية من اعادة تثبيت مواقعها في بلادنا.

ولكن الاخبار الاخيرة تأييد بأن الحرب داخل العراق مازال مستمرة، فهناك هجوم عسكري في كردستان العراق، تعرض فيه المدنيون، مرة اخرى بعد مأساة حلبجة، لدمار الاسلحة الكيمياوية، وهناك عشرات الالوف من المواطنين الاكراد وقعوا بين فكي كماشة، يجبرون ترك قراهم واراضيهم وابواب النجاة مسدودة امامهم، مما يذكر بظروف ما بعد اتفاقية الجزائر السيئة عام ١٩٧٥.

ان السلام المنشود،هو سلام تنعم في ظله الشعوب بالامن والحرية، وليس مصالحة الانظمة وعقد صفقات على حساب الشعوب، يمكن الحكومات من تثبيت سلطتها وتسفية خصومها والقوى الوطنية المعارضة في بلدها، ولا يمكن للاستقرار ان يترسخ في المنطقة دون ان يرتبط باحلال السلام على جبهة الحرب ضد حركة التحررية الكردية، ودون ان يشعر المواطن في العراق وايران بالامان وبأبسط حقوق الانسان والمواطنة.

اذا كانت حكومتا العراق وايران تريدان حقا الاستفادة من الدرس المرير لحرب الثماني اعوام فالنبدء بارساء اسس سلام الداخلي، وتحقيق وحدة وطنية صلدة، واحترام حقوق الانسان، وحق الشعوب من تقرير المصير، وتوفير الحريات الديمقراطية التي وحدها كفيلة باطلاق طاقات الشعب في مرحلة اعادة البناء الصعبة، وتجميع كل القوى لدعم انتفاضة الشعب الفلسطيني وتوفير ظروف افضل للكفاح المشترك لشعوب المنطقة ضد الاستعمار والصهيونية.

انني ادعو حكومة الجمهورية العراقية للكف عن حرب الابادة ضد الشعب الكردي، وادعو الحكومات والقوى السياسية في الوطن العربي والعالم الاسلامي لخروج من صمتها وممارسة الضغط من اجل اقاف المجازر.

ان ابناء الشعب الكردي، احفاد نورالدين وصلاح الدين الايوبي، وقفوا منذ مئات السنين، ومنذ ان جمعتهم راية الاسلام بجانب العرب، وقد نظم الشعب الكردي المظاهرات الضخمة احتجاجا على العدوان الثلاثي ضد مصر عام ١٩٥٦، ونظم شعرائه وادباءه بعض اجمل نتاجاتهم حول ثورة الجزائر، وقاتل مئات منهم في صفوف الثورة الفلسطينية، ان هذا الشعب وهو في محنته اليوم، يستحق من اخوانه العرب والمسلمين ان يرفعوا اصواتهم لحمايته من الابادة، وهو اضعف الايمان، لكي لا يسجل التاريخ بأننا علمنا وشهدنا وسكتنا.

أحمد بن بله

٢ سبتمبر ١٩٨٨

بسم الله الرحمن الرحيم

نـــــــداء

أصبحت الحرب العراقية ـ الإيرانية على مشارف النهاية. والأمة العربية والشعوب الإسلامية رحّبت ببارقة الأمل في سلام دائم بين الشعبين العراقي والإيراني. فالحرب إستنزفت على مدى ثمان سنوات طاقات وإمكانيات البلدين، وكلفت حوالي مليون ضحية، كما كانت عاملاً في إضعاف الأرياف، وإضعاف كفاح ووحدة الشعوب الإسلامية، و في تكريس عوامل التبعية بل والحضور الأجنبي المباشر في المنطقة. وفي ظل الحرب، تسنّى للعدو الصهيوني شن الحرب العدوانية على لبنان وضرب معاقل الثورة الفلسطينية والحركة الوطنية اللبنانية. فإنشغال دول المنطقة بالحرب العراقية الإيرانية والإستقطاب الحاد الناجم منها أطلق يد الكيان الصهيوني، كما مكن القوى الإستعمارية من إعادة تثبيت مواقعها في بلادنا.

ولكن الأخبار الأخيرة تفيد بأن الحرب داخل العراق لا تزال مستمرة، فهناك هجوم عسكري في كردستان العراق، تعرّض فيه المدنيون، مرة أخرى بعد مأساة حلبجه، لدمار الأسلحة الكيمياوية، وهناك عشرات الألوف من المواطنين الأكراد وقعوا بين فكّي كمّاشة، يُجبرون على ترك قراهم وأراضيهم وأبواب النجاة مسدودة أمامهم، مما يذكّر بظروف ما بعد إتفاقية الجزائر السيئة عام ١٩٧٥.

إن السلام المنشود، هو سلام تنعم في ظله الشعوب بالأمن والحرية، وليس مصالحة الأنظمة وعقد صفقات على حساب الشعوب، يمكّن الحكومات من تثبيت سلطتها وتصفية خصومها والقوى الوطنية المعارضة في بلدها. ولا يمكن للإستقرار أن يترسّخ في المنطقة دون أن يرتبط بإحلال السلام على جبهة الحرب ضد الحركة التحررية الكردية، ودون أن يشعر المواطن في العراق وإيران بالأمان وبأبسط حقوق الإنسان والمواطنة.

إذا كانت حكومتا العراق وإيران تريدان حقاً الإستفادة من الدرس المرير لحرب الثماني أعوام، فلتبدءا بإرساء أسس سلام داخلي، و تحقيق وحدة وطنية صلدة، وإحترام حقوق الإنسان، وحق الشعوب في تقرير المصير، وتوفير الحريات الديمقراطية التي وحدها كفيلة بإطلاق طاقات الشعب في مرحلة إعادة البناء الصعبة، وتشجيع كل القوى لدعم إنتفاضة الشعب الفلسطيني وتوفير ظروف أفضل للكفاح المشترك لشعوب المنطقة ضد الإستعمار والصهيونية.

إنني أدعو حكومة الجمهورية العراقية للكف من حرب الإبادة ضد الشعب الكردي، وأدعو الحكومات والقوى السياسية في الوطن العربي والعالم الإسلامي للخروج من صمتها وممارسة الضغط من أجل إيقاف المجازر.

إن أبناء الشعب الكردي، أحفاد نورالدين وصلاح الدين الأيوبي، وقفوا منذ مئات السنين، ومنذ أن جمعتهم راية الإسلام بجانب العرب. وقد نظم الشعب الكردي المظاهرات الضخمة إحتجاجاً على العدوان الثلاثي ضد مصر عام ١٩٥٦، ونظم شعراؤه وأدباؤه بعض أجمل كتاباتهم حول ثورة الجزائر، وقاتل مئات منهم في صفوف الثورة الفلسطينية. إن هذا الشعب وهو في محنته اليوم، يستحق من إخوانه العرب والمسلمين أن يرفعوا أصواتهم لحمايته من الإبادة، وهو أضعف الإيمان، لكي لا يسجل التاريخ بأننا علمنا وشهدنا وسكتنا.

أحمد بن بلّه

٢ سبتمبر ١٩٨٨

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٢)

بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی بۆ هێزە چەکدارەکانی عێراق.

بسم الله الرحمن الرحيم

بيان

الى منتسبي القوات المسلحة النظامية و غير النظامية في الجيش المسخر للطاغوت العراقي .

(هذا بيان للناس وهدى وموعظة للمتقين)

١٢٨ آل عمران

يا منتسبي الجيش الخادم لعرش فرعون العراق ، يا منفذي الخطط الصليبية والماسونية في العراق. يا من اسقطتم منابر المساجد بدروعكم ومزقتم المصاحف والكتب الاسلامية بايديكم ، يا من غمستم اياديكم بدماء عشرات الآلاف من المسلمين في كردستان العراق وهدمتم عشرات الآلاف من القرى بمساجدها تنفيذا لتلك الخطط الإجرامية الحاقدة . الم يحن لكم ان تراجعوا انفسكم وتعودوا الى رشدكم ؟ وتفيقوا من غفلتكم ؟اما آن الاوان ان تتوقفوا عن السير على طريق الذل والخنوع؟اما يكفيكم ما فعلتم من اذلال انفسكم واذلال شعبكم خدمة للاعداء ؟الا فاسمعوا وعوا لقد اعلنت الحركة الاسلامية في كردستان العراق جهادها المسلح ، واعلن مسلمو كردستان العراق ومعهم كل المسلمين في العراق وخارجه الجهاد في سبيل الله وحمل السلاح تحت راية القرآن وذلك لاسقاط حكم الطاغوت البعثي عدو الاسلام والانسانية ورفع الظلم والجور عن المسلمين المستضعفين من الرجال والنساء والولدان .. ولاقامة حكم الشريعة الاسلامية السمحاء على ارض العراق الطاهرة .(اذن للذين يقاتلون بانهم ظلموا وان الله على نصرهم لقدير، الذين اخرجوا من ديارهم بغير حق الا ان يقول ربنا الله)٢٩ _ ٣٠ الحج .

لذا فنحن ندعوكم الى التخلي عن نظام حكم الطاغوت (فرعون العراق)، الذي اذل العباد وخرب البلاد واظهر في الارض الفساد .

واعلموا : ان قتالكم في صفوف هذا الجيش ضد المجاهدين في الحركة الاسلامية لهو الكفر بعينه (سباب المسلم فسوق وقتاله كفر) حديث صحيح .

واحذروا كل الحذر :ـ

البقاء في صفوف هذا الجيش وتقويته ولو بتكثير سواده ،فاما الالتحاق بصفوف المجاهدين والجهاد ضد الطاغية لإسقاطه وازاحة الحكم البعثي الصليبي الغاصب عن العراق . واما التخلي عنه وترك صفوفه (ولا تركنوا الى الذين ظلموا فتمسكم النار) ١١٣ يونس .

(والذين آمنوا يقاتلون في سبيل الله والذين كفروا يقاتلون في سبيل الطاغوت ، فقاتلوا اولياء الشيطان ان كيد الشيطان كان ضعيفا)٧٦ النساء .

الله اكبر والعزة للاسلام والموت لصدام واسياده الصليبيين

والنصر المؤزر لجيش القرآن

والسلام عليكم ورحمة الله

الحركة الاسلامية في كردستان العراق

المكتب الاعلامي

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٣)

دەقی بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی دەربارەی داگیرکردنی کوەیت لە (١٢ موحەڕڕەم ١٤١١ك).

بسم الله الرحمن الرحيم

الحركة الاسلامية　　　العدد/١١/٢

في　　　التاريخ/١٢/محرم/١٤١١ ه

كردستان العراق

– بيان –

(وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَاْ أُولِيْ الأَلْبَابِ) صدق الله العظيم

بمناسبة الغزو البعثي لدولة الكويت واحتلال اراضيها وقتل ابنائها ونهب اموالها وثرواتها وتشريد اهلها وهتك حرماتها من قبل شراذمة البعث العفلقي الصليبى العميل نود ان نوضح موقف حركتنا من تلك الاحداث المؤسفة وما قد ينجم عنها وتعريض المنطقة للخطر رغم ان الاخوة المسلمين والعرب بوجه خاص قد ساندوا البعث او سكتوا حينما قامت القوات البعثية بتدمير كردستان وقتل وتشريد الشعب الكردي المسلم احفاد صلاح الدين الايوبي انتقاما منهم على قيام جدهم (صلاح الدين) بتحرير القدس من رجس الصليبية الحاقدة على الاسلام والاسف الشديد فان البعث الصليبى بدعم حكام العرب ولموالهم تمكن من مقاومة الثورة الداخلية في العراق وتمكن من ادامة حربه الظالمة على ايران الاسلامية وتدمير كردستان المسلمة وحرقها، فبالرغم من ذلك فاننا نحدد موقفنا تجاه الاحداث فيما يلي:

١- نستنكر قيام صدام الدكتاتور المجرم بتلك الاعمال الاجرامية وتعريض العراق والمنطقة كلها الى الخطر والتدخل الاجنبى، وتعتبر جميع اعمال البعث وصدام ووجود حكمهم خدمة لصهيونية والاستعمار ووسيلتها لتدمير الامة العربية وتخريب البلاد، فلذلك يجب على الامة العربية وشعوبها وحكومتها ان تتخذ موقفا موحدا وصارما لازالة هذا المجرم الطاغية عن الحكم ومكافحة حزبه العميل بجميع الوسائل وبكل شدة وقسوة لانه

اخطر من السرطان في جسم الامة العربية والاسلامية وهو السبب في دخول الاجنبى في الخليج، ونعلن بأن قواتنا في حالة الانذار القصوى وعلى اهبة الاستعداد للقيام بالواجب حسب متطلبات الظروف.

٢- نطالب بسحب الاعتراف والسفارات واعتبار حكومة صدام عصابات لاشرعية لها وطرد ممثليه من جميع الدول والعواصم وغلق سفاراته الى ان يتم تشكيل حكومة شرعية تقيم العدل وتتعامل بالقوانين والانظمة بعيدة عن الحزبية الهدامة.

٣- دعم واسناد الثوار المعارضة العراقية ماديا ومعنويا وخاصة الحركة الاسلامية في الداخل والخارج لكي تتمكن بمساعدة الجيش العراقي من ازالة ذلك الحكم الجائر المستبد الذي تسبب دخول الاجنبية في المنطقة، علما بان كل مسلم غيور لايرضى ولايقبل بتدخل الاجنبى في شؤن الاقطار الاسلامية.

٥- استمرار الحصار الاقتصادي والعسكري بحرا وبرا وجوا ومقاطعة الحكومة البعثية اللاشرعية واستعمال وسائل النشر والاذاعة لبيان قبائح صدام وحزبه العميل وتوجيه النداء من جميع العواصم العربية والاسلامية بمختلف اللغات الى الشعب والجيش العراقي للتحرك والثورة على صدام وحزبه الكافر وحشد القوات العربية والاسلامية حول العراق لمساندة الثوار اذا دعت الحاجة للتدخل المباشر السريع ضد حكم البعث.

٥- المسارعة لطرد حكومة البعث من الجامعة العربية ومن المؤتمر الاسلامي ومن جميع المنظمات الدولية.

٦- بذل الاموال والمواد التي اعطيت لصدام او صرفت في امور لاتنفع ولاتفيد، تعطى وتصرف في ترفيه الشعوب الاسلامية والمشاريع الخيرية ولابناء الشعب العراقي المسلم المشرد المنكوب الذي يعيش في الغربة والهجرة ولم يجدوا حاميا يحميهم ولا ملجأ يلجؤن اليه ولا مأوى يأوون اليه سوى الجمهورية الاسلامية القريبة المجاورة والمحاربة مع البعث في العراق وهي السبب اثار الحرب والزلزال لاتتمكن من القيام بما هو مطلوب وان كانت احسن بكثير من غيرها وتخدم بما تجود به يدها قدر المستطاع، ولكن حال المهاجرين في تركيا اسوأ بكثير وهم في ضيق أشد واقسى.

٧- واخيرا نناشد المسلمين في العالم والغرب بوجه خاص بأنه آن الاوان لكي يلتفتوا الى مظلومية الشعب الكردي المسلم في العراق الذي شرده الحكم العفلقي وصادر وطنه واراضيه وضربه بشتى الانواع من الاسلحة الفتاكة والمحرمة دوليا وخاصة الغازات السامة وجعلوا اراضي كردستان محرمة على شعبه، واي شعب، شعب انجب الكثير من العلماء والفقهاء والقادة الذين قدموا اوفر الخدمات الى الامة الاسلامية وساندوا اخوانهم العرب في السراء والضراء، وقد حان الوقت للاعتراف بحقهم في العيش بحرية في ديارهم واعتبارهم جزءا من الامة الاسلامية واخواننا يستحقون الدعم والمساندة ويجب كسبهم ليكونوا اعمدة في بناء الاسلام الشامخ وعضوا في الاسرة الاسلامية الموحدة القوية لا طردهم لكي يركضوا وراء السراب والاوهام لان الغريق يتشبث بكل حشيش، هذا ما عرضناه وقدمناه الى الذين لهم آذان صاغية وقلوب واعية وابصار شاهدة ونقول لهم:

(إِلاَّ تَفْعَلُوهُ تَكُن فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ).

والسلام على المجاهدين في كل مكان

المكتب السياسي للحركة الاسلامية

في

كردستان العراق

بسم الله الرحمن الرحيم

الحركة الاسلامية
في
كردستان العراق

العدد/ ٢ ع ١١
التأريخ/ ١٢/محرم/١٤١١هـ

ـ بيان ـ

(ولكم في القصاص حياة يا أولي الألباب) صدق الله العظيم .

بمناسبة الغزو البعثي لدولة الكويت واحتلال أراضيها وقتل أبنائها وسلب أموالها وثرواتها وتشريد أهلها وهتك حرماتها من قبل سلطة البعث العفلقي الطاغي العميل نود أن نوضح موقف حركتنا من تلك الأحداث المؤسفة وما قد ينجم عنها وتعريض المنطقة للخطر رغم أن الأخوة المسلمين والعرب نوجه خاصة قد ساعدوا البعث أو سكتوا حينما قامت القوات البعثية بتدمير كردستان وقتل وتشريد الشعب الكردي المسلم أحفاد صلاح الدين الأيوبي إستغناماً منهم على قيام صدام (صلاح الدين) بتحرير العدو من رجس الطغمة الحاكمة على الإسلام وللأسف الشديد فأن البعث تمكن بدعم حكام العرب وأموالهم من مقاومة الثورة الداخلية في العراق وتمكن من إدامة حربه الظالمة على إيران الأسلامية وتدمير كردستان المسلمة وحرقها . فبالرغم من ذلك فأننا نحدد موقفنا تجاه الأحداث فيما يلي :

١- نستنكر قيام صدام الدكتاتور المجرم بتلك الأعمال الأجرامية وتعريض العراق والمنطقة كلها إلى الخطر والتدخل الأجنبي ، ونعتبر جميع أعمال البعث وصدام ووجود حكمهم خدمة للصهيونية والأستعمار ووسيلتهما لتدمير الأمة العربية وتخريب البلاد . فلذلك نطالب من الأمة العربية وشعوبها وحكوماتها أن تتخذ موقفاً موحداً وحازماً لأزالة هذا المجرم الطاغية من الحكم ومكافحة حزبه العميل بجميع الوسائل وبكل شدة وقسوة لأنه أخطر من السرطان في جسم الأمة العربية والأسلامية وهو السبب في دخول الأجنبي في الخليج ، ونعلن بأن قواتنا في حالة الأنذار القصوى وعلى أهبة الأستعداد للقيام بالواجب حسب متطلبات الظروف .

٢- نطالب بسحب الأعتراف والسفارات وإعتبار حكومة صدام عصابات لاشرعية لها وطرد ممثليها من جميع الدول والعواصم وغلق سفاراتها إلى أن يتم تشكيل حكومة شرعية تقيم العدل وتتعامل بالعواطف والأنظمة بعيدة عن العروبة الهدامة .

٣- دعم وإسناد الثوار والمعارضة العراقية مادياً ومعنوياً وخاصة الحركة الأسلامية في الداخل والخارج لكي تتمكن بمساعدة الجيش العراقي من إزالة ذلك الحكم الجائر المستبد الذي تسبب دخول القوات الأجنبية في المنطقة ، علماً بأن كل مسلم غيور لايرضى ولايقبل بتدخل الأجنبي في شؤون الأقطار الأسلامية .

٤- إستمرار الحصار الاقتصادي والعسكري بحراً وبراً وجواً ومقاطعة الحكومة البعثية اللاشرعية واستعمال وسائل النشر والأذاعة لبيان فضائح صدام وحزبه العميل وتوجيه النداءات من جميع العواصم العربية والأسلامية وبمختلف اللغات إلى الشعب والجيش العراقي للتحرك والثورة على صدام وحزبه الكافر ونشر القوات العربية والأسلامية حول العراق لمساعدة الثوار إذا دعت الحاجة للتدخل المباشر السريع ضد حكم البعث .

ـ ١ ـ

هـ ـ المسارعة لطرد حكومة البعث من الجامعة العربية ومن المؤتمر الإسلامي ومن جميع المنظمات الدولية .

و ـ بذل الأموال والمواد التي أعطيت لصدام أو صرفت في أمور لاتنفع ولاتفيد . تُعطى وتُصرف في ترفيه الشعوب الإسلامية والمشاريع الخيرية ولأبناء الشعب العراقي المسلم المشرد المنكوب الذي يعيش في الغربة والهجرة ولم يجدوا عاصمًا يحميهم ولا ملجأً يلجؤون إليه ولا مأوى يأوون إليه سوى الجمهورية الإسلامية الإيرانية المجاورة والمحاربة مع البعث في العراق وهي بسبب آثار الحرب والزلازل لاتتمكن من القيام بما هو مطلوب وإن كانت أحسن بكثير من غيرها وتقدم بما تجود به بعد قدر المستطاع . ولكن حال المهاجرين في تركيا أسوأ بكثير وهم في ضيق أشد وأقسى .

ز ـ وأخيرا ننادي المسلمين في العالم والعرب بوجه خاص بأنه آن الأوان لكي يلتفتوا إلى مظلومية الشعب الكردي المسلم في العراق الذي شرده الحكم العفلقي وصادر وطنه وأراضيه وضربه بمختلف الأنواع من الأسلحة الفتاكة والمحرمة دوليًا وخاصة الغازات السامة وجعلوا أراضي كردستان محروقة على شعبه ،وأي شعب . شعب أنجب الكثير من العلماء والفقهاء والقادة الذين قدموا أوفر الخدمات إلى الأمة الإسلامية وساندوا إخوانهم العرب في السراء والضراء . وقد حان الوقت للاعتراف بحقهم في العيش بحرية في ديارهم واعتبارهم جزءا من الأمة الإسلامية وإخوانا يستحقون الدعم والمساندة وبحبكم ليكونوا أعمدة في بناء الإسلام الشامخ وعضوًا في الأسرة الإسلامية الموحدة القوية لا طردهم لكي يركضوا وراء السراب والأوهام لأن الغريق يتشبث بكل حشيش . هذا ما عرضناه وقدمناه إلى الذين لهم آذان صاغية وقلوب واعية وأبصار ناظرة ونقول لهم :

(إلاّ تفعلوه تكن فتنة في الأرض وفساد كبير) .

والسلام على المجاهدين في كل مكان .

المكتب السياسي للحركة الإسلامية
في
كردستان العراق

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٤)

بەیاننامەی بزووتنەوەی ئیسلامیی دەربارەی داگیرکردنی کوەیت لە (١٩٩٠/٨/٤).

بسم الله الرحمن الرحيم

بيان حول غزو الجيش العراقي للكويت

من الحركة الاسلامية في كردستان العراق

في الوقت الذي نشعر فيه بالاسى والاسف لما تعرض له الشعب الكويتي الآمن الذي تربطنا به رابطة الاخوة الاسلامية وعلاقة الجوار ، من عدوان سافر على ارضه وابنائه من قبل النظام العراقي الذي انتهك بعدوانه هذا كل القيم الاسلامية والانسانية وكل الاعراف والقوانين الدولية ، في هذا الوقت نؤكد على أن خطر هذا النظام لا يقف عند حدود الكويت بل إنّ أمن المنطقة كلها مهدد بخطر العدوان باستمرار في حالة بقاء هذا النظام ، وبهذه المناسبة نلفت الانظار الى الحقائق التالية :

١- إذا كان الكثيرون قد فوجئوا بالغزو العراقي ، فإننا بحكم معايشتنا لهذا النظام المجرم المتجسد في شخص رئيسه صدام حسين قد أدركنا يقيناً بأنه لا يخضع لاية قيمة انسانية ولا يعمه وازع من ارتكاب اية جريمة من أجل الحفاظ على كيانه أو اشباع غروره وانحرافه ، وكم كان مؤسفاً سكوت دول المنطقة وشعوبها على جرائم هذا النظام بحق الشعب العراقي إذلالاً وارهاباً ، وتقتيلاً وتشريداً ، بل إن جرائمه كانت تلاقي المباركة والتأييد من دول المنطقة باسم التضامن العربي وأداء الواجب القومي ، وما يرتكبه اليوم في الكويت من جرائم قد ارتكب أضعافها ضد الشعب العراقي وخصوصاً في شمال العراق حيث دمّر الاف القرى وقتّل أو شرّد أهلها وهتك الاعراض وامتهن الكرامات ، وأباد الالاف بالاسلحة الكيمياوية ، وضاعت صيحات هذا الشعب المظلوم المنكوب في ضجيج طبول الحرب ، والادعاءات والشعارات الزائفة .. واليوم فقد شهد الجميع سقوط آخر شعاراته المتمثل بدعوى القومية التي كان يرتكب جرائمه باسمها ، فهو اليوم يقابل الكويت وشعبه بدباباته وطائراته ومدافعه وصواريخه ، في سياق التعامل الاخوي القومي ! في الوقت الذي سكت على اسرائيل حين ضربت مفاعله النووي عام ١٩٨١ دون اي رد فعل ولم يفكر بهذا الرد الى اليوم لانه يكلفه الكثير ، بينما قرر اجتياح الكويت بناءً على خلاف مفتعل لم يدم الا اياما معدودة .. ان هذا السلوك يدل على ان هذا النظام لا يخضع سوى لمنطق القوة ولا يؤمن بغير شريعة الغاب .

٢- ان احتلال الكويت هو خطوة من خطوات النظام البعثي للتوسع على حساب دول الخليج ، لفرض زعامته على العالم العربي وتحقيق احلام رئيس هذا النظام المصاب بهوس الغرور والعدوان على الاخرين ، ولابتزاز اموال هذه الدول واستخدامها لتسديد ديونه الطائلة بسبب الحرب ، وكذلك لتمويل مؤامراته ضد الدول العربية الاخرى . بالاضافة الى التحكم بسوق النفط كعامل اقتصادي يواجه به الضغوط الدولية ضد ممارساته العدوانية ، فصدام يدرك ان مبدأ القوة هو الذي يفرض نفسه في النهاية ، رغم كل المواثيق التي تضبط العلاقات الدولية ، وتمنع العدوان . . وعلى دول المنطقة ان تدرك ذلك وتستعد لرد خطر العدوان الذي بات على الابواب .

٣- كما تدعو الشعب الكويتي الى مقاومة العدوان البعثي على كرامته وارضه ، وان لا ينتظر حلا لقضيته في المحافل الدولية ولا في اروقة الجامعة العربية ، و لايعتبر المحاولات العالمية والعربية اكثر من عامل مساعد يعينه على نيل حقوقه وتطهير ارضه من الغزاة المعتدين .. ان انتظار الحلول الدبلوماسية ، ونتائج الشجب والتنديد يضيع الوقت ويمكن النظام العراقي من ترسيخ احتلاله لهذا البلد ، والتقدم بخطوات اخرى نحو تحقيق اطماعه والمطامعه في منطقة الخليج ، وما ادعاءات النظام بالانسحاب الا خداع وتمويه لتمرير هذا المخطط .

٤- وفي الختام فان الحركة الاسلامية في كردستان العراق اذ تستنكر جريمة النظام البعثي ضد الشعب الكويتي المسلم ، تأمل ان يكون هذا العدوان درسا لشعوب المنطقة فتأخذ حذرها وتسعى جهدها من اجل القضاء على هذا النظام الباغي ، قبل ان يستفحل امره ويستشري شره في المنطقة كلها .. وتعلن الحركة عن عزمها الاكيد على مواصلة الجهاد لاسقاط هذا النظام وتخليص الشعب العراقي وشعوب المنطقة من شروره .

والله من وراء القصد .

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته .

مكتب العلاقات الخارجية و الاعلام

للحركة الاسلامية في كردستان العراق

٤ / ٨ / ١٩٩٠

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٥)

ئاگاداریەك لەلایەن بزووتنەوەی ئیسلامییەوە سەبارەت بە مەترسی داگیرکردنی کوەیت لە (٩ ئاب ١٩٩٠).

ئاگاداری یه‌ک له لایه‌ن بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی له کوردستانی عێراقه‌وه سه‌باره‌ت

به‌و مه‌ترسیانه‌ی که له داگیر کردنی «کوێت»ه‌وه په‌یدا ده‌بن

بێ‌گومان رژێمی عێراق به‌م ده‌ست درێژکاری یه‌ی بۆ سه‌ر کوێت و پاشان یه‌کپارچه‌کردنی له گه‌ڵ عێراق ، ناوچه‌که‌ی خسته حاله‌تێکی خه‌ته‌ر و ترسناکه‌وه و ته‌نها خۆی لێپرسراوه به‌رامبه‌ر ئه‌و رووداوانه‌ی که له‌م دوژمنکاریه بۆگه‌نه‌وه به‌رهه‌م دێن ، به‌م بۆنه یه‌وه به پێویستی ده‌زانین که ته‌واوی ئه‌و لایه‌نانه‌ی که په‌یوه‌ندیان به مه‌سه‌له‌که‌وه هه‌یه ئاگادار بکه‌ین که بڕیاری ئه‌م ده‌ست درێژکاری یه له لایه‌ن رژێمی عێراقه‌وه ده‌رچوو وه گه‌لی عێراق له هیچ قۆناغێک له قۆناغه‌کانی هه‌ڵبژاردنی دا به‌شدار نه‌بووه و رژێمی عێراق وه‌ک لای هه‌موان ئاشکرایه پێک هاتووه له چه‌ند ده‌زگایه‌کی حیزبی سه‌پێنراو به‌سه‌ر گه‌ل دا و به هیچ شێوه یه‌ک نوێنه‌ری میلله‌ت نین وه ئه‌م ده‌زگایانه هه‌موو راسته‌و خۆ له‌ژێر ده‌سه‌ڵاتی ئاره‌زووه‌کانی سه‌ددامی خوێن مژدایه وه کردونیه‌ته ئامێرێک و به‌کاریان دێنێ له زه‌لیل کردن و چه‌وساندنه‌وه‌ی میلله‌ت و زۆر ده‌سته‌کردنی بۆ به‌دی هێنانی ئاره‌زووه چه‌په‌ڵ و خه‌وه ره‌شه نه‌خۆشیاوی یه‌کانی ...

له راستی دا سوپای عێراق به شێوه یه‌کی گشتی ئاماده نه‌بوو بۆ ئه‌م ده‌ست درێژی یه دوژمنکاری یه به‌ڵکو وه‌ک سه‌رشتی چه‌په‌ڵی ، سه‌ددام به زوڵم و زۆرێکی بێ وێنه ئه‌م کاره‌ی پێ ئه‌نجام دان وه له ئه‌نجامی هه‌ڵاتن له‌م تاوانه‌دا چه‌ندان ئه‌فسه‌ر و ده‌ره‌جه‌دار بوونه قوربانی ئه‌م هه‌ڵاتنه . له‌سه‌ر بنچینه‌ی ئه‌م راستی یانه ئێمه به‌ناوی گه‌لی عێراقه‌وه ئاگاداری خۆمان ئاراسته‌ی ته‌واوی گه‌لانی ئاشتی خوازی جیهان ئه‌که‌ین که ئه‌م ده‌ست درێژکاری یه ئیشی پێنگه پاندووین ، به تایبه‌ت تر بۆ ئه‌و لایه‌نانه‌ی که ئه‌یانه‌وێ دژی ئه‌م ده‌ست درێژکاری یه بوه‌ستن له ده‌وڵه‌تانی ناوچه و ئه‌و ده‌وڵه‌تانه‌ی که هێزی سه‌ربازی یان ناردووه بۆ به‌ره‌رنگ دانه‌وه‌ی ئه‌م کاره که گه‌لی عێراق ئه‌که‌نه لایه‌نێک له هه‌ر شتێکدا که روو ئه‌دات له ناوچه‌که‌دا و ئه‌م ئه‌که‌نه نیشانه له کاتی به‌ر په‌رچ دانه‌وه‌دا وه ئه‌مه‌ش وا پێویست ده‌کات که په‌نا نه‌برێته به‌ر جه‌نگی سه‌ربازی و به‌کارهێنانی چه‌کی وێرانکه‌ر که شوێنه‌واری وێرانکاری یه‌کان به‌جێ ده‌مێنێ بۆ گه‌لانی ناوچه و ده‌بێته سه‌رئه‌نجامی شه‌ڕه‌که .

پاشان گه‌لی عێراق ئاگادار ئه‌که‌ین که پێویسته له‌و هه‌وڵانه بێ ئاگا نه‌بن که ئه‌درێن بۆ سه‌پاندنی ره‌سمه‌تی بێگانه به سه‌ری دا له هه‌ر شتێکدا که په‌یوه‌ندی به چاره‌نووسی عێراق و داهاتیه‌وه هه‌یه و مافی پشت گوێ ئه‌خرێت له بڕیاری چاره‌نووسی خۆی دا به خودی خۆی وه له هه‌مان کات دا میلله‌تی عێراق خۆشحاڵه به هه‌ر هه‌وڵێک که ئه‌درێت بۆ زۆر کردن له رژێم و به‌دی هێنانی هه‌لێکی گونجاو بۆ له‌ناوبردنی رزگاربوونی گه‌لی عێراق له تاوانه‌کانی ، وه شایانی باسه گه‌لی عێراق له رێگه‌ی له‌ناوبردنی ئه‌م رژێمه‌دا قوربانی زۆری دا که ده‌وڵه‌تانی عه‌ره‌ب و زۆربه‌ی ده‌وڵه‌تانی جیهان پشتیوانی بوون له جێ به‌جێ کردنی سیاسه‌تی وه‌حشیانه‌ی دا .

هیوادارین ببێت بوونه‌وه‌ی حه‌قیقه‌تی رژێمی عێراق و سروشتی تاوانکاریانه‌ی بۆ گه‌لانی ناوچه و جیهان هه‌ڵێک بێت بۆ پشتیوانی کردن له میلله‌تی عێراق له ناره‌حه‌تی یه‌کانی دا نه‌ک یارمه‌تی دانی که میلله‌تی عێراق هه‌زاران ناره‌حه‌تی چه‌شت و ئه‌یچێژێت به خۆی بێ ده‌نگ بوون و پشتیوانیانه‌وه‌لری .

بزووتنه‌وه‌ی ئیسلامی له کوردستانی عێراق

نووسینگه‌ی راگه‌یاندن و په‌یوه‌ندی یه‌کانی ده‌ره‌وه

٩ ی ئاب ١٩٩٠

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٦)

بەیاننامەی ڕاگەیاندنی کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق (٥ تشرینی دووەمی ١٩٩٠ زایینی).

بەیان

بسم الله الرحمن الرحیم

«واتقوا فتنة لا تصیبن الذین ظلموا منکم خاصة واعلموا ان الله شدید العقاب» الانفال / ٢٥

الحمدلله رب العالمین والصلاة والسلام علی رسوله الامین محمد وعلی آله وصحبه اجمعین..

لە کۆتایی ساڵانی حەفتاوە، بەبارمەتی خوای پەروەردگار توانیمان لە گەڵ چەندین برای ترماندا زەمینەیەکی لەبار بۆ کاری ئیسلامی ئامادە بکەین و کۆمەڵێك لاوی گەلەکەمان لە سەر ڕێبازی جیهاد پەروەردە بکەین.. هەر کە بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق لە ساڵی ١٤٠٧ی کۆچی = ١٩٨٧ی زایینیدا دەرکەوت بەڕاستمان زانی کە بۆ وەسەن کردنەوەی ڕێبازی جیهاد لە ناوچەکەو بۆ پشتگرتنی بزوتنەوەکە خۆی بهێنە ناو ریزەکانییەوە.. بۆیە داوامان لە هەمو براکانمان ـ لە ناوەوەو لە دەرەوە ـ کرد کە پەیوەندی بە بزوتنەوەی ئیسلامییەوە بکەن و خەڵکی بۆ جیهاد لە ریزەکانیدا هان بدەن. بەڵام هەر زوو بۆمان دەرکەوت کە بزوتنەوەی ئیسلامی گیرۆدەی دەستی سلبیاتی زۆرو سەختو دژواری وایە کە ڕێ لە گەشەو پەرەپێدانی دەگرێ.. لەو سەلبیاتەش:

١ـ نەبوونی پەیکەرێکی تەنزیمی:

ئەمەش لەبەرئەوەبوو کە بزوتنەوەی ئیسلامی هەر لە سەرەتاوە لە ئەنقی کۆمەڵێکی تەنزیمی خاوەن بوونی پێشترەوە دروست نەبوو بوو. کۆمەڵێکی تەنزیمی وا کە ئامانجو ڕێبازو ئۆرگانی ڕوونی دیاری کردبێت. بۆیە ڕابەرایەتی بزوتنەوە خۆی بینییەوە وا چەندین هێڵی فیکری جیاوازی لەخۆگرتووەو تواناشی بە سەریاندا ناشکێ لە تەنزیمێکی سیاسیدا کۆیان بکاتەوە. بەتایبەتی کە دەبینی واتەنداموو ئەفرادەکان لە لایەنو حزبەکان لە لایەکی ترەوە.. هەر یەکەیان ـ خاوەن ڕاو بۆچوون و ئاراستەیەکی سەربەخۆن..

ئەمەش بووە هۆی لاوازی رۆژ بە رۆژی بزوتنەوەی ئیسلامی .. هەروەها بووە هۆی بە فیرۆ چوونی ووزەو توانایەکی زۆر کە رابەرایەتی نەیتوانی لەخۆیان بگرێو بۆ ئامانجەکانی خۆیان بیانخاتە گەڕ .. نەك هەر ئەوەندەش بەڵکو خاوەن ئەم ووزەو توانا بێ‌گەیشتوانە تێنێکی زۆری حاشیەو دارو دەستەکەی رابەریان کەوتە سەر .. ئەوانەی رێزیان بۆ هیچ پەیوەستێکی برایەتیو متمانەو سۆزی دینی دانەدەنا ..

٢ ـ نەبوونی هیچ جۆرە بەرنامە یان پرۆگرامێکی پەروەردەییانە بۆ یەکخستنی بیرو بۆچوونی ئەندامەکان چ لە رووی عەقیدەوە چ لە رووی فیکرییەوە .. ئەمەش وای کرد کە شێوازی جوڕجوڵو هەڵوێستی سیاسیو چالاکی سەربازیانە نەکرێن بە یەك .. بۆیە هەڵوێستو رای دژ بە هەڵوێستو رای رابەرایەتی دروست دەبوو چ لە لایەنی سیاسیدا چ لە لایەنی جەنگو ئاشتیدا ..

٢ ـ گرنگی نەدان بە مەرجی تەنزیمی (متمانەو لاوازی ـ التوثیق والتضعیف) لە بواری تەزکیەو وەرگرتنی خەڵکیدا لە ریزەکانی بزوتنەوە .. سەرکردایەتی بزوتنەوە رای خۆی کرد بووە (پسوولەی لێبوردن) و بێ هیچ مەرجو پەرژینێك تەزکیەی خەڵکی دەکردو پاشان دەردەکەوت کە کابرا جێ متمانە نییەو پەریزی سیاسی پیسە .. تا لە پڕ ریزەکانی بزوتنەوە سەرانو دزیان تێ بوو .. بە تایبەتی نووسینگەی سەرکردایەتیو ئەنجومەنی شورا .. کاتێك بە خۆ زانرا کە ٩٠٪ نهێنییەکانی بزوتنەوەو کۆبوونەوەو چالاکییەکانی کەوتە دەست هەندێ لایەنی دژ بە ئیسلام ، یان ناحەز بە بزوتنەوە خۆی .. رۆژ بە رۆژیش سیخوڕو جاسوس زیاتر ، بوون .. تا هێندەیان لێ هات کە مەترسییەکی تەواو دروست بکەن بۆ تێکڕای دڵسۆزان ، بە تایبەتی لە تەوژمی لاوە تێگەیشتووەکان !!

٤ ـ لاوازی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری دارایی؛ بارا...:

دیاردەی هەرە زەقی لاوازی بەڕێوەبەرایەتی بەشی دارایی شاردنەوەی چەندو چۆنیەتی پارە هاتنو خەرج کردنی بوو .. تەنانەت تێکڕای ئەندامانی شورای بالا کەسیان رۆژێ لە رۆژان ئاگاداری هیچ مەسەلەیەکی دارایی نەبوون . لە سەر ئەم ناڵەبارییەشەوە کۆمەڵێ مشەخۆرو گەنەی بەرژەوەند وویست لە دەوری رابەر

چەکەرەیان کرد بوو .. بە کەیفی خۆیان لە سەر پارەو ماڵی مەتیوو بێوەژنی مەناسە ساردی کورد دەلەوەڕانو کەس نەیدەزانی چۆنو بۆچی ئەو پارەو ماڵەی چاکە خوازان دەینێرن بۆ بزووتنەوە ئاوا دەخرێتە خزمەتی هەواو هەوەسی تاقمێك زەرور ..

لەگەڵ دەرك کردنمانیدا بە دوایەکی ئەو سەلبیاتانەش هەر سوور بووین لە سەر سەرخستنی کاری جیهاد، بۆیە لە هەر پلەیەکی لێپرسراوێتیدا بوو بین بەردەوام راپۆرتو پێشنیارمان پێشکەش بە سەرکردایەتی دەکردو داوای ڕێکخستنی ریزەکانی بزووتنەوەو گەلاڵە کردنی ووزەو توانای لاوەکانمان دەکرد تا لە تەنزیمێکی بزووتنەوەییانەدا بخرێنە گەڕ کە مەلقولاوی عەقیدەیەکی پاكو تێ‌کەیشتنێکی راست بێت. تا هەموو هەلوێستێکی عەقیدەیی‌و سیاسیمانی - بەرامبەر دەوروپشتمان - لەسەر بنیات بنێین.

ئێمە لە کاری خۆماندا بەردەوام بووین .. لەو لاشەوە بەردەوام گەندە مشەخۆرەکانی دەوروپشتی مامۆستا مەلا عثمان گەندو گزەپێکی زۆریان دەخستنە سەر ڕێ .. تا دەهات کار ئاڵۆز تر دەبوو ..

تەمو تورسایی‌یەکی ئەلهووری سەختمان کەوتە سەر، چ لە لایەن سەرکردایەتی بزووتنەوە خۆیەوە، چ لە لایەن ئەو کەسانەوە کە هەر لە دەرەوەو لە دوورەوە لایەنگری بزووتنەوەیان دەکرد (کە چەند عارەبێکی سامەڕائین) بە هیوای تۆڵە سەندنەوەیەکی عەشائری لە تکریتی‌یەکان

ناکۆکی‌و جیاوازی کەوتە نێوان ئێمەو سەرکردایەتی بزووتنەوە .. تا وای لێ هات کە چارەسەر کردنی سەخت بوو، تەنانەت لە لایەن ئەو لایەنو مۆستە ئیسلامیانەشەوە کە هەوڵی چارەسەر کردنیانیدا .. چونکە لایەنی مەلا عثمانو نوێنەرەکانی لە.کەللەرەقی‌ولە خۆبایی بوون زیاتر هیچیان نەدەتواند ...

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا .. هەر دانمان بە خۆدا گرت ..

تا ئیتر تاوانێکی زۆر گەورەیان دەرحەقمان کرد .. بەوەی دایانینە دەست ئەمن‌و موخابەراتی دەوڵەتان !! دوای ئەوەی پارتە نیشتمانی‌یە کوردی‌یەکانیان لێ ماندین بەو هیوایەی دوژمنداریتیمان بکەن ..

ئیتر کەلێنەکان گەورە تر بوون .. بەلام هێشتا - لەبەر خاتری پیرۆزی ناوی

ئیسلامو شەخسیەتی ئینداران، هەر خۆمان بە چوێ نەدەزانی..

ساڵێکی تریش بەسەر دا رۆیشت..

بەڵام ئیمان سەرکردایەتی بزوتنەوە، سیاسەتی دەرەوەی بزوتنەوەی گۆڕیو چارەنووسی بزوتنەوەی بۆ جاری دووەم بەستەوە بە رووداوی سیاسیو کارەساتی سەربازیانەی ناوچەکە ـ کە هەمیشە لە گۆڕاندایە..

ئیتر بواری هاوکاری نەما..

بە تایبەتی لە جاری یەکەمیدا کە چارەنووسی ناوچەکەی بەستبۆوە بە شەڕی نێوان عێراقو ئێران ئەو زیانە گەورەی لێکەوت کە لایەنەکانی تر بە خۆیان گەیاند..

لە بەر ئەم هۆیانەو چەندەهای تر (کە نامانەوێ لەم بارودۆخەی ئێستادا ئاشکرایان بکەین) وە دوای لێکۆڵینەوەو لێکدانەوەیەکی تەواوی بارودۆخ بڕیارماندا کە لە (بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق) جیا ببینەوە لە سەرکردایەتیو نووسینگەکانی.. لە بنکەو هێزەکانی.. لە ناوەوەو لە دەرەوە.. وە لە هەمان کاتیشدا بوونی خۆمان وەك کۆمەڵێکی ئیسلامی سەربەخۆ رادەگەێنین بە ناوی (کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستانی عێراق) کە لە هەموو بیرو بۆچوونێکی مەقلیهدیو ئاراستە کردنی فیکریو رێبازی سیاسیدا سەربەخۆین..

ئەوەش رادەگەێنین کە هەموو موسوڵمانێك لە نێو ریزەکانماندا بەرێزەوە وەردەگرین کە بە بەرنامەکەمان رازیبێو دەیەوێ لەگەڵماندا بکەوێتە رێ..

لە کۆتاییشدا داوا لە (بزوتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق) دەکەین کە بێتو هەرچی پەیوەندی بە کاروباری دارایییەوە هەیەو لە نێوانماندایە یا یەکلای بکاتەوە..

«ولنبلونكم حتى نعلم المجاهدين منكم والصابرين ونبلوا اخباركم»

کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستانی عێراق

١٨ ی رەبیعی دووەمی ١٤١١ کۆچی

٥ ی تشرینی دووەمی ١٩٩٠ زاینی.

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٧)

لۆگۆی کۆمەڵەی ئیسلامیی کوردستانی عێراق.

الجماعة الإسلامية في كردستان العراق

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٨)

بەیاننامەی هێزی شەهید حەسەن بەننای بزووتنەوەی ئیسلامیی بەبۆنەی شەهید بوونی چەند پێشمەرگەیەکیانەوە (١٩٩٠/٧/٩).

بەیان

بسم الله الرحمن الرحیم

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ

بەبۆنەی شەهید بوونی پێنج قارەمانی موجاهیدو خواویستپەرست لەهەموو برا موجاهیدو خواناس و تێکۆشەرانی ئیسلام دەکەین . چونکە بەڕاستی خۆڕەسوارانی ئیسلام کە دەبنە قوربانی هەڵبژاردەی خوای گەورەن ، بۆیە خوای گەورە دەفەرموێت

(وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ)

ئەوەش ڕەها و بکرێت ئێمە تابێت بە شەهید بوونو لەدەستدانی برامان بۆ تا ئەستەو بێ دوورە بیبین چونکە وتەی بۆ قوربانی و نوسینی بۆ کردەوە وەکو لاشەی بۆ گیانی تا گیان لەپێناویا دەبەخشرێ و ئەوساکە وتەو نووسین زیندو دەبێ و دەژی لە نێو زیندوانیدا .

(و سەرگەت و چنار)

ناهەزارەهای وەک شەهیدانی گردی ڕەمکان و گوێزەو دۆڵەپووتانەبنە سوتەمەنی و سوێتوی حەمانی خوا ، ماخوێن ئەوڕژێ خوا ئاوری سەرکەوتن لە بەندەی خوێناداتەوە تا ئاسەرویانی شەهیدی لەهەموو بوارەکاندا ناقی نەبێتەوەو وەک ئاڵتوون لە ئاگر دەرێن هەرگیز حوکمی خوا بابەتە بوون .

ما داوامان لەبرایان ئەوەیە کە

١- عەقیدەیەکی پاکی قورئانی و سوننەتی بکەنە مەشخەڵی ڕێگاوی دەست پێ کردن

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ) النور ٥٥ .

٢- ڕیزەکانی ... یەک و یەکیەتییەکی ... پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لەحەدیسێدا دەفەرموێت

(لا اختلاف بينهم ولا تباغض قلوبهم قلب واحد) حديث صحيح بخاري .

٣- جیهادێکی ڕاستەقینە بکەن و مەبەستی کورسی و خۆپەرستی و حەزبایەتپەرستی بخەنە لاوە تا خوای گەورە سەرکەوتنمان بۆ ببەخشێ

(وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ) .

هێزی

شەهید حەسەن بەننا

١٩٩٠/٧/٩ دووشەممە

بەڵگەنامەی ژمارە (٦٩)

لۆگۆی چاپخانەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

چاپخانەی بێتوشی

چاپخانەی کۆچەران

چاپخانەی شەهیدان

بەڵگەنامەی ژمارە (٧٠)

پەیڕەوو پرۆگرامی ناوخۆی بزووتنەوەی ئیسلامیی.

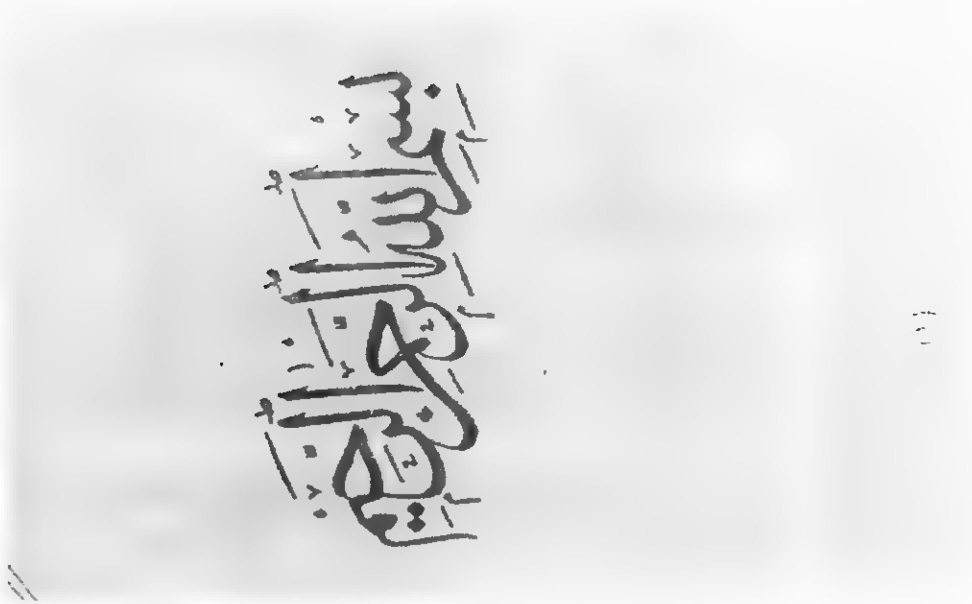

پێشەکـــــی/

بسم الله الرحمن الرحيم

(وأنزلنا إليك الكتاب بالحـــق مصدقاً لما بين يديه من الكتاب ومهيمناً عليه فاحكم بينهم بما أنزل الله ولا تتبع أهواءهم عما جاءك من الحق لكل جعلنا منكم شرعة ومنهاجاً ...) ٤٨/ المائدة.

الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله وصلى الله وسلم على من جاء بالحق وصدق المرسلين .. سيدنا محمد خاتم الأنبياء وقائد المجاهدين وعلى آله الطاهرين وأصحابه المنتجبين من الأنصار والمهاجرين ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين .. وبعد :-

گوماني تێدا نییە کەوا کاتـــێ خوداوەند مرۆڤی بەدی هێنا و ڕێنمـــوونی دەرببینی کرد .. بەرنامەیەکی بـــۆ دارشت کە لەبەری بڕوات لە ژیانـــی دا و ببکاتە ڕێگایەک بۆ سەرکەوتـــن و بەختەوەری لە هەردوو دنیــــا ، وە خوداوەند پێغەمبەرانی ناردن یەک لە دوای یەک و کتێبە پیرۆزەکانی بۆ ناردن

(٣)

وەک ڕوون کردنەوەیەک بۆ هەمـــوو مەسەلەیەکی ڕێنموونی و بەرنامەی بـــۆ بەداوی جیهانیان هەتا ڕۆژی دوایـــی ، وە ڕاسپاردە ئاسمانییەکان کەیشتنـــە لووتکەی تەواوەتی بە دوایین پێغەمبــەر محمد ﷺ وە ئەو قورئانە پیـــرۆزەی بۆ ناردە خوارەوە کە گومانی تێدا نییە لەوەی ڕێنموونی تێدایە بۆ پارێزکاران وە هەر ئەویش ئەو یاسا بنچینەیـــیە تەواو و فراوانەیە کە کاروباری دنیـــا و قیامەت مسۆگەر دەکات ، وە مرۆڤایەتـــی ڕێنموونی دەکات لە هەموو بـــوار و قۆناغێکدا ، هەرچەندە بار و دۆخـــی بگۆڕێت ئەوە کەسەو بەختەوەری و پیـــرۆزی بۆ خەلکان بە دەست دێنێ .

وە پەروەردگار جیهادو سەرکـــردن و بەخت کردنی ماڵ و گیانی فەرز کرد بـــۆ بەرپا کردنی ئەو یاسایەو حق بەجـــێ کردنی و بە کردەوە پیادە کردنـــی ، وە پێغەمبەری مەزن ﷺ و یارانـــی بەرێزی و شوێنیانی جا کە خوار هەمــــوو بە ئەرکی سەرشانیان ، بە ئامان و گیان جیهادیان کرد هەتا سەرسەرزی دنیــــا و سەرفرازی قامەتیان بە دەست هێنا .

بەلام کاتێ موسلمانان ئەرکــــی سەرشانیان بەجێ گوێ خست و وازیـــان

(٤)

لە جیهاد کردن هێنا ، خودا وەنەبێ ئەو دوژمنانیانی بەسەردا زاڵ کردن و ئیتر لە ناو ماڵی خۆیاندا پەلاماریان دان و وڵاتەکەیان کردنە پارچە پارچەو چەند دەوڵەتێکی گچکەلەیان لێ پێک هێنا و نۆکەرانی خۆیان بەسەرەوەکردن بە دەسەڵاتداری مل کەچ لە بەرامبەر کافراندا و توندوتیژ لەسەر برواداران و خەڵکەکەیان بەرەو دوورەخ رێنموونی کرد ، ئیتر داگیرکەری کافری ستەم کار ئەو کاربە دەستە ئالەتانە لە کوێ یانەی کردە چەپەڵ بڕی ئامرازی بۆ سەرچۆکدا هێنانی گەلان و تاڵان کردنی بەرو بووم و سامان و فەوتاندنی رەوشت و شوێندنی بیر و هۆش و لاوازکردنی خواست و بوا نەبوونی لە دەستدانی بیاوەتی و ئازایەتیی ، کە ئەمەش بوو بە هۆی ئەوەی کە وڵاتی موسڵمانان بکەوێتە ژێر پۆستاڵی داگیرکەران و موسڵمانانیش بکەونە ژێر رکێفی زایۆنیزم و خاچ پەرستان و مارکسیزمەوە لە زۆربەی مەرزەمینی ئیسلامی دا .

جا لە راستی دا ئەو فەرموودە پیرۆزەی پێغەمبەری خودا ﷺ هاتە دی کە فەرموویەتی (نزیکە دەبێ کە ... بەلامارتان بدەن چۆن دەعبای

گۆشت خۆرە پەلاماری نێچیری خۆی دەدات یارانی فەرموویان : جا ئەوە لەبەر کەمی ئێمەیە لەو کاتەدا ئەی پێغەمبەری خودا ؟ فەرمووی نەخێر ئێوە زۆر دەبن بەڵام هەر پووش و پەڵاش دەبن وەک پووش و پەڵاشی سەر لافاو ، وە خودا وەنەبێ هیچ ترس و سامێکتان لە دڵی دوژمنانتان دا بهێڵێ و (وهن ــ لاوازی) دەخاتە دڵتانەوە فەرموویان لاوازی چییە ئەی پێغەمبەری خودا ؟ فەرمووی خۆشەویستی دنیا و بێزاری لە مردنە) .

ئێمەش لە عیراقێکدا کە بۆتە لانەی خاچ پەرستان و زایۆنیزم و مارکسیزم .. کوفری ئاشکرا و بەدڕەوشتی و ستەمکاری بەبێ پەردە دەبینین ، وە دەبینین کەوا رەوشت بەبێ تاوانبار هان دەدری و رێزی لێ دەگیرێ بەڵام چارەسەر خوازی دەست پاک هەڕەشەی لێ دەکرێ و خوێنی حەڵاڵ دەکرێ و خەڵکی وڵاتیش دەکوژرێن و راو دەنرێن ، بەڵام کافری خۆسەپێنەر رێزی لێ دەنرێت و ناوی بەنەمر بناو دەکرێ (وكان في المدينة تسعة رهط يفسدون في الارض ولا يصلحون) ٤٨/ النمل.

وە دەستی وێرانکاری دەبینین کە گوندو شار کاول دەکات و رووەک و مرۆڤ بنەبڕ دەکات و هوێنەواری شارستانیەتەو

ڕواڵەتی زیان دەسکار دەکات بەپێی
نەخشەی کوفری جیهانی ئیتر زۆر بیرمان
کردەوە و بۆمان دەرکەوت کەوا ڕێنوێنی و
ئامۆژگاری و وتاری سەرمینبەران و کۆڕ
بەستن بە تەنیا ئەو بارودۆخەنالەبارو
زبر دەستی و زروفە سیاسی یە ناگۆڕێ،
بەڵکو پێویستە لەسەرمان کەوا بەیرەوی
لە ڕەوشت و مێژووی پێغەمبەران و
پیاو چاکان بکەین و بکەوینە شوێن
سوننەتی فەرماندەو گەورەمان محمد ﷺ
لە کۆچ کردن و جیهاد کردن و تەواوی
ئاکاری .. هەتا ئەم سەررەمینە پاک
دەکەینەوەو ڕزگاری دەکەین لەژێرچەپۆکی
کوفری جیهانی و میللەتەکەی لە تاریکی
کوفرو ستەمکاری و ڕەوستبیسی دەرباز
دەکەین ، ئەمەش پێویستی بە بەخشە
کێشانێکی دروست و بەرنامەڕێژی یەکسی
ورد هەیە ، لەبەر ئەوە کۆمەڵێک
لە زانا جیهاد گێڕەکان و ڕۆشنبیرە
بەبام بەروەرەکان کۆ بوونەوە کەوا
پەیمانیان بە خوداوەند داوەو لەگەڵ
یەکتردا پەیمانیان بەستووە لەسەر جیهاد
کردن لە ڕێی خودا و بەرپاکردنی
دەوڵەتی قورئان ، بە پەیرەوی لە
فەرموودەی پیرۆزی پەروەردگار (ومالکم
لاتقاتلون فی سبیل اللّه والمستضعفین من

(٧)

النساء والولدان الذین
ربنا اخرجنا من هذه القریة
الظالم أهلها واجعل لنا من لدنك ولیا
واجعل لنا من لدنك نصیراً) ٧٥/ النساء
بەم شێوەیە بارمەتی سەردان ئەو کۆمەڵە
ڕێککەوت لەسەر ئەو بەرنامەیەی کە لە
شەری دەروێش و ئەو یاسایەی کە ئاری
پێ دەدەن ، کە لە قورئان و سوننەتی
پێغەمبەرەوە ﷺ سەرچاوەیان گرتووە .

(ولینصرن اللّه من ینصره
ان اللّه لقوی عزیز)

(٨)

بەشی یەکەم

ناوی بزووتنەوەو دروشمی و ئامانجەکانی

بەندی یەکەم :-

أ- ناوی بزووتنەوە (بزووتنەوەی ئیسلامی لە کوردستانی عێراق)ە ..

ب- دروشمی بزووتنەوە (قورئانێکی پیرۆز ، تفەنگێک ، خەنجەرێک ، ئالآیەک کە (لاالە الاالله) ی لەسەر نوسراوە ..

بیری بزووتنەوەو بەرپەوەکەی

بەندی دووەم :-

بزووتنەوەکەمان بزووتنەوەیەکی ئیسلامی یێ کەردە پەیرەوی لە بەرنامەی بەرفراوانی ئیسلام دەکات لە هەموو بوارەکانی ژیان دا ... لە بواری بیرو باوەڕو کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابووری و سەربازی و دادوەری و شارستانییەوە .

ئامانجو مەبەستەکانی بزووتنەوە

بەندی سێیەم :-

أ- بانگ کردنی خەڵک بۆ خێرخوازی ، وە بڵاوکردنەوەی ئیسلام بە هەموو شێوازێکی شەرعی ڕەوا .

ب- ڕێکخستنی ئەوانەی بەدەنگ بانگەوازەکەی خوداوە هاتوون لە ژێر ئاڵای ئیسلامدا .

ج- جیهادی کردەوەیی بۆ چەسپاندن و بەرپاکردنی حوکمی خوا لە سەرتاسەری وڵاتدا

بەندی چوارەم :-

بزووتنەوە بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەم ڕێگایانەی خوارەوە دەگرێتە بەر :-

١- بەربەرەکانێ کردن لەگەڵ ڕژێمی کافری خوسەپێنەردا، هەتا بەرپاکردنی حوکمی ئیسلامی .

٢- لابردنی شوێنەوارەکانی ئەو ستەمو چەوسانەوەیەی کە گەلی کورد بە تایبەتی و گەلی عێراق بەگشتی گیرۆدەی بووە، ئەمەش بە پێی یاسای دادگەری خوایی کە تەمیش لە شەریعەتی ئیسلامی خۆی دەنوێنێ .

بەشی دووەم

سەرچاوەکانی بەرنامەی بزووتنەوە

بەندی پێنجەم :-

بەرنامەی بزووتنەوە لەم سەرچاوانەی خوارەوە سەرچاوە هەڵدەگرێ :-

أ- قورئانی پیرۆز.
ب- سوننەتی پاکی پێغەمبەری خودا.

وە لە ڕێبازی جیهادیشمان دا سوود وەردەگرین لە :-

أ- تاقی کردنەوەی بزووتنەوە ئیسلامییەکانی جیهان.
ب- مێژووی ئیسلامی و ڕێ و شوێنی پیاوچاکان و سەرکردە موجاهیدەکان.

بەشی سێیەم

هەڵوێستە سیاسییەکانی بزووتنەوە

بەندی شەشەم :-

أ- دەربارەی پەیوەندیمان بە ئوممەتی ئیسلامی، بزووتنەوەکەمان ئوممەتی ئیسلامی بە ئوممەتێکی یەکپارچە دەزانێ کە لێک جیا ناکرێتەوە، وە گەلی

کوردی موسڵمانیشمان بەشێکی هەرگیز جیا نەبووەوەیە لەو ئوممەتە مەزنە.

ب- هەڵوێستمان بەرامبەر بزووتنەوەو ڕێکخراوو کۆمەڵ و دامەزراوە ئیسلامییەکان پشتگیری و پشتیوانی کردنە بە تایبەتی جووڵانەوە جیهادییەکانی نێو ئەفغانستان و فەلەستین و لوبنان و ئەریتریا و فلیپین و کشمیر ... بەو شێوەیەی کە ئاشتی و ئاوایی موسڵمانان لە جیهان دا بەدی دێنێ لە ژێر سایەی قورئانی پیرۆز و سوننەتی پاکی پێغەمبەری خودا ﷺ.

ج- هەڵوێستمان بەرامبەر دەوڵەتانی جیهانی ئیسلامی لە ژێر ڕۆشنایی هەڵوێستی ئەوان دەست نیشان دەکرێت بەرامبەر ئیسلام و ڕێکخراوە جیهادییەکان.

د- هەڵوێستمان بەرامبەر باقی دەوڵەتانی جیهان، لە ژێر ڕۆشنایی هەڵوێستی ئەوان دەست نیشان دەکرێت بەرامبەر بە موسڵمانان.

هـ- هەڵوێستمان بەرامبەر شۆڕشی ئیسلامی ئێران هەڵوێستی برایانەیی و پشتگیرییە، لەسەر بنچینەی خزمەت کردن بە ئیسلام و موسڵمانان.

و- بەڵام هەڵوێستمان بەرامبەر ڕێکخراوە سیاسییەکانی تری عێراق

بریتی یە لە هەڵوێستی ڕێز لەیەکنر نان وڕێکخستنی هەڵوێستمان بەو شێوەیەی کە ڕووخاندنی ڕژێمی عێراق مسۆگەر دەکات، وە ئاواتی ڕەوای هەموو ڕۆڵەکانی میللەت بەدی دێنێ.

ز- بزووتنەوە باوەڕی هەیە بە ئازادی شوێن کەوتنی ئاینە ئاسمانیەکان لەبەر پاکردنی دروشمە ئاسنیەکانی خۆیان و ئەنجامدانی کاروباری کۆمەڵایەتی خۆیان بەو شێوەیەی کە شەریعەتی داد پەروەری ئیسلامی ڕێگەی داوە.

ح- بە هەموو توانایی یەکنەوای شێوەکانی داگیرکردن و چەوساندنەوەو خۆسەپاندن و جیاوازیەوڕەگەز پەرستی لە جیهاندا ڕەت دەکەینەوە بە تایبەتی خۆسەپاندنی زل هێزەکان بەسەر میللەتاندا و بچووک کردنی خواست و شکۆمەندیتیان.

بەشی چوارەم

چەمکە سیاسیەکانی بزووتنەوە.

بەندی حەوتەم :-

أ- بزووتنەوە باوەڕی بە یاسای ئیسلام و ئەو حوکمە هەیە کە لەسەر بنچینەی ڕاوێژ (الشوری)ە، بە پێی شەریعەتی ئیسلامی، وە ئەو بنچینەیەش لە هەڵبژاردنی نوێنەرانی میللەت و لە هەڵبژاردنی ئەمیر لەلایەن کۆڕی ڕاوێژەوە جێ بەجێ دەکرێت.

ب- بزووتنەوە هەموو شێوازەکانی چوونە ژێر باری کوێ لە سیستەمی ڕەت دەکاتەوە لە پەیوەندیە سیاسیەکانی نێو دەوڵەتیەکاندا.

ج- بزووتنەوە باوەڕی بە بەرپاکردنی پەیوەندی سیاسی و نێو دەوڵەتیەکان هەیە لەسەر بنچینەی ڕێز لەیەکگرتنان و بەرژەوەندی هاوبەش.

بەندی هەشتەم :-

أ- بزووتنەوە باوەڕی بە یەک پارچەیی ڕۆڵەکانی ئوممەتی ئیسلامی هەیەو هەوڵیشی بۆ دەدات، چونکە ئەمە بناغەی سەرکەوتنە لە ژیانی

کۆمەڵگایەکی سەربەخۆی گەشـــەداری بەختەوەردا .

ت- بزووتنەوە باوەڕی بە ئازادی کارو دەربڕینی را هەیە لەسەر جێـــک لەگەڵ پاساکانی شەریعەتی ئیسلامـــیدا دژایەتی نەبێت .

بەشی پێنجەم

رۆشنبیری و پێشکەوتنی زانیاری

بەندی نۆیەم :-

أ- بزووتنەوە باوەڕی وایە کـــە داواکردنی زانیاری لە هەمـــوو بوارەکاندا ، ئەرکی سەرشانی هەمـــوو موسڵمانێکە هەر بەمەش کۆمەڵگایـــان دەکەوێتە سەر جەی چاکی و زیانیـــان سەرەو پێش دەچێت . لەبەر ئـــەوە بزووتنەوە هەموو هەوڵ و تەقەلایەکـــی دەخاتە کار بۆ حرمەتی زانیـــاری و زاناکان و پەرەپێدانی خوێندنە ئیسلامی و زانستی و ئەدەبی و هونـــەری و دادوەری یەکانەوە ، وە بایەخ دەدات بە کتێب دانان و وەرگێڕان و ڕۆژنامـــە گەریێتی و راگەیاندن .

ب- بزووتنەوە هەوڵ دەدا بـــۆ پەرەپێدانی تیکنۆلۆژیای نوێ بـــەو شێوەیەی کە خزمەت بە ئیسلام و کۆمەڵگا بکات ، وە کەلک لە هەموو تافـــی کردنەوەیەک وەر دەگرێت کە خزمەت بە ئیسلام و سەربەخۆییمان بکات .

بەشی شەشەم

کاروباری کۆمەڵایەتی

بەندی دەیەم :-

ا- بزووتنەوەکەمان بایەخ بەکـــاروباری کۆمەڵایەتی دەدات وێـــڕای بەجێهێنانی داد گەری کۆمەڵایەتـــی ، ئەمەش بە پێی پەیرەوی شەریعەتـــی ئیسلامی بەم شێوەیەی خوارەوە :-

أ- خانە نشینی و دابیـــن کردن (التقاعد والضمان) .

ب- سەرپەرشتی خێزان ، بە تایبەتی خێزانی شەهیدەکان .

ج- بایەخ دان بە مافی کرێکـاران و دۆزینەوەی کار بۆ بێکاران .

٢- بزووتنەوە هەوڵ دەدات بـــۆ

هێنانە دی سەرپەرشتی تەواو بۆ ڕۆڵەکانی کەل لە بوارەکانی دایکێتی و کۆرپەییدا (الامومة والطفولة) و سەرپەرشتی تەندروستی و سەرپەرشتی پیرو پەککەوتەکان .

بەندی پازدەهەم :-

بزووتنەوە بایەخ دەدات بە نیشتەجێ کردن و ئاوەدان کردنەوەو پێشکەوتنی هونەری بینا کاری ، وەلە بوارەکانی ڕێ و بان و گواستنەوە ، بەو جۆرەی کە لەگەڵ پێشکەوتنی هاوچەرخ دا بگونجێ .

بەشی حەوتەم

بوارەکانی ئابووری

بەندی دوازدەهەم :-

أ- بزووتنەوە هەموو ڕێگە گونجاوەکان دەگرێتە بەر بۆ چارەسەرکردنی کەرتە کشتوکاڵی و پیشەسازی و بازرگانییەکان .

ب- بزووتنەوە هەوڵ دەدا بۆ لابردنی

هەموو ڕواڵەتەکانی چەوساندنەوەو دەسەڵات سەپاندنی ناڕەوا .

ج- بزووتنەوە تەواوی ئەو ڕژێمە ئابووریانە ڕەت دەکاتەوە کە لەگەڵ یاسای شەریعەتی ئیسلامدا ناگونجێن .

بەندی سێزدەهەم :-

بزووتنەوە هەموو هۆو کەرەستەیەک بەکار دێنێ کە گەڕانەوەی دەربەدەر کراو و ئاوارەکان مسۆگەر دەکات بۆ ئەو شارو دێ بانەیان کە دەستەڵاتدارە تاوانکارەکان بە ستەم و دەست درێژی لێیان وەدەر ناون ...

هەروەها بایەخ دەدات بە ئاوەدان کردنەوەی ئەو گوندو شارانە و قەرە بوو کردنەوەی ئەو زیانە ئابوورییانەی لێیان کەوتووە .

بەشی هەشتــەم

ڕێکخراو و نەقابەکـــان

بەندی چواردەهەم :ـ

بزووتنەوە گرنگی دەدات بە مافـــی ڕۆڵەکانی میللەت ، بە توێژە جـــۆراو جۆرەکانی یەوە لە پێکهێنانی ڕێکخراو و سەقابەکانی (کرێکاران ، جوتیـــاران ، قوتابیان ، ئافرەتان وە پیشەییەکان).

بەندی پانزدەهەم :ـ

بزووتنەوەکەمان بایەخ دەدات بەمافی ئافرەت و بەشداربوونی لە بوارەکانـــی سیاسی و زانیاری و ئابووری ـــــو شێوەیەی کە لەگەڵ شکۆمەندی بـــــە ئیسلامی یەکەی دا دەست دەدات .

بەشی نۆیــەم

کاروباری سەربـــازی

بەندی شازدەهـــەم :ـ

أ ـ بزووتنەوە هەموو ڕێگە ڕەواکـــان

دەگرێتە بەر بۆ سیاسەتی سوپاسەکـی ئیسلامی بەهێز ، بە رووی خۆ سەپاندن و ستەم و ڕەوشت پیسی‌یەوە بۆ ئەنجام دانـی ئەرکی جیهادی ئیسلامی .

ب ـ بزووتنەوە کەلک وەردەگرێ لــــە هەر تیکنۆلۆژیا و لێهاتنێکی سەربازی کە بۆی بڕەخسێ بەو شێوەیەی کە لەگەڵ ئامانجە بەرزەکانی دا بگونجێ ؛

بەندی حەڤدەهـــەم :ـ

بزووتنەوە هەر پشتگیـــــــری و یارمەتی‌یەکی سەربازی وەردەگرێت کـە وا لایەنە ئیسلامی یەکان پێشکەشی دەکـــەن بەمەرجی پارێزگاری لە سەربەخۆیـــی بزووتنەوەو دەور بەکردنی ســـــــرو بەسەری دا .

بەشی دەیەم

زمانی ڕەسمی بزووتنەوە

بەندی هەژدەهەم :-

أ- زمانی ڕەسمی بزووتنەوە زمانی کوردی یە .

ب- لەبەر ئەوەی زمانی عەرەبی زمانی قورئان و سوننەتە ، بزووتنەوە بایەخ دەدات بە فێرکردن و خوێندن و بڵاوکردنەوەی زمانی عەرەبی .

ج- بزووتنەوەکەمان بایەخ بە هەموو زمانە گرنگەکانی جیهان دەدات .

یاسای ناوخۆیی

بزووتنەوەی ئیسلامی

لە

کوردستانی عێراق دا

بەشی یەکەم

پەیکەری ڕێکخستن و سەرپەرشتیردنی بزووتنەوە

بەندی یەکەم :-

أ- بزووتنەوە لەم بەشە سەرەکیانەی خوارەوە پێک دێت :-

١- ڕابەری گشتی (المرشد العام) :
بریتی یە لە ئەمیری بزووتنەوەلە کاروباری سیاسی و سەربازی و سەرپەرشتی بردن دا .

٢- کۆڕی ڕاوێژ :
بریتی یە لە سەرکردایەتی بزووتنەوەو ڕەنگ ڕێژی سیاسەت و هەڵوێستەکانی .

٣- نووسینگەی سیاسی :
بریتی یە لە ڕاپەڕێنەری

سیاسەتەکانی بزووتنەوە لە هەموو لایەنێکەوە ، وە بەڕێوبەری چالاکی و جموجوڵەکانی .

ب- سیفەتەکانی ڕابەری گشتی :-

(ئیسلامەتی ، پێگەیشتن ، زانست ، لە خوا ترسان (التقوی) ، بیر کاملی ، کارسەجێیی (الحکمة) ، ئازایەتی ، توانای حق بەجێ کردن ، هۆش ساغی ، خوامێری ، مەردایەتی و خۆگری) .

ج- چۆنیەتی هەڵبژاردنی :-

هەڵبژاردنی ڕابەری گشتی لەلایەن ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژەوە ئەنجام دەدرێت بە ڕێگەی دەنگدانی نهێنی و مەرجی سەرکەوتنی بەدەست هێنانی دەنگی زۆرینەی ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژە . وەلە حاڵەتی یەکسانی دەنگەکان لە نێوان پاڵێوراوەکاندا ، پرس پێکردنێکی گشتی لەنێو ئەندامانی بزووتنەوەدا ئەنجام دەدرێت .

ڕابەری گشتی لەسەرکار لادەبرێت ئەگەر مەرجەکانی ئەمیرتی پێشێل کرد ، یان لەبەرنامەو یاسای ناوخۆ لای دا و لەسەر ئەوەش هەر سوور بوو ،

بەرەو ڕای ئاگادارکردنەوەشی . لەلایەن کۆڕی ڕاوێژەوە ، وە بەڕەزامەندی زۆرینەی ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژلادەبردرێت (بەلایەنی کەمەوە) .

د- دەسەڵاتی ڕابەری گشتی :-

١- ڕابەری گشتی مافی دەرکردنی فەرمان و ڕێنوێنی هەیە دەربارەی ئەوەی پەیوەندی بە کاری نووسینگەکانەوە هەبە ، بەو شێوەیەی پێچەوانەی بەرنامەو یاسای ناوخۆیی نەبێ .

٢- ڕابەری گشتی لێپرسراوی کۆڕی ڕاوێژی ناوەندی ونووسینگەی سیاسی یە .

٣- مۆرکردنی ئەو ڕێکەوتن نامەو پەیمان نامانەی کۆڕی ڕاوێژ بڕیاری لەسەر دەدات . وەلە کاتی ناچاری بوونی دا پێویستە زۆرینەی ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژبڕیاری لەسەر بدات بەلایەنی کەمەوە بۆ چارەکردنی ئەو مەسەلەیە .

٤- بڕیاردان لەسەر بودجەی ساڵانەی بزووتنەوە دوای پەسەندکرانی لەلایەن کۆڕی ڕاوێژەوە .

٥- دەست نیشان کردنی کاتی کۆنفراسەکان ، وە کاروباری گواستنەوەو دوورخستنەوەی لێپرسراوان لە

نووسینگەکان و هێزەکان لە حاڵەتی سەرپێچی کردنیان لە بەرنامەو پاسا، یان بە پێی پێویستی بەرژەوەندی گشتی، هەروەها قبوڵ کردنی داوای وازهێنان (الاستقالة) لەسەر موافقەی کۆڕی ڕاوێژ.

٦- رابەری گشتی مافی هەیە لیژنەکانی لێکۆڵینەوە پێکبێنێ بۆچاو گێڕان بەگیرو گرفتەکانی ناو خۆو دەرەوەی بزووتنەوەدا.

٧-

أ- بڕیارەکانی جەنگ و ئاشتی لە دوای پەسند کردنی کۆڕی ڕاوێژەوە، لەلایەن رابەری گشتی پەوە مۆردەکرێت.

ب- رابەری گشتی بۆی هەیە داوابکات لە تەواوی ئەندامانی بزووتنەوە لەوانە ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژو لێپرسراوانی نووسینگەکان کە بچن بۆ جیهاد لە کاتی پێویستدا.

٨- رابەری گشتی مافی هەیە سێ یاریدەدەر بۆ خۆی هەڵبژێرێ بۆکاروباری سیاسی و سەربازی و بەڕێوە بردنلە ڕیزی ئەندامانی مەکتەبی سیاسی، وە بە ڕەزامەندێتی زۆربەی کۆڕی ڕاوێژ.

بەندی دووەم :-

کۆڕی ڕاوێژی ناوەندی
(مجلس الشورى المركزي)

ا- سیفەتی ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژ :-

(ئیسلامەتی، پێگەیشتوویی (البلوغ)، بەردەوامی (الاستقامە)، دەستپاکی ڕاستگۆیی، ئازایەتی، هۆش ساغی، لێهاتوویی، بیرکاملی، ڕۆشنبیری گشتی).

ب- ژمارەی ئەندامانی (١٥) پانزدە ئەندام دەبێت، وە دەکری ژمارەیان زیاد بکرێت بۆ (٢١) بیست و یەک ئەندام سەرەڕای چوار ئەندامی ئیحتیات.

ج- ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژی ناوەندی لە کۆنفرانسی گشتی دا بە شێوەی ئازاد لە لایەن ئەندامانی بزووتنەوە هەڵدەبژێردرێت بەپێی مەرج و شێوەکانی هەڵبژاردن و پالاوتنیان لەلایەن ئەو لیژنەیەوە کە لەلایەن نووسینگەی سیاسییەوە پێکدەهێنرێت.

د- دەسەڵاتەکانی کۆڕی ڕاوێژ :-

ا- کۆڕی ڕاوێژ هەڵدەستێ بەنووسین و ڕێکخستنی بەرنامەو یاسای ناوخۆی

بزووتنەوەو پێشکەش کردنی بە کۆنفرانسی گشتی بۆ پەسەند کردنی و ڕا لەسەر دانی.

٢- کۆڕی ڕاوێژ هەڵدەستێ بە پەسەندکردنی بەجێهێنانی سیاسی و سەربازییەکان، کەلەلایەن نووسینگەی سیاسی یەوە بۆی دەچێت دوای لێکۆڵینەوەی.

٣- کۆڕی ڕاوێژ هەڵدەستێ بە پەسەندکردنی ڕا لەسەردان بۆ ئەندامانی نووسینگەی سیاسی دوای دەستنیشان کردنیان لەلایەن ڕابەری گشتی یەوە

٤- پێداچوونەوەو لێکۆڵینەوەی ڕێکەوتننامەو پەیماننامەکان و ڕەوانەکردنی بۆ بەردەم ڕابەری گشتی بۆ مۆرکردنی.

٥- بڕیاردان لەسەر پێداچوونەوەو لێکۆڵینەوەی بودجەی ساڵانەو ڕەوانەکردنی بۆ بەردەم ڕابەری گشتی بۆ پەسەندکردنی.

٦- کۆڕی ڕاوێژ هەر یەک مانگ جارێک کۆبوونەوەی ئاسایی خۆی دەبەستێ.. وە دەشێ لە حاڵەتی ناکاوی دا لەسەر داوای ڕابەری گشتی یان زۆربەی ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژ کۆببێتەوە.

٧- لە کاتی وازهێنان یادەرکردنی یەکێک لە ئەندامانی کۆڕ یەکێک لە ئەندامانی ئیحتیات دەچێتە شوێنی.

(٢٧)

٨- لە کاتی ئامادەنەبوونی ئەندامێک بەبێ بەهانەی ڕەوا ڕادانی لەکیس دەچێت، وە لەکاتێکدا ئامادەنەبوونی سێ جار لەسەر یەکدووبارە بێتەوە. ڕابەری گشتی و کۆڕی ڕاوێژ بۆیان هەیە لێی بێ نیاز بن و ئەندامێکی ئیحتیات لە جێگەی دابنێن.

بەندی سێیەم :-

نووسینگەی سیاسی

أ- نووسینگەی سیاسی لە (٧) حەوت ئەندام پێکدێت، یەکێک لەوانە ڕابەری گشتی یەو (٦) شەش ئەندامیش ڕابەری گشتی لە ڕیزی کۆڕی ڕاوێژ دەستنیشانیان دەکات لەوانەی کە خاوەن تاقی کردنەوەن لە بواری سیاسی و ڕێکخستن و سەربازی دا کۆڕی ڕاوێژ پەسەندیان دەکات.

ب- نووسینگەی سیاسی هەموو مانگێک دووجار کۆدەبێتەوە، جگە لە کۆبوونەوە لە ناکاوەکان لە کاتی نائاسایی دا.

ج- نووسینگەی سیاسی سەرپەرشتی هەموو ئەو نووسینگە ڕاپەڕاندنی یانەی

(٢٨)

خوارەوە دەکات .
١- نووسینگەی سەربازی .
٢- نووسینگەی دارایی .
٣- نووسینگەی راگەیاندن .
٤- نووسینگەی پەیوەندی .
٥- نووسینگەی رێکخستن .
٦- نووسینگەی داوەری .
٧- نووسینگەی خزمەتگوزاری کۆمەلایەتی.

بەندی چوارەم :-

نووسینگەی سەربازی .

١- سەرپەرشتی هەموو کارو چالاکی یەکە سەربازیەکانی بزووتنەوە دەکات و یەکێک لە ئەندامانی کۆری رابەری ناوەندی لێپرسراویەتی .
٢- ئەم نووسینگەیە لەم بەشانەی خوارەوە پێکدێت :-
أ- بەڕێوەبەرایەتی
ب- مەشق کردن
ج- پرچەک کردن
د- چالاکی
هـ- پێداویستی یەکە جەنگی یەکان .

٣- ئەو بەشانە هەڵدەستن بە دیاری کردنی (تشکیل)ە سەربازیەکانی بزووتنەوەو پلان دانان بۆ چالاکیە جۆراو جۆرەکان بە رەزامەندی نووسینگەی سەربازی
٤- لێپرسراوی نووسینگەی سەربازی و ئەندامانی ئەو نووسینگەیە لە لایەن نووسینگەی سیاسی یەوە هەڵدەبژێردرێن .

بەندی پێنجەم :-

نووسینگەی دارایی

١- سەرپەرشتی کاروباری دارایی و داهاتی بزووتنەوە دەکات . وە رێژەکی (٥) پێنج سەدەی سەرتۆەی دەنات . یەکێک لە ئەندامانی راوێژی ناوەندی سەرپەرشتی دەکات ، ئەندامانی لەلایەن نووسینگەی سیاسی یەوە هەڵدەبژێردرێن .
٢- ئەم نووسینگەیە لەم لقانەی خوارەوە پێکدێت :-
أ- بەڕێوە بردن و ژاتیە .
ب- داهاتە دارایەکان و بەیتول مال .
ج- پارەتی و سەرف‌کردن (ژمێریاری).
د- بەشی پاشاردەو پارەتیەکان .
٣- ئەو نووسینگەیە ڕاپۆرتێکی مانگانە پێشکەش بە نووسینگەی سیاسی

دەکاتەدەربارەی باروودۆخی دارایـــــی بزووتنەوە .
٤ـ ئەو نووسینگەیە بودجەی سالأنـــەی بزووتنەوە رێک دەخات و پێشکەشی دەکـات بە نووسینگەی سیاسی و کۆری راوێژ .
٥ـ بۆنبەتی دەستەلأتی خەرج دەدرێ بە نووسینگەی دارایی بۆ دانانی بەرپرسەی خەرجی دارایی بۆ پێشکەش کردنـــــــی بە نووسینگەی سیاسی بۆ پەسندکردن .

بەندی شەشـــەم :ـ

لیژنەیەکی چاودێری دارایی پێک دێت لە سێ ئەندام لەلایەن نووسینگـــــــەی سیاسی یەوە بۆ چاودێری و لێکۆڵینەوەو پشکینینی داهات و سەرفیاتی دارایــــــی ، وە کلیلی پارەتی یەکانی ناو خـــــوو دەرەوەی عێراقی بەدەستە ، وە لە خۆگەی ئەوەوە هەموو پارەتی و دیاری یــــەک دەرژێتە نووسینگەی دارایی یەوە .

بەندی حەوتـــەم :ـ

سەرچاوەکانی دارایی و داهاتەکانی بەیتول مالی بزووتنەوە لەم سەرچاوانەی

خوارەوە پێک دێت :ـ

١ـ ئەو ئابوونەی کە ئەندام بـــــــتان لایەنگر دەیدات بە بزووتنەوە .
٢ـ زەکاتی شەرعـــی .
٣ـ ئەو پارەتی یەی کە خێر خوازان پێشکەشی دەکەن(بەبێ مەرج).
٤ـ دەسکەوتەکانی جیهـــاد .
٥ـ پارەتی دەستەو سرووشـــــــــــتەوەو حیزب و رێکخراوە ئیسلامی یەکان .
٦ـ ئەو پارەتی یانەی لەلایــــــــــەن دەوڵەتە ئیسلامی یەکان و رێکخـــــــراوە جیهانیەکانەوە دەدرێت بەبێ مەرجـــــــی وەها کە لەگەڵ بەیرەوونامەکانـــــــی بزووتنەوەدا نەگونجێ .
٧ـ سامانی وەقف کراو .
٨ـ میراتی ئەوانەی بێ کەس و کارن .
٩ـ پرۆژە بەرهەم هێنەرەکـــــــان و قازانج بەخشەکانی بزووتنەوە .

بەندی هەشتـــەم :ـ

نووسینگەی راگەیانـــدن

١ـ بە سەرپەرشتی هەموو کاروبارێکی راگەیاندن و وریاکردنەوەی بزووتنـــــەوە رادەکات .

وە ئەو نووسینگەیە لەلایــــــەن لیژنەیەکی (٥) پێنج کەسی یەوە بەڕێوە دەبرێ،کە یەکێک لە ئەندامانی کـــۆڕی راوێژ سەرپەرشتی دەکات ،وەئەندامانیشی لەلایەن کۆڕی راوێژەوە هەڵدەبژێردرێن . بە هەڵبژاردنیان لەلایەن لێپرسراوەوە .

٢- نووسینگەش لەم لقانەی خــوارەوە پێک دێت :-

أ- ئیزگـــــــــــە .
ب- رۆژنامە گـــــــــەری .
ج- ئەرشیف و کتێبخانــــە .

بەندی نۆیــــــەم :-

نووسینگەی پەیوەنــــدی

١- سەرپەرشتی پەیوەندیەکانـــــی بزووتنەوە دەکات لەگەڵ لایەنە و دەستــــە جۆراوجۆرەکان دا ، وە ئەو نووسینگەیــە لە لایەن لیژنەیەکەوە کە لە سێ کـــەس کەمتر نەبێت بەڕێوە دەبرێت کە یەکێــک لە ئەندامانـــی کۆڕی راوێـــــژ

سەرپەرشتی دەکات ، لێپرسراو ســـــە رادانی نووسینگەی سیاســــــی و ئەندامەکانیشی لە لایەن لێپرســـراوەوە هەڵدەبژێردرێن بە ئەری کردنـــــی نووسینگەی سیاسی .

٢- ئەو نووسینگەیە لەم بەشانــــەی خوارەوە پێک دێت :-

أ- پەیوەندی ناوخــــــۆ .
ب- پەیوەنــــــدی دەرەوە
ج- بەڵگە نامەکان (الوثائق)

٣- ئەو نووسینگەیە هەڵدەستێ بـــــە پەیوەندی کردن لەگەڵ هێزو دەستـــــە جۆراو جۆرەکانی ناوچەیی و نێــــو دەوڵەتی [illegible] بەپێی ئەو بەرنامەیــــەی نووسینگەی سیاسی دایان دەڕێژێت .

٤- هەڵدەستێ بەری خۆشکردن بـــــۆ رێکخستنی نامەو پەیامی نامەکـــــان وە پاراستنی بەڵگەنامەو نووســــراو تایبەتی یەکانی .

بەندی دەهــــــەم :-

نووسینگەی خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی

أ- سەرپەرشتی هەموو کاروباری رێکخستنـــی کۆمەڵایەتی و تەندروستی بزووتنـــەوەو هێزەکانی دەکات ، وە لیژنەیەکـــــی سێ کەسی بەڕێوەی دەبات کە لەلایـــەن

یەکێک لە ئەندامانی کۆڕی راوێژ سەرپەرشتی دەکات

٢- نووسینگەکە لەم بەشانەی خوارەوە پێک دێت :-

ا- پزیشکی یاسایی [illegible]
ب- بنبەجێ کردن و ئاوەدان کردنەوە.
ج- چاودێری کۆمەڵایەتی.
د- ئە[illegible]دان.

بەندی بازدەهەم :-

نووسینگەی رێکخستن

١- کاروباری رێکخستن و پەروەردەی ئەندامانی [illegible] و [illegible]ی [illegible] موسڵمان [illegible] دەبات، وە ژمارەی ئەندامانی پێنج کەسە، یەکێک لە ئەندامانی نووسینگەی [illegible] سەرپەرشتی دەکات کە لە کاروباری رێکخستن و پەروەردەدا شارەزا بێ.

٢- ئەو نووسینگەیە لەم بەشانەی خوارەوە پێک دێت :-

ا- بەشی پەروەردەو رێکخستن.
ب- بەشی زانیاری (معلومات).
ج- بەشی رێکخراوو پەیوەندییەکان.

بەندی دوانزدەهەم :-

نووسینگەی دادوەری

١- ژمارەی ئەندامانی نووسینگەکە پێنج کەسە و یەکێک لە ئەندامانی کۆڕی راوێژ سەرپەرشتی دەکات بە رەزامەندی رابەری گشتی.
٢- ئەم نووسینگەیە لەم بەشانە پێک دێت :-

ا- بەشی وەرگرتنی سکاڵاو لێ کۆڵینەوە.
ب- بەشی داواچیەتی گشتی (الادعاء العام)
ج- بەشی فتواو حوکم دەرکردن.

٣- ئەم نووسینگەیە هەڵدەستێ بە ئامادەکردنی یاساکان بە پێی ئەوەی کە لە شەریعەتی ئیسلام و کتێبە فیقهییەکاندا هاتووە.

بەشی دووەم

مەرجەکانی ئەندامێتی

بەندی سیانزدەهەم :-

پێویستە لەسەر ئەو کەسەی دەیەوێ

سەر بە بزووتنەوە بێت ئەو مەرجانـەی تێدا بێت :-

١- دەبێ موسڵمان بێت ، زۆر [illegible] ، پەیڕەوی لە پایە (روکن)ە کانی ئیسـلام بکات ، [illegible] لەسەر [illegible] رەکەی .

٢- [illegible] بەیڕەوێکی تر بێت کە پێچەوانـەی بەرنامەی ئیسلام و ئامانجەکانـی بزووتنەوە بێت .

٣- دەبێ [illegible] چاک بێت و رەوشـی بەری ئیسلامی [illegible] .

٤- دەبێ [illegible] (ولا) ی تەواوی بدات [illegible] لەسەر [illegible] بۆ [illegible] بزووتنەوە [illegible] بە هەموو بارودۆخێک دا (مەگەر لە کاتـی سەرپێچی کردنی لە فەرمانی خودا) .

٥- [illegible] بزووتنەوە لە حاکی کوردستانەوە [illegible] هەڵداوە [illegible] دەرگای لەسەر پشتە بۆ هەموو موسڵمانان .

٦- هەروەها [illegible] بزووتنەوە [illegible] هەیە ، [illegible] رەگەز [illegible] لە بزووتنەوەدا .

بەندی چوارده‌هـەم :-

بۆ وەرگرتنی ئەو کەسەی ئەو سیفەتانەی سەرەوەی تێدا بوو ، ئەو مەرجانـەی خوارەوە پێویستە :-

١- دەبێ لانی کەم دوو کەس لە ئەندامانی بزووتنەوە [illegible] مرۆڤـی چاکی بزانن .

٢- دەبێ ماوەیەک لە تاقی کردنـەوە ببریت کە لە (٦) شەش مانگ کەمتـر نەبێت ، هەتا نووسینگەی سیاسی بڕیاری [illegible] کردنی دەدات .

بەشی سێـیەم

راگرتنی ئەندامێتی – دەرکردن – سزاکان

بەندی پانزده‌هەم :-

أ- پێویستە لەسەر هەموو کەیانـی بزووتنەوە بە پێشمەرگەو ئەنـدام و فەرماندەو سەرکردەوە کەوا پەیـڕەوی تەواو بکەن لە بەرنامەی ئیسلام [illegible] ، بەو شێوەیەی کە لە پەیرەو پرۆگرامی ناوخۆدا هاتووە .

٢ـ سزاكان دەكرێتە چەند بەشێكەوە :ـ
(ئیداری (بەڕێوەبردن)و تەنزیمی (ڕێكخستن) و جینائی (تاوانكاری) و سەربازی .
وە سزا ئیداری و تەنزیمی و سەربازیەكان بە ئیشی پەیكەری ئیداری و تەنزیمی بزووتنەوە دادەنرێت . بەلام سزا تاوانكاریەكان دەكەوێتە سنووری دەسەلاتی نووسینگەی دادوەری .
٣ـ سزا ئیداری و تەنزیمی و سەربازیەكان :ـ
أـ (التنبیه) ئاگاداركردنەوەی .
(الأنذار) ئاگاداركردنەوەی بە توندی.
(التوبیخ) سەرزەنشت كردن .
ب ـ ڕاگرتنی ئەندامێتی بۆ ماوەیەكی دیاری كراو .
ج ـ چەككردنی .
د ـ دابەزاندنی پلەی ئەندامێتی .
هـ ـ سزای دارایی .
و ـ دەر (فصل)كردن لە بزووتنەوە .
ز ـ بەندكردن كە لەمانگێك تێنەپەڕێت ، وە ئەگەر پێویستی بە بەندكردنی بۆ ماوەیەكی درێژتر ، پێویستە نووسینگەی دادوەری سەمە ڕازی بێت .

بەندی شانزدەهەم :ـ
فەرماندە مەیدانیەكان ولێپرسراوانی بزووتنەوە، كە لەلایەن نووسینگەی سیاسیەوە ڕێگە دراون .. مافی دەركردنی ئەو سزایانەیان هەیە جگە لە سزای فەصل كردن ، كە دەبێ بە فەرمانی نووسینگەی سیاسی بێت .

بەندی حەڤدەهەم :ـ
ئەو سەرپێچیانەی كە لەلایەن فەرماندە مەیدانی یەكان و لێپرسراو و ئەندامانی نووسینگەكانەوە ئەنجام دەدرێت ، نووسینگەی سیاسی لێی دەكۆڵێتەوە .

بەندی هەژدەهەم :ـ
ئەو سەرپێچیانەی كە لەلایەن ئەندامانی نووسینگەی سیاسیەوە یانەندامانی كۆڕی ڕاوێژەوە ئەنجام دەدرێت ، كۆڕی ڕاوێژ لێی دەكۆڵێتەوە بە ڕەزامەندی ڕابەری گشتی .

بەشی چوارەم

پلەکانی ئەندامێتی لە بزووتنەوەدا

بەندی نۆزدەهەم :-

پلەکانی ئەندامێتی لە بزووتنەوەی ئیسلامی دا بەم شێوەیەی خوارەوەیە :-

١- لایەنگر : بریتی یە لەو کەسەی کە پەیوەندی بە بزووتنەوەوە کردوە، لە کاتی پەیوەندی کردنییەوە هەتا نووسینگەی سیاسی بڕیار دەدات لەسەر وەرگرتنی ئەمەش بە پێی داواکاری و ناساندنی لە ڕێگەی نووسینگەی ڕێکخستنەوە .

٢- دامەزراو (پاڵێوراو) : بریتییە لەو کەسەی نووسینگەی سیاسی بڕیاری وەرگرتنی داوە .. تەنها دەگاتە پلەی ئەندامێتی .

٣- ئەندام : بریتییە لەو کەسەی لانی کەم ساڵێک لە پلەی دووەمدا مابێتەوە، وە لە لایەن نووسینگەی سیاسی یەوە گوێزرابێتەوە پلەی ئەندامێتی بە پێی مەمانەی دوو ئەندامی بزووتنەوە،

٤- نەقیب : بریتی لەو ئەندامەی لانی کەم دوو ساڵ لە پلەی ئەندامێتی دا مابێتەوەو گوێزرابێتەوە بۆ پلەی

چوارەم (نقیب) لە لایەن نووسینگەی سیاسی یەوە بە پێی متمانەی دوو نەقیبی تر .

ب- نووسینگەی سیاسی دەتوانێ پلەکانی ئەندامێتی شاسازی ببەخشێ بە لێپرسراوان لە هەر ئاستێک بن .

بەندی بیستەم :-

پلەکانی ئەندامێتی لە بزووتنەوەی ئیسلامی بەم شێوەیەی خوارەوەیە :-

١- پشتیوان : بریتی لەو کەسەی پەیوەندی بە هێزی چەکداری بزووتنەوەوە کردووە هەتا نووسینگەی سیاسی بڕیاری وەرگرتنی دەدات تا گوێزرانەوەی بۆ پلەی ئەندامێتی .

٢- پێشمەرگە : بریتی لەو کەسەی لە ریزەکانی سوپای بزووتنەوەدا وەرگیراوەو چەکی دراوەتێ .

٣- فەرماندەی کەرت : فەرماندەی کۆمەڵێک پێشمەرگەیە کە ژمارەیان لە (١٥) پێشمەرگە کەمتر نییە .

٤- فەرماندەی تیپ فەرماندەی چەند کەرتێکە ، لە نێوان (٣-٥) کەرتە .

٥- فەرماندەی مەڵبەند : بریتی یە لە فەرماندەی چەند تیپێکە کە ژمارەیان لە (٣) تیپ کەمتر نی یە .
٦- لێپرسراوی نووسینگەی سەربازی .

بەشی پێنجەم

باڵاوتن - هەڵبژاردن - کۆنفرانس

بەندی بیست و یەکەم :-

باڵاوتن (الترشیح)

هەموو ئەندامانی بزووتنەوە لە پلەی ئەندامێتیەوە تا سەرەو سەرتر بۆیان هەیە بپاڵێورێن بۆ سەرەوای پلە جۆرا و جۆرەکان ، جگە لە ئەندامەتی کۆری راوێژ و نووسینگەکان کە پێویستە لە پلەی سەفییەوە سەرەو سەر بۆ ئەو پلانە بپاڵێورێن .

بەندی بیست و دووەم :-

دامەزراندنی فەرمانده سوپاییەکان لە پلەو پایە جۆرا و جۆرەکاندا بە پێی پاڵاوتنێ دەبێت لە لایەن لێپرسراوی

باڵاترەوە نووسینگەی سەربازی پەسندی دەکات .

بەندی بیست و سێ هەم :-

هەڵبژاردن

هەڵبژاردنی کۆری راوێژ لەم حاڵەتانەدا ئەنجام دەدرێت :-

١- لە کۆنفرانسی گشتی بزووتنەوەدا کە سێ ساڵ جارێک دەبەسترێت (کۆنفرانسی ئاسایی) .
٢- لە حاڵەتی وازهێنان یان دەر (فصل) کردنی یان مردنی نیوەی ئەندامانی کۆری راوێژ .
٣- لە حاڵەتی یەکدەنگی ئەندامانی نووسینگەی سیاسی یان دوو سێیەکی ئەندامانی کۆری راوێژ لەسەر پێداویستی بەجێهێنانی هەڵبژاردنی پێشوەخت (کۆنفرانسی نائاسایی) .

بەندی بیست و چوارەم :-

هەموو کەسێک لە بزووتنەوەدا لە پلەی ئەندامەوە بەرەو سەرتر ، هەروەها هەموو کەسێک لە سوپای موجاهیدی بزووتنەوەدا لە پلەی

بێشمەرگەوە بەرەو سەرتر دەشێ بەشدار بکات لە کۆنفرانسی گشتی بزووتنەوەدا.

بەندی بیست و پێنجەم :ـ

کۆنفرانسی گشتی [illegible] ساڵ جارێک [illegible] وەک [illegible] [illegible] لە [illegible] و ئەم ئامانجانەدا :ـ

أ ـ بۆ هەڵبژاردنی ئەندامانی کۆڕی ڕاوێژی ناوەندی و دانانی نووسینگەی سیاسی و تەواوی نووسینگە لایەنەکان.

ب ـ لێکۆڵینەوەی (ستراتیجی) نەخشەو بەرنامەی بزووتنەوەی ئیسلامی لەسەر ئاستی ناوخۆیی و ئیسلامی و جیهانی.

ج ـ پەسند کردنی بەرنامەو یاسای ناوخۆیی، کە لە لایەن کۆڕی ڕاوێژی ناوەندی یەوە پێشکەش دەکرێت.

د ـ پرس و ڕاوێژی گشتی و پەیمان و بەیعەت دان بە ڕابەری گشتی.

بەندی بیست وشەشەم :ـ

دەقی سوێندی فەرماندەیی و

(٤٥)

سەرکردەیی و ئەندامێتی :ـ

من ... کوڕی ... کە هەڵبژێردراوم یان دەست نیشان کراوم بە ... بەڵێن دەدەم و خودای پەروەردگاری جیهانیان دەکەمە شاهید، وە سوێند دەخۆم بە قورئانی پیرۆز کە فەرمانبەرداری و گوێڕایەڵی خوداو پێغەمبەر بخەمە پێش هەموو شتێکەوە لە ژیانمدا، وە خزمەت کردن بە بزووتنەوەی ئیسلامی و جیهاد لە ڕێگای خوادا بە ئەرکی سەرشانم بزانم لە ژیانمدا، وە نهێنی یەکانی بزووتنەوە بپارێزم، وە پەیڕەوی لە بڕیارەکانی بکەم بە پێی بەرنامەو یاسای ناوخۆیی ئەوەندەی لە توانامدا بێت، وە لە خودا دەپاڕێمەوە کە سەرکەوتووم بکات لەوەی بتوانم ئەو پەیمانە بەمە سەر ... ئەو باشترین شاهیدە لەسەر ئەم پەیمانەم.

بەندی بیستو شەشەم :ـ

ئەو بەرنامەو یاسای ناوخۆییە کاری پێ دەکرێت دوای پەسند کرانی لە لایەن کۆڕی ڕاوێژی ناوەندی یەوە.

(٤٦)

(وقل اعملوا فسيرى اللّه عملكــــم ورسوله والمؤمنون ...) .
(صدق اللّه العظيم)

وصلى اللّه على سيدنا محمد وآلــــــه الطاهرين وصحبه المجاهدين الابــــرار وآخـــر دعوانا ان الحمدللـــــــه رب العالميـــن .

ئەم بەرنامەو پاساى ناوخۆيى يە لــە لايەن كۆرى راويێژى ناوەندى يــــــەوە ئامادە كرا ، بەسەر پەرشتى راســـەرى گشتى بزووتنەوەى ئيسلامــــــــى لە كوردستانى عێراق دا .

لە سەرەتاى حمادى يەكەمــــــــى سالى (١٤٠٨) ى كۆچى . وە دواى پێدا چوونەوەى لە لايەن ئەندامانى كــــۆرى راويێژەوە بۆ جارى دووەم پەسەند كرا لە سێ رۆژى دواى جەژنى قوربـــــان (أيام التشريق) ى ١٤١٠ ى كۆچى .

(٤٧)

چوار زانای بەشداربووی کۆنگرەی حزبی ئیسلامیی عێراقی ـ بەغداد ـ

ڕاوەستاوەکان لە ڕاستەوە/ م. عومەر عەبدولعەزیز، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز

دانیشتووەکان لە ڕاستەوە/ م. ساڵح عەبدولکەریم، شێخ جەمیل موفتی

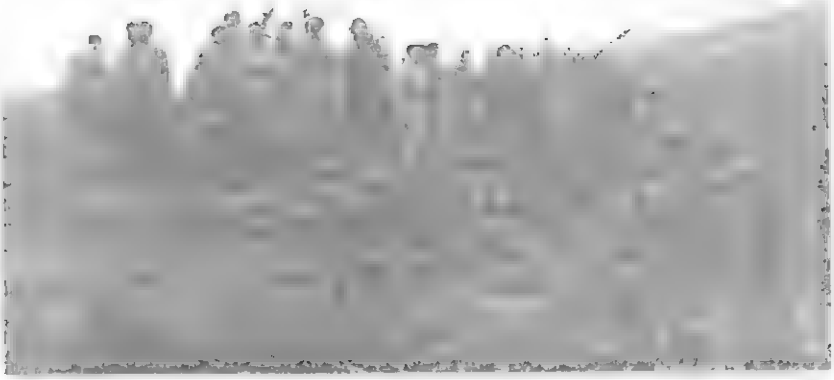

بناری قەندیل (١٩٨٨/٨/١٢)

دەستەیەك پێشمەرگەی هێزی حەمزەو ئازادی بزووتنەوەی ئیسلامیی

بناری قەندیل (١٩٨٨/٨/١١)

دەستەیەك پێشمەرگەی هێزی حەمزەو ئازادی بزووتنەوەی ئیسلامیی

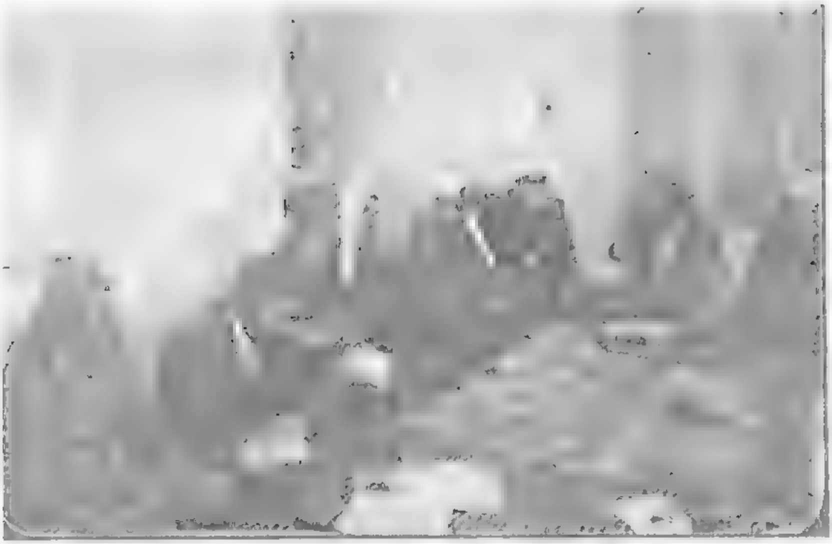

سنه (١٩٨٧)

له ڕاستەوە م عەلی عەبدولعەزیز، مام جەلال، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، شێخ عەبدوللەتیف بەرزنجی، شێخ موحەممەد بەرزنجی، عەبدوڕڕەحمان نەورەسی،...

هەندێ لە سەرکردەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لەگەڵ دەستەیەک پێشمەرگەدا

بناری قەندیل (١٩٨٧/١١/٢٥)

دەستەیەك پێشمەرگەی بزووتنەوەی ئیسلامیی

گوێزێ (ئابی ١٩٨٧)

كۆمەڵێك سەركردەی بزووتنەوەی ئیسلامییو یەكێتیی نیشتمانیی دوای واژۆكردنی ڕێكەوتننامەی نێوانیان

سنه (١٩٨٩/٣/٢٦)

له راستەوه (مەلا مەغدید، عەلی باپیر، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، مەلا عەلی عەبدولعەزیز، مەلا شەریف)

سەردەشت (١٩٨٨/٩/١٧)

له راستەوه: حەسەن بابەکر، بیلال بۆسکێنی، عەبدوڕڕەحمان نەورەسی، عەلی باپیر

شێخ عوسمان عەبدولعەزیز ڕابەری گشتی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کوردستانی عێراق

بناری قەندیل (١٩٨٨)

دەستەیەك لە پێشمەرگەکانی بزووتنەوەی ئیسلامیی لە کاتی نان خواردندا

سنە (١٩٨٩)

شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، مەلا عەلی عەبدولعەزیز، شێخ تالیب، جەلال تاڵەبانی[١]

[١] وەرگیراوە لە:www.azmoon-kurd.com

سنە (١٩٨٩)

شێخ عوسمان عەبدولعەزیز، جەلال تاڵەبانی[1]

سنە (١٩٨٩/٣/٢٦)

عەلی باپیر، شێخ عوسمان عەبدولعەزیز

[1] وەرگیراوە لە: www.azmoon-kurd.com

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

ئامادەیی ڕەوتی ئیسلامیی تایبەت نییە بە گۆڕەپانی
کوردستان، بەڵکو ئەو دیاردەیە کۆمەڵگە ئیسلامییەکانی
تێپەڕاندووەو تەواوی جیهانی گرتۆتەوە، لە سەرانسەری
جیهاندا دەیان زانکۆو پەیمانگاو دامەزراوەی ئەکادیمی
گرنگی تایبەت بەو دیاردەیە دەدەنو توێژینەوەی
لەبارەوە دەکەن، بەڵام لە کوردستان تا ئێستا گرنگی
بەو دیاردەیە نەدراوە، دامەزراوەی ئەکادیمی تایبەت
بەو بوارە نەکراوەتەوە، توێژینەوەی بابەتییو زانستیی
لەبارەوە ئەنجامنەدراوە، ئەمەش ئەوە دەخوازێت
ناوەندە زانستییەکان چیدی ئەو بوارە پشتگوێ
نەخەنو ئاوڕی لێبدەنەوە، ئەم توێژینەوە هەوڵێکە
لەو بوارەدا، تێیدا بە پشتبەستن بە دەیان بەڵگەنامەو
سەرچاوەو دواندنی کەسایەتییە ئیسلامییەکان لە نزیکەوە،
باس لە قۆناغێکی هەستیاری مێژووی ڕەوتی ئیسلامیی
دەکاتو دەگونجێت بکرێتە سەرەتایەک بۆ ئاوڕدانەوە لەو بوارە

Sherko Khanzadi